

EURASIA OUTLOOK 2019

ECONOMIC, SOCIAL AND POLITICAL
PERSPECTIVES IN EURASIA

Editors: Vakur SUMER | Zhengizkhan ZHANALTAY | Suat BEYLUR | Dauren ABEN

EURASIA OUTLOOK 2019

ECONOMIC, SOCIAL AND POLITICAL
PERSPECTIVES IN EURASIA

Editors

Vakur SUMER
Zhengizkhan ZHANALTAY
Suat BEYLUR
Dauren ABEN

EURASIA OUTLOOK 2019: ECONOMIC, SOCIAL AND POLITICAL PERSPECTIVES IN EURASIA

Editors

Vakur Sumer
Zhengizkhan Zhanaltay
Suat Beylur
Dauren Aben

ERI Books No: 16

ISBN 978-601-7805-19-7

This edition is published by Eurasian Research Institute
Almali Avdani, Mametova 48, 050004, Almaty, Kazakhstan

Phone: +7 (727) 279 97 94 Fax: +7 (727) 279 24 26
www.eurasian-research.org • e-mail: info@eurasian-research.org

© Khoca Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University
Eurasian Research Institute (ERI), 2020 (print and electronic)

All rights reserved. Except for brief quotations in a review, this book, or any part thereof, may not be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical or photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the publisher.

Distributed by Eurasian Research Institute
Almali Avdani, Mametova 48, 050004, Almaty, Kazakhstan

Typeset in Kazakhstan by
Printed and bound in Kazakhstan, Almaty

1st Edition: March 2020, Almaty

The views expressed in the analyses are the authors' own and do not necessarily reflect the Institute's editorial policy.

**To Our Beloved Families
for Their Never Ending Support
and Understanding.**

CONTENT

İÇİNDEKİLER

FOREWORD / SUNUŞ	9
PREFACE / ÖNSÖZ	11
Özel Röportaj / Special Interview	
• Eurasian Research Institute: Past, Present and Future Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün Dünü, Bugünü ve Geleceği	13
CHAPTER 1. POLITICAL AND ECONOMIC COOPERATION OF THE EURASIAN COUNTRIES: INTERNATIONAL AND REGIONAL ASPECTS	
BÖLÜM 1. AVRASYA ÜLKELERİNDE SİYASİ VE EKONOMİK İŞBİRLİKLERİ: ULUSLARARASI VE BÖLGESEL YÖNLER	19
COOPERATION AMONG INTERNATIONAL ORGANIZATIONS AND REGIONAL POWERS ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR VE BÖLGESEL GÜÇLER ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ	21
• President Mirziyoyev's Pivot to Central Asian Cooperation: Progress Made Over Two Years Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in Bölge Ülkeleri ile İşbirliğini Artırma Yönelimi: İki Yıl İçerisinde Kaydedilen Gelişmeler	23
• Will Russia and Japan Reach Consensus on Kuril Islands? Rusya ve Japonya, Kuril Adaları Üzerinde Mutabakata Varabilecek mi?	29
• Kyrgyzstan's Regional Politics under Jeenbekov Ceenbekov'un Başkanlığındaki Kırgızistan'ın Bölgesel Politikası	35
• Possible Impact of U.S.-Iran Tensions on China ABD-İran Geriliminin Çin'e Olası Etkileri	41
EU in Central Asia: New Strategy, Old Ideas Orta Asya'da AB: Yeni Strateji, Eski Fikirler	47
• Current Status of the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea Hazar Denizi'nin Yasal Statüsü Hakkındaki Sözleşme'nin Mevcut Durumu	53
• Xi Jinping's First Visit to North Korea: Causes and Effects Xi Jinping'in İlk Kuzey Kore Ziyareti: Nedenleri ve Etkileri	59
• Japan and South Korea: Allies in Conflict Japonya ve Güney Kore: Çatışan Müttefikler	65
• Enlargement of the Turkic Council: Opportunities and Perspectives Türk Konseyi'nin Genişlemesi: Fırsatlar ve Beklentiler	71
COOPERATION IN INTERNATIONAL TRADE ULUSLARARASI TİCARETTE İŞBİRLİĞİ	77
• Foreign Economic Policy of the Eurasian Economic Union: The Case of Free Trade Agreements Avrasya Ekonomik Birliği'nin Bölge Dışı Ekonomi Politikası: Serbest Ticaret Anlaşmaları Örneği	79

• The Belt and Road Initiative: Agricultural Projects in Kazakhstan Kuşak ve Yol Girişimi: Kazakistan'ın Tarım Projeleri	85
COOPERATION IN ENVIRONMENTAL ISSUES	
ÇEVRESEL KONULARDA İŞBİRLİĞİ	89
• The Aral Sea: Is Recovery Still Possible? Aral Gölü'nün Kurtarılması Hâlâ Mümkün mü?	91
COOPERATION ON MIGRATION ISSUES	
GÖÇ KONUSUNDA İŞBİRLİĞİ	97
• Mediterranean Migrant Crisis: Impact of Irregular Refugee Deals Akdeniz Göçmen Krizi: Yasa Dışı Mülteci Anlaşmalarının Etkisi	99
• Syrian Migrants in Turkey: From Guests to Settlers Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler: Misafirlikten Yerleşik Düzene Geçiş	105
• New EU Leadership: Implications for the European Refugee Crisis Yeni Avrupa Birliği Liderliği: Avrupa'daki Mülteci Krizine Etkileri	111
COOPERATION IN SECURITY AND FOREIGN POLICY ISSUES	
GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKA ALANLARINDA İŞBİRLİĞİ	117
• Ensuring Cybersecurity in Kazakhstan: Problems and Solutions Kazakistan'da Siber Güvenliğin Sağlanması: Sorunlar ve Çözümler	119
• Denuclearization of the Korean Peninsula: Lessons from Kazakhstan Kore Yarımadası'nın Nükleer Silahlardan Arındırılması: Kazakistan Tecrübesi	125
• The Global Terrorism Index and Central Asia Küresel Terör İndeksi ve Orta Asya	131
• Key Directions of Tajikistan's Current Foreign Policy Tacikistan'ın Günümüzdeki Dış Politikasının Temel Özellikleri	137
• Russia's Pivot to Africa Rusya'nın Afrika'ya Yönelişi	143
CHAPTER 2. ECONOMIES OF THE EURASIAN COUNTRIES	
BÖLÜM 2. AVRASYA ÜLKELERİNİN EKONOMİLERİ	149
FISCAL BALANCE AND FINANCIAL MARKETS	
KAMU MALİ DENGESİ VE FİNANSAL PİYASALAR	151
• Kazakhstan's Monetary Policy: Analysis of Recent Developments Son Gelişmeler Işığında Kazakistan'ın Para Politikasının Analizi	153
• Current Developments in Kazakhstan's Insurance Market Kazakistan'ın Sigorta Piyasasındaki Güncel Gelişmeler	157
DEVELOPMENTS IN ECONOMIES OF EURASIAN COUNTRIES	
AVRASYA ÜLKELERİNDE EKONOMİK GELİŞMELER	163
• The Phenomenon of Self-Employment in Kazakhstan Kazakistan'da Serbest Meslek Olgusu	165
• What Jobs Will Be in Demand in the Future? Gelecekte Hangi Meslekler Talep Görecektir?	171
• Economic Growth in Kazakhstan: Update for the First Half of 2019 Kazakistan'da Ekonomik Büyüme: 2019 Yılı'nın İlk Yarısının Sonuçları	177

- China-Mongolia-Russia Economic Corridor: Interests of the Parties
Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridorunda Tarafların Çıkarları 181
- Investments in Kazakhstan: Economization of the Country's Foreign Policy
Kazakistan'a Yönelik Yatırımlar: Ülkenin Dış Politikasının Ekonomik
Hedeflere Uyarlanması 187
- Kyrgyzstan's Naryn Free Economic Zone: Potential for Cooperation with China
Kırgızistan'ın Narın (Naryn) Serbest Ekonomik Bölgesi: Çin ile İşbirliği
Potansiyeli 193
- Innovations in China: Capacity for Technology Transfer to Kazakhstan
Çin'deki Yenilikler: Kazakistan'a Teknoloji Transferi Kapasitesi 199

ENERGY MARKETS AND INDUSTRIAL STRUCTURES

- ENERJİ PİYASALARI VE ENDÜSTRİYEL YAPILAR 205
- Turkstream Gas Pipeline: Impact on Strategic Relations in Eurasia
Türk Akımı Doğal Gaz Boru Hattı: Avrasya'daki Stratejik İlişkilere Etkisi 207
 - Future World Energy Outlook and Global Oil Industry
Dünya Enerjisinin Geleceğine Yönelik Perspektifler ve Küresel
Petrol Endüstrisi 213

CHAPTER 3. ENERGY TRANSPORTATION AND LOGISTICS IN THE EURASIAN REGION

- BÖLÜM 3. AVRASYA BÖLGESİNDE ENERJİ TAŞIMACILIĞI VE LOJİSTİK** 217
- DEVELOPMENTS IN TRANSPORTATION INFRASTRUCTURE
TAŞIMACILIK ALTYAPISINDA GELİŞMELER 219
- China's Air Silk Road Initiative: Role of Xinjiang Uygur Autonomous Region
Çin'in Hava İpek Yolu Girişiminde Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Rolü 221
 - Western China-Western Europe Corridor: Problems and Solutions
Batı Çin-Batı Avrupa Koridoru: Problemler ve Çözüm Yolları 227
 - Transport and Logistics Potential of Turkistan Region
Türkistan Eyaletinin Ulaşım ve Lojistik Potansiyeli 233
 - The First Freight Train Travelling from China to Europe via Turkey
Çin Kargo Treninin Türkiye Üzerinden Avrupa'ya İlk Seferi 239
 - Transport Potential of Economic Cooperation Organization Region
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Bölgesinin Ulaşım Potansiyeli 245
 - China's Arctic Policy and Polar Silk Road
Çin'in Arktik Politikası ve Kutup İpek Yolu 251

CHAPTER 4. SOCIO-POLITICAL AND SOCIO-CULTURAL DIMENSIONS OF THE EURASIAN COUNTRIES

- BÖLÜM 4. AVRASYA ÜLKELERİNİN SOSYO-POLİTİK VE SOSYO-KÜLTÜREL
ÖZELLİKLERİ** 255
- SOCIO-POLITICAL DEVELOPMENTS
SOSYO-POLİTİK GELİŞMELER 257
- First Anniversary of Turkistan Region: Achievements and Perspectives
Türkistan Eyaletinin Birinci Yıl Dönümü: Bölgenin Başarıları ve Geleceği 259
 - Russia's Demographics in 2018
2018 Yılında Rusya'nın Demografik Yapısı 265

SOCIO-CULTURAL DEVELOPMENTS

SOSYO-KÜLTÜREL GELİŞMELER.....	269
• Cultural Landscape of Modern Cities Modern Kentlerin Kültürel Peyzajı.....	271
• Potential for Developing Cultural Tourism in Turkistan Region Türkistan Bölgesinde Kültürel Turizmin Gelişme Potansiyeli.....	277
• Causes of Professional Burnout Among Teachers Öğretmenler Arasında Meslekî Tükenmişlik Algısının Nedenleri.....	283
• Kazakh Students in China: Recent Developments and Trends Çin'deki Kazak Öğrenciler: Son Gelişmeler ve Eğilimler	291
• Are Humanities Still Relevant? İnsani Bilimler Hâlâ Önemini Korumakta mıdır?	295
• Social Media and Language Sosyal Medya ve Dil.....	301
• New Education Models: Cooperative Universities Yeni Eğitim Modelleri: Kooperatif Üniversiteler	307
• New Urbanization Policy of Uzbekistan Özbekistan'ın Yeni Kentleşme Politikası.....	313

FOREWORD

SUNUŞ

The countries in Eurasia gradually acquire a stronger voice in the international arena and their economies continue to grow in line with the regional developments, thus contributing to turning the region into a global economic and political center. The interest in the region, which has rich underground resources, large production zones and consumption markets, is increasing day by day. In addition, rapidly developing transportation infrastructure and the projects that will connect Asia and Europe under much more economically efficient conditions have encouraged the shift of the global economic power center from west to east. In this regard, with the first freight train from Xi'an in China to Europe having run via the Marmaray tube tunnel in 2019, we have witnessed the revival of the historical Silk Road. This is a crucial step for countries along the Iron Silk Road route. The improvement of transportation infrastructure in the Eurasia region is essential for providing new opportunities for the enhancement and deepening of economic and commercial relations between the countries in the region, as well as for the development of cultural and social ties. Over the past year, the international community witnessed turbulent political events and rapid changes in world economic performance. In particular, the global economic consequences of the trade wars between the United States and China had inevitable impact on the economies of the countries in the region. In this context, it is apparent that Eurasian countries try to strengthen their economic ties by establishing commercial cooperation with each other and countries outside the region. Thus, they undertake prominent efforts to reach more balanced results in their economic structures by increasing their trade potential. Mutual free trade arrangements of the Eurasian Economic Union member states are some of the most prominent examples of this potential. Similarly, the Eurasian

Avrasya coğrafyasında yaşanan gelişmeler doğrultusunda ekonomik olarak büyüyen bölge ülkeleri aynı zamanda uluslararası are-nada daha fazla söz sahibi olarak, bölgenin küresel ekonomik ve siyasi bir merkez haline dönüşme sürecine katkı sunmaktadırlar. Zengin yeraltı kaynakları ile büyük üretim ve tüketim alanlarına sahip olan bölgeye olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Bunlara ek olarak son yıllarda hızla gelişmekte olan ulaşım altyapısı ve bunun bir sonucu olarak Asya ile Avrupa'yı ekonomik açıdan çok daha verimli şartlarda birbirine bağlayacak projelerin, küresel ekonomik güç merkezinin batıdan doğuya kayma sürecine güç kattığını da belirtmek gerekir. Bu çerçevede, 2019 yılında Çin'in Xi'an şehrinde yola çıkan kargo treninin Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçişinde Marmaray tüp geçidini kullanması ile tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasına tanıklık etmiş bulunmaktayız. Bu gelişme, Demir İpek Yolu güzergâhı üzerindeki ülkeler için önemli bir aşamadır. Avrasya bölgesindeki ulaşım altyapısının gelişmesi, bölge ülkeleri arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişmesine ve derinleşmesine yeni olanaklar sağlamanın yanı sıra kültürel ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi açısından da oldukça önemlidir.

Küresel ekonomik göstergelerin hızla değişim gösterdiği bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri ile Çin arasında yaşanan ticaret savaşlarının dünya çapında ekonomik yankılanmalarının bölge ülkelerinin ekonomilerine de yansımaları olmuştur. Bu bağlamda Avrasya ülkelerinin birbirleri ve bölge dışındaki ülkelerle ticari işbirlikleri kurarak ekonomik bağlarını karşılıklı güçlendirmeye çalıştıkları görülmektedir. Böylece, aralarındaki ticaret potansiyelini artırarak ekonomik yapılarında dengeli ilişkilerin kurulması için büyük çaba sarf etmektedirler. Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye ülkelerin, birlik içinde ve kendi aralarında serbest ticaret anlaşmaları ve bu yöndeki müzakereleri bu potansiyelin en bariz örnekleri olarak gösterilebilir. Ben-

Economic Union's free trade agreements with the members of the Association of Southeast Asian Nations, such as Singapore, and negotiations with other countries and regional groupings show that they are very eager to strengthen the trade potential of the countries within and outside the region. Central Asian countries, located in the heart of Eurasia, do not lag behind these winds of change and carry out extensive activities in various fields ranging from economy to culture. The transition of the Kazakh alphabet to the Latin graphics is ongoing in Kazakhstan. At the same time, it is expected that the country's Turkistan province will rapidly develop in line with the determined targets and will soon be able to contribute to the national and regional economies. On the other hand, the economic reforms in Uzbekistan are bearing the first fruits that will lead to positive economic outcomes both for this country and for Central Asia. In line with these developments, this year the Eurasian Research Institute is publishing the fifth edition of the Eurasia Outlook series, which addresses different aspects of the political, economic and social developments in the Eurasian region. This book is intended for academicians, experts, researchers, and decision-makers interested in the region. It provides a thorough and detailed analysis of the policymaking processes in the economy, transportation, security, politics, as well as social and cultural areas. I would like to congratulate all the editors and the Institute staff who contributed to the preparation of this book. I hope that the work will be a useful handbook for all readers, especially researchers interested in the Eurasian region. Enjoy your reading.

Prof. Dr. Musa Yıldız
President of the Board of Trustees
Khoca Akhmet Yassawi
International Kazakh Turkish University

zer şekilde, Avrasya Ekonomik Birliği'nin birlik dışında da Singapur gibi Güneydoğu Asya Uluslar Birliği'ne üye ülkeler ile serbest ticaret anlaşmaları imzalaması ve diğer üyeler ile bu yönde müzakerelerin yürütülmesi, bölge içi ve bölge dışı ülkelerin ticaret potansiyellerini güçlendirme konusunda oldukça istekli olduklarını göstermektedir.

Avrasya'nın kalbinde yer alan Orta Asya ülkeleri de bu değişim rüzgârlarının gerisinde kalmayarak ekonomiden kültüre uzanan çeşitli alanlarda kapsamlı çalışmalar yürütmektedirler. Kazakistan'ın Latin alfabesine geçiş süreci devam etmekte olup, Türkistan eyaletinin de belirlenen hedefler doğrultusunda hızla gelişerek yakın zaman içerisinde ülke ve bölge ekonomisine katkı sağlayabilecek duruma gelmesi beklenmektedir. Öte yandan Özbekistan'da gerçekleştirilen ekonomik reformların ilk meyvelerini vermesi de hem bu ülke için hem de Orta Asya için olumlu ekonomik gelişmeler arasında zikredilebilir.

Bu gelişmeler doğrultusunda Avrasya Araştırma Enstitüsü tarafından bu yıl beşincisi hazırlanan "Eurasia Outlook" serisi Avrasya bölgesinde yaşanan gelişmeleri farklı yönleri ile ele alarak bölge ile ilgilenen akademisyenler, uzman ve araştırmacılar ile karar vericilere ekonomi, ulaştırma, güvenlik, siyaset, sosyal ve kültürel alanlardaki politikaların oluşum süreçleri hakkında derin ve ayrıntılı analizler sunmaktadır. Kitabın hazırlanmasında emeği geçen editörlere ve tüm Enstitü çalışanlarına tebriklerimi sunuyorum. Bu eserin, başta Avrasya bölgesi ile ilgilenen araştırmacılar olmak üzere, ilgili tüm okuyucular için faydalı bir el kitabı olacağı kanaatini paylaşıp, iyi okumalar dilerim.

Prof. Dr. Musa Yıldız
Mütevelli Heyet Başkanı
Hoca Ahmet Yesevi
Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi

PREFACE ÖNSÖZ

Since 2015, the Eurasian Research Institute (ERI) has been presenting to the readers weekly e-bulletins that contain current economic, political, cultural, and social developments in the Eurasian region. Over the past five years, many experts, diplomats, politicians, as well as ordinary readers from Turkey, Kazakhstan, and other Eurasian countries have appreciated analytical materials that are written by our experts and external contributors. The ERI appeals not only to the academic community but also to large audiences in related fields through the studies conducted by properly evaluating the advantage of being in the heart of the region. Thus, we provide decision-makers with different views on related issues, making valuable contributions to Eurasian studies.

In 2019, there were significant developments in Eurasia, especially in the economic and political fields. The implemented and planned projects for the development of transportation infrastructure due to the region's advantageous location along the transport and transit corridors are among the prominent ones. Although the trade wars between the United States and China had global consequences that negatively affected the economies outside these two countries, implications on the Eurasian countries were not as negative as expected. On the contrary, it can be said that this tension between the United States and China positively affected the economic growth rates of the countries in Eurasia. In this regard, it is critical for the ERI to present its readers with deep and informative prospects in the fields of economy, politics, culture, and society within the weekly e-bulletin analyses.

This book entitled "Eurasia Outlook 2019: Economic, Social and Political Perspectives in Eurasia" aims to provide a general overview and analysis of major topical issues in the Eurasian region. In addition, the work brings together analytical views on economy, energy, transport, security, international relations, environment, and other issues in

Avrasya Araştırma Enstitüsü (AAE) olarak 2015 yılından bu yana Avrasya coğrafyasında yaşanan ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal alanlardaki güncel gelişmeleri takip ederek oluşturduğumuz haftalık e-bülten yayını okuyucularımıza sunmaktayız. Beş sene önce çıktığımız bu yolda kendi araştırmacılarımızın yanında enstitü dışından uzmanlar tarafından da yazılan analizler, Türkiye, Kazakistan ve Avrasya coğrafyasından pek çok uzman, diplomat, siyasetçiler ve yayınlarmıza ilgi duyan okuyucularımız tarafından takdir edilmeye devam etmektedir. AAE, bölgenin kalbinde bulunma avantajını gerektiği gibi değerlendiren sunduğu çalışmalar sayesinde sadece akademik camia ile sınırlı kalmayarak ilgili alanlarda geniş okuyucu kitlelerine de hitap edebilmektedir. Böylece hem karar vericilere ilgili konularda farklı görüş açıları sunulmakta olup hem de Avrasya çalışmalarına değerli katkılar sağlanmaktadır.

Avrasya coğrafyası, 2019 yılında da ekonomik ve siyasi alanlar başta olmak üzere önemli gelişmelerin yaşanmış olduğu bir bölge olmuştur. Ulaşım koridorları üzerindeki avantajlı konumu nedeniyle gerçekleştirilen ve yeni planlanan ulaşım altyapısının geliştirilmesine yönelik projeler bunlardan öne çıkanlardan birisidir. Küresel düzeyde sonuçları hissedilen Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasında yaşanan ticaret savaşları, bu iki ülkenin dışındaki ekonomileri de negatif yönde etkilemiş olsa da Avrasya bölgesi ülkelerine yansımaları beklenildiği şekilde olmamıştır. Aksine, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasında yaşanan bu gerginliğin, Avrasya coğrafyasındaki ülkelerin ekonomik büyüme oranlarını pozitif yönde etkilediği söylenebilir. Bu konular çerçevesinde Avrasya coğrafyasında, Avrasya Araştırma Enstitüsü ekibi için okuyucularına haftalık e-bülten analizleri içerisinde ekonomi, siyaset, kültür ve sosyal alanlarda derin ve bilgilendirici bir perspektifin sunulması kritik bir öneme sahiptir.

"Eurasia Outlook 2019: Avrasya'daki Ekonomik, Sosyal ve Politik Perspektifler" adlı bu

terms of producing high-quality and reliable information on developments in the region.

The book "Eurasia Outlook 2019: Economic, Social and Political Perspectives in Eurasia" consists of four chapters. The first chapter is composed of papers examining the economic and political cooperation of Eurasian countries at the regional and global levels. The works in this chapter mainly contain analyses with detailed information about important developments in countries of the region and the relations established among them, especially in the economic and political spheres, as well as their effects on global trade, security, and environmental issues. The second chapter consists of the analyses of the economies and financial structures of the Eurasian countries, as well as their economic balances and insurance markets. The third chapter discusses the developments related to fast-growing energy corridors, cargo and passenger transportation infrastructures in Eurasia. The concluding chapter includes papers that evaluate the political, social and cultural developments in the countries of the region, as well as their effects on the social field.

We would like to express our gratitude to Prof. Dr. Musa Yıldız, the President of the Board of Trustees of Akhmet Yassawi University, and other Members of the Board of Trustees for their complete trust and unlimited support. We also thank Aigerim Manatkyzy and Kanat Makhanov for their contributions in the preparation, translation, and editing of this book, and all employees of the Eurasian Research Institute for their devoted work. We wholeheartedly wish that this handbook would be useful to all our readers interested in the region.

Vakur Sumer
Zengizkhan Zhanaltay
Suat Beylur
Dauren Aben
Almaty, 2020

kitabın temel amacı Avrasya bölgesindeki güncel ve önem arz eden konularda analizler sunarak genel bir değerlendirme niteliğinde bilgi vermektir. Bunun yanında, söz konusu eser, bölgede yaşanan gelişmeler üzerine nitelikli ve güvenilir bilgi üretilmesi açısından ekonomi, enerji, ulaştırma, güvenlik, uluslararası ilişkiler, çevre ve diğer konularda analitik görüşleri bir araya getirmektedir.

"Eurasia Outlook 2019: Avrasya'daki Ekonomik, Sosyal ve Politik Perspektifler" kitabı dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Avrasya ülkelerinin bölgesel ve küresel alanlardaki ekonomik ve siyasi işbirliklerini inceleyen yazılardan oluşmaktadır. Bu bölümdeki yazılar esas itibari ile bölge ülkelerinde yaşanan önemli gelişmeler ve birbirleri ile tesis ettikleri özellikle, ekonomi ve siyasi alanlardaki ilişkiler ve bu ilişkilerin küresel ticaret, güvenlik ve çevre konularına yansımaları hakkında ayrıntılı bilgi içeren analizleri muhteva etmektedir. İkinci bölüm, Avrasya ülkelerinin ekonomilerinin ve mali yapılarının incelenmesi, ekonomik dengeleri ve sigorta pazarları hakkındaki analizlerden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde, Avrasya coğrafyasında hızlı bir gelişim sürecinde olan enerji koridorları, kargo taşımacılığı ve demiryolu ulaşımı altyapılarında kaydedilen gelişmeler ele alınmıştır. Son bölüm de bölge ülkelerinde yaşanan siyasal, sosyal ve kültürel gelişmeler ve bunların toplumsal alana yansımalarını değerlendiren yazılara yer verilmiştir.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Sayın Prof. Dr. Musa Yıldız ve diğer Mütevelli Heyet Üyelerine bize göstermiş oldukları güven ve sınırsız destekleri için teşekkürlerimizi sunarız. Ayrıca, elinizdeki bu kitabın hazırlanmasında, çeviri ve redaksiyon süreçlerinde katkılarından dolayı Aygerim Manatkızı'na ve Kanat Makhanov'a ve özverili çalışmalarından ötürü Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün tüm çalışanlarına teşekkür ederiz. El kitabı niteliğindeki bu kitabın, bölgeyle ilgilenen tüm okuyucularımıza faydalı olmasını gönülden arzulamaktayız.

Vakur Sümer
Cengizhan Canaltay
Suat Beylur
Dauren Aben
Almaty, 2020

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE: PAST, PRESENT AND FUTURE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NÜN DÜNYÜ, BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Vakur Sumer

The Eurasian Research Institute of the Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University jointly established by the Republic of Kazakhstan and the Republic of Turkey is a think tank, which is tasked with following economic, political, social and cultural developments, as well as analyzing and developing strategies on issues related to the Eurasian region, in general, and Turkic speaking countries and communities, in particular.

The Institute was established in Almaty, and there are several reasons for this. The first capital of independent Kazakhstan, Almaty, is currently the country's largest city and one of the most important and vibrant economic and socio-cultural centers in Central Asia. Geographically, it is very close to the region's important countries such as China, Kyrgyzstan and Uzbekistan, and many academic events take place in the city.

Since the collapse of the Soviet Union and Yugoslavia, the Eurasian region has witnessed a period of intense transformation and change. After the Central Asian countries gained their independence, the structures of the states have experienced a very rapid institutionalization period, and each of them has become an important regional actor. Since the beginning of the process of change, Turkey has also been actively supporting the Turkic speaking Central Asian states, playing an important role in establishing effective cooperation platforms. The field of education was one of these areas of cooperation. As one of the fastest developing countries in the region, Kazakhstan has undergone significant progress in the field of education under the leadership of its founding President Nursultan Nazarbayev.

Kazakistan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ortaklaşa kurduğu bir üniversite olan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi'ne bağlı bir araştırma/düşünce kuruluşu olarak kurulan Avrasya Araştırma Enstitüsü, genelde Avrasya bölgesindeki, özelde ise bu coğrafyada Türk Dili konuşan Devlet ve Topluluklardaki; ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeleri takip etmek, bunlarla ilgili analizler yapmak ve stratejiler geliştirmek üzere görevlendirilmiştir.

Enstitü, Almatı'da kurulmuştur. Bunun birkaç nedeni vardır: Bağımsız Kazakistan'ın ilk başkenti Almatı, hâlihazırda ülkenin en büyük şehri konumundadır ve Orta Asya'nın en önemli ve canlı ekonomik, sosyo-kültürel merkezlerinden biridir. Ayrıca coğrafi konum olarak, Çin, Kırgızistan ve Özbekistan gibi bölgenin önemli ülkelerine son derece yakındır ve şehirde çok sayıda akademik etkinlik gerçekleştirilmektedir.

Sovyetler Birliği'nin ve Yugoslavya'nın dağılma süreçlerinden beri, Avrasya bölgesi yoğun bir dönüşüm ve değişim sürecine tanıklık etmiştir. Orta Asya ülkeleri, bağımsızlıklarını kazanmış, süreç içerisinde bu devletlerin yapıları hızla kurumsallaşma başarıları göstermiş ve söz konusu ülkelerin her biri önemli bölgesel aktör haline gelmiştir. Türkiye de bu değişim sürecinin başından beri aktif olarak Orta Asya Türk Devletleri'ni desteklemiş, etkin işbirliği platformlarının oluşturulmasında önemli roller üstlenmiştir. Eğitim de bu işbirliği alanlarından biri olmuştur. Kazakistan da Kurucu Cumhurbaşkanı Sayın Nazarbayev'in dirayetli liderliği altında, bölgenin en hızlı gelişen ülkelerinden biri olarak eğitim alanında ciddi atılımlar gerçekleştirmiştir. İşte Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ve

Thus, the Khoja Akhmet Yassawi University and the Eurasian Research Institute, which is a branch of the university, are the most concrete results of the intersecting interests of the two fraternal countries.

As stated in the Institute's Charter, the mission of the Institute is "to conduct scientific research and make strategic recommendations on the Eurasian region in general and Turkic speaking countries and communities in particular", while the vision is "to become one of the major internationally recognized research institutions in areas such as economics, finance, energy, international relations, security, transportation, technology, education, culture, art, linguistics, religion, philosophy, sociology, politics, history, archaeology and environment". Within the framework of the mission and vision, the Eurasian Research Institute since its foundation has been trying to provide reasonable solutions to the problems of the Eurasian region, through the generation of information, data and academic analyses by avoiding ideology and political bias.

The Eurasian Research Institute attaches great importance to the publication activities, and its publications are issued in four languages with the different frequency. The weekly e-bulletin, which includes weekly news on international relations, security, economy, finance, energy and culture, is prepared in three languages (English, Kazakh and Turkish). In addition, the Asya-Avrupa (Asia-Europe) journal is issued every month. The journal contains interviews, infographics, analytical articles and comments, and Institute activities in four languages (English, Kazakh, Russian and Turkish). The Institute has also begun publishing the peer-reviewed Eurasian Research Journal every six months. Efforts are being made to include the journal in reputable indexes as soon as possible. Moreover, the 'Outlook' book series, which include analyses of important topics in Eurasia, are published in four languages every year. Other important publication activities of the Institute include the publication of books and reports in different fields ranging from energy security to

ona bağlı olarak kurulan Avrasya Araştırma Enstitüsü de iki kardeş ülkenin ortak iradesinin en somut sonuçlarındandır.

Enstitü'nün misyonu, Enstitü Yönetmeliği'nde "genelde Avrasya Bölgesi'ne, özelde bu bölgede yoğun olarak yaşayan Türk Dili konuşan Devlet ve Topluluklara ilişkin bilimsel araştırmalar yapmak ve stratejik öneriler geliştirmek" şeklinde ifadesini bulurken, vizyonu da "ekonomi, finans, enerji, uluslararası ilişkiler, güvenlik, ulaşım, teknoloji, eğitim, kültür, sanat, dil, din, felsefe, sosyoloji, siyaset, tarih, arkeoloji ve çevre konularında, uluslararası düzeyde tanınan, önemli araştırma kuruluşlarından biri olmaktır" şeklinde ifade edilmiştir. Bu misyon ve vizyon çerçevesinde Avrasya Araştırma Enstitüsü, kurulduğu günden bu yana, bilgi ve veri üretme, ideoloji ve politikadan uzak durarak akademik analizler yapma yoluyla Avrasya bölgesindeki meselelerin çözümüne katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Avrasya Araştırma Enstitüsü yayın faaliyetlerine büyük önem vermektedir ve bu çerçevede farklı periyotlarla, dört dilde yayın çıkarılmaktadır. Haftalık olarak uluslararası ilişkiler, güvenlik, ekonomi, finans, enerji, ve kültür alanındaki gelişmeleri içeren bir haber bülteni, üç dilde (İngilizce, Kazakça, Türkçe) hazırlanmaktadır. Aylık olarak, Asya-Avrupa adlı bir dergi çıkarılmaktadır. Dört dilde içerik barındıran dergide (İngilizce, Kazakça, Rusça ve Türkçe); röportajlar, infografikler, analiz yazıları ve yorumlar ile Enstitü etkinlikleri yer almaktadır. Enstitü ayrıca altı ayda bir "Eurasian Research Journal" adıyla hakemli bir bilimsel dergi de çıkarmaya başlamıştır. Derginin en kısa sürede saygın indekslere girmesi için gerekenler yapılmaktadır. Öte yandan, Avrasya'daki önemli konu başlıklarında analizlerin yer aldığı "Outlook" kitap serisi yine dört dilde her yıl basılmaktadır. Bunlara ek olarak, enerji güvenliğinden çevre meselelerine kadar pek çok farklı alanda kitap ve rapor basımı da Enstitü'nün ciddiyetle üzerinde durduğu yayın faaliyetleri arasındadır. Günümüzde yayın yapmak kadar bunların küresel çapta tanıtılması da büyük önem arz etmektedir. İşte bu bağlamda Enstitü; Twitter, Facebook, Instagram, YouTube gibi sos-

environmental issues. In addition to issuing publications, it is of great importance to introduce them globally. In this context, the Institute also reaches out to the whole world via social media channels such as Twitter, Facebook, Instagram, YouTube, and through an advanced and constantly updated website that operates in four languages.

Apart from the abovementioned scientific publications in various categories, the activities of the Institute include academic meetings such as seminars, workshops, congresses, and conferences in various disciplines. Within this framework, the Economy, Finance and Energy Congress (EFE), which is held every two years, is the most comprehensive activity of the Eurasian Research Institute and has gradually become institutionalized. In 2018, the EFE was organized for the third time, and experts from 10 countries participated, with about 70 scientific papers presented at the event. Moreover, Nobel Laureate and world famous Turkish scientist Mr. Aziz Sancar took part in the EFE as an honorary guest. We will organize EFE congress for the fourth time in 2020.

It should also be mentioned that the Eurasian Research Institute has entered the Global Go To Think Tank Index, which has been compiled since 2008 and evaluates think tanks all over the world according to various criteria. Our Institute, which found its place in the index on behalf of Kazakhstan in the national sense, makes a contribution to Kazakhstan's scientific power on its own scale. This success of the Institute is at the same time an important contribution of the Khoja Akhmet Yassawi University to the scientific capacity of Kazakhstan. It should be known that very few organizations from Kazakhstan were able to enter this index.

First of all, our Institute entered the mentioned index at the beginning of 2018. Among more than 7,000 think tanks ranked according to different categories, our Institute is listed in the categories of 'Top Foreign Policy and International Affairs Think Tanks' and 'Top Think Tanks in Central Asia' in the 2018 Index, in which only 60 to 150 top organizations are listed. In the index that

yal medya mecraları, ve dört dilde faaliyet gösteren, gelişmiş, ve sürekli güncellenen bir internet sitesi ile yayınlarını ve faaliyetlerini tüm dünyaya ulaştırmaktadır.

Çeşitli kategorilerde yukarıda sayılan bilimsel yayınlar dışında, Enstitümüz çeşitli disiplinlerde seminerler, çalıştaylar, kongreler, konferanslar vb. akademik toplantılar düzenlemektedir. Bu çerçevede, her iki yılda bir yapılan, Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün en kapsamlı etkinliği durumundaki Ekonomi, Finans ve Enerji Kongresi (EFE), giderek daha fazla ilgi gören bir platforma dönüşmüştür. 2018 yılında üçüncüsü düzenlenen EFE'ye, 10'a yakın ülkeden uzman katılım sağlamış, ve etkinlikte 70'e yakın bilimsel tebliğ sunulmuştur. 2018 Yılı EFE Kongresi'nin Onur Konuğu, Nobel Ödüllü ve dünyaca ünlü Türk bilim insanı Sayın Aziz Sancar olmuştur. EFE'nin dördüncüsünü 2020 yılında tertip edeceğiz.

Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün, 2008'den beri hazırlanmakta olan ve tüm dünyadaki düşünce kuruluşlarını çeşitli kriterlere göre değerlendiren Küresel Düşünce Kuruluşları Endeksi'ne girmesinden de bahsetmek gerekmektedir. Kazakistan nâminde endekste kendine yer bulan Enstitümüz, Kazakistan'ın bilimsel potansiyeline kendi ölçeğinde bir katkı vermektedir. Enstitü'nün bu başarısı, aynı zamanda, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin de Kazakistan'ın bilimsel kapasitesine yaptığı önemli bir katkı durumundadır. Kazakistan'dan çok az sayıdaki kuruluş söz konusu endekse girebildiği gözardı edilmemelidir.

Enstitümüz ilk olarak, 2018 yılı başında ilân edilen endekse girmiştir. 7000'den fazla düşünce kuruluşu arasında kategorilere göre değişen biçimde yalnızca 60 ilâ 150 zirvedeki kuruluşun listelendiği söz konusu 2018 Endeksinde Enstitümüz, "Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları" ve "Orta Asya'daki En İyi Düşünce Kuruluşları" kategorilerinde listelenmiştir. 2019 yılı Ocak ayı sonunda açıklanan endekste ise Enstitümüz daha büyük bir aşama kaydederek, yeni iki kategoride daha en iyi düşünce kuruluşları arasına girmiştir. Bunlar, "İnterneti En İyi Kullanan Düşünce Kuruluşları" ile "Sos-

was announced at the end of January 2019, our Institute achieved greater success and became one of the best think tanks in the new two categories. These are 'Think Tanks with the Best Use of the Internet' and 'Think Tanks with the Best Use of Social Media and Networks'. In addition, the Institute moved up 8 points in each of the categories that it succeeded to enter in the 2018 Index. More than 8,000 organizations were evaluated in the 2019 Index and only the best could enter the index. On average, 98% of think tanks in the world were not able to enter the index.

Undoubtedly, the management of the Akhmet Yassawi University has a great share in these achievements of the Institute. We would like to thank the Chairman of the Board of Trustees, Professor Dr. Musa Yıldız and all of our esteemed Board of Trustees Members, the Rector, Professor Dr. Bolatbek Abdrasilov, the First Vice-Rector Professor Dr. Cengiz Tomar, and the Vice-Rectors for their encouraging and guiding approach. In addition, we recall with gratitude all the heads of our University and the previous directors of the Institute, who have contributed to the success of the Institute since its foundation.

The Eurasian Research Institute was established in the framework of the common vision developed by the two fraternal countries and was carefully equipped with the most advanced physical facilities of the age. This superior vision and infrastructure in the establishment of the Institute are evident in every place from the conference halls to the library. The modern physical environment, where all the needs are considered, supports the efficient work of the Institute. Similarly, mental elements such as moral motivation and eagerness are essential and perhaps the most important elements in the success of such institutions since only institutions with qualified professionals, who work with joy and have positive work environments, can achieve success. This moral factor of the Eurasian Research Institute has played a major role from 2014 to the present.

As a result, it should be noted that the Eurasian Research Institute is on its way

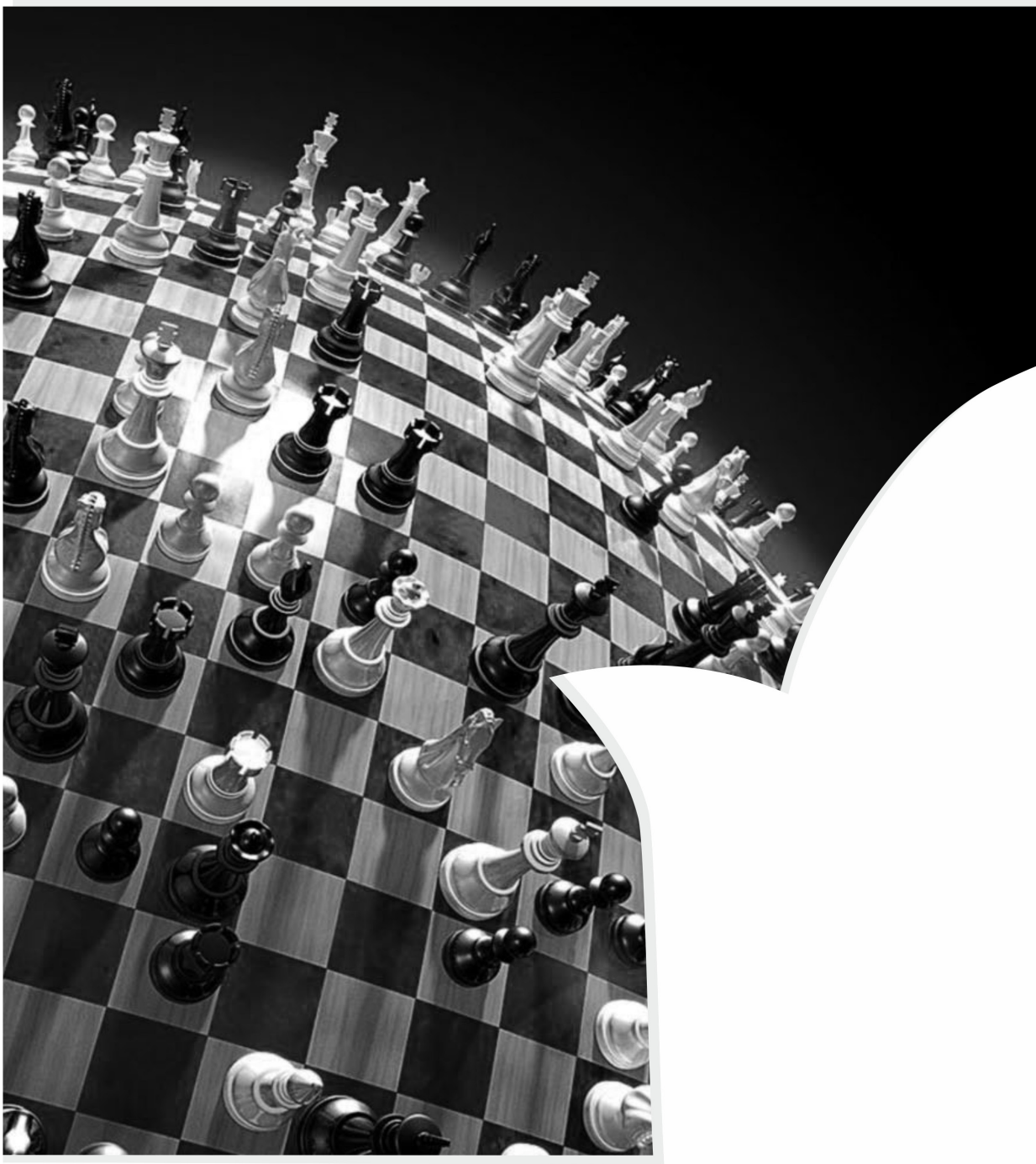
yal Medyayı En İyi Kullanan Düşünce Kuruluşları" kategorileridir. Bunlara ek olarak, 2018 Yılı Endeksi'nde girmeyi başardığı kategorilerin her ikisinde de 8'er basamak yükselme başarısı göstermiştir. 2019 Endeksi'nde 8000'den fazla kuruluş değerlendirilmiş ve yalnızca en iyiler endekse girebilmiştir. Ortalama olarak, dünyadaki düşünce kuruluşlarının %98'i endekse girememiştir.

Hiç şüphesiz, Enstitü'nün bu başarılarında Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin yönetimi büyük pay sahibidir. Cesaretlendirici ve rehberlik edici yaklaşımlarından ötürü başta Sayın Mütevelli Heyet Başkanımız Prof. Dr. Musa Yıldız olmak üzere tüm değerli Mütevelli Heyet Üyelerimize, Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Bolatbek Abdrasilov'a, Sayın Rektör Vekilimiz Prof. Dr. Cengiz Tomar'a, Sayın Rektör Yardımcılarımıza teşekkürlerimizi arz ederiz. Ayrıca, kuruluşundan itibaren Enstitü'nün başarısına katkı sağlayan Üniversitemizin tüm yöneticileri ve Enstitümüzün önceki müdürlerini de şükranla anıyoruz.

Avrasya Araştırma Enstitüsü, iki kardeş ülkenin geliştirdikleri ortak vizyon çerçevesinde, çağın en gelişmiş fiziki imkanlarıyla ve en mutena biçimde donatılarak kurulmuştur. Konferans salonlarından kütüphanesine kadar her mekanda, Enstitü'nün kuruluşundaki bu üstün vizyon ve altyapı kendini göstermektedir. Modern ve tüm ihtiyaçların düşünüldüğü bu fiziki ortam Enstitü'nün verimli çalışmalar yapmasını desteklemektedir. Benzer şekilde, bu türdeki kurumların başarısında "moral motivasyon" ve "şevk" gibi manevi unsurlar da olmazsa olmazlar arasında ve belki de en önemlileridir. Zira, ancak işini severek yapan nitelikli uzmanların bulunduğu ve olumlu iş ortamlarının oluşturulduğu kurumlar başarı elde edebilir. İşte, Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün 2014 yılından bugünlere gelene dek bu moral faktör en önemli unsur olmuştur. Sonuç olarak, Avrasya Araştırma Enstitüsü başarılı bir model olma yolundadır ve pek çok yönüyle örnek bir kurum niteliğindedir. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ve Kazakistan'ın bilimsel potansiyelinin gelişimine kendi ölçeğinde destek olan Enstitü, Avrasya bölgesindeki barış, istikrar ve refaha katkı yapma amacıyla, dün

to becoming a successful model and is an exemplary institution in many aspects. The Khoja Akhmet Yassawi University and the Institute, which supports the development of Kazakhstan's scientific presence on its own scale, will always continue to work in order to contribute to peace, stability, and prosperity in Eurasia.

olduğu gibi bugün ve gelecekte de çalışmalarını sürdürecektir.

**CHAPTER 1.
POLITICAL AND ECONOMIC COOPERATION
OF THE EURASIAN COUNTRIES:
INTERNATIONAL AND REGIONAL ASPECTS**

**BÖLÜM 1.
AVRASYA ÜLKELERİNDE SİYASİ VE
EKONOMİK İŞBİRLİKLERİ: ULUSLARARASI
VE BÖLGESEL YÖNLER**

**COOPERATION AMONG INTERNATIONAL ORGANIZATIONS
AND REGIONAL POWERS**

**ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR VE BÖLGESEL
GÜÇLER ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ**

PRESIDENT MIRZIYOYEV'S PIVOT TO CENTRAL ASIAN COOPERATION: PROGRESS MADE OVER TWO YEARS CUMHURBAŞKANI MİRZIYOYEV'İN BÖLGE ÜLKELERİ İLE İŞBİRLİĞİNİ ARTIRMA YÖNELİMİ: İKİ YIL İÇERİSİNDE KAYDEDİLEN GELİŞMELER

*Albina Muratbekova **

Uzbekistan, which shares common borders with all the Central Asian states and Afghanistan, has become a key trendsetter in the region during the past two years. Shavkat Mirziyoyev, who came to power after the death of the country's first president, Islam Karimov, in August 2016 and won the election in December 2016, is the driving force of Uzbekistan's pivot towards Central Asia. From the onset, he has taken decisive and concrete steps to develop mutually beneficial relations with the Central Asian neighbors and made the region the main priority of Uzbekistan's foreign policy.

President Mirziyoyev ushered the post-Karimov era initiating changes in the country's political and economic systems that includes the liberalization of the authoritarian rule and the implementation of economic reforms. In foreign policy, the government sets the goal of improving relations with the neighboring countries in order to create a friendly neighborhood. There is an understanding that Uzbekistan's sustainable development depends on its regional policy and stability in the region. As Mirziyoyev stated, "Central Asia is a single organism that has had a common geographical, economic and cultural space for centuries", emphasizing that his regional policy consists of two elements – "not to avoid but discuss the existing issues and to seek reasonable compromises" (Dadabaev, 2018).

Following this statement, in order to "normalize" relations, President Mirziyoyev made his first foreign visit to Turkmenistan in March 2017 that was followed by the visits to Kazakhstan and Kyrgyzstan later in 2017 and to Tajikistan in 2018 (Dadabaev, 2018).

Tüm Orta Asya ülkeleri ve Afganistan ile ortak sınırları paylaşan Özbekistan, son iki yıl içinde bölgede kilit rol oynayan bir ülke olmuştur. Ağustos 2016'da ülkenin ilk cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un vefatının ardından iktidara gelen ve Aralık 2016'da seçimleri kazanan Şavkat Mirziyoyev, Özbekistan'ın Orta Asya'ya daha çok önem verilmesi konusundaki temel aktördür. Mirziyoyev, başlangıçtan itibaren Orta Asya'daki komşularıyla karşılıklı yararlı ilişkilerin geliştirilmesi yönünde kararlı ve somut adımlar atmış ve bölgeyi Özbekistan'ın dış politikasının temel önceliği haline getirmiştir.

Cumhurbaşkanı Mirziyoyev, Kerimov sonrası dönemde ülkenin siyasi ve ekonomik sistemlerinde otoriter yönetimin serbestleştirilmesini ve ekonomik reformların uygulanmasını içeren değişiklikler getirmiştir. Dış politikada ise, dostane bir çevre oluşturmak için komşu ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesi hedefini belirlemiştir. Özbekistan'ın sürdürülebilir kalkınmasının, ülkenin bölgesel politikasına ve bölgedeki istikrarına bağlı olduğuna dair bir anlayış mevcuttur. Mirziyoyev, Orta Asya'nın yüzyıllar boyunca ortak bir coğrafi, ekonomik ve kültürel alana sahip olan tek bir organizma olduğunu belirtmekte ve bölgesel politikasının "mevcut sorunları görmezden gelmeden bu sorunları tartışmak ve makul uzlaşmalar aramak" gibi iki unsurdan oluştuğunu vurgulamaktadır (Dadabaev, 2018).

Bu açıklamanın ardından, ilişkileri "normalleştirmek" için Cumhurbaşkanı Mirziyoyev, Mart 2017'de Türkmenistan'a ilk yurtdışı ziyaretini gerçekleştirmiştir. Daha sonra 2017'de Kazakistan ve Kırgızistan'ı ve 2018'de Tacikistan'ı ziyaret etmiştir (Dada-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. albina.muratbek@gmail.com

During Mirziyoyev's visit to Turkmenistan, the parties signed the strategic partnership agreement, in addition to the agreement on developing railway networks and transportation infrastructure, which is expected to boost interregional and intraregional trade. Visa-vis Kazakhstan, the Uzbek side further strengthened existing strategic cooperation and developed an action plan to boost economic cooperation between the states. Mirziyoyev's September 2017 visit to Kyrgyzstan was historic as it was the first in the last 17 years. The major breakthrough of the visit was the signing of the agreement on the Kyrgyz-Uzbek border, which makes possible the delimitation and demarcation of 85% of the border, thus moving the countries closer to the end of their 26 year old border dispute (Marszewski, 2018).

The parties also negotiated on the ways to find a compromise on Kyrgyzstan's intention to continue the construction of the Upper Naryn cascade of hydroelectric power stations, the move opposed by Uzbekistan. President Mirziyoyev's visit to Tajikistan in March 2018, the first since Karimov's visit in 2000, was another historic achievement. The parties overcame years of mutual animosity and agreed to establish the 30 day visa-free regime, ending 17 years of mutual visas, and resume flights between Tashkent and Dushanbe that had been terminated in 1992. Furthermore, the leaders signed an agreement to reopen 10 border posts closed in 2001 and agreed to restore the rail and motorways connecting the two countries. Of high importance was Mirziyoyev's decision to demine the Uzbek-Tajik border by the end of 2019: in the 1990s, the Uzbek side mined the mountainous parts of the border with Tajikistan (RadioFreeEurope, 2018). In addition, Tashkent agreed to provide Dushanbe with the previously confidential map of the mined border areas. Thus, the visit of the Uzbek leader to the Tajik soil has become a vivid confirmation of the thaw in Uzbekistan's Central Asian relations.

It is noteworthy that all the regional leaders welcomed Uzbekistan's initiatives and demonstrated interest in exploring opportunities of cooperation. Since 2017, the fre-

baev, 2018). Mirziyoyev'in Türkmenistan'a yaptığı ziyaret kapsamında taraflar, bölgeler arası ve bölge içi ticareti artırması beklenen demiryolu ağlarının ve ulaşım altyapısının geliştirilmesi anlaşmasına ek olarak, stratejik ortaklık anlaşmasını imzalamışlardır. Kazakistan ile ilişkilere gelince; Özbek tarafı, mevcut stratejik işbirliğini daha da güçlendirmiş ve ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğini ilerletmek için bir eylem planı geliştirmiştir. Mirziyoyev'in Eylül 2017'deki Kırgızistan ziyareti, bir Özbek Cumhurbaşkanı'nın son 17 yıl içerisindeki ilk ziyaret olması nedeniyle tarihi bir olay olarak değerlendirilebilir. Ziyaretin en büyük atılımı, Kırgız-Özbek sınırına ilişkin anlaşmanın imzalanması olmuştur. Bu da sınırın %85'inin belirlenmesini mümkün kılarak ülkeler arasındaki 26 yıllık sınır anlaşmazlığı konusunu sonuca doğru yaklaştırmıştır (Marszewski, 2018). Taraflar ayrıca, Özbekistan'ın karşı olduğu Kırgızistan'ın hidroelektrik santrallerinin Yukarı Narın kasabasının inşasına devam etme niyeti konusunda uzlaşma yolları da müzakere edilmiştir. Kerimov'un 2000'deki ziyaretinden bu yana ilk kez Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in Mart 2018'de Tacikistan'ı ziyaret etmesi, başka bir tarihi başarı olmuştur. Taraflar, yıllarca süren karşılıklı düşmanlıkların üstesinden gelmişler ve 17 yıllık karşılıklı vize uygulamasına son vererek 30 günlük vize muafiyeti ve 1992'de sonlandırılan Taşkent ve Duşanbe arasındaki uçuşları sürdürme konularında anlaşmışlardır. Ayrıca, liderler, 2001'de kapatılan 10 kontrol noktasının yeniden açılmasına yönelik anlaşmayı imzalamışlar ve iki ülkeyi birbirine bağlayan demiryolları ve otoyolların onarılmasına karar vermişlerdir. Ayrıca, Mirziyoyev'in 2019'un sonuna kadar Özbek-Tacik sınırını mayından arındırma kararı da söz konusudur: 1990'larda Özbek tarafı, Tacikistan sınırının dağlık kısımlarına mayın döşemiştir. Ek olarak, Taşkent, Duşanbe'ye daha önce 'gizli' olan mayınlı sınır bölgelerinin haritasını vermeyi de kabul etmiştir (Özgür Avrupa Radyosu, 2018). Böylece, Özbek liderinin Tacik topraklarına yaptığı ziyaret, Özbekistan ve Orta Asya arasındaki ilişkilerin yumuşamasının canlı bir örneği olmuştur.

Tüm bölge liderlerinin Özbekistan'ın girişimlerini memnuniyetle karşılamaları ve

quency of mutual visits of the Central Asian presidents has significantly increased, facilitating the discussion of important political and economic issues, as well as the intensification of cultural ties. Further, the heads of the Central Asian states managed to create a multilateral platform for working together, without the participation of external powers, when they gathered for their first working meeting held in Astana in March 2018, on the eve of the Nauryz holiday. Initiated by President Mirziyoyev, the meeting marked a common success on the way to forming a common regional identity, as well as the aspiration of the Central Asian leaders to resolve the regional issues on their own.

During his visits to the Central Asian capitals, in addition to resolving the political issues, Mirziyoyev managed to expand economic and commercial opportunities of cooperation with the neighboring states. For instance, Uzbekistan and Kazakhstan developed a road map for economic cooperation that was further discussed in Tashkent in September 2017. The first Kazakh-Uzbek Business Council, the Joint Business Forum, as well as the Interregional Forum that were subsequently held gave an impulse to the development of bilateral trade and economic ties. The Uzbek-Turkmen relations were boosted by the agreement on the Uzbekistan-Turkmenistan-Iran-Oman transit and transport corridor that will transform the status of the Central Asian states from landlocked to land-linked. Similarly, the newly established Uzbekistan-Kyrgyzstan-China automobile corridor, initiated by the Uzbek President during his visit to China in May 2017, in addition to the construction of the new Uzbekistan-Kyrgyzstan-China railway, will form an important pillar of the Uzbek strategy to become a transit hub that will connect the Eurasian states (Weitz, 2018). As for Tajikistan, Mirziyoyev emphasized that the Uzbek side was ready to discuss the Rogun Dam project, if the interests of both sides were considered, thereby preventing the escalation of the water dispute into a real conflict. Thus, the pragmatic policy of the Uzbek leadership in the region has focused on developing connectivity and addressing

işbirliği fırsatlarını keşfetme konusunda ilgi göstermeleri dikkat çekicidir. 2017'den bu yana Orta Asya cumhurbaşkanlarının karşılıklı ziyaretlerinin sıklığı önemli ölçüde artmış ve ciddi siyasi ve ekonomik konuların tartışılmasının yanı sıra kültürel bağların yoğunlaşmasına da yardımcı olmuştur. Ayrıca, Orta Asya devletlerinin başkanları, Nevruz bayramının arifesinde, Mart 2018'de Astana'da düzenlenen ilk çalışma toplantısında bir araya geldiklerinde, dış güçlerin katılımı olmadan, birlikte çalışmak için çok taraflı bir platform oluşturabilmişlerdir. Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in başlattığı bu toplantı, ortak bölgesel kimlik oluşturma yolunda ortak bir başarının ve Orta Asya liderlerinin bölgesel sorunları kendi başlarına çözme isteğinin işareti olmuştur.

Mirziyoyev, Orta Asya başkentlerine yaptığı ziyaretlerde siyasi sorunların çözümüne ek olarak, komşu ülkelerle işbirliği yapmanın ekonomik ve ticari boyuttaki fırsatlarını da genişletmiştir. Örneğin; Özbekistan ve Kazakistan, Eylül 2017'de Taşkent'te ayrıntılı olarak tartışılan ekonomik işbirliği için bir yol haritası geliştirmişlerdir. İlk Kazak-Özbek İş Konseyi ve sonrasında düzenlenen Ortak İş Forumu ve Bölgeler Arası Forum, ikili ticaret ve ekonomik bağların gelişimine ivme kazandırmıştır. Özbek-Türkmen ilişkileri, Orta Asya devletlerinin statüsünü denize çıkışı olmayan ülkeler konumundan karadan birbirine bağlı ülkeler pozisyonuna dönüştürecek olan Özbekistan-Türkmenistan-Iran-Umman transit ve ulaşım koridoru anlaşmasıyla güçlenmiştir. Benzer şekilde, Mayıs 2017'de Çin'e yaptığı ziyarette Özbekistan Cumhurbaşkanı tarafından yeni kurulan Özbekistan-Kırgızistan-Çin otomobil koridoru ve yeni Özbekistan-Kırgızistan-Çin demiryolu inşaatı, Avrasya devletlerini birbirine bağlayacak transit merkezi olma konusunda Özbekistan stratejisinin önemli bir ayağını oluşturacaktır (Weitz, 2018). Tacikistan'a gelince, Mirziyoyev, her iki tarafın da çıkarları dikkate alınırsa, Özbek tarafının Rogun hidroelektrik santrali projesini tartışmaya hazır olduğunu vurgulamıştır. Böylece, su anlaşmazlığının bir çatışmaya dönüşmesi önlenmektedir. Bu nedenle, bölgedeki Özbek liderliğinin pragmatik politikası, kardeş ülkeler arasındaki ticari,

challenges in order to remove obstacles to commercial, economic and cultural ties between the fraternal nations.

Accordingly, the commercial relations between Uzbekistan and other Central Asian states have been witnessing a dynamic growth in the past two years. The volume of the Uzbekistan-Kazakhstan mutual trade in the first nine months of 2018 was more than \$2 billion, which is 40% higher than in the same period of 2017, whereas the sides set the goal to achieve the trade turnover of \$5 billion in 2020. Uzbekistan's trade turnover with Tajikistan in January-May 2018 doubled and increased to \$94 million, while during the 11 months of 2018 the trade turnover with Kyrgyzstan reached a 55% growth, compared to the same period in 2017, and amounted to \$363 million (State Committee for Statistics, Uzbekistan, 2018). Consequently, it can be concluded that President Mirziyoyev's foreign policy has opened up the economic potential of the regional interaction.

Uzbekistan's pivot to Central Asia has also stimulated cultural and people-to-people contacts between the brotherly nations. In particular, the introduction of the visa-free regime between Uzbekistan and Tajikistan and the simplification of border crossing procedures on Uzbekistan's borders with its Central Asian neighbors have already facilitated the reciprocal movement of people and goods. Cultural ties have also been strengthened: for instance, the first exhibition of Tajikistan's culture and economic potential was held in Uzbekistan in September 2017, for the first time in 20 years. Meantime, 2018 was announced as the "Year of Uzbekistan" in Kazakhstan, followed by the organization of more than 200 cultural events to increase the interest of Kazakh people in Uzbek culture and traditions. Similarly, 2019 is proclaimed the "Year of Kazakhstan" in Uzbekistan which will also serve to promote Kazakh culture among Uzbeks. Moreover, the forthcoming introduction of the Silk Road visa that will allow tourists visiting Kazakhstan to enter Uzbekistan without difficulty and vice versa will contribute

ekonomik ve kültürel bağların önündeki engelleri kaldırmak için bağlantı geliştirmeye ve zorlukları ele almaya odaklanmaktadır.

Özbekistan ve diğer Orta Asya ülkeleri arasındaki ticari ilişkilerde son iki yılda dinamik bir büyüme gözlemlenmektedir. Özbekistan-Kazakistan karşılıklı ticaret hacmi, 2018'in ilk dokuz ayında 2 milyar doların üzerinde olmuştur. Bu rakam, 2017 yılının aynı dönemine göre %40 daha fazladır. Taraflar, 2020'de 5 milyar dolarlık ticaret hacmini sağlama hedefini belirlemişlerdir. Özbekistan'ın Tacikistan ile ticaret hacmi 2018 yılının Ocak-Mayıs döneminde iki katına çıkarak 94 milyon dolara yükselirken, 2018'in 11 aylık döneminde Kırgızistan ile olan ticaret hacmi 2017'nin aynı dönemine göre %55 oranında artarak 363 milyon dolar olmuştur (Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi, 2018). Dolayısıyla, Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in dış politikasının, bölgesel iletişimin, ekonomik potansiyelinin önünü açtığı sonucuna varılabilir.

Özbekistan'ın Orta Asya'ya yönelmesi, kardeş ülkeler arasındaki kültürel ve insani temasları da teşvik etmiştir. Özellikle, Özbekistan ile Tacikistan arasında vizesiz rejimin uygulamaya konulması ve Özbekistan'ın Orta Asya komşuları ile olan sınırlarında sınır geçiş prosedürlerinin basitleştirilmesi, insanların ve malların karşılıklı hareketini kolaylaştırmıştır. Kültürel bağlar da güçlendirilmiştir. Örneğin, Tacikistan'ın kültür ve ekonomik potansiyelinin tanıtıldığı bir sergi 20 yıl içinde ilk kez Eylül 2017'de Özbekistan'da gerçekleştirilmiştir. Bu arada, 2018 yılı Kazakistan'da "Özbekistan Yılı" ilan edilmiş ve Kazak halkının Özbek kültürüne ve geleneklerine olan ilgisini artırmak için 200'den fazla kültürel etkinlik düzenlenmiştir. Benzer şekilde, 2019 yılı Özbekistan'da "Kazakistan Yılı" ilan edilmiştir ve bu, Özbekler arasında Kazak kültürünü tanıtmaya yardımcı olacaktır. Bunun yanı sıra, Kazakistan'ı ziyaret eden turistlerin zorluk çekmeden Özbekistan'a girişleri ve aynı şekilde Özbekistan'ı ziyaret edenlerin de Kazakistan'a sınırsız girmelerine izin verecek olan İpek Yolu vizesinin yakın gelecekte uygulanmaya konması, her iki

to the development of the tourism sector of both sides.

In general, two years are not sufficient time to assess the real implications and sustainability of the foreign policy strategy adopted by President Mirziyoyev. While the ongoing rapprochement between the Central Asian states shows their mutual interest in expanding cooperation, it is also understandable that integration is not on the regional agenda due to various domestic and external factors. In any case, Mirziyoyev's approach, which he announced at the UN General Assembly in September 2017, to promote a "new political atmosphere" in the region based on "good-neighborliness" is being successfully implemented. The Uzbek leader's pragmatic approach that has shifted the emphasis of Uzbekistan's regional policy from politics to economy gives an impetus to the development of both his own and other Central Asian nations.

References

- Dadabaev Timur (2018). Uzbekistan as Central Asian Game Changer? Uzbekistan's Foreign Policy Construction in the Post-Karimov era, *Asian Journal of Comparative Politics* (SAGE), pp. 1-14.
- Marszewski Mariusz (2018). Thaw in Uzbekistan. Reforms by President Mirziyoyev. Centre for Eastern Studies, OSW Commentary No: 278.
- Radio Free Europe (2018). Uzbek President Vows Closer Ties In 'Fateful' Visit To Tajikistan. Retrieved from <https://www.rferl.org/a/uzbekistan-tajikistan-fence-mending-mirziyoev-rahmon-talks/29088303.html>. Accessed on 28.12.2018.
- State Committee for Statistics Uzbekistan (2018). Retrieved from <https://www.stat.uz/uploads/docs/ves-noy-2018-ru.pdf>. Accessed on 21.12.2018.
- Weitz Richard (2018). Uzbekistan's New Foreign Policy: Change and Continuity under New Leadership. Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, Silk Road paper, January 2018.

tarafın turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunacaktır.

Genel olarak bakıldığında, son iki yılda Cumhurbaşkanı Mirziyoyev tarafından kabul edilen dış politika stratejisinin somut sonuçlarını ve sürdürülebilirliğini değerlendirmek için süre henüz yeterli değildir. Orta Asya ülkeleri arasındaki süregelen yakınlaşma, işbirliğini genişletme konusundaki ortak çıkarlarını ortaya koymaktadır, ancak çeşitli iç ve dış faktörler nedeniyle entegrasyonun bölgesel gündemde henüz olmadığı da anlaşılabılır. Her durumda, Mirziyoyev'in bölgede "iyi komşuluğa" dayanan "yeni bir siyasi atmosfer" yaratmaya ilişkin Eylül 2017'de BM Genel Kurulu'nda açıkladığı yaklaşımı başarıyla uygulamakta olduğu ifade edilebilir. Özbekistan'ın bölgesel politikasının odak noktasını politikadan ekonomiye kaydıran Özbek liderinin pragmatik yaklaşımı, hem Özbekistan hem de diğer Orta Asya ülkelerinin gelişmesine ivme kazandırmaktadır.

Kaynaklar

- Dadabaev, Timur (2018). Orta Asya'da Kilit Ülke Olarak Özbekistan? Özbekistan'ın Karimov Sonrası Dış Politika İnşası, *Asya Karşılaştırmalı Politika Dergisi* (SAGE), ss. 1-14.
- Marszewski Mariusz (2018). Özbekistan'da Açılma Süreci. Başkan Mirziyoyev'in Reformları. Doğu Araştırmaları Merkezi, OSW Yorumları sayı 278.
- Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi (2018). Özbekistan'ın Dış Ticaret Hacmi. Alınan yer: <https://www.stat.uz/uploads/docs/ves-noy-2018-ru.pdf>. Erişim tarihi: 21.12.2018.
- Özgür Avrupa Radyosu (2018). Özbekistan Cumhurbaşkanı'nın Tacikistan ile İlişkilerini Yakınlaştırma Ziyareti Alınan yer: <https://www.rferl.org/a/uzbekistan-tajikistan-fence-mending-mirziyoev-rahmon-talks/29088303.html>. Erişim tarihi: 28.12. 2018.
- Weitz Richard (2018). Özbekistan'ın Yeni Dış Politikası: Yeni Liderlik Altında Değişim ve Süreklilik. Orta Asya-Kafkas Enstitüsü ve İpek Yolu Çalışmaları Programı, İpek Yolu Makalesi, Ocak 2018.

WILL RUSSIA AND JAPAN REACH CONSENSUS ON KURIL ISLANDS? RUSYA VE JAPONYA KURİL ADALARI ÜZERİNDE MUTABAKATA VARABİLECEK Mİ?

*Asset Ordabayev **

The period under Shinzo Abe's leadership in Japan can already be described as historical for both internal and external policies of the country. He returned to power for the second time, an extremely rare situation for the Japanese political culture in the absence of a serious political crisis, thus he is set to become Japan's longest serving prime minister. Shinzo Abe has already launched a series of historical reforms, such as changes in labor laws to attract migrant workers and reconsider the role of women in society, as these measures are necessary to alleviate the shortage of labor resources in Japan. Abe managed to achieve growth in the economy and generate yen inflation. The Prime Minister has also introduced a change in the role of the self-defense forces and in the remaining time will most likely try to revise Article 9 of the Constitution that bans Japan from maintaining regular armed forces. But one of the most interesting stories in Abe's politics is an attempt to settle the longstanding dispute over the Kuril Islands with Russia. The mere fact that Shinzo Abe has already met 25 times with Russian leader Vladimir Putin is a reason to be interested whether Russia and Japan will succeed in resolving the dispute that lasts for almost 73 years.

It is important to understand that Russia does not even recognize the existence of the territorial dispute and believes that it is necessary to conclude a peace treaty and only then discuss any contradictions. The essence of the problem lies in the interpretation of the documents signed after the end of World War II. According to the San Francisco Peace Treaty, Japan waived all rights to the Kuril Islands and to the southern part of the Sakhalin Island, which it acquired under the Portsmouth

Japonya'da Şinzo Abe'nin liderliğindeki dönem, ülkenin hem iç hem de dış politikaları açısından tarihi bir dönem olarak tanımlanabilir. Abe'nin ikinci kez iktidara gelişi ve bu süreçte ciddi bir siyasi kriz yaşanmaması, Japon siyasi kültürü bakımından oldukça sıradışı bir durumdur. Bu itibarla Abe, Japonya'nın en uzun süre görev yapan başbakanı olacaktır. Abe, ülkeye göçmen işçi çekmek için işgücü yasalarında değişiklikler yapmak ve kadınların toplumdaki rolünü yeniden gözden geçirmek gibi bir dizi reform başlatmıştır. Bu önlemler, Japonya'da işgücü kaynaklarının yetersizliğini gidermek için gereklidir. Abe, ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilmiş ve yende enflasyonu yeniden sağlamıştır. Başbakan, ayrıca, savunma kuvvetlerinin rolünde bir değişiklik yapmıştır ve geri kalan dönemde büyük olasılıkla Japonya'nın düzenli silahlı kuvvetler bulundurmasını yasaklayan Anayasa'nın 9. maddesini revize etmeye çalışacaktır. Ancak, Abe'in politikasındaki en dikkat çekici noktalardan biri, Kuril Adaları'nın egemenliği konusunda Japonya ve Rusya arasında uzun zamandır devam eden anlaşmazlığı çözme girişimidir. Abe'nin Rusya lideri Vladimir Putin ile 25 kez görüşmesi, Rusya ve Japonya'nın yaklaşık 73 yıl süren bu anlaşmazlığı çözüme başarılı olup olmayacağını analiz etmek için bir vesile teşkil etmektedir.

Rusya'nın toprak anlaşmazlığının varlığını bile tanımadığını ve ancak bir barış anlaşması yaptıktan sonra sorunun tartışılması gerektiğini düşündüğünü anlamak önemlidir. Sorunun özü, II. Dünya Savaşı'nın sonunda imzalanan belgelerin yorumunda yatmaktadır. San Francisco Barış Antlaşması'na göre, Japonya, Kuril

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. assetorda@gmail.com

Treaty. However, the treaty does not say that Japan recognized the Kuril Islands as part of the USSR, therefore Moscow did not sign this agreement. The Soviet Union and Japan continued negotiations, which led to the signing of the Moscow Declaration in 1956, where they agreed to restore diplomatic relations and continue negotiations on the conclusion of a peace treaty.

Actually, at this stage the settlement of the territorial issue stopped. Over the next 70 years, the parties made various attempts to intensify work on the conclusion of a peace treaty but failed to achieve anything. It is important that in 1956 Moscow agreed to transfer the Habomai and Shikotan islands to Japan, but with the condition that the actual transfer would be made after the conclusion of a peace treaty between the countries. Following the collapse of the Soviet Union, Russian President Boris Yeltsin agreed to hold talks on the ownership of the islands. However, the countries did not find a compromise, and in 2004 Russia returned to the position that there was no territorial dispute and expressed its readiness to negotiate on the basis of the 1956 declaration.

The current negotiation process began in April 2013, when Shinzo Abe made his first visit to Russia (Japan times, 2013). During the visit, Abe announced a new initiative in resolving the situation around the Kuril Islands, which was the introduction of meetings of ministers of defense and foreign affairs in the 2+2 format. Thanks to the activity of the Japanese side, the number of contacts at all levels sharply increased. However, the attempt to create strong bureaucratic ties failed, and all this happened against the background of a fall in trade between the two countries in the period from 2013 to 2015. Therefore, in 2016, during a visit to Sochi, Shinzo Abe proposed to expand his "new approach", through an eight-point plan to enhance economic cooperation with Russia. In the same year, a special post of the Minister for Economic Cooperation with Russia appeared in the Japanese government (Diplomat, 2016). Moreover, in this period Japan imposed minimal sanctions against Russia and, despite Washington's strong pressure, did not criticize Moscow for

Adaları ve Portsmouth Antlaşması kapsamında edildiği Sahalin Adası'nın güneyindeki tüm haklarından vazgeçmiştir. Ancak Antlaşmada Japonya'nın Kuril Adaları'nı SSCB'nin bir parçası olarak tanıdığı belirtilmediğinden, Moskova bu anlaşmayı imzalamamıştır. Sovyetler Birliği ve Japonya, 1956'da Moskova Deklarasyonu'nun imzalanmasını sağlayan müzakerelere devam etmiştir. Bu belgede taraflar, diplomatik ilişkileri yeniden kurmayı ve barış müzakerelerini sürdürmeyi kabul etmişlerdir. Aslında, o aşamada toprak sorununun çözüm süreci durdurulmuştur. Sonraki 70 yıl boyunca taraflar, barış antlaşmasının yapılması konusundaki çalışmalarını yoğunlaştırmak için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır, ancak somut hiçbir şey elde edememişlerdir. 1956'da Moskova, iki ülke arasında barış antlaşması imzalanması şartıyla Habomai ve Şikotan adalarını Japonya'ya vermeyi kabul etmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin, adaların mülkiyeti konusunu müzakereyi kabul etmiştir. Bununla birlikte, ülkeler bir uzlaşma sağlayamamış ve 2004'te Rusya, "toprak anlaşmazlığı olmadığı" görüşüne geri dönmüş ve 1956 deklarasyonu temelinde konuyu müzakere etmeye hazır olduğunu belirtmiştir.

Mevcut müzakere süreci, Nisan 2013'te Abe'nin Rusya'ya yaptığı ilk ziyarette başlamıştır (Japan times, 2013). Ziyaret sırasında Abe, Kuril Adaları sorununun çözümü konusunda yeni bir girişim başlatmıştır. Bu, savunma ve dışişleri bakanlarının 2+2 formatındaki toplantılarının başlatılmasıdır. Japon tarafının çabaları sayesinde tüm seviyelerde temas sayısı belirgin bir şekilde artmıştır. Bununla birlikte, güçlü bürokratik bağlar oluşturma girişimi başarısızlığa uğramış ve tüm bunlar 2013'ten 2015'e kadar olan dönemde iki ülke arasındaki ticarete yaşanan düşüşe koşut olarak gerçekleşmiştir. Bu nedenle, 2016 yılında Soçi'ye yaptığı ziyarette Abe, Rusya ile ekonomik işbirliğini artırmak için sekiz boyutlu bir planla, "yeni yaklaşımı" genişletmeyi teklif etmiştir. Aynı yıl, Japon hükümetinde Rusya ile Ekonomik İşbirliği Bakanlığı ihdas edilmiştir (Diplomat, 2016). Ayrıca, bu dönemde

the annexation of Crimea, the Malaysia Airlines Flight 17 crash, and the Salisbury poisoning.

Prime Minister Shinzo Abe's high activity is motivated by a number of factors that are dictated by both national and personal interests. The national interest stems from the fact that the Japanese leadership is afraid of a rapprochement between Russia and China. Tokyo sees this as a threat to the strategic environment, which is reinforced by the fear of the United States leaving the Asia-Pacific region. In addition to this, the Japanese leadership has doubts that the United States will fulfill its obligations under the military alliance if need be. This is the reason for the changing role of the self-defense forces and a possible alteration of Article 9 of the Constitution. Therefore, Shinzo Abe sees the settlement of the Kuril Islands dispute as an opportunity to improve relations with Russia and reduce the importance of Beijing to Moscow. As a complement to this, the solution of the problem will demonstrate Tokyo's foreign policy independence to the Asia-Pacific region and may change the political role of the country that has long been inconsistent with its economic role. The personal interest is connected with a legacy which Shinzo Abe will leave behind. Obviously, reaching a favorable agreement for Japan on this issue will allow him to occupy a special place in the history of his country, as well as to finish the family deal since his grandfather as the Prime Minister and his father as the Minister of Foreign Affairs dealt with this dispute in the past.

From the point of view of Russia, in addition to economic reasons, the motivation for improving relations with Japan is tied to China. After announcing the pivot to the east, Moscow has achieved a significant breakthrough only in relations with China. Beijing and Moscow have concluded a number of major cooperative agreements, including on synergizing the EAEU and the BRI. On the one hand, the intensive development of Russia's relations with China is the bright success of the pivot, but, on the other, the role of Beijing in Moscow's foreign policy needs to be balanced, therefore the Russian leadership wants to achieve a breakthrough with Tokyo,

Japonya, Rusya'ya karşı yaptırımları asgari düzeyde uygulamış ve Washington'un baskısına rağmen Kırım'ın ilhakı, Malezya Havayollarına ait uçak kazası ve Skripal'in Salisbury'de zehirlenmesi konularında Moskova'yı eleştirmemiştir.

Başbakan Abe'nin yüksek düzeydeki etkinliği, hem ulusal hem de kişisel çıkarlar etrafında belirlenen bir dizi faktörden kaynaklanmaktadır. Ulusal çıkar, Japonya'nın Rusya ile Çin arasındaki yakınlaşmadan endişesiyle ilgilidir. Tokyo, bunu, ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinden ayrılması ile ilgili endişenin eşlik ettiği siyasi ortam için bir tehdit olarak görmektedir. Buna ek olarak, Japon yönetimi, ABD'nin, bir ihtiyaç ortaya çıktığında, askeri ittifak çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getireceğinden kuşku duymaktadır. Öz Savunma kuvvetlerinin değişen rolünün, ve Anayasa'nın 9. maddesinde yapılabilecek muhtemel değişikliklerin nedeni de budur. Bu nedenle, Abe, Kuril Adaları anlaşmazlığının çözümünü Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesi ve Pekin'in Moskova açısından öneminin azaltılması için bir fırsat olarak görmektedir. Ayrıca, bu sorunun çözümü, Tokyo'nun dış politika açısından Asya-Pasifik bölgesine bağımsızlığını gösterecek ve uzun zamandan beri ülkenin ekonomik rolüyle çelişen görece zayıf politik rolünü değiştirebilecektir. Kişisel çıkar ise Abe'nin görevden ayrıldığında bırakacağı mirasla bağlantılıdır. Bu konuda Japonya için olumlu bir anlaşmaya varmak, Abe'ye, ülkesinin tarihinde özel bir yer kazandıracak, ve ailesi ile ilgili kimi tartışmaları sona erdirmesini sağlayacaktır. Çünkü geçmişte Başbakan olarak dedesi, ve Dışişleri Bakanı olarak babası bu meseleler ile uğraşmışlardır.

Ekonomik nedenlere ek olarak, Rusya'nın Japonya ile ilişkilerini geliştirmesinin bir diğer nedeni de Çin ile ilişkilidir. Moskova, "doğu'ya yöneliş" politikasını açıkladıktan sonra, yalnızca Çin ile ilişkilerde ciddi bir atılım gerçekleşmiştir. Pekin ve Moskova, Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) ve Kuşak ve Yol Girişimi'nin (KYG) etkileşimi dâhil olmak üzere birçok önemli işbirliği anlaşması imzalamıştır. Bir yandan, Rusya'nın Çin ile ilişkilerinin yoğun bir şekilde

too. At the same time, Russia hopes that the development of relations with Japan will increase Japanese investments in the country's Far East.

However, the period between 2016 and 2018 did not lead to a significant economic breakthrough between Japan and Russia. Shinzo Abe drove Japanese businessmen to Russia to all possible economic forums, but they did not see any benefits in investing in Russia, therefore, the entire economic plan of Shinzo Abe was not implemented, and Japanese investment has even declined. Against this background, the intensity of the negotiation process gradually descended. In general, all the remaining activity was supported by the actions of the Japanese Prime Minister, who constantly tried to get the negotiations off the ground by strengthening personal relations with Vladimir Putin.

However, the situation changed dramatically on September 11, 2018 in Vladivostok, where Vladimir Putin proposed to conclude a peace treaty before the end of the year (BBC, 2018). Actually, such a proposal of the Russian president can be considered as the failure of Shinzo Abe's entire policy towards Russia because Japan has been rejecting this option for more than a decade. According to the clearly defined Japanese point of view, as long as the territorial dispute is not settled, there is no peace treaty. Therefore, the successful resolution of the dispute is a prerequisite for concluding a peace treaty. Besides, Putin's proposal is even worse than the formula contained in the Moscow Declaration, which is very unpleasant to Tokyo. It turned out that after so many years of intensive contacts the sides have not moved closer to each other from their extreme positions.

The latest meeting of the two leaders was held in Moscow on January 22, 2019. Despite the heated expectations after the statement of Vladimir Putin, the meeting of the two leaders did not lead again to any tangible shift in the resolution of the territorial issue, which, from the strategic point of view, seems necessary for both Russia and Japan (Bloomberg, 2019). However, the main problem for the Kremlin in the whole situation around the Kurils is as follows: the use of Japan as a tool

gelişmesi, Doğu'ya yönelişin parlak bir başarısıdır, ancak öte yandan, Pekin'in Moskova'nın dış politikasındaki ağırlıklı rolünün dengelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Moskova yönetimi, Tokyo ile de bir işbirliği geliştirmek istemektedir. Aynı zamanda, Rusya, Japonya ile ilişkilerin gelişmesinin Rus Uzak Doğusu'nda Japon yatırımlarını artıracaklarını ummaktadır.

Bununla birlikte, 2016-2018 döneminde Japonya ve Rusya arasında önemli bir ekonomik atılım gerçekleşmemiştir. Abe, Japon işadamlarının Rusya'nın mümkün olan bütün ekonomik forumlarına katılmalarını teşvik etmiştir. Ancak, bu işadamları Rusya'ya yatırım yapmanın hiçbir yararını görmemişlerdir. Bu nedenle, Abe'nin ekonomik planı bir bütün olarak hayata geçirilmemiş ve Japon yatırımlarında azalma eğilimi gözlenmiştir. Bu çerçevede müzakere sürecinin yoğunluğu giderek azalmıştır. Genel olarak süreç, Putin ile kişisel ilişkileri güçlendirme yoluyla müzakereleri başlatmaya çalışan Japon Başbakanı'nın çabalarıyla yürümektedir.

Bununla birlikte, durum, 11 Eylül 2018'de, Vladivostok'ta, Putin yıl sonuna kadar barış antlaşması yapılmasını önerdiğinde büyük ölçüde değişmiştir (BBC, 2018). Aslında, Rusya devlet başkanının böyle bir teklifi, Abe'nin Rusya'ya yönelik tüm politikasının başarısızlığı olarak görülebilir. Çünkü Japonya, bu seçeneği on yıldan uzun bir süredir reddetmektedir. Açıkça belli olan Japon bakış açısına göre, toprak anlaşmazlığı çözülmediği sürece barış antlaşması yapılmayacaktır. Dolayısıyla, Japonya'ya göre, anlaşmazlığın çözülmesi, barış antlaşması yapmanın ön şartıdır. Ayrıca, Putin'in önerisi, Moskova Deklarasyonu'nda yer alan formülden bile daha kötüdür ve Tokyo için kabul edilemezdir. Yıllarca süren yoğun temaslardan sonra taraflar, keskin ve uzlaşmaz konumlarından ötürü birbirlerine yaklaşmamışlardır.

İki liderin son toplantısı 22 Ocak 2019'da Moskova'da gerçekleşmiştir. Vladimir Putin'in açıklamasından sonra doğan beklentilere rağmen toplantı, sorunun çözümünde hem Rusya hem de Japonya için stratejik açıdan gerekli olan herhangi bir

for the modernization of the economy and development of the Far East, finally turning Japan into a full-fledged partner, is desirable, and Shikotan with Habomai is an acceptable price, but Russia will not be able to get all these benefits from Japan in the foreseeable future. That is why, in the current situation, Moscow is acting by delaying negotiations and does not seriously consider the possibility of a difficult compromise, especially when the rating of the Russian president shows a significant decrease. Consequently, it is difficult to expect that the countries will reach a consensus in the near future. Instead, they may miss the existing window of opportunity, because Shinzo Abe will leave his post in 2021.

References

BBC (2018). Putin Proposed to Conclude a Peace Treaty With Japan Before the End of the Year. Retrieved from <https://www.bbc.com/russian/news-45494364/>. Accessed on 22.03.2019.

Bloomberg (2019). Putin Warns Abe of Hard Work Ahead to Resolve Islands Dispute. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-22/putin-abe-try-again-to-resolve-islands-dispute-amid-protests>. Accessed on 23.03.2019.

Diplomat (2016). Japan's 'New Approach' to Russia. Retrieved from <https://thediplomat.com/2016/06/japans-new-approach-to-russia/>. Accessed on 23.03.2019.

Japan times (2013). Abe Starts Four-Nation Trip; Sets Off for Russia. Retrieved from <https://www.japantimes.co.jp/news/2013/04/29/national/politics-diplomacy/abe-starts-four-nation-trip-sets-off-for-russia/#.XJ8-KhMzYb0>. Accessed on 23.03.2019.

somut ilerleme sağlamamıştır (Bloomberg, 2019). Kremlin'in Kuril Adaları üzerindeki temel sorunu şu şekildedir: ülke ekonomisinin modernleşmesi ve Uzak Doğu'nun gelişmesi için Japonya'yı bir araç olarak kullanmak, Japonya'yı her yönüyle bir ortak haline getirmek ve bunu yapmak için Habomai ile Şikotan adalarını vermek kabul edilebilir bir tavizdir. Fakat öngörülebilir bir gelecekte Rusya, bu tavizleri Japonya'dan alamayacaktır. Bu nedenle, mevcut durumda Moskova, müzakereleri ertelemekte ve özellikle Rusya devlet başkanının uluslararası toplumda kabul görme derecesi (reytingi) önemli bir düşüş gösterdiğinde, bu zor sorunun çözümüne odaklanmamaktadır. Sonuç olarak, ülkelerin yakın gelecekte bir uzlaşmaya varacaklarını beklemek zordur. Ayrıca Abe'nin 2021'de görevinden ayrılacak olması da çözüme yönelik çabaların çok uzun olmayacağını ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

BBC (2018). Putin, Yıl Sonuna Kadar Japonya ile Barış Anlaşması Yapılmasını Önerdi. Alınan yer: <https://www.bbc.com/russian/news-45494364/>. Erişim tarihi: 22.03.2019.

Bloomberg (2019). Putin ve Abe Protestolara Rağmen Adalar Anlaşmazlığını Çözmeye Çalışıyor. Alınan yer: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-22/putin-abe-try-again-to-resolve-islands-dispute-amid-protests>. Erişim tarihi: 23.03.2019.

Diplomat (2016). Japonya'nın Rusya'ya Yeni Yaklaşımı. Alınan yer: <https://thediplomat.com/2016/06/japans-new-approach-to-russia/>. Erişim tarihi: 23.03.2019.

Japan times (2013). Abe Dört Ülkelik Gezisine Rusya'dan Başladı. Alınan yer: <https://www.japantimes.co.jp/news/2013/04/29/national/politics-diplomacy/abe-starts-four-nation-trip-sets-off-for-russia/#.XJ8-KhMzYb0>. Erişim tarihi: 23.03.2019.

KYRGYZSTAN'S REGIONAL POLITICS UNDER JEENBEKOV CEENBEKOV'UN BAŞKANLIĞINDAKİ KIRGIZİSTAN'IN BÖLGESEL POLİTİKASI

*Albina Muratbekova **

In the past two years, regional cooperation in Central Asia has been undergoing significant changes due to the transformation of the political establishment in some of the regional countries. Kyrgyzstan, with its special place in the region, the so-called "democratic island" of Central Asia, has also influenced this trend. Therefore, it is worth examining the current foreign policy of Kyrgyzstan and its impact on the regionalization process in Central Asia.

Sooronbay Jeenbekov, the fifth president of Kyrgyzstan, came to power in October 2017, when the regional leaders were already starting their efforts to bring the existing problematic issues closer toward resolution. He became the first Kyrgyz president, who came to power not as a result of a regime change. President Jeenbekov was among the founders of the Social Democratic Party, led by ex-president Almazbek Atambayev, therefore, in the beginning of his tenure, he was perceived as a protégé of Atambayev, yet Jeenbekov quickly managed to avoid an expected patronage of his former boss. His team, largely consisting of his family members with strong support from the south of the country, demonstrates a conservative approach with the elements of religiosity.

Concerning international activities of President Jeenbekov, there is a strong focus on the region as he has already visited all the Central Asian states: Uzbekistan and Kazakhstan in December 2017, Tajikistan in February 2018 and Turkmenistan in August 2018 (Kabar, 2018). In the frame of multinational cooperation, the president participated in the summit meeting of the Central Asian leaders in March 2018 in Astana, hosted the fourth meeting of the High Council for Strategic Cooperation between Kyrgyzstan and Turkey, and organized the Third World Nomad

Son iki yılda Orta Asya'daki bölgesel işbirliği, bazı bölge ülkelerinin siyasal yapısında yaşanan dönüşüm nedeniyle önemli değişiklikler geçirmektedir. Orta Asya'nın "demokratik adası" olarak nitelendirilen Kırgızistan da, bölgedeki özel konumu ile bu eğilimi etkilemiştir. Bu nedenle, Kırgızistan'ın mevcut dış politikasını ve bunun Orta Asya'daki bölgeselleşme sürecine etkisini incelemek önemlidir.

Kırgızistan'ın beşinci cumhurbaşkanı olan Sooronbay Ceenbekov, bölge liderlerinin mevcut sorunları çözüme yaklaştırmaya başladıkları Ekim 2017'de iktidara gelmiştir. Ceenbekov, siyasi rejim değişikliği sonucu iktidara gelmeyen ilk Kırgızistan Cumhurbaşkanı olmuştur. Cumhurbaşkanı Ceenbekov, eski Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev liderliğindeki Sosyal Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer almıştır. Bu çerçevede, göreve ilk başladığında Atambayev'in himayesi altındaki bir yönetici olarak algılanan Ceenbekov, zamanla eski patronunun patronajından kaçınabilmeyi başarmıştır. Büyük ölçüde ülkenin güneyinden gelen güçlü destek ve aile üyelerinden oluşan ekibi, dindarlık unsurları ile karışık muhafazakâr bir yaklaşım sergilemektedir.

Cumhurbaşkanı Ceenbekov'un uluslararası faaliyetleri ele alındığında, tüm Orta Asya ülkelerini ziyaret ettiği gerçeği ve bu bölgeye özel önem verdiği gözlenmektedir. Cumhurbaşkanı, Aralık 2017'de Özbekistan ve Kazakistan'ı, Şubat 2018'de Tacikistan'ı ve Ağustos 2018'de Türkmenistan'ı ziyaret etmiştir (Kabar, 2018). Çok uluslu işbirliği çerçevesinde Cumhurbaşkanı, Mart 2018'de Astana'da düzenlenen Orta Asya liderlerinin zirve toplantısına katılmış, Kırgızistan ve Türkiye arasında Stratejik İşbirliği Yüksek Konseyi'nin dördüncü toplantısına ev sahipliği yapmış ve Kazakistan, Türkiye

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. albina.muratbek@gmail.com

Games with the participation of high-ranking guests, including the presidents of Kazakhstan, Turkey, and Tatarstan (Russia), and the prime minister of Hungary.

President Jeenbekov's foreign policy priorities are circled around the main strategic partners of Kyrgyzstan, which are Russia, China, and Kazakhstan, whereas in his inauguration speech President Jeenbekov named Russia as the main priority, followed by the countries of Central Asia. Consequently, Russia, which accounts for more than 50% of Kyrgyzstan's external trade, was the destination of his maiden foreign visit. By this, Jeenbekov confirmed that Kyrgyzstan keeps its loyalty to Russia. It should be noted that Kyrgyzstan's economy is extremely dependent on remittances of Kyrgyz labor migrants working mainly in Russia and Kazakhstan, which constitute about 30% of the country's GDP, therefore the agreement on the application of the migration amnesty and the withdrawal of Kyrgyz citizens from the "blacklist" was scored as a practically important achievement of Jeenbekov. Relations with Russia are also strengthened through the Eurasian Economic Union (EAEU), and Jeenbekov is very optimistic about the potential of the EAEU, being among the active supporters of the union and a possible introduction of its single currency. Notably, the EAEU membership has led to a significant increase in Russia's economic and foreign policy influence in Kyrgyzstan. Besides, during Russian President Vladimir Putin's visit to Bishkek in March 2019, the sides have agreed to expand the territory of Russia's air base in the northern town of Kant to 60 hectares and increase its annual rent from \$4,5 million to \$4,79 million (Falyahov, 2019).

The Kyrgyz President's first state visit was made to China, where he took part in the Summit of the Heads of the SCO States in Qingdao in June 2018. On the sidelines of the summit, Jeenbekov managed to arrange a deal with his Chinese counterpart on the allocation of the 600 million yuan grant for the implementation of projects that should create scientific and innovative agricultural technological parks, equip veterinary and phytosanitary laboratories, develop the road

ve Tataristan (Rusya) Cumhurbaşkanları ve Macaristan Başbakanı gibi üst düzey konukların katılımı ile Üçüncü Dünya Göçebe Oyunları'nı düzenlemiştir.

Cumhurbaşkanı Ceenbekov'un dış politika öncelikleri, Rusya, Çin ve Kazakistan gibi Kırgızistan'ın ana stratejik ortakları etrafında dönmektedir. Göreve başlama töreninde yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Ceenbekov, Orta Asya ülkelerinden sonra Rusya'ya öncelik verdiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, Ceenbekov, ilk yurtdışı ziyaretini Kırgızistan'ın dış ticaretinin %50'sinden fazlasını oluşturan Rusya'ya gerçekleştirerek ülkenin Rusya'ya sadık kaldığını teyit etmiştir. Kırgızistan ekonomisinin, özellikle Rusya ve Kazakistan'da çalışan Kırgız göçmen işçilerin gelirlerine son derece bağımlı olduğu belirtilmelidir. Bu, ülkenin GSYİH'sının yaklaşık %30'unu oluşturmaktadır. Bu nedenle, göç konusunda bir af çıkarılması ve Kırgız vatandaşların "kara listeden" çıkartılması ile ilgili anlaşma, Ceenbekov'un Rusya nezdindeki önemli bir başarısı olarak değerlendirilmektedir. Rusya ile ilişkiler Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) kapsamında da güçlendirilmektedir. AEB'nin ve ortak para birimine olası geçişin aktif destekçileri arasında yer alan Ceenbekov'un, birliğin potansiyeli konusunda çok iyimser görüldüğü söylenebilir. AEB üyeliği, ekonomi ve dış politika açısından Rusya'nın Kırgızistan'daki etkisinin önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Mart 2019'da Bışkek'e yaptığı ziyarette taraflar, ülkenin kuzeyinde bulunan Kant kentindeki Rus askeri hava üssünün alanını 60 hektara genişletmeyi ve yıllık kirasını 4,5 milyon dolardan 4,79 milyon dolara çıkarmayı kabul etmişlerdir (Falyahov, 2019).

Diğer taraftan, Kırgızistan Cumhurbaşkanı'nın Çin'e ilk resmî ziyareti Haziran 2018'de Qingdao'daki Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Devlet Başkanları Zirvesi'ne katıldığında yapılmıştır. Zirve kapsamında Ceenbekov, Çinli meslektaşları ile bilimsel ve yenilikçi tarımsal teknolojik parkların oluşturulması, veterinerlik ve bitki sağlığı laboratuvarlarının donatılması, Bışkek'teki karayolu ağının geliştirilmesi ve ülkenin

network in Bishkek, and provide drinking water to the country's areas in need (Kabar, 2018). Another significant project is the China-Kyrgyzstan-Uzbekistan railway, the details of which are still being finalized. If completed, the \$5 billion railway should contribute to the development of Kyrgyzstan's trade and economic relations (Levina, 2018). However, Bishkek's relations with Beijing are challenged by the anti-Chinese sentiments that are growing domestically, mostly because the Chinese investments have become a large burden for the country. For instance, over 2013-2018, China's share in Kyrgyzstan's foreign debt has increased from 2% to 44% (Timesca.com, 2018).

Meanwhile, Jeenbekov has started to repair the Central Asian direction of Kyrgyzstan's foreign policy with an important thaw in relations with Uzbekistan, with which it had long-lasting issues over the disputed borders and on the construction of the Kambar-ata dam. The China-Kyrgyzstan-Uzbekistan railway, the project that fully meets the interests of both Uzbekistan and Kyrgyzstan, has become an important pillar of mutual cooperation. In addition, the parties have intensified negotiations on border issues and reached an agreement on the simplification of customs procedures to promote bilateral trade.

Jeenbekov's relations with Astana began with a diplomatic test on resolving the situation at the Kazakh-Kyrgyz border in the autumn of 2017, which had arisen even before his election as a president. The ties between the two brotherly nations worsened in September 2017 after a meeting of presidential candidate Omurbek Babanov with Kazakh President Nursultan Nazarbayev. President Atambayev responded with harsh critics of Kazakhstan, which led to the problems on the Kazakh-Kyrgyz border, leading to long queues of cargo trucks. The conflict escalated further after a series of Atambayev's critical statements that resulted in the denunciation by the Kyrgyz government of \$100 million of technical assistance offered by Kazakhstan to support Kyrgyzstan's EAEU membership. The situation was regulated only after the presidential election in Kyrgyzstan, at the CSTO meeting on November 30, 2017, when

ihtiyaç duyulan bölgelerine içme suyu sağlanmasına yönelik projelerin uygulanması için 600 milyon yuanlık hibe tahsisı konusunda anlaşma yapmayı başarmıştır (Kabar, 2018). Bir diğer önemli proje de, halen sürmekte olan Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryoludur. 5 milyar dolarlık demiryolu projesinin, Kırgızistan'ın ticari ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunması beklenmektedir (Levina, 2018). Bununla birlikte, Bişkek'in Pekin ile ilişkileri, ülke içinde büyüyen Çin'e karşı olan tutumdan da etkilenmektedir. Bu, çoğunlukla Çin yatırımlarının ülke ekonomisinde ağır bir yük oluşturmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, 2013-2018 yılları arasında Çin'in Kırgızistan'ın dış borcundaki payı %2'den %44'e yükselmiştir (Timesca.com, 2018).

Bu arada Ceenbekov, Kırgızistan'ın Orta Asya'ya yönelik dış politikasını canlandırmaya da başlamıştır. Özellikle, tartışmalı sınır bölgeleri ve Kambarata barajının inşaatı konusunda uzun süredir devam eden sorunlarının olduğu Özbekistan ile ilişkilerin çözülmesini sağlamıştır. Hem Özbekistan hem de Kırgızistan'ın çıkarlarını tam olarak karşılayan bir proje olan Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu, karşılıklı işbirliğinin önemli bir ayağı haline gelmiştir. Ayrıca, taraflar, sınır meseleleriyle ilgili müzakereleri yoğunlaştırmış ve ikili ticareti teşvik etmek için gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi konusunda bir anlaşmaya varmışlardır.

Ceenbekov'un Nur-Sultan ile ilişkileri, Cumhurbaşkanı seçilmesinden önce 2017 sonbaharında ortaya çıkan Kazak-Kırgız sınırındaki durumun çözülmesine dair diplomatik bir testle başlamıştır. İki kardeş devlet arasındaki bağlar, Eylül 2017'de Cumhurbaşkanı adayı Ömürbek Babanov'un dönemin Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev ile yaptığı görüşme sonrasında kötüleşmiştir. Cumhurbaşkanı Atambayev'in Kazakistan'a sert eleştirilerde bulunması, Kazakistan-Kırgızistan sınırında sorunlara ve uzun kamyon kuyruklarına neden olmuştur. Atambayev'in bir dizi kritik ifadelerinin ardından anlaşmazlık daha da tırmanmıştır. Bu, AEB'ne katılma sürecinde yardımcı olmak amacıyla Kırgızistan'a Ka-

Nazarbayev and Jeenbekov signed a road map of economic cooperation (Azattyk.org, 2019).

The interaction with Tajikistan that is aimed at developing economic and energy cooperation is also complicated by the border problems. The parties have started the negotiation process to reconcile their differences, but the issue is too complex. Only 504 km of the 976 km-long Kyrgyz-Tajik border have been delimited and demarcated, which remains one of the key obstacles for bilateral cooperation. Recently, on March 13-14, 2019, a conflict occurred between residents of the village of Aksai of Kyrgyzstan and the village of Mekhnabad of Tajikistan due to the construction of the Aksai-Tamdyk bypass road in the Batken region. As a result of the violent clashes, two Tajiks were killed and dozens from both sides injured (Sputniknews.ru, 2019). Nevertheless, it should be noted that trade relations with Tajikistan in 2018 increased by 54% compared to 2017, which is very significant as the trade with Uzbekistan only grew by 8.6% and while there was a decrease in trade with Kazakhstan and Turkmenistan by 5% and 10%, respectively (Ministry of Economics of Kyrgyzstan, 2019). In addition, both Bishkek and Dushanbe are interested in developing energy cooperation, particularly, in the launch of the CASA-1000 project, which envisages the generation of electricity in Kyrgyzstan and Tajikistan and its subsequent resale to Afghanistan and Pakistan.

Meanwhile, Kyrgyzstan's cooperation with Turkmenistan is, probably, the least problematic as the two countries do not share borders. Both states are interested in the development of economic and trade ties and can contribute to addressing the region's water and energy issues. During Jeenbekov's visit to Turkmenistan, the parties signed the declaration on strategic partnership and a number of other documents, including an agreement on avoiding double taxation.

To sum up, Kyrgyzstan, with its weak economy and dependence on external support, strives for pursuing flexible policies towards the region. By supporting the wave of cooperation among the Central Asian states,

zakistan tarafından sağlanan 100 milyon dolarlık teknik yardımın reddedilmesine de yol açmıştır. Bu durum, ancak Kırgızistan'daki cumhurbaşkanlığı seçiminden sonra 30 Kasım 2017'de Nazarbayev ve Ceenbekov'un ekonomik işbirliği yol haritasını imzaladıkları Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) toplantısında iyileşmiştir (Azattyk.org, 2019).

Ekonomik ve enerji işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan Tacikistan ile etkileşim de sınır sorunları nedeniyle karmaşık hale gelmiştir. Taraflar, aralarındaki farklılıkları uzlaştırmak için müzakere sürecine başlamışlardır, ancak bu mesele gerçekten de karmaşıktır. 976 km uzunluğundaki Kırgız-Tacik sınırının sadece 504 km'si belirlenmiştir ve bu sınır sorunu, ikili işbirliğinin önündeki en büyük engellerden biri olmaya devam etmektedir. 13-14 Mart 2019 tarihlerinde Kırgızistan'daki Aksay köyü sakinleri ile Tacikistan'daki Mekhnabad köyü sakinleri arasında Batken bölgesinde Aksay-Tamdyk "by-pass" yolunun yapımı nedeniyle bir çatışma yaşanmıştır. Şiddetli çatışmalar sonucu iki Tacik öldürülmüş ve iki taraftan onlarca kişi yaralanmıştır (Sputniknews.ru, 2019). Bununla birlikte, 2018'de Tacikistan ile ticari ilişkilerin 2017'ye göre %54 oranında arttığı da belirtilmelidir. Özbekistan ile ticaret sadece %8.6 oranında artarken, Kazakistan ve Türkmenistan ile ticarete ise sırasıyla %5 ve %10'luk düşüşler yaşanmıştır (Kırgızistan Ekonomi Bakanlığı, 2019). Buna ek olarak, hem Bışkek hem de Duşanbe, özellikle Kırgızistan ve Tacikistan'da elektrik üretimini ve ardından Afganistan ve Pakistan'a satılmasını öngören CASA-1000 projesinin başlatılması çerçevesinde enerji işbirliğini geliştirmekle ilgilenmektedir.

Bu arada, Kırgızistan'ın Türkmenistan ile olan ilişkisi, iki ülke arasında doğrudan sınır olmadığı için muhtemelen en az sorunlu olanıdır. Her iki ülke de ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirmeye isteklidir ve bu durum bölgenin su ve enerji sorunlarının ele alınmasına katkıda bulunabilir. Ceenbekov'un Türkmenistan'a yaptığı ziyarette taraflar, stratejik ortaklık deklarasyonu ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması dâ-

official Bishkek is also interested in maintaining efficient cooperation with its fraternal neighbors, along with resolving the existing issues with them. Therefore, the Central Asian states, all of which, including Kyrgyzstan, have the border, water and energy issues as their key challenges to address, are moving towards overcoming these obstacles and developing pragmatic cooperation based on mutual benefits.

References

Azattyk.org (2019). Jeenbekov Called Priority Areas of the Kyrgyz Economy. Retrieved from <https://rus.azattyk.org/a/29823093.html>. Accessed on 10.04.2019.

Falyahov Rustam (2019). You Can't Survive at Home: How Kyrgyz People Earn in Russia. Retrieved from <https://www.gazeta.ru/business/2019/03/02/12219025.shtml>. Accessed on 10.04.2019.

Kabar (2018). Sooronbay Jeenbekov's Work Results in Foreign Policy in His One Year Presidency. Retrieved from <http://kabar.kg/eng/news/president-sooronbay-jeenbekovs-work-results-for-one-year-in-foreign-policy/>. Accessed on 10.04.2019.

Levina Maria (2018). China-Kyrgyzstan-Uzbekistan Railway to Improve. Retrieved from <https://worldview.stratfor.com/article/china-kyrgyzstan-uzbekistan-railway-improve-attractiveness-central-asiatractiveness>. Accessed on 10.04.2019.

Ministry of Economics of Kyrgyzstan (2019). Foreign Trade Turnover of the Kyrgyz Republic. Retrieved from <http://mineconom.gov.kg/ru/vneshnyatorgovlya>. Accessed on 10.04.2019.

Sputniknews.ru (2019). Jeenbekov Criticized Security Officials for the Conflict on the Border With Tajikistan. Retrieved from <https://tj.sputniknews.ru/asia/20190320/1028512477/zheenbekov-raskritikoval-silovikov-konflikt-granica-tajikistan.html>. Accessed on 10.04.2019.

Timesca.com (2018). Kyrgyzstan Searching for Ways to Get Out of Debts. Retrieved from <https://www.timesca.com/index.php/news/26-opinion-head/19706-kyrgyzstan->

hil olmak üzere bir dizi diğer belgeyi imzalamışlardır.

Sonuç olarak, Kırgızistan, zayıf ekonomisi ve dış desteğe bağımlılığı nedeniyle bölgeye yönelik esnek politikalar izlemeye çabalamaktadır. Orta Asya ülkeleri arasındaki işbirliği dalgasını destekleyen Bişkek, kardeş ülkeler ile olan sorunları çözmenin yanı sıra bu ülkeler ile verimli işbirliğini sürdürmekle de ilgilenmektedir. Bu nedenle, sınır, su ve enerji sorunları gibi ele alınması gereken temel zorlukları olan Kırgızistan dahil olmak üzere tüm Orta Asya ülkeleri, bu engellerin üstesinden gelmeye ve karşılıklı yararlıya dayalı pragmatik işbirliğini geliştirmeye doğru ilerlemektedir.

Kaynaklar

Azattyk.org (2019). Jeenbekov, Kırgız Ekonomisinin Öncelikli Alanlarını Belirledi. Alınan yer: <https://rus.azattyk.org/a/29823093.html>. Erişim tarihi: 10.04.2019.

Falyahov Rustam (2019). Kırgızistan'da Geçim Sıkıntısı: Kırgızlar Rusya'da Nasıl Para Kazanmaktadır. Alınan yer: <https://www.gazeta.ru/business/2019/03/02/12219025.shtml>. Erişim tarihi: 10.04.2019.

Kabar (2018). Sooronbay Jeenbekov'un Başkanlığının İlk Yılındaki Dış Politika Başarıları. Alınan yer: <http://kabar.kg/eng/news/president-sooronbay-jeenbekovs-work-results-for-one-year-in-foreign-policy/>. Erişim tarihi: 10.04.2019.

Levina Maria (2018). Çin-Kırgızistan-Özbekistan Demiryolu Orta Asya'nın Cazibesini Artırmaktadır. Alınan yer: <https://worldview.stratfor.com/article/china-kyrgyzstan-uzbekistan-railway-improve-attractiveness-central-asiatractiveness>. Erişim tarihi: 10.04.2019.

Kırgızistan Ekonomi Bakanlığı (2019). Kırgız Cumhuriyeti'nin Dış Ticaret Cirosu. Alınan yer: <http://mineconom.gov.kg/ru/vneshnyatorgovlya> Erişim tarihi: 10.04.2019.

Sputniknews.ru (2019). Jeenbekov, Güvenlik Görevlilerini Tacikistan Sınırdaki Çatışmalardan Ötörü Eleştirdi. Alınan yer: <https://tj.sputniknews.ru/asia/20190320/1028512477/zheenbekov-raskritikoval-si->

searching-for-ways-to-get-out-of-debts. Accessed on 10.04.2019.

lovikov-konflikt-granica-tajikistan.html. Erişim tarihi: 10.04.2019.

Timesca.com (2018). Kırgızistan Borçlarından Kurtulmanın Yollarını Arıyor. Alınan yer: <https://www.timesca.com/index.php/news/26-opinion-head/19706-kyrgyzstan-searching-for-ways-to-get-out-of-debts>. Erişim tarihi: 10.04.2019.

POSSIBLE IMPACT OF U.S.-IRAN TENSIONS ON CHINA ABD-İRAN GERİLİMİNİN ÇİN'E OLASI ETKİLERİ

*Omirbek Hanayi **

The long-standing conflict between the United States and Iran, which especially intensified after Donald Trump's accession to power, has passed to a new critical stage with the latest sanctions imposed by Washington. Iran, which is rich in energy resources, argues that its nuclear energy development efforts are for peaceful purposes, while the United States is concerned that Iran's nuclear power capacity can turn into nuclear weapons production. In fact, the United States supported Iran's nuclear program in the 1950s. However, after Iran's Islamic Revolution in 1979, relations between the two countries soured, and after the 2000s, the United States accused Iran of trying to develop nuclear weapons. Although Iran's efforts to develop nuclear energy are regarded as the main cause of Washington-Tehran tensions, it can be said that the basis of this endless tension lies in the strategic interests of both Iran and the United States. The economic development and growing regional influence of Iran, which has an important geostrategic position between Central Asia, Eurasia and the Middle East, is of great concern for the United States, Israel and some of the Gulf countries. On the one hand, Iran seeks to increase its regional influence with its special position in the Persian Gulf and the Hormuz Strait, which are of great importance in terms of global energy production and energy transportation, on the other hand, the United States together with its allies strives to control the region. Moreover, the involvement of the global and regional powers, such as the European Union (EU), Great Britain, China and Russia, brings the tensions to the global level.

Although the parties tried to preserve the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA), signed in July 2015 with the participation of the United States, the EU, Germany, China, France, Great Britain, Iran and Russia, in

ABD ve İran arasında neredeyse uzun yıllardır süregelen ve özellikle Donald Trump'ın göreve gelmesiyle yeniden alevlenen anlaşmazlık, Washington'un uyguladığı son yaptırımlarla yeni ve çok kritik bir aşamaya geçmiştir. Enerji zengini bir ülke olan İran, nükleer enerji geliştirme çabalarının tamamen barışçıl amaçlar taşıdığını öne sürerken, ABD ise, İran'ın nükleer enerji kapasitesinin nükleer silah üretimine zamanla imkân vereceğini savunmaktadır. Aslında İran'ın 1950'lerde başlatılan nükleer programına ilk aşamada destek veren ABD, 1979'daki İran İslam Devrimi'nden sonra bu ülke ile ters düşmüş ve 2000'lerden sonra İran'ı nükleer silah yapmaya çalışmakla suçlamaya başlamıştır. İran'ın nükleer enerji geliştirme çabaları, her ne kadar Washington-Tahran gerginliğinin odak noktası olarak değerlendirilse de, bitmek bilmeyen bu gerginliğin temelinde hem İran'ın, hem de ABD'nin stratejik çıkarları yatmaktadır denilebilir. Çünkü hem Orta Asya, Avrasya ve Ortadoğu arasında jeostratejik konumu son derece önemli olan İran'ın ekonomik kalkınması ve bölgesel etkisinin artması, ABD, İsrail ve bazı Körfez ülkelerini rahatsız etmektedir. Bir tarafta İran, küresel enerji üretimi ve enerji taşımacılığı açısından büyük önem taşıyan Basra Körfezi ve Hürmüz Boğazı'ndaki özel konumuyla bölgesel etkisini artırmaya çalışmaktayken, diğer taraftan ABD, müttefikleriyle beraber bölgenin kontrolünü elinde tutmaya çaba harcamaktadır. Ayrıca, Avrupa Birliği (AB), İngiltere, Çin ve Rusya gibi küresel ve bölgesel güçlerin de taraf olmaları, söz konusu gerginliğe küresel bir boyut kazandırmaktadır.

İlgili tarafların Temmuz 2015'de ABD, AB, Almanya, Çin, Fransa, İngiltere, İran ve Rusya'nın katılımıyla imzalanan Birleşik Kapsamlı Eylem Planı (JCPOA) anlaşması-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. kaztegin@hotmail.com

May 2018, the Trump administration unilaterally withdrew from the JCPOA. Moreover, the Trump administration, which started to implement economic sanctions against Iran in August and November 2018, terminated the exemptions from sanctions for eight countries that import Iranian oil, including China, on May 2, 2019 (White House, 2018; White House, 2019; White House, 2018). Iran strongly objected to the U.S. decision on a total ban on Iranian oil exports. Consequently, on May 8, 2019, Tehran stated that it would fully or partially halt its obligations under the nuclear agreement in response to Washington's sanctions (NPR, 2019). On the same day, Washington imposed sanctions on Iran's iron, steel, copper and aluminum sectors, which has further exacerbated the already growing U.S.-Iranian tensions (White House, 2019).

It can be said that the rise of the U.S.-Iran tensions in the Middle East, which has become the center of many global and regional conflicts in recent years, can affect the whole world with its geopolitical, geostrategic and geoeconomic dimensions. The reason is that the U.S. ban on Iran's oil exports will affect not only the Iranian economy, but also other countries that are in close cooperation with Iran in the trade, economic and, particularly, energy sectors. The total ban on Iran's oil exports, which has one of the largest oil reserves in the world and is the third largest oil producer, will lead to significant deficits in the global energy market. In this context, it can be said that China, which is the biggest oil customer of Iran, will be most affected by the U.S.-Iran tensions.

From the geopolitical and geostrategic points of view, it can be assumed that the rising U.S.-Iran tensions may lead to the development of political relations between China and Iran. In this regard, first of all, we need to briefly review the China-Iran relations. China and Iran, which established official diplomatic relations in August 1971, have been developing bilateral cooperation at the level of strategic partnership in the political, military, commercial-economic and other fields. After the 2000s, the United States has long accused Iran of trying to develop nuclear weapons. In addition to that, the war in Afghanistan

nı korumaya çalışmasına rağmen, Trump yönetimi Mayıs 2018'de JCPOA anlaşmasından tek taraflı olarak çekilmiştir. Dahası Ağustos 2018'de ve Kasım 2018'de İran'a yönelik ekonomik yaptırımları uygulamaya koyan Trump yönetimi, 2 Mayıs 2019 tarihinden itibaren İran'a yönelik petrol yaptırımlarında Çin dâhil 8 ülkeye tanınan muafiyetlere de son vermiştir (Beyaz Saray, 2018; Beyaz Saray, 2019; Beyaz Saray, 2018). ABD'nin, İran'ın petrol ihracatını tamamen yasaklamayı hedefleyen söz konusu kararı, İran'ın büyük tepki göstermesine neden olmuştur. Dolayısıyla 8 Mayıs 2019 tarihinde Tahran, Washington'un yaptırımlarına karşılık, nükleer anlaşmadaki yükümlülüklerini tamamen yada kısmen durduracağını belirtmiştir (Ulusal Halk Radyosu, 2019). Aynı günde Washington'un İran'ın demir, çelik, bakır ve alüminyum sektörlerine de yaptırımlar getirmesi, zaten gergin olan ABD-İran gerilimini daha da tırmandırmıştır (Beyaz Saray, 2019).

Özellikle son yıllarda birçok küresel ve bölgesel çatışmaların odak noktası olan Ortadoğu'da ABD-İran geriliminin yeniden artmasının, jeopolitik, jeostratejik ve jeoekonomik boyutlarıyla tüm dünyayı etkileyebileceği söylenebilir. Çünkü ABD'nin İran'ın petrol ihracatını yasaklaması, sadece İran ekonomisini değil, öncelikle İran ile enerji başta olmak üzere yakın ticari-ekonomik işbirliğinde bulunan diğer ülkeleri de etkileyebilir. Dünyanın en büyük petrol rezervlerine sahip ülkelerinden biri olan (üçüncü büyük petrol üreticisi) İran'ın petrol ihracatının tamamen yasaklanması, küresel enerji pazarında önemli bir arz açığına yol açacaktır. Bu bağlamda, özellikle İran'ın en büyük petrol müşterisi olan Çin'in, ABD-İran geriliminden en çok etkileneceği söylenebilir.

Jeopolitik ve jeostratejik boyutları açısından bakıldığında, yükselen ABD-İran geriliminin Çin-İran siyasi ilişkilerinin gelişmesine neden olabileceği de tahmin edilebilir. Bu konuya girmeden önce, öncelikle Çin-İran ilişkilerinin arka planına kısa bir bakılması gerekir. Ağustos 1971'de resmi diplomatik ilişkiler kuran Çin ve İran, o tarihten bu yana siyasi, askeri, ticari-ekono-

in 2001, the Iraq War in 2003 and the Arab Spring movements that started in 2010 have led Iran to pursue an anti-U.S. policy and to have closer relations with China as an alternative power. China, which is trying to increase its regional and global impact in parallel with its economic growth, has been willing to develop its cooperation with Iran, an energy-rich and important Middle Eastern country (Hua, 2011). In this context, it could be said that the relations between China and Iran are undergoing a new development period after Iranian President Hassan Rouhani visited Beijing in May 2014, and Chinese President Xi Jinping visited Tehran in January 2016 (Xinhua, 2016). As recently as in February 2019, during the visit of Speaker of Iran's Parliament (Islamic Consultative Assembly) Ali Larijani to Beijing, Xi stated that despite global and regional developments, China would remain committed to developing a comprehensive strategic partnership with Iran (Xinhua, 2019). China was one of the first countries to react to recent U.S. sanctions against Iran. For example, on April 23, 2019, Chinese Foreign Ministry Spokesperson Geng Shuang announced at a regular press conference in Beijing that China was strongly opposed to the U.S. unilateral sanctions against Iran (FMPRC, 2019). On May 7, 2019, Chinese Foreign Minister Wang Yi, who met with Iran's Foreign Minister Javad Zarif, said that China was opposed to the U.S. introduction of unilateral sanctions against Iran and supported Iran's protection of its own interests (CNN Türk, 2019).

But Beijing's support for Iran in the U.S.-Iran confrontation is economically damaging for China. The possibility of the Iranian economy shrinking due to the U.S. sanctions may affect China, Iran's largest trading partner. Despite the abolition of sanctions against Iran following the JCPOA agreement, the decline in the Iranian economy due to a sharp drop in global oil prices has led to a decrease in the volume of trade between Iran and China. For example, the Chinese-Iranian bilateral trade volume, which reached \$51,85 billion in 2014, decreased by 34,7% in 2015 to \$33,842 billion and by 7,7% in 2016 to \$31,23 billion. The Chinese-Iranian bilateral trade turnover, which increased by 19% to \$37,18 billion in

mik ve diğer alanlarda "stratejik ortaklık" düzeyinde ikili işbirliğini geliştirmektedir. Özellikle 2000'lerden sonra ABD'nin İran'ı nükleer silah yapmaya çalışmakla suçlamasının artmasıyla beraber 2001'deki Afganistan Savaşı, 2003'deki Irak Savaşı ve 2010'da başlayan Arap Baharı süreci, İran'ın ABD karşıtı bir politika izlemesine ve alternatif bir güç olarak Çin ile daha yakın ilişkiler kurmasına neden olmuştur denilebilir. Ekonomik yükselişiyle paralel olarak kendi bölgesel ve küresel etkisini de artırmaya çalışan Çin ise, enerji zengini ve önemli bir Ortadoğu ülkesi olan İran ile işbirliğini geliştirmeye istekli olmuştur (Hua, 2011). Bu bağlamda Çin-İran ilişkileri, Mayıs 2014'de İran Devlet Başkanı Hassan Ruhani'nin Pekin ziyareti ve Ocak 2016'da Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Tahran ziyareti kapsamında yeni bir boyut kazandı denilebilir (Xinhua, 2016). Zaten Şubat 2019'da İran İslami Şura Meclisi Başkanı Ali Laricanı'nın Pekin'i ziyareti sırasında Xi, küresel ve bölgesel gelişmelere rağmen, Çin'in İran'la kapsamlı bir stratejik ortaklık geliştirme konusunda kararlı kalacağını belirtmişti (Xinhua, 2019). ABD'nin İran'a yönelik son yaptırımlarına ilk tepki gösteren ülkelerden biri de Çin olmuştur. Örneğin, 23 Nisan 2019 tarihinde Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Shuang Pekin'de düzenlenen olağan basın toplantısında, Çin'in ABD'nin İran'a yönelik olarak tek taraflı yaptırımlar uygulamasına şiddetle karşı çıktığını açıklamıştır (FMPRC, 2019). 7 Mayıs 2019 tarihinde Pekin'de İran Dışişleri Bakanı Cevad Zarif ile bir araya gelen Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi, Çin'in, ABD'nin İran'a tek taraflı yaptırımlar uygulamasına karşı çıktığını ve İran'ın kendi çıkarlarını korumasını desteklediğini belirtmiştir (CNN Türk, 2019).

Fakat Çin'in ABD-İran geriliminde İran'ı desteklemesi, ekonomik açıdan Çin'in aleyhinedir. Çünkü ABD'nin yaptırımlarından dolayı İran ekonomisinin küçülme olasılığı, İran'ın en büyük ticaret ortağı olan Çin'i etkileyebilir. JCPOA anlaşmasından sonra İran'a yönelik yaptırımların kaldırılmasına rağmen, son yıllardaki küresel petrol fiyatının sert düşmesi nedeniyle petrol ihracatından büyük gelirler elde eden İran eko-

2017, fell by 5,4% in 2018 to \$35,13 billion (Kuai Bao, 2018). Considering the fact that most of the Chinese-Iranian bilateral trade is composed of raw materials, especially oil, the U.S. oil sanctions against Iran could directly affect the Chinese-Iranian trade.

From the perspective of China, which imports approximately one-fourth of Iran's total crude oil, a complete ban on Iran's oil exports will result in a significant energy supply deficit for China. Currently, nearly 7% of China's total oil imports are provided by Iran. If China continues to import oil from Iran in spite of the U.S. sanctions against Iran, Chinese companies engaged in trade and cooperation with Iran may also be subject to sanctions by the United States. For example, in April 2018, the United States banned the Chinese telecommunications giant ZTE from purchasing U.S. components for 7 years because of its illegal exports to Iran in disregard for the U.S. sanctions against Iran (Reuters, 2018). On May 15, 2019, the Trump administration also imposed sanctions against the Chinese telecommunications giant Huawei (Reuters, 2019).

In summary, the U.S.-Iran conflict may have a direct impact on the China-Iran relations from the political, trade-economic and geopolitical standpoints. Moreover, the rise of the U.S.-Iran tensions at a time when the trade war between the United States and China flares up was a factor that brought China and Iran closer together. In recent years, due to the geopolitical changes, China in Asia-Pacific, Iran in the Middle East, and Russia in Eurasia are forming a tripartite alliance against the United States. However, while China is steadily trying to develop strategic partnership with Iran, how China will continue to import oil from Iran under harsh U.S. sanctions against Iran is a big question. If China's oil imports from Iran decreases in the coming period, there will be significant economic losses for both China and Iran. The U.S.-Iranian tension is a challenging test for the Chinese-Iranian relations and may be a bargain for the China-U.S. relations.

References

CNN Turk (2019). China Hits Back at US for Sanctions on Iran. Retrieved from <https://>

nomisinin küçülmesi, İran ve Çin arasındaki ticaret hacminin de daralmasına yol açmıştır. Örneğin, 2014'de 51,85 milyar dolara ulaşan Çin-İran ikili ticaret hacmi, 2015'de 33,842 milyar dolar olarak %34,7 azalış ve 2016'da 31,23 milyar dolar olarak %7,7 azalış kaydetmiştir. 2017'de 37,18 milyar dolar olarak %19 artan Çin-İran ikili ticaret hacmi, 2018'de %5,4 azalışla 35,13 milyar dolara inmiştir (Kuai Bao, 2018). Çin-İran ikili ticaretinin büyük bir kısmını da petrol başta olmak üzere hammadde ürünlerinin oluşturduğu dikkate alındığında, ABD'nin İran'a yönelik petrol yaptırımlarının Çin-İran ticaretini doğrudan etkileyeceği gerçeği söz konusudur.

İran'ın toplam ham petrolünün yaklaşık dörtte birini ithal eden Çin açısından bakıldığında, İran'ın petrol ihracatının tamamen yasaklanması, Çin'i önemli bir enerji arz açığı ile karşı karşıya getirecektir. Mevcut durumda Çin'in toplam petrol ithalatının neredeyse %7'si İran tarafından karşılanmaktadır. Çin, ABD'nin İran'a yönelik yaptırımlarına rağmen İran'dan petrol ithalatına devam ederse, İran'da ticaret ve işbirliğini yapan Çin şirketleri de ABD'nin yaptırımlarına uğrayabilir. Örneğin, Nisan 2018'de ABD, İran'a yönelik yaptırımlara rağmen ihracatta bulunduğu gerekçesiyle Çin telekomünikasyon devi ZTE'nin ABD üreticilerinden bileşenler satın almasını 7 yıl süre ile yasaklamıştır (Reuters, 2018). 15 Mayıs 2019 tarihinde ise, Trump yönetimi, Çinli telekomünikasyon devi Huawei'ye de yaptırımlar getirmiştir (Reuters, 2019).

Özet olarak, ABD-İran geriliminin, Çin-İran ilişkilerini gerek siyasi, ticari, ekonomik ve gerekse jeopolitik açıdan etkileyeceği açıktır. Üstelik ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşının tekrar alevlendiği bir dönemde ABD-İran geriliminin de artması, Çin ile İran'ı daha da yakınlaştıran bir unsur olmuştur. Özellikle son yıllardaki jeopolitik gelişmelerden dolayı Asya-Pasifik'te Çin; Ortadoğu'da, İran; ve Avrasya'da Rusya olmak üzere ABD karşısında bir ittifak üçgeninin oluştuğunu da göz ardı etmemek lazımdır. Fakat Çin'in, İran ile stratejik ortaklığı istikrarlı biçimde geliştirmeye çalışırken, ABD'nin İran'a yönelik sert yaptırımları

www.cnnturk.com/dunya/cinden-abd-nin-iran-yaptirimlarina-tepki. Accessed on 10.05.2019.

Hua Liming (2011). A Review of China-Iran Relations. Beijing Review. No. 27, 2011.

Kuai Bao (2018) Chinese-Iranian Trade Volume Reached \$35,13 Billion in 2018. Retrieved from <https://kuaibao.qq.com/s/20190402AZOF8I00?refer=spider>. Accessed on 10.05.2019.

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2019). Foreign Ministry Spokesperson Geng Shuang's Regular Press Conference on April 23, 2019. Retrieved from https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1657007.shtml. Accessed on 10.05.2019.

National Public Radio (2019). Resume Some Activities It Had Halted Under Nuclear Deal. Retrieved from <https://www.npr.org/2019/05/08/721343724/iran-says-it-will-stop-complying-with-parts-of-nuclear-deal-a-year-after-u-s-lef>. Accessed on 08.05.2019.

Reuters (2018). U.S. Ban On Sales to China's ZTE Opens Fresh Front as Tensions Escalate. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-china-zte/u-s-ban-on-sales-to-chinas-zte-opens-fresh-front-as-tensions-escalate-idUSKBN1HN1P1>. Accessed on 11.05.2019.

Reuters (2019). U.S. Blacklists China's Huawei as Trade Dispute Clouds Global Outlook. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/u-s-blacklists-chinas-huawei-as-trade-dispute-clouds-global-outlook-idUSKCN1SL2DI>. Accessed on 11.05.2019.

Xinhua (2016). Roadmap for a Chinese-Iranian Friendly Partnership. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/world/2016-01/23/c_128659821.htm. Accessed on 09.05.2019.

Xinhua (2019). Chinese President Meets Iran's Parliament Speaker. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/english/2019-02/20/c_137837646.htm. Accessed on 09.05.2019.

altında İran'dan petrol ithalatına nasıl devam edeceği de büyük bir soru işaretidir. Önümüzdeki dönemde Çin'in İran'dan petrol ithalatı azalırsa, hem Çin, hem de İran için de önemli birer ekonomik kayıp olacaktır. ABD-İran geriliminin devam etmesi, Çin-İran ilişkileri için zorlu bir imtihan niteliğindedir ve Çin-ABD ilişkileri için de bir pazarlık konusu olabilir.

Kaynaklar

CNN Türk (2019). Çin'den ABD'nin İran Yaptırımlarına Tepki. Alınan yer: <https://www.cnnturk.com/dunya/cinden-abd-nin-iran-yaptirimlarina-tepki>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2019). 23 Nisan 2019 Tarihinde Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Shuang'ın Pekinde Düzenlenen Olağan Basın Toplantısı. Alınan yer: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1657007.shtml. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Hua Liming (2011). Çin-İran İlişkilerine Genel Bir Bakış. Pekin İncelemesi Dergisi. Sayı: 27, 2011.

Kuai Bao (2018). 2018'de Çin-İran Ticaret Hacmi 35,13 Milyar Dolara Ulaştı. Alınan yer: <https://kuaibao.qq.com/s/20190402AZOF8I00?refer=spider>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Ulusal Halk Radyosu (2019). İran, Nükleer Anlaşması Sırasında Durdurduğu Bazı Faaliyetlerine Devam Edeceğini Söyledi. Alınan yer: <https://www.npr.org/2019/05/08/721343724/iran-says-it-will-stop-complying-with-parts-of-nuclear-deal-a-year-after-u-s-lef>. Erişim tarihi: 08.05.2019.

Reuters (2018). ABD'nin Çin Menşeli ZTE'ye Yönelik Satış Yasağı Gerginlikler Yaratmaktadır. Alınan yer: <https://www.reuters.com/article/us-china-zte/u-s-ban-on-sales-to-chinas-zte-opens-fresh-front-as-tensions-escalate-idUSKBN1HN1P1>. Erişim tarihi: 11.05.2019.

Reuters (2019). ABD, Ticari Anlaşmazlık Nedeniyle Çin'in Huawei Şirketini Kara Listeye Aldı. Alınan yer: <https://www.reuters.com>.

White House (2018). Executive Order Reimposing Certain Sanctions with Respect to Iran. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-reimposing-certain-sanctions-respect-iran/>. Accessed on 08.05.2019.

White House (2018). Statement by the President Regarding the Reimposition of Nuclear-Related Sanctions on Iran. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-regarding-reimposition-nuclear-related-sanctions-iran/>. Accessed on 08.05.2019.

White House (2019). President Donald J. Trump Is Working to Bring Iran's Oil Exports to Zero. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-working-bring-irans-oil-exports-zero/>. Accessed on 08.05.2019.

White House (2019). Message to the Congress on Imposing Sanctions with Respect to the Iron, Steel, Aluminum, and Copper Sectors of Iran. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/message-congress-imposing-sanctions-respect-iron-steel-aluminum-copper-sectors-iran/>. Accessed on 08.05.2019.

[com/article/us-usa-trade-china/u-s-blacklists-chinas-huawei-as-trade-dispute-clouds-global-outlook-idUSKCN1SL2DI](https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-reimposing-certain-sanctions-respect-iran/). Erişim tarihi: 11.05.2019.

Beyaz Saray (2018). İran'a Yönelik Bazı Yaptırımları Yeniden Uygulama Kararı. Alınan yer: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-reimposing-certain-sanctions-respect-iran/>. Erişim tarihi: 08.05.2019.

Beyaz Saray (2018). Başkan Trump'un İran'a Nükleer İlişkili Yaptırımları Yeniden Uygulamaya Yönelik Açıklaması. Alınan yer: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-regarding-reimposition-nuclear-related-sanctions-iran/>. Erişim tarihi: 08.05.2019.

Beyaz Saray (2019). Başkan Donald Trump, İran'ın Petrol İhracatını Durdurmaya Çalışıyor. Alınan yer: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-working-bring-irans-oil-exports-zero/>. Erişim tarihi: 08.05.2019.

Beyaz Saray (2019). İran'ın Demir, Çelik, Alüminyum ve Bakır Sektörlerine Yönelik Yaptırımların Uygulanması Hakkında. Alınan yer: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/message-congress-imposing-sanctions-respect-iron-steel-aluminum-copper-sectors-iran/>. Erişim tarihi: 08.05.2019.

EU IN CENTRAL ASIA: NEW STRATEGY, OLD IDEAS ORTA ASYA'DA AB: YENİ STRATEJİ, ESKİ FİKİRLER

*Albina Muratbekova **

After establishing diplomatic relations with the newly independent Central Asian states, the European Union (EU) was mainly engaged in the region through the "Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States" (TACIS) program that covered all CIS countries. TACIS, launched in 1991, was aimed at providing technical support to the transition to market economy, and the promotion of democracy and the rule of law in the post-Soviet states. Later, with the development of political and economic engagement with the region, in 2002, the EU began to implement its Strategy Paper 2002-2006 for Central Asia, which included the TACIS Indicative Program for Central Asia for 2002-2004 (Şahin & Düğen, 2015).

A more concrete document to frame EU's efforts in the region was the first Central Asian strategy, titled "The European Union and Central Asia: the New Partnership in Action", that was initiated by Germany and adopted in 2007. This strategy defined EU's diplomatic activities using both bilateral and regional dialogue and included seven priority areas of cooperation such as human rights, rule of law, good governance, and democratization; youth and education; economic development, trade and investment; energy and transport; environment and water; common threats and challenges; and intercultural dialogue. Ten years after the adoption of the 2007 EU Strategy for Central Asia, in June 2017, the European Council, outlining the relevance of the strategy and geopolitical developments facing the world nowadays, initiated the revision of the document. Consequently, a new Joint Communication named "The EU and Central Asia: New Opportunities for a Stronger Partnership" was released on May 15, 2019 by the European Commission and EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy Federica Mogherini, opening

Bağımsızlıklarına kavuşan Orta Asya ülkeleriyle diplomatik ilişkiler kuran Avrupa Birliği (AB), esas olarak tüm Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerini kapsayan "Bağımsız Devletler Topluluğu'na Teknik Yardım" (TACIS) programı ile bölgede etkinlik göstermeye başlamıştır. 1991 yılından beri yürütülmekte olan TACIS, piyasa ekonomisine geçiş ve Sovyetler sonrası devletlerde demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün teşvik edilmesi için teknik destek sağlamayı amaçlamaktadır. Daha sonra, bölgeyle siyasi ve ekonomik ilişkilerin gelişmesiyle birlikte 2002 yılında "Orta Asya Strateji Belgesi 2002-2006" olarak adlandırılan belge ile "Orta Asya TACIS Gösterge Programı 2002-2004" de AB tarafından kabul edilmiştir (Şahin & Düğen, 2015).

AB'nin bölgedeki çabalarını çerçeveleyen daha somut bir belge, Almanya tarafından başlatılan ve 2007'de kabul edilen "Avrupa Birliği ve Orta Asya: Yeni Ortaklık Stratejisi" olmuştur. Bu strateji, hem ikili hem de bölgesel diyalog yoluyla AB'nin diplomatik faaliyetlerini tanımlamakta ve insan hakları, hukukun üstünlüğü, iyi yönetim ve demokratikleşme; gençlik ve eğitim; ekonomik gelişme, ticaret ve yatırım; enerji ve ulaştırma; çevre ve su; ortak tehditler ve zorluklar; ve kültürlerarası diyalog gibi yedi öncelikli işbirliği alanını içermektedir. 2007 AB Orta Asya Stratejisi'nin kabul edilmesinden on yıl sonra Haziran 2017'de Avrupa Konseyi, stratejinin ve dünyada yaşanan son jeopolitik gelişmelerin önemini vurgulayarak belgeyi revize etmiştir. Sonuç olarak, 15 Mayıs 2019'da Avrupa Komisyonu ve AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini tarafından "AB ve Orta Asya: Daha Güçlü Bir Ortaklık İçin Yeni Fırsatlar" başlıklı ortak açıklama yapılmıştır. Söz konusu belge, AB-Orta Asya ilişkilerinde yeni bir dön-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. albina.muratbek@gmail.com

a renewed stage of relations between the EU and the Central Asian states. This new strategy will be discussed at the European Council and the European Parliament, while Mogherini and EU Commissioner for International Cooperation and Development Neven Mimica will officially present it on July 7, 2019, during the 15th joint meeting of the EU and Central Asian ministers of foreign affairs in Bishkek.

Meanwhile, the EU's bilateral instruments for building cooperation with the regional states are the Partnership and Cooperation Agreements (PCAs), which were signed during the 1990s and are all in force, except for the one with Turkmenistan. Later, enhanced partnership and cooperation agreements (EPCAs) that envisage a broad platform to promote political dialogue and mutual trade and investments were initiated bilaterally. In particular, the EPCA with Kazakhstan was signed in 2015, and, pending its ratification, some provisions are applied provisionally, while the EPCAs with Kyrgyzstan (launched in December 2017) and Uzbekistan (launched in November 2018) are being negotiated. Tajikistan requested negotiations in November 2018, but yet to start them. Therefore, at present, at the bilateral level, the four Central Asian states continue to interact with the EU through the PCAs, while Turkmenistan cooperates with the EU under the interim trade agreement (Russell, 2019).

Institutionally, to carry out its regional strategy, as well as to implement the PCAs, the EU holds annual meetings between the EU High Representative and foreign ministers of five CA states, while at the vice-ministerial level, there are annual EU-Central Asia High-level Political and Security Dialogues. In 2005, the EU appointed its first special representative to Central Asia, the post currently held by Peter Burian (Russell, 2019).

While developing its new strategy, in addition to high-level meetings with Central Asian authorities, Brussels had organized a number of dialogue platforms with many experts and practitioners advising on the document's provisions. It is notable that the new strategy underlines the regional changes, such as the thaw in relations between the regional states, illustrated by Uzbek President Mirziyoyev's

min başlangıcına işaret etmektedir. Bu yeni strateji, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'nda tartışılacaktır. Keza bu belge 7 Temmuz 2019'da Bışkek'te düzenlenecek olan AB ve Orta Asya Ülkeleri Dışışleri Bakanları'nın 15. Ortak Toplantısı'nda Mogherini ve AB'nin Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Komiseri Neven Mimica tarafından resmi olarak sunulacaktır.

Bu çerçevede AB'nin bölge ülkeleriyle işbirliğini geliştirmeye yönelik ikili mekanizmalarının, esasen 1990'larda imzalanan ve Türkmenistan ile yapılmış olanı dışındakileri yürürlükte olan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmaları (PCA'lar) olduğu söylenebilir. Daha sonra, siyasi diyalog ile karşılıklı ticareti ve yatırımları teşvik etmek için geniş bir platform sağlamayı öngören Geliştirilmiş Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmaları (EPCA) iki taraflı olarak başlatılmıştır. Kazakistan ve AB arasındaki EPCA 2015 yılında imzalanmıştır. Onaylanması beklenen bu anlaşmanın bazı hükümleri geçici olarak uygulanırken, Kırgızistan (Aralık 2017'de başlatılmıştır) ve Özbekistan (Kasım 2018'de başlatılmıştır) ile EPCA'ların müzakere edilmekte olduğu belirtilmelidir. Tacikistan, Kasım 2018'de müzakere talebinde bulunmuş, ancak henüz söz konusu müzakereler başlanılmamıştır. Dolayısıyla, şu anda dört Orta Asya ülkesi PCA'lar aracılığıyla AB ile iki taraflı etkileşime devam ederken, Türkmenistan geçici bir ticaret anlaşması çerçevesinde AB ile işbirliği yapmaktadır (Russell, 2019).

Kurumsal olarak, bölgesel stratejisini gerçekleştirmek ve PCA'ları uygulamak için AB, AB Yüksek Temsilcisi ile beş Orta Asya ülkesinin dışışleri bakanları arasında yıllık toplantılar düzenlerken, bakan yardımcısı düzeyinde her yıl AB-Orta Asya Üst Düzey Siyasi ve Güvenlik Diyalog Toplantılarını da gerçekleştirmektedir. AB, 2005 yılında, ilk Orta Asya Özel Temsilcisi'ni atamıştır. Şu anda bu görevi Peter Burian üstlenmektedir (Russell, 2019).

Yeni stratejisini geliştiren Brüksel, Orta Asya yetkilileriyle yapılan üst düzey toplantılara ek olarak, belgenin hükümleri hakkında tavsiyelerde bulunan birçok uzman ve uygulayıcı ile bir dizi diyalog platformu da oluşturmuştur. Yeni strateji, Özbek

regional policy approaches and the March 2018 Astana summit of the heads of the Central Asian states. For its part, the EU supports regionalization of Central Asia and is ready to invest through EU-funded programs that will contribute to promoting joint solutions in regional cooperation within Central Asia. Besides, the strategy developers took into account the geopolitical strategies and proactive diplomacy of regional powers such as China and Russia, implemented through the Belt and Road Initiative and the Eurasian Economic Union, respectively, emphasizing the importance of ensuring Euro-Asian connectivity. In line with that geopolitical alteration, the EU updated its constructive approach towards Afghanistan, which is also of high importance for Brussels. Given shared interests in security and stability, the EU will prioritize enhanced trilateral dialogue with the Afghan and Central Asian partners. Moreover, in the strategy, the EU follows its notion of 'principled pragmatism' that is laid out in other EU strategic documents. In general, the EU's renewed engagement in the region will focus on three aspects: Partnering for resilience by strengthening the Central Asian states' capacity to overcome internal and external shocks and enhancing their ability to embrace reform; Partnering for prosperity by supporting economic modernization, promoting sustainable connectivity, and investing in youth; Working better together to strengthen the architecture of the partnership, intensifying political dialogue and opening up space for civil society participation (European Commission, 2019a).

Partnering for resilience includes three sections: the promotion of democracy, human rights and rule of law; strengthening cooperation on border management, migration, and mobility; and enhancing environmental, climate and water resilience.

Partnering for cooperation will be implemented through consolidating partnership for economic reforms; facilitating intra and interregional trade and investment; promoting sustainable connectivity and investment in youth, education, innovation, and culture. To better work together, the EU proposes to raise the profile of the partnership through

Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in bölgesel politika yaklaşımlarından da açıkça görüldüğü gibi, bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin çözülmesi ve Mart 2018'de Nur-Sultan'da düzenlenen Orta Asya Devlet Başkanları Zirvesi gibi bölgesel gelişmelere dikkat çekmektedir. AB ise, Orta Asya'nın bölgeselleşme sürecini desteklemekte ve Orta Asya'daki bölgesel işbirliğinde ortak çözümlerin geliştirilmesine katkıda bulunacak olan AB kaynaklı programlar yoluyla yatırım yapmaya hazır durumdadır. Ayrıca, strateji geliştiricileri, Avrupa-Asya bağlantısının sağlanmasının önemini vurgulayarak, Kuşak ve Yol Girişimi ve Avrasya Ekonomik Birliği aracılığıyla uygulanan Çin ve Rusya gibi bölgesel güçlerin jeopolitik stratejilerini ve pro-aktif diplomasislerini dikkate almışlardır. Bu jeopolitik değişime paralel olarak AB, Brüksel için de büyük önem taşıyan Afganistan'a yönelik yapıcı yaklaşımını da güncellemiştir. Güvenlik ve istikrar konusundaki ortak çıkarlar göz önüne alındığında AB, Afganistan ve Orta Asya ortakları ile gelişmiş üçlü diyaloga öncelik verecektir. Ayrıca, AB, stratejide "ilkeli pragmatizm" kavramını takip etmektedir, ki bu da AB'nin diğer stratejik belgelerinde ortaya konmuştur.

Genel olarak, AB'nin bölgede yoğunlaşan faaliyetleri şu üç konuya odaklanacaktır: Orta Asya ülkelerinin iç ve dış şokların üstesinden gelme ve reform kapasitelerini güçlendirerek esneklik için ortaklık geliştirmek; Ekonomik alanda modernleşmeyi destekleme, sürdürülebilir ilişkileri teşvik etme ve gençliğe yatırım yapma yoluyla refah düzeyini arttırmak için ortaklık yapmak; Ortaklığın yapısını güçlendirmek, siyasi diyalogu yoğunlaştırmak ve sivil toplumun katılımına alan açmak için işbirliği kalitesini artırmak (Avrupa Komisyonu, 2019a).

Esneklik için ortaklık, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün teşvik edilmesi; sınır yönetimi, göç ve hareketlilik konularında işbirliğinin güçlendirilmesi; çevre, iklim ve su konusunda uyum kapasitesinin artırılması gibi üç bölümü kapsamaktadır. İşbirliği için ortaklık ise, ekonomik reformlar için ortaklığın tüm yönlerinin eşgüdümü; bölge içi ve bölgeler

political dialogue and engagement with civil societies and parliaments.

In comparison with the 2007 strategy, three directions of cooperation remain without significant changes: democracy, human rights and the rule of law; youth, education, innovation and culture; and environmental, climate and water resilience. Meanwhile, the role of energy and transport links in the renewed strategy is highlighted through promoting sustainable connectivity in accordance with the EU Strategy on Connecting Europe and Asia. Main areas of cooperation will be transport, energy and digital connections, as well as people-to-people contacts. Regarding the economic reforms, while the 2007 strategy was focused on the promotion of economic development, trade and investment, the new one puts an emphasis on consolidating the partnership for economic reforms and on facilitating intra and interregional trade and investment. Combating common threats and challenges was enlarged to include cooperation on border management, migration and mobility.

Raising the profile of the partnership confirms the EU's interest to advance existing mechanisms of cooperation with Central Asia through the EPCAs. Even though these EPCAs do not provide wide opportunities as in the case of the Eastern Neighborhood countries, they will provide the Central Asian countries with opportunities for an intensified policy dialogue in a wide range of sectors and reciprocal access to goods and services (European Commission, 2019b).

To summarize, the new EU strategy kept the same seven directions of cooperation, by strengthening some aspects over others and including specific initiatives, which are more general than instrumental. In particular, none of the above mentioned three key aspects contains any specific initiatives to implement. The strategy highlights the need for change because of Uzbekistan's new approach towards the region and China's active involvement, albeit lacks the EU's vision for the practical engagement with the region. Time will show whether partnering for resilience and prosperity will lead to more constructive EU-Central Asia cooperation or will preserve

arası ticaretin ve yatırımın kolaylaştırılması; gençlik, eğitim, yenilik ve kültür alanlarında sürdürülebilir ilişkiler ve yatırımların teşvik edilmesi yoluyla gerçekleştirilecektir. İşbirliğinin kalitesini artırmak amacıyla AB, siyasi diyalog ile sivil toplumlar ve parlamentolarla işbirliği yoluyla da ortaklığın gücünü artırmayı teklif etmektedir.

2007 stratejisiyle karşılaştırıldığında, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü; gençlik, eğitim, inovasyon (yenilik) ve kültür; ve çevre, iklim ve su konularında esneklik (uyum gücü) gibi işbirliğinin üç yönü çok önemli değişikliklere uğramadan devam etmektedir. Bu çerçevede, enerji ve ulaşım bağlantılarının güncellenmiş stratejideki rolü, AB'nin Avrupa ve Asya'yı Birleştirme Stratejisi'ne uygun olarak sürdürülebilir bağlantıların teşvik edilmesiyle vurgulanmaktadır. Ulaşım, enerji ve dijital bağlantıların yanı sıra insanî ilişkiler ana işbirliği alanları arasında yer alacaktır. Ekonomik reformlarla ilgili olarak, 2007 stratejisi ekonomik kalkınma, ticaret ve yatırımın teşvik edilmesine odaklanırken, yeni strateji ekonomik reformlar için ortaklığın pekiştirilmesine ve bölge içi ve bölgeler arası ticaret ve yatırımların kolaylaştırılmasına vurgu yapmaktadır. Strateji, ortak tehdit ve zorluklarla mücadele; sınır yönetimi, göç ve hareketlilik konularında işbirliğini içerecek şekilde genişletilmiştir. (Avrupa Komisyonu, 2019b).

Ortaklığın öneminin (gücünün) artırılması, AB'nin EPCA'lar aracılığıyla Orta Asya ile mevcut işbirliği mekanizmalarını geliştirme konusundaki ilgisini teyit etmektedir. Söz konusu EPCA'lar, Doğu Komşuluk ülkelerinde olduğu kadar geniş fırsatlar sunmasa da, Orta Asya ülkelerine, birçok sektörde yoğun bir siyasî diyalog ile mal ve hizmetlere karşılıklı erişim için yeni fırsatlar sunacaktır.

Sonuç olarak, yeni AB stratejisi, bazı yönlerini güçlendirerek ve araçsal olmaktan ziyade daha genel olan özel girişimleri dâhil ederek, önceden belirlenen yedi işbirliği alanının güçlendirilmesini sağlamıştır. Özellikle, yukarıda belirtilen üç ana hususun hiçbirini herhangi bir spesifik girişimi içermemektedir. Strateji, AB'nin, Orta Asya

the EU's donor status in the region. Either way, under the ongoing geopolitical transformations and rising attention to Central Asia, Brussels's renewed vision for the region will certainly benefit the Central Asian states that have a keen interest in attracting investments from the EU and securing its political support.

References

European Commission (2019a). The European Union and Central Asia: New Opportunities for a Stronger Partnership. Retrieved from https://ec.europa.eu/europeaid/news-and-events/european-union-and-central-asia-new-opportunities-stronger-partnership_en. Accessed on 30.05.2019.

European Commission (2019b). Joint Communication to the European Parliament and the Council. The EU and Central Asia: New Opportunities for a Stronger Partnership. Retrieved from https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/62411/european-union-and-central-asia-new-opportunities-stronger-partnership_en. Accessed on 30.05.2019.

Russell Martin (2019). The EU's New Central Asia Strategy. Briefing. European Parliamentary Research Service. PE 633. 162 – January 2019.

Sahin Cigdem, Dugen Turgay (2015). The European Union in Central Asia: A One-Dimensional Strategy. Manas Journal of Social Studies. Vol.: 4, No. 4.

ile uygulamalı (pratik) etkileşim vizyonundan yoksun olması çerçevesinde; Özbekistan'ın bölgeye yönelik yeni yaklaşımı ve Çin'in aktif katılımı nedeniyle siyasetinde değişiklik yapması gerektiği ihtiyacını vurgulamaktadır. Bu sürecin, esneklik (uyum gücü) ve refah için daha yapıcı bir AB-Orta Asya işbirliğine katkı sağlayıp sağlamayacağını ya da AB'nin bölgedeki bağışçı (donör) statüsünü koruyup koruyamayacağına yönelik etkisini zaman gösterecektir. Her iki durumda da, süregelen jeopolitik dönüşümler ile, Avrupa'nın Orta Asya'ya gösterdiği ilginin artması ve Brüksel'in bölgeye yönelik yenilenen vizyonu, AB'den yatırımlar çekme ve siyasi destek almaya ihtiyaç duyan Orta Asya ülkelerine kesinlikle birçok alanda fayda sağlayacaktır.

Kaynaklar

Avrupa Komisyonu (2019a). Avrupa Birliği ve Orta Asya: Daha Güçlü Bir Ortaklık İçin Yeni Fırsatlar. Alınan yer: https://ec.europa.eu/europeaid/news-and-events/european-union-and-central-asia-new-opportunities-stronger-partnership_en. Erişim tarihi: 30.05.2019.

Avrupa Komisyonu (2019b). Avrupa Parlamentosu ve Konsey ile Ortak İletişim. AB ve Orta Asya: Daha Güçlü Bir Ortaklık İçin Yeni Fırsatlar. Alınan yer: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/62411/european-union-and-central-asia-new-opportunities-stronger-partnership_en. Erişim tarihi: 30.05.2019.

Russell Martin (2019). AB'nin Yeni Orta Asya Stratejisi. Bilgilendirme. Avrupa Parlamentosu Araştırma Servisi. PE 633.162 - Ocak 2019.

Şahin Çiğdem, Düğen Turgay (2015). Orta Asya'da Avrupa Birliği: Tek Boyutlu Bir Strateji. Manas Sosyal Bilgiler Dergisi. Cilt: 4, No. 4.

CURRENT STATUS OF THE CONVENTION ON THE LEGAL STATUS OF THE CASPIAN SEA HAZAR DENİZİ'NİN YASAL STATÜSÜ HAKKINDA SÖZLEŞME'NİN MEVCUT DURUMU

*Yerkinay Ongarova **

Since the signing of the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea during the Fifth Summit of the Caspian Littoral States held in Aktau on August 12, 2018, a number of important steps and measures have been taken to further develop cooperation in the Caspian Sea. As of today, Turkmenistan, Kazakhstan and Azerbaijan have ratified the Caspian Convention, but Russia and Iran have not yet completed the ratification process. During the summit, President of Turkmenistan Gurbanguly Berdimuhamedov suggested holding the next Caspian summit and the First Caspian Economic Forum in Turkmenistan in 2019. However, the proposal to organize the Caspian summit was not adopted, while the forum is scheduled to be held on August 12, 2019 in Turkmenistan, and preparations are already under way (Kazinform, 2018).

The Turkmen parliament ratified the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea on December 1, 2018, and the presidents of Kazakhstan and Azerbaijan ratified the document on February 8 and 22, 2019 respectively. The implementation of the convention now depends on when Russia and Iran will complete their internal ratification procedures. It should be noted that in September last year Ambassador-at-Large of the Russian Foreign Ministry Igor Bratchikov expressed hope that no state would deliberately extend the ratification process. According to Bratchikov, the early entry into force of the convention was in the interest of all the parties, given that the convention took into account national interests of all the Caspian littoral states. Based on this statement, it seemed that Russia would soon implement the ratification process. However, Moscow

12 Ağustos 2018 tarihinde Aktau'da gerçekleştirilen Hazar'a Kıyıdaş Devletlerinin V. Zirvesi'nde Hazar Denizi'nin Yasal Statüsü Hakkında Sözleşme'nin imzalanmasından bu yana Hazar'da işbirliğini daha da geliştirmeye yönelik bir dizi önemli girişimler yapılmış ve faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Bugüne kadar Hazar Sözleşmesi'ni Türkmenistan, Kazakistan ve Azerbaycan onaylamış, fakat Rusya ve İran onaylama sürecini henüz tamamlamamıştır. Bahsedilen Zirve'de Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbanguly Berdimuhamedov sıradaki Hazar Zirvesi ile ilk Hazar Ekonomik Forumu'nu 2019'da Türkmenistan'da gerçekleştirmeyi teklif etmiştir. Fakat Hazar Zirvesi'ni gerçekleştirme teklifi kabul görmemiş, Forum ise 12 Ağustos 2019 tarihinde Türkmenistan'da organize edilecektir. Forum'un hazırlık çalışmaları planlı olarak yürütülmektedir (Kazinform, 2018).

Türkmenistan Parlamentosu Hazar Denizi'nin Statüsü Hakkında Sözleşme'yi 1 Aralık 2018 tarihinde onaylamış, Kazakistan ve Azerbaycan Cumhurbaşkanları belgeyi sırasıyla 8 ve 22 Şubat 2019 tarihlerinde onaylamışlardır. Sözleşme'nin hayata geçirilmesi artık Rusya ile İran'ın onaylama konusunda iç prosedürlerini ne zaman tamamlayacağına bağlıdır. Hatırlanması gereken konu, geçen sene Eylül ayında Rusya Federasyonu'nun Dışişleri Bakanlığı Özel Görevler Büyükelçisi Igor Bratçikov'un hiçbir devletin onaylama sürecini kasten uzatmayacağını umduklarına dair açıklamasıdır. Bratçikov'a göre, Sözleşme'nin, tüm Hazar'a kıyıdaş devletlerin tamamının ulusal çıkarlarını dikkate aldığı düşünüldüğünde, söz konusu belgenin erken yürürlüğe girmesinin tüm tarafların menfaatine olduğu

* MA, Oriental Studies of Al-Farabi Kazakh National University. aidmukas@mail.ru

has not yet taken any concrete steps towards the ratification (Azərbaycan24, 2018).

Iran, on the other hand, continues the internal discussion process on this issue. In fact, Iranian authorities evaluated the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea in different ways. Conservatives and religious figures criticized Iran's President Hassan Rouhani, who signed the convention, and Foreign Minister Mohammad Zarif, who was involved in the negotiations, for ignoring the country's interests. According to them, Iran should have a greater share of the Caspian Sea's area. The Iranian parliament currently holds intensive discussions on the legal status of the Caspian Sea, but it remains to be seen how the convention-related contradiction in the country will end. Due to the delay of the ratification process in Russia and Iran, Foreign Minister of Kazakhstan Beibut Atamkulov stated that Kazakhstan, Azerbaijan and Turkmenistan had ratified the convention and expressed hope that Moscow and Tehran would ratify the document by the end of the year. The first meeting of the High-Level Working Group on the Caspian Sea took place on February 19-20, 2019 in Baku. First of all, the parties adopted the rules of the working group and exchanged views on the implementation of the agreements reached during the Fifth Caspian Summit. In addition, members of the working group reported on the implementation of internal procedures related to the ratification of the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea and considered various aspects of cooperation in the Caspian Sea. Moreover, the parties discussed the draft agreement on the methodology for establishing straight baselines in the Caspian Sea and agreed on a number of its provisions. During the second meeting of the working group held on April 16-17, 2019 in Nur-Sultan, the parties continued discussing the issues raised in Baku. As it is known, the next meeting of the high-level working group will be held in July 2019 in Iran (Azernews, 2019).

Apart from these meetings, other events dedicated to the development of cooperation between the Caspian littoral states were

nu bildirmiştir. Bu açıklamaya dayanarak, Rusya'nın onay sürecini gecikmeksizin gerçekleştireceği beklenmiştir. Ne var ki Moskova, onay konusunda henüz net bir adım atmamıştır (Azərbaycan 24, 2018).

İran ise, adı geçen sorunla ilgili iç tartışma sürecini devam ettirmektedir. Esasen İran yetkilileri Hazar Denizi'nin Yasal Statüsüne İlişkin Sözleşme'yi farklı şekillerde değerlendirmişlerdir. Muhafazakârlar ve dinî yaklaşımı temel alan devlet adamları, anlaşmayı imzalayan İran Devlet Başkanı Hassan Rouhani'yi ve müzakerelere katılan Dışişleri Bakanı Muhammed Zarif'i ülkenin çıkarlarını göz ardı etmekle suçlayarak eleştirmişlerdir. Onlara göre, İran, Hazar Denizi bölgesinde daha büyük bir paya sahip olmalıdır. Şu anda İran Parlamentosu'nda Hazar Denizi'nin yasal statüsü üzerinde yoğun tartışmalar devam etmekte, ancak Sözleşme'yi imzalamış bulunan bu ülkedeki tartışmaların nereye evrileceği bilinmemektedir. Rusya ile İran'daki onaylama süreçlerinin gecikmesi çerçevesinde Kazakistan Dışişleri Bakanı Beybit Atamkulov; Kazakistan, Azerbaycan ve Türkmenistan'ın Sözleşme'yi onayladığını belirterek, Moskova ile Tahran'ın Sözleşme'yi bu yılın sonuna kadar onaylayacağını umut ettiğini açıklamıştır. Hazar Denizi sorunları hakkında Üst Düzey Çalışma Grubu'nun ilk toplantısı 19-20 Şubat 2019 tarihlerinde Bakü'de gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, taraflar Çalışma Grubu'nun kurallarını kabul ederek, V. Hazar Zirvesi sırasında ulaşılan anlaşmaların uygulanmasıyla ilgili görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Ek olarak, Çalışma Grubu üyeleri, Hazar Denizi'nin Statü Sözleşmesi'nin onay süreciyle ilgili iç prosedürlerin uygulanması hakkında raporlarını sunmuş ve Hazar Denizi'nde işbirliğinin çeşitli yönlerini ele almışlardır. Ayrıca, taraflar, Hazar Denizi'ndeki dikey sınır çizgilerini belirleme yöntemi hakkında anlaşma taslağını tartışarak, taslağın birçok maddesini onaylamışlardır. 16-17 Nisan 2019 tarihlerinde Nur-Sultan'da yapılan Çalışma Grubu'nun ikinci toplantısında ise taraflar, Bakü'de çözüme kavuşturulamayan sorun-

held this year. In particular, on February 26, the fourth meeting of authorized representatives of the Caspian littoral states was held in Ashkhabad to discuss the draft protocol on cooperation in combating illegal extraction of biological resources (poaching) in the Caspian Sea. The parties discussed in detail the draft protocol in accordance with the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea, and made necessary corrections and recommendations. On March 14, Ashgabat hosted the first meeting of authorized representatives of the Caspian littoral states to discuss the draft agreement between the governments of the Caspian states on cooperation in the field of scientific research on the Caspian Sea. It is expected that the agreement will strengthen the legal framework for cooperation in conducting various scientific work in the Caspian Sea, as well as monitoring and preventing natural and man-made emergency situations.

In addition, the first meeting of the ministries of defense of the Caspian littoral states was held on April 24 in Astrakhan to discuss the ways of strengthening security in the region and the status of the Agreement on the Prevention of Incidents in the Caspian Sea. During the meeting, Admiral Sergei Pinchuk, the commander of the Russian Caspian Flotilla, emphasized the importance of the agreement in ensuring the security of sea and air navigation in the region. The parties also expressed their readiness to discuss the draft agreement on confidence-building measures in the Caspian Sea in the future. It is worth noting that on May 14, 2019, President of Kazakhstan Kassym-Jomart Tokayev signed the Law of the Republic of Kazakhstan "On the ratification of the Agreement on the Prevention of Incidents in the Caspian Sea". Similar to the Caspian Sea convention, in addition to Kazakhstan, this document has been ratified by Turkmenistan and Azerbaijan, while Russia and Iran have not yet completed their internal ratification procedures.

Nevertheless, the Caspian littoral states are interested in developing economic cooperation. The First Caspian Economic Forum to discuss these issues will be held on August

ları tartışmaya devam etmişlerdir. Bilindiği gibi, Üst Düzey Çalışma Grubu'nun bir sonraki toplantısı Temmuz 2019'da İran'da yapılacaktır (Azernews, 2019).

Bu toplantıların yanı sıra bu yıl, Hazar'a kıyıdaş devletler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesine yönelik farklı etkinlikler de düzenlenmiştir. 26 Şubat'ta Aşkabat'ta, "Hazar Denizi'ndeki Biyolojik Kaynakların Yasadışı Üretimi ile Mücadele Alanında İşbirliği Hakkında Protokol" taslağını görüşmek üzere Hazar'a kıyıdaş devletlerin yetkili temsilcilerinin gerçekleştirdikleri dördüncü oturum, bu kapsamda öne çıkan etkinliklerden birisidir. Taraflar, Protokol taslağını Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsü Hakkında Sözleşme'ye uygun bir şekilde ayrıntılı olarak tartışmışlar ve gerekli gördükleri düzeltmeler ile önerilerde bulunmuşlardır. Ayrıca, 14 Mart'ta Hazar Denizi'nde bilimsel araştırma alanında işbirliği hakkında taslak anlaşmayı tartışmak amacıyla Hazar'a kıyıdaş devletlerin yetkili temsilcilerinin ilk toplantısı yapılmıştır. Bu anlaşmayla Hazar Denizi'nde çeşitli bilimsel çalışmaları gerçekleştirmek, doğal ve teknolojik acil durumları kontrol etmek ve tahmin etmek konusunda işbirliğinin yasal çerçevesinin güçlendirilmesi beklenmektedir.

Ayrıca, 24 Nisan tarihinde Astrahan'da bölgedeki güvenliği artırma yollarını ve Hazar Denizi'nde güvenliği bozucu nitelikteki olayların önlenmesine ilişkin anlaşmanın son durumunu görüşmek üzere Hazar'a kıyıdaş devletlerin savunma bakanlıklarının ilk toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, Rusya'nın Hazar filosu komutanı Amiral Sergey Pinçuk, anlaşmanın bölgedeki deniz ve hava seyrüsefer güvenliğini sağlama konusunda önemini vurgulamıştır. Taraflar, gelecekte Hazar Denizi'nde güven artırıcı önlemler hakkında anlaşma taslağını da görüşmeye hazır olduklarını ifade etmişlerdir. Bahsedilmesi gereken bir diğer konu da, 14 Mayıs 2019'da Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev'in, "Hazar Denizi'nde Olağanüstü Olayları Önleme Anlaşması'nın Onaylan-

12, 2019 in Turkmenistan (Mfa.gov.tm, 2019). The forum will consist of three main events: the international conference, the Caspian exhibition of innovative technologies, and the ceremony of signing contracts between the companies and entrepreneurs. The international conference will focus on the following issues: implementation of joint investment projects and programs; exchange of experience in the creation and development of free economic zones; exchange of experience in legislation, standards, rules and statistical information in the field of economy; cooperation in digital economy; development of economic cooperation between the littoral states; and establishment of joint ventures. First of all, representatives of the Caspian littoral states will discuss how to create conditions for major projects in the oil and gas industry, electricity, transport, trade, agriculture, tourism and other areas, and identify ways to make the region attractive for foreign investments.

To conclude, new economic projects are expected to be launched in the Caspian region after the signing of the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea. Indeed, the littoral states have expanded their cooperation on transit and transportation of goods across the Caspian Sea. However, the issue of the construction of underwater pipelines has not been resolved yet. In order to consider such projects, the convention must be ratified and implemented by all the coastal states. However, even after the ratification of the convention, Moscow and Tehran may oppose underwater pipeline projects on the pretext of protecting the Caspian Sea ecosystem. Naturally, geopolitical interests and competition in the energy field will be the main reason for such a possible opposition. In any case, as of mid-2019, the main objective of Azerbaijan, Kazakhstan and Turkmenistan is to persuade Iran and Russia to complete the convention's ratification process without further delay.

References

Azərbaycan 24 (2018). Russian FM Hopes Caspian Sea Convention Will Be Ratified Without Delay. Retrieved from <https://www.azerbay->

ması Hakkında Yasa'yı imzalamış olmasıdır. Hazar Denizi Sözleşmesi'ne benzer biçimde, adı geçen belge, Kazakistan'a ek olarak Türkmenistan ile Azerbaycan tarafından onaylanmıştır ve Rusya ile İran iç onay prosedürlerini henüz tamamlamamıştır.

Bununla birlikte, Hazar'a kıyıdaş ülkeler karşılıklı ekonomik işbirliğini geliştirmeye yönelik de adımlar atmaktadır. Bu çerçevedeki meseleleri tartışacak olan ilk Hazar Ekonomik Forumu, yukarıda da bahsedildiği üzere, 12 Ağustos 2019'da Türkmenistan'da yapılacaktır (Mfa.gov.tm, 2019). Forum üç ana etkinlikten oluşacaktır: Uluslararası Konferans, Hazar İnovasyon Teknolojiler Fuarı ve şirketler ile işletmeciler arasında sözleşmelerin imzalanması. Uluslararası Konferans çerçevesinde aşağıdaki konulara odaklanılacaktır: ortak yatırım projeleri ve programlarının uygulanması; serbest ekonomik bölgelerin yaratılması ve geliştirilmesi konusunda deneyim alışverişi; ekonomi alanındaki mevzuat, standartlar, kurallar ve istatistiksel bilgilerin karşılıklı olarak değerlendirilmesi; dijital ekonomide işbirliği; kıyıdaş devletler arasında ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi; ve ortak işletmelerin kurulması. Öncelikli olarak, kıyıdaş devletlerin temsilcilerinin petrol ve doğalgaz, elektrik enerjisi, ulaştırma, ticaret, tarım, turizm ve diğer alanlarda "amiral gemisi" olarak nitelendirilen projeleri hayata geçirmek için uygun koşulların nasıl yaratılacağını tartışarak bölgeyi yabancı yatırımlar için cazip bir hale getirme yollarını belirleyeceklerdir.

Sonuç olarak, Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsü Sözleşmesi imzalandıktan sonra, artık Hazar bölgesinde yeni ekonomik projelerin başlatılması beklenmektedir. Nitekim kıyı ülkeleri, Hazar Denizi üzerinden yük taşımacılığı ve transit konularında karşılıklı işbirliğini genişletmeyi başarmıştır. Ancak, su altı boru hatlarının inşaatı sorunu henüz çözülmemiştir. Bu ve benzer projelerin ele alınması için Sözleşme'nin tüm kıyı ülkeleri tarafından onaylanıp hayata geçirilmesi şarttır. Ne var ki, sözleşmenin onaylanmasından sonra dahi Moskova ve

can24.com/en/russian-fm-hopes-caspian-sea-convention-will-be-ratified-without-delay/. Accessed on 25.05.2019.

Azernews.az (2019). Meeting of High Level Working Group on Caspian Sea Underway in Kazakhstan. Retrieved from <https://www.azernews.az/region/149029.html>. Accessed on 25.05.2019.

Kazinform (2018). 6th Caspian Summit May Take Place in Turkmenistan. Retrieved from https://www.inform.kz/en/6th-caspian-summit-may-take-place-in-turkmenistan_a3352958. Accessed on 25.05.2019.

Ministry of Foreign Affairs of Turkmenistan (2019). Turkmenistan is Preparing to Hold the First Caspian Economic Forum. Retrieved from <https://www.mfa.gov.tm/en/news/1182>. Accessed on 26.06.2019.

Tahran, Hazar Denizi ekosisteminin korunmasını gerekçe göstererek, su altı boru hatları projelerine karşı çıkabilirler. Tabiiyle, böyle bir muhtemel karşı çıkışın asıl nedenini jeopolitik çıkarlar ve enerji alanındaki rekabet oluşturacaktır. Her halükarda, 2019 ortası itibarıyla Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan'ın temel amacı, İran ile Rusya'yı, Sözleşme'nin onaylanması sürecini geciktirmeden tamamlamaya ikna etmektir.

Kaynaklar

Azərbaycan 24 (2018). Rusya Dışişleri Bakanlığı, Hazar Denizi Konvansiyonunun Gecikmeden Onaylanmasını Umuyor. Alınan yer: <https://www.azerbaycan24.com/en/russian-fm-hopes-caspian-sea-convention-will-be-ratified-without-delay/>. Erişim tarihi: 25.05.2019.

Azernews.az (2019). Kazakistan'da Hazar Denizinde Üst Düzey Çalışma Grubu Toplantısı Hazırlıkları Sürmektedir. Alınan yer: <https://www.azernews.az/region/149029.html>. Erişim tarihi: 25.05.2019.

Kazinform (2018). 6. Hazar Denizi Zirvesi Türkmenistan'da gerçekleştirilebilir. Alınan yer: https://www.inform.kz/en/6th-caspian-summit-may-take-place-in-turkmenistan_a3352958. Erişim tarihi: 26.05.2019.

Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı (2019). Türkmenistan İlk Hazar Ekonomik Forumu'nu Düzenlemeye Hazırlanıyor. Alınan yer: <https://www.mfa.gov.tm/en/news/1182>. Erişim tarihi: 26.06.2019.

XI JINPING'S FIRST VISIT TO NORTH KOREA: CAUSES AND EFFECTS Xİ JİNPİNG'İN İLK KUZEY KORE ZİYARETİ: NEDENLERİ VE ETKİLERİ

*Omirbek Hanayi **

On June 20-21, 2019, Chinese President Xi Jinping made his first official visit to North Korea. During his two-day visit, Xi met with North Korean leader Kim Jong-un and other high-level officials. According to Chinese media reports, during the talks, the parties discussed bilateral relations between the two countries, the denuclearization of the Korean Peninsula and other important issues of mutual interest. During his meeting with Kim, Xi stated that the traditional good neighborly and friendly relations between the two countries would remain unchanged and that China would certainly support the concrete steps taken by North Korea in achieving a political solution on the Korean peninsula in spite of the changes in the international situation. In his turn, Kim stressed that Xi's visit was of great importance for further development of the relations that are based on historical ties. Moreover, he expressed readiness to make joint efforts with China on this issue, appreciating Beijing's significant contribution to the preservation of stability and peace on the Korean Peninsula (Xinhua, 2019).

As the world's eyes turned to Xi's visit to North Korea, both countries also attached great importance to it, as evidenced by the concurrent publication of Xi's article in the official media of China and North Korea on June 19, 2019. On the following day, Kim and his wife Ri Sol-ju, as well as President of the Presidium of North Korea's Supreme People's Assembly Choe Ryong-hae, the country's Prime Minister Kim Jae-ryong and other senior officials greeted Xi at the Pyongyang Sunan International Airport (Xinhua, 2019).

It is noteworthy that this visit, which commemorates the 70th anniversary of the

20-21 Haziran 2019 tarihlerinde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Kuzey Kore'ye ilk resmî ziyaretini gerçekleştirdi. İki günlük ziyareti sırasında Xi, Kuzey Kore Lideri Kim Jong-un ve diğer üst düzey Kuzey Kore yetkilileriyle temaslarda bulundu. Çin basınına göre, görüşmelerde taraflar arasında ikili ilişkiler, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması ve her iki tarafı da yakından ilgilendiren diğer önemli konuların ele alındığı bilinmektedir. Kim ile görüşmesinde, iki ülkenin geleneksel iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerinin değişmeyeceğini belirten Xi, uluslararası durumun nasıl değiştiğine bakılmaksızın Çin'in, Kuzey Kore'nin Kore yarımadasında bir siyasi çözüme ulaşılması konusunda attığı somut adımlarını kesin olarak destekleyeceğini açıkladı. Özellikle Xi'nin söz konusu ziyaretinin iki ülkenin tarihi bağlara dayanan ilişkilerinin yeni dönemde ileriye dönük gelişmesi açısından büyük önem taşıdığını vurgulayan Kim, Çin'in Kore Yarımadası'nda istikrar ve barışın korunmasında çok önemli katkılar sağladığını belirterek, bu konuda Çin ile ortaklaşa çaba harcamaya hazır olduğunu ifade etti (Xinhua, 2019).

Öncelikle, tüm dünyanın gözünü üzerine çeviren Xi'nin Kuzey Kore ziyaretine her iki ülkenin de büyük önem verdiği belirtilmelidir. Zira, 19 Haziran 2019 tarihinde Çin ve Kuzey Kore'nin resmi basınında eş zamanlı olarak Xi'nin ilgili yazısının yayımlanması, her iki tarafın da söz konusu ziyarete büyük önem gösterdiğini işaret etmiştir. Ayrıca, 20 Haziran 2019 tarihinde Pyongyang Sunan Uluslararası Havalimanı'nda Xi'nin bizzat Kim ve eşi Ri Sol-ju'nun yanı sıra, Kuzey Kore Yüksek Halk Meclisi Başka-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. kaztegin@hotmail.com

Sino-North Korean relations officially established in October 1949, is the first trip to North Korea by a Chinese president in 14 years. Looking at the background of the Sino-North Korean relations, which began in 1949 and continued in close alliance due to common historical and political-ideological ties until the early 2000s, it can be seen that no Chinese president has visited Pyongyang since 2005, as there were some disagreements between China and North Korea. The reason is that the China-North Korea relations, which had significantly developed over the years, cooled off after October 2006, when North Korea conducted its first nuclear weapons test. Beijing argued that North Korea's possession of nuclear weapons could seriously threaten the security of both China and South Asia, and called on North Korea to stop nuclear weapons development and ballistic missile tests. Moreover, Beijing's support for sanctions imposed by the United Nations Security Council in October 2006 against North Korea's nuclear weapons tests was China's first step from diplomacy towards punishment in the North Korean nuclear crisis (China Embassy, 2015; Fu, 2017). Since taking office in December 2011, Kim has increased Pyongyang's nuclear weapons and ballistic missile tests, thereby escalating tensions on the Korean Peninsula. That was a matter of concern to Beijing because the U.S. efforts to deploy the THAAD missile system in the region by strengthening military cooperation with South Korea and Japan against the nuclear program of North Korea have made China extremely uncomfortable (Xinhua, 2016). However, after participating in the Winter Olympics in South Korea in February 2018, North Korea's efforts to improve its relations with China were welcomed positively by Beijing. Therefore, the Sino-North Korean relations started to gain momentum again after Kim made his first overseas visit to China in March 2018, and three more visits in May 2018, June 2018 and January 2019 (Xinhua, 2019).

It is no coincidence that the Chinese president paid a visit to North Korea at a time

nı Choe Ryong-hae, Kuzey Kore Başbakanı Kim Jae-ryong ve diğer üst düzey Kuzey Kore yetkilileri tarafından karşılanması da dikkat çekicidir (Xinhua, 2019).

Resmî olarak Ekim 1949'de kurulan Çin-Kuzey Kore ilişkilerinin 70. yıldönümüne denk gelen bu ziyaret, Çin'den Kuzey Kore'ye devlet başkanı sıfatıyla 14 yıllık aradan sonra yapılan ilk ziyaret olmasıyla da dikkat çekmektedir. Aslında 1949'dan başlayarak neredeyse 2000'lerin başına kadar ortak tarihsel ve siyasi-ideolojik bağları nedeniyle yakın bir müttefiklik içerisinde devam eden Çin-Kuzey Kore ilişkilerinin arka planına bakıldığında, 2005'den sonra Çin'den Kuzey Kore'ye devlet başkanı düzeyinde bir ziyaretin yapılmaması, Çin-Kuzey Kore arasındaki kimi anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktaydı. Çünkü yıllar boyu önemli gelişmeler kaydeden Çin-Kuzey Kore ilişkilerinde Ekim 2006'de Kuzey Kore'nin ilk nükleer silah denemesini yapmasından sonra belli bir soğukluk yaşanmıştır. Öncelikle, Kuzey Kore'nin gerçek bir nükleer silah sahibi olmasının hem Çin'in, hem de Güney Asya'nın güvenliğini ciddi bir şekilde tehdit edebileceğini savunan Pekin, Kuzey Kore'nin nükleer silah geliştirmesini ve balistik füze denemesini durdurması yönünde çağrıda bulunmuştur. Dahası Kuzey Kore'nin söz konusu nükleer silah denemesine karşı Ekim 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından uygulanan yaptırımlara Pekin'in de destek vermesi, Çin'in Kuzey Kore nükleer krizi konusunda diplomasisinden cezalandırmaya yönelik attığı ilk adım olmuştur (Çin Elçiliği, 2015; Fu, 2017). Nitekim Aralık 2011'de göreve gelen Kim'in liderliğinde Pyongyang'ın nükleer silah ve balistik füze denemelerini artırarak Kore Yarımadası'ndaki gerilimi tırmandırması, Pekin'i de endişelendirmiştir. Çünkü Kuzey Kore'nin nükleer sorununa karşı ABD'nin Güney Kore ve Japonya ile askeri işbirliğini güçlendirerek bölgede THAAD füze sistemini konuşlandırma çabasında bulunması, Çin'i son derecede rahatsız etmiştir (Xinhua, 2016). Fakat Şubat 2018'de Güney Kore'deki Kış Olimpiyatları'na katıldıktan son-

when the U.S.-China trade war intensified and the G20 Leaders' Summit in Japan was approaching. One important point that needs to be mentioned is the fact that Xi's visit to Pyongyang was before the meeting of Xi and U.S. President Donald Trump, which was expected to take place during the G20 Leaders' Summit. Xi's visit to Pyongyang as an indication of historical relations between China and North Korea points out that China could mediate in the denuclearization of the Korean Peninsula. Although there are disagreements between the two countries, China cooperates in the political and economic spheres with North Korea more closely than other countries and is willing to play a constructive and active role in reducing the tensions on the Korean Peninsula. Therefore, Beijing has always emphasized that the problem should be solved at the negotiating table by using diplomatic and economic relations with all the parties related to the situation on the Korean Peninsula. Such an attitude stems from China's national security, as well as geostrategic and geopolitical interests. The possibility of millions of North Korean refugees flocking to the Chinese border as a result of a possible conflict on the Korean Peninsula, or even the possibility of North Korea's use of nuclear weapons, is a major threat to China's territorial integrity and ecological security. Moreover, the possibility of an increase in the U.S. military presence in the region due to a growing confrontation on the Korean Peninsula is also detrimental to China's geostrategic and geopolitical interests.

From this point of view, attaching great importance to developing bilateral relations with Pyongyang based on the visit, Beijing will continue its efforts to play an important role as a mediator in the Pyongyang-Seoul and Pyongyang-Washington relations. Compared to the fruitless meeting between Trump and Kim in Hanoi, this visit shows once again that Xi has more influence over North Korea than the United States. Given that Trump has repeatedly called on Beijing to play a more active role in resolving the North Korean issue, Washington will likely further need positive

ra Kuzey Kore'nin öncelikle Çin ile ilişkilerini iyileştirmeye çalışması, Pekin tarafından iyi karşılanmıştır. Dolayısıyla Mart 2018'de ilk yurtdışı ziyaretini Çin'e yapan Kim'in Mayıs 2018'de, Haziran 2018'de ve Ocak 2019'da üç kez daha Çin'i ziyaret etmesiyle, Çin-Kuzey Kore ilişkileri tekrar ivme kazanmaya başlamıştır (Xinhua, 2019).

ABD-Çin ticaret savaşının şiddetlendiği ve Japonya'da yapılacak G20 Liderler Zirvesi'nin yaklaştığı bir dönemde Çin Devlet Başkanı'nın Kuzey Kore'ye ziyarette bulunması, hiç tesadüf değildir. Bu bağlamda söylenmesi gereken önemli bir şey, Xi'nin Pyongyang ziyaretinin G20 Liderler Zirvesi'nde gerçekleşmesi beklenen Xi ile ABD Başkanı Donald Trump'ın görüşmesinden daha önce gerçekleşmesi gerçeğidir. Öncelikle Xi'nin Pyongyang ziyareti, Çin ve Kuzey Kore arasındaki tarihi ilişkilerin bir göstergesi olarak, Çin'in Kore Yarımadası'nın nükleerden arındırılması konusunda arabuluculuk yapabileceğini işaret etmesidir denilebilir. Aralarında her ne kadar anlaşmazlıklar olsa da, Kuzey Kore ile diğer ülkelere göre siyasi ve ekonomik alanda daha yakın işbirliği ve eşgüdüm içerisinde bulunan Çin, zaten Kore Yarımadası geriliminde yapıcı ve aktif rol oynamaya istekli bulunmaktadır. Dolayısıyla Pekin, bu konuda çok dikkatle hareket ederek Kore Yarımadası gerilimi ile ilgili tüm taraflarla olan diplomatik ve ekonomik ilişkilerini kullanarak sorunun masa başında çözülmesini her zaman vurgulayarak gelmektedir. Çin'in böylesi bir tutum izlemesi, Çin'in hem ulusal güvenlik, hem de jeostratejik ve jeopolitik çıkarlarından kaynaklanmaktadır. Çünkü Kore Yarımadası'nda olası bir sıcak çatışmanın ortaya çıkması sonucunda milyonlarca Kuzey Koreli mültecinin Çin sınırına akın etme olasılığı veya Kuzey Kore'nin nükleer silah dahi kullanma olasılığı, Çin'in toprak bütünlüğü ve ekolojik güvenliği açısından büyük bir tehdittir. Ayrıca, Kore Yarımadası geriliminden dolayı bölgedeki ABD askerî varlığının artma olasılığı da, Çin'in jeostratejik ve jeopolitik çıkarlarına zarar verici bir unsurdur.

Beijing-Pyongyang relations to promote its own negotiations with Pyongyang. In its turn, Beijing advocates the preservation of stability and peace on the Korean Peninsula in terms of national security and geostrategic interests. On the one hand, Beijing will support Pyongyang's steps in mitigating the tensions on the Korean Peninsula through dialogue and negotiations, while, on the other hand, it may use the North Korean issue as a bargaining element in trade talks with Washington.

From the North Korean perspective, it can be said that Xi's visit fits very well with Pyongyang's current wishes and agenda because Pyongyang has taken important steps in the denuclearization of the Korean peninsula in the last year and seeks to gain Beijing's support in the related negotiations with Seoul and Washington. Given that each of Kim's four visits to Beijing in about a year took place before some significant event, such as the historic Inter-Korean summit and the first and second North Korea-United States summits, it is clear that Pyongyang expects support from Beijing. Kim's particular attention to relations with Beijing and Xi's visit arises from the goal to develop his country's commercial and economic relations with China. One of the main reasons why North Korea has taken further steps to denuclearize the Korean Peninsula has been the stagnant economic situation due to the sanctions imposed on this country in recent years. Especially in the last year, the economic development in North Korea has gained importance, and Kim has started to actively participate in economic activities in the country.

In summary, Xi's visit to North Korea, the first by a Chinese President in 14 years, is of great importance for both countries due to its geopolitical and geostrategic dimensions, as well as in terms of ensuring stability and peace on the Korean Peninsula. From China's perspective, the visit could create a more favorable environment for Beijing to act as an intermediary in the tensions on the Korean Peninsula, increasing the need of the parties for China. Xi's visit to Pyongyang during the trade negotiations between the United States

Bu açıdan bakıldığında Pekin, önümüzdeki dönemde söz konusu ziyaret temelinde Pyongyang ile ikili ilişkilerini geliştirmeye büyük önem vererek Pyongyang-Seul ve Pyongyang-Washington ilişkilerinde önemli arabuluculuk rolünü yürütme gayretine de devam edecektir. Trump-Kim arasında olumsuz sonuçlanan Hanoi buluşmasıyla karşılaştırıldığında, söz konusu ziyaret Xi'nin Kuzey Kore konusunda ABD'ye kıyasla daha fazla söz sahibi olabileceğini göstermektedir. Zaten Trump'ın birçok kez Pekin'e Kuzey Kore konusunda daha aktif rol oynama çağırısında bulunduğu dikkate alındığında, Washington'un bundan sonra Pyongyang ile yapılacak müzakerelerde Pekin-Pyongyang ilişkilerine daha fazla ihtiyaç duyacağı ihtimal dâhilindedir. Üstelik ulusal güvenlik ve jeostratejik çıkarları açısından Kore Yarımadası'nda istikrar ve barışın korunmasını savunan Pekin, bir yandan Pyongyang'ın Kore Yarımadası'ndaki gerginliği diyalog ve müzakere yoluyla çözme konusunda attığı adımlarına destek verecek, diğer bir yandan Washington ile yapılacak ticaret müzakerelerinde de Kuzey Kore konusunu bir pazarlık unsuru olarak kullanabilecektir.

Kuzey Kore açısından bakıldığında, Xi'nin söz konusu ziyareti Pyongyang'ın şu anki isteklerine ve gündemine çok uygun düştüğü söylenebilir. Çünkü son bir yıldır Kore yarımadasının nükleerden arındırılması konusunda ileriye dönük önemli adımlar atan Pyongyang, Seul ve Washington ile yapılan veya yapılacak ilgili müzakerelerde Pekin'in desteğini kazanma çabasıdadır. Kim'in yaklaşık bir yıl içerisinde Pekin'e yaptığı dört ziyaretin de tarihi Güney Kore-Kuzey Kore Liderler Zirvesi ve 1. ve 2. ABD-Kuzey Kore Liderler Zirvesi'nden önce gerçekleştiği dikkate alındığında, Pekin'den destek beklediği kesin olarak bilinmektedir. Kim'in Pekin ile ilişkilerine ve Xi'nin ziyaretine büyük önem göstermesinin arka planında ülkesinin Çin ile ticari-ekonomik ilişkilerini geliştirme hedefi de yer almaktadır. Zaten Kuzey Kore'nin Kore Yarımadası'nın nükleerden arındırılması konusunda ileri adımlar

and China, which have accelerated again after a trade war between the two countries intensified for a second time, shows that China has a say in the North Korean issue. While North Korea's expectations for both Chinese economic and diplomatic support are evident, Xi's visit is symbolic for Pyongyang. Any support from a historic and powerful ally, such as China, could be an essential element of balance in North Korea's next talks with the United States.

References

China Embassy (2015). China-North Korea Relations. Retrieved from <http://kp.china-embassy.org/chn/zcgx/zcgxgk/>. Accessed on 21.06.2019.

Fu Ying (2017). A Historical Review of North Korea's Nuclear Issue. Retrieved from <http://www.chinanews.com/gj/2017/05-01/8213207.shtml>. Accessed on 21.06.2019.

Xinhua (2019). Xi Arrives to Great Welcome in DPRK for State Visit. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/english/2019-06/20/c_138158985.htm. Accessed on 21.06.2019.

Xinhua (2016). North Korea's Nuclear Tests. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/world/2016-01/06/c_128601147.htm Accessed on 24.06.2019.

Xinhua (2019). Xi Jinping and Kim Jong Un has Seen Each Other 4 Times in 10 Months, What Xi Jinping and Kim Jong Un Talk About Each Time?. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/world/2019-01/12/c_1123980042.htm. Accessed on 24.06.2019.

atmasının ana nedenlerinden biri, son yıllarda bu ülkeye uygulanan yaptırımlardan dolayı durgunlaşan ekonomik durumu olmuştur. Özellikle son bir yılda Kuzey Kore'de ekonomik kalkınmaya önem verildiği ve Kim'in de ülkesindeki ekonomik etkilere aktif olarak katılmaya başladığı söz konusudur.

Özet olarak, Xi'nin Çin Devlet Başkanı sıfatıyla 14 yıllık aradan sonra ilk kez Kuzey Kore'ye ziyarette bulunması, jeopolitik ve jeostratejik boyutlarıyla iki ülke için de büyük önem taşımının yanı sıra, aynı zamanda Kore Yarımadası'ndaki istikrarın ve barışın sağlanması açısından da oldukça önemlidir. Çin açısından bakıldığında, söz konusu ziyaret Pekin'in Kore Yarımadası geriliminde aracılık rolünü üstlenmesi için daha uygun bir ortam yaratarak, sorunun taraflarının Çin'e olan ihtiyacını artırabilir. Zaten, ABD-Çin ticaret savaşının ikinci kez şiddetlenmesinden sonra iki ülke arasında tekrar hız kazandırılan ticaret müzakereleri sırasında Xi'nin Pyongyang'ı ziyaret etmesi, Çin'in Kuzey Kore sorununda söz sahibi olduğunu işaret etmesi olarak kabul edilebilir. Kuzey Kore'nin Çin'in hem ekonomi, hem de diplomasi desteklerine yönelik beklentileri ortadayken, Xi'nin söz konusu ziyareti Pyongyang için esasen sembolik bir önem taşımaktadır. Çin gibi tarihi ve güçlü bir müttefikinin her türlü desteği, Kuzey Kore'nin ABD ile bir sonraki yapılacak görüşmelerinde önemli bir denge unsuru olabilecektir.

Kaynaklar

Çin Elçiliği (2015). Çin'in Kuzey Kore ile İlişkileri. Alınan yer: <http://kp.china-embassy.org/chn/zcgx/zcgxgk/>. Erişim tarihi: 21.06.2019.

Fu Ying (2017). Kuzey Kore Nükleer Sorununun Tarihsel Gelişimi. Alınan yer: <http://www.chinanews.com/gj/2017/05-01/8213207.shtml>. Erişim tarihi: 24.06.2019.

Xinhua (2019). Xi Jinping, Kuzey Kore'ye Devlet Ziyaretinde Bulundu. Alınan yer: <http://www.xinhuanet.com/english/2019->

06/20/c_138158985.htm. Erişim tarihi: 21. 06.2019.

Xinhua (2016). Kuzey Kore'nin Tüm Nükleer Denemeleri. Alınan yer: http://www.xinhuanet.com/world/2016-01/06/c_128601147.htm. Erişim tarihi: 24.06.2019.

Xinhua (2019). 10 Ayda 4 Kez Görüşen Xi ve Kim Her Seferinde Ne Hakkında Konuştu?. Alınan yer: http://www.xinhuanet.com/world/2019-01/12/c_1123980042.htm. Erişim tarihi: 24.06.2019.

JAPAN AND SOUTH KOREA: ALLIES IN CONFLICT JAPONYA VE GÜNEY KORE: ÇATIŞAN MÜTTEFİKLER

*Asset Ordabayev **

The longstanding contradictions between Japan and South Korea went beyond the bounds of diplomacy, and, as a result, the world's 3rd and 11th largest economies unleashed a trade war against each other. Potential consequences of this conflict between Washington's two key allies in Asia can be significant, leading to changes not only in the global electronics supply chain, but also regional geopolitics and nuclear security since the Washington-Seoul-Tokyo triangle is a fundamental alliance in addressing the North Korean nuclear issue. Meanwhile, the parties demonstrate an uncompromising determination to continue the confrontation, and the White House is not taking the initiative to reconcile the allies.

Japan and South Korea are key trading partners for each other. Based on this dependence and with the U.S. support, the relations of the two countries were at a high level and void of complex crises. However, after Shinzo Abe came to power in Japan in 2012 and Park Geunhye in South Korea in 2013, relations between the partners began to deteriorate. First of all, this was caused by the strengthening of militarism of Japan, including the changing role of the military forces and attempts to abolish Article 9 of the country's constitution, which prohibits maintaining an army. At the same time, Seoul became concerned with the symbolic actions of the Japanese establishment, for example, visits to the Yasukuni Shrine, including by the Prime Minister himself (BBC, 2013), as well as with Japan's position on a number of controversial historical issues, especially the 'Comfort Women' issue related to Korean women forced by the Japanese into sexual slavery in military field brothels before and during World War II. However, the countries showed flexibility and were able to resolve these issues, achieving a

Japonya ve Güney Kore arasında uzun zamandır devam çelişkiler, diplomasi sınırlarının ötesine geçmiş ve sonuçta dünyanın en büyük 3. ve 11. ekonomilerine sahip bu iki ülke birbirlerine karşı ticaret savaşı başlatmıştır. Washington'un Asya'daki bu iki önemli müttefiki arasındaki söz konusu çatışmanın sonuçları ağır olabilir. Bu durum, sadece küresel elektronik tedarik zincirinde değil, aynı zamanda bölgesel jeopolitik ve nükleer güvenlik alanında da bir kısım değişikliklere yol açabilir. Zira Washington-Seoul-Tokyo üçgeni, Kuzey Kore nükleer sorununun çözümünde temel rol oynayan bir ittifak niteliğindedir. Ancak, tarafların çatışmayı sürdürme yönündeki kararlı tutumuna rağmen Beyaz Saray, bu iki müttefikini uzlaştırmak için herhangi bir inisiyatif almamayı tercih etmiştir.

Japonya ve Güney Kore, birbirlerinin en önemli ticaret ortakları arasındadır. Bu bağımlılık çerçevesinde ABD desteğiyle iki ülkenin ilişkileri yüksek düzeyde gelişmiş ve şimdiye kadar aralarında büyük bir kriz yaşanmamıştır. Ancak, 2012'de Japonya'da Şinzo Abe'nin ve 2013'te Güney Kore'de Park Geun-hye'nin iktidara gelmesinden sonra, ortaklar arasındaki ilişkiler bozulmaya başlamıştır. Bunda, Japonya'nın ordu teşkilini yasaklayan anayasanın 9. maddesini kaldırma yönündeki girişim ve askeri güçlerin rolündeki değişimle birlikte Japonya'da militarizmin güçlendirilmeye çalışıldığı yönündeki algının etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bunun yanında, Japonya Başbakanı'nın sembolik bir öneme sahip olan 'Yasukuni Tapınağı'nı ziyareti gibi bir kısım güncel eylemler ile (BBC, 2013), İkinci Dünya Savaşı yıllarında askeri bölgelerdeki genelevlerinde Japonlar tarafından cinsel köleliğe zorlanan Koreli kadınlarla ilgili "Rahatlatıcı Kadınlar" meselesi

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. assetorda@gmail.com

formal settlement in 2015, when Japan set up an \$8 million fund to compensate for the victims of exploitation (Financial Times, 2015). In South Korea, the agreement provoked a popular protest, and two years later the foundation was disbanded.

There are other complex historical issues between the countries that need to be resolved, such as the participation of the male population of South Korea in World War II on the side of Japan, labor exploitation of Koreans by Japanese companies, and the forced change of Korean names by Japanese authorities. Ideally, South Koreans would like Japan to issue an official apology, following Germany's example, but at the moment Tokyo's position is far from that of Berlin.

The next issue that has sharply aggravated recently is the territorial dispute over the Dokdo / Takeshima Islands as the Abe government decided to raise this topic again. The islands themselves are not a controversial issue, but the real dispute is about the 200-mile economic zone surrounding them, which contains rich gas deposits and fish stock (Justin McCurry, 2010). In general, this conflict is difficult to resolve, and the countries are engaged in ongoing consultations. However, the unresolved status of the islands always becomes a reason for the exacerbation of the situation, depending on certain goals pursued by the leaders of the two countries.

The reason for the current escalation of the conflict between the countries is related to one of the historical issues, namely the exploitation of Korean citizens by Japanese companies. In October 2018, the South Korean Supreme Court took the side of the workers and their heirs, ruling that Japanese enterprises, including Mitsubishi and Nippon Steel & Sumitomo Metal Corp., should pay money as compensation for forced labor (New York Times, 2018). Japanese business, on the advice of their government, refused to comply with the judgment. Then the South Korean court arrested the shares of Nippon Steel and ordered to sell them.

gibi bir kısım tartışmalı tarihi konulardaki Japonya'nın pozisyonu Seul'ü rahatsız etmiştir. Bununla birlikte, her iki taraf bir yatkınlıkla sergileyerek söz konusu sorunun çözümüne yönelik bir uzlaşma sağlamışlardır. 2015 yılında Japonya, istismar mağduru kadınlara 8 milyon dolar tutarında tazminat ödenmesi için bir devlet fonu kurmuştur (Financial Times, 2015). Ancak, söz konusu anlaşmanın Güney Kore kamuoyunca tepkiyle karşılanmasından sonra adı geçen fonu dağıtan vakıf iki yıl sonra kapatılmıştır.

Ülkeler arasında, Güney Kore'nin erkek nüfusunun Japonya tarafına geçerek İkinci Dünya Savaşı'na katılması, Kore işgücünün Japon şirketleri tarafından istismar edilmesi ve Korelilerin isimlerinin Japon makamlarca zorla değiştirilmesi gibi çözülmesi gereken diğer bir kısım tarihi meseleler de bulunmaktadır. Güney Koreliler, Japonya'dan emsal olarak gösterdikleri Almanya gibi resmi bir özür beklemektedirler. Ancak şu anda Tokyo'nun bu konudaki pozisyonu Berlin'in geçmişteki pozisyonundan farklı bir yerde bulunmaktadır.

Son zamanlarda alevlenen diğer bir konu, Abe hükümetinin tekrar gündeme getirdiği Dokdo/Takeshima Adaları ile ilgili bölgesel anlaşmazlıktır. Buradaki esas sorun aslında adalar değil, aksine zengin doğalgaz yatakları ve balık stokları içeren 200 millik ekonomik bölgedir (McCurry, 2010). Bu zaviyeden bakılınca, her ne kadar iki ülke arasında istişareler devam ediyor olsa da söz konusu çatışmanın çözümünün kolay olduğu söylenemez. Bu sorun, yani adaların çözüm bekleyen statüsü, iki ülke liderinin belirli amaçlara yönelik sergilemiş olduğu politikalarla derinleşme potansiyelini korumaktadır.

İki ülke arasındaki çatışmanın derinleşmesinin diğer bir nedeni de, Koreli vatandaşların Japon şirketleri tarafından zorla çalıştırılması gibi tarihi konulardan biri ile ilgilidir. Ekim 2018'de Güney Kore Yüksek Mahkemesi, Güney Koreli işçilerin ve mirasçılarının lehine karar vermiş ve Mitsubishi ile Nippon Steel & Sumitomo Metal Corp. gibi Japon şirketlerini zorla çalıştır-

Japanese authorities immediately criticized this decision, insisting that the problem had been settled “completely and finally” in 1965, when the Republic of Korea and Japan signed an agreement on the complete settlement of this issue, with Japan paying compensation of more than \$2 billion (Economist, 2019). Tokyo decided to prove that Seoul was in breach of its obligations and bring the case on the compensation for forced labor to the international arbitration court. However, South Korea refused international arbitration, which further worsened the situation.

The Japanese leadership's response was the July 4, 2019 introduction of the restriction on imports from South Korea of a number of chemicals and components used in the manufacture of displays for smartphones and TV sets, as well as for the manufacture of semi-conductors. Next, in August, Japan excluded South Korea from the ‘white list’ of countries that can freely acquire Japanese electronic components intended for military production. Tokyo also plans to limit the transfer of certain technologies used in the production of some high-tech goods. If the two Asian economic giants engage in a full-scale trade war, it will cause enormous damage to electronics supply chains around the world since both countries are important players at the market of electrical products. This will put an additional pressure on the global economy, which has already suffered from the trade war between the United States and China.

So far, the South Korean government has not introduced retaliatory measures, but warns that it will be forced to do so. At the same time, there are calls in Korean society to boycott Japanese manufacturers and refrain from visiting Japan for tourist purposes. In addition, the South Korean alliance of supermarkets, which unites over 23,000 stores, has temporarily suspended the sale of Japanese goods (Koreatimes.co,2019).

The parties urgently need to start the negotiation process, because the crisis is deepening. South Korea has already expressed its willingness to discuss the situation at a meeting of the General Council of the World Trade

dıkları Güney Koreli işçilere tazminat ödemeye mahkum etmiştir (New York Times, 2018). Ancak, Japon şirketleri, hükümetlerinin tavsiyesi üzerine bu karara uymayı reddetmiştir. Bunun ardından Güney Kore mahkemesi Nippon Steel’in hisselerine el koymuş ve bu hisselerin satılmasına hükmetmiştir.

Japon yetkilileri, bu kararı eleştirerek iki ülke arasında imzalanan anlaşma ile Japonya’nın 2 milyar dolardan fazla bir tazminat ödediğini ve 1965 yılı itibarı ile sorunun tamamen çözüldüğünü ifade etmişlerdir (Economist, 2019). Bunun üzerine, Tokyo, Seul’un yükümlülüklerini ihlal ettiğini kanıtlamaya ve zorla çalıştırılan kişilere tazminat ödenmesi konusundaki davayı uluslararası tahkim mahkemesine sunmaya karar vermiştir. Ancak, Güney Kore’nin uluslararası tahkimi reddetmesi, işleri daha kötü hale getirmiştir.

Buna cevap olarak Japon yönetimi, 4 Temmuz 2019’da akıllı telefonlar ve televizyonlar için ekranların ve yarı iletkenlerin üretiminde kullanılan bazı kimyasalların ve bileşenlerin Güney Kore’den ithalatına kısıtlama getirmiştir. Daha sonra, Ağustos ayında Japonya, Güney Kore’yi askeri üretime yönelik Japon elektronik parçalarını serbestçe elde edebilen ülkelerin “beyaz listesinden” çıkarmıştır. Buna ek olarak, Tokyo bazı yüksek teknoloji ürünlerinin üretiminde kullanılan bir kısım teknolojilerin transferini sınırlamayı da planlamaktadır. Eğer Asya’nın iki ekonomik devi tam ölçekli bir ticaret savaşına girerse bu, iki ülkenin elektrikli ürünler pazarının önemli oyuncular olması sebebi ile dünya çapındaki elektronik tedarik zincirlerinde büyük hasara yol açacaktır. Öte yandan, bu durumun ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşından zarar görmüş olan küresel ekonomi üzerinde de ek bir baskı yaratacağı açıktır.

Şimdiye kadar, Güney Kore hükümeti, gerekli misillemeleri yapmamış olsa da bunu yapacağı konusunda bazı işaretler vermiştir. Güney Kore toplumunda Japon ürünlerinin boykot edilmesi ve turist olarak Japonya’ya ziyaret edilmemesi yönün-

Association. In turn, Japan hints that South Korea is selling goods to its northern neighbor, bypassing UN sanctions, which could result in significant sanctions for Seoul. If the conflict enters the international arena, it may become more difficult to resolve it because of the involvement of international organizations and other participants.

At the same time, it must be admitted that historical differences are an important factor that could be resolved if Japan used the example of Germany. But it must also be recognized that history is becoming a hostage of the political situation. During his election campaign, the incumbent president of Korea, Moon Jae Ying, promised to revise the agreements reached earlier on the 'Comfort Women' issue. He could have refrained from using this issue, but decided to exploit it again for his own purposes. Japan, in turn, has also sharply escalated the issue of compensation, probably for a reason. For example, by limiting South Korean exports, Japan can try to regain positions at the high-tech market. After all, now Samsung is one of the main competitors of Sony (Kim et al., 2019). It is noteworthy that U.S. President Trump's leadership style and actions have a certain popularity among the Japanese political elite, which does not mind using similar tactics, such as a trade war. At the same time, one should not exclude a completely complicated scheme: probably, Tokyo hopes that Washington will, as always, intervene to settle the dispute among its allies, which will reduce the White House's pressure on Japan in security and trade issues.

Summing up the analysis of the conflict between the two main Asian democracies, it is necessary to note its complexity, as well as the desire of the Japanese and South Korean political elites to use the nationalist rhetoric, which allows you to mobilize the electorate and sometimes shift the focus from internal political problems. At the same time, the conflict demonstrates the lack of multilateral diplomacy tools in Asia to resolve such conflicts, as well as the inability of even such mature democratic countries as Japan and South

de çağrılarının yapıldığı hususunu da bu iki ülke arasındaki mevcut tansiyonu artırdığını da belirtmek gerekir. Bu çağrılar doğrultusunda, 23 binden fazla mağazayı birleştiren Güney Koreli süpermarketler birliği, Japon mallarının satışını geçici olarak askıya almıştır (Koreatimes.co, 2019).

Gittikçe derinleşen kriz tarafların acilen müzakere sürecini başlatmalarını zorunlu kılmaktadır. Güney Kore, mevcut durumu Dünya Ticaret Birliği Genel Kurulu toplantısında görüşmek istediğini dile getirmiştir. Buna karşılık Japonya, Güney Kore'nin BM yaptırımlarını ihlal ederek kuzey komşusuna mal sattığını ima etmektedir. Bu, Seul için ciddi yaptırımlara yol açabilme riski taşımaktadır. Çatışmanın uluslararası platformlara taşınması durumunda, sorunun çözümünün daha da zorlaşacağı düşünülmektedir.

Aslında, Japonya'nın, Almanya örneğini izlemesi durumunda tarihsel farklılıkların çözülebilecek önemli bir faktör olduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte, tarihin gündelik siyasetin rehinesi haline geldiği de unutulmamalıdır. Seçim kampanyası sırasında görevdeki Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in, "Rahatlatıcı Kadınlar" konusunda daha önce varılan sözleşmeleri tekrar gözden geçirmeyi gündeme getirmiştir. Bu konuyu kullanmaktan kaçınabilir, ancak sonuçta kendi şahsi menfaatleri adına söz konusu meseleyi bir istismar aracı olarak kullanmıştır. Buna karşılık Japonya da tazminat meselesine tekrar yoğunlaşmış ve aynı zamanda Güney Kore ihracatına sınırlandırmalar getirerek yüksek teknoloji ürün pazarındaki yerini tekrar elde etmeye çalışmaktadır. Şu anda Samsung, Sony'nin başlıca rakiplerinden biridir (Kim vd, 2019). ABD Başkanı Donald Trump'ın liderlik tarzının ve eylemlerinin, ticaret savaşları gibi benzer taktikleri kullanmaya karşı olmayan Japon siyasi seçkinleri arasında belli bir popüleriteye sahip olması dikkat çekicidir. Burada kimsenin reddedemeyeceği bir senaryodan bahsedecek olursak Tokyo, Washington'un her zaman olduğu gibi müdahaleci tavrı ile bu krize müdahil

Korea to find a compromise themselves without a U.S. intervention. This is an interesting lesson for Central Asia, where a number of observers constantly note the inability of the regional states to reach agreements without the participation of a third party.

References

BBC (2013). Japan PM Shinzo Abe Visits Yasukuni WW2 Shrine. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-asia-25517205>. Accessed on 19.07.2019.

Economist (2019). A Trade Dispute between Japan and South Korea has Trumpian Echoes. Retrieved from <https://www.economist.com/leaders/2019/07/18/a-trade-dispute-between-japan-and-south-korea-has-trumpian-echoes>. Accessed on 18.07.2019.

Financial Times (2015). South Korea and Japan Reignite Feud Over 'Comfort Women'. Retrieved from <https://www.ft.com/content/b93dc870-1b9d-11e8-aaca-4574d7dabfb6>. Accessed on 20.07.2019.

Koreatimes.co (2019). 'Boycott Japan' Becomes More Intense, Sophisticated. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/tech/2019/07/694_272533.html. Accessed on 19.07.2019.

Kim Sohee, Wu Debby, Alpeyev Pavel (2019). Japan-Korea Spat Threatens to Upend Global Technology Chain. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-08/japan-korea-spat-threatens-to-upend-the-global-technology-chain>. Accessed on 20.07.2019.

New York Times (2018). South Korean Court Orders Mitsubishi of Japan to Pay for Forced Wartime Labor. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2018/11/29/world/asia/south-korea-wartime-compensation-japan.html>. Accessed on 19.07.2019.

Justin McCurry (2010). Rocky Relations between Japan and South Korea Over Disputed Islands. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2010/aug/18/japan-south-korea-disputed-islands>. Accessed on 18.07.2019.

olacağını, Japonya üzerindeki güvenlik ve ticaret konularındaki mevcut baskıyı azaltacağını beklemektedir.

Özetleyecek olursak, Asya'nın iki önemli demokrasisi arasındaki çatışmanın, yukarıda izah edilen karmaşıklığının Japon ve Güney Koreli siyasi elitlerin bazen seçmenlerin dikkatini iç politik meselelerden uzaklaştırmak amacıyla kullandıkları milliyetçi söylemden kaynaklandığını belirtmek gerekir. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus ise benzer gelişmelerde görüldüğü üzere Asya'daki ikili sorunların çözümünde henüz çok taraflı diplomasi araçlarının işletilemediğidir. İki gelişmiş demokratik devlet olan Japonya ve Güney Kore bile söz konusu sorunla ilgili ABD'nin inisiyatif almasını beklemektedirler. Japonya ve Güney Kore arasında devam eden krizin, pek çok uluslararası gözlemci raporlarında not edilen 'üçüncü tarafın katılımı olmaksızın uzlaşamama' şeklindeki yaklaşımı çerçevesinde Orta Asya ülkeleri için de ilginç bir ders niteliği taşımaktadır.

Kaynaklar

BBC (2013). Japonya Başbakanı Shinzo Abe Yasukuni İkinci Dünya Savaşı Anıtını Ziyaret Etti. Alınan yer: <https://www.bbc.com/news/world-asia-25517205>. Erişim tarihi: 19.07.2019.

Economist (2019). Japonya ile Güney Kore Arasındaki Ticaret Anlaşmazlığının Yükselen Yankıları. Alınan yer: <https://www.economist.com/leaders/2019/07/18/a-trade-dispute-between-japan-and-south-korea-has-trumpian-echoes>. Erişim tarihi: 18.07.2019.

Financial Times (2015). Güney Kore ve Japonya Arasındaki "Comfort Women" Tartışması Tekrar Alevlendi. Alınan yer: <https://www.ft.com/content/b93dc870-1b9d-11e8-aaca-4574d7dabfb6>. Erişim tarihi: 20.07.2019.

Justin McCurry (2010). Japonya ve Güney Kore Arasında Tartışmalı Adalar Üzerinde Çetin İlişkiler. Alınan yer: <https://www.theguardian.com/world/2010/aug/18/ja>

pan-south-korea-disputed-islands. Erişim tarihi: 18.07.2019.

Kim Sohee, Wu Debby, Alpeyev Pavel (2019). Japonya ve Güney Kore Arasındaki Tartışma Küresel Teknoloji Zincirinin Güçlenme Sürecini Tehdit Etmektedir. Alınan yer: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-08/japan-korea-spat-threatens-to-upend-the-global-technology-chain>. Erişim tarihi: 20.07.2019.

Koreatimes.co (2019). Japonya'yı Boykot Hareketi Artmakta ve Sofistike Bir Hale Dönüşmektedir. Alınan yer: http://www.koreatimes.co.kr/www/tech/2019/07/694_272533.html. Erişim tarihi: 19.07.2019.

New York Times (2018). Güney Kore Mahkemesi Japonya'nın Mitsubishi Firmasının Savaş Zamanında Zorla Çalıştırdığı İşçilere Ödeme Yapması Yönünde Bir Karar Verdi. Alınan yer: <https://www.nytimes.com/2018/11/29/world/asia/south-korea-wartime-compensation-japan.html>. Erişim tarihi: 19.07.2019.

ENLARGEMENT OF THE TURKIC COUNCIL: OPPORTUNITIES AND PERSPECTIVES TÜRK KONSEYİ'NİN GENİŞLEMESİ: FIRSATLAR VE BEKLENTİLER

*Omirbek Hanayi **

Since its establishment, the Cooperation Council of Turkic Speaking States (Turkic Council) has played an important role in developing political, socio-cultural, trade and economic cooperation among the Turkic speaking countries. As it is known, the Turkic Council was established by the Nakhchivan Agreement, which was signed in October 2009 at the Summit of the Heads of the Turkic Speaking states launched in 1992. The council currently consists of Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan and Turkey as its founding member states, as well as the observer member, Hungary. On the 10th anniversary of its establishment, the Turkic Council has entered into a process of expansion and empowerment after Uzbekistan decided to join the organization in 2019. There have also been several other significant developments between the existing and potential member states. For instance, in May 2019, the Turkic Chamber of Commerce and Industry was established within the Turkic Council, and in September 2019, the European Representative Office of the Turkic Council was opened in Hungary. Moreover, in certain areas, opportunities for cooperation emerged with Turkmenistan, which participated in some of the previous summits (in 2014 and 2015) as a guest of honor. As a result, Turkmenistan is expected to become an observer state in the Council in 2019. This process of enlargement is of paramount importance both for the Turkic integration process and for increasing the regional and global importance of the Turkic Council.

It should be emphasized that the decision of the brotherly country of Uzbekistan to join the Turkic Council is an important historical

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi), kurulduğundan bu yana Türk dili konuşan ülkeler arasındaki siyasi, ticari-ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki işbirliğinin geliştirilmesinde önemli bir işlev görmüştür. Bilindiği üzere Türk Konseyi, 1992'de başlatılan Türk Dili Konuşan Ülkeler devlet başkanları zirvelerinin bir sonucu olarak Ekim 2009'da imzalanan Nahcivan Antlaşması ile kurulmuştur. Şu anda Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin üye olduğu ve Macaristan'ın gözlemci statüsünde temsil edildiği Konsey, 2019 yılında ilk defa Özbekistan'ın katılım kararı alması ile kuruluşunun 10. yıldönümünde genişleme ve güçlenme sürecine girmiştir. Üye ülkeler ile üye olması beklenen ülkeler arasında diğer adımlar da atılmıştır. Örneğin, Mayıs 2019'da Türk Konseyi bünyesinde Türk Ticaret ve Sanayi Odası kurulmuş, Eylül 2019'da Macaristan'da Türk Konseyi'nin Avrupa Temsilcilik Ofisi açılmış, önceki zirve toplantılarının bir kısmına (2014 ve 2015 yıllarında) onur konuğu olarak katılan Türkmenistan'la belirli alanlarda işbirliği imkânları gündeme getirilmiştir. Bunun bir neticesi olarak Türkmenistan'ın 2019'da Konseyde gözlemci ülke olarak yer alması beklenmektedir. Söz konusu genişleme ve gelişmeler, hem Türk dünyasının bütünleşme süreci hem de Türk Konseyi'nin bölgesel ve küresel öneminin artması açısından büyük önem taşımaktadır.

Özellikle kardeş ülke Özbekistan'ın Türk Konseyi'ne katılım kararı almasının, Türk dünyasının bütünleşmesi açısından tarihi bir gelişme olduğunu vurgulamak gerekir. Önümüzdeki dönemde Özbekistan'ın Türk

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. kaztegin@hotmail.com

event for the integration of the Turkic world. It is clear that the positive results of the change and transformation process, which started with Shavkat Mirziyoyev's accession to power in Uzbekistan, had a significant effect on the forthcoming membership of Uzbekistan in the Turkic Council. Accelerating reforms in the political, social, commercial-economic and diplomatic fields after 2016, Uzbekistan has taken important steps to strengthen bilateral relations and cooperation in particular with Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkey, and Turkmenistan. Within Uzbekistan's opening process, the Turkey-Uzbekistan relations have gained momentum, which had a positive impact on Uzbekistan's membership in the Turkic Council. As it is known, President of Turkey Recep Tayyip Erdogan brought up this issue during his visit to Uzbekistan in November 2016. The issue has been formally discussed subsequently in October 2017, during President Mirziyoyev's visit to Turkey, and again, in April 2018, during President Erdogan's visit to Uzbekistan (Yeni Safak, 2018). As a result of the negotiations, Uzbekistan participated as a special guest in the 6th Summit of the Turkic Council held on September 3, 2018, in Kyrgyzstan (Crimean news agency, 2018). The issue of Uzbekistan's membership was further clarified on June 18-19, 2019, during the first working visit of Secretary General of the Turkic Council Baghdad Amreyev to Uzbekistan (Turkic Council, 2018). As a result, on September 14, 2019, the Senate of the Oliy Majlis (Parliament) of Uzbekistan officially ratified the Nakhchivan Agreement, the founding document of the Turkic Council (Senat.uz, 2019). On September 16, 2019, Shavkat Mirziyoyev signed a law on the ratification of the agreement (Kun.uz, 2019). Uzbekistan's membership process is expected to be completed at the 7th Summit of the Turkic Council, which will be held on October 15, 2019, in Baku (Senat.uz, 2019). The membership of the brotherly country of Uzbekistan was welcomed by the whole Turkic world.

The Turkic Council membership of Uzbekistan, the most populous country in Central Asia, will contribute significantly to the deep-

Konseyi'ne üye olması konusunda, öncelikle Özbekistan'da Şavkat Mirziyoyev'in görevine gelmesiyle başlayan değişim ve dönüşüm sürecinin olumlu sonuçlarının önemli etkisi olduğu açıktır. Çünkü 2016'dan sonra siyasi, sosyal, ticari-ekonomik ve diplomatik alanlardaki reformları hızlandıran Özbekistan, özellikle Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Türkmenistan ile ikili ilişkilerini ve işbirliğini güçlendirme yönünde önemli adımlar atmıştır. Özbekistan'ın söz konusu açılım sürecinde yeniden ivme kazanan Türkiye-Özbekistan ilişkilerinin, Özbekistan'ın kısa dönemde Türk Konseyi'ne üye olmasında etkili olduğu söylenebilir. Bilindiği üzere, Kasım 2016'da Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Özbekistan'a ziyareti sırasında bu konu Erdoğan tarafından gündeme getirilmiştir. Sonrasında, Ekim 2017'de Özbekistan Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in Türkiye ziyareti ve Nisan 2018'de Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Özbekistan'a ziyareti sırasında da Türk Konseyi'ne üyelik meselesi resmi olarak görüşülmüştür (Yeni Şafak, 2018). Söz konusu görüşmeler neticesinde Özbekistan, 3 Eylül 2018 tarihinde Kırgızistan'ın ev sahipliğinde gerçekleştirilen Türk Konseyi 6. Zirvesi'ne onur konuğu olarak iştirak etmişti (Kırım Haber Ajansı, 2018). Özbekistan'ın üyeliği konusu, 18-19 Haziran 2019 tarihlerinde Türk Konseyi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev'in Özbekistan'a ilk çalışma ziyareti sırasında daha da netleştirilmiştir (Türk Konseyi, 2018). Sonuçta 14 Eylül 2019 tarihinde Özbekistan Ali Meclis Senatosu, Türk Konseyi kurucu belgesi olan Nahcivan Antlaşması'nı resmen onaylamıştır (Senat.uz, 2019). 16 Eylül 2019 tarihinde ise Şavkat Mirziyoyev, Anlaşmanın onaylanmasına dair yasayı imzalamıştı (Kun.uz, 2019). Özbekistan'ın Türk Konseyi'ne katılım sürecinin 15 Ekim 2019 tarihinde Bakü'de düzenlenecek olan Türk Konseyi 7. Zirvesi'ne kadar tamamlanması beklenmektedir (Senat.uz, 2019). Kardeş ülke Özbekistan'ın Türk Konseyi üyeliği, tüm Türk dünyası tarafından büyük memnuniyetle karşılanmıştır.

ening of political, commercial-economic, scientific, social, cultural and touristic mutual cooperation among the member states. It is observed that cooperation between Uzbekistan and the Turkic Council members has increased since Uzbekistan's adoption of the positive approach to the organization. From this point of view, we can say that trade and economic relations between Uzbekistan and the current members of the Turkic Council have increased. For example, the mutual trade volume between Kazakhstan-Uzbekistan, which was \$2 billion in 2017, increased by 40.8% and reached \$2,8 billion in 2018. During January-July 2019, this figure amounted to \$1,6 billion and increased by 11.1% compared to the same period of 2018. These figures show that Kazakhstan became the third largest trading partner of Uzbekistan (Strategy2050.kz, 2019). Moreover, taking into account the agreement on the establishment of the Central Asia International Center for Trade and Economic Cooperation signed between Kazakhstan and Uzbekistan in 2019, it can be predicted that trade and economic cooperation between the two countries will increase further in the coming period. As for Turkey, the Turkey-Uzbekistan trade volume was \$1,504 billion in 2017 and showed a 25% increase compared to the previous year. The upward trend continued in 2018 when the mutual trade reached \$1,748 billion, a 16% increase over the previous year (Mfa.gov.tr, 2018). The trade volume between Turkey and Uzbekistan in the first half of 2019 reached \$1,188 billion, increasing by 26.8% compared to the same period of the previous year, and it is expected to grow further. In this case, Turkey became the fourth largest trade partner of Uzbekistan after Kazakhstan (TRT Haber, 2019). Similarly, it can be seen that Uzbekistan's trade and economic relations with other Turkic Council members and Hungary have increased.

The Turkic Chamber of Commerce and Industry established under the Turkic Council will provide new opportunities for the development of multilateral trade-economic and investment cooperation within the framework

Orta Asya'nın en fazla nüfusa sahip ülkesi olan Özbekistan'ın Türk Konseyi üyeliği, ülkenin Türk Konseyi'nin üye ülkeleriyle başta siyasi, ticari-ekonomik, bilim-teknoloji, sosyal, kültürel ve turizm alanlarında karşılıklı işbirliğinin derinleşmesine önemli katkı sağlayacaktır. Zaten, Özbekistan'ın açılım süreciyle beraber Türk Konseyi'ne olumlu yaklaşımından itibaren, Özbekistan ile Türk Konseyi üyeleri arasındaki işbirliğinin arttığı gözlemlenmektedir. Söz konusu gelişmelerde, Özbekistan ile mevcut Türk Konseyi üyeleri arasındaki ticari-ekonomik ilişkiler ön plana çıkmaktadır. Örneğin, 2017'de 2 milyar dolar olan Kazakistan ve Özbekistan arasındaki karşılıklı ticaret hacmi, %40.8 artarak 2018'de 2,8 milyar dolara ulaşmıştır. Ocak-Temmuz 2019'da ise, bu rakam 1,6 milyar dolar olarak 2018'in aynı dönemine göre %11.1 oranında artmıştır. Söz konusu rakamlar, Kazakistan'ın Özbekistan'ın üçüncü büyük ticaret ortağı konumuna geldiğini göstermektedir (Strategy2050.kz, 2019). Ayrıca, 2019'da Kazakistan ve Özbekistan arasında imzalanan "Orta Asya" Uluslararası Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Merkezi'nin kurulmasına dair antlaşmanın da dikkate alındığında, önümüzdeki dönemde iki ülke arasındaki ticari-ekonomik işbirliğinin daha da artacağı tahmin edilebilir. Türkiye açısından bakıldığında, Türkiye-Özbekistan ticaret hacminin, 2017'de 1,504 milyar dolar olarak bir önceki yıla göre %25 artış gösterdiği görülebilir. Artış trendi, 2018'de devam etmiş ve karşılıklı ticaret hacmi bir önceki yıla göre %16 artışla 1,748 milyar dolara ulaşmıştır (Mfa.gov.tr, 2018). 2019'un ilk yarısında, bir önceki yılın aynı dönemine oranla %26,8 artış kaydederek 1,188 milyar dolara ulaşan Türkiye-Özbekistan arasındaki ticaret hacminin daha da gelişmesi beklenmektedir. Bu durumda Türkiye, Kazakistan'dan sonra Özbekistan'ın dördüncü büyük ticaret ortağı konumuna gelmiştir (TRT Haber, 2019). Benzer şekilde Özbekistan'ın diğer Türk Konseyi üyeleri ve Macaristan'la olan ticari ve ekonomik ilişkilerinde de artış yaşandığı görülebilir.

of the Turkic Council. The chamber is expected to contribute to the improvement of trade and investment conditions among the members, the simplification of customs and transit procedures, and free movement of goods, capital and services, and the streamlining of financial and banking transactions. The Turkic Chamber of Commerce and Industry was established at a time of increased global and regional geopolitical competition, economic sanctions and the escalation of trade wars. From this perspective, the organization is important for the acceleration of economic integration among the Turkic speaking countries. Trade and economic relations of the Turkic Council members with large economic potential are expected to increase further in the coming period due to their special geographical position on the Silk Road route between East and West and abundant underground resources.

The September 19, 2019 opening of the Turkic Council's Representative Office in Hungary, which is an observer state in the Turkic Council and a member of the European Union (EU) is another important issue, and it needs to be emphasized that the Council will go beyond the regional and cultural geography and gain a global dimension (Turkic Council, 2019). Undoubtedly, the Turkic Council's office in Hungary will contribute to the further development of relations of the Turkic Council member countries and Hungary, as well as to closer cooperation with the EU countries and institutions. This process will also reflect positively on the efforts of the Turkic Council to obtain an observer status at the UN General Assembly in the coming period.

In conclusion, Uzbekistan's upcoming membership in the Turkic Council, the opening of the European Representative Office in Hungary, as well as the establishment of the Turkic Chamber of Commerce and Industry can be considered as major developments for the Turkic world's integration in the fields of economy, trade, and transportation. Moreover, the significant changes in the political attitude of Turkmenistan as an observer state, which is not currently an official member of

Türk Konseyi bünyesinde kurulan Türk Ticaret ve Sanayi Odası, Türk Konseyi çerçevesinde çok taraflı ticari-ekonomik ve yatırım işbirliğinin gelişmesi için yeni fırsatlar yaratacaktır. Çünkü Türk Ticaret ve Sanayi Odası çerçevesinde üyeler arası ticaret ve yatırım koşullarının iyileştirilmesi, gümrük ve transit işlemlerinin basitleştirilmesi, mal, sermaye ve hizmetlerin serbest dolaşımı, finansal ve bankacılık işlemlerinin basitleştirilmesi öngörülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, küresel ve bölgesel jeopolitik rekabetin arttığı, ekonomik yaptırımlar ile ticaret savaşlarının kızıştığı bir dönemde kurulan Türk Ticaret ve Sanayi Odası, Türk dili konuşan ülkeler arasındaki ekonomik entegrasyonun hızlandırılması açısından oldukça önemli olduğu görülebilir. Doğu ve Batı arasındaki İpek Yolu güzergâhında bulunan özel coğrafi konumu ve zengin yeraltı kaynaklarıyla büyük ekonomik potansiyele sahip olan Türk Konseyi üyeleri arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin önümüzdeki dönemde daha da artması beklenmektedir.

Bir Avrupa Birliği (AB) üyesi olarak Türk Konseyi'nde gözlemci ülke statüsünde bulunan Macaristan'da 19 Eylül 2019 tarihinde Türk Konseyi Avrupa Temsilcilik Ofisi'nin açılması, Konseyin şimdiye kadar devam eden bölgesel ve kültürel coğrafyanın ötesine geçerek küresel bir boyut kazanması üzerinde durulması gereken diğer önemli bir husustur (Türk Konseyi, 2019). Hiç kuşkusuz Türk Konseyi'nin Macaristan ofisinin zaten var olan Türk Konseyi üye ülkeler ile Macaristan ilişkilerinin daha da geliştirilmesinin yanında AB ülkeleri ve kurumları ile de daha yakın bir işbirliğinin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bu süreç ayrıca, önümüzdeki dönemde Türk Konseyi'nin BM Genel Kurulu'nda gözlemcilik statüsü elde etme yönündeki çabalarına da olumlu yansıyacaktır.

Sonuç olarak, Özbekistan'ın önümüzdeki günlerde resmen Türk Konseyi'ne üye olması ve Macaristan'da Avrupa Temsilcilik Ofisi'nin açılması, Türk Konseyi'nin Türk Ticaret ve Sanayi Odası'nın kurulmuş olması

the Turkic Council due to its neutral stance, is one of these positive developments. When we look at these developments in terms of the institutional development of the Turkic Council, as well its enlargement and internationalization, it can be said that the importance of the Turkic Council in the EU, UN and other global platforms will increase soon. In the context of the Turkic Council's expansion, we should mention here that it would be meaningful to develop cooperation opportunities with the Turkish Republic of Northern Cyprus, as well as such subjects of the Russian Federation as the Altai Republic, the Republic of Bashkortostan, the Republic of Khakassia, the Sakha Republic, the Republic of Tatarstan, and the Tuva Republic, albeit at different levels.

References

Crimean News Agency (2018). Shavkat Mirziyoyev: We Are Ready to Become a Part of the Turkish Council. Retrieved from <http://old.qha.com.ua/tr/turk-dunyasi/savkat-mirziyoyev-turk-konseyi-nin-bir-parcasi-olmaya-haziriz/173354/>. Accessed on 16.09.2019.

Kun.uz (2019). Shavkat Mirziyoyev Signs the Law on Joining of Uzbekistan to the Turkic Council. Retrieved from <https://kun.uz/24825388>. Accessed on 17.09.2019.

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey (2018). Uzbekistan's Economy. Retrieved from <http://www.mfa.gov.tr/ozbekistan-cumhuriyeti-ekonomisi.tr.mfa>. Accessed on 18.09.2019.

Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan (2019). The 22nd Plenary Session of the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan. Retrieved from <http://senat.uz/oz/lists/view/466>. Accessed on 17.09.2019.

Strategy2050.kz (2019). Kazakh-Uzbek Agreement: International Trade and Economic Cooperation Center Will be Established. Retrieved from <https://strategy2050.kz/news/aza-zbek-kelisiimi-khaly-araly-sauda-ekonomikaly-ortaly-rylma/>. Accessed on 18.09.2019.

ve bunun sonuçları, tarafsızlık ilkesi gereği Türk Konseyi üyesi olmayan ve mesafeli kalan Türkmenistan'ın gözlemci statüsü ile bir şekilde önceki pozisyonunda kayda değer bir politika değişikliğinin görülmesi gibi hususlar Türk dünyasının ekonomisi, ticaret ve ulaşım alanlarındaki entegrasyonu bakımından oldukça önemli gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Bu gelişmelere Türk Konseyi'nin kurumsal gelişimi açısından baktığımız zaman da yukarıda değinildiği üzere gerek genişleme gerekse uluslararasılaşma bağlamında Türk Konseyi'nin önümüzdeki dönemde AB, BM ve diğer küresel platformlardaki önemini artacağını söyleyebiliriz. Türk Konseyi'nin genişlemesi kapsamında son söz olarak burada işaret etmemiz gereken bir diğer husus Türk Konseyi'nin mevcut siyasi ve hukuki statüsü nedeniyle Türk Konseyi'ne katılamayan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu'na bağlı Altay Cumhuriyeti, Başkurdistan Cumhuriyeti, Hakasya Cumhuriyeti, Saha Cumhuriyeti, Tataristan Cumhuriyeti ve Tuva Cumhuriyeti ile farklı düzeylerde de olsa işbirliği imkânlarının geliştirilmesi son derece önemli ve anlamlıdır.

Kaynaklar

Kun.uz (2019). Şavkat Mirziyoyev Türk Konseyi'nin Kurulmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasına Dair Yasayı İmzaladı. Alınan yer: <https://kun.uz/24825388>. Erişim tarihi: 17.09.2019.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2018). Özbekistan'ın Ekonomisi. Alınan yer: <http://www.mfa.gov.tr/ozbekistan-cumhuriyeti-ekonomisi.tr.mfa>. Erişim tarihi: 18.09.2019.

Kırım Haber Ajansı (2018). Şavkat Mirziyoyev: Türk Konseyi'nin Bir Parçası Olmaya Hazırız. Alınan yer: <http://old.qha.com.ua/tr/turk-dunyasi/savkat-mirziyoyev-turk-konseyi-nin-bir-parcasi-olmaya-haziriz/173354/>. Erişim tarihi: 16.09.2019.

Özbekistan Cumhuriyeti Oliy Meclisi Senatosu (2019). Özbekistan Cumhuriyeti Oliy Meclisi Senatosu'nun Yirmi İkinci Genel Oturumu Hakkında Bilgiler. Alınan yer:

TRT Haber (2019). Turkey and Uzbekistan Trade Volume Increased by 26,8 Percent in 6 Months. Retrieved from <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/turkiye-ve-ozbekistanin-ticaret-hacmi-6-ayda-yuzde-268-artti-424175.html>. Accessed on 18.09.2019.

Turkic Council (2018). The First Visit of Secretary General of the Turkic Council, Baghdad Amreyev to Uzbekistan. Retrieved from https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-konseyi-genel-sekreteri-baghdadamreyev-ozbekistana-ilk-calisma-ziyaretini-gerceklestirmistir_1840. Accessed on 16.09.2019.

Turkic Council (2019). Opening Ceremony of the European Office of the Turkic Council and Meeting of the Foreign Ministers was held in Budapest. Retrieved from https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-konseyi-avrupa-temsilcilik-ofisi-acilis-toreni-ve-disisleri-bakanlari-toplantisi-budapestede-gerceklestirildi_1882. Accessed on 20.09.2019.

Yeni Safak (2018). Uzbekistan to Attend Turkic Council After 17 Years. Retrieved from <https://www.yenisafak.com/dunya/ozbekistan-17-yil-sonra-turk-konseyi-zirvesine-katilacak-3393175>. Accessed on 16.09.2019.

<http://senat.uz/oz/lists/view/466>. Erişim tarihi: 17.09.2019.

Strategy2050.kz (2019). Kazak-Özbek Anlaşması: Uluslararası Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Merkezi Kurulacak. Alınan yer: <https://strategy2050.kz/news/aza-zbek-ke-lisimi-khaly-araly-sauda-ekonomikaly-ortaly-rylma/>. Erişim tarihi: 18.09.2019.

TRT Haber (2019). Türkiye ve Özbekistan'ın Ticaret Hacmi 6 Ayda Yüzde 26,8 Arttı. Alınan yer: <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/turkiye-ve-ozbekistanin-ticaret-hacmi-6-ayda-yuzde-268-artti-424175.html>. Erişim tarihi: 18.09.2019.

Türk Konseyi (2018). Türk Konseyi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev Özbekistan'a İlk Çalışma Ziyaretini Gerçekleştirmiştir. Alınan yer: https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-konseyi-genel-sekreteri-baghdadamreyev-ozbekistana-ilk-calisma-ziyaretini-gerceklestirmistir_1840. Erişim tarihi: 16.09.2019.

Türk Konseyi (2019). Türk Konseyi Avrupa Temsilcilik Ofisi Açılış Töreni ve Dışişleri Bakanları Toplantısı Budapeşte'de Gerçekleştirildi. Alınan yer: https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-konseyi-avrupa-temsilcilik-ofisi-acilis-toreni-ve-disisleri-bakanlari-toplantisi-budapestede-gerceklestirildi_1882. Erişim tarihi: 20.09.2019.

Yeni Şafak (2018). Özbekistan 17 Yıl Sonra Türk Konseyi Zirvesi'ne Katılacak. Alınan yer: <https://www.yenisafak.com/dunya/ozbekistan-17-yil-sonra-turk-konseyi-zirvesine-katilacak-3393175>. Erişim tarihi: 16.09.2019.

COOPERATION IN INTERNATIONAL TRADE

ULUSLARARASI TİCARETTE İŞBİRLİĞİ

FOREIGN ECONOMIC POLICY OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION: THE CASE OF FREE TRADE AGREEMENTS AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ'NİN BÖLGE DIŞI EKONOMİ POLİTİKASI: SERBEST TİCARET ANLAŞMALARI ÖRNEĞİ

*Azimzhan Khitakhunov**

The Eurasian Economic Union (EAEU) is not only seeking to promote trade between member states, but also paying much attention to foreign economic policy by signing free trade agreements (FTAs) with third countries. In this context, the EAEU signed an FTA with Vietnam, interim trade agreement with Iran, and trade and economic cooperation agreement with China. The list of potential trade partners also includes Moldova, Serbia, Israel, Syria, Egypt and some members of the Association of Southeast Asian Nations. On October 1, 2019, Armenia hosted a regular summit of the EAEU during which an FTA between Singapore and the EAEU was signed. Based on the example of this agreement, it is important to analyze regionalism (which includes all types of preferential trade agreements) as the foreign economic policy of the EAEU, to show its features and make policy recommendations.

According to the Eurasian Economic Commission (EEC), Singapore will provide duty-free market access for the products of the EAEU, while the EAEU will nullify tariffs for 40% of all Singapore's exports to the countries of the region immediately after the agreement will be enforced. After transition periods, which will last from 3 to 10 years, this share will be increased to 87%. The EEC members recognize that Singapore has a liberal trade policy and doesn't apply import tariffs. The agreement can be considered as a guarantee from potential changes in the Singapore's trade policy (EEC, 2019).

Indeed, trade policy of Singapore is liberal. Despite simple average final bound tariff rate is 9.5%, simple average most-favoured nation (MFN) applied and trade weighted average tariff rates are zero or close to zero

Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) sadece üye ülkeler arasındaki ticari ilişkilerin gelişmesini teşvik etmekle kalmamakta, aynı zamanda üçüncü ülkeler ile de serbest ticaret anlaşmaları (STA) imzalayarak birlik dışı ekonomi politikasına da önem verdiğini göstermektedir. Bu çerçevede AEB, Vietnam ile STA anlaşması, İran ile geçici ticaret antlaşması ve Çin ile ticari ve ekonomik işbirliği antlaşması imzalamıştır. Ayrıca, Moldova, Sırbistan, İsrail, Suriye, Mısır ve bazı Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği üye ülkeleri AEB'nin potansiyel ticaret ortakları arasında yer almaktadır. 1 Ekim 2019 tarihinde Ermenistan'ın ev sahipliği yaptığı AEB zirvesinde Singapur ve AEB arasında serbest ticaret antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma temelinde (her tür tercihli ticaret antlaşmasını içeren) bölgeciğin AEB'nin dış ekonomi politikasını anlamak ve politika önerileri sunmak bakımından oldukça önemlidir.

Avrasya Ekonomik Komisyonu'na (AEK) göre söz konusu antlaşmanın yürürlüğe girmesini müteakip, Singapur AEB ürünlerine gümrüksüz pazar erişimi sağlayacak, buna mukabil AEB de Singapur'un AEB bölgesine yapacağı ihracatta %40 olan gümrük tarifesi kaldırarak, 3-10 yıl arasında sürmesi planlanan geçiş sürecinin ardından bu pay, %87'ye çıkarılacaktır. AEK üyeleri, Singapur'un liberal bir ticaret politikasına sahip olduğunu ve ithalat tarifeleri uygulamadığını kabul etmektedir. Bu antlaşma, Singapur'un ticaret politikasındaki muhtemel değişikliklere karşı bir garanti olarak da kabul edilebilir (Avrasya Ekonomi Komisyonu, 2019).

Mevcut veriler ve göstergeler göstermektedir ki Singapur, gerçekten liberal dış ticaret politikasına sahip bir ülkedir. Zorunlu tarife oranının %9,5 olmasına rağmen, en ayrıca-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. azimkhun@gmail.com

(WTO, 2019). Thus, Singapore, as a member of the WTO, does not apply any discriminatory policies towards its trade partners.

In fact, the EAEU members have insignificant share in Singapore's total trade. Calculations based on the International Trade Centre data (ITC, 2019) show that the share of Russia is the highest and in 2018 equaled 1.6% and 0.14% in Singapore's imports and exports respectively. In the same year, the shares of Kazakhstan in Singapore's imports and exports were equal to 0.06% and 0.005%. The bilateral trade indicators between Belarus and Singapore are even lower. Moreover, the other members of the EAEU, Armenia and Kyrgyz Republic has had continuous trade relations with Singapore since 2011. Total trade between Armenia and Kyrgyz Republic and Singapore in 2018 was low and equaled \$2,07 million and \$2,7 million respectively. Bilateral trade flows mainly consist of export of mineral fuels from the EAEU and import of manufacturing products from Singapore. For instance, in 2018, the shares of mineral fuels in total exports of Russia and Kazakhstan were equal to 97% and 99% respectively while 58% and 41% of Singapore's export to Russia and Kazakhstan contains of machinery, mechanical appliances, electrical machinery and equipment. It should be noted that by importing crude petroleum oils from Russia and Kazakhstan, Singapore exports processed petroleum products to these countries as it has a well-established and developed oil industry. In 2018, the export shares of processed petroleum oil in total exports of Singapore to Russia and Kazakhstan were equal to 14% and 15.5% respectively.

It should be mentioned that trade in mineral products is usually free of tariffs. Then, why the EAEU countries are keen on establishing different FTAs?. According to the classic explanation, countries form FTAs for the reciprocal tariff reduction (elimination). By doing so, countries grant each other a preferential market access. Nowadays, the theories of international trade identify different complicated reasons in addition to the classic one. According to the 'Domino theory', forming a new union or a deepening

İlkli ülke tarifi ile sıfır veya sıfıra yakın ticaret ağırlıklı gümrük tarifi uygulanmaktadır (Dünya Ticaret Örgütü, 2019). Yani, Singapur Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi olarak kendi ticaret ortaklarına karşı herhangi bir ayrımcılık politikası uygulamamaktadır.

Singapur ile AEB üyesi ülkeler arasındaki ticaret hacmi (Uluslararası Ticaret Merkezi, 2019), Singapur'un toplam ticaret hacmi içerisinde oldukça küçük bir orana sahiptir. 2018 yılı rakamlarına baktığımızda, üye ülkeler arasında en büyük orana; %0,14 ihracat %1,6% ithalat ile Rusya'nın sahip olduğu görülmektedir. Rusya'yı, ithalat %0,06 ve ihracat % 0,005 ile Kazakistan takip etmektedir. AEB üyesi diğer ülkelerin ikili ticaret oranları ise daha düşük seviyelerdedir. Taraflar arasındaki ticari ilişkilerde AEB ülkeleri, Singapur'a çoğunlukla mineral yakıtlar ihracatı karşılığında çeşitli mamul ürünler ihraç etmektedir. Örneğin, 2018 yılında Rusya ve Kazakistan'ın Singapur'a ihraç ettiği ürünler arasında mineral yakıtların oranı sırasıyla 97% ve 99% oranlarında gerçekleşmiştir. Benzer şekilde Rusya ve Kazakistan'ın Singapur'dan ithal ettikleri ürünler arasında benzer sıralamaya göre 58% ve 41% ile makine, mekanik ekipmanlar ile elektrikli makine ve makine ekipmanları bulunmaktadır. Bu noktada üzerinde durulması gereken önemli bir diğer husus şudur; Singapur, gelişmiş ve köklü sanayi altyapısı ile Rusya ve Kazakistan'dan ithal ettiği ham petrolü işleyerek başka ülkelere ihraç etmektedir. 2018 yılında Singapur'un Rusya ve Kazakistan'a toplam ihracatı içerisinde işlenmiş petrolün oranı sırasıyla %14 ve %15'tir.

Mineral ürünlerin ticaretinin genelde, gümrük tarifesine tâbi olmadığını belirtmek gerekir. O zaman, AEB ülkeleri neden diğer ülkelerle STA yapmaya bu kadar hevesliler? Klasik anlayışa göre ülkeler, STA'lar aracılığı ile gümrük tarifelerini karşılıklı olarak indirerek birbirlerine tercihli pazara giriş erişim imkânı sunmaktadır. Günümüzde, klasik yaklaşıma ek olarak diğer uluslararası ticaret teorileri bu karmaşık nedenleri tanımlamaya çalışmaktadır.

Domino teorisine' göre yeni bir birlik kurmak veya hâlihazırda var olanın kapsamını genişletmek, birlik içerisinde olmayanlar

of an existing one creates 'pressure for inclusion' in the countries, which are not in the union, as the result of trade and investment diversion and this pressure increases with the size of the trade bloc (Baldwin, 1997). Recent trade agreements have evolved and gone beyond import tariffs and quotas into regulatory rules and harmonization and they strengthen politically well-connected firms (Rodrik, 2018). Majority of economists criticize preferential trade agreements as a source of fragmentation of the global economy, which usually causes trade diversion. Rules of origin, existing in the FTAs, and overlapping FTAs cause, what prominent economist Jagdish Bhagwati calls '*spaghetti bowl effect*' (Bhagwati, 1995). They distort global value chains and represent an instrument for trade protection. Rules of origin are costly to abide by, so exporters often prefer to pay tariffs (Felbermayr et al., 2019). Indeed, only 29% of Japanese, 20.8% of Korean and 20% of Philippine exporting firms were utilizing relevant FTAs. The percentage of exporting firms using FTA preferences in Singapore is only 17.3% (Chen and Shao, 2017). Thus, the FTA with Singapore seems to be like traditional one and aims at preferential market access as neither from the 'new generation' trade agreements could serve as important reasons. Taking into consideration liberal trade policy of Singapore, this agreement shows willingness of the EAEU for liberalization and concessions, which is beneficial for producers of Singapore. Existing low or close to zero tariffs cannot be considered as barriers for the EAEU-Singapore bilateral trade. The basic issues here are distance (which has the highest contribution to the total trade costs) and economic structures of the EAEU countries. Therefore, in order to increase gains from trade, the EAEU countries should take into account following issues while forming new preferential trade agreements.

Firstly, there is an evidence that not all preferential trading agreements are created equal and have different motives (Krueger, 1999). Therefore, the EAEU enlargement should send a clear message for the business of the region about its intentions and

üzerinde 'katılma yönünde bir baskı' oluşturmaktadır (Baldwin, 1997). Sonuç olarak, ticaretin ve yatırımın yön değiştirmesi ve ticari birliğin kapsamına göre bu baskı artmaktadır. Son zamanlardaki ticaret anlaşmaları, ciddi bir değişim geçirerek düzenleyici kurallar ve uyumlaştırma çabaları ile gümrük tarifeleri ve kotaların ötesine geçerek siyasi olarak iyi bağlantılara sahip firmaları güçlendirmiştir (Rodrik, 2018).

Ekonomistlerin büyük çoğunluğu, tercihli ticaret anlaşmalarını, ticaretin saptırılmasına sebebiyet vererek küresel ekonomideki kırılganlığın kaynağı olarak görmekte ve eleştirmektedir. STA'lar içerisinde yer alan menşee kuralları ve STA'ların kurulmasında birbiri ile çakışan nedenler, tanınmış ekonomistlerden birisi olan Jagdish Bhagwati'nin '*spagetti kâsesi etkisi*' olarak tanımladığı bir etkiye neden olmaktadır (Bhagwati, 1995). Bunlar, küresel değer zincirlerinin bozulmasına ve ticari korumacılığın enstrümanlarından birisi haline gelmesine yol açmaktadır. STA'larla ilgili bir diğer husus ise menşee kurallarına uymanın gerektirdiği bürokratik işlemler, zaman kaybına ve bununla bağlantılı olarak ciddi bir maliyete yol açmaktadır. Belirtilen bu sebeplerden dolayı bazı ihracatçılar, genellikle tarifeleri ödemeyi yeğlemektedirler (Felbermayr, et al., 2019). Örneğin, Japonya'da ihracatçı firmaların %29'u, Güney Kore'de %20.8'i ve Filipinler'de %20'si ilgili STA'ları kullanırken Singapur'da bu oran sadece %17,3'dür (Chen ve Shao, 2017). AEB'nin Singapur ile yaptığı STA, geleneksel tercihli pazara giriş sınırında olup 'yeni nesil' ticaret anlaşmalarının imzalanmasında önemli bir işleve sahip olduğu söylenemez. Singapur'un liberal ticaret politikası göz önüne alındığında, AEB'nin bu antlaşma ile Singapurlu üreticilerin lehine olacak liberalleşme ve bir kısım imtiyazları tanımaya istekli olduğu görülmektedir. İki taraf arasındaki ticari ilişkilerde AEB ile Singapur arasındaki sıfır veya sıfıra yakın düşük gümrük tarifelelerinden çok coğrafi uzaklığın neden olduğu nakliye masrafları (ki toplam ticaret maliyetine en fazla etki eden faktördür) ile AEB üyesi ülkelerin ekonomik yapılarından kaynaklanan sorunlar dikkat çekmektedir. Belirtilen sebeplerden dolayı AEB üyesi ülkelerin,

motivation, explaining potential gains for the regional producers. Guarantees from the possible trade policy changes, as in the case of Singapore, are important, but not enough due to the level of bilateral trade, which is low, and for some members occurs only periodically. The best policy for the EAEU is to follow business driven regionalism, escaping politics based FTAs, as the intentions of any trade agreements should be economic gains.

Secondly, it is worth noting that international trade can contribute to industrial rise. The region needs industrialization and development of the manufacturing and agricultural sectors, products of which can be exported to the global market and to the markets of the biggest trading partners. In particular, the EAEU members should actively be involved in trade negotiations with the European Union. This is important due to spillover effects of international trade. These effects include transfer of knowledge, technology and management practices. Indeed, there are large spillover effects from imports from foreign R&D-abundant countries on domestic productivity (Békés and Harasztosi, 2019).

Thirdly, it is important for the region to be a part of global value/production chains, generally led by developed industrial countries. Understanding the 21st century trade patterns and creating conditions to attract multinational and other technologically developed firms will increase industrial capacity of the EAEU. The FTA with Singapore can become a starting point for this policy in the EAEU. These measures will require comprehensive policy reforms. It is also important to note that the regional economies should recognize the primacy of multilateral trading system, which achieved high level of liberalization and opens more opportunities than overlapping FTAs.

Thus, regionalism based on business interests, aimed at industrial rise and creating value chains through free trade with technologically advanced countries, and not violating multilateral trade system can be the optimal option for the Eurasian Economic Union.

STA'lar aracılığı ile dış ticaretten elde ettikleri kazançlarını artırmak için aşağıdaki hususları dikkate almalıyılar gerekmektedir.

İlk olarak, bütün tercihli ticaret anlaşmalarının aynı olmadığı ve arkasında farklı teşvik edici unsurların bulunduğunu belirtmek gerekir (Krueger, 1999). Bu nedenle, AEB'nin genişlemesi, üye ülkelerdeki üreticilerin potansiyel kazanımları ile birliğin niyeti ve motivasyonu hakkında birlik içindeki iş dünyasına net bir mesaj vermelidir. Singapur örneğinde olduğu gibi ticaret politikalarındaki muhtemel değişikliklere karşı garantilerin verilmesi, önemli olmasına karşın yeterli değildir. Çünkü iki taraf arasındaki ticaret hacminin az olması ve bazı üyeler ile de ticaretin kesintiye uğramaması söz konusudur. Bu yüzden AEB'nin herhangi bir ticaret antlaşmasında olduğu gibi öncelikle ticari kazanımlarını ön planda tutarak iş odaklı bölgecilik politikalarına STA'lardan daha fazla önem vermesi gerekmektedir.

İkinci olarak, uluslararası ticaretin endüstriyel kalkınmaya katkı sağladığını belirtmek gerekir. AEB üyesi ülkeler, ürünlerini küresel pazara ve en büyük ticaret ortaklarının pazarlarına ihraç edebilmek için imalat ve tarım sektörlerindeki sanayilerinin geliştirilmesine ihtiyaç duymaktadır. AEB üyesi ülkeler, özellikle Avrupa Birliği ile ticari müzakerelerde aktif bir şekilde yer almalıyılar. Bu hususun, uluslararası ticaretin yaygınlaşmasında önemli olduğu belirtilmelidir. Bu etkiler bilgi, teknoloji ve yönetim uygulamalarının transferini içermektedir. Araştırma ve geliştirme alanlarında deneyimli dış ülkelere yapılan ithalatın yerli üretkenlik üzerinde büyük bir çarpan etkisinin olduğu hususunu da ayrıca vurgulamak gerekir (Békés, ve Harasztosi, 2019).

Üçüncüsü, AEB bölgesinin, genellikle gelişmiş sanayi ülkeleri tarafından yönetilen küresel üretim zincirlerinin bir parçası olması önemlidir. 21. yüzyılın ticaret eğilimlerini anlamak ve çok uluslu şirketler ile teknolojik anlamda gelişmiş firmaları AEB bölgesine çekebilmek, birliğin endüstriyel kapasitesinin artmasına yardımcı olacaktır. Bu tür politikaların izlenmesinde Singapur'la imzalanan STA, bir başlangıç olabilir. Bu adımlar kapsamlı reformların hazırlanmasını gerek-

References

Baldwin Richard (1997). The Causes of Regionalism. *The World Economy* 20 (7): pp. 865-888.

Békés, Gábor and Peter Harasztosi (2019). Technology Adoption Via Machine Imports: Identifying Who Learns From Peers. Retrieved from <https://voxeu.org/article/technology-adoption-machine-imports>. Accessed on 10.10.2019.

Bhagwati Jagdish (1995). US Trade Policy: The Infatuation with FTAs. Discussion Paper Series No. 726. Retrieved from <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8CN7BFM>. Accessed on 13.10.2019.

Chen Xiaoping, and Yuchen Shao (2017). Trade Policies for A Small Open Economy: The Case of Singapore. *The World Economy*. Special Issue: Global Trade Policy 40 (11): pp. 2500-2511.

Eurasian Economic Commission (2019). The EAEU and Singapore Signed A Free Trade Agreement. Retrieved from <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/01.10.2019-2.aspx>. Accessed on 03.10.2019.

Felbermayr Gabriel, Teti Feodora and Erdal Yalcin (2019). Rules of Origin in Trade Arrangements: Largely Unnecessary, Simply Protectionist. Retrieved from <https://voxeu.org/article/rules-origin-largely-unnecessary-simply-protectionist>. Accessed on 10.10.2019.

International Trade Centre (2019). Trade Map. International Trade Statistics. Retrieved from https://www.trademap.org/tradestat/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm. Accessed on 03.10.2019.

Krueger Anne (1999). Are Preferential Trading Arrangements Trade-Liberalizing or Protectionist? *Journal of Economic Perspectives* 13 (4): pp. 105-124.

Rodrik Dani (2018). What Do Trade Agreements Really Do? *Journal of Economic Perspectives* 32 (2): pp. 73-90.

World Trade Organization (2019). Singapore and the WTO. Tariff Profile. Retrieved from

tirmektedir. AEB üyesi ülke ekonomileri, ticari alandaki liberalleşmenin artırılmasını ve STA'lar için yeni imkânlar sağlanmasını temin edecek çok taraflı ticaretin önceliğinin önemini anlamaları gerekmektedir.

Özetle, çok taraflı ticaret sistemini ihlal etmeden, teknolojik olarak gelişmiş ülkelerle serbest ticaret yoluyla değer zincirleri yaratan ve endüstriyel kalkınmayı hedefleyen iş çıkarları temelinde geliştirilecek bölgeselcilik, AEB için en uygun seçenek olabilir.

Kaynaklar

Avrasya Ekonomi Komisyonu (2019). AEB ve Singapur bir Serbest Ticaret Anlaşması İmzaladı. Alınan yer: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/01.10.2019-2.aspx>. Erişim tarihi: 03.10.2019.

Baldwin Richard (1997). Bölgeselciliğin Nedenleri. *Dünya Ekonomisi* 20 (7): ss. 865-888.

Békés Gábor ve Peter Harasztosi (2019). Makine İthalatı Yoluyla Teknolojinin Benimsenmesi: Benzer Deneyim Sahiplerinden Kimler Ders Almaktadır. <https://voxeu.org/article/technology-adoption-machine-imports>. Erişim tarihi: 10.10.2019.

Bhagwati Jagdish (1995). ABD Ticaret Politikası: STA'larla Enflasyon. Alınan yer: <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8CN7BFM>. Erişim tarihi: 13.10.2019.

Chen Xiaoping ve Yuchen Shao (2017). Küçük Bir Açık Ekonomi için Ticaret Politikaları: Singapur Örneği. *Dünya Ekonomisi*. Özel Sayı: Küresel Ticaret Politikası 40 (11): ss. 2500-2511.

Felbermayr Gabriel, Teti Feodora ve Erdal Yalçın (2019). Ticaret Düzenlemelerinde Menşee Kuralları: Büyük Ölçüde Gereksiz Korumacılık. Alınan yer: <https://voxeu.org/article/rules-origin-largely-unnecessary-simply-protectionist>. Erişim tarihi: 10.10.2019.

Krueger Anne (1999). Tercihli Ticaret Düzenlemeleri Ticari Serbestleştirici mi Yoksa Korumacı Bir Önlem mi? *Ekonomik Perspektifler Dergisi* 13 (4): ss. 105-124.

Rodrik Dani (2018). Ticaret Anlaşmaları Gerçekten Ne İşe Yarar? *Ekonomik Perspektifler*

https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/tariff_profiles/SG_e.xls. Accessed on 03.10.2019.

Dergisi 32 (2): ss. 73–90.

Uluslararası Ticaret Merkezi (2019). Ticaret Haritası. Uluslararası Ticaret İstatistikleri. Alınan yer: https://www.trademapp.org/tra-destat/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm. Erişim tarihi: 03.10.2019.

Dünya Ticaret Örgütü (2019). Singapur ve Dünya Ticaret Örgütü. Alınan yer: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/tariff_profiles/SG_e.xls. Erişim tarihi: 03.10.2019.

THE BELT AND ROAD INITIATIVE AGRICULTURAL PROJECTS IN KAZAKHSTAN KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ: KAZAKİSTAN'IN TARIM PROJELERİ

*Azhar Serikkaliyeva **

The Belt and Road Initiative (BRI), first announced by Chinese President Xi Jinping in Kazakhstan in 2013, is a continuation of China's integration with the international community as well as a new pattern in the Chinese economic and foreign policies. With the implementation of the BRI, China seeks to remove infrastructure and political barriers to trade in Eurasia. Ever since China announced the BRI, academic research and policy reports have been interested in studying its geo-strategic intentions and possible geo-economic implications. However, China's investment is not limited to transport and infrastructure, but is also expanding in economic terms into agriculture and the food industry of the countries along the route. Kazakhstan is the largest Central Asian recipient of Chinese investment in these sectors. There are joint projects that started after the BRI announcement and special projects branded as the BRI ones. The Kazakh authorities responded quickly and favorably to the Chinese initiative by incorporating its 2015–2019 "Nurly Zhol" ("Bright Path") infrastructure development program into the BRI. As well-known Chinese expert on Central Asia, Professor of Fudan University Zhao Huasheng stated, it is more essential for the BRI to have the Central Asian states as active participants and promoters, not as mere respondents and recipients (Huasheng, 2014). So, in implementing the BRI, China should make the regional countries its 'allies', but not just collaborators.

In mutual trade, Kazakhstan mainly exports crude oil and metals, while China exports manufactured goods such as electronic devices and textile products. The purpose of the Kazakh government is promoting economic diversification and diminishing the (over) dependence of the coun-

Çin Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Xi Jinping Kuşak ve Yol Girişimi'ni (KYG) ilk olarak 2013 yılında Kazakistan'a gerçekleştirmiş olduğu resmi ziyaret sırasında açıklamıştır. Bu proje Çin'in uluslararası toplumla entegrasyon girişimlerinin yanı sıra yürütmekte olduğu ekonomik ve dış politika hamlelerinin de uzantısı olarak değerlendirilebilir. KYG ile birlikte Çin Avrasya coğrafyasında karşılaştığı altyapı ve politik engelleri aşmayı hedeflemektedir. Açıklandığı günden itibaren bu projenin jeo-stratejik ve jeo-ekonomik amaçları ile çıkarları akademisyenlerin de dâhil olduğu ilgili çevreler tarafından tartışılmaya başlanmıştır. KYG kapsamında Çin'in yatırımlarının sadece altyapı ve ulaşım sektörü ile sınırlı kalmayarak ekonomik anlamda da gelişerek tarım ve gıda endüstrisi gibi sektörleri de kapsadığı görülmektedir. Bu noktada yukarıda bahsi geçen sektörlerde Orta Asya'da Çin'den en çok yatırım çeken ülkenin Kazakistan olduğu görülebilir. KYG'nin ilan edilmesinin ardından bazı ülkeler, iki taraflı gerçekleşen bazı ortak projeleri özel KYG projeleri olarak ilan etmişlerdir. Öte yandan Kazak hükümeti, Nurlu Zhol (Nurlu Yol) 2015-2019 devlet altyapı programını KYG ile birleştirme fikrine sıcak baktığını ifade etmiştir (Huasheng, 2014). Bu işbirliğine Çin açısından bakıldığında ise Çin'in KYG projesi kapsamında işbirliği içindeki ülkeleri destekleyen ülkeden ziyade ortak ülke olarak değerlendirdiği görülmektedir.

İki ülke arasındaki ticari ilişkilerde, Kazakistan'ın genellikle ham petrol ve metal ürünleri ihraç ettiği, Çin'in ise ağırlıklı olarak tekstil ve elektronik cihazlar gibi endüstriyel ürünler ihraç ettiği görülmektedir (Huang vd., 2017). Kazakistan, ekonomik yapısını çeşitlendirerek petrol ihracatına bağımlılığını azaltma adına çeşitli ülkelerle ticari ilişkilerini geliştirmektedir. Bu yönde atılan adımlar

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. serikkaliyeva@gmail.com

try on oil. The meeting of prime ministers of Kazakhstan and China Karim Massimov and Li Keqiang in December 2014 launched the official negotiations in this area. At this meeting, an agreement on the creation of a joint venture for the production of semi-finished products and intermediate goods was signed. Through the long-term period of bilateral negotiations on cooperation, agriculture was always on the agenda. The recent agreements reached by the ministries of agriculture of the two countries at the Kazakhstan-China Agrarian Investment Forum in 2017 boosted cooperation in this field. As a result, Kazakhstan has already agreed the standardization requirements for exports of 17 food items, such as wheat, meat, vegetable seed, oil, honey, and other food products.

The changing situation with food security in China has also facilitated Chinese investments in Kazakh agriculture. According to the China Center for Agricultural Policy at Peking University, China's overall food self-sufficiency is forecasted to fall from 94.5% in 2015 to around 91% by 2025 (Huang et al, 2017). In addition to that, with Chinese people becoming wealthier, their food consumption and the quality of products they consume are also rising. High-quality food and agricultural products are appropriately valued in China for environmental friendliness and naturalness. Additionally, China has suspended purchases of U.S. agricultural products during the trade war. These circumstances have led to an increase in exports of Kazakhstani food products to China. According to the Ministry of Agriculture of Kazakhstan, over the past 10 years, 2,1 million tons of wheat have been delivered to China. Last year, Kazakhstan exported more than 550,000 tons of wheat to China, in comparison to 110,400 tons in 2015. As of today, 105 Kazakhstani enterprises are registered in China and have the right to export wheat from four regions of Kazakhstan (Issayeva, 2019).

According to a study by the OSCE Academy, only two Kazakh-Chinese agricultural enterprises are branded as BRI projects (Aminjonov et al, 2019). The first one is a camel powder milk company by the Golden Camel Group LTD located in Turkestan in south Ka-

azakistan ve Çin Başbakanları Karim Massimov (önceki Başbakan) ve Li Keqiang'ın Aralık 2014'te yapmış oldukları toplantı bu alanda resmi müzakereleri başlatmıştır. Aynı zamanda görüşme sırasında yarı mamul ve ara ürünlerin üretimi konusunda ortak üretim yapma üzere bir anlaşma imzalanmıştır. Kazakistan ve Çin arasındaki işbirliği alanlarında tarım, uzun zamandır gündemin ana maddelerinden birisi olmuştur. Bu alandaki gelişmelere örnek olarak 2017 yılında düzenlenen Kazakistan-Çin Tarım Yatırım Forumu kapsamında iki ülkenin Tarım Bakanlıkları arasında imzalanan anlaşmalar gösterilebilir. Tarım sektöründe Kazakistan, ürünlerinin Çin'e ihracı hususunda buğday, et, sebze tohumu, yağ ve bal gibi 17 farklı gıda ürününde standartizasyon gereksinimlerini yerine getirmeyi taahhüt etmiştir.

Gıda güvenliği konusundaki bazı gelişmeler, Çin'in Kazakistan'ın tarım sektörüne yaptığı yatırımlarının da yapısını değiştirmektedir. Pekin Üniversitesi Tarım Politikaları Merkezi'nin verilerine göre Çin'in 2015 yılında 94.5% seviyesinden gıda yeterlilik oranının 2025'te 91% seviyesine düşebileceğini tahmin etmektedir. Buna ek olarak, Çin halkının refah durumunun yükseltilmesinin, tüketilen gıdaların kalitelerinin yükseltilmesine neden olduğunu belirtmek gerekir. Çin'de doğa dostu ve doğal gıda ürünleri yüksek kaliteli ürünler kategorisinde değerlendirilmektedir. Bilindiği üzere Çin ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasındaki ticaret savaşları Çin'in ABD'den satın aldığı tarım ürünlerini durdurmasına neden olmuştur. Bu süreçte oluşan ihtiyaç boşluğunu dolduran ülkelerden birisi de Kazakistan'dır. Kazakistan Tarım Bakanlığı'nın verilerine göre Çin'e son yılda toplam 2,1 milyon ton buğday ihraç edilmiştir. Geçtiğimiz yıl ise toplam 550 bin ton buğday ihraç edilmiştir. Bu rakam 2015 yılında 110,4 bin ton seviyesindedir. Artan talebi karşılamak üzere Çin'e ihracat yapan firmaların sayısında da artış görülmüştür. Günümüzde 105 Kazakistanlı şirketin Kazakistan'ın dört bölgesinden Çin'e buğday ihracat yapma belgesine sahip olduğu bilinmektedir (Issayeva, 2019).

Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Akademisinin araştırmasına göre Kazakistan'ın ve Çin'in ortak projeleri arasında

zakhstan. China Danqing Gold Land of Water-Saving Engineering Co., Ltd in-vested \$23 million into the project. The capacities allow to process 100 tons of shubat (camel milk) per day and produce 2,500 tons of finished products per year. The production of one ton of milk powder requires 16 tons of raw material. It is already known that 1 kg of milk powder produced by the company will cost \$140 for Chinese consumers. In China, the daily production of milk powder is 1 ton, thus, this quantity is extremely small, given the constant and high demand for such products. The second project is the Zhana Nur LLP – a plant for the deep processing of grain. The project's total cost is estimated at \$110 million. The project is of strategic importance for the Kazakh side since it produces goods both for the domestic and international markets. There are other 15 agricultural commercial projects established after 2015 since the BRI action plan was announced, but they are not promoted as BRI projects. Some of them are related to the Kazakh national "100 concrete steps" reform program. For instance, a joint venture producing vegetable oil in the North Kazakhstan region has started exporting its products to the Shaanxi province of China. Another instance is the construction in the East Kazakhstan region of a meat processing plant by EurasiaAgroHolding (Kazakhstan) and the Rifa Investment LLP (China). This joint venture also seeks to direct its products towards the Chinese market.

Chinese investment in agriculture is a politically sensitive subject in Kazakhstan. In Kazakh society, there is a powerful sensitivity to agricultural cooperation with China, as there are increasing, though often alarmist, concerns among the masses about the Chinese use of Kazakh land. In 2016, after public protests against land lease to Chinese agricultural companies, the law on renting land by foreigners was rejected. On the other hand, the absence of transparency in relations between Kazakhstan and China makes it hard to correctly evaluate the advantages and expenses of Kazakhstan's multiple interest organizations. This adds to increasing worries about potential adverse effects of China's enhanced financial ties on the country. It is

sadece iki tarım şirketi KYG projesi olarak tanıtılmıştır (Aminjonov vd, 2019). Bunların ilki Kazakistan'ın güneyindeki Türkistan şehrinde kurulan deve sütü tozu üreten Golden Camel Group şirkettir. Projeye China Danqing Gold Land of Water-Saving Engineering firması 23 milyon dolar yatırım yapmıştır. Üretim kapasitesi günlük 100 ton şubatı (deve sütü) işlemiden geçirmeye müsait olup firmanın yıllık üretim miktarı ise şimdilik 2500 ton civarındadır. Üretilen bir ton süt tozu için 16 ton hammadde gerekmektedir. Çin'de günlük olarak 1 ton süt tozu üretilmekte olup 1 kilosunun yaklaşık fiyatı 140 dolardır. Zhana Nur adlı ikinci proje ise tahıl ürünleri işleyen bir tesistir. Bu projenin tahmini maliyetinin de 110 milyon dolar olması beklenmektedir. Ayrıca bu proje Kazakistan'ın tahıl üretimi ile iç ve dış pazarlara ihracatı açısından stratejik bir öneme de sahiptir. Buna ek olarak 2015 yılından beri Kazakistan'ın ulusal "100 net adım" programında olan 15 tarım projesi hayata geçirilmiş olmasına rağmen bunların hiçbirisi KYG projesi olarak tanıtılmamıştır. Bu firmalardan birisi, Kazakistan'ın Kuzey bölgesinde ortak girişimle kurulan ve Çin'in Shaanxi bölgesine sebze yağı üreten bir firmadır. Diğer bir firma ise Çin'li Rifa firması ile ortaklık kuran Eurasia AgroHolding ise Doğu Kazakistan'da et işleme üzerine kurulan bir firmadır.

Çin'in Kazakistan'ın tarım sektöründe yaptığı yatırımlar, politik olarak hassas konulardır. Kazak toplumunda Çin ile tarım alanında işbirliğine özellikle hassas bir şekilde yaklaşılmaktadır. Bu konuda endişelerin odak noktasında Çinlilerin Kazakistan topraklarını kullanması meselesi bulunmaktadır. 2016 yılında kamuoyunun Çin tarım şirketlerine arsa kiralamasını protesto etmesi sonucunda yabancılara arsa kiralama kanunu kabul edilmemiştir. Öte yandan Kazakistan ve Çin arasındaki ilişkilerin toplum düzeyinde tam anlamıyla şeffaf olarak algılanmaması, iki ülke arasındaki işbirliğinin avantaj ve dezavantajlarının belirlenmesini güçleştirmektedir. Bu durum hâlihazırda toplum arasındaki Çin'e ekonomik bağımlılığın artmasına yönelik kaygıları daha da derinleştirmektedir. Kazakistan ve Çin arasındaki tarım sektöründeki işbirliğinin her iki ülke içinde kazançlı

acknowledged that Kazakh-Chinese cooperation in agriculture is based on a “win-win” approach. Nevertheless, given the complexity arising from the diversity of stakeholders (government, companies and local communities), it would be more effective to assess BRI cooperation in agriculture in more transparent conditions. There is, however, a gap between the elite’s (politicians and companies) and the public’s perceptions of Kazakh-Chinese agricultural cooperation. In addition, there are general concerns about potential problems of Kazakh-Chinese interaction, such as corruption, environmental pollution, labor migration from China, etc. Thus, being a part of the BRI, the developing mechanism of the Kazakh-Chinese agricultural cooperation has become a dynamic component of non-resource cooperation and trade. There is also a common understanding between the two countries that the complementarity of mutual interests in food and agriculture provides a base for further development of Kazakh-Chinese BRI cooperation in this sector.

References

- Aminjonov Farkhod et al. (2019). BRI in Central Asia: Agriculture and Food Projects. *Central Asia Regional Data Review*, 26: pp. 1–9.
- Huang Ji-kun, Wei Wei, Qi Cui and Xie Wei (2017). The Prospects for China’s Food Security and Imports: Will China Starve the World via Imports? *Journal of Integrative Agriculture*, 16 (12): p. 2933–2944.
- Huasheng Zhao (2014). Focus and View of “Silk-Road Economic Belt”. *Journal of Xinjiang Normal University* (Philosophy and Social Sciences). 35(3): pp. 27–35. Retrieved from http://www.crs.shisu.edu.cn/_upload/article/6d/14/338a9f954cd98f8407b3149a2e8a/8964fa2a-7b4b-4450-8903-a07381f169b1.pdf. Accessed on 19.09.2019.
- Issayeva Gulmira (2019). Facebook Post. Retrieved from <https://www.facebook.com/gulmira.issayeva.7/posts/379925189622365>. Accessed on 29.09.2019.

olacağı ifade edilebilir. Lakin hükümetler, şirketler ve yerel halkın konuya yaklaşımındaki farklı görüşler, işbirliğinin önünde bir takım sıkıntılara neden olmaktadır. Bu yüzden KYG çerçevesinde tarım sektöründe yapılan işbirliğinin daha şeffaf koşullarda yürütülmesi bu konudaki endişelerin giderilmesine yardımcı olabilir. Bu noktada en temel meselelerden biri hükümet, toplum ve ilgili şirketler arasında ortaya çıkan farklı görüş ve algılamalardır. Dahası Kazakistan ve Çin arasındaki etkileşimlerde yolsuzluk, çevre sorunları ve Çin’den göçmen işçilerin getirilmesi meseleleri de genel sorunlar içerisinde yer almaktadır. KYG projesi kapsamındaki ortaklık, Kazakistan ve Çin arasındaki tarım sektöründeki işbirliğine yeni bir ivme kazandırmanın yanı sıra yeraltı kaynakları dışındaki ürünlerde ticari ilişkilerin dinamizmine katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Son olarak iki ülke arasındaki tarım sektöründeki tamamlayıcı özellikler gelecekte gıda ve tarım alanında KYG kapsamında Kazakistan ve Çin’in bu sektördeki işbirliklerinin gelişmesine olanak sağlayacağını da belirtmek gerekir.

Kaynaklar

- Aminjonov Farkhod ve diğerleri (2019). Orta Asya’da BRI: Tarım ve Gıda Projeleri. *Central Asia Regional Data Review*, 26: ss. 1–9.
- Huasheng Zhao (2014). İpek Yolu Ekonomik Kuşağı’nın Odak ve Görünümü. *Sincan Normal Üniversitesi Dergisi (Felsefe ve Sosyal Bilimler)*. 35 (3): ss. 27–35. Alınan yer: http://www.crs.shisu.edu.cn/_upload/article/6d/14/338a9f954cd98f8407b3149a2e8a/8964fa2a-7b4b-4450-8903-a07381f169b1.pdf. Erişim tarihi: 19.09.2019.
- Issayeva Gulmira (2019). Facebook yayını. Alınan yer: <https://www.facebook.com/gulmira.issayeva.7/posts/379925189622365>. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Ji-kun Huang, Wei Wei, Qi Cui and Xie Wei (2017). Çin’in Gıda Güvenliği ve İthalatına İlişkin Beklentiler: Çin Yaptığı İthalatıyla Dünyayı Açmı Bırakacak?, 16 (12): ss. 2933–2944.

COOPERATION IN ENVIRONMENTAL ISSUES

ÇEVRESEL KONULARDA İŞBİRLİĞİ

THE ARAL SEA: IS RECOVERY STILL POSSIBLE? ARAL GÖLÜ'NÜN KURTARILMASI HÂLÂ MÜMKÜN MÜ?

Dauren Aben *

The Aral Sea used to be the world's fourth largest lake but has lost 90% of its volume since 1960s due to the Soviet Union's massive water diversion and irrigation activities, mainly for cotton production. It is now one of the world's largest man-made ecological disasters as the desiccation of the sea and the resulting desertification have led to the degradation of land resources, the deterioration of biological diversity, and enormous social and economic losses, as well as serious health related effects for the local population (Micklin, 2010; Crighton et al., 2011). In particular, dust storms containing toxic salt and harmful chemical compounds from the dried bottom damaged not only adjacent areas but also territories as far as Russia's Arctic north, while shipping and fishing on the sea, which split into two parts, Northern (Small) Aral Sea and Southern (Large) Aral Sea, stopped entirely (Kumar, 2002; Conant, 2006).

In March 1993, the five states of Central Asia established the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS) to deal with the environmental crisis and address its social and economic consequences. With support from the UN, the World Bank and donor countries, the IFAS was initially quite active as it was responsible for coordinating the national and international assistance programs targeting the Aral Sea region. Acknowledging its role, in December 2008, the UN General Assembly adopted a resolution granting the observer status to the fund. However, due to disagreements between the regional countries and their differing water use and management policies, cooperative efforts on saving the sea, mitigating environmental risks and promoting sustainable development in the Aral Sea basin gradually faded away, being replaced by unilateral measures (Eurasianet, 2012).

Aral Gölü, dünyanın en büyük dördüncü gölü olmuştur, ancak Sovyetler Birliği'nin, özellikle pamuk üretimi için yaptığı büyük çaplı su transferleri ve sulama faaliyetleri sonucu 1960'lardan bu yana su hacminin yaklaşık %90'ını kaybetmiştir. Bu, dünyanın çağımızdaki en büyük insan kaynaklı ekolojik felaketlerinden biridir. Zira gölün kuruması ve bunun sonucunda ortaya çıkan çölleşme; toprak kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğin bozulmasına, halk sağlığının ciddi bir şekilde etkilenmesine ve çok büyük sosyal ve ekonomik kayıplara neden olmaktadır (Micklin, 2010; Crighton vd., 2011). Gölün kuruyan dibinden toksik tuz ve zararlı kimyasal bileşikler içeren toz fırtınaları, sadece yakındaki bölgelere değil, aynı zamanda Rusya'dan Kuzey Kutbu'na kadar olan bölgelere de zarar verirken, Kuzey (Küçük) Aral Gölü ve Güney (Büyük) Aral Gölü olmak üzere iki farklı parçaya ayrılan gölde nakliye ve balıkçılık faaliyetleri de tamamen durmuştur (Kumar, 2002; Conant, 2006).

Mart 1993'te beş Orta Asya ülkesi, bu çevresel krizle başa çıkmak ve bu krizin sosyal ve ekonomik sonuçlarını ele almak için Uluslararası Aral Gölü'nü Kurtarma Fonu'nu (IFAS) kurmuştur. Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası ve bağışçı ülkelerin desteğiyle IFAS, Aral Gölü bölgesine yönelik ulusal ve uluslararası yardım programlarını koordine etmekten sorumlu tutulmuş ve başlangıçta oldukça etkin olmuştur. BM Genel Kurulu, Aralık 2008'de bu fona gözlemci statüsü verilmesine ilişkin bir kararı da kabul ederek, fonun rolünü resmen tasdik etmiştir. Bununla birlikte, bölge ülkeleri ile bu ülkelerin farklı su kullanım ve yönetim politikaları arasındaki uyumsuzluklar nedeniyle, gölün kurtarılması, çevresel risklerin azaltılması ve Aral Gölü havzasında sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi için işbirliğine dayalı çabalar yavaş yavaş ortadan kalkmış ve bunun yeri-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. dauraben@gmail.com

In this regard, Kazakhstan's activities on reviving the North Aral Sea were most successful. In 2005, in partnership with the World Bank, Kazakhstan constructed a 12 km-long dyke, the Kokaral dam, across the narrow channel that connects the northern and southern parts of the sea to reduce the amount of water spilling out into the South Aral Sea. Along with the construction of the Koksarai counter regulator and large-scale improvements of the riverbed in the lower basin of the Syrdarya river, the Kokaral dam allowed boosting the flow of water into the North Aral Sea. The increase in water levels and the decrease in water salinity led to the rehabilitation of the northern part of the sea, which returned within 20 km from the former port town of Aralsk, and to the revival of the fishing industry in Kazakhstan's Aral Sea region, providing employment for the local population and even opening opportunities for fish exports (White, 2016).

However, in the absence of efforts from other countries of the region, the main southern part of the Aral Sea kept shrinking. Uzbekistan continued to use water for irrigation and did not conduct active work to restore the South Aral Sea, and Tajikistan was preoccupied by the construction of the Rogun hydropower plant on the Vakhsh river, a tributary of the Amudarya river (Micklin, 2010; Bologov, 2016). Turkmenistan launched a project to create the Altyn Asyr (Golden Age) Lake in the Karakum desert, withdrawing water from the Amudarya river basin, while Kyrgyzstan declared in 2016 that it would cease its participation in IFAS activities since the organization "does not take into account the hydropower aspects of water use and the needs of individual Central Asian states" (Silkroadnews, 2016).

Therefore, the summit of the heads of the IFAS founding states, including the leader of Kyrgyzstan who participated as an honorary guest, held in Turkmenbashi on August 24, 2018, can be perceived as a real breakthrough. It was the first such meeting since the April 2009 summit in Almaty, and there is a hope that it will give momentum to renewed regional cooperation on the Aral Sea issue. According to the joint communiqué

ne tek taraflı alınan önlemler uygulanmaya başlanmıştır (Eurasianet, 2012).

Bu çerçevede, Kazakistan'ın Kuzey Aral Gölü'nü yeniden canlandırma konusundaki faaliyetleri en başarılı çalışma olmuştur. Kazakistan, 2005 yılında, Dünya Bankası ile ortaklaşa olarak Güney Aral Gölü'ne dökülen su miktarını azaltmak için gölün kuzey ve güney kısımlarını birbirine bağlayan dar kanal boyunca 12 km uzunluğundaki Kokaral Barajı'nı inşa etmiştir. Koksaray su rezervuarının inşası ve Siri Derya Nehri'nin alt havzasındaki nehir yatağında büyük ölçekli iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi ile birlikte Kokaral Barajı, Kuzey Aral Gölü'ne su akışını artırmıştır. Su seviyelerinin artması ve su tuzluluğunun azalması, şimdiki kıyısı eski liman kenti Aral'a yaklaşık 20 km uzaklıkta olan Kuzey Aral'ın yeniden kazanılmasını ve Kazakistan'ın Aral bölgesinde balıkçılık endüstrisinin yeniden canlanmasını sağlamıştır. Bu, yerel halk için istihdam imkanları yaratmış ve hatta balık ihracatı için de fırsatlar yaratmıştır (White, 2016).

Ancak, bölgedeki diğer ülkeler bu konuda yeterince çaba göstermediği için, Aral Gölü'nün güney kısmı küçülmeye devam etmiştir. Özbekistan, sulama faaliyetleri için su kullanmaya devam etmiş, Güney Aral Gölü'nün geri kazanılmasına yönelik etkin çalışmalar gerçekleştirmemiştir. Tacikistan ise, Amu Derya Nehri'nin bir kolu olan Vahş Nehri'nde Rogun hidroelektrik santralinin inşasıyla meşgul olmuştur (Micklin, 2010; Bologov, 2016). Türkmenistan, Amu Derya Nehri havzasından su çekerek Karakum Çölü'nde Altın Asır Gölü'nü kurmak için bir proje başlatırken, Kırgızistan da, 2016 yılında örgütün "su kullanımının hidroelektrik yönlerini ve bireysel Orta Asya devletlerinin ihtiyaçlarını dikkate almadığı için" IFAS faaliyetlerine katılımını durduracağını açıklamıştır (Silkroadnews, 2016).

Bununla birlikte, 24 Ağustos 2018 tarihinde Türkmenbaşında düzenlenen ve Kırgızistan devlet başkanının onur konuğu olarak katıldığı IFAS kurucu ülkeleri devlet başkanları zirvesi, büyük bir atılım sayılabilir. Nisan 2009'da Almatı'da düzenlenen zirveden bu yana yapılan bu ilk toplantının, Aral Gölü sorunu konusunda bölgesel işbirliğinin

adopted at the conclusion of the summit, the parties reaffirmed their commitment to previous decisions on joint and integrated management and rational use of water resources and environmental protection in the Aral Sea basin, taking into account the interests of all countries of the region and based on the principles of good neighborliness and mutual respect. The regional leaders emphasized the similarity of their approaches to solving common water, environmental and socio-economic issues related to the Aral Sea crisis, stressed the need to take concerted measures and noted the importance of developing the fourth phase of the program of assistance to the Aral Sea basin countries. They also supported Turkmenistan's initiative to adopt a special UN program for the Aral Sea basin countries, which is intended to provide an integrated approach to solving the Aral Sea crisis with the broad participation of all stakeholders (Altynsarina, 2018).

The IFAS in its current format is not efficient, therefore the presidents of the five countries expressed their readiness to further improve the organizational structure and legal framework of the fund in order to create an effective and sustainable institutional mechanism capable of responding to new challenges in a timely manner. It should also fully ensure mutually beneficial cooperation in the implementation of regional projects and programs aimed at saving the Aral Sea and ecological rehabilitation of the Aral Sea basin, as well as at integrated use and protection of water resources. A regional working group was formed to address this issue, and its next meeting will take place in Turkmenistan in May 2019.

It is early to say if the reload of commitments of the Central Asian states to cooperate in saving the Aral Sea will produce real results. Currently, Kazakhstan implements at its own expense the second phase of the project on the regulation of the Syrdarya riverbed and the preservation of the northern part of the Aral Sea that would allow bringing the Northern Aral Sea closer to Aralsk (Micklin and White, 2018). Uzbekistan adopted the program of the development

yeniden başlatılmasına ivme kazandıracağı umulmaktadır. Zirve sonucu kabul edilen ortak bildiriye göre taraflar, bölgedeki tüm ülkelerin çıkarlarını dikkate alarak ve iyi komşuluk ve karşılıklı saygı ilkelerini göz önünde bulundurarak Aral Gölü havzasında ortak ve entegre yönetim, su kaynaklarının rasyonel kullanımı ve çevre korumaya ilişkin önceki kararlara bağlılıklarını teyit etmişlerdir. Bölge ülkelerinin liderleri, Aral Gölü kriziyle ilgili ortak su sorunları ile diğer çevresel ve sosyo-ekonomik sorunların çözümüne yönelik yaklaşımlarının koordine edilmesi gereğini ve birbiriyle uyumlu önlemler alınması gerektiğini vurgulamışlar ve Aral Gölü havzasında bulunan ülkelere yardım programının dördüncü aşamasını geliştirmenin önemine dikkat çekmişlerdir. Taraflar, ayrıca, Türkmenistan'ın Aral Gölü havzasındaki ülkeler için BM Özel Programı'nı kabul etme girişimini de desteklemişlerdir. Bu program, tüm paydaşların geniş katılımıyla Aral Gölü krizinin çözümü için bütüncül bir yaklaşım sağlamayı hedeflemektedir (Altynsarina, 2018).

IFAS, şu anki haliyle etkin bir yapı değildir, bu nedenle beş ülkenin cumhurbaşkanları, yeni sınamalara zamanında cevap verebilecek etkin ve sürdürülebilir bir kurumsal mekanizma oluşturmak için fonun örgütsel yapısını ve yasal çerçevesini daha da iyileştirmeye hazır olduklarını açıklamışlardır. Bu yapı ve çerçeve, ayrıca, Aral Gölü'nün kurtarılmasına, Aral Gölü havzasının ekolojik açıdan geri kazanılmasına ve su kaynaklarının entegre kullanımı ve korunmasına yönelik bölgesel proje ve programların uygulanmasında karşılıklı olarak yararlı işbirliğini de tam olarak sağlamalıdır. Sorunun çözümüne yönelik bir bölgesel çalışma grubu oluşturulmuştur ve bu grubun bir sonraki toplantısı Mayıs 2019'da Türkmenistan'da gerçekleştirilecektir.

Orta Asya ülkelerinin Aral Gölü'nü kurtarmak için işbirliği taahhütlerine yeniden sahip çıkmalarının somut sonuçlar doğurup doğurmayacağını söylemek için henüz erkendir. Hâlihazırda Kazakistan, Siri Derya nehir yatağının düzenlenmesi ve Kuzey Aral Gölü'nün Aral kentine yaklaştırılmasını sağlayacak olan gölün kuzey kesiminin korunmasına ilişkin projenin ikinci aşamasını

of the Aral region for 2017-2021 aimed at improving the socio-economic conditions in the country's areas affected by the ecological disaster (Radio Free Europe, 2017). The Uzbek side also performs mass planting of saxaul and other salt-tolerant plants on the dried bottom of the Southern Aral Sea, which is now called Aralkum, to prevent dust storms and partially restore local flora and fauna (Qobil and Harris, 2018). At the same time, other regional countries need to demonstrate their willingness to contribute to solving the Aral Sea issue. For now, Tajikistan and Turkmenistan continue to implement their ambitious projects, such as Altyn Asyr and Rogun, while Kyrgyzstan is still to fully restore its participation in the IFAS.

Theoretically, it is possible to bring the Aral Sea back to its former size, but in reality it will require hundreds of billions of dollars and unequivocal support not only from the Central Asian states, but also the entire global community. Instead of spending resources for such a futile purpose, the regional governments should focus their efforts on reducing existing and potential negative impact of the Aral Sea crisis. It is in the interest of all the countries of the region to mitigate its consequences by better coordinating their activities and implementing rational and responsible water use and management practices based on best experiences found in other transboundary water basins around the world.

References

Altynsarina Elya (2018). Central Asian Leaders Hold First Aral Sea Summit Since 2009, Agree to Develop Action Plan. Retrieved from <https://astanatimes.com/2018/08/central-asian-leaders-hold-first-aral-sea-summit-since-2009-agree-to-develop-action-plan/>. Accessed on 20.03.2019.

Bologov Petr (2016). The Rogun Dam: A Source of Division in Central Asia. Retrieved from <https://carnegie.ru/commentary/66334>. Accessed on 20.03.2019.

Conant Eve (2006). Return of the Aral Sea. Retrieved from <http://discovermagazine.com/2006/sep/returnaralsea>. Accessed on

kendi olanaklarıyla uygulamaktadır (Micklin and White, 2018). Özbekistan ise, ülkenin ekolojik felaketten etkilenen alanlarında sosyo-ekonomik koşulların iyileştirilmesini amaçlayan "2017-2021 için Aral bölgesinin kalkınmasına yönelik programı" kabul etmiştir (Özgür Avrupa Radyosu, 2017). Buna ek olarak, Özbek tarafı, toz fırtınalarını önlemek ve yerel flora ve faunayı kısmen restore etmek için günümüzde Aralkum adı verilen Güney Aral Gölü'nün şimdi kurumuş olan tabanına saksaul ve diğer tuza dayanıklı bitkilerin ekimini gerçekleştirmektedir (Qobil and Harris, 2018). Aynı zamanda, diğer bölge ülkelerinin de Aral Gölü sorununu çözmeye istekli olduklarını göstermeleri gerekmektedir. Şimdilik, Tacikistan ve Türkmenistan, Altın Asır ve Rogun gibi büyük projelerini uygulamaya devam ederken, Kırgızistan IFAS'a katılımını yeniden sağlamaya çalışmaktadır.

Teorik olarak, Aral Gölü'nün eski büyüklüğünü yeniden yakalaması mümkündür, ancak gerçekte bu, yalnızca Orta Asya ülkelerinden değil, aynı zamanda tüm küresel topluluktan net bir destek ve yüzlerce milyar dolarlık yardımlar gerektirmektedir. Bu kadar güç bir amaç uğruna kaynaklar harcamak yerine bölgesel hükümetler, Aral Gölü krizinin mevcut ve potansiyel olumsuz etkilerini azaltma çabalarına odaklanmalıdır. Faaliyetlerini daha iyi koordine ederek ve dünyadaki diğer sınıraşan su havzalarında uygulanan en iyi deneyimlere dayanan rasyonel ve sorumlu su kullanımı ve yönetimi uygulamaları gerçekleştirerek sorunun sonuçlarını hafifletmek, bölgedeki bütün ülkelerin çıkarıdır.

Kaynaklar

Altynsarina Elya (2018). Orta Asya Liderleri 2009'dan Bu Yana İlk Aral Denizi Zirvesini Düzenlediler ve Eylem Planı Geliştirmeyi Kabul Ettiler. Alınan yer: <https://astanatimes.com/2018/08/central-asian-leaders-hold-first-aral-sea-summit-since-2009-agree-to-develop-action-plan/>. Erişim tarihi: 20.03.2019.

Bologov Petr (2016). Rogun Barajı: Orta Asya'da Bir Bölünme Kaynağı. Alınan yer: <https://carnegie.ru/commentary/66334>. Erişim tarihi: 20.03.2019.

20.03.2019.

Crighton Eric James, Barwin Lynn, Small Ian and Ross Upshur (2011). What Have We Learned? A Review of the Literature on Children's Health and the Environment in the Aral Sea Area. *International Journal of Public Health*, vol. 56 (2), pp. 125-138.

Eurasianet (2012). Kazakhstan, Uzbekistan: Differing Approaches on Aral Sea. Retrieved from <https://eurasianet.org/kazakhstan-uzbekistan-differing-approaches-on-aral-sea>. Accessed on 20.03.2019.

Kumar Rama Sampath (2002). Aral Sea: Environmental Tragedy in Central Asia. *Economic and Political Weekly*, vol. 37 (37), pp. 3797-3802.

Micklin Philip (2010). The Past, Present, and Future Aral Sea. *Lakes & Reservoirs: Research and Management*, vol. 15 (3), pp. 193-213.

Micklin Philip and Kristopher White (2018). Partial Recovery of the North Aral Sea: a Water Management Success Story in Central Asia. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/325589926_PARTIAL_RECOVERY_OF_THE_NORTH_ARAL_SEA_A_WATER_MANAGEMENT_SUCCESS_STORY_IN_CENTRAL_ASIA. Accessed on 20.03.2019.

Qobil Rustam and Paul Harris (2018). Restoring Life to the Aral Sea's Dead Zone. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/business-44159122>. Accessed on 20.03.2019.

Radio Free Europe (2017). Uzbekistan to Spend Billions in Troubled Aral Sea Region. Retrieved from <https://www.rferl.org/a/uzbekistan-aral-sea-spending/28269828.html>. Accessed on 20.03.2019.

Silkroadnews (2016). Kyrgyzstan Has "Frozen" Participation in Operation of the International Fund for Saving the Aral Sea. Retrieved from <https://silkroadnews.org/en/news/kyrgyzstan-has-frozen-participation-in-operation-of-the-international-fund-for-saving-the-aral-sea>. Accessed on 20.03.2019.

White Kristopher (2016). Kazakhstan's Northern Aral Sea Today: Partial Ecosystem Restoration and Economic Recovery, pp.

Conant Eve (2006). Aral Denizi'nin Dönüşü. Alınan yer: <http://discovermagazine.com/2006/sep/returnaralsea>. Erişim tarihi: 20.03.2019.

Crighton Eric, James Barwin, Lynn Small, Ross Upshur (2011). Ne Öğrendik? Aral Denizi Bölgesindeki Çocuk Sağlığı ve Çevre ile İlgili Literatür Taraması. *Uluslararası Halk Sağlığı Dergisi*, vol. 56 (2), ss. 125-138.

Eurasianet (2012). Kazakistan, Özbekistan: Aral Denizi Üzerine Farklı Yaklaşımlar. Alınan yer: <https://eurasianet.org/kazakhstan-uzbekistan-differing-approaches-on-aral-sea>. Erişim tarihi: 20.03.2019.

Kumar Rama Sampath (2002). Aral Denizi: Orta Asya'da Çevresel Tragedi. *Ekonomik ve Politik Haftalık*, vol. 37 (37), ss. 3797-3802.

Micklin Philip (2010). Aral Denizi Geçmiş, Şimdiki Zaman ve Gelecek. *Göller ve Rezervuarlar: Araştırma ve Yönetim*, vol. 15 (3), ss. 193-213.

Micklin, Philip and Kristopher White (2018). Kuzey Aral Denizi'nin Kısmi İyileşmesi: Orta Asya'da Bir Su Yönetimi Başarı Öyküsü. Alınan yer: https://www.researchgate.net/publication/325589926_PARTIAL_RECOVERY_OF_THE_NORTH_ARAL_SEA_A_WATER_MANAGEMENT_SUCCESS_STORY_IN_CENTRAL_ASIA. Erişim tarihi: 20.03.2019.

Qobil Rustam and Paul Harris (2018). Aral Denizi'nin Ölü Bölgesine Hayat Vermek. Alınan yer: <https://www.bbc.com/news/business-44159122>. Erişim tarihi: 20.03.2019.

Özgür Avrupa Radyosu (2017). Özbekistan, Aral Denizi'ndeki Sorunlu Bölge İçin Milyarlarca Kaynak Harcayacak. Alınan yer: <https://www.rferl.org/a/uzbekistan-aral-sea-spending/28269828.html>. Erişim tarihi: 20.03.2019.

Silkroadnews (2016). Kırgızistan, Aral Denizi'ni Koruma Uluslararası Fonu'nun Faaliyetlerine Katılımını Durdurmuştur. Alınan yer: <https://silkroadnews.org/en/news/kyrgyzstan-has-frozen-participation-in-operation-of-the-international-fund-for-saving-the-aral-sea>. Erişim tarihi: 20.03.2019.

White Kristopher (2016). Kazakistan'ın Ku-

127-138; in E. Friedman and M. Neuzil (eds.), *Environmental Crises in Central Asia: From Steppes to Seas, From Deserts to Glaciers*. New York, Routledge.

zey Aral Denizi'nin Bugünü: Kısmi Ekosistem Restorasyonu ve Ekonomik İyileşme. Orta Asya'da Çevresel Krizler: Bozkırlardan Denizlere, Çöllerden Buzullara ss. 127-138; E. Friedman and M. Neuzil (eds.). New York, Routledge.

COOPERATION ON MIGRATION ISSUES

GÖÇ KONUSUNDA İŞBİRLİĞİ

MEDITERRANEAN MIGRANT CRISIS: IMPACT OF IRREGULAR REFUGEE DEALS AKDENİZ GÖÇMEN KRİZİ: YASADIŞI MÜLTECİ ANLAŞMALARININ ETKİSİ

*Zhengizkhan Zhanaltay **

On March 15, 2019, the civil war in Syria which started after Syrian armed forces used brutal force to crack down on protesters demanding the resignation of President Bashar al-Assad entered its ninth year. The escalation of the conflict between the government and the opposition forces has turned the country into one big battlefield forcing millions of Syrians to leave their homes. Currently, 13,2 million people, or 60% of the country's prewar population by 2011 estimates, are displaced, among them 6,6 million relocated internally to safer regions of Syria, 5,68 million seek refuge abroad, and around 1 million illegally migrated to Europe (UNHCR, 2019). The war in Syria has triggered one of the largest migration flows in history after WWII. According to the United Nations High Commissioner for Refugees figures, as of March 2019, the majority of the Syrians who fled abroad are seeking refuge in the neighboring countries, with Turkey taking the lead as it accepted 3,651,635 people followed by Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt with 946,291, 670,238, 253,085, 132,165 people, respectively (UNHCR, 2019).

Although the conflict started in 2011, the migration flow numbers reached its peak in 2015 as many Syrian migrants reached the European soil through the Turkey-Greece route. The majority of arrivals occurred between 2015 and April 2016 with 856,723 people arriving in Europe (UNHCR, 2019). In order to curb the irregular migration flow, the European Union and Turkey engaged in numerous negotiations and finally struck a deal aimed at reducing the migration flow from Turkish shores to Greek borders and exchanging migrants under the Turkey-EU Refugee Agreement of March 19, 2016. After the initiation of the deal, the Turkish

15 Mart 2019'da, Suriye silahlı kuvvetlerinin Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın istifasını talep eden protestocuları bastırmak için acımasız güç kullanmasından sonra başlayan iç savaş dokuzuncu yılına girmiştir. Hükümet ile muhalefet güçleri arasındaki çatışmanın tırmanması, ülkeyi büyük bir savaş alanına döndürmüş, milyonlarca Suriyeli'nin evlerini terk etmesine neden olmuştur. Şu anda 13,2 milyon kişi ya da 2011 yılı tahminlerine göre ülkenin savaş öncesi nüfusunun %60'ı yer değiştirmiş durumdadır. Bunlardan 6,6 milyon kişi Suriye'nin daha güvenli bölgelerine yerleşmiş, 5,68 milyon kişi yurtdışına sığınmış ve yaklaşık 1 milyon kişi de Avrupa'ya yasadışı olarak göç etmiştir (BMMYK, 2019). Bu çerçevede Suriye'deki savaş, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en büyük göç akışlarından birine yol açmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre (BMMYK), Mart 2019 itibarıyla yurtdışına kaçan Suriyeliler'in çoğunluğu komşu ülkelere sığınmıştır. 3,651,635 kişiyi kabul eden Türkiye bu ülkeler arasında başı çekerken, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır sırasıyla 946,291, 670,238, 253,085, 132,165 kişi kabul etmiştir (BMMYK, 2019).

Çatışmalar 2011'de başlasa da, birçok Suriyeli göçmenin Türkiye-Yunanistan rotası üzerinden Avrupa topraklarına ulaşmasından dolayı göç akış sayıları 2015'te zirveye ulaşmıştır. Göçmenlerin gelişi çoğunlukla 2015 ile Nisan 2016 arasında gerçekleşmiş olup, Avrupa'ya toplam 856,723 kişi ulaşmıştır (BMMYK, 2019). Düzensiz göç akışını durdurmak için Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye, yoğun müzakereler gerçekleştirmiş ve nihayet 19 Mart 2016 tarihli Türkiye-AB Mülteci Anlaşması çerçevesinde Türkiye kıyılarından Yunanistan sınırlarına göç akışını azaltma ve göçmen değişimi yapma konusunda anlaş-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. cengizhancnlt@gmail.com

forces strengthened control over the country's shores which had an immediate impact on illegal arrivals to Greece through the Turkey-Greece route, the number of which dropped significantly (European Commission, 2019).

Due to the closure of the main arterial to Europe, migrants have shifted to a more dangerous Libya-Italy destination, which is also known as the Central Mediterranean route. They need to pass through Libya, another country in a conflict which is experiencing its second civil war in a decade. Besides the instability issues in Libya, the sea journey through the Central Mediterranean route is also more dangerous compared with the Eastern Mediterranean one. It is due to a longer distance and the usage of small inflatable boats to avoid being caught by navy patrols of the Libyan and Italian forces (Riegert, 2017). Consequently, the death rates on this route are higher. For instance, in 2016, 4,578 people were recorded as dead or missing in the Central Mediterranean Sea, while this figure was 441 people for the Eastern Mediterranean route. Due to a significant drop in the number of arrivals through both parts of the Mediterranean Sea in 2018, the number of dead and missing persons has also fallen to 1,279 people for the Central part and 187 people for the Eastern part of the Mediterranean Sea (UNHCR, 2019).

There are a number of reasons for the reduction in the number of arrivals through the Libya-Italy route. First, bilateral cooperation between the two countries on curbing the migration flow has had a certain effect. The Italian government has approved the transfer of €220 million Euro to the Libyan side in order to strengthen the Libyan coastal forces, build refugee camps and increase efforts aimed at reducing the illegal migration flow. If refugees are caught in Libyan coastal waters, they will be taken back to Libya, but if they are caught in international waters, then, according to international laws, they need to be taken to Italy (Merelli, 2017). However, a major effect on decreasing the migration flow has happened when the Tripoli government has agreed with Al Dabbashi, also known as Al Ammu (the Uncle), the top

maya varmıştır. Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra Türk yetkililer, ülkenin kıyıları üzerindeki kontrolünü güçlendirmiştir ve bu, Türkiye-Yunanistan güzergâhı üzerinden Yunanistan'a yasadışı yollardan gelen göçmenlerin sayısında hemen etki yaratarak gelişlerin önemli ölçüde azalmasına katkı sağlamıştır (Avrupa Komisyonu, 2019).

Avrupa'ya ana giriş noktasının kapanmasından dolayı göçmenler, Orta Akdeniz yolu olarak da bilinen ve daha tehlikeli olan Libya-İtalya güzergâhına kaymışlardır. Bu bağlamda göçmenlerin, on yıl içinde ikinci iç savaşın yaşandığı Libya üzerinden geçmeleri gerekmiştir. Libya'daki istikrarsızlık sorunlarının yanı sıra, Orta Akdeniz rotası üzerinden deniz yolculuğunun Doğu Akdeniz'e kıyasla daha tehlikeli olduğu belirtilmelidir. Bu, hem daha uzun mesafe, hem de Libya ve İtalya sahil güvenlik güçleri tarafından kullanılan radarlara yakalanmamak için kaçakçıların küçük şişirebilir botları kullanma zorunluluğundan kaynaklanmaktadır (Riegert, 2017). Dolayısıyla, bu rotadaki ölüm oranları daha yüksek olmaktadır. Örneğin, 2016 yılında Orta Akdeniz'de 4,578 kişi ölü veya kayıp olarak kaydedilirken, bu rakam Doğu Akdeniz yolu için 441 kişi olarak kaydedilmiştir. 2018'de Akdeniz'in her iki bölgesinden gelenlerin sayısında ciddi bir düşüş yaşanması nedeniyle, ölen ve kaybolan kişi sayısı da Orta Akdeniz için 1,279'a, Doğu Akdeniz için ise 187'ye düşmüştür (BMMYK, 2019).

Libya-İtalya rotası üzerinden gelenlerin sayısındaki düşüşün birkaç nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, iki ülke arasında göç akışını engelleme konusunda ikili işbirliğinin belirli bir etkisi olmuştur. İtalyan hükümeti, Libya kıyı güçlerini güçlendirmek, mülteciler kampları kurmak ve yasadışı göç akışını azaltmaya yönelik çabaları artırmak için Libya'ya 220 milyon avroluk transferi onaylamıştır. İkili işbirliğine göre, mülteciler, Libya kıyı sularında yakalanırsa Libya'ya geri götürüleceklerdir. Ancak, göçmenlerin uluslararası sulara yakalanması durumunda, uluslararası hukuka göre, İtalya'ya götürülmesi gerekmektedir (Merelli, 2017). Bununla birlikte, Trablus hükümetinin Libya'da insan kaçakçılarının ana merkezlerinden biri olan Sabratha kentindeki en büyük kaçakçı olan,

smuggler in the city of Sabratha, which is one of the major locations for people smugglers in Libya. The figures right after the deal show that arrivals to Italy dropped almost six times from 22,993 in June 2017 to 3,914 in August 2017 and stabilized around 1,000 people in the following months (Elumami, 2017; UNHCR, 2019).

Throughout the recent history of migration to Europe, refugees who attempted to illegally migrate to the European soil have been forced to change their routes to reach Europe from one direction to another. Meanwhile, their attempts have also ignited a possibility for many labor migrants and people who are escaping from poverty to try their own chances to reach Europe by illegal ways, which is the case for the Libya-Italy route. However, the Turkey-EU and Libya-Italy deals have blocked the main destination for illegal migrants and channeled them to different directions, but have not stopped or solved the illegal migration issue.

One of the current main routes is Spain, with migrants aiming to reach Europe through Gibraltar. In 2018, 58,569 people arrived in Spain, which is 36,466 people, or 2,6 times higher than in 2017. Another known route is using Greece as an entry point again and through the Balkan countries trying to reach the Western part of Europe. The registered figures of detentions of illegal migrants by transit countries for the January 2017-2019 period indicate that Croatia and Bosnia and Herzegovina have the most rapid increase. The numbers of arrests grew from 225 people in January 2017 to 731 people in January 2019 for Croatia, while for Bosnia and Herzegovina these figures are 237 and 711 people, respectively. In addition, these figures in Serbia, Slovenia, North Macedonia and Montenegro have also been on the rise over the years (UNHCR, 2019).

Taking into consideration that the bulk of the illegal migration flow is occurring through the Central Mediterranean Sea, the main docking destination of Syrian refugees is Italy, which closed its ports to the NGOs' humanitarian rescue ships. For instance, the Italian authorities refused to accept the Aquarius ship that carried 629 migrants in

Al Ammu (Amca) olarak da bilinen, Ahmed el-Dabbaşı ile bir anlaşma yapması, göç akışını azaltma konusunda büyük bir etki yaratmıştır. Anlaşmanın hemen ardından kaydedilen rakamlar, İtalya'ya gelenlerin sayısının neredeyse altı kat azaldığını, daha net ifadeyle, Haziran 2017'de 22,993'ten Ağustos 2017'de 3,914'e düştüğünü ve sonraki aylarda da yaklaşık 1,000'er kişi seviyesinde kaldığını göstermektedir (Elumami, 2017; BMMYK, 2019).

Son zamanlarda Avrupa topraklarına yasadışı yollardan göç etmeye çalışan mülteciler, Avrupa'ya ulaşmak için yollarını bir yönden diğerine değiştirmek zorunda kalmışlardır. Bu mültecilerin girişimleri, birçok göçmen işçi ve yoksulluktan kaçan insanın Libya-İtalya rotası gibi yasadışı yollarla Avrupa'ya ulaşma şanslarını denemelerini beraberinde getirmiştir. Ancak, Türkiye-AB ve Libya-İtalya anlaşmaları, yasadışı göçmenlerin ana varış noktasını engelleyerek göç akışının çeşitli yollara yönelmesini sağlamasına rağmen, yasadışı göç konusunu ne durdurabilmiş, ne de çözebilmiştir.

Cebelitarık üzerinden Avrupa'ya ulaşmayı hedefleyen göçmenler için mevcut ana rotalardan biri, İspanya'dır. 2018'de İspanya'ya sığınanlar 58,569 kişi olarak kaydedilmiştir ki, bu sayı, 2017'ye kıyasla 36,466 kişi ya da 2,6 kat daha fazladır. Bilinen bir başka rota ise, Yunanistan'ı bir giriş noktası olarak kullanarak Balkan ülkeleri üzerinden Avrupa'nın Batı kısmına ulaşmaya çalışmaktır. Ocak 2017 - Ocak 2019 döneminde transit ülkeler tarafından kaçak göçmenlerin gözaltına alınmalarına ilişkin kayıtlı rakamlar, Hırvatistan ve Bosna-Hersek'te tutuklananların sayısında en hızlı artış olduğunu göstermektedir. Hırvatistan'da gözaltına alınanların sayısı Ocak 2017'deki 225'den Ocak 2019'da 731'e çıkmış, Bosna Hersek'te ise bu rakam 237'den 711'e yükselmiştir. Ayrıca, bu rakamlar Sırbistan, Slovenya, Kuzey Makedonya ve Karadağ'da da yıllar içinde artmaktadır (BMMYK, 2019).

Yasadışı göç akışının büyük bölümünün Orta Akdeniz'de gerçekleştiği göz önüne alındığında, Suriyeli mültecilerin temel ulaşım hedef noktası, limanlarını STK'ların insani kurtarma gemilerine kapatan esas olarak

its ports. This event created another problem as it showed that there was a need for a systematic approach to accepting illegal migrants arriving in the ports of the European Union member countries (Kirchgaessner et al, 2018). Nevertheless, in June 2018, Spain welcomed this ship in its port of Valencia. However, due to the shift in the migration flow from Italy to Spain, the attitude of the Spanish government to similar incidents has changed. It could be said that the rapid increase in arrivals to Spain through the Gibraltar route and the results of the May 2019 elections will have an influence on the decisions of the Spanish government.

References

Bernd Riegert (2017). Italy's Navy to Patrol with Libyan Ships to Curb Human Trafficking. Retrieved from <https://www.dw.com/en/italys-navy-to-patrol-with-libyan-ships-to-curb-human-trafficking/a-39899521> Accessed on 21.04.2019.

Elumami Ahmed (2017). Migrant Smuggling Crackdown Triggered Clashes in Libyan City: Armed Group Head. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-libya/migrant-smuggling-crackdown-triggered-clashes-in-libyan-city-armed-group-head-idUSKCN1C41ML> Accessed on 22.04.2019.

European Commission (2019). EU-Turkey Statement Three Years on. Retrieved from https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20190318_eu-turkey-three-years-on_en.pdf Accessed on 20.04.2019.

Merelli Annalisa (2017). Like Trump in the US, Europe is Finding New Ways to Keep Refugees Out. Retrieved from <https://qz.com/904026/europe-has-a-genius-new-strategy-to-deal-with-migrants-pay-war-torn-libya-to-detain-them/> Accessed on 21.04.2019.

Kirchgaessner Stephanie, et al. (2018). Italian Minister Declares Victory as Spain Accepts Rescue Boat. Retrieved from <https://>

İtalya olmaktadır. Örneğin, İtalyan yetkililer 629 mülteciyi taşıyan Aquarius gemisini kendi limanında kabul etmeyi reddetmiştir. Bu olay, AB üye ülkelerinin limanlarına gelen yasadışı mültecileri kabul etmek için sistematik bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu gösteren başka bir sorunu ortaya çıkarmıştır (Kirchgaessner vd., 2018). Bununla birlikte, Haziran 2018'de İspanya, adı geçen gemiyi Valencia limanında karşılamıştır. Ancak göç akışının İtalya'dan İspanya'ya kayması nedeniyle, İspanya hükümetinin benzer olaylara karşı tutumu değişmiştir. Cebelitarık yolu ile İspanya'ya gelenlerin sayısının hızlı artışı ve Mayıs 2019'daki seçim sonuçlarının, İspanya hükümetinin kararları üzerinde etkili olacağı söylenebilir.

Kaynaklar

Avrupa Komisyonu (2019). AB-Türkiye Açıklaması Üç yıllık Durum. Alınan yer: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20190318_eu-turkey-three-years-on_en.pdf Erişim tarihi: 20.04.2019.

Bernd Riegert (2017). İtalyan Deniz Kuvvetleri Libya Gemileriyle İnsan Kaçakçılığını Durdurmaya Çalışmaktadır. Alınan yer: <https://www.dw.com/en/italys-navy-to-patrol-with-libyan-ships-to-curb-human-trafficking/a-39899521>. Erişim tarihi: 21.04.2019.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2019). Suriye Bölgesel Mülteci Yanıtları. Alınan yer: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>. Erişim tarihi: 20.04.2019.

Elumami Ahmed (2017). Libya'da Göçmen Kaçakçılığının Durdurulması Silahlı Gruplar Arasında Çatışmalara Neden Olmaktadır. Alınan yer: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-libya/migrant-smuggling-crackdown-triggered-clashes-in-libyan-city-armed-group-head-idUSKCN1C41ML>. Erişim tarihi: 22.04.2019.

Kirchgaessner Stephanie, Lorenzo Tondo, Sam Jones (2018). İtalya Başbakanı İspanya'nın Kurtarma Botunu Kabul Etmesinin Ardından Zaferini İlan Etti. Alınan yer: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/11/>

www.theguardian.com/world/2018/jun/11/un-calls-for-migrant-ship-to-be-allowed-to-dock-in-italian-port Accessed on 22.04.2019.

United Nations High Commissioner for Refugees (2019). Syria Regional Refugee Response. Retrieved from <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> Accessed on 20.04.2019.

[un-calls-for-migrant-ship-to-be-allowed-to-dock-in-italian-port](http://www.theguardian.com/world/2018/jun/11/un-calls-for-migrant-ship-to-be-allowed-to-dock-in-italian-port). Erişim tarihi: 22.04.2019.

Merelli Annalisa (2017). ABD'deki Trump gibi, Avrupa'da Mültecileri Sınır Dışında Tutmanın Yollarını Aramaktadır. Alınan yer: <https://qz.com/904026/europe-has-a-genius-new-strategy-to-deal-with-migrants-pay-war-torn-libya-to-detain-them/>. Erişim tarihi: 21.04.2019.

SYRIAN MIGRANTS IN TURKEY: FROM GUESTS TO SETTLERS TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ GÖÇMENLER: MİSAFİRLİKTE YERLEŞİK DÜZENE GEÇİŞ

*Zhengizkhan Zhanaltay **

The civil war in Syria between the regime and opposition forces has entered its ninth year in March 2019 forcing 13 million Syrians to leave their homes and migrate to either abroad or safe regions in the country. According to the United Nations High Commissioner for Refugees' (UNHCR) data, on June 13, 2019, there are 5,635,301 people who seek refugee abroad, mostly in the neighboring countries with Turkey taking the lead as it accepted 64,1%, or 3,614,108 people. The rest of refugees are in Lebanon (935,454 people), Jordan (664,330), Iraq (252,983) and Egypt (132,713). Besides, 6,6 million people have relocated within the country, and approximately 1 million of refugees have reached Europe through mostly illegal ways (UNHCR, 2019).

With its open door policy, Turkey welcomed Syrian refugees who started to arrive in 2011 after the Syrian government crushed the civil protests by force, thus causing the civil war. While some refugees decided to continue their journey to reach Europe illegally, the majority settled in camps established by the Turkish government. It is worth mentioning that Ankara has so far spent over \$37 billion in order to provide humanitarian assistance to Syrian refugees since 2011, which is more than 17 times higher than what the country received from the European Union (€2,1 billion) (İletisim.gov.tr, 2019). However, with the escalation of the conflict the number of arrivals dramatically increased, and the camps had difficulties with accepting so many refugees. The massive flows from Syria created organizational and bureaucratic issues which required the Turkish government to come up with alternative and quick solutions.

As a result, the Turkish government decided to make some changes in its asylum

Mart 2019 tarihi itibarıyla Suriye'deki iç savaş dokuzuncu yılına girmiş bulunmakta olup yaklaşık 13 milyon Suriyeli'yi evlerinden zorla ya yurtdışına ya da ülke içerisinde daha güvenli bölgelere göç etmek mecburiyetinde bırakmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre 13 Haziran 2019 tarihi itibarıyla çoğunluğu komşu ülkelerde bulunan yurtdışında kayıtlı mülteci sayısı 5,635,301 kişiye ulaşmıştır. Bunların arasında 3,614,108 mülteciyi kabul ederek veya %64,1'lik oranla Türkiye en çok kişiyi kabul eden ülke konumundadır. Diğer ülkeler ise sırasıyla Lübnan 935,454 kişi, Ürdün 664,330 kişi, Irak 252,983 kişi ve Mısır 132,713 kişi ile en çok mülteci kabul eden ülkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca 6,6 milyon Suriyeli ülke içerisinde başka bölgelere göç ederken yaklaşık 1 milyon kişi ise yasal olmayan yollardan Avrupa'ya ulaşmıştır (BMMYK, 2019).

Açık kapı politikası ile Türkiye, Suriye hükümetinin sivil protestoları orantısız güç kullanılarak bastırmasının ardından çıkan iç savaş nedeniyle 2011 yılından itibaren Suriyeli mültecileri kabul etmektedir. Mültecilerin arasında bazıları yasa dışı yollardan Avrupa'ya ulaşmaya çalışmakta olup çoğunluğu Türk hükümetinin kurmuş olduğu mülteci kamplarına yerleşmeyi seçmiştir. 2011 yılından itibaren Ankara'nın Suriyeli mültecilere insani yardım ulaştırma adına 37 milyar Dolar harcadığı ve bu miktarın Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye gönderdiği 2,1 milyar Avro'nun 17 katı olduğu kayda değer bir bilgi olarak belirtilmesi gerekmektedir (İletisim.gov.tr, 2019). Lakin çatışmaların şiddetinin artması göç akını sayısında muazzam artışa sebep olmuştur. Bu durum Türk hükümetinin Suriye'den gelen göç akını konusunda ortaya çıkan organizasyon ve bürokratik sorunlar karşısında alternatif ve hızlı çözümler gelişt-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. cengizhancnlt@gmail.com

procedures in order to ease the bureaucratic hurdles. The 1951 Refugee Convention and its 1967 Protocol allowed the right of seeking a refuge in Turkey for European origin people and for the "Turkish descent and culture" group. Thus, there was a geographical limitation within the regulation which does not cover the Syrians. That's why they were given a temporary status. In 2013, the Turkish government renewed the 1994 Asylum Regulations with the new, more comprehensive Law on Foreigners and International Protection and established the Directorate General of Migration Management as the authority responsible for managing the migration-related procedures in the country (İcduygu, 2015).

With the adoption of the Law on Foreigners and International Protection, the conditions for asylum seekers improved, but there were still certain problems. Even under the new law, Syrians were not able to get a work permit due to their temporary refugee status since new changes regarding the labor market granted the right to work only to high-skilled foreigners and refugees who were staying in the country for a long time. With the introduction of the Regulation on the Work Permit of Foreigners under Temporary Protection in January 2016, they were given a legal option to work in Turkey (Kadkoy & Kaymaz, 2017; İcduygu, 2016).

Currently, a large part of the Syrian refugees live in cities mostly in the southern part of the country and in big cities like Istanbul, Izmir and Ankara. If they choose to live outside the refugee camps, they need to take care of themselves and their families. However, up until January 2016, approximately 400,000 of them worked illegally in different sectors like textile, construction, manufacturing and agriculture as low-wage labor force (Taskin, 2016). According to a survey conducted by the UNHCR in 2017, 76% of Syrians in Turkey are reluctant to return to their home country in near future and only 6% of them plan to go back to Syria (UNHCR, 2018). Taking these two findings into consideration, it could be said that the willingness to start a new life in the host country has pushed almost 9 out of 10 Syrians in Turkey

tirmesinin gerekliliğini artırmıştır.

Sonuç olarak Türk hükümeti bu sorunların giderilmesi hususunda iltica prosedürlerinde bir takım değişiklikler yapma kararı almıştır. 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü sığınma talebinin yalnızca Avrupa kökenli ve "Türk asıllı ve kültürü" grubuna uyan kişiler tarafından yapılabileceğini ifade etmektedir. Bu demek oluyor ki, düzenlemenin içerisinde bulunan coğrafi kısıtlama Suriyelileri kapsamamaktadır ve bu yüzden statüleri geçici durum olarak gruplandırılmıştır. 2013 yılına gelindiğinde ise Türk hükümeti 1994 yılı İltica Düzenlemelerini daha kapsamlı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile değiştirerek bu konudaki düzenlemeleri yenilemiş ve ülkede göçle ilgili prosedürlerin yönetiminde yetkili makam olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nü kurmuştur (İcduygu, 2015).

Böylece sığınma prosedürlerinin şartları Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile geliştirilmiştir. Lakin yeni düzenlemelerin hayata geçirilmesine rağmen belirli sorunlar çözülememiştir. Örneğin, yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu altında bile Suriyeliler geçici durum statüleri nedeniyle çalışma izni alamamaktadırlar. Çünkü yeni değişiklikler, ülkede uzun dönemdir kalan ve yüksek vasıflı yabancıların ve mültecilerin işgücü piyasasına alınmasını öngörmektedir. Ocak 2016'da çıkarılan Yabancılar ve Geçici Statü Konumundakilere Çalışma İzni Verilmesi düzenlemesinin ardından geçici statü konumundaki Suriyeliler Türkiye'de yasal olarak çalışma izni almaya hak kazanmışlardır (Kadkoy & Kaymaz, 2017; İcduygu, 2016).

Günümüzde Suriyelilerin büyük bir kısmı ülkenin güney bölgesindeki şehirler ile İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük şehirlerde yaşamaktadır. Mülteci kamplarının dışında yaşamayı seçmeleri durumunda ise kendilerinin ve ailelerinin geçimini kendilerinin karşılaması gerekmektedir. Bu noktada Ocak 2016'ya kadar yaklaşık 400,000 mültecinin kaçak işçi olarak tekstil, inşaat, sanayi ve tarım sektörlerinde ucuz işçi olarak düşük maaşlarla çalıştıkları bilinmektedir (Taskin, 2016). 2017 yılında BMMYK tarafından yapılan bir anketin sonuçlarına göre Türkiye'deki Suriyelilerin %76'sı ülkelerine geri dönmeyi düşünmemekte olup bunların sadece %6'sı

to leave the refugee camps and try making a new start for themselves (UNHCR, 2019).

According to the Regulation on the Work Permit of Foreigners under Temporary Protection, Syrian refugees need to prove that they have been staying in the country for more than six months, and their employer needs to send an online application to the Turkish Ministry of Labor and Social Security. As a rule, employers need to pay them a minimum wage, and their share within a company or enterprise cannot exceed 10% of the total number of workers. Moreover, Syrian refugees can only work in their registered region. Nevertheless, the minimum wage requirement of the work permit regulation limits and in certain cases possibly discourages most employers to hire Syrian refugees through legal procedures. While the mandatory payment of a minimum wage is a good incentive for Syrian refugees to earn a decent salary for their hard work, it damages, however, their comparative advantage in the labor market. Since a significant part of them cannot speak Turkish fluently, if they speak at all, employers would prefer to hire local workers who are native speakers if there is no any difference in terms of labor costs (Kadkoy & Kaymaz, 2017; Icduygu, 2016).

Another issue is related to the 10% limitation within a company. According to the Turkish Statistical Institute, there are 31,4 million people registered as a workforce in the country, 28 million of whom are employed, and the unemployment rate was around 10% in 2018 (TUIK, 2019). If we take the 10% rule into consideration under a macro perspective, it will be equal to 2,8 million permits, while there are almost 1,9 million Syrian refugees in the working age group. Thus, technically the limitation covers all the Syrian refugee workforce. However, due to their unequal distribution within the country and different shares of Syrian refugees compared to the total population in their registered cities, a number of additional problems occur. For instance, the city of Kilis represents one of the extreme cases regarding such issues. In this city, the total workforce is around 16,000 people and ac-

yakın zamanda evlerine geri dönmeyi planlamaktadırlar (BMMYK, 2018). Bu iki sonucun birleşimini ele aldığımızda, misafir oldukları ülkede yeni hayatlarına başlama isteği her 10 mülteçiden 9'unu kamp dışında yaşamaya itmiştir (BMMYK, 2019).

Yabancılar ve Geçici Statü konumundakilere Çalışma İzni Verilmesi yönündeki düzenlemeye göre, Suriyeli mülteciler ülkede en az 6 ay bulunmakta olduklarını kanıtlamalı ve işverenleri Türkiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na internet üzerinden başvuru formlarını göndermelidir. Kurallar gereği, işverenleri Suriyeli mültecilere en düşük asgari ücret düzeyinde ödeme yapmak mecburiyetinde olup, işyeri içerisinde toplam sayıları toplam işçi sayısının %10'unu geçmemelidir. Dahası Suriyeli mülteciler sadece kayıtlı oldukları bölgelerde çalışabilirler. Her ne kadar asgari ücret ödeme kuralı işverenler açısından Suriyeli mültecilerin işe alımında belirli kısıtlamalar hatta dezavantajlar yaratma potansiyeline sahip olsa da asgari ücret alma koşulu onların emeklerine karşılık yeterli düzeyde para kazanmaları adına olumlu bir gelişmedir. Fakat büyük bir çoğunluğunun akıcı bir şekilde Türkçe konuşamaması veya hiç bilmemeleri durumu işverenler açısından işçi maliyeti konusunda bir fark oluşmaması durumunda tercihen Türkçe bilmeleri nedeniyle onların yerine yerel işçileri tercih etmeleri tahmin edilebilir bir sonuçtur (Kadkoy & Kaymaz, 2017; Icduygu, 2016).

Bir başka mesele ise firmalara konulan %10 kısıtlamasıdır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 2018 yılında ülkede toplam 31,4 milyon işgücü bulunduğu belirtilmektedir. Bunların 28 milyonu istihdam edilmiş ve işsizlik oranı ise %10 civarındadır (TUIK, 2019). Bu noktada yaklaşık 1,9 milyon çalışma yaşı grubu içerisinde olan Suriyeliler'e %10 kuralının uygulandığını ele alırsak makro çerçevede 2,8 milyon çalışma izni yeterli düzeydedir. Böylece %10 kısıtlaması teknik olarak tüm çalışma yaşı grubu içerisinde olan Suriyeliler'i kapsamaktadır. Fakat ülke içerisindeki eşit olmayan dağılımları ile kayıtlı oldukları şehirlerdeki toplam nüfusun içindeki paylarındaki farklılıklar ek sorunlara yol açmaktadır. Mesela Kilis şehri uç örneklerden birisidir çünkü toplam işgücü sayı-

cording to the 10% rule, only 1,600 work permits should be issued. However, there are 130,000 registered Syrian refugees who reside in the city. The geographical limitation rule, under which they can only work in their registered area, creates an inescapable bureaucratic wall for the remaining 128,400 Syrian refugees in Kilis. The only exemption for the 10% rule given in the regulation is that an employer can apply to the Ministry of Labor and Social Security a month prior to hiring a foreign employee indicating that there is no qualified Turkish citizen who could do the same job. Only if an application is approved, a company can hire more Syrian refugees beyond 10% (Kadkoy & Kaymaz, 2017).

Due to the reasons mentioned above, the expected spike in the number of work permits obtained by Syrian refugees is not observed since many employers are reluctant to go through all these bureaucratic procedures to hire them, especially if they are unskilled or want to work in positions which could easily be filled by local workforce. By 2016, 13,298 work permits were issued, and the number increased to 31,185 in March 2019 (Gonultas, 2016). Comparing with the total number of the Syrian refugee workforce, it is only 0.9% (Zulfikar, 2019).

In conclusion, it could be said that years 2013-2016 were a fruitful period for the Turkish government to develop its legal and operational effectiveness for addressing the issues of the Syrian refugees in the country. These attempts were considered as a good start that lays a foundation for the integration of Syrian refugees into Turkish society both economically and socially – the process that can be called a transition from guests to settlers. However, later on, due to numerous internal and external events with a high priority for the Turkish government, it seems that this process has slowed down since there have been no any significant modifications in the policy towards Syrian refugees, such as, for example, finding a more tailor-made solution to the 10% quota problem. In order to sustainably continue the successful transition and integration process for Syrian refugees who are willing

sı 16,000 kişiye tekabül etmekte olup %10 kuralına göre toplam 1,600 çalışma izni verilebilir. Lakin Kilis’de 130,000 kayıtlı Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Coğrafi kısıtlama da göz önüne alındığında bu düzenleme geriye kalan 128,400 Suriyeli mültecinin çalışma izni alması konusunda kaçınılmaz bir bürokratik engel oluşturmaktadır. Bu konuda tek istisna ise işverenin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na işe alımdan bir ay önce müracaat ederek yapılması gereken iş konusunda uygun bir Türk vatandaşının olmamasını belirtmesi gerekmektedir. Sonrasında eğer müracaat talebi kabul edildiği takdirde firma %10 limitinden fazla sayıda Suriyeli mültecileri işe alabilme hakkına sahip olabilmektedir (Kadkoy & Omar, 2017).

Yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü, Suriyeli mültecilerin çalışma izni alması konusunda beklenen büyük bir artış gözlenmemektedir. Çünkü işverenler sadece Suriyeli mültecileri işe alma konusunda tüm bu bürokratik prosedürlerle uğraşmaktan kaçınmaktadır, özellikle alacakları kişilerin vasıfsız işçiler olmaları durumunda veya iş pozisyonları yerli işgücü ile kolayca doldurabilme durumlarında isteksiz davranmaktadırlar. Rakamlara baktığımızda ise 2016 yılında 13,298 çalışma izni verilmiş olup bu sayının Mart 2019’da 31,185’e yükseldiğini görmekteyiz (Gonultas, 2016). Bu rakamları Türkiye’deki toplam Suriyeli mülteci işgücü ile karşılaştırdığımızda ise sadece %0,9’a denk gelmektedir (Zulfikar, 2019).

Sonuç olarak 2013-2016 yılları arasındaki dönemin Türk hükümetinin Suriyeli mültecilerin sorunlarının çözümünde yasal ve operasyonel verimliliğini geliştirmesi açısından oldukça başarılı geçtiğini belirtebiliriz. Bu adımlar, Suriyeli mültecilerin Türk toplumuna sosyal ve ekonomik açıdan entegre olması sürecinin altyapısının oluşturulmasını pozitif yönde etkilemesi bağlamında iyi bir başlangıç olarak görülebilir ve misafirlikten yerleşik düzene geçiş olarak da adlandırılabilir. Lakin daha sonraki dönemde Türk hükümetinin gündemindeki yüksek öncelikli iç ve dış hadiseler nedeniyle bu konu üzerindeki gelişmelerin biraz yavaşladığı görülmektedir. Örneğin %10 firma kotası sorunu gibi belli başlı konular özel çözümler beklemektedir.

to stay in the host country and adapt to their new lives, the Turkish government and other stakeholders need to work together and modify the existing approaches, if necessary.

References

Dogan Zulfikar (2019). Turkey's Refugee Problem is Not Going Away. Retrieved from <https://ahvalnews.com/syrian-refugees/turkeys-refugee-problem-not-going-away> Accessed on 01.07.2019.

Gonultas Bahattin (2017). Turkey Issues Work Permits to Over 73,500 Foreigners. Retrieved from <http://aa.com.tr/en/economy/turkey-issues-work-permits-to-over-73-500-foreigners/729836> Accessed on 17.07.2019.

Kadkoy Omar, Kaymaz Timur (2017). Syrians in Turkey: The Economics of Integration. Retrieved from http://www.tepav.org.tr/upload/files/1473326257-7.Syrians_in_Turkey_The_Economics_of_Integration.pdf Accessed on 15.07.2019.

Icduygu Ahmet (2015). Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead. Retrieved from <https://www.refworld.org/pd/fid/5581280a4.pdf> Accessed on 15.07.2019.

Icduygu Ahmet (2016). Turkey: Labour Market Integration and Social Inclusion of Refugees. Retrieved from [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2016\)595328](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2016)595328) Accessed on 15.07.2019.

iletisim.gov.tr (2019). Erdogan: Turkey No Longer Able to Face New Refugee Flow Alone Retrieved from <https://www.iletisim.gov.tr/english/Haberler/detay/erdogan-turkey-no-longer-able-to-face-new-refugee-flow-alone> Accessed on 14.07.2019.

Taskin Damla (2016). Integration of Syrian Refugees Under Temporary Protection into the Turkish Labor Market: Challenges and Opportunities. Retrieved from http://www.fairlabor.org/sites/default/files/integration_of_syrian_refugees_roundtable_december_2016.pdf Accessed on 16.07.2019.

Turkish Statistical Institute (2019). Isgucu İstatistikleri. Retrieved from http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 Accessed on

Bu doğrultuda misafir oldukları ülkedeki yeni yaşamlarına uyum sağlamaya çalışan Suriyeli mültecilerin entegrasyon sürecinin başarılı bir şekilde sürdürülmesi konusunda Türk hükümeti ve diğer tüm paydaşların beraber çalışarak konuya yaklaşımlarını gerekli görüldüğü durumlarda yenileyerek çalışmalarını sürdürmeleri gerekmektedir.

Kaynaklar

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2019). Suriye Bölgesel Mülteci Yanıtları. Alınan yer: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>. Erişim tarihi: 14.07.2019.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2018). Suriyeli Mültecilerin Suriye'ye Dönüş Konusundaki Algıları ve Niyetleri Üzerine Dördüncü Bölge Araştırması (Rpis). Alınan yer: <https://data2.unhcr.org/fr/documents/download/66198>. Erişim tarihi: 16.07.2019.

Doğan Zulfikar (2019). Türkiye'nin Mülteci Sorunu Devam Etmektedir. Alınan yer: <https://ahvalnews.com/syrian-refugees/turkeys-refugee-problem-not-going-away>. Erişim tarihi: 01.07.2019.

Gönültaş Bahattin (2017). Türkiye 73,500'den Fazla Yabancıya Çalışma İzni Vermektedir. Alınan yer: <http://aa.com.tr/en/economy/turkey-issues-work-permits-to-over-73-500-foreigners/729836>. Erişim tarihi: 17.07.2019.

İcduygu Ahmet (2016). Türkiye: İşgücü Piyasası Entegrasyonu ve Mültecilerin Sosyal Katılımı. Alınan yer: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/tr/document.html?reference=IPOL_STU\(2016\)595328](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/tr/document.html?reference=IPOL_STU(2016)595328). Erişim tarihi: 15.07.2019.

İcduygu Ahmet (2015). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Önümüzdeki Uzun Yol. Alınan yer: <https://www.refworld.org/pd/fid/5581280a4.pdf>. Erişim tarihi: 15.07.2019.

İletisim.gov.tr (2019). Erdoğan: Türkiye Artık Yeni Mülteci Akınıyla Yalnız Başa Çıkamamaktadır. Alınan yer: <https://www.iletisim.gov.tr/english/Haberler/detay/erdogan-turkey-no-longer-able-to-face-new-refugee-flow-alone>. Erişim tarihi: 14.07.2019.

17.07.2019.

United Nations High Commissioner for Refugees (2018). Fourth Regional Survey on Syrian Refugees' Perceptions and Intentions on Return to Syria (Rpis). Retrieved from <https://data2.unhcr.org/fr/documents/download/66198> Accessed on 16.07.2019.

United Nations High Commissioner for Refugees (2019). Syria Regional Refugee Response. Retrieved from <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> Accessed on 14.07.2019.

Kadkoy Omar, Kaymaz Timur (2017). Türkiye'deki Suriyeliler: Entegrasyon Ekonomisi. Alınan yer: http://www.tepav.org.tr/upload/files/14733262577_Syrians_in_Turkey_The_Economics_of_Integration.pdf Erişim tarihi: 15.07.2019.

Taşkın Damla (2016). Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Entegrasyonu: Zorluklar ve Fırsatlar. Alınan yer: http://www.fairlabor.org/sites/default/files/integration_of_syrian_refugees_roundtable_december_2016.pdf. Erişim tarihi: 16.07.2019.

Türkiye İstatistik Kurumu (2019). İşgücü İstatistikleri. Alınan yer: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007. Erişim tarihi: 17.07.2019.

NEW EU LEADERSHIP: IMPLICATIONS FOR THE EUROPEAN REFUGEE CRISIS YENİ AVRUPA BİRLİĞİ LİDERLİĞİ: AVRUPA'DAKİ MÜLTECİ KRİZİNE ETKİLERİ

*Zhengizkhan Zhanaltay **

One of the largest forced migration crises in this century has entered its ninth year without seeing a light at the end of the tunnel for peace and stability in Syria. Since 2011, 13 million people have been forced to migrate, including around 6,6 million people who relocated to the country's safer regions. According to the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), by September 12, 2019, there are 5,640,126 registered refugees who reside outside Syria. Turkey with 3,663,863 people, or 65%, hosts the largest group followed by Lebanon, Jordan and Iraq with 924,161, 657,445 and 228,573 refugees, respectively. In addition to that, around 1,1 million Syrians reached the European soil through illegal ways (UNHCR, 2019).

This migration flow has various effects over many fields such as economy, politics, society and others in a wide region that covers the Middle East, North Africa, Europe and Turkey. There is no doubt that the migration crisis have also affected international and domestic policies of the countries involved. In general, it could be said that Turkey with its open-door policy demonstrates a positive attitude towards Syrian refugees and has so far spent around \$40 billion for humanitarian assistance purposes (Hurriyet-dailynews.com, 2019).

Meanwhile, in the case of the European Union, both positive and negative attitudes could be observed among its member countries. Within the non-frontier EU countries, Germany and Finland pursue more friendly migration policies, whereas Poland and Hungary approach migration topics negatively and even refuse to cooperate with other member states in certain European

İçinde bulunduğumuz yüzyılın şahit olduğu en büyük zorunlu göç dalgası, Suriye'deki krizin çözülemediği ve kalıcı barış ortamının sağlanamamış olması nedeniyle dokuzuncu yılında da devam etmektedir. Ülkede rejim güçleri ile muhalifler arasında sorunların çıkmaya başladığı 2011 yılından itibaren toplam 13 milyona yakın kişi evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bunların 6,6 milyonu ülke içerisinde daha güvenli bölgelere göç ederken geri kalanı komşu ülkelere mülteci olarak sığınmakta ya da kaçak yollardan Avrupa'ya ulaşmaya çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre 12 Eylül 2019 tarihinde Suriye dışında kayıtlı 5,640,126 mülteci bulunmaktadır. Bu rakamın %65'ine tekabül eden 3,663,863 kişi halihazırda Türkiye'de ikamet etmektedir. Türkiye'yi sırasıyla 924,161 kişi ile Lübnan, 657,445 kişiyle Ürdün ve 228,573 kişiyle Irak takip etmektedir. Ayrıca yaklaşık 1,1 milyon Suriyeli ise yasal olmayan yollardan Avrupa kıtasına ulaşmış durumdadır (BMMYK, 2019).

Bu göç akımı Orta Doğu, Kuzey Afrika, Avrupa ve Türkiye'yi de içine alan büyük bir coğrafyada çeşitli ekonomik, politik ve toplumsal sorunlara neden olmaktadır. Bunlara ek olarak göç krizinin yayıldığı bölgelerde, ilgili ülkelerin iç ve dış politikalarını da etkilemektedir. Bu noktada Suriyeli mültecilerin bulunduğu ülkelerin göç krizine karşı farklı yaklaşım ve politikalar izlediği görülmektedir. En çok mülteciyi barındıran Türkiye'nin, mültecilere yönelik politikasının insani gerekçelerle olumlu olduğu ifade edilebilir. Bu noktada uygulanan açık kapı politikası ve Suriyeli mültecilerin insani ihtiyaçlarının karşılanması adına krizin başlangıcından bugüne 40 milyar dolar harcanması söz konu-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. cengizhancnl@gmail.com

Commission's programs on relocation and resettlement issues. This is mainly due to domestic political situations in these two countries and the orientation of their ruling political parties. Overall, the leftwing parties in the EU approach the migration issue in a more constructive way by supporting potentially useful plans and actions, while the rightwing and especially far-right parties use anti-migrant rhetoric as the main tool of their propaganda to raise support for their campaigns.

Due to the changes in the political atmosphere in the European countries in the past couple of years with the rising public support for the far-right parties and groups, many researchers have started to pay more attention to the reasons of this phenomenon. Thus, several studies indicate that there is a correlation between the rise of the immigration flow and an increase in votes received by the far-right parties, usually at the expense of the leftwing ones (Toman et al., 2016; Lewis & Deole, 2017).

General results of the 2019 European Parliament election show that there are several changes in the distribution of 751 members of the European Parliament (MEPs). As expected, the European People's Party (EPP) group has taken the lead with 182 MEPs (24.23%) followed by the Progressive Alliance of Socialists and Democrats (S&D) group with 154 MEPs (20.51%), the Renew Europe group formerly known as the Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE) group with 108 MEPs (14.38%), the Greens/European Free Alliance (Greens/EFA) group with 74 MEPs (9.85%) and others (European Parliament, 2019). Comparing with the 2014 election, the rightwing populist parties such as the European Conservatives and Reformists (ECR) group and the Europe of Freedom and Direct Democracy (EFDD) group have lost a significant number of votes, with the former losing 15 seats and the latter failing to register as a group. Meanwhile, the Greens/EFA gained 22 seats reaching 74, and the Renew Europe increased its seats from 69 to 108. On the other hand, both EPP and S&D came short in 2019, losing 34 and 31 seats in the European Parliament, respec-

tu olumlu yöndeki siyasetin açık göstergesi olarak belirtilebilir (Hurriyetdailynews.com, 2019).

Lakin göç krizi konusunda Avrupa Birliği'ne (AB) baktığımızda üye ülkeler arasında olumlu ve olumsuz görüşlerin bulunduğu görmekteyiz. Örneğin göç akınından direkt etkilenmeyen arka cephe olarak tabir edebileceğimiz Almanya ve Finlandiya pozitif yönde göç politikaları izlerken, Polonya ve Macaristan konuya oldukça negatif yaklaşım sergilemektedir. Hatta, Polonya ve Macaristan birlik içerisinde Avrupa Komisyonu'nun uyguladığı ortak yer değiştirme ve yeniden yerleşim programları çerçevesinde işbirliği yapmaya yanaşmamaktadırlar. Bu yaklaşımın her iki ülkenin iç politika gündemleri ve yönetimdeki partilerin tutumları ile alakalı olduğu ifade edilebilir. Genel olarak baktığımızda ise, AB içerisindeki sol partiler göç konusundaki meselelere daha yapıcı ve sorunların çözümlerine katkı sağlayan adımlar atarlarken sağ ve aşırı sağ partiler göçmen karşıtı söylemleri propaganda malzemesi olarak kullanarak pozisyonlarını ve kamu desteğini arttırmaya çalıştıkları görülmektedir (Toman vd., 2016; Lewis & Deole, 2017).

Geçtiğimiz son birkaç sene içerisinde Avrupalı ülkeler arasında değişim gösteren politik atmosfer ve aşırı sağ partilerin gittikçe güçlenmelerinin ardından pek çok araştırmacı, bunun sebeplerini araştırmaya daha fazla önem vermişlerdir. Bu çerçevede yapılan bazı araştırmalar, göç akınında yaşanan artışlar ile aşırı sağ partilerin oylarının artışı arasında bir bağlantı olduğunu ileri sürmektedir. Bu artışların da genelde sol partilerden sağ partilere oy kayması şeklinde gerçekleştiğini belirtilmektedir. Bu araştırmalar yanında söz konusu etkinin ana dinamiklerinin anlaşılabilmesi için 2019 yılı Avrupa Parlamentosu seçim sonuçlarının incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

2019 yılı Avrupa Parlamentosu seçimlerine bakıldığında 751 Avrupa Parlamentosu Üyesinin dağılımında (MEP) bir önceki seçimlere göre bazı değişiklikler dikkat çekmektedir. Beklendiği üzere Avrupa Halk Partisi (EPP) 182 MEP (24,23%) ile liderliği elde etmiştir. Seçimlerdeki ana partiler arasında Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı (S&D)

tively (European Parliament, 2019).

Looking at the election results in detail at the country level, various interesting results can be observed. For instance, the S&D faced a major loss in votes in such countries as Germany, Romania, Slovakia, and Sweden. Meanwhile, the Greens/EFA surprised everyone with an unexpected support from EU citizens from across the European Union, significantly raising their electoral support in Finland, Germany, Ireland, Sweden, UK, France and Portugal. As for the far-right parties, the general trend is that their triumphant period usually ends within 45 years, as confirmed at the 2019 European Parliament election, since, compared with the 2014 election, they lost the support of their voters in many countries, including Denmark, Spain, France, and Belgium (European Parliament, 2019).

It is quite interesting to see the rise of the Greens/EFA group not only in such countries as Finland where the far-right parties are weak but also in countries like Austria. In this country, the Greens increased their support by almost three times reaching 14%, while former Chancellor Sebastian Kurtz's populist center-right Austrian People's Party also increased its support from 8% to 34.9% compared with the previous 2014 European Parliament election. Moreover, in France, another stronghold of rightwing parties, the Greens increased their support to 13.4% of votes, while Marine Le Penn's National Rally far-right party fell to 23.31%. The surprising outcome also occurred in Denmark where the far-right Danish People's Party lost almost half of its voting support and three out of four of its seats, gained by the Renew Europe and Greens/EFA groups (European Parliament, 2019).

The general snapshot of the 2019 European Parliament election indicates that the far-right parties lost support, which they received during the 2014 election campaign riding the wave of such events as the massive migration flow and economic difficulties in certain EU countries. The fact that the Greens have gained more support could be considered as good news in the context of the EU migration policies since their position

154 MEP (20,51%), Yenilenen Avrupa eski adı ile Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı (ALDE) 108 MEP (14,38%), Yeşiller / Avrupa Serbest İttifakı (Yeşiller/EFA) 74 MEP (9,85%) ile yer almaktadır. 2014 seçimleri ile karşılaştırıldığında Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular ittifakı (ECR) ve Avrupa Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi (EFDD) gibi sağ kanat ve popülist partiler önemli ölçüde oy kaybı yaşamışlardır. ECR 2019 seçimlerinde Parlamentoda 15 sandalye kaybetmiştir, EFDD ise Parlamento'da grup kuramamıştır. Öte yandan Yeşiller/EFA 22 sandalye kazanarak Parlamentodaki sayısını 74'e, Yenilenen Avrupa ise sandalye sayısını 69'dan 108 çıkarak büyük bir başarı elde etmiştir. Öte yandan 2019 seçimlerinde önde gelen EPP ve S&D'de 2014 seçimlerine göre Parlamentoda sırasıyla 34 ve 31 sandalye kaybetmişlerdir (Avrupa Parlamentosu, 2019).

Seçim sonuçlarına ülkeler seviyesinde bakacak olursak, ilginç sonuçlarla karşılaşmaktayız. Örneğin S&D Almanya, Romanya, Slovakya ve İsveç gibi ülkelerde oy oranlarında büyük düşüşler yaşanmaktadır. Öte yandan Yeşiller/EFA AB vatandaşlarından Finlandiya, Almanya, İrlanda, İsveç, İngiltere, Fransa ve Portekiz gibi pek çok AB ülkesinde önemli ölçüde politik desteği arkasına almayı başarmıştır. Bu başarının sebebinin diğer partilerin kaybettiği oyların bu partiye kaymış olması gösterilebilir. Çünkü genelde aşırı sağ partilerin popülaritelerinin 4-5 yıl içerisinde sönüğü görülmektedir. Bu durumu, 2019 seçimlerini 2014 ile karşılaştırdığımızda ülkeler bazında Danimarka, İspanya, Fransa ve Belçika'da yaşanan siyasi gelişmelerde görebilmek mümkündür (Avrupa Parlamentosu, 2019).

Dahası, Yeşillerin/EFA Finlandiya gibi aşırı sağ partilerin güçsüz olduğu ülkelere ek olarak Avusturya gibi etkili olduğu bölgelerde bile oylarını artırdığını görmek dikkat çekici bir durumdur. Örneğin, Avusturya'da Yeşiller/EFA oylarını üç kat artırarak 14%'e yükseltirken eski Şansölye Sebastian Kurtz'un popülist merkez sağ partisi, Avusturya Halk Partisi de oy oranını 2014 seçimlerine göre 8% artırarak 34,9%'a çıkarmıştır. Buna ek olarak sağ partilerin kalesi durumunda bulunan Fransa'da da Yeşiller oy desteğini 2019 yılın-

on migration is more positive than that of the far-right parties.

In addition to that, there will be a change in two key EU positions on November 1, 2019, with Ursula von der Leyen replacing Jean-Claude Juncker as the President of the European Commission and Josep Borrell becoming the next EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. As part of her campaign promises, Ursula von der Leyen put a special emphasis on climate neutrality, the migration pact and balanced representation between Eastern and Western Europe that provided her with additional support from the S&D and Greens/EFA groups (BBC, 2019).

These changes, when considered in the context of migration, are good news since pro-migration high-ranking EU officials could have a positive impact on the EU's current and future efforts related to the resolution of certain troubling migration issues. On this point, Ursula von der Leyen's recent visit to Italy regarding the migration issues could be considered as a signal that the topic of migration would be one of the top priorities of the European Commission under her presidency.

To sum up, the changes in the European Parliament and the EU's executive bodies that brought the cadres with more positive and enthusiastic views on the issues of migration and refugees promise a transformation that would improve the EU's extremely bureaucratic procedures towards refugees.

References

BBC (2019). New EU Commission Team Enshrines Gender Equality. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-49646809> Accessed on 01.10.2019.

European Parliament (2019). European Parliament 2019 Election Results. Retrieved from <https://election-results.eu/> Accessed on 01.10.2019.

Hurriyetdailynews.com (2019). EU Must Keep Pledges on Migration Deal, as Turkey Did: Turkish FM. Retrieved from <http://www.hurriyetdailynews.com/eu-must-keep-pledges-on-migration-deal-as-turkey-did->

da 13,4% çıkarırken Marine Le Pen'in Ulusal Cephe partisinin oy oranı 23,31%'e gerilemiştir. Seçimlerdeki bir başka sürpriz gelişme ise Danimarka'daki aşırı sağ Danimarka Halk Partisi'nin oy desteğinin yarısını kaybederek Parlamentodaki dört sandalyesinden üçünü Yenilenen Avrupa ile Yeşiller grubuna kaptırması olmuştur (Avrupa Parlamentosu, 2019).

2019 Avrupa Parlamentosu seçiminin genel görüntüsünde aşırı sağ partilerin 2014'de yoğun göç akını ve çeşitli AB ülkelerindeki ekonomik sıkıntıları seçimlerde kullanılarak elde ettikleri politik getirilerini 2019'da önemli ölçüde kaybettikleri gözlemlenmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda Yeşiller grubunun güç kazanması AB içerisinde göç politikaları açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

AB üyesi ülkelerdeki belirtilen siyasi gelişmeler yanında, 1 Kasım 2019 tarihinde AB'nin yönetim kadrosundaki iki kilit pozisyonda değişiklik yaşanacağına da burada değinmek gerekmektedir. Belirtilen tarihte, Ursula von der Leyen yeni Avrupa Komisyonu Başkanı olarak, Jean-Claude Juncker'den görevi devralacaktır. Aynı zamanda Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi olarak Federica Mogherini'nin yerine Josep Borrell gelecektir. 1 Kasım 2019'da Komisyon Başkanı olacak olan Ursula von der Leyen, açıklamalarında Başkan olarak gündeminin ana maddeleri arasında iklim tarafsızlığı, göç anlaşması ve Doğu ile Batı AB ülkeleri arasında dengeli temsil başlıklarının olacağını belirtmesi, Leyen'in başkanlık seçimi sürecinde S&D Yeşillerin desteğini sağlamıştır. Bu değişiklikler AB'nin göç politikaları açısından da oldukça olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir (BBC, 2019).

AB'nin üst düzey yönetim kadroları ve Parlamento'ya yapıcı göç politikaları yanlısı kişilerin gelecek olması ve Parlamentodaki partilerin güçlenmesi AB'nin gelecekteki göç politikalarına ve sorunlarının çözüm süreçlerine olumlu yansiyebileceğini belirtebiliriz. Bu noktada Ursula von der Leyen'in geçtiğimiz günlerde göç akını ile ilgili geçmiş bir tutum sergileyen İtalya'ya yaptığı ziyaret, kendisinin Avrupa Komisyonu Başkanlığı döneminde daha önce de belirttiği gibi göç konusunun, gündeminin önemli maddeler-

turkish-fm-147145 Accessed on 01.10.2019.

Lewis Davis, Deole Sumit (2017). Immigration and the Rise of Far-Right Parties in Europe. Retrieved from <https://www.cesifo-group.de/DocDL/dice-report-2017-4-davis-deole-december.pdf> Accessed on 01.10.2019.

Toman Barsbai, Hillel Rapoport, Andreas Steinmayr, Christoph Trebesch (2016). The Effect of Labor Migration on the Diffusion of Democracy: Evidence from a Former Soviet Republic. Retrieved from http://www.cepii.fr/PDF_PUB/wp/2016/wp2016-26.pdf Accessed on 01.10.2019.

United Nations High Commissioner for Refugees (2019). Syria Regional Refugee Response. Retrieved from <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> Accessed on 01.10.2019.

rinden biri olacağının işareti olarak değerlendirilebilir.

Özetle, Avrupa Parlamentosu ve AB'nin üst düzey yönetim kadrolarındaki değişimlerin göç ve mülteciler konularında daha olumlu ve kapsayıcı görüş ve politikaların izleneceği kanaatini oluşturmanın yanı sıra AB'nin mülteciler konusunda karşılaşmakta olduğu çeşitli bürokratik sorunların aşılmasında yenilikler getirmesi beklenmektedir.

Kaynaklar

Avrupa Parlamentosu (2019). Avrupa Parlamentosu 2019 Seçim Sonuçları. Alınan yer: <https://election-results.eu/>. Erişim tarihi: 01.10.2019.

BBC (2019). Yeni AB Komisyonu Ekibi Cinsiyet Eşitliğini Koruma Konusunda Kararlı. Alınan yer: <https://www.bbc.com/news/world-europe-49646809>. Erişim tarihi: 01.10.2019.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2019). Suriye Bölgesel Mülteci Yanıtları. Alınan yer: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>. Erişim tarihi: 01.10.2019.

Hürriyetdailynews.com (2019). AB Türkiye'nin Yaptığı Gibi Göç Anlaşmasındaki Sözlerini Yerine Getirmelidir: Türkiye Dışişleri Bakanı. Alınan yer: <http://www.hurriyetdailynews.com/eu-must-keep-pledges-on-migration-deal-as-turkey-did-turkish-fm-147145>. Erişim tarihi: 01.10.2019.

Lewis Davis, Deole Sumit (2017). Avrupa'da Göçmenlik ve Aşırı Sağ Partilerin Yükselişi. Alınan yer: <https://www.cesifo-group.de/DocDL/dice-report-2017-4-davis-deole-december.pdf>. Erişim tarihi 01.10.2019.

Toman Barsbai, Hillel Rapoport, Andreas Steinmayr, Christoph Trebesch (2016). Emek Göçünün Demokrasinin Yayılması Üzerindeki Etkisi: Eski Sovyet Cumhuriyetinden Kanıtlar. Alınan yer: http://www.cepii.fr/PDF_PUB/wp/2016/wp2016-26.pdf. Erişim tarihi: 01.10.2019.

COOPERATION IN SECURITY AND FOREIGN POLICY ISSUES

GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKA ALANLARINDA İŞBİRLİĞİ

ENSURING CYBERSECURITY IN KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND SOLUTIONS KAZAKİSTAN'DA SİBER GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

*Marat Mussabekov **

Cybersecurity is the protection of information systems from damage to their hardware, software or electronic data, as well as from disruption of their operation or services they provide. A cyberattack is any type of an offensive attempt to expose, steal, destroy, alter or get unauthorized access to information or an asset. A cyberattack can be launched against information systems, digital infrastructures, facilities, networks, personal computers and other electronic devices. In this light, the issue of cybersecurity has become one of the top concerns throughout the world. It has been estimated that on average a new malicious program is created every four seconds, and the damage from cyberattacks is measured by many billions of dollars on a worldwide scale. Thus, the damage from the massive attack of WannaCry viruses, which took place in May 2017, is thought to exceed \$1 billion, affecting 150 countries (Symantec.com, 2017).

Nowadays, cybersecurity has been developed as a separate academic field in the Information System sciences and is an essential part of national security policies of many countries. The importance of cybersecurity in the context of the overall security policy stems from the fact that as a result of the global digitalization and a widespread use of modern information systems in all spheres of human life, including governance, economy, defense, finance, and numerous routine daily activities of the public, a totally new dimension called 'cyberspace' has emerged. Thus, many activities of governments, institutions, organizations and ordinary people have been transferred to the cyber-dimension, which, like any other important environment, requires a certain degree of securi-

Siber güvenlik, bilgi sistemlerinin donanımlarına, yazılımlarına veya elektronik verilerine karşı oluşabilecek hasardan ve bu sistemlerin sağladıkları faaliyet veya hizmetlerin aksamasından korunma demektir. Siber saldırı, bilgiyi veya bir varlığı çalma, tahrip etme, değiştirme ya da bunlara yetkisiz erişim sağlama amacıyla yapılan her türlü saldırı girişimidir. Siber saldırı; bilgi sistemleri, dijital altyapılar, tesisler, ağlar, kişisel bilgisayarlara ve diğer elektronik cihazlara karşı gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda siber güvenlik konusu dünyadaki en önemli endişelerden biri haline gelmiştir. Ortalama olarak her dört saniyede bir, yeni bir kötü amaçlı programın oluşturulduğu ve siber saldırılardan kaynaklanan hasarın dünya çapında milyarlarca dolar olduğu tahmin edilmektedir. Mayıs 2017'de WannaCry adlı virüsün büyük saldırısından kaynaklanan hasarın, 1 milyar doları aşarak 150 ülkeyi etkilediği düşünülmektedir. (Symantec.com, 2017).

Günümüzde siber güvenlik, Bilgi Sistemi bilimlerinde ayrı bir akademik alan olarak geliştirilmiş ve birçok ülkenin ulusal güvenlik politikalarının önemli bir parçası olmuştur. Genel güvenlik politikası bağlamında siber güvenliğin önemi, yönetim, ekonomi, savunma, finans ve halkın günlük faaliyetleri dâhil olmak üzere insan yaşamının tüm alanlarında modern bilgi sistemlerinin yaygın olarak kullanılmasının ve küresel dijitalleşmenin bir sonucu olarak "siber alan" olarak adlandırılan tamamen yeni bir boyutun ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Böylece, hükümetlerin, kurumların ve sıradan insanların birçok faaliyeti siber boyuta aktarılmıştır. Bu, diğer önemli ortamlar gibi belli derecede güvenlik gerektirmektedir. (Ccdcoe.org, 2018).

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. maratx88@mail.ru

ty (Ccdcoe.org, 2018).

Among many types of cyberattacks, phishing fraud remains the most popular: it is basically an attempt to obtain personal information about internet users' financial assets such as usernames, passwords and other details related to bank accounts, credit cards, etc. This method of a cyberattack is rather primitive as it simply directs internet users through links and instant messaging to enter their personal information on fake websites purposefully created by internet hackers. In many cases, internet users do not realize a threat they face since fake websites often look identical to real websites used by banks and other financial institutions (Iss.europa.eu, 2018).

Kazakhstan, with a rapidly increasing number of cyberattacks, is one of the world's most vulnerable countries in terms of cybersecurity. In 2018, Kazakhstan ranked 40th in the Global Cybersecurity Index with an overall index of 0,778, slightly improving its position compared to 2017 when it stood at the 83rd place. However, the number of registered attacks increased from 34,014 in 2017 to 57,534 in 2018 (Kapital.kz, 2019).

During 2014-2018, the number of fixed internet subscribers in Kazakhstan using high-speed broadband access has been increasing at about 6.5-7.0% per year, reaching 2,5 million by 2018. At the same time, the number of organizations with access to the internet amounted to 100,7 thousand out of total 132,2 thousand organizations. Thus, 76,2% of companies in Kazakhstan are connected to the internet and are exposed to the threat of cyberattacks, whereas in 2017 this figure was at 69,3%. Currently, out of all public administration entities, over 90%, or 7,6 thousand institutions, have access to the internet. According to the available data, in Kazakhstan, as well as in many other countries, cyberattacks are much more often launched against private enterprises and individual users rather than public institutions. It is also known that smaller enterprises are more prone to cyberattacks than larger businesses, which tend to invest more in cybersecurity (Zakon.kz, 2019).

The improvement of Kazakhstan's posi-

Birçok siber saldırı türü arasında kimlik avı dolandırıcılığı en sık yaşanan saldırı olmaya devam etmektedir. Kimlik avı dolandırıcılığı, temel olarak kullanıcı adları, şifreler ve banka hesapları, kredi kartları ile ilgili diğer detaylar gibi internet kullanıcılarının finansal varlıkları hakkında kişisel bilgi edinme çabasıdır. Bu siber saldırı yöntemi, internet kullanıcılarını internet korsanları tarafından oluşturulan sahte web sitelerine kişisel bilgilerini yazmaları için linkler ve anında mesajlaşma yoluyla yönlendirmesi şeklindedir, ve oldukça eskidir. Çoğu durumda internet kullanıcıları; sahte web siteleri, genellikle bankalar ve diğer finansal kurumlar tarafından kullanılan gerçek web siteleriyle aynı görüldüğü için karşılaştıkları tehdidi fark edemezler. (Iss.europa.eu, 2018).

Hızla artan siber saldırı sayısı ile Kazakistan, siber güvenlik açısından dünyanın en savunmasız ülkelerinden birisi durumundadır. 2018 yılında Kazakistan, Küresel Siber Güvenlik Endeksi'nde 0.778 puanla 40. sırada yer almış ve 83. sırada olduğu 2017 yılına kıyasla konumunu biraz geliştirmiştir. Ancak, kayıtlı saldırıların sayısı 2017'de 34,014'ten 2018'de 57,534'e yükselmiştir. (Kapital.kz, 2019).

2014-2018 yılları arasında Kazakistan'da yüksek hızlı geniş bant erişimi kullanan sabit internet abone sayısı, yılda yaklaşık %6.5-7.0 oranında artarak 2018 yılına kadar 2,5 milyona ulaşmıştır. Aynı zamanda, internete erişimi olan kuruluşların sayısı da toplam 132,2 bin kuruluştan 100,7 bin olarak gerçekleşmiştir. Böylece, 2018 yılında Kazakistan'daki kuruluşların %76.2'si internete bağlı ve siber saldırı tehdidinde maruz kalırken, 2017'de bu rakam %69.3 olmuştur. Halihazırda tüm devlet kurumlarının %90'dan fazlası diğer bir ifadeyle 7,6 bin kurum internete erişebilmektedir. Mevcut verilere göre, Kazakistan'da ve diğer birçok ülkede siber saldırılar, kamu kurumlarından ziyade, özel işletmelere ve bireysel kullanıcılara karşı daha sık yapılmaktadır. Ayrıca, küçük işletmelerin, siber güvenliğe daha fazla yatırım yapan büyük işletmelere göre siber saldırıya daha açık oldukları da bilinmektedir.

Kazakistan'ın 2018'de küresel siber güvenlik sıralamasındaki pozisyonunun iyileş-

tion in the global cybersecurity ranking in 2018 is largely due to the Cybershield project initiated by the government. The issue of cybersecurity was addressed for the first time at the governmental level by President Nursultan Nazarbayev in his address to the people of Kazakhstan titled "The Third Modernization of Kazakhstan: Global Competitiveness" on January 31, 2017 (Mfa.gov.kz, 2017). In particular, the head of state instructed the government to create a system called "Cybershield of Kazakhstan", which would protect information systems, digital media and the electronic communication infrastructure from external and internal sources of cyberthreats. In accordance with this instruction, the Ministry of Defense and Aerospace Industry of Kazakhstan has developed a draft Cybersecurity Concept, which was approved by governmental decree No. 407 of June 30, 2017. We can expect that the issue of cybersecurity will become even more critical in the near future, while the number and variety of potential and real threats will rise. One of the factors that will definitely increase the exposure of Kazakhstan's cyberspace, as well as of any other country, to risks of cyberattacks is the spread of 5G technologies. It is well known that the number of cyberattacks has a tendency to grow with an increasing speed of the internet traffic as this facilitates access to internet users' accounts, electronic devices, digital networks, etc. for potential intruders. Another factor is the further digitalization of many services and activities and the widening of Kazakhstan's cyberspace due to a growing number of internet users. Thus, we can conclude that cybersecurity threats are becoming more dangerous with the technological advancement, including the spread of the internet and overall digitalization of all spheres of human life (Isdp.mdai.gov.kz, 2019).

There are a number of steps taken to strengthen cybersecurity in Kazakhstan during the first stage of the implementation of the Cybershield project. In order to solve one of the main problems, which is the shortage of cybersecurity specialists, the government allocated 500 scholarships

tirilmesi, büyük ölçüde hükümetin başlattığı "Siber Kalkan" projesinden kaynaklanmaktadır. Siber güvenlik meselesi ilk kez devlet düzeyinde Kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından 31 Ocak 2017 tarihinde "Kazakistan'ın Üçüncü Modernleşme Süreci: Küresel Rekabet Edebilirlik" başlıklı Kazakistan halkına seslenişinde ele alınmıştır. Devlet Başkanı hükümete, bilgi sistemlerini, dijital medyayı ve elektronik iletişim altyapısını dış ve iç siber tehdit kaynaklarından koruyacak "Kazakistan'ın Siber Kalkanı" adlı bir sistem oluşturması talimatı vermiştir. Bu talimat uyarınca, Kazakistan Savunma ve Havacılık Sanayii Bakanlığı, 30 Haziran 2017 tarihli ve 407 sayılı Devlet Kararnamesi ile onaylanan "Siber Güvenlik Kavramı" taslağını hazırlamıştır.

Yakın gelecekte siber güvenlik konusunun daha da kritik hale gelmesi ve gerek potansiyel gerekse gerçek tehditlerin sayısının ve çeşitliliğinin artması beklenmektedir. Kazakistan'ın ve diğer ülkelerin siber alanlarının saldırı riskine maruz kalmasına neden olacak faktörlerden biri de 5G teknolojilerinin yayılmasıdır. İnternet trafiğinin artan hızıyla siber saldırı sayısının da artma eğiliminde olduğu bilinmektedir. Zira bu durum, potansiyel saldırganlar için internet kullanıcılarının hesaplarına, elektronik cihazlarına ve dijital ağlara erişimini de kolaylaştırmaktadır. Diğer bir faktör, birçok hizmet ve faaliyetin dijitalleştirilmesi ve giderek artan sayıda internet kullanıcısı nedeniyle Kazakistan'ın siber alanının genişletilmesidir. Böylece, siber güvenlik tehditlerinin, internetin yayılması ve insan yaşamının tüm alanlarının genel dijitalleştirilmesi dâhil olmak üzere teknolojik ilerlemeyle daha yaygın ve tehlikeli hale geldiği sonucuna varılabilir. (Isdp.mdai.gov.kz, 2019).

Siber Kalkan projesinin uygulanmasının ilk aşamasında Kazakistan'da siber güvenliğin güçlendirilmesi için bazı adımlar atılmıştır. Hükümet, siber güvenlik uzmanlarının yetersizliği gibi temel sorunlardan birini çözmek için 2018-2019, 2019-2020 ve 2020-2021 yıllarındaki yüksek lisans programları için 165 ve doktora programları için 10 olmak üzere, siber güvenlik alanında akademik derece programları için toplamda 500

for academic degree programs in the field of cybersecurity for 2018-2019, 2019-2020 and 2020-2021, including 165 for Master's programs and 10 for PhD programs. Several public universities have launched courses and training programs on cybersecurity, big data analysis, network security and other relevant topics. As of today, more than 700 civil servants in Kazakhstan have taken such courses at the Academy of Public Administration. Moreover, the state certification rules have been developed to ensure conformity of electronic appliances to specified standards of cybersecurity (Zakon.kz, 2019).

Kazakhstan's Cybersecurity Concept is rather complicated and requires a very comprehensive approach. Many of the planned steps are projected for medium and long-term payoffs and will certainly contribute to enhancing cybersecurity in the future. The government now implements the second stage of the Cybershield project, which will last until 2022, aimed at strengthening cybersecurity in the country's cyberspace, therefore we can expect that Kazakhstan will be fully ready to withstand existing and emerging cyber-challenges.

References

Ccdcoe.org (2018). Securing Cyberspace. Retrieved from https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/pC_V2N2_en.pdf. Accessed on 28.04.2019.

Iss.europa.eu (2018). Hacks, Leaks and Disruptions: Russian Cyber Strategies. Retrieved from https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_148.pdf. Accessed on 29.04.2019.

Isdp.mdai.gov.kz (2019). The Concept of «Cybershield». Retrieved from <http://isdp.mdai.gov.kz/en/page/concept-cybershield>. Accessed on 30.04.2019.

Kapital.kz (2019). Kazakhstan Ranked 40th in the Global Cybersecurity Index. Retrieved from <https://kapital.kz/gosudarstvo/77069/kazakhstan-zanyal-40-ye-mesto-v-global-nom-indekse-kiberbezopasnosti.html>. Accessed on 30.04.2019.

Mfa.gov.kz (2017). Third Modernization of

burs ayırmıştır. Birkaç kamu üniversitesi siber güvenlik, büyük veri analizi, ağ güvenliği ve diğer ilgili konularda kurslar ve eğitim programları başlatmıştır. Bugün itibarıyla Kazakistan'da 700'den fazla memur Kamu İdaresi Akademisi'nde bu tür kurslara katılmıştır. Bunun yanı sıra, elektronik cihazların belirtilen siber güvenlik standartlarına uygunluğunu sağlamak için devlet sertifikalandırma kurları geliştirilmiştir. (Zakon.kz, 2019).

Kazakistan'ın Siber Güvenlik Kavramı oldukça karmaşık bir mevzuattır ve uygulanması çok kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir. Planlanan adımların çoğunun orta ve uzun vadede sonuç vermesi öngörülmektedir ve uygulama gerçekleştirilebilirse gelecekte siber güvenliğin artırılmasına kesinlikle katkıda bulunacaktır. Hükümet şu anda 2022 yılına kadar sürecek olan ve ülkenin siber alanında siber güvenliğini güçlendirmeyi amaçlayan Siber Kalkan projesinin ikinci aşamasını uygulamaktadır. Bu sürecin sonunda, Kazakistan'ın mevcut ve ortaya çıkabilecek siber zorluklara karşı tam olarak hazır olması beklenmektedir.

Kaynaklar

Ccdcoe.org (2018). Siber Alanı Güvence Altına Alma. Alınan yer: https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/pC_V2N2_en.pdf. Erişim tarihi: 28.04.2019.

Iss.europa.eu (2018). Saldırılar, Sızıntılar ve Aksaklıklar: Rus Siber Stratejileri. Alınan yer: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_148.pdf. Erişim tarihi: 29.04.2019.

Isdp.mdai.gov.kz (2019). Siber Kalkan Kavramı. Alınan yer: <http://isdp.mdai.gov.kz/en/page/concept-cybershield>. Erişim tarihi: 30.04.2019.

Kapital.kz (2019). Kazakistan Küresel Siber Güvenlik Endeksi'nde 40. Sırada. Alınan yer: <https://kapital.kz/gosudarstvo/77069/kazakhstan-zanyal-40-ye-mesto-v-global-nom-indekse-kiberbezopasnosti.html>. Erişim tarihi: 30.04.2019.

Kazakistan Dışişleri Bakanlığı (2017). Kazakistan'ın Üçüncü Modernizasyon Süreci: Küresel Rekabet. Alınan yer: <http://mfa.gov.kz>.

Kazakhstan: Global Competitiveness. Retrieved from <http://mfa.gov.kz/en/singapore/content-view/treta-modernizacia-kazahstana-globalnaa-konkurentosposobnost-13>. Accessed on 30.04.2019.

Symantec.com (2017). Internet Security Threat Report. Retrieved from <https://www.symantec.com/content/dam/symantec/docs/security-center/white-papers/istr-ransomware-2017-en.pdf>. Accessed on 28.04.2019.

Zakon.kz (2019). How Cyber Security is Defined in Kazakhstan. Retrieved from <https://www.zakon.kz/4959961-kak-v-kazahstane-obespechivayut.html>. Accessed on 01.05.2019.

Zakon.kz (2019). The Number of Fixed Internet Subscribers in the Republic of Kazakhstan Decreased by 5.5% Per Year. Retrieved from <https://www.zakon.kz/4964059-chislo-abonentov-fiksirovannogo.html>. Accessed on 30.04.2019.

[kz/en/singapore/content-view/treta-modernizacia-kazahstana-globalnaa-konkurentosposobnost-13](http://mfa.gov.kz/en/singapore/content-view/treta-modernizacia-kazahstana-globalnaa-konkurentosposobnost-13). Erişim tarihi: 30.04.2019.

Symantec.com (2017). İnternet Güvenliği Tehdit Raporu. Alınan yer: <https://www.symantec.com/content/dam/symantec/docs/security-center/white-papers/istr-ransomware-2017-en.pdf>. Erişim tarihi: 28.04.2019.

Zakon.kz (2019). Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki Sabit İnternet Abone Sayısı Yılda %5,5 azaldı. Alınan yer: <https://www.zakon.kz/4964059-chislo-abonentov-fiksirovannogo.html>. Erişim tarihi: 30.04.2019.

Zakon.kz (2019). Kazakistan'da Siber Güvenlik Nasıl Tanımlanır. Alınan yer: <https://www.zakon.kz/4959961-kak-v-kazahstane-obespechivayut.html>. Erişim tarihi: 01.05.2019.

DENUCLEARIZATION OF THE KOREAN PENINSULA: LESSONS FROM KAZAKHSTAN KORE YARIMADASI' NIN NÜKLEER SİLAHLARDAN ARINDIRILMASI: KAZAKİSTAN TECRÜBESİ

*Dauren Aben **

There were high expectations in the international community that the second Trump-Kim summit held in Vietnam in February 2019 would be a turning point in the nuclear disarmament of the Democratic People's Republic of Korea (DPRK) eventually leading to the complete denuclearization of the Korean Peninsula. This optimism was backed by several steps that the DPRK had taken since the beginning of detente on the Korean Peninsula in early 2018 to reduce tensions in relations with the United States, from the cessation of nuclear and missile tests to the return of the remains of American soldiers who had died in the Korean War. However, while the dynamics of bilateral contacts between Washington and Pyongyang provided a good basis for such sanguine hopes, the summit did not result in any historical breakthroughs, and some observers regarded its outcome as a total failure (Friedman, 2019). There were a number of reasons for this outcome. Most importantly, the parties, apparently, did not engage in sufficient preparatory work at the lower diplomatic and expert level on the eve of the summit: they failed to clarify each other's negotiating positions, narrow down differences and come up with constructive proposals that would have made it possible to reach a mutually acceptable compromise. There were no pre-agreed documents, and the leaders of the two countries were unable to achieve a deal during their face-to-face negotiations. North Korea, which was expecting a weakening of the sanctions regime in response to a partial dismantlement of its nuclear facilities, was confronted with the U.S. demand for unconditional, verifiable and irreversible denuclearization without receiving any sig-

Şubat 2019'da Vietnam'da düzenlenen ikinci Trump-Kim zirvesi, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan tamamen arındırılmasına katkı sağlayarak Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin (KDHC) nükleer silahsızlanması için bir dönüm noktası olacağı yönündeki uluslararası toplumdaki beklentileri yükseltmiştir. 2018 yılının başında, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile olan ilişkilerdeki gerilimi azaltmak adına Kore Yarımadası'nda diplomatik rahatlatma sürecinin başlangıcından bu yana nükleer çalışmalar ve füze denemelerinin durdurulması ve Kore Savaşı'nda ölen ABD askerlerine ait kalıntıların iade edilmesi yönünde KDHC tarafından atılan bazı adımlar, bu iyimser tutumu destekleyici nitelikteydi. Washington ile Pyongyang arasındaki ikili temasların dinamikleri, bu tür iyimser beklentilere neden olmuş olsa da söz konusu zirvede tarihi olarak nitelendirilebilecek herhangi bir karara varılamamıştır. Bundan dolayı, bazı gözlemciler zirve sonucunu tam bir başarısızlık olarak değerlendirmiştir (Friedman, 2019). Bunun birçok nedeni bulunmaktadır. En önemlisi, görüşüşe göre taraflar, zirvenin arifesinde, daha alt kademede diplomatik ve uzmanlık düzeyinde yeterli ön hazırlık çalışmalarını yapmamışlardı. Ayrıca, birbirlerinin müzakere pozisyonlarını netleştirememiş, farklılıkları azaltmamış ve karşılıklı olarak kabul edilebilir uzlaşmayı mümkün kılacak yapıcı önerilerde bulunamamışlardır. Dahası, iki ülke liderlerinin yüz yüze görüşmeler sırasında anlaşma sağlayamadığı söz konusu zirvede önceden kararlaştırılmış herhangi bir belge de bulunmamaktaydı. Nükleer tesislerinin kısmen kapatılmasına karşı yaptırımların hafifletilmesi ni bekleyen Kuzey Kore, önemli bir güvenlik garantisi ve ekonomik fayda elde etmeden

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. dauraben@gmail.com

nificant security guarantees and economic benefits.

At the same time, there were some positive aspects that held a promise for a better future in resolving the North Korean nuclear issue. Despite the lack of results, the negotiations were held in a friendly atmosphere, and, with Trump and Kim managing to keep a fairly good personal relationship, Washington and Pyongyang expressed their willingness to continue negotiations. Although North Korea resumed missile tests by launching short-range projectiles in May 2019, the parties managed to organize an informal meeting between Trump and Kim at the Korean Demilitarized Zone in late June and announced a forthcoming resumption of nuclear talks (Martin et al., 2019). The process further intensified after the dismissal of U.S. National Security Advisor John Bolton, who had advocated applying the Libyan model of denuclearization to the DPRK. However, again, no substantial progress was achieved at the bilateral working-level talks held in Stockholm in October 2019, with North Korea conducting new missile tests and insisting on its end-of-year deadline for the United States to change its negotiating stance and offer more concessions (Kim, 2019). It should also be noted that the continuing stalemate in negotiations allows Pyongyang to consolidate its nuclear weapons and ballistic missile capabilities both qualitatively and quantitatively.

Nevertheless, the window of opportunity for improving the situation on the Korean Peninsula is still open, but it may slam shut, as it did on repeated occasions in the past. At the present stage, it seems highly doubtful that the DPRK will abandon the entire arsenal of its nuclear weapons or related production capabilities. The North Korean regime will most likely continue to adhere to the position of partial denuclearization in exchange for concessions from the United States and the international community. In this regard, the disarmament experience of Kazakhstan may offer some lessons or even serve in part as a possible model for efforts to denuclearize North Korea and bring lasting peace to the Korean Peninsula.

nükleer silahlardan tamamen teyit edilebilir ve geri dönülemez bir şekilde arındırılması yönündeki ABD'nin talepleri ile karşı karşıya kalmıştır.

Bununla birlikte, söz konusu görüşmelerin, Kuzey Kore nükleer sorununun çözümünde gelecek için daha olumlu bazı gelişmelere yol açtığı söylenebilir. Herhangi bir sonuca ulaşamamasına rağmen, dostane bir ortamda geçen müzakerelerle Trump ve Kim arasında oldukça iyi-kişisel bir ilişki kurulmuş, Washington ve Pyongyang müzakerelere devam etmek yönündeki kararlılıklarını göstermişlerdir. Her ne kadar Kuzey Kore, Mayıs 2019'da kısa menzilli füze testlerine devam etmiş olsa da Haziran ayı sonunda, Kore Tarafsız Bölgesi'nde Trump ve Kim arasında gayriresmî bir toplantı gerçekleştirilmiş ve taraflar, yakında nükleer müzakerelerin yeniden başlatılacağını açıklamışlardır (Martin vd., 2019). Bu süreç, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması için Libya modelinin uygulanmasını savunan ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton'un görevden alınmasını müteakip daha da hızlanmıştır. Ancak, Ekim 2019'da Stockholm'de yapılan hazırlık düzeyindeki ikili görüşmelerde önemli bir ilerleme kaydedilememiştir. Zira Kuzey Kore, yeni füze denemeleri gerçekleştirerek daha fazla taviz vermesi konusunda ABD'ye yıl sonuna kadar süre vermiştir (Kim, 2019). Müzakerelerde devam eden durağanlığın, Pyongyang'ın nükleer silah ve balistik füze kapasitesini hem niteliksel hem de niceliksel olarak geliştirmesine yol açtığı da belirtilmelidir.

Bununla birlikte, Kore Yarımadası'ndaki durumun iyileştirilmesi için fırsatların hala geçerli olduğu, ancak geçmişte defalarca tecrübe edildiği üzere kaybolma riskinin de olduğu hatırlanmalıdır. Halihazırda, KDHC'nin mevcut nükleer silahları ve ilgili diğer üretim kapasitesinden vazgeçmesi pek mümkün görünmemektedir. Kuzey Kore rejimi, ABD ve uluslararası toplumdan elde edeceği imtiyazlar karşılığında nükleer silahlarından kısmen arınma yönündeki konumunu devam ettirebilir. Bu çerçevede, Kazakistan'ın nükleer silahsızlanma deneyimi, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması için

There are certain similarities of the DPRK's current situation with the one faced by Kazakhstan at the dawn of its independence. Kazakhstan inherited from the Soviet Union the world's fourth largest nuclear weapons arsenal consisting of 1,410 nuclear warheads, 40 strategic bombers and 104 intercontinental ballistic missiles, in addition to the nuclear weapons testing and uranium production infrastructure (NTI, 2018a). There is some Soviet legacy in the North Korean nuclear and missile programs, too, as they are primarily based on hardware, knowledge and technology received at the time from the USSR (NTI, 2018b; Engel and Werner, 2018). In the early 1990s, Kazakhstan found itself in a complicated geopolitical environment, surrounded by nuclear-armed neighbors, and was wary of possible territorial claims and separatist movements. Therefore, for a brief period of time, the Kazakh leadership considered retaining the nuclear arsenal as a deterrent against potential military threats and balanced between an immediate renouncement of nuclear weapons and a nuclear club membership. In the case of North Korea, a guaranteed protection against acts of aggression and other perceived external risks also seems to be a major motivation for maintaining the nuclear weapons stockpile.

At the same time, there are obvious differences between the cases of Kazakhstan and North Korea. While experiencing enormous pressure from major powers, especially the United States and Russia, Kazakhstan clearly understood that it lacked control, funds and local qualified personnel to maintain the nuclear arsenal. It was also understood that the refusal to give up nuclear weapons would make Kazakhstan a pariah state and lead to international sanctions or even intervention. Besides, there was strong domestic antinuclear sentiment as a result of 456 nuclear-weapon tests at the Semipalatinsk site that caused enormous damage to human health and environment. On the other hand, Pyongyang generally managed to develop nuclear weapons indigenously and maintains them without outside help, despite the severe sanctions regime. Moreover, the North Korean nuclear program, which is

bazı dersler sunabileceği gibi Kore Yarımadası'nda kalıcı barışın sağlanmasına yönelik çabalar bakımından da örnek teşkil edebilir.

KDHC'nin mevcut durumu ile Kazakistan'ın bağımsızlığının ilk yıllarında karşı karşıya olduğu şartlar arasında bazı benzerlikler söz konusudur. Kazakistan, Sovyetler Birliği'nden nükleer silah denemeleri ve uranyum üretimi altyapısına ek olarak 1,410 nükleer savaş başlığı, 40 stratejik bombardıman uçağı ve 104 kıtalararası balistik füzedden oluşan dünyanın dördüncü en büyük nükleer silah cephanesini miras almıştır (NTI, 2018a). Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dönemine dayanan Kuzey Kore nükleer ve füze programlarının donanım, bilgi ve teknolojik altyapısı da Kazakistan örneğinde olduğu gibi Sovyetlerden kalma bir mirastır (NTI, 2018b; Engel ve Werner, 2018). 1990'ların başında Kazakistan, kendisini nükleer silahlara sahip komşularla çevrili, karmaşık bir jeopolitik ortam içerisinde bulmuş ve olası toprak talepleri ve ayrılıkçı hareketlere karşı bazı endişeler yaşamıştır. Bu nedenle, Kazakistan yönetimi, bire süre nükleer cephaneliğin muhafaza edilmesini, potansiyel askeri tehditlere karşı caydırıcı bir güç olarak değerlendirmiş ve nükleer silahların derhal feshedilmesi ile nükleer kulüp üyeliği arasında dengeyi sağlamaya çalışmıştır. Kuzey Kore örneğinde, KDHC'nin nükleer silah varlığı, saldırganlık eylemleri ve diğer muhtemel dış risklere karşı korunma garantisi olarak görülmektedir.

Benzerliklerin yanında, Kazakistan ile Kuzey Kore'nin durumları arasında oldukça bariz farklılıklar gözlemlenmektedir. Dönem itibari ile başta ABD ve Rusya olmak üzere büyük güçler tarafından baskı altında tutulan Kazakistan, nükleer cephaneliğinin sürdürülebilirliği için gerekli fon ve nitelikli yerel personelden yoksun olduğunun farkındaydı. Bunun yanında, nükleer silahlardan vazgeçmeme yönündeki muhtemel bir karar, Kazakistan'ın uluslararası toplum tarafından dışlanmasına, uluslararası yaptırımlara ve hatta müdahalelere maruz kalmasına neden olma risklerini de beraberinde taşııyordu. Kazakistan'ın nükleer silah varlığı ile ilgili vardığı nihai kararın arkasındaki önemli bir etkenin de ulusal kamuoyu olduğu söylenebilir. Zira

believed to be a product of the Juche ideology of self-sufficiency and self-reliance, is a source of national pride and international prestige (McGuire, 2018).

Therefore, given the differing contexts and conditions of the two countries' nuclear dilemmas, Kazakhstan's experience cannot serve as a directly applicable practical guidance for North Korea's denuclearization, but it may offer some useful lessons on how to achieve an acceptable trade-off between nuclear disarmament and desirable security, political, economic and other rewards. To move forward on the path of denuclearization, Pyongyang should be offered a reliable combination of security guarantees, confidence building measures, and economic incentives. This is confirmed by the example of Kazakhstan that made a decision to go non-nuclear after becoming part of the CIS collective security system and obtaining assurances of its independence, sovereignty and territorial integrity later backed by written political commitments of the nuclear powers. Equally important was the fact that in exchange for disarmament Kazakhstan received large-scale investment, as well as economic and technical assistance, including for removing nuclear weapons and dismantling military nuclear facilities. According to U.S. Ambassador to Kazakhstan William Moser, the United States spent over \$840 million in Kazakhstan on nuclear nonproliferation issues (Radio Free Europe, 2019). Thus, using its de-facto nuclear-weapon state's status as a bargaining chip, Kazakhstan was able to maximize its strategic gains.

To conclude, while Kazakhstan's model is not entirely workable for North Korea, its certain elements can and should be adapted for use in the denuclearization of the Korean Peninsula. A successful process will require a number of conditions: the political will of the DPRK leadership, firm security guarantees on the part of the United States and other nuclear powers, as well as tangible economic benefits for Pyongyang. The DPRK will not accept coercive denuclearization, and a possible consensus is only attainable through phased, transparent and constructive diplomatic approaches without resort to nuclear

Semipalatinsk test sahasında, geçmişte yapılan 456 nükleer denemenin insan sağlığı ve çevre açısından ne tür sorunlara yol açtığı bilinmekteydi. Ancak, Pyongyang, ağır yaptırımlara tabi tutulmuş olmasına rağmen nükleer silahları kendi imkânları ile geliştirmeye devam etmiştir. Bu yönüyle, kendi kendine yeterlilik politikası ve kendine güven ilkelerine dayanan Juche ideolojisinin bir ürünü olduğu iddia edilen Kuzey Kore nükleer programı, ulusal gurur ve uluslararası prestij kaynağı olarak görülmektedir (McGuire, 2018).

Bu nedenle, farklı bağlam ve koşullara sahip iki ülkenin nükleer ikilemleri göz önüne alındığında, Kazakistan deneyiminin, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması için doğrudan uygulanabilir bir özelliğe sahip olduğu söylenemez. Ancak Kazakistan tecrübesi, nükleer silahsızlanma ve kabul edilebilir güvenlik, siyasi, ekonomik ve diğer kazanımlar arasında bir dengenin nasıl oluşturulabileceği konusunda bazı yararlı dersler sunabilir. Nükleer silahlardan arındırılma sürecinde ilerleme kaydedebilmek için, Pyongyang'a güvenilir güvenlik garantileri, güven artırıcı önlemler ve ekonomik teşviklerden oluşan kombine bir teklif sunulmalıdır. Bu teklif, Kazakistan'ın, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün bir parçası olduktan sonra nükleer silahsızlanma yolunda aldığı kararın ardından bağımsızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü güvence altına alan ve daha sonra nükleer güçlerin yazılı siyasi taahhütleri ile desteklenen süreçler benzeri bir yol haritası ile desteklenmelidir. Aynı derecede önemli sayılabilecek diğer bir husus ise nükleer silahsızlanma karşılığında Kazakistan'ın, nükleer silahların sökülmesi ve askeri nükleer tesislerin ortadan kaldırılması gibi alanların da dâhil olduğu çeşitli ekonomik ve teknik yardımların yanı sıra büyük ölçekli dış yatırım almış olmasıdır. ABD'nin Kazakistan Büyükelçisi William Moser'e göre nükleer silahların yayılmasının önlenmesi çerçevesinde Kazakistan, ABD'den yaklaşık 840 milyon dolardan fazla mali destek sağlamıştır (Özgür Avrupa Radyosu, 2019). Bu örneklerde görüleceği üzere, nükleer silaha sahip olma konumunu bir koz olarak kullanan Kazakistan, stratejik kazanımlarını üst seviyelere çıkarabilmiştir.

threats. In this regard, it is worth considering a revival of the multilateral negotiation mechanism. A verifiable elimination of North Korea's nuclear weapons and related infrastructure will require significant financial costs and technical expertise, so the international community must be ready to bear the burden of denuclearization, as was the case with Kazakhstan. Above all, denuclearization is a slow and complicated endeavor for both political and technical reasons, therefore patience and an atmosphere of trust are essential for succeeding in this effort.

References

Engel Richard and Kennett Werner (2018). North Korea's New Missile Technology May Have Soviet Roots. Retrieved from <https://www.nbcnews.com/news/world/north-korea-s-new-missile-technology-may-have-soviet-roots-n852231>. Accessed on 04.11.2019.

Friedman Uri (2019). After Raising the Stakes for North Korea Summit, Trump Walks Away. Retrieved from <https://www.theatlantic.com/international/archive/2019/02/donald-trump-summit-kim-jong-un-failure/583810/>. Accessed on 04.11.2019.

Kim Min Joo (2019). North Korea Gives Trump Administration Year-End Deadline to Change 'Hostile Policy' If It Wants Nuclear Talks to Continue. Retrieved from https://www.washingtonpost.com/world/us-disputes-north-korean-claim-that-nuclear-talks-have-broken-down/2019/10/05/a8865230-e6cc-11e9-b0a6-3d03721b85ef_story.html. Accessed on 04.11.2019.

Martin Timothy, Leary Alex and Andrew Jeong (2019). Trump Steps Into North Korea as Two Sides Agree to Restart Nuclear Talks. Retrieved from <https://www.wsj.com/articles/trump-says-north-koreas-kim-wants-to-meet-11561862697>. Accessed on 04.11.2019.

McGuire Kristian (2018). North Korea and the Prestige Dilemma. Retrieved from <https://thediplomat.com/2018/11/north-korea-and-the-prestige-dilemma/>. Accessed on 04.11.2019.

Sonuç olarak, tam anlamıyla Kuzey Kore için uygun bir model olmamakla birlikte Kazakistan modelinin, bazı hususiyetleri dikkate alınarak, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması sürecinde uyarlanabilir ve kullanılabilir olduğu söylenebilir. Sürecin başarılı bir şekilde yürütülmesi farklı koşulları birlikte barındırması gerekmektedir. Bunlar, KDHC önderliğinin siyasi iradesi, ABD ve diğer nükleer güce sahip ülkeler tarafından sunulacak güçlü güvenlik garantileri ve Pyongyang için sunulacak somut ekonomik kazanımlar şeklinde özetlenebilir. KDHC'nin nükleer silahlardan arındırılma süreci, tehditlere dayanan zorla dayatılan önlemlerle değil, şeffaf, aşamalı ve yapıcı diplomatik yaklaşımlar ve çok taraflı müzakerelerle mümkün olabilecektir. Bu bakımdan, çok taraflı müzakere mekanizmasının yeniden canlandırılması tekrar gündeme getirilmelidir. Önemli bir bütçe ve teknik uzmanlık gerektiren Kuzey Kore'nin nükleer silahlar ve ilgili altyapısının teyit edilebilir bir şekilde elimine edilmesi, Kazakistan örneğinde olduğu gibi, belirtilen maliyet ve teknik desteğin başta nükleer güçler olmak üzere uluslararası toplum tarafından sağlanacak desteğe bağlıdır. Nükleer silahlardan arındırma sürecinin hem politik hem de teknik nedenlerden dolayı yavaş ve karmaşık olması, söz konusu çabanın başarısı için sabır ve güven atmosferi oldukça önemlidir.

Kaynaklar

Engel Richard ve Kennett Werner (2018). Kuzey Kore'nin Yeni Füze Teknolojisi Sovyet Köklerine Sahip Olabilir. Alınan yer: <https://www.nbcnews.com/news/world/north-korea-s-new-missile-technology-may-have-soviet-roots-n852231>. Erişim tarihi: 04.11.2019.

Friedman Uri (2019). Kuzey Kore Zirvesi için İstenilenlerin Artırmasının Ardından, Trump Çekildi. Alınan yer: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2019/02/donald-trump-summit-kim-jong-un-failure/583810/>. Erişim tarihi: 04.11.2019.

Kim Min Joo (2019). Kuzey Kore, Nükleer Müzakerelerin Devam Etmesini İstiyor-

Nuclear Threat Initiative (2018a). Kazakhstan: Nuclear. Retrieved from <https://www.nti.org/learn/countries/kazakhstan/nuclear/>. Accessed on 04.11.2019.

Nuclear Threat Initiative (2018b). North Korea: Nuclear. Retrieved from <https://www.nti.org/learn/countries/north-korea/nuclear/>. Accessed on 04.11.2019.

Radio Free Europe (2019). U.S. Envoy Urges Kazakhstan To Improve Rights Situation. Retrieved from <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-u-s-envoy-moser-improve-rights-situation/30218039.html>. Accessed on 04.11.2019.

sa, 'Düşman Politikasını' Değiştirmek için Trump Yönetimine Yıl Sonuna Kadar Zaman Verdi. Alınan yer: https://www.washingtonpost.com/world/us-disputes-north-korean-claim-that-nuclear-talks-have-brought-down/2019/10/05/a8865230-e6cc-11e9-b0a6-3d03721b85ef_story.html. Erişim tarihi: 04.11.2019.

Martin Timothy, Leary Alex ve Andrew Jeong (2019). İki Tarafın Nükleer Müzakereleri Yeniden Başlatmayı Kabul Etmesinin Ardından Trump Kuzey Kore'yle Görüşmek için Adımlarını Atıyor. Alınan yer: <https://www.wsj.com/articles/trump-says-north-koreas-kim-wants-to-meet-11561862697>. Erişim tarihi: 04.11.2019.

McGuire Kristian (2018). Kuzey Kore ve Prestij İkilemi. Alınan yer: <https://thediplomat.com/2018/11/north-korea-and-the-prestige-dilemma/>. Erişim tarihi: 04.11.2019.

Nükleer Tehdit Girişimi (2018a). Kazakistan: Nükleer. Alınan yer: <https://www.nti.org/learn/countries/kazakhstan/nuclear/>. Erişim tarihi: 04.11.2019.

Nükleer Tehdit Girişimi (2018b). Kuzey Kore: Nükleer. Alınan yer: <https://www.nti.org/learn/countries/north-korea/nuclear/>. Erişim tarihi: 04.11.2019.

Özgür Avrupa Radyosu (2019). ABD Elçisi Kazakistan'ı Hakların Durumunu İyileştirmeye Çağırdı. Alınan yer: <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-u-s-envoy-moser-improve-rights-situation/30218039.html>. Erişim tarihi: 04.11.2019.

THE GLOBAL TERRORISM INDEX AND CENTRAL ASIA KÜRESEL TERÖRİZM İNDEKSİ VE ORTA ASYA

*Albina Muratbekova **

Terrorism nowadays remains one of the major global threats representing a security risk to every single country. Since 2000, the Institute for Economics and Peace has been publishing the Global Terrorism Index (GTI) report, which analyzes the data from 1970 to the present to assess the impact of terrorism and to provide a comprehensive summary of its key global trends. According to the latest report published in November 2019, the number of deaths caused by terrorism declined by almost 52% as compared with 2014. However, the number of countries that are effected by terrorism still remains high. Therefore, it would be interesting to look at the global trends in terrorism, while focusing on the case of the Central Asian states.

According to the GTI report, at least one death caused by terrorism was recorded in 71 countries in 2018, which is the second highest number since 2002 in terms of the number of countries that are effected by terrorism. As for the reduction in the number of deaths caused by terrorism, there are several reasons that are indicated in the report. These are mainly related to the reduction in conflicts in the Middle East and the decline of terrorist activities of the so called Islamic State (Daesh). The analysis of the number of deaths in the report indicates that four terrorist groups are responsible for 57.8% of total terrorism related deaths in 2018, namely the Taliban, Daesh, the Daesh Khorasan Chapter, and Boko Haram. Besides these terrorist groups, there is also an increasing number of far-right terrorist groups. While they are responsible for the small part of deaths caused by terrorism, their death toll is on the rise in recent years – from 11 in 2017 to 77 by the end of September 2019. Alongside these figures, the report also provides the ranking of countries by the impact of terrorism, with the most affected at the

Günümüz dünyasının en önemli güvenlik sorunlarından birisi haline gelen terörizm tüm ülkeler için ana güvenlik tehlikeleri arasında yer almaktadır. Ekonomi ve Barış Enstitüsü 2000 yılından itibaren Küresel Terörizm İndeksi (KTİ) adlı bir rapor yayınlamaktadır. Raporu 1970'den 2018'e kadar terörizmin etki seviyesini değerlendiren analizler ile kapsamlı bir şekilde küresel terörizm olaylarındaki eğilimler hakkında çeşitli bilgiler verilmektedir. Kasım 2019'da yayınlanan son rapora göre, 2014 rakamları ile karşılaştırıldığında terör olayları nedeniyle ölenlerin sayısında %52'lik bir düşüş yaşanmasına rağmen terörizmden genel olarak etkilenen ülkelerin sayısının hala yüksek olduğu bildirilmektedir. Bu bilgilerin doğrultusunda küresel terörizm eğilimlerinin incelenmesi ve Orta Asya bölgesinin ele alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

KTİ raporuna göre 2018'de en az bir ölüm nedeni terör saldırısı olarak bildirilen 71 ülke bulunmakta olup bu rakam 2002'den bu yana en yüksek ikinci sayı olarak kayıtlara geçmiştir. Ayrıca raporda toplam terörizm nedeniyle ölenlerin sayılarındaki düşüşün nedenleri arasında Orta Doğu'da yaşanan çatışmalar ile Daesh'in terör eylemlerinin azalması gösterilmektedir. Raporu ölüm sayıları hakkında verilen bilgi ve analizlerin incelendiğinde 2018'deki toplam terörizm nedeniyle ölenlerin sayısının %57.8'inden Taliban, Daesh, Daesh Khorasan Bölümü ve Boko Haram'ın sorumlu olduğu ifade edilmektedir. Buna ek olarak aşırı sağ terörist gruplar da toplam ölüm sayısı içerisinde küçük bir bölümden sorumludurlar. Lakin bu grupların terör eylemleri nedeniyle ölenlerin sayısı da geçtiğimiz yıllar içerisinde artış eğilimindedir. Örneğin terör eylemleri sebebiyle ölenlerin sayısı 2017'de 11 kişiden 2019'un Eylül ayında 77'ye ulaşmıştır.

KTİ raporu sunmakta olduğu bilgiler ara-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. albina.muratbek@gmail.com

top of the list and the least affected at the bottom. Since 2003, Iraq had been leading the index until Afghanistan surpassed it due to an increase of 59% in the number of deaths from terrorism in 2018 as compared with 2017. Afghanistan and Iraq are followed by Nigeria, Syria, Pakistan, Somalia, India, Yemen, Philippines, and Congo (GTI, 2019).

The Central Asian states in the report are included in the Russia and Eurasia region, which comprise twelve post-Soviet states. Of these states, Turkmenistan and Belarus maintained their score of "no impact of terrorism", whereas Kazakhstan stood out without any incidents for the past two years improving its position from the 79th to the 85th. The positions of Kyrgyzstan and Uzbekistan, which are ranked 87th and 135th, respectively, remain relatively stable for years. Within the Central Asian states, Uzbekistan and Turkmenistan are considered as the least affected by terrorism, with the former holding to its position for almost 10 years and the latter mostly staying at the bottom of the list. Overall, out of the twelve post-Soviet states, nine improved their positions in the GTI index in 2019 (GTI, 2019). Yet, Tajikistan was downgraded due to the recent terrorism related incidents in the country. Undoubtedly, the main factor causing many security issues for Tajikistan is its proximity to Afghanistan, where numerous cells of terrorist groups operate.

Even though there is a decline in terrorist activities of Daesh for the second successive year both in the number of death and attacks by 69% and 63%, respectively, compared with its peak period in 2016, Tajikistan with its ill-protected borders continues to suffer from terrorist attacks reportedly organized by Daesh. For instance, the most recent terrorist attack took place at around 3:00 a.m. on November 6, 2019, on the eve of the celebration of Tajikistan's Constitution Day, when 20 masked militants attacked the border post No. 4 "Ishkobod" in the Rudaki district, located 60 km from Dushanbe at the Tajik-Uzbek border. As a result, 15 attackers were killed and five were captured, while two Tajik personnel were killed, according to the Tajik State Committee for National Security.

sında ülkelerin terörizmden etkilenme durumları ile de listelemelerini yayınlamaktadır. Terörden etkilenme listelemesinde listenin başında yer alan ülkeler terörden en çok etkilenenler arasında yer alırken alt sıralarda konumlananlar ise en az etkilenen ülkeler olarak tabir edilmektedir. Terörden etkilenme sıralaması içerisinde Irak 2003 yılından bu yana listenin başında gelirken 2017 ile karşılaştırıldığında 2018'de Afganistan'da terör eylemleri nedeniyle ölenlerin sayısındaki %59'luk artış bu ülkeyi ilk sıraya taşımıştır. Bu liste de Afganistan ve Irak'ı Nijerya, Suriye, Pakistan, Somali, Hindistan, Yemen, Filipinler ve Kongo takip etmektedir (Küresel Terorizm Endeksi, 2019).

Orta Asya ülkeleri ise raporun içerisinde Rusya ve Avrasya bölgesi içerisinde 12 post-Sovyet ülkeleri ile bir arada yer almaktadır. Türkmenistan ve Beyaz Rusya en düşük düzey olan "terörizmin etkisinin bulunmadığı" grubunda yer almaktadırlar. Kazakistan'da son iki yıl içerisinde herhangi bir terörizm eyleminin gerçekleşmemesi nedeniyle 79. sıradan 85'ye yükselmiştir. Kırgızistan ve Özbekistan ise 87. ve 135. sıralarda yer almaktadırlar. Orta Asya ülkeleri içerisinde terörizmden en az etkilenen ülkeler arasında Türkmenistan genel olarak listenin en sonunda yer alırken Özbekistan'da son 10 yıldır listenin son sıralarında konumlanmış durumdadır (Küresel Terorizm Endeksi, 2019). Lakin Tacikistan'ın 2019 yılı KİT sıralamasında üst sıralara çıktığı görülmektedir. Bunun sebepleri arasında Afganistan ile sınır komşusu olması ile bazı terörist grupların eylemlerinin Tacikistan'a son dönemlerde pek çok sıkıntı çıkarması gösterilebilir.

Her ne kadar son iki yıl içerisinde Daesh'in terör eylemlerinin sayısında 2016 yılı ile karşılaştırıldığında %63'lük ve bu saldırılar sebebiyle hayatını kaybedenlerin sayısında ise %69'luk bir düşüş yaşanmasına rağmen Tacikistan Afganistan ile sınır hattını korumada yaşadığı sıkıntılar nedeniyle Daesh'in eylemlerinden hala ciddi şekilde etkilenmektedir. Buna örnek olarak 6 Kasım 2019 tarihinde Tacikistan'ın Anayasa günü kutlamalarının yapıldığı gün sabaha karşı saat 3 sularında takriben 20 kişilik bir silahlı grup tarafından Duşanbe'ye 60 kilometre uzaklıktaki Ruda-

Two days after, the Daesh militants released a video, where they claimed responsibility for the attack. Andrei Serenko, expert of the Russian Center for the Study of Modern Afghanistan, suggested two explanations for the attack: it could be linked to the change of the leader of the caliphate and the Daesh's attempt to demonstrate its new capabilities, or the attack was a provocation to demonstrate the reality of the Daesh threat in the Central Asian states (Sputniknews.ru, 2019). Yet, there are a lot of doubts about the involvement of Daesh in the attack due to the lack of detailed information from the Tajik government. Particularly, the questions were raised concerning the validity of the statement that the militants illegally crossed the border from the Qalai Zoli district of Afghanistan to the Qabodiyon district of Tajikistan. It remains unexplained how the militants traveled for two days without being detected. In addition, the Ministry of Defense of Afghanistan stated that there was no evidence that the attackers entered Tajikistan from the Afghan territory (Cabar. asia, 2019). Besides, there are doubts about whether they came from the neighboring Taliban-dominated north of Afghanistan or from the Daesh-influenced east of the country (Taylor, 2019). Nevertheless, the Tajik authorities refrain from commenting on the details of the attack. Either way, after the attack, the Council of Commanders of the Border Troops of the CIS member states declared a readiness to provide support in strengthening the Tajik-Afghan border, while the anti-terror units of the 201st Russian military base in Tajikistan held exercises to test the defense of the Dushanbe garrison (Stepanov, 2019).

It is worth to mention that since last year, Tajikistan confronted a number of terrorist incidents related to Daesh. In February 2018, the State Committee for National Security detained 12 Daesh members who had been preparing a terrorist attack in the country. In July 2018, Daesh claimed responsibility for the killing of four foreign tourists during their bicycling tour of the country. The Daesh-affiliated inmates also organized prison riots in maximum-security penal

ki bölgesinde İskobod adlı dördüncü sınır güvenlik noktasına düzenlenen saldırı gösterilebilir. Tacikistan Ulusal Güvenlik Komitesi'nin açıklamasına göre saldırı sırasında 15 saldırgan etkisiz hale getirilirken 5'i yakalanmış olup 2 Tacik güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiştir. Bu saldırıdan iki gün sonra yayınlanan bir video da Daeş saldırısının sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu saldırının nedenleri konusuna gelecek olursak bazı güvenlik uzmanlarının görüşlerine göre saldırının iki nedeni olabilir. Bunlardan birincisi Daeş'in üst yönetim kadrosundaki değişiklikler sonucunda yeni başa gelen liderlerinin kendilerini göstermek adına örgütün yeni saldırı kabiliyetlerinin gösterilmeye çalışıldığı ifade edilmektedir. Diğer bir görüşe göre ise Daeş tehlikesinin Orta Asya bölgesinde yeniden hatırlatılmasına yönelik kısırtıcı bir saldırı olduğu yönündedir (Sputniknews.ru, 2019).

Lakin bu saldırının Daeş ile ilişkilendirilmesi konusunda pek çok şüphe uyandıran konunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Örneğin konu hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır çünkü Tacik yetkililerin konu hakkında yeterince bilgi sağlamamışlardır. Özellikle sorulması gereken soruların başında bu silahlı grubun Afganistan'ın Qalai Zoli ulusvoli bölgesinden Tacikistan'ın Qabodiyon bölgesine ilerlerken iki gün boyunca nasıl sınır güvenliği askerleri tarafından fark edilmeden sınırı geçmiş olmaları hususudur. Öte yandan bu noktada Afganistan Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklama da Afganistan topraklarından Tacikistan'a herhangi bir yasadışı geçişin bulgusuna rastlamadıklarını belirtmeleri de ilgi çekicidir (Cabar.asia, 2019). Dahası bu grubun aslen nereden yola çıktığı konusunda da net bir bilgi bulunmamakta olup Taliban'ın etkin olduğu Afganistan'ın kuzey bölgesinden mi yoksa Daeş'in konumlandığı ülkenin doğu kesiminden mi geldikleri konusunda tartışmalar sürmektedir (Taylor, 2019). Bu bahsi geçen konular üzerine Tacikistan'ın yetkili kurumlarından henüz bir açıklama yapılmamıştır. Bu saldırının hemen ardından Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Ülkelerinin Sınır Birlikleri Komutanlar Konseyi Tacikistan-Afganistan sınır hattının güvenliğinin güçlendirilmesi adına yardım etmeye hazır olduklarını bildir-

colonies in Khujand (November 2018) and Vahdat (May 2019), with around 30 people killed during those riots. Unsurprisingly, as a consequence, Tajikistan was downgraded in the GTI report from the 74th position in 2018 to the 50th in 2019. In relation to the recent attack on Tajikistan's border post and other incidents, it is worth mentioning the report made public by the Russian Ministry of Internal Affairs in early 2019 about the mass transfer of Daesh militants from Pakistan to the borders of Tajikistan. Thus, it could be considered that Russia's report sounded like an early warning for Tajikistan to take necessary measures and be ready for a potential terrorist attack (Gusarov, 2019).

Nevertheless, recent terrorist incidents in Tajikistan have alarmed other states in the Central Asian region and major regional players reminding them of the importance of preventive security measures, both at the state and interstate levels. Therefore, it is no coincidence that counterterrorism issues are discussed thoroughly by officials of the post-Soviet countries, including in the framework of the Collective Security Treaty Organization and the Shanghai Cooperation Organization. Although the impact of terrorism has reduced globally and the number of terrorist attacks is also in decrease, the threat of terrorism has not disappeared and continues to evolve. Thus, the Central Asian countries have to work together to prevent terrorist incidents and maintain stability and security in the region.

References

- Cabar.asia (2019). Tajik Experts: The Attack on Border Post is Unlikely to Affect Relations with Uzbekistan. Retrieved from <https://cabar.asia/en/tajik-experts-the-attack-on-border-post-is-unlikely-to-affect-relationships-with-uzbekistan/>. Accessed on 20.11.2019.
- Global Terrorism Index (2019). Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism, Sydney. Retrieved from <http://visionofhumanity.org/reports>. Accessed on 20.11.2019.
- Gusarov Sergey (2019). "Destabilize the

miştir. Buna ek olarak Rusya'nın Tacikistan'da konumlanan 201. askeri üstündeki terörle mücadele ekipleri Duşanbe garnizonunun güvenliğini artırma adına eğitimlere başlamışlardır (Stepanov, 2019).

Tacikistan'ın sınır güvenlik güçlerine karşı düzenlenen bu saldırı ilk olmayıp 2018 yılı içerisinde de Daesh çeşitli terör eylemleri gerçekleştirmiştir. 2018'in Şubat ayında Tacikistan Ulusal Güvenlik Konseyi'nin operasyonu sayesinde terör eylemine hazırlanan 12 Daesh üyesi yakalanmıştır. Daha sonrasında ise 2018'in Temmuz ayında bisiklet turuna çıkan dört turistin öldürülmesi olayını üstlenen Daesh 2018'in Kasım ayında Khujand ile 2019'un Mayıs ayında ise Vahdat maksimum güvenli keza evlerinde bulunan Daesh üyesi mahkûmların çıkardığı isyanlar 30 kişinin ölümüne sebebiyet vermiştir. Bu tür elim terör olayları nedeniyle Tacikistan KTİ raporunda 2018'deki 74. pozisyonundan 24 sıra gerileyerek 2019'da 50. sıraya konulanmıştır. İlginç bir detay olarak 2019'un başlarında Rusya İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan bir raporda Daesh üyelerinin büyük oranlarda Pakistan'dan Tacikistan sınırına doğru kaydıkları yönündeki bilgiler de göze çarpmakta olup bir nevi bu tür saldırıların da habercisi niteliğinde olduğu görülmektedir (Gusarov, 2019).

Sonuç olarak bu tür güncel terörist saldırıların Tacikistan'da düzenlenmesi tüm Orta Asya bölgesindeki ülkelerin güvenlik önlemlerini ülke ve bölgesel düzeyde dikkate almaları konusunu tekrardan gündemlerine almalarına neden olmuştur. Bu nedenle terörle mücadele meselelerinin post-Sovyet ülkeleri yetkilileri arasında BDT ve Şangay İşbirliği Örgütü kapsamında görüşülmesi de bir tesadüfi bir hadise değildir. Her ne kadar terörizmin ülkelere olan etkileri küresel çapta azalma eğiliminde olsa da ülkeler bazında değişikliklerle gösterebilmektedir. Bu yüzden Orta Asya ülkeleri bölgede emniyetin ve güvenliğin sağlanmasında ortak çalışarak terör eylemlerinin önlenmesini sağlamalıdır.

Kaynaklar

- Cabar.asia (2019). Tacik Uzmanlar: Sınır Karakoluna Saldırının Özbekistan'la İlişkileri Etki-

Situation in the Country": What is Known About the Attack of IS Militants On the Tajik-Uzbek Border. Retrieved from <https://russian.rt.com/ussr/article/684286-tadzhikistan-granica-ataka-ig>. Accessed on 20.11.2019.

Sputniknews.ru (2019). Sudden Attack on a Border Post in Tajikistan: Sensation or Provocation. Retrieved from <https://tj.sputniknews.ru/country/20191106/1030172429/vnezapnaya-ataka-pogranpost-tajikistan-sensaciya-provokaciya.html>. Accessed on 20.11.2019.

Stepanov Alexander (2019). Let's Go On a Breakthrough. In Tajikistan, ISIS Fighters Attacked a Border Post. Retrieved from <https://rg.ru/2019/11/06/v-tadzhikistane-terroristy-napali-na-pogranichnyj-post.html>. Accessed on 20.11.2019.

Taylor Max (2019). Analyzing the Islamic State Attack on Tajikistan. Retrieved from <https://www.intelligencefusion.co.uk/blog/analysing-the-islamic-state-attack-on-tajikistan>. Accessed on 20.11.2019.

lemesi Olası Değil. Alınan yer: <https://cabar.asia/en/tajik-experts-the-attack-on-border-post-is-unlikely-to-affect-relations-with-uzbekistan/>. Erişim tarihi: 20.11.2019.

Gusarov Sergey (2019). Ülkedeki Durumu İstikrarsızlaştırma: İslamcı Militanların Tacik-Özbek Sınırına Saldırıları Hakkında Bilinenler. Alınan yer: <https://russian.rt.com/ussr/article/684286-tadzhikistan-granica-ataka-ig>. Erişim tarihi: 20.11.2019.

Küresel Terörizm Endeksi (2019). Küresel Terörizm Endeksi 2019: Terörizmin Etkisinin Ölçülmesi. Alınan yer: <http://visionofhumanity.org/reports>. Erişim tarihi: 20.11.2019.

Sputniknews.ru (2019). Tacikistan'daki Bir Sınır Karakoluna Ani Saldırı: Sansasyon veya Provokasyon. Alınan yer: <https://tj.sputniknews.ru/country/20191106/1030172429/vnezapnaya-ataka-pogranpost-tajikistan-sensaciya-provokaciya.html>. Erişim tarihi: 20.11.2019.

Stepanov Alexander (2019). Tacikistan'da, Daeş Savaşçıları Sınır Görevlilerine Saldırdı. Alınan yer: <https://rg.ru/2019/11/06/v-tadzhikistane-terroristy-napali-na-pogranichnyj-post.html>. Erişim tarihi: 20.11.2019.

Taylor Max (2019). Tacikistan'daki Daeş Saldırısının Analizi. Alınan yer: <https://www.intelligencefusion.co.uk/blog/analysing-the-islamic-state-attack-on-tajikistan>. Erişim tarihi: 20.11.2019.

KEY DIRECTIONS OF TAJIKISTAN'S CURRENT FOREIGN POLICY TACİKİSTAN'IN GÜNÜMÜZDEKİ DİŞ POLİTİKASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

*Albina Muratbekova **

Central Asia is undergoing significant changes in terms of international relations. The leadership changes in the region that may lead to the transformation in regional dynamics coupled with the shift of interest of major powers towards the East, especially to Central Asia, are examples of this. Governments in Central Asia are following this process carefully while looking for new opportunities for their countries. Tajikistan, which has not yet experienced any fundamental changes in its internal and external politics, is putting efforts to harvest advantages of this transitional period. Therefore, it would be useful to analyze recent developments in Tajikistan under president-for-life Emomali Rahmon in the context of regional developments.

Being among the most vulnerable countries of Central Asia due to its economic potential and political structure, Tajikistan is critical for maintaining security and stability in the region. The geographical connectivity to Afghanistan in the south causes security concerns not only to Tajikistan but also to neighboring Uzbekistan, Kyrgyzstan, China, and even to Kazakhstan and Russia. In addition to its disadvantageous geographical position, Tajikistan is the only Central Asian country that faced the devastation of a civil war during 1992-1997, which still has implications in its social and economic structures. Therefore, Russia and China are actively involved in ensuring political and economic stability in Tajikistan, especially for regional security reasons. In its turn, the Tajik government acknowledges the mentioned concerns and creates new opportunities in foreign policy by taking into account the investment potential of major powers such as

Son dönemde, uluslararası ilişkiler açısından Orta Asya'da önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bölgesel dinamiklerde bir dönüşüm neden olabilecek yönetim değişiklikleri, büyük güçlerin ilgisinin Doğu'ya ve özellikle de Orta Asya'ya kayması bunun örneklerindendir. Orta Asya'daki yönetimler, bu süreci dikkatle takip ederken bir taraftan da ülkeleri için yeni fırsatlar aramaktadırlar. Şimdiye kadar iç ve dış politikasında köklü değişiklikler yaşamamış olan Tacikistan'ın, söz konusu bölgesel gelişmelerden fayda sağlama beklentisinde olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, kayd-ı hayat şartıyla Cumhurbaşkanı olan Emomali Rahmon'un yönettiği Tacikistan'daki son gelişmelerin bölgesel gelişmeler bağlamında incelenmesinde fayda görülmektedir.

Ekonomik potansiyeli ve siyasal yapısı nedeni ile Orta Asya'nın en savunmasız ülkeleri arasında olduğu iddia edilen Tacikistan, bölgesel güvenlik ve istikrarın sağlanmasında kritik öneme sahiptir. Güneyde Afganistan'a komşu olması sadece Tacikistan'ın kendisi için değil aynı zamanda komşu ülkeler olan Özbekistan, Kırgızistan, Çin ve hatta Kazakistan ve Rusya için de bir takım güvenlik sorunlarına neden olmaktadır. Coğrafi konumundan kaynaklanan bu dezavantajın yanı sıra diğer bölge ülkelerinden farklı olarak Tacikistan, 1992-1997 yılları arasında yıkıcı bir iç savaşa sahne olmuştur. Bu iç savaşın izleri sosyal yapıda olduğu gibi ekonomik yapıda da hala etkisini sürdürmektedir. Belirtilen bu sebeplerle, özellikle de bölgesel güvenlik gerekçesiyle Rusya ve Çin, Tacikistan'da siyasi ve ekonomik istikrarın teminine özel gayret göstermektedirler. Bu hususların farkında olan Tacikistan yönetimi, Çin ve Rusya başta olmak üzere büyük güçlerin yatırım potan-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. albina.muratbek@gmail.com

China and Russia.

Tajikistan pursues an "open door" policy by following the multi-vector strategy and supporting the centuries-old experience of friendly coexistence of the peoples of Central Asia. Within the framework of these principles, Tajikistan runs its foreign policy activities based on equality and mutual interests, while encouraging foreign investments for the development of the country (Tajemb.org, 2016). As a result, the Tajik foreign policy in recent years has given priority to economic, trade and foreign investment. In particular, over the past five years, around \$5 billion of foreign investments, of which \$2 billion in the form of foreign direct investments, have been attracted to the country. Investments have been directed to the industrial, energy and construction sectors, as well as to the development of infrastructure and tourism sectors. As a result of these investments, the share of the private sector in the country's GDP in 2019 reached 70%, which is 12% more than in 2013 (Laumulin, 2019). Considering that agriculture and industry account for 18.9% and 21.9% of the country's GDP, respectively, these investments can be regarded as sizeable for Tajikistan's economy (Saidov, 2017).

Undoubtedly, the key role in Tajikistan's multi-vector foreign policy is to be attributed to President Emomali Rahmon, who has been ruling the country since 1992 (in 1992-1994 as the chairman of the Supreme Council). According to the constitutional amendments of 2016, President Rahmon became a "Leader of the Nation", which allows him to run for office indefinitely and be immune from prosecution for life. Given that the next presidential and parliamentary elections are scheduled for 2020, it can be said that Rahmon will remain the longest-ruling Central Asian president.

Nevertheless, Tajikistan's stable and autocratic regime suits the foreign policy interests of its major partners, including Russia and China that are among the top trading partners of the country. Russia remains among the key partners due to its economic, military and political support, while remittances from Tajik migrant workers in

siyellerini de dikkate alarak dış politikasında yeni açılımlar geliştirmeye çalışmaktadır.

Genel olarak bakılıncı Tacikistan'ın, çok yönlü dış politika ilkeleri çerçevesinde Orta Asya halklarının barış içinde birlikte yaşama konusundaki asırlık deneyimini destekleyerek "açık kapı" politikası izlediği söylenebilir. Bu ilkeler çerçevesinde eşitlik ve karşılıklı çıkarlar temelinde dış politikasını şekillendiren Tacikistan, bir yandan da ülkenin kalkınması için dış yatırımları teşvik etmeye çalışmaktadır (Tajemb.org, 2016). Bunun bir sonucu olarak son dönemde Tacikistan dış politikasının ekonomi, ticaret ve dış yatırım çekme gibi başlıklara öncelik verdiği söylenebilir. Son 5 yılda ülkeye 2 milyar doları doğrudan yabancı yatırım olmak üzere yaklaşık 5 milyar dolarlık yabancı yatırım çekilmiştir. Bu yatırımlar, sanayi, enerji ve inşaat sektörlerinin yanı sıra altyapı ve turizm sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Bu yatırımlar sayesinde 2019 yılında özel sektörün GSYİH içindeki payı 2013 yılına göre %12 oranında artarak %70'e ulaşmıştır (Laumulin, 2019). Tarım ve sanayi sektörlerinin, GSYİH'nın sırasıyla %18.9'unu ve %21.9'unu oluşturduğu dikkate alındığında söz konusu yatırımların Tacikistan ekonomisi için oldukça önemli olduğu görülebilir (Saidov, 2017).

Tacikistan'ın çok yönlü dış politikasında, 1992'den bu yana ülkeyi yöneten Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon'ın (1992-1994 Yüksek Konsey Başkanı) kilit rol oynadığı açıktır. 2016'da yapılan anayasa değişikliğinde "Ulusun Lideri" unvanına sahip olan Cumhurbaşkanı Rahmon'a 'sınırsız kez' cumhurbaşkanı seçilebilme ve hayatı boyunca dokunulmazlık hakkına sahip olma statüsü getirilmiştir. Bir sonraki Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento seçimlerinin 2020'de yapılacağı dikkate alınınca Rahmon'ın, Orta Asya'da, en uzun süre iktidarda kalan lider olduğu söylenebilir.

Tacikistan'ın istikrarlı ve otokratik rejimi, ülkenin en iyi ticaret ortakları arasında yer alan Rusya ve Çin gibi bölgesel güçlerin dış politik çıkarlarına uygun dışmaktadır. Rusya, ekonomik, askeri ve politik desteği nedeniyle Tacikistan'ın önemli ortaklarından biri olmaya devam etmektedir. Rusya menşeli göçmen işçi dövizleri, Tacikistan'ın önemli gelir kaynaklarından birisini oluşturmaktadır. Rusya Merkez Bankası'nın verilerine göre, 2018 yılında Rus-

Russia is an important source of national income. In particular, according to Russia's Central Bank, in 2018, around \$2,5 billion of remittances were sent from Russia, which is equivalent to Tajikistan's 34% of GDP, and this fairly shows the level of dependency of Tajikistan on the Russian economy (Sputniknews.ru, 2019). Meanwhile, the overall trade between the countries reached \$1 billion in 2018, while Russia invested around \$1,7 billion in Tajikistan (Sputniknews.ru, 2017). In addition to trade and economic relations, the military sphere is another area of cooperation, where the Russian government has maintained substantial presence since Tajikistan's independence, especially because of the civil war. In particular, the 201st military base, one of the largest Russian military bases abroad, is situated in Tajikistan and will remain there until 2042, according to the 2012 agreement. In addition, Russia's military specialists work on Tajikistan's border with Afghanistan and train the Tajik army. In general, over the past five years, the Russian government has transferred weapons and military equipment worth \$122 million to the Tajik armed forces (Regnum, 2019). Russia's diplomatic support of Tajikistan is also evident at the multinational platforms, while Tajikistan remains in the orbit of the pro-Russian integration processes, including the Shanghai Cooperation Organization and the Collective Security Treaty Organization, with Moscow actively pushing Dushanbe to join the Eurasian Economic Union.

China's involvement in Tajikistan deserves global attention, as the country owes around \$1,3 billion to the Chinese Eximbank, which is more than 40% of the country's total external debt (Ivanov, 2019). Unsurprisingly, Tajikistan's cooperation with China is studied as a case study of the Chinese "debt trap" within the Belt and Road Initiative. However, this fact did not stop Tajik authorities from concluding an agreement on the construction of the China-funded parliamentary building in 2018. Overall, there are more than 100 Chinese companies operating in various sectors of Tajikistan, with an investment volume of more than \$500 million. The Chinese CCTV system and traffic cameras

ya'dan yaklaşık 2,5 milyar dolar tutarında işçi döviz transferi gerçekleştirilmiştir. Bu rakam, Tacikistan'ın GSYİH'nın %34'üne tekabül etmektedir (Sputniknews.ru, 2019). Sadece bu veriler bile Tacikistan'ın Rusya ekonomisine bağımlılık düzeyini göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi, 2018 yılı itibari ile 1 milyar dolara ulaşırken, Rusya'nın Tacikistan'a yaptığı doğrudan yatırım miktarı da aynı yıl itibari ile 1,7 milyar doları aşmıştır (Sputniknews.ru, 2017). Ekonomik ve ticari ilişkilerin yanında iki ülke arasında askeri işbirliğinin de artarak devam ettiği bilinmektedir. Bağımsızlığından bu yana, özellikle de yaşanan iç savaş sebebi ile Rus hükümeti, Tacikistan'la askeri alanda yakın işbirliğini sürdürmektedir. Rusya'nın yurt dışındaki en büyük askeri üslerinden biri olan '201. Askeri Üs' Tacikistan'da bulunmakta ve 2012'de yapılan anlaşmaya göre söz konusu üs 2042 yılına kadar ülkede varlığını devam ettirecektir. Ülkedeki Rus askerleri, hem Afganistan sınırının güvenliğinde hem de Tacik ordusunun eğitiminde aktif görev üstlenmişlerdir. Bu çerçevede, son 5 yılda Rusya, Tacikistan'a 122 milyon dolar tutarında silah ve askeri teçhizat transfer etmiştir (Regnum, 2019). Diğer taraftan Rusya, dış politikada da Tacikistan'a açık desteğini devam ettirmektedir. Tacikistan, Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) gibi Rusya'nın bizzatihi kurucusu ya da aktif üyesi olduğu entegrasyon süreçlerinde yer almaktadır. Tacikistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'ne (AEB) katılma düşüncesi de Rusya tarafından desteklenmektedir.

Çin'in Tacikistan'daki varlığı açısından bakılınca oldukça dikkat çekici bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Zira Tacikistan'ın Çin Eximbank'ına olan borcu 2018 itibari ile 1,3 milyarı geçmiş durumdadır (Ivanov, 2019). Bu rakam, Tacikistan'ın toplam dış borcunun %40'ına tekabül etmektedir. Bu tablo sebebiyle Tacikistan-Çin işbirliğinin Kuşak-Yol Girişimi bağlamında 'borç tuzağı' adlı bir örnek olay incelemesinde ele alınmış olması şaşırtıcı değildir. Ancak bu durum dahi Tacik makamlarını, 2018 yılında parlamento binasını Çin yatırımları ile yaptırma kararından geri döndürmemiştir. Bugün, 100'den fazla Çinli firma 500 milyon doları aşan yatırım hacmi

are another example of the engagement of Chinese business in Tajikistan. Apart from that, there are Chinese companies that operate in areas such as infrastructure, construction of industrial facilities, the use of mining fields, school construction, etc., whereas the successful operation of the country's gold plants and mining industry is also largely due to Chinese investments. Bilateral trade between China and Tajikistan amounted to \$560 million, yet imports exceeded exports by almost 16 times (Sputniknews.ru, 2018). In addition, around 2,000 hectares of land were allocated to Chinese farmers in the Gorno-Badakhshan Autonomous Region (Ivanov, 2019).

Beijing's considerable interest in Tajikistan, as shown by the figures above, is driven by its proximity to Afghanistan, since China relates the security of its western borders with the stability of Tajikistan. The threat of terrorism and instability that can spread to Tajikistan from Afghanistan can be seen as the main risk factors for China's western borders. For this reason, China further developed its military cooperation with Tajikistan in 2016, establishing the Quadrilateral Cooperation and Coordination Mechanism, which also included Pakistan and Afghanistan. Based on this mechanism, the Chinese side built 10 guardhouses in the Pamir region bordering with Afghanistan and took steps to equip and train a mountain brigade of the Afghan army (Bogusz and Marszewski, 2019). However, according to the Washington Post article, there is much more involvement of Chinese troops in the Afghan-Tajik border, some of which are veiled in secrecy (Shih, 2019). Thus, in general, the Chinese engagement with Tajikistan is based on China's strategic security interest further enhanced due to its investments in Tajikistan. The issue of military bases was also emphasized during the recent visit of Chinese President Xi Jinping to Dushanbe in June 2019, when the parties agreed to deepen their comprehensive strategic partnership.

Apart from China and Russia, Dushanbe also tries to improve cooperation with the Central Asian states. Kazakhstan is a country of great importance for Tajikistan as the

ile Tacikistan'da çeşitli sektörlerde faaliyet yürütmektedirler. Ülkedeki trafik ve kontrol sistemlerinin kurulumunun büyük bir kısmı Çin CCTV tarafından yapılmıştır. Yine altyapı, endüstriyel tesislerin inşası, madencilik alanlarının kullanımı, okul yapımı ve benzeri pek çok alanda Çinli firmaların varlığı dikkat çekmektedir. Büyük altın ve maden kaynaklarının önemli bir kısmı Çinli firmalar tarafından işletilmektedir. Çin-Tacikistan dış ticaret hacmi 560 milyon dolar seviyesinde olsa da Tacikistan açısından ithalat, ihracatının neredeyse 16 katını aşmış bulunmaktadır (Sputniknews.ru, 2018). Bunun da ötesinde Tacikistan hükümeti, Dağlık Badahşan Özerk Cumhuriyeti'ndeki yaklaşık 2000 hektar tarım arazisini Çinli tarım firmalarına tahsis etmiştir.

Yukarıda rakamlarla gösterilmeye çalışılan Çin'in Tacikistan'a ilgisinin arkasındaki önemli nedenlerden birisinin de Afganistan faktörü olduğu bilinmektedir. Çünkü Çin, Batı sınırının güvenliğini, Tacikistan'ın istikrarı ile birlikte değerlendirmektedir. Afganistan üzerinden Tacikistan'a yayılabilecek terör tehdidi ve istikrarsızlık Çin'in Batı sınırı için temel risk unsurları olarak görülmektedir. Bu nedenle Çin, Tacikistan'la olan askeri işbirliğini, 2016 yılında Pakistan ve Afganistan'ı da dâhil ederek 'Dörtlü İşbirliği ve Koordinasyon Mekanizması' ile daha da geliştirmiştir. Adı geçen mekanizmaya göre Çin, Afganistan sınırındaki Pamir bölgesinde 10 askeri karakol inşa etmiş ve aynı zamanda bölgedeki Afgan askerlerinin eğitim ve donatımını üstlenmiştir (Bogusz and Marszewski, 2019). Ancak Washington Post gibi bazı kaynaklar, Afganistan-Tacikistan sınırındaki Çin askeri üslerinin daha fazla olduğunu, bunların bir kısmının gizli askeri üs niteliğinde olduğunu iddia etmektedir (Shih, 2019). Bu durumun, Çin'in Tacikistan'daki yatırımlarının güvenliği ve aynı zamanda tehdit algılaması ile yakından bağlantılı olmasının bir sonucu olduğu açıktır. Askeri üsler meselesi, Çin-Tacikistan stratejik ortaklığının resmi olarak daha da geliştirilmesinin kayıt altına alındığı Haziran 2019'da Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping'in Duşanbe'ye yaptığı son ziyaret sırasında da gündeme gelmiştir.

Tacikistan'ın, Çin ve Rusya'nın yanı sıra

second-largest trading partner; Uzbekistan is important in terms of road and rail transport systems; and Kyrgyzstan in terms of co-operation in the field of hydropower as well as trade and economic relations. Therefore, along with other Central Asian leaders, President Rahmon is aware of the potential of regional cooperation, and actively supports Central Asian cooperation within the regional arrangements. Besides, as a result of internal developments after independence, radical religious movements became quite active in Tajikistan due to the geographic position of the country. Moreover, Tajikistan was the only Central Asian country that before the 2016 referendum had an official religious political party – the Islamic Renaissance Party of Tajikistan (IRPT). Hence, facing the risks and threats posed by Afghanistan-based religious extremist groups and terrorist organizations, Tajikistan is among the core states that provide stability to the whole region.

Thereby, even though Tajikistan's foreign policy does not experience radical changes, a relatively stable process has been observed with the help and support of Russia, China and the Central Asian countries. Although the country's debt burden is increasing day by day, the 'open door' policy can be regarded as a success for President Rahmon in terms of sustaining the country's economy. At the same time, considering the current economic structure and resources of the country, it can be stated that there are no other options available for Tajik authorities.

References

Bogusz Michal and Mariusz Marszewski (2019). China's Military Presence in Tajikistan. Retrieved from <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2019-02-27/chinas-military-presence-tajikistan>. Accessed on 29.09.2019.

Laumulin Murat (2019). New Dynamics of Cooperation in Central Asia: Promising Goals and Objectives. Retrieved from <http://isca.kz/ru/analytics-ru/3445>. Accessed on 29.09.2019.

Orta Asya ülkeleriyle de işbirliğini geliştirmeye çalıştığını söyleyebiliriz. Çünkü, Kazakistan, ikinci büyük ticaret ortağı olması sebebiyle; Özbekistan, kara ve demiryolu ulaşım sistemleri açısından; Kırgızistan, ticari ve ekonomik ilişkilerin yanında hidroelektrik alanında işbirliği açısından Tacikistan için kritik öneme sahip ülkelerdir. Kısaca özetlenen bu bölgesel işbirliği potansiyelinin farkında olan Tacikistan Cumhurbaşkanı Rahmon, sayılan bölge ülkeleri gibi Orta Asya'daki bölgesel işbirliği sürecinin geliştirilmesine aktif katkı sağlamaya çalışmaktadır. Coğrafi konumu ve bağımsızlık sonrası yaşanan iç gelişmeler neticesinde dini söylem ve kökene sahip siyasi hareketlerin Tacikistan'da oldukça aktif olduğu bilinmektedir. Tacikistan, 2016 yılında yapılan referandumdan önce Tacikistan İslami Rönesans Partisi (IRTP) gibi siyasal söyleme sahip olan tek Orta Asya devleti olma konumunu sürdürmüştür. Afganistan merkezli din maskeli aşırılık yanlısı grup ve terör örgütlerinin neden olduğu risk ve tehlikelerle karşı karşıya kalan Tacikistan, bölgesel istikrarın sağlanması ve korunmasında kritik bir öneme sahiptir.

Sonuç olarak, Tacikistan'ın dış politika-sında önemli değişimler yaşanmamasına rağmen, Rusya, Çin ve diğer Orta Asya devletlerinin yardım ve destekleri ile nispeten istikrarlı bir süreç gözlemlendiği söylenebilir. Ülkenin borç yükünün her geçen gün artıyor olmasına rağmen yürütülen 'açık kapı' politikasının ülke ekonomisinin sürdürülebilmesi açısından Cumhurbaşkanı Rahmon için bir başarı olarak değerlendirilebilir. Zaten mevcut ekonomik yapı ve ülke kaynakları dikkate alındığında yönetimin önünde farklı seçeneklerin olduğundan bahsetmenin çok da mümkün olmadığı bilinmektedir.

Kaynaklar

Bogusz Michal ve Mariusz Marszewski (2019). Çin'in Tacikistan'daki Askeri Varlığı. Alınan yer: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2019-02-27/chinas-military-presence-tajikistan>. Erişim tarihi: 29.09.2019.

Laumulin Murat (2019). Orta Asya'da Yeni İşbirliği Dinamikleri: Umut Verici Amaç ve

- Ivanov Roman (2019). How Will the Chinese Expansion in Tajikistan End?. Retrieved from <https://365info.kz/2019/01/chem-zakonchitsya-kitajskaya-ekspansiya-v-tadzhikistan-issledovanie>. Accessed on 29.09.2019.
- Regnum (2019). Russia Armed Tajikistan with \$122 Million. Retrieved from <https://regnum.ru/news/polit/2637253.html>. Accessed on 29.09.2019.
- Saidov Zafar (2017). Foreign Policy of Tajikistan (1991-2017). Textbook. - Dushanbe: Contrast. - 142 p.
- Shih Gerry (2019). In Central Asia's Forbidding Highlands, a Quiet Newcomer: Chinese Troops. Retrieved from https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/in-central-asias-forbidding-highlands-a-quiet-newcomer-chinese-troops/2019/02/18/78d4a8d0-1e62-11e9-a759-2b8541bbe20_story.html. Accessed on 29.09.2019.
- Sputniknews.ru (2018). From Demand to Supply: How to Tajikistan to Increase Trade with China. Retrieved from <https://tj.sputniknews.ru/analytics/20180724/1025659322/spros-predlozheniyu-tajikistan-uvelichit-torgovyy-oborot-kitay.html>. Accessed on 29.09.2019.
- Sputniknews.ru (2019). Irrevocable Outflow of Currency from Tajikistan Exceeded \$1,4 Billion. Retrieved from <https://tj.sputniknews.ru/country/20190925/1029921877/bezvozvratniy-ottok-valyuta-tajikistan.html>. Accessed on 29.09.2019.
- Sputniknews.ru (2017). Russia and Tajikistan: 25 Years of Cooperation. Retrieved from <https://tj.sputniknews.ru/infographics/20170407/1022020657/rossiya-tadzhikistan-let-sotrudnichestvo-otnosheniya.html>. Accessed on 29.09.2019.
- Tajemb.org (2016). Tajikistan's Foreign Policy. Retrieved from <http://www.tajemb-eg.org/tj/2016-01-21-14-48-25/2016-01-21-14-56-67/653-tajikistan%E2%80%99s-foreign-policy.html>. Accessed on 29.09.2019.
- Hedefler. Alınan yer: <http://isca.kz/ru/analytics-ru/3445>. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Ivanov Roman (2019). Tacikistan'daki Çin Genişlemesi Nasıl Sona Erecek? Alınan yer: <https://365info.kz/2019/01/chem-zakonchitsya-kitajskaya-ekspansiya-v-tadzhikistan-issledovanie>. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Regnum (2019). Rusya Tacikistan'a 122 Milyon Dolar Değerinde Silah Yardımında Bulundu. Alınan yer: <https://regnum.ru/news/polit/2637253.html>. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Saidov Zafar (2017). Tacikistan'ın Dış Politikası (1991-2017). Duşanbe: Kontrast. 142 s.
- Shih Gerry (2019). Orta Asya'nın Yasak Dağlık Bölgelerine Sessizce Yeni Gelenler: Çin Birlikleri. Alınan yer: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/in-central-asias-forbidding-highlands-a-quiet-newcomer-chinese-troops/2019/02/18/78d4a8d0-1e62-11e9-a759-2b8541bbe20_story.html. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Sputniknews.ru (2017). Rusya ve Tacikistan: 25 Yıllık İşbirliği. Alınan yer: <https://tj.sputniknews.ru/infographics/20170407/1022020657/rossiya-tadzhikistan-let-sotrudnichestvo-otnosheniya.html>. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Sputniknews.ru (2019). Tacikistan'dan Ülkeye Geri Dönmeyen Para Çıkışı 1,4 Milyar Doları Aştı. Alınan yer: <https://tj.sputniknews.ru/country/20190925/1029921877/bezvozvratniy-ottok-valyuta-tajikistan.html>. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Sputniknews.ru (2018). Talepten Arza: Tacikistan Çin ile Ticaretini Nasıl Artırabilir. Alınan yer: <https://tj.sputniknews.ru/analytics/20180724/1025659322/spros-predlozheniyu-tajikistan-uvelichit-torgovyy-oborot-kitay.html>. Erişim tarihi: 29.09.2019.
- Tajemb.org (2016). Tacikistan'ın Dış Politikası. Alınan yer: <http://www.tajemb-eg.org/tj/2016-01-21-14-48-25/2016-01-21-14-56-67/653-tajikistan%E2%80%99s-foreign-policy.html>

RUSSIA'S PIVOT TO AFRICA RUSYA'NIN AFRIKA'YA YÖNELİŞİ

*Asset Ordabayev **

In October 2019, the first Russia-Africa summit was held in the Russian resort city of Sochi, chaired by the presidents of Russia and Egypt, Vladimir Putin and Abdel Fattah el-Sisi, the latter in his capacity of the current chair of the African Union (Krivosheyev & Strokan, 2019). In total, 43 heads of state and government arrived in Sochi, and another 11 countries were represented at different levels. First of all, this summit was considered as a great success of Russian diplomacy as it was a challenging task to gather so many heads of African states at one place and one time. More importantly, the summit has become a symbol of Russia's "return" to Africa, from where it left after the collapse of the USSR. It is obvious that the intensification of the African direction of Russian foreign policy is associated not only with Moscow's political and economic interests, but also with its geostrategic goals. This is part of Russia's strategy to enhance its clout and compete with the West all over the world, be it Africa, Europe, Latin America or the Middle East.

In the historical perspective, the Soviet Union generally had a good image in Africa, and Russia attempts to actively use this heritage. The USSR actively supported the struggle for independence on the African continent, including in Angola, Mozambique and Guinea-Bissau, and courted leftist regimes, such as in Ethiopia. However, all those activities ended after 1991, and Russia was practically absent in the continent until the mid-2010s, when the Russian economy grew stronger and its foreign policy ambitions significantly increased. Initially, Russia was particularly active in developing relations with South Africa that subsequently joined the BRIC.

Thus, Russia is gradually increasing its presence in Africa, primarily in the military

Ekim 2019'da Rusya'nın Soçi şehrinde ilk Rusya-Afrika zirvesi düzenlenmiştir. Zirveye Rusya ve Mısır cumhurbaşkanları Vladimir Putin ile Abdül Fattah el-Sisi başkanlık etmiştir. Abdül Fattah el-Sisi'nin, Afrika Birliği Başkanı sıfatı ile söz konusu toplantıya katılımı, toplantıyı ayrıca önemli bir hale getirmiştir (Krivosheyev ve Strokan, 2019). Zirveye toplamda, 43 devlet başkanı ile 11 ülkeden farklı düzeylerde temsilciler katılmıştır. Afrikalı devlet başkanlarının bir araya getirilmesinin zorluğu dikkat alınınca, söz konusu zirvenin Rus diplomasisi için büyük bir başarı olduğu ifade edilmelidir. Daha da önemlisi bu zirve, Rusya'nın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşünden sonra ayrıldığı Afrika'ya "geri dönüşünün" bir sembolü haline gelmiştir. Rusya'nın dış politikasının Afrika'ya yoğunlaştırılmasının sadece Moskova'nın siyasi ve ekonomik çıkarlarıyla değil, aynı zamanda jeostratejik hedefleriyle de ilişkili olduğu açıktır. Bu, Rusya'nın Afrika, Avrupa, Latin Amerika veya Orta Doğu dâhil olmak üzere tüm dünyada nüfuzunu artırma ve Batı ile rekabet etme stratejisinin bir parçasıdır.

Tarihsel açıdan bakıldığında Sovyetler Birliği genel olarak Afrika'da iyi bir imaja sahip olmuştur. Günümüzde Rusya, bu mirası aktif olarak kullanmaya çalışmaktadır. SSCB, Angola, Mozambik ve Gine-Bissau dâhil olmak üzere Afrika kıtasında bağımsızlık mücadelelerini desteklemiş ve Etiyopya'da olduğu gibi solcu rejimleri himaye etmiştir. Bununla birlikte, tüm bu faaliyetler 1991'den sonra sona ermiş ve bu durum 2010'ların ortalarına kadar böyle devam etmiştir. Daha sonraki yıllarda ise Rusya'nın ekonomisinin güçlendiği ve dış politikadaki açılımlarının önemli ölçüde artması ile birlikte bu stratejisinde belirli değişikliklerin yaşanmaya başladığı görülmektedir. Başlangıçta Rusya, Brezilya,

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. assetorda@gmail.com

sphere. Moscow has buttressed its involvement in Africa through participating in peacekeeping operations and the international anti-piracy task force off the coast of Somalia. As Russia moves "deeper" into the continent, it signed an agreement on military cooperation with the Central African Republic (CAR) in 2018 (Tass, 2018). Based on this agreement, groups of Russian military and civilian instructors are sent to the CAR to train the armed forces, in addition to supplies of weapons and ammunition. Reportedly, the two countries are in negotiations on the opening of a Russian military base in the CAR (Echo of Moscow, 2019). It is also noteworthy that Russia is a leader in arms supplies to Africa. In 2018, Russia supplied African countries with arms worth more than \$2 billion. North African countries are the main customers of Russian weapons – this region accounted for about 75% of Africa's total arms imports from 2014 to 2018 (Wezeman et al., 2018).

The latest developments suggest that the Russian establishment has decided to expand its presence in Africa's economic and political fields. Since Africa accounts for approximately 30% of the world's mineral reserves (Aljazeera, 2018), Russia's economic interests are related to the extraction of precious metals and other natural resources, the development of gas and oil fields, and projects in the field of peaceful atom. Russia does not produce equipment for the development of mineral deposits, but certainly possesses relevant experience and technology in these areas and even has comparative advantage in the development of nuclear energy. African economies will require a steady increase in energy supply, so the construction of nuclear power plants is a tangible prospect for Russia (Rozhdestvenskaya, 2012).

The next key aspect is that Africa may become an important market for Russian goods. After the imposition of Western sanctions against Moscow, Africa is the only region that has been increasing imports from Russia. Besides, after the introduction of counter-sanctions, the Russian agro-industrial sector has significantly increased its

Rusya, Hindistan ve Çin'den oluşan (BRHÇ) birliğe katılan Güney Afrika ile ilişkilerinin geliştirilmesinde, bu birliği aktif bir şekilde kullanmıştır.

Böylece Rusya, başta askeri alanda olmak üzere Afrika'daki varlığını giderek artırmaktadır. Moskova, barışı koruma operasyonlarına ve Somali kıyılarında uluslararası korsanlıkla mücadele için kurulan görev gücüne katılarak Afrika'daki varlığını güçlendirmiştir. Kıtadaki varlığını derinleştiren Rusya, 2018'de Orta Afrika Cumhuriyeti (OAC) ile askeri işbirliği konusunda bir anlaşma imzalamıştır (Tass, 2018). Bu anlaşma kapsamında, silah ve mühimmat tedariğine ek olarak silahlı kuvvetlerin eğitimi için OAC'ye Rus askeri ve sivil eğitimden grupları gönderilmektedir. Raporlara göre, iki ülke, OAC'de Rus askeri üssünün açılması konusunda görüşmeleri sürdürmektedirler (Echo of Moscow, 2019). Ayrıca, Rusya'nın Afrika'ya silah tedariğinde lider konumda bulunması da dikkat çekicidir. 2018'de Rusya, Afrika ülkelerine toplamda 2 milyar dolardan fazla silah tedarik etmiştir. Kuzey Afrika ülkeleri, Rus silahlarının ana müşterileri arasında yer almaktadır. Bu bölge, 2014-2018 yılları arasında Afrika'nın toplam silah ithalatının yaklaşık %75'ini oluşturmuştur (Wezeman vd, 2018).

Son gelişmeler, Rus yönetiminin Afrika'nın ekonomik ve politik alanlarındaki varlığını genişletme yönündeki kararlılığını göstermektedir. Afrika'nın dünya maden rezervlerinin yaklaşık %30'una sahip olması, (Aljazeera, 2018), Rusya'yı ekonomik çıkarları doğrultusunda metallerin ve diğer doğal kaynakların çıkarılması, doğal gaz ve petrol üretimi ve barışçıl atom alanındaki projelere yoğunlaştırmıştır. Rusya, madencilik alanında gerekli teçhizatı üretememesine rağmen, bu alanlarda deneyim ve ilgili teknolojiye sahiptir. Hatta nükleer enerjinin geliştirilmesi konusunda karşılaştırmalı bir avantaja sahip olduğu söylenebilir. Afrika ekonomilerinin enerji arzlarının istikrarlı bir şekilde artması beklenmekte olup, bu arzın karşılanmasında Rusya'nın nükleer santrallerin inşası projeleri açısından somut olasılıklar arasında yer almakta olduğu ifade edilebilir (Rozhdestvenskaya, 2012).

Diğer önemli bir nokta ise Afrika'nın, Rus

capacity in the absence of competition and due to sizable government funding and currently needs new markets for its products. The trade turnover between Russia and Africa in 2018 amounted to about \$20,4 billion, \$17,4 billion of which are Russian exports (Falyakhov, 2019). For instance, the Russian companies Uralchem and Uralkali plan to increase their annual exports of fertilizers to Africa from about 100,000 tons to 500-600,000 tons.

In the political realm, Russia will try to follow the example of China and actively use the potential of African countries in the UN, since the continent has 55 votes at the UN General Assembly. The Russian political system and ideological platform as a whole are very close to those of most African regimes. Moreover, unlike U.S. and European partners, Moscow will not attach requirements to respect human rights and maintain transparency in financial transactions to arms trade deals, loans or other assistance. Therefore, it is easier for the Russian leadership to find a common language with many African countries, especially with those part of the political elite of which studied in the Soviet Union.

However, Russia has a number of problems that may interfere with its ambitious goals in the African direction. Due to persistent economic problems, Russia does not have an opportunity to significantly increase its investment in Africa, and their volume today is about \$3 billion, far behind China, the United States and the EU (Sokolov, 2019). African countries need infrastructure development, therefore they actively cooperate with China within the Belt and Road Initiative. In September 2018, at the China-Africa Cooperation Forum in Beijing, Xi Jinping announced a new financing package for Africa of approximately \$60 billion and soft loans, which are issued at reduced or zero interest rates (Sun, 2018).

Apart from China, there are also the United States and the EU, which have so far made significant investments in Africa and are actively involved in humanitarian operations, such as the fight against Ebola. Similar to Moscow, Washington can always

malları için önemli bir pazar olmasıdır. Moskova'ya Batı dünyası tarafından uygulanan yaptırımların ardından Afrika, Rusya'dan ithalatını artıran tek bölge olmuştur. Ayrıca, karşı yaptırımların uygulanmasından sonra Rus tarımsal sanayi sektörü, rekabetin yokluğunda ve oldukça büyük bir devlet fonu desteği ile kapasitesini önemli ölçüde artırmış ve şu anda ürünleri için yeni pazarlara ihtiyaç duymaktadır. Rusya ve Afrika arasındaki ticaret hacmi 2018'de yaklaşık 20,4 milyar dolara ulaşırken bunun 17,4 milyar dolarını Rusya'nın Afrika'ya ihracatı oluşturmaktadır (Falyakhov, 2019). Örnek vermek gerekirse, Rus şirketleri Uralchem ve Uralkali, Afrika'ya yıllık gübre ihracatını yaklaşık 100,000 ton- dan 500-600,000 tona çıkarmayı planlamaktadır.

Siyasi alanda Rusya, Çin örneğini takip ederek Afrika kıtasının Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda 55 oyunun olmasını dikkate alarak BM'deki Afrika ülkelerinin oy potansiyelini aktif olarak kullanmaya çalışacaktır. Rus siyasi sistemi ve ideolojik platformu bir bütün olarak Afrika rejimlerine çok yakındır. Bunun yanı sıra, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupalı ortakların aksine Moskova, insan haklarına saygı gösterilmesi ve silah ticareti anlaşmaları, krediler veya diğer yardımlarla ilgili finansal işlemlerde şeffaflığın korunması konusunda ön koşullar dayatmamaktadır. Bu nedenle, birçok Afrika ülkesiyle, özellikle Sovyetler Birliği'nde öğrenim gören siyasi seçkinlerle ortak dil bulmak Rus yönetimi için daha kolay olmaktadır.

Bununla birlikte, Rusya'nın Afrika açılımındaki iddialı hedeflerine müdahale edebilecek bir takım sorunlar bulunmaktadır. Kalıcı ekonomik sorunlar nedeniyle Rusya, Afrika'ya yatırımlarını önemli ölçüde artırma olanağına sahip değildir. Mevcut durumda, bu rakam Çin, ABD ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin oldukça gerisinde kalarak yaklaşık 3 milyar dolar civarında seyretmektedir (Sokolov, 2019). Afrika ülkeleri, altyapı geliştirmeye ihtiyaç duydukları için Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında Çin ile aktif olarak işbirliği yapmaktadır. Eylül 2018'de Pekin'de düzenlenen Çin-Afrika İşbirliği Forumu'nda Xi Jinping, Afrika için yaklaşık 60 milyar dolarlık yeni bir yatırım paketinin yanı sıra

increase arms sales to African countries by closing eyes to ideological issues, as it often happens with the Middle East. Thus, it appears that Russia needs to offer the African continent some alternative strategy, different from China, Europe, and the United States. However, the summit in Sochi has not outlined or formulated any common features of such a strategy. At the time, the Soviet Union used an anticolonial ideology and was well-known for doing many things for free, although its assistance was subject to conditions. Obviously, present-day Russia cannot afford that kind of policy.

On the other hand, Russia's proactive involvement in Africa can cause a disgruntled reaction in China that tries to behave as a world power in its relations with African countries. In 2013, Beijing acted as a mediator in the South Sudanese civil war, its first attempt to influence domestic political processes in another country (Xu, 2018). Gradually, China will increasingly face a need to act as a leader in Africa and use its growing influence. In this context, interests of Russia and China may collide, but a conflict is unlikely as for Russia today its relations with China are more important. If in the case of Central Asia Moscow has many advantages and reasons to take risks, the African continent is far away and Russia's interests there are not so critical.

Ultimately, the Sochi summit had more of a political agenda than an economic one. For Russia, it was one more manifestation of its status of a great power. It was also related to the internal political agenda and foreign policy: to demonstrate to its own population and the outside world that Russia is not isolated on the international arena. In any case, if Russia continues to pursue a consistent policy towards Africa, it may succeed in occupying its niche and increasing the volume of trade, which may positively affect the country's economy.

References

Aljazeera (2018). Mapping Africa's Natural Resources. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/indepth/interac->

düşük veya sıfır faiz oranlı uygun krediler verileceğini açıklamıştır (Sun, 2018).

Çin dışında ABD ve AB ülkeleri de, bugüne kadar Afrika'ya önemli yatırımlar yapmış ve Ebola ile mücadele gibi insani yardım operasyonlarına aktif olarak katılmıştır. Moskova'ya benzer şekilde Washington, Ortadoğu'da olduğu gibi ideolojik meselelere gözlerini kapatarak Afrika ülkelerine her zaman silah satışını artırabilir. Dolayısıyla, Rusya'nın Afrika kıtasına Çin, Avrupa ve ABD'den farklı bir alternatif strateji sunması gerektiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Soçi'de düzenlenen zirve böyle bir stratejinin ortak özelliklerini belirlememiş veya formüle etmemiştir. Diğer taraftan, zamanında sömürge karşıtı ideolojiye sahip SSCB'nin sağladığı yardım, belirli koşullara tabi olmasına rağmen, pek çok yardım karşılıksız sağlanmıştır. Günümüzde Rusya'nın bu tür bir politikayı canlandırarak sürdürmesi pek mümkün görünmemektedir.

Öte yandan, Rusya'nın Afrika'daki pro-aktif varlığı, Afrika ülkeleriyle ilişkilerinde küresel bir güç gibi davranmaya çalışan Çin'de hoşnutsuz bir tepkiye neden olabilir. 2013 yılında Pekin, Güney Sudan iç savaşında arabulucu olarak devreye girmiş ve bu, Çin'in ilk kez başka bir ülkedeki iç siyasi süreçleri etkileme girişimi olmuştur (Xu, 2018). Çin kademeli olarak Afrika'da lider olma ve artan etkisini kullanma politikasını devam ettirecektir. Bu bağlamda, Rusya ve Çin'in çıkarları çatışabilir. Ancak bu konuda anlaşmazlığın meydana gelmesi pek olası görülmemektedir. Çünkü Rusya için bugün Çin'le olan ilişkileri daha önemli değerlendirilmektedir. Örnek vermek gerekirse, Orta Asya'da, Moskova, kendi politikalarını uygularken Çin ile ilişkileri germe riskini almasının birçok avantajı ve nedeni bulunsada dahi, coğrafi uzaklığı nedeniyle Rusya'nın Afrika kıtasındaki çıkarları, Çin ile karşı karşıya gelecek ölçüde kritik değildir.

Sonuçta, Soçi zirvesinin gündemi ekonomiden ziyade siyaset merkezinde olmuştur. Rusya için, söz konusu zirve büyük güç statüsünün bir başka tezahürü olmuştur. Aynı zamanda bu zirve, Rusya'nın kendi kamuoyuna ve uluslararası kamuoyuna, uluslararası arenada izole olmadığını gösteren bir mesaj

tive/2016/10/mapping-africa-natural-resources-161020075811145.html. Accessed on 25.10.2019.

Echo of Moscow (2019). A Russian Military Base May Appear in the Central African Republic. Retrieved from <https://echo.msk.ru/news/2525767-echo.html>. Accessed on 25.10.2019.

Falyakhov Rustem (2019). "Too little": Russia Wrote Off \$20 Billion to Africa. Retrieved from <https://www.gazeta.ru/business/2019/10/23/12772364.shtml?updated>. Accessed on 25.10.2019.

Krivosheyev Kirill and Sergey Strokan (2019). We Should Meet More Often With Africa. Retrieved from <https://www.kommersant.ru/doc/4135354#id1814160>. Accessed on 25.10.2019.

Rozhdestvenskaya Yana (2012). Economic Boom in Africa. Retrieved from <https://www.kommersant.ru/doc/1991640>. Accessed on 25.10.2019.

Sokolov Mikhail (2019). Is Africa Dearer to the Kremlin Than Russia? Retrieved from <https://www.svoboda.org/a/30234304.html>. Accessed on 26.10.2019.

Sun Yun (2018). China's 2018 Financial Commitments to Africa: Adjustment and Recalibration. Retrieved from <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2018/09/05/chinas-2018-financial-commitments-to-africa-adjustment-and-recalibration/>. Accessed on 26.10.2019.

Tass (2018). Russia and the CAR Signed an Intergovernmental Agreement on Military Cooperation. Retrieved from <https://tass.ru/armiya-i-opk/5474915>. Accessed on 28.10.2019.

Wezeman Pieter, Fleurant Aude, Kuimova Alexandra, Tian Nan and Siemon Wezeman (2018). Trends in International Arms Transfers, 2018. Retrieved from https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-03/fs_1903_at_2018.pdf. Accessed on 25.10.2019.

Xu Hongbo (2018). China's Influence in South Sudan: Prospects and Challenges. Retrieved from <https://papers.ssrn.com/sol3/>

olarak da okunabilir. Her halükarda, Rusya Afrika'ya karşı tutarlı bir politika izlemeye devam ederse, kendi konumunu geliştirmeyi ve ticaret hacmini artırmayı başarabilir ve bu başarısını ülke ekonomisine olumlu tahvil edebilir.

Kaynaklar

Aljazeera (2018). Afrika'nın Doğal Kaynaklarının Bulunduğu Yerler. Alınan yer: <https://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2016/10/mapping-africa-natural-resources-161020075811145.html>. Erişim tarihi: 25.10.2019.

Echo of Moscow (2019). Orta Afrika Cumhuriyeti'nde bir Rus Askeri Üssü Kurulabilir. Alınan yer: <https://echo.msk.ru/news/2525767-echo.html>. Erişim tarihi: 25.10.2019.

Falyakhov Rustem (2019). "Çok az": Rusya Afrika'nın 20 milyar dolar borcunu sildi. Alınan yer: <https://www.gazeta.ru/business/2019/10/23/12772364.shtml?updated>. Erişim tarihi: 25.10.2019.

Krivosheev Kirill and Sergey Strokan (2019). Afrika ile Daha Fazla İrtibat Kurmalıyız. Alınan yer: <https://www.kommersant.ru/doc/4135354#id1814160>. Erişim tarihi: 25.10.2019.

Rozhdestvenskaya Yana (2012). Afrika'da Ekonomik Genişleme. Alınan yer: <https://www.kommersant.ru/doc/1991640>. Erişim tarihi: 25.10.2019.

Sokolov Mikhail (2019). Afrika Kremlin için mi Yoksa Rusya için mi Daha Değerli?. Alınan yer: <https://www.svoboda.org/a/30234304.html>. Erişim tarihi: 26.10.2019.

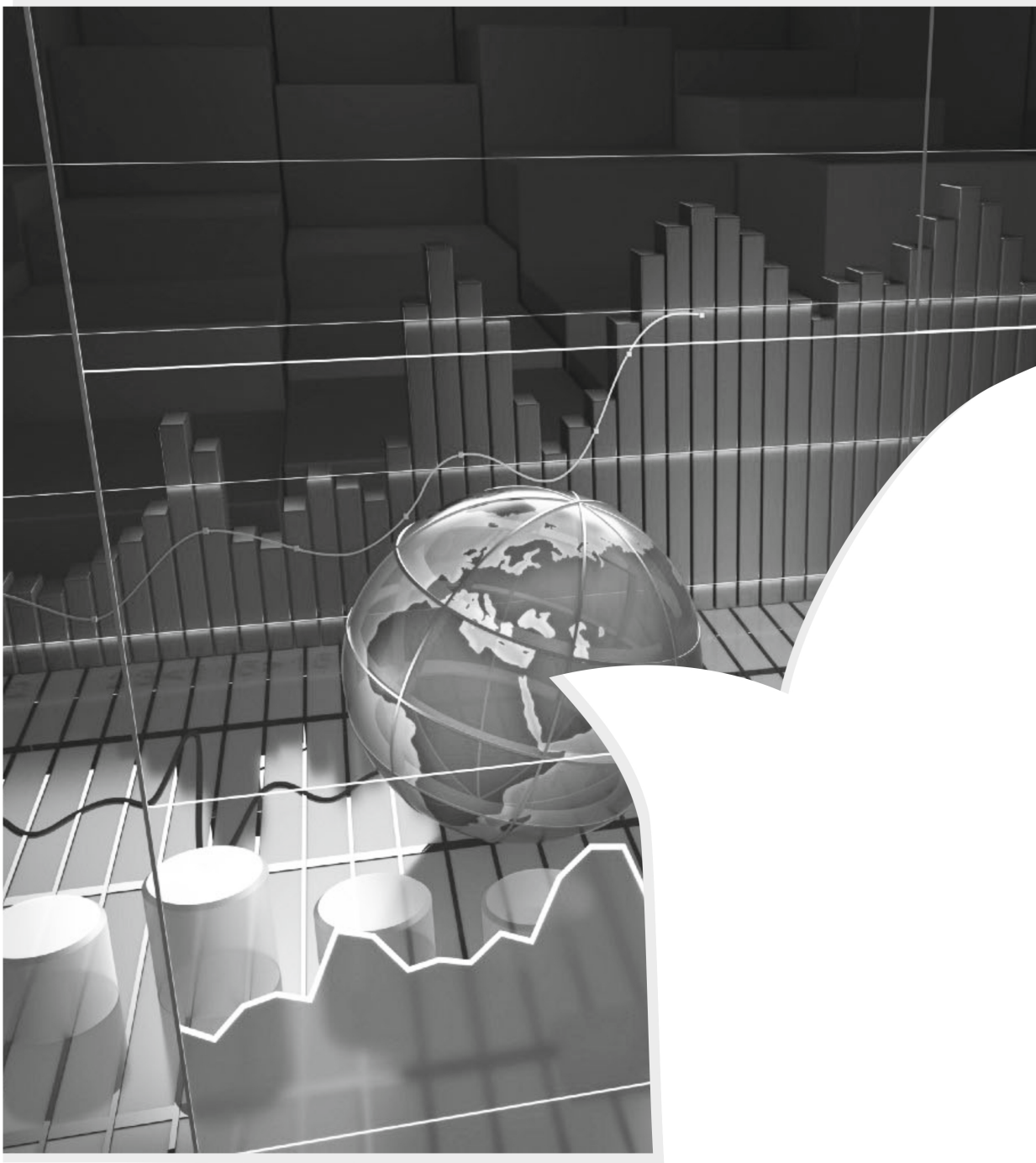
Sun Yun (2018). Çin'in Afrika'ya yönelik 2018 Mali Taahhütleri: Ayarlamalar ve Düzenlemeler. Alınan yer: <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2018/09/05/chinas-2018-financial-commitments-to-africa-adjustment-and-recalibration/>. Erişim tarihi: 26.10.2019.

Tass (2018). Rusya ve CAR Askeri İşbirliği Konusunda Hükümetler Arası Bir Anlaşma İmzaladı. Alınan yer: <https://tass.ru/armiya-i-opk/5474915>. Erişim tarihi: 28.10.2019.

papers.cfm?abstract_id=3152035. Accessed on 25.10.2019.

Wezeman Pieter, Fleurant Aude, Kuimova Alexandra, Tian Nan and Siemon Wezeman (2018). 2018'deki Uluslararası Silah Transferlerindeki Eğilimler. Alınan yer: https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-03/fs_1903_at_2018.pdf. Erişim tarihi: 25.10.2019.

Xu Hongbo (2018). Çin'in Güney Sudan'daki Etkisi: Beklentiler ve Zorluklar. Alınan yer: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3152035. Erişim tarihi: 25.10.2019.

CHAPTER 2. ECONOMIES OF THE EURASIAN COUNTRIES

BÖLÜM 2. AVRASYA ÜLKELERİNİN EKONOMİLERİ

FISCAL BALANCE AND FINANCIAL MARKETS
KAMU MALİ DENGESİ VE FİNANSAL PİYASALAR

KAZAKHSTAN'S MONETARY POLICY: ANALYSIS OF RECENT DEVELOPMENTS SON GELİŞMELER IŞIĞINDA KAZAKİSTAN'IN PARA POLİTİKASININ ANALİZİ

*Zhandos Ranov **

Monetary policy is one of the main directions of economic policy of any state, which is conducted by an authorized organization, such as a central bank, in order to ensure the stability of the economy and the balance of money in circulation. Such a role in our country is performed by the National Bank of the Republic of Kazakhstan, the purpose of which is to implement monetary policy aimed at providing the economy with necessary monetary resources and maintaining an acceptable level of economic growth and inflation. An effective implementation of monetary policy is needed for the achievement of goals set in the national development strategy and for Kazakhstan's joining the 50 most developed countries in the world. At the same time, one of the most important tasks of the state for the sustainable economic development is the creation of conditions and the adoption of appropriate measures to reduce the inflation rate in the country (Nationalbank.kz, 2019).

The Law of the Republic of Kazakhstan No. 2155 "On the National Bank of the Republic of Kazakhstan" adopted on March 30, 1995 expressly states that the main goal of the bank is to ensure the price stability in the country. Along with the progressive development of Kazakhstan, the law was amended and supplemented in accordance with the government's monetary policy. It should be noted that in achieving a sustainable and efficient monetary policy, the country has gone through a number of major stages, reflecting key macroeconomic trends over the past 27 years. For each period, relevant measures and tasks of the National Bank's monetary policy were identified, the fulfillment of which was dictated by the need to reduce

Para politikası, bir devletin ekonomi politikasının ana parametrelerinden biridir. Para politikası, ekonominin istikrarını ve dolaşımdaki para dengesini sağlamak amacıyla Merkez Bankası gibi yetkili kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Kazakistan'da da bu görev, Kazakistan Merkez Bankası tarafına verilmiştir. Bankanın amacı, ekonomiye gerekli parasal kaynakları sağlamayı ve kabul edilebilir ekonomik büyüme ve enflasyon seviyesini sürdürmeyi amaçlayan para politikası uygulamak olarak belirlenmiştir. Ulusal kalkınma stratejisinde belirlenen hedeflere ulaşmak ve Kazakistan'ın dünyadaki en gelişmiş 50 ülke listesine girmesi için para politikasının etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Aynı zamanda, sürdürülebilir ekonomik kalkınma için devletin en önemli görevlerinden biri, ülkede enflasyon oranının azaltılmasına yönelik koşulların yaratılması ve uygun önlemlerin alınmasıdır (Nationalbank.kz, 2019).

Kazakistan Cumhuriyeti'nin 30 Mart 1995 tarihli ve 2155 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu, bankanın asıl görevinin ülkede fiyat istikrarını sağlamak olduğunu açıkça ifade etmektedir. Kazakistan'ın gelişmesiyle, hükümetin yürüttüğü para politikasına uygun olarak kanunda değişiklikler ve ilaveler yapılmıştır. Sürdürülebilir ve verimli bir para politikasının temini için ülkenin, son 27 yıldaki temel makroekonomik eğilimleri yansıtan birçok önemli aşamadan geçtiği bilinmektedir. Merkez Bankası'nın para politikasının her döneme yönelik önlem ve hedefleri belirlenmiştir. Bunların yerine getirilmesi, enflasyonu düşürme ve ulusal para biriminin istikrarını sağlama ihtiyacı ile doğrudan bağlantılı olmuştur (Online.zakon.kz, 2019).

Merkez Bankası, her yıl, bir önceki yıl için

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. ranov.1985@mail.ru

inflation and ensure the stability of the national currency (Online.zakon.kz, 2019).

Every year, the National Bank develops a document containing the results of monetary policy for the past year and the main directions of development for the coming period. In the past three years, the National Bank has set targets for annual inflation rates. For example, in 2017, inflation in the country remained within the target corridor of 68% set by the National Bank, amounting to 7.1%, which is lower than in 2016, when inflation was 8.5%. Since 2018, these parameters have been gradually decreasing as part of the strategy for achieving the medium-term inflation target. The Resolution of the Board of the National Bank No. 242 of November 29, 2017 approved the main directions of the monetary policy of Kazakhstan for 2018, under which the bank continued to follow the principles of inflation targeting. The regulator adopted the transition to these principles on August 20, 2015. It should be noted that inflation targeting, as shown by the experience of advanced economies, has established itself as an effective regulatory tool in slowing down and stabilizing inflation (Kase.kz, 2019).

At the end of 2018, the Board of the National Bank approved the main directions of monetary policy for the upcoming 2019. The document also contains a report on the implementation of monetary policy in 2018. One of the main achievements of the past year was the slowdown of inflation processes. The target inflation rate for 2018 was set within 57%, and by the end of the year, the National Bank managed to keep inflation closer to the lower boundary of the corridor at 5.3%, which is 1.8% lower than in 2017. This reduction was facilitated by a number of effective measures, such as maintaining monetary conditions at the proper level, as well as limited imports of inflation. Another factor in the rapid decline in inflation was the positive growth rate of consumer lending. Along with inflation targeting, the National Bank continued to adhere to the free-floating regime of the national currency. The tenge rate was formed independently throughout 2018, and the intervention of

para politikasının sonuçlarını ve gelecek dönem için gelişimin ana yönlerini içeren bir belge hazırlamaktadır. Son üç yılda Merkez Bankası yıllık enflasyon oranları için hedefler belirlemektedir. Örneğin, 2017 yılında %7.1 olarak gerçekleşen enflasyon, Merkez Bankası tarafından belirlenen %6-8'lik hedef bandı içerisinde kalmıştır. Bu, aynı zamanda, 2016 yılındaki %8.5 enflasyon oranından daha düşük çıkmıştır. 2018'den bu yana orta vadeli enflasyon hedefine ulaşma stratejisinin bir parçası olarak bu parametreler giderek azalmaktadır. 29 Kasım 2017 tarihli ve 242 sayılı Merkez Bankası Yönetim Kurulu Kararı ile Kazakistan'ın para politikasının 2018'deki ana çerçevesi onaylanmıştır. Buna göre, banka, enflasyon hedeflemesi ilkelerini izlemeye devam etmiştir. Bu ilkelere geçiş, 20 Ağustos 2015 tarihinde Merkez Bankası tarafından kabul edilmiştir. Gelişmiş ekonomilerin tecrübelerine göre, enflasyon hedeflemesi enflasyonu yavaşlatma ve istikrarı dengeleme konusunda etkili bir düzenleyici araçtır (Kase.kz, 2019).

2018 yılının sonunda Merkez Bankası Yönetim Kurulu, 2019 için para politikasının ana yönlerini onaylamıştır. Ayrıca, belgede 2018'de para politikasının uygulanmasına ilişkin bir rapor yer almaktadır. Geçen yılın en önemli başarılarından biri enflasyonun düşürülmesi olmuştur. 2018 için hedef enflasyon oranı %5-7 olarak belirlenmiş ve yıl sonunda Merkez Bankası, enflasyonu koridorun alt sınırına yakın olan %5.3 seviyesinde tutabilmiştir. Bu rakam, 2017'ye kıyasla %1.8 daha düşüktür. Bu düşüşe, parasal koşulların uygun seviyede tutulması ve Kazakistan'ın ticaret ortaklarından ithal ettiği ürünlerdeki düşük enflasyon oranı gibi etkenler ve etkili önlemler katkı sağlamıştır. Enflasyondaki hızlı düşüşün diğer bir nedeni, tüketicilere borç vermedeki pozitif büyüme oranıdır. Enflasyon hedeflemesinin yanı sıra, Merkez Bankası ulusal para biriminin serbest dalgalı rejimine uymaya devam etmiştir. Tengenin değişim oranları 2018 boyunca bağımsız olarak oluşturulmuş ve Merkez Bankası müdahalesi minimum düzeyde olmuştur. Sonuç olarak, enflasyondaki yavaşlama, bir yılda neredeyse %12 oranında değer kaybetmiş olan ulusal para biriminin devalüasyonu

the regulator was minimal. As a result, the slowdown in inflation occurred against the background of the devaluation of the national currency, which depreciated by almost 12% in a year (Kz.expert, 2019).

It can be argued that in 2019 the National Bank will continue to implement monetary policy in accordance with the principles of inflation targeting. As part of this strategy, the inflation target corridor for 2019 has been reduced by 1%. Consequently, one of the main goals is to maintain the inflation rate within the corridor of 4% to reduce inflation to 4% by the end of 2020, and maintain it at that level in subsequent years. When making decisions on monetary policy, the regulator will monitor and control the influence of external and internal factors that may adversely affect the economic situation in the country. Oil prices and the dynamics of the Russian ruble will remain the main external factors. In case of adverse external influences, the National Bank is ready for a tighter monetary policy (Informburo.kz, 2019).

Over the past three years, the National Bank has taken a number of measures aimed at improving the stability and competitiveness of the country's banking sector and a stable growth of the entire economy as a whole. It should be noted that the work initiated in 2017 to improve the effectiveness of the mechanism of minimum reserve requirements, both in terms of the structure of reserve liabilities and assets and the level of standards, was completed in 2018.

It can be argued that the main tasks of monetary policy for the coming period are set out. Ensuring price stability and low annual inflation remain a main task of the National Bank this year, as well. The regulator will focus on improving monetary policy instruments. The National Bank will continue to adhere to the principles of free-floating of the national currency, and it will conduct currency interventions to smooth out destabilizing fluctuations of the exchange rate. The base rate will remain a key instrument, the size of which will be determined depending on the actual and projected inflation rates in the country and other parameters. The Na-

bağlamında gerçekleşmiştir (Kursiv.kz, 2019).

2019 yılında da Merkez Bankası'nın para politikasını enflasyon hedeflemesi ilkelerine uygun olarak uygulamaya devam edeceği söylenebilir. Bu stratejinin bir parçası olarak 2019 için enflasyon hedefi koridoru %1 oranında azaltılmıştır. Dolayısıyla, buradaki asıl amaçlardan biri enflasyonu 2020 sonunda %4'e düşürmek için enflasyon oranını %4-6 koridoru içinde sürdürmek ve sonraki yıllarda bu seviyede tutmaktır. Para politikası hakkında karar alırken Merkez Bankası, ülke içindeki ekonomik durumu olumsuz yönde etkileyebilecek dış ve iç faktörlerin etkisini izleyecek ve kontrol edecektir. Petrol fiyatları ve Rus rublesi ile ilgili dinamikler, başlıca dış etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Olumsuz dış etkiler olması durumunda, Merkez Bankası daha sıkı bir para politikası yürütmeye hazır olduğunun işaretini vermiştir (Informburo.kz, 2019).

Geçtiğimiz üç yıl boyunca Merkez Bankası, ülkenin bankacılık sektörünün sürdürülebilirliğini ve rekabetçiliğini ve bir bütün olarak ekonominin istikrarlı büyümesini artırmayı amaçlayan bir dizi önlem almıştır. 2018 yılında rezerv borçlarının ve varlıkların yapısı ve standartların seviyesi bakımından asgari rezerv gereksinim mekanizmasının etkinliğinin iyileştirilmesine yönelik 2017 yılında başlatılan çalışmaların tamamlandığını belirtmek gerekmektedir.

Fiyat istikrarının sağlanması ve yıllık enflasyonu düşük tutmak, bu yıl Merkez Bankası'nın ana görevi olmaya devam etmektedir. Merkez Bankası para politikası araçlarının iyileştirilmesine odaklanacaktır. Merkez Bankası, ulusal para biriminin serbest dalgalılık ilkelerine uygun şekilde yürütmeye devam edecek ve istikrarsızlaştırıcı döviz kuru dalgalanmalarını düzeltmek için gerektiğinde para birimi müdahaleleri gerçekleştirecektir. Temel faiz oranı ana araç olarak kalacaktır. Bu oranın büyüklüğü ülkedeki mevcut ve tahmini enflasyon oranlarına ve diğer parametrelere bağlı olarak belirlenecektir. Merkez Bankası, 2019 yılında temel faiz oranı ile ilgili 8 alanda yeni kararlar alınacağını belirtmiştir. Bunlardan dördü, dalgalı döviz kuruna geçiş ve enflasyon hedeflemesinin getirilmesinin bir parçası olarak geliştirilen

tional Bank has determined that in 2019 decisions on the base rate will be made eight times, four of which will be based on the results of the bank's analysis and forecasting system, developed as part of the transition to a floating exchange rate and the introduction of inflation targeting. At the same time, the base rate will be maintained at a level comparable to the long-term potential rates of economic growth. The National Bank plans to increase the transparency and predictability of its work, in order to increase monetary policy credibility and restrain inflation expectations.

References

Informburo.kz (2019). National Bank Expects Inflation to Slow in 2020. Retrieved from <https://informburo.kz/novosti/nacbank-ozhidaet-zamedleniya-inflyacii-v-2020-godu.html> Accessed on 04.01.2019.

Kase.kz (2019). Eximbank Annual Report. Retrieved from https://kase.kz/files/emitters/EXBN/exbnp_2017_rus.pdf Accessed on 02.01.2019.

Kz.expert (2019). The National Bank Shared Its Plans For 2018. Retrieved from https://kz.expert/ru/materials/analitika/1214_o_politike_nacbanka_rk_v_2019_godu__i Accessed on 03.01.2019.

Nationalbank.kz (2019). Key Directions of Monetary Policy Republic of Kazakhstan. Retrieved from <https://nationalbank.kz/?docid=223&switch=russian> Accessed on 01.01.2019.

Online.zakon.kz (2019). Law of the Republic of Kazakhstan on the National Bank. Retrieved from https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1003548#pos=3;-192 Accessed on 01.01.2019.

bankanın analiz ve tahmin sisteminin sonuçlarına dayanacaktır. Aynı zamanda, temel faiz oranı, uzun vadeli potansiyel ekonomik büyüme oranları ile karşılaştırılabilir düzeyde tutulacaktır. Merkez Bankası, para politikasının güvenilirliğini artırmak ve enflasyon beklentilerini sınırlandırmak için çalışmalarının şeffaflığını ve öngörülebilirliğini artırmayı da planlamaktadır.

Kaynaklar

Informburo.kz (2019). Merkez Bankası 2020'de Enflasyonun Yavaşlamasını Bekliyor. Alınan yer: <https://informburo.kz/novosti/nacbank-ozhidaet-zamedleniya-inflyacii-v-2020-godu.html>. Erişim tarihi: 04.01.2019.

Kase.kz (2019). Eximbank Yıllık Hesabı. Alınan yer: https://kase.kz/files/emitters/EXBN/exbnp_2017_rus.pdf. Erişim tarihi: 02.01.2019.

Kursiv.kz (2019). Merkez Bankası Yıllık Planlarını Açıkladı. Alınan yer: <https://kursiv.kz/news/finansy/2018-01/nacionalnyy-bank-podelilsya-svoimi-planami-na-2018-god>. Erişim tarihi: 03.01.2019.

Nationalbank.kz (2019). Kazakistan Para Politikasının Ana Yönleri. Alınan yer: <https://nationalbank.kz/?docid=223&switch=russian>. Erişim tarihi: 01.01.2019.

Online.zakon.kz (2019). Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Bankası Hakkında Kanun. Alınan yer: https://online.zakon.kz/document/?-doc_id=1003548#pos=3;-192. Erişim tarihi: 01.01.2019.

CURRENT DEVELOPMENTS IN KAZAKHSTAN'S INSURANCE MARKET KAZAKİSTAN SİGORTA PİYASASINDAKİ GÜNCEL GELİŞMELER

*Zhandos Ranov **

In many developed countries, insurance is one of the important strategic sectors of the economy. The financial strength of insurance companies can turn them into the most powerful financial lending institutions. In general, insurance market assessment is based on the volume and growth rate of real insurance premiums. Another equally important indicator of the global insurance market is the share of insurance premiums in GDP. For example, global direct premiums in 2018 were equivalent to more than 6% of the global GDP. Each year, approximately \$5 trillion insurance premiums are underwritten worldwide. In this regard, it can be argued that the role of the insurance industry as a long-term investment area in the world becomes increasingly important (Forinsurer.com, 2019).

The prospects for the development of the insurance market in countries are difficult to predict, since they largely depend on factors such as the state of a country's economy and its level of development. In each country, the insurance market is assessed based on the volume of real insurance premiums, that is, the funds that insurance companies receive from the sale of policies.

As for Kazakhstan, the insurance market began in the early years after independence and continued its development over time. Due to the lack of experience and financial resources, the insurance market of Kazakhstan experienced a weak period in the early years and did not receive enough attention (Zakon.kz, 2017). Another reason why the insurance market did not develop at the expected level is that the state could not provide the necessary support to the sector with the effect of the economic conditions

Çoğu gelişmiş ülkede, sigortacılık, ekonominin önemli ve hatta stratejik sektörlerinden biridir. Sigorta şirketlerinin finansal gücü, onları en güçlü kredi kuruluşlarına dönüştürebilmektedir. Genel olarak, sigorta piyasasının değerlendirilmesi, reel sigorta primlerinin hacmi ve büyüme oranı ile ölçülmektedir. Küresel sigorta piyasasının eşit derecede önemli bir diğer göstergesi, sigorta primlerinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH) içindeki payıdır. Örneğin, 2018 yılı küresel sigorta primleri, küresel GSYİH'nin %6'sını geçmektedir. Her yıl dünya çapında yaklaşık 5 trilyon dolarlık sigorta primi imzalanmaktadır. Bu bakımdan, sigorta sektörünün dünyada uzun vadeli bir yatırım alanı olarak rolünün giderek daha önemli hale geldiği söylenebilir (Forinsurer.com, 2019).

Günümüzde, ülkelerin sigorta piyasalarının gelişim süreçlerini tahmin etmek çok da kolay görünmemektedir. Çünkü bu süreçler, büyük ölçüde ülke ekonomisinin durumu ve gelişim düzeyi gibi faktörlerle yakından ilişkilidir. Sigorta piyasası, sigorta şirketlerinin poliçe satışından elde ettiği fonlar üzerinden gerçek sigorta primlerinin hacmine göre hesaplanmaktadır.

Kazakistan'daki sigorta piyasasının, bağımsızlık sonrası dönemin ilk yıllarında başladığını ve zaman içerisinde gelişimini devam ettirdiğini söyleyebiliriz. Deneyim eksikliği ve yetersiz finansal kaynaklar nedeniyle, Kazakistan sigorta piyasası, ilk yıllarda zayıf bir performans göstermiş ve yeterince ilgi görmemiştir (Zakon.kz, 2017). Sigorta piyasasının beklenen düzeyde gelişmemesinin diğer bir nedeni ise dönemin ekonomik şartlarının da etkisi ile devletin, söz konusu sektöre gereken desteği verememiş olmasıdır. Bütün bu nedenler, sektörün küresel sigorta

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. ranov.1985@mail.ru

of the period. All these reasons have led the sector to lag behind global insurance markets. The same applies to other countries in the post-Soviet region. However, the gradual economic growth, an increase in citizens' incomes, an increase in the production of goods and services, and expansion of the insurance market in regional countries contributed to the development of the insurance market. In particular, since 2010, there has been a positive trend in all financial indicators of insurance organizations in the country (Articlekz.com, 2018).

Now we can say that insurance is one of the fastest-growing areas of Kazakhstan's financial market. According to the National Bank of Kazakhstan, over the past five years, insurance companies have gained momentum, and their assets have almost doubled, approaching 1 trillion tenge (FinGramota.kz, 2019). In 2018, 26 companies were represented in the ranking of the best insurance companies in Kazakhstan. Their total assets amounted to 1.88% of the country's GDP, while in 2017 this figure was 1.74%. When considered in the context of the group distribution of these companies, it can be seen that 20 of them are general insurance companies, while six provide life insurance (Forbes.kz, 2019).

According to the statistics of insurance companies, in 2018, the total amount of insurance premiums for all types of insurance amounted to 258,1 billion tenge, which is 11.2% less than that of 2017. In terms of the market shares of insurance companies, the Eurasia insurance company with a market share of 68,5 billion tenge, or 26.6%, is in the first place. The Halyk-Kazakhinstrakh insurance company with a market share of 44,5 billion tenge, or 17.3%, ranks second, while the Kazakhmys insurance company with a market share of 31.2 billion tenge, or 12.1%, is on the third position. As for the insurance payments in 2018, they, on the contrary, increased by 13.7% compared to 2017 and amounted to 79,8 billion tenge. The share of the Eurasia insurance company in the compensation market amounted to 33,4 billion tenge, or 41.8%, the Halyk-Kazakhinstrakh insurance company is second with 10,2 bil-

piyasalarının gerisinde kalmasına yol açmıştır. Benzer durum, genel olarak Sovyet sonrası coğrafyadaki diğer ülkeler için de geçerlidir. Ancak, kademeli ekonomik büyüme, vatandaşların gelirindeki artış, mal ve hizmet üretimindeki büyüme ve bölge ülkelerindeki sigorta pazarının genişlemesi ile birlikte sigorta sektörü de gelişim sürecine girmiştir. Özellikle, 2010 yılından itibaren ülkedeki sigorta kuruluşlarının tüm finansal göstergelerinde olumlu bir eğilim gözlemlenmiştir (Articlekz.com, 2018).

Günümüzde, sigorta sektörünün, Kazakistan finans piyasası içerisinde en hızlı büyüyen sektörlerden biri olduğu söylenebilir. Kazakistan Merkez Bankası'na göre, son beş yılda sigorta şirketlerinin büyüme oranları ivme kazanmış; şirketlerin varlıkları neredeyse iki katına çıkarak 1 trilyon tenge civarına ulaşmıştır (FinGramota.kz). 2018 yılında Kazakistan'da önde gelen sigorta şirketleri değerlendirmesinde 26 şirket yer almıştır. 2017'de toplam aktiflerin ülke GSYİH'si içindeki payı %1,74 iken 2018'de %1,88'e yükselmiştir. Bu şirketlerin grupsal dağılımına bakıldığında, 20'sinin genel sigorta, kalan 6'sının ise hayat sigortası alanında olduğu görülmektedir (Forbes.kz, 2019).

Sigorta şirketlerinin yayımladığı istatistiklere göre, 2018 yılında, tüm sigorta alanlarındaki toplam sigorta prim tutarı 2017'ye göre %11,2 azalarak 258,1 milyar tengeyi bulmuştur. Sigorta şirketlerinin pazar paylarına bakıldığında ise 68,5 milyar tenge tutarındaki ciro ile "Avrasya" adlı sigorta şirketinin toplam pazarın %26,6'sına sahip olarak ilk sırada geldiği, onu sırasıyla, 44,5 milyar tenge tutarındaki ciro ve %17,3'lük piyasa payı ile "Halyk-Kazakhinstrakh" ve 31,2 milyar tenge tutarındaki ciro ve %12,1'lik piyasa payı ile "Kazakhmys" sigorta şirketi takip etmektedir. 2018'deki sigorta ödemeleri ise 2017 yılına göre %13,7 oranında artarak 79,8 milyar tenge olarak gerçekleşmiştir. Tazminat alanında ise "Avrasya" sigorta şirketi, 33,4 milyar tenge ile (%41,8'lik pazar payı) ilk sırada yer alırken, onu ikinci sırada 10,2 milyar tenge ile (%12,8 pazar payı) "Halyk-Kazakhinstrakh" sigorta şirketi, üçüncü sırada 4,7 milyar tenge ile (%5,9'luk pazar payı) "Interteach" sigorta şirketi takip etmektedir. Bu veriler doğrultu-

lion tenge, or 12.8%, and the Interteach insurance company ranks third with 4,7 billion tenge, or 5.9%. According to these data, two companies are prominent in the insurance sector of Kazakhstan. In terms of assets, the Eurasia and Halyk-Kazakhinstrakh insurance companies are in the first two places with 251,2 billion tenge and 115,4 billion tenge respectively, while the Victoria insurance company is on the third position with 94,3 billion tenge (Kapital.kz, 2019).

Today, with the development of modern digital technologies in Kazakhstan, insurance companies are increasingly focusing on electronic insurance. In particular, since January 1, 2019, the possibility of purchasing an insurance policy online has been introduced for car owners. However, the electronic insurance purchase rate is currently at low levels. The reasons for this are some legal issues and the fact that customers still cannot give up on paper insurance contracts (Articlekz.com, 2018).

According to data from the insurance industry, in the first quarter of 2019, about 1 million electronic policies were sold, which is about 20% of the average annual volume. The share of electronic policies acquired through the sites of insurance companies is only 0.6%. It should be noted here that all insurance data, including those purchased through the Internet, is stored in the unified insurance database. However, the rate of use of internet insurance among customers is still low. By the end of 2019, the share of sales of electronic policies through internet insurance is estimated to vary from 2% to 5%. It is expected that the expansion and spread of the use of electronic insurance in the coming period will positively reflect on the insurance sector in all aspects (Kursiv.kz, 2019).

It is worth noting that from the beginning of 2020, Kazakhstan will introduce a new system of compulsory social health insurance. The development of a three-tier healthcare system is envisaged under the healthcare development state program for the next five years. The first level represents a guaranteed amount of free medical care, financed from the republican and local bud-

sunda Kazakistan'daki sigorta sektöründe iki ana şirketin öne çıktığı görülmektedir. Varlıkları açısından ise "Avrasya" sigorta şirketi ve "Halyk-Kazakhinstrakh" sigorta şirketi, sırasıyla 251,2 milyar tenge ve 115,4 milyar tenge ile yine ilk iki sırayı alırken üçüncü sırada 94,3 milyar tengeyle "Victoria" sigorta şirketi yer almaktadır (Kapital.kz, 2019).

Kazakistan'da gelişen modern dijital teknolojiler ile birlikte sigorta şirketleri elektronik sigorta üzerine daha fazla yoğunlaşmaktadır. Örnek vermek gerekirse 1 Ocak 2019'dan itibaren araç sahiplerine tamamen internet üzerinden sigorta poliçesi satın alma imkânı sunulmaktadır. Ancak, hâlihazırda elektronik sigorta alım oranı düşük düzeylerde seyretmektedir. Bunun sebepleri arasında bazı yasal sorunlar ile müşterilerin halen kâğıt üzerindeki sigorta sözleşmelerinden vazgeçememeleri gösterilebilir (Articlekz.com, 2018).

Sigorta sektörü verilerine göre, 2019 yılının ilk çeyreğinde satılan yaklaşık 1 milyon adet elektronik poliçenin toplam tutarı, ortalama yıllık sigorta satış hacminin yaklaşık %20'sine denk gelmektedir. Bunlar arasında sigorta şirketlerinin web siteleri üzerinden satın alınan elektronik poliçelerin payı ise sadece %0,6'dır. Burada, internet aracılığı ile satın alınanlar dâhil bütün sigorta verilerinin, birleşik sigorta veri tabanında saklandığını belirtmek gerekir. Ancak, müşterilerin arasında internet sigortacılığının kullanım oranları hala düşük seviyelerdedir. Bununla birlikte, 2019 yılı sonu itibarıyla internet sigortacılığı aracılığı ile elektronik poliçe satış oranlarının %2 ile %5 arasında olacağı tahmin edilmektedir. Elektronik sigortacılık uygulamasının gelişerek yaygınlaşmasının, önümüzdeki dönemde sigortacılık sektörüne her yönü ile olumlu yansıtacağı beklenmektedir (Kursiv.kz, 2019).

2020'nin başından itibaren Kazakistan'da zorunlu yeni bir sosyal sağlık sigortası sistemi devreye alınacaktır. Önümüzdeki beş yıl boyunca sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi için devlet programı kapsamında, sağlık sisteminin üç aşamalı şekilde geliştirilmesi öngörülmektedir. İlk aşamada, merkezi ve yerel bütçelerden ücretsiz tıbbi bakım garantili bir bütçenin finanse edilmesi öngörülmektedir.

gets. The second level includes the financing of compulsory health insurance with the contributions of government, employers and employees. The third level is aimed at developing individual insurance packages. With this program, the state plans to expand the involvement of private insurance companies in the healthcare system.

At the suggestion of the National Bank of Kazakhstan, a roadmap for developing the insurance industry until 2025 has been drafted. Since the beginning of 2019, insurers have been actively involved in the development of the draft. The roadmap is intended to facilitate the rapid and qualitative development of the industry and increase consumer interest in insurance. On the other hand, strong expectations that foreign companies may enter the sector have positive effects on the 2020 perspectives. Indicators of the last five years show that the insurance sector continues to develop with firm steps, albeit slowly. At the same time, with the tightening of state control over the insurance sector, the number of companies is decreasing from year to year. While this enables the highly competitive and experienced companies to remain in the market and provide quality services, the new competitive environment will bring dynamism to the sector in addition to the quality service for the customers.

References

- Articlekz.com (2018). Features of the Development of the Kazakhstan Insurance Market in Modern Market Conditions. Retrieved from <https://articlekz.com/article/20272>. Accessed on 08.11.2019.
- Fingramota.kz (2019). Life Insurance. Retrieved from <https://www.fingramota.kz/insurance/life-insurance/>. Accessed on 03.11.2019.
- Forbes.kz (2019). Life Insurance Companies in Kazakhstan 2019. Retrieved from https://forbes.kz/leader/rejting_strahoviyh_kompaniy_2019_1565778573/. Accessed on 05.11.2019.
- Forinsurer.com (2019). Swiss Re Provided

İkinci aşama, zorunlu sağlık sigortasının devlet, işveren ve çalışanların katkılarıyla finanse edilmesi konusunu içermektedir. Üçüncü aşamada ise kişisel sigorta paketlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu programla devlet, özel sigorta şirketlerinin sağlık sisteminde katılımını artırmayı planlamaktadır.

Kazakistan Merkez Bankası'nın tavsiyesi çerçevesinde 2025 yılına kadar sigorta sektörünün gelişimi için bir yol haritası hazırlanmıştır. 2019'un başından itibaren, sigortacılar aktif olarak bu planın geliştirilmesi sürecine dâhil olmuştur. Belirlenen yol haritası, sektörün hızlı ve kaliteli gelişimini kolaylaştırmayı ve tüketicilerin sigortacılığa ilgisini artırmayı hedeflemektedir. Öte yandan yabancı firmaların da sektöre girebileceği yönündeki güçlü beklentiler, 2020 yılı perspektiflerine olumlu yansımaktadır. Son beş yıldaki göstergeler, sigorta sektörünün yavaş da olsa emin adımlarla gelişmeye devam ettiğini göstermektedir. Diğer taraftan, sigorta sektörü üzerindeki devlet kontrolünün sıkılaştırılması ile birlikte şirketlerin sayıları yıllar itibarıyla azalmaktadır. Bu durum, rekabet gücü yüksek, deneyimli firmaların piyasada kalarak kaliteli hizmet sunmasına imkân sağlarken aynı zamanda, oluşan bu yeni rekabetçi ortam, müşteriye yansıtacak olan kaliteli hizmetin yanı sıra sektöre de bir dinamizm getirecektir.

Kaynaklar

- Articlekz.com (2018). Modern Koşullarda Kazakistan'ın Sigorta Piyasasının Gelişimi. Alınan yer: <https://articlekz.com/article/20272>. Erişim tarihi: 08.11.2019.
- Fingramota.kz (2019). Hayat Sigortası. Alınan yer: <https://www.fingramota.kz/insurance/life-insurance/>. Erişim tarihi: 03.11.2019.
- Forbes.kz (2019). Kazakistan Sigorta Şirketleri 2019. Alınan yer: https://forbes.kz/leader/rejting_strahoviyh_kompaniy_2019_1565778573/. Erişim tarihi: 05.11.2019.
- Forinsurer.com (2019). Swiss Re, Küresel Sigorta Pazarına Genel Bakış: 2018'de Primler 5 Trilyon Doları Geçti. Alınan yer: <https://forinsurer.com/news/19/07/24/37009>. Erişim tarihi: 02.11.2019.

An Overview of the Global Insurance Market: In 2018, Premiums Exceeded \$5 Trillion. Retrieved from <https://forinsurer.com/news/19/07/24/37009>. Accessed on 02.11.2019.

Kapital.kz (2019). National Bank Data. Retrieved from <https://kapital.kz/finance/75355/natsbank-predstavil-reyting-kazakhstanskikh-strakhovykh-kompaniy.html>. Accessed on 06.11.2019.

Kursiv.kz (2019). Life Insurance Companies in Kazakhstan. Retrieved from <https://kursiv.kz/news/strakhovanie/2019-04/kak-izmenilsya-strakhovoy-rynok-kazakhstana-s-vvedeniem-elektronnykh>. Accessed on 06.11.2019.

Zakon.kz (2017). History of Insurance Development in the Republic of Kazakhstan. Retrieved from <https://www.zakon.kz/4852957-istorija-razvitiya-strakhovaniya-v.html>. Accessed on 03.11.2019.

Kapital.kz (2019). Ulusal Banka Verileri. Alınan yer: <https://kapital.kz/finance/75355/natsbank-predstavil-reyting-kazakhstanskikh-strakhovykh-kompaniy.html>. Erişim tarihi: 06.11.2019.

Kursiv.kz (2019). Kazakistan'ın Sigorta Piyasası. Alınan yer: <https://kursiv.kz/news/strakhovanie/2019-04/kak-izmenilsya-strakhovoy-rynok-kazakhstana-s-vvedeniem-elektronnykh>. Erişim tarihi: 06.11.2019.

Zakon.kz (2017). Kazakistan Cumhuriyeti'nde Sigortacılığın Gelişimi. Alınan yer: <https://www.zakon.kz/4852957-istorija-razvitiya-strakhovaniya-v.html>. Erişim tarihi: 03.11.2019.

DEVELOPMENTS IN ECONOMIES OF EURASIAN COUNTRIES

AVRASYA ÜLKELERİNDE EKONOMİK GELİŞMELER

THE PHENOMENON OF SELF-EMPLOYMENT IN KAZAKHSTAN KAZAKİSTAN'DA SERBEST MESLEK OLGUSU

*Zhandos Ranov **

There is no one definition of the term “self-employment”, but, in general, this phenomenon can be defined as an employment, in which individuals independently carry out activities to sell products of personal subsidiary farming and provide services to other individuals with the purpose of systematic profit making. The term “self-employment” in Kazakhstan first appeared in Soviet times – in the era of perestroika, when the USSR began to radically reform its planned economy. At that time, the state did not take seriously the phenomenon of self-employment and did not recognize self-employment at the legislative level and in some cases even criminally prosecuted citizens. However, after the collapse of the Soviet Union and Kazakhstan’s gaining independence at the end of 1991, significant problems were observed in the country’s economy. In particular, in the transition to a market economy, there was a rapid increase in unemployment, which negatively affected the labor market and contributed to a sharp increase in self-employment in Kazakhstan. In a difficult situation of the young state’s transition to a market economy, self-employment has become for many the only opportunity to earn a living (Articlekz.com, 2019).

Today, Kazakhstan has almost completed the transition from a planned to a market economy, but the phenomenon of self-employment has not disappeared. Since 2001, the Statistics Committee of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan has been conducting on a quarterly basis a survey of the state of employment in the country. It involves citizens of Kazakhstan aged 15 years and older. Based on the data obtained, the population in the country is classified according to the level of economic activity into formally and informally

“Serbest meslek” ifadesinin açık bir tanımını yoktur, fakat genel olarak bu olgu sistematik kazanç elde etmek amacıyla kişisel özel tarımsal ürünlerin satışı için ve diğer kişilere hizmet etmek amacıyla faaliyetlerini bağımsız olarak yürüten meslek olarak tanımlanabilir.

Kazakistan’da “serbest meslek” terimi ilk kez Sovyet döneminde, SSCB yeniden yapılanma aşamasında planlı ekonomisini radikal bir şekilde reform etmeye başladığında oluştu. O dönemde devlet serbest meslek olgusunu ihmal etmekteydi ve serbest meslek henüz yasal olarak kabul edilmemiş idi. Bazı durumlarda vatandaşlar cezai sorumluluğa dahi konu edilmiştir. Ancak, Sovyetler Birliği’nin çöküşünden sonra ve 1991 yılının sonunda bağımsızlık kazanıldıktan sonra ülke ekonomisinde ciddi sorunlar ortaya çıktı. Özellikle, piyasa ekonomisine geçiş sırasında işsizlikte hızlı bir artış gözlenmiş, bu ise işgücü piyasasını olumsuz etkilemiş ve Kazakistan’da serbest meslek icra edenlerin sayısında keskin bir şekilde artmasına neden olmuştur. Genç bir devlet için piyasa ekonomisine geçiş sırasındaki zor durum çerçevesinde, serbest meslek hayatta kalmanın tek yolu olmuştur (Articlekz.com, 2019).

Bugün Kazakistan planlanan ekonomiden piyasa ekonomisine geçişini pratik olarak tamamlamış, fakat serbest meslek olgusunun önemi kaybolmamıştır. Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Ekonomi Bakanlığı İstatistik Komitesi 2001 yılından itibaren her dönem ülkedeki istihdam durumunu belirlemek için bir analiz yapar. Buna 15 yaş ve üstü Kazakistan vatandaşları dahil edilir. Elde edilen verilere göre, nüfus, ekonomik aktif düzeye göre resmi ve gayri resmi istihdam edilmiş, işsiz ve ekonomik olarak etkin olmayan gruplara ayrılmıştır (Oecd.org, 2019).

Mevcut istatistiklere göre, 2018 yılı so-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. ranov.1985@mail.ru

employed, unemployed and economically inactive (Oecd.org, 2019).

According to available statistics, at the end of 2018, out of more than 18 million people in Kazakhstan about 8,7 million people aged 15 years and older were employed. At the same time, the share of the self-employed population has reached 2,1 million people, of which approximately 1,3 million people are informally employed, which represents 15% of the total number of employed citizens of Kazakhstan. This number includes about 800,000 hired workers who work without labor contracts, and 588,000 self-employed. These are mainly small businessmen, owners of subsidiary farms, employees of family enterprises, etc. Economically, these citizens are in the shadow, because their activities are not covered by the legal system of Kazakhstan. In other words, they prefer not to register their business and evade taxes (Forbes.kz, 2019).

In recent years, in order to solve this problem, the government of Kazakhstan has developed and is already implementing several programs that encourage self-employed citizens to register as entrepreneurs and pay taxes in good faith. However, an analysis of the current situation shows that not all the self-employed execute their activities within the law. Most of them continue to evade taxes or hide part of their income from taxation, as well as do not make contributions to social funds. As a result, the state may face major challenges in the future, when it comes to social and pension security of these citizens. However, the state does not set a task to bring them into the number of officially employed, but tries to create favorable conditions so that they can legally engage in their business, pay minimum taxes and make pension contributions. Such steps will lead to the full development of small and medium-sized businesses in the country, whose contribution to the country's GDP today is about 25%, while in developed countries this indicator reaches 60-70% (24. kz, 2019).

It is worth noting that in the legislation of Kazakhstan there is a rather broad interpretation of the concept of self-employ-

nunda Kazakhstan'da 18 milyondan fazla nüfus vardır ve 15 yaş ve üstü bireylerden istihdam edilenlerin sayısı yaklaşık 8,7 milyonu bulmaktadır. Aynı zamanda kendi başına iş icra eden nüfus 2,1 milyondur ve bunun 1,3 milyonu kayıt dışı olarak istihdam edilmiştir, bu ise Kazakhstan'da istihdam edilmiş vatandaşların toplam sayısının %15'ini oluşturmaktadır. Bu rakam içine iş sözleşmesi olmadan çalışan yaklaşık 800 bin işçi ve kendi başına çalışan 588 bin kişi dâhildir. Bunlar temel olarak küçük bir işletmeciler, çiftlik işletme sahipleri, aile şirketlerinde çalışanlar ve diğerleridir. Ekonomik olarak, bu vatandaşlar gölgede kalmakta çünkü bu hizmetler Kazakistan yasal sistemi kapsamı dışındadır. Diğer bir deyişle, onlar işletmesini kayıt etmek istememekte ve vergiden kaçınmaktadır (Forbes.kz, 2019).

Son yıllarda, meseleyi çözmek amacıyla Kazakistan Hükümeti kendi namına çalışan vatandaşları işletmeci olarak kayıt etmek için ve dürüstçe vergi ödemeye teşvik etmek için birçok program geliştirmiştir. Fakat mevcut durumun analizi, serbest meslek sahibi kişilerin yasal çerçevede çalışmadıklarını göstermektedir. Birçoğu vergiden kaçmaya devam etmekte veya elde edilen gelirin bir kısmını vergilendirmeden gizlemeyi sürdürmektedir ve sosyal fonlara aktarmamaktadır. Sonuç olarak, devlet bu kişilerin, sosyal güvenlik ve emeklilik güvenliği konularında ileride ciddi zorluklarla karşılaşılabilir. Aynı zamanda, hükümet, onları resmi istihdama dâhil etmeye zorlamamıştır. Aksine, yasal olarak çalışmalarını için, ve asgari vergiler ve emeklilik kesintilerini ödemeleri için uygun koşullar yaratmaya çalışmaktadır.

Böylesine adımlar ülkedeki küçük ve orta düzeyli işletmelerin tam gelişimine yardımcı olmaktadır. Adı geçen sektörün GSYH içindeki payı bugün yaklaşık %25 düzeyindedir. Gelişmiş ülkelerde ise bu rakam %60-70'e ulaşmaktadır. Ancak Kazakistan mevzuatında serbest meslek kavramı geniş bir şekilde açıklanmış ve bu serbest meslek sahibi vatandaşların işini medeni düzeyde çözmeye yönelik önlemler almak için hükümetin çalışmasını zorlaştırmaktadır. Bu kategoriye farklı gelir seviyelerine sahip büyük bir kişi grubu ve işe alınan işçileri çalıştıran bireysel

ment, which complicates the work of the government in taking measures to transfer the activities of self-employed citizens into a civilized way. A large circle of people with different income levels falls into this category, including individual entrepreneurs employing hired labor. The new tax code, which entered into force in early 2018, introduced a number of innovations to the taxation of self-employed persons, but could not solve all the problems. Therefore, at the end of 2018, the Law of the Republic of Kazakhstan "On amendments and additions to some legislative acts of Kazakhstan on the issues of employment" was adopted, according to which, since January 1, 2019, a single cumulative payment has been introduced for individuals engaged in unregistered entrepreneurial activities and not using hired labor. The changes and additions that have been made to the three codes and 19 laws are aimed not only at formalizing the activities of this category of self-employed people, but also at covering these citizens with the social security system (Atameken.kz, 2019).

A single cumulative payment, which will be valid until 2024, will allow informally employed individuals with an annual turnover of less than 1,175 monthly calculation index (MCI), or 2,96 million tenge (\$7,800), to become full-fledged members of the social security system. This type of payment combines four types of mandatory payments: individual income tax, pension contributions to the Unified Accumulative Pension Fund, contributions to the State Social Insurance Fund, and payments to the Mandatory Medical Insurance Fund. Since the size of the single cumulative payment is fixed, there is no need to independently calculate the amount of contributions to various social funds. For residents of Nur-Sultan, Almaty, Shymkent, as well as the regional centers, the size of this payment is 1 MCI, which is equal to 2,525 tenge in 2019. For residents of other cities and rural areas, it is 0,5 MCI, or 1,263 tenge (Kursiv.kz, 2019).

It is important to note that the single cumulative payment regime does not apply to registered individual entrepreneurs or individuals engaged in private practice, such as

girişimciler de dâhildir. 2018 yılının ilk döneminde yürürlüğe giren yeni Vergi Kanunu serbest meslek sahibi insanlara bir dizi vergi yeniliği getirmiştir ancak bütün sorunları çözememiştir (24.kz, 2019).

Bu nedenle, 2018 yılı sonunda, "Kazakistan Cumhuriyeti'nin Nüfus İstihdamıyla İlgili Bazı Yasalarına İlişkin Değişiklikler ve Ekler Hakkında Kanun" kabul edildi ve buna bağlı olarak, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren, kayıt dışı işletmeyle uğraşan ve ücretli işçi çalıştırmayan bireyler için tek toplu ödeme dâhil edilmiştir. Üç madde ve 19 yasaya yönelik yapılan değişiklikler ve eklemeler, yalnızca bu kategorideki serbest çalışan kişilerin kaydı için değil, aynı zamanda onlara bir sosyal güvenlik sistemi sağlamaya da yöneliktir (Atameken.kz, 2019).

2024'e kadar geçerli olabilecek tek toplu ödeme sistemi yıllık kazancın asgari hesaplanan rakamı 1175'ten az veya 2 milyon 960 bin tenge olunca (7800 ABD doları) kayıt dışı istihdam edilen kişilere sosyal güvenlik sistemine tam katılımcı olmasına imkan sağlamaktadır. Tek ödeme şekli, dört çeşit zorunlu ödemeyi birleştirmektedir: kişisel gelir vergisi, emeklilik fonuna emeklilik ödemesi, devlet sosyal sigorta fonuna vergi ödemesi ve zorunlu sağlık sigortası fonuna yapılan ödemelerdir. Tek ödemenin toplam tutarının sabit olması nedeniyle, farklı sosyal fonlardaki mevduat miktarını hesaplamaya gerek yoktur. Nur-Sultan, Almatı, Çimkent ve diğer bölgesel merkezlerde olduğu gibi ödeme tutarı 1 Aylık Ödeme Endeksi olarak bilinen birimdir (AÖE) bu ise 2019 yılında 2,525 tenge olacaktır. Diğer şehirlerde ve kırsal bölgelerde yaşayan insanlar için, 0,5 AÖE veya 1,263 tengedir. Belirtmek gerekir ki, tek ödeme, kayıt altındaki işletmeciler veya özel avukatlar, noterler ve özel icra memurları gibi kişisel tecrübeyle çalışanlar için uygulanmaz (Kursiv.kz, 2019).

Bu rejime dâhil olan serbest meslek sahibi insanlara örnek olarak özel araç sürücüleri, sıhhi tesisat, ev aletlerinin onarımı ile uğraşan uzmanlar, öğretmenler, bebek bakıcıları, kutlama etkinliğinin organizatörleri, müzisyenler, kişisel bir çiftlikte üretilen tarımsal ürünleri satan bireyler verilebilir. Tek ödemenin mükellefleri yalnızca Kazakistan vatan-

lawyers, notaries, and private court bailiffs. Personal vehicle drivers, plumbers, professionals involved in private repair of household appliances, tutors, nannies, toastmasters and entertainers at holiday events, musicians, and people selling agricultural products grown in their personal subsidiary farms can be cited as examples of self-employed persons falling under this regime. Only citizens of Kazakhstan can be payers of the single cumulative payment.

In conclusion, it should be noted that, in addition to the abovementioned social goals, the government measures to formalize the activities of the self-employed population are aimed at reducing the share of the informal sector in the country's economy. Convinced by the experience of developed countries that self-employment is one of the most effective methods to combat unemployment, the government is trying not to eliminate it, but to embrace this phenomenon by the legal and regulatory framework. Although many people, whose worldview was formed during the Soviet era, still do not recognize self-employment as a worthy type of work, over the years of independence of Kazakhstan, the phenomenon of self-employment has become an essential factor in the socioeconomic life of the country. In addition, self-employment is becoming increasingly popular among young people who want to do their own job and have a flexible work schedule. It should nevertheless be understood that any work activity must be carried out within the framework of the legislation. Self-employed persons must register, pay taxes and comply with the laws, and the state, in turn, should provide them with decent social conditions.

References

Articlekz.com (2019). Self-Employment and Legal Regulations in the Republic of Kazakhstan Retrieved from <https://articlekz.com/article/17856>. Accessed on 03.04.2019.

Atameken.kz (2019). About Taxes with a Simple Language. Retrieved from <https://atameken.kz/ru/news/29896-predprinimatelyam-o-nalogah-prostym-yazykom>. Accessed

daşları olabilir.

Son olarak, yukarıda belirtilen sosyal hedeflerin yanı sıra, serbest meslek faaliyetlerini resmileştirmeye yönelik hükümet önlemleri, ülke ekonomisindeki kayıt dışı sektörleri azaltmaya yöneliktir. Serbest meslek, gelişmiş ülkelerin tecrübesiyle işsizlikle mücadelelenin en etkili yollarından biri olduğundan, devlet bunu ortadan kaldırmadan düzenleyici yasal bir çerçeve sağlamaya çalışmaktadır. Bakış açısı SSCB döneminde oluşan birçok insan, kendi başına istihdam eden bir işi iş olarak kabul edememektedir. Kazakistan'ın bağımsızlık yıllarından itibaren, serbest meslek olgusu ülkenin sosyo-ekonomik yaşamında önemli bir faktör haline gelmiştir. Ayrıca, serbest meslek, kendi işini yapmak isteyen ve esnek bir çalışma takvimi olmasını isteyen gençler arasında yaygınlaşmaktadır. Bununla birlikte, herhangi bir emek faaliyetinin yasa çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini anlamak da önemlidir. Sonuç itibarıyla serbest çalışan insanlar kayıtlı olmalı, vergi ödemeli ve yasalara uymalıdır, ve devlet de onlara uygun sosyal koşulları sağlamalıdır.

Kaynaklar

Articlekz.com (2019). Kazakistan Cumhuriyeti'nde Serbest Meslek Olgusu ve Yasal Düzenlemeler. Alınan yer: <https://articlekz.com/article/17856>. Erişim tarihi: 03.04.2019.

Atameken.kz (2019). Basit Bir Dil ile Vergiler Hakkında. Alınan yer: <https://atameken.kz/ru/news/29896-predprinimatelyam-o-nalogah-prostym-yazykom>. Erişim tarihi: 06.04.2019.

Forbes.kz (2019). Kazakistan'ın İşsizlik Oranı %4,8'e düştü. Alınan yer: https://forbes.kz/news/2019/02/12/newsid_192813. Erişim tarihi: 04.04.2019.

Kursiv.kz (2019). Kazakistan'da Tek Ödeme Şekli Uygulandı. Alınan yer: <https://kursiv.kz/news/vlast-i-biznes/2019-01/v-kazakhstane-vveden-edinye-sovokupnyy-platezh-dlya-samozanyatykh>. Erişim tarihi: 06.04.2019.

Oecd.org (2019). Kazakistan Ülke Raporu. Alınan yer: http://www.oecd.org/education/school/CBR_Kazakhstan_russian.pdf. Erişim

on 06.04.2019.

Forbes.kz (2019). Kazakhstan's Unemployment Rate Fell to 4.8%. Retrieved from https://forbes.kz/news/2019/02/12/news-id_192813. Accessed on 04.04.2019.

Kursiv.kz (2019). Single Payment Method Applied in Kazakhstan. Retrieved from <https://kursiv.kz/news/vlast-i-biznes/2019-01/v-kazakhstane-vveden-edinyy-sovokupnyy-plat-zh-dlya-samozanyatykh>. Accessed on 06.04.2019.

Oecd.org (2019). Kazakhstan Country Report. Retrieved from http://www.oecd.org/education/school/CBR_Kazakhstan_russian.pdf. Accessed on 04.01.2019.

24.kz (2019). Approximately 2.5 Million Freelancers in Kazakhstan. Retrieved from <https://24.kz/ru/news/economy/item/237578-okolo-2-5-mln-samoza-nyatykh-lits-naschityvaetsya-v-kazakhstane>. Accessed on 05.04.2019.

tarihi: 04.01.2019.

24.kz (2019). Kazakistan'da Yaklaşık 2,5 Milyon Serbest Çalışan Var. Alınan yer: <https://24.kz/ru/news/economy/item/237578-okolo-2-5-mln-samozanyatykh-lits-naschityvaetsya-v-kazakhstane>. Erişim tarihi: 05.04.2019.

WHAT JOBS WILL BE IN DEMAND IN THE FUTURE? GELECEKTE HANGİ MESLEKLER TALEP GÖRECEK?

*Gulnar Nadirova **

In recent years, not only experts and analysts in the field of industrial and economic development, but also people less knowledgeable in this area – parliamentarians, journalists, bloggers, and participants in all kinds of public debates, have spoken about the future challenges in the labor market, such as the reduction, and even disappearance, of certain professions and specialties due to the automation and robotization of jobs. This is quite understandable.

The fear that automation would destroy millions of jobs and thereby deprive a tremendous number of people of their earnings periodically arose in industrialized countries earlier, in particular, in Britain in the middle of the 19th century, with the Luddites insistently and loudly speaking about this threat. The panic waves over automation were observed in the middle of the 20th century in Europe and the United States. However, lost jobs were always replaced by new ones: the increase in labor productivity through automation reduced costs and prices of goods and services, and consumers began to buy more products than before, which, in turn, created new jobs.

According to the Future of Jobs Report 2018 by the World Economic Forum, 75 million jobs are expected to disappear by 2022 in 20 major countries. At the same time, the report gives an optimistic forecast that the technological progress may also create 133 million new jobs thanks to the “new division of labor between humans, machines and algorithms” (World Economic Forum, 2018). The set of skills required for both old and new professions will change in most industries, transforming work methods and environments. In order to benefit from such changes, at least 54% of all employees will need retraining and advanced training by

Son yıllarda yalnızca endüstriyel ve ekonomik gelişme alanındaki uzmanlar ve araştırmacılar değil, aynı zamanda bu alanda daha az bilgili insanlar – milletvekilleri, gazeteciler, bloggerlar ve çeşitli kamusal tartışmalara katılan insanlar, işlerin otomasyonu ve robotizasyonu nedeniyle belirli mesleklerin ve uzmanlıkların azalması ve hatta ortadan kalkması gibi işgücü piyasasında gelecekte karşılaşılabilecek zorluklar hakkında konuşmakta, görüşlerini bildirmektedirler. Bu, oldukça anlaşılabilir bir durumdur.

Otomasyonun milyonlarca işi yok ederek muazzam sayıda insanı mesleklerinden ve gelirlerinden mahrum bırakacağı korkusu, daha önce sanayileşmiş ülkelerde, özellikle 19. yüzyılın ortalarında teknik gelişmelere cephe alanların (Luddites) yoğun olduğu İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Otomasyon hakkında endişeler, 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Avrupa ve ABD’de de gözlenmiştir. Bununla birlikte, yok olan meslekler her zaman yenileriyle değiştirilmiştir, otomasyon sayesinde işgücü verimliliğinde yaşanan artış, mal ve hizmetlerin maliyetlerini ve fiyatlarını da düşürmüştür. Bunun sonucu olarak, tüketiciler öncekinden daha fazla ürün almaya başlamış, bu da yeni işler yaratmıştır.

Dünya Ekonomik Forumu’nun 2018 İş Geleceği Raporu verilerine göre, 2022 yılına kadar 20 ülkede 75 milyon işin yok olması beklenmektedir. Aynı zamanda, rapor, “insanlar, makineler ve algoritmalar arasındaki yeni iş bölümü” sayesinde teknolojik ilerlemenin 133 milyon yeni iş yaratabileceği konusunda iyimser bir tahminde bulunmaktadır (Dünya Ekonomik Forumu, 2018). Hem eski hem de yeni meslekler için gereken beceriler çoğu endüstride değişecek, çalışma yöntemleri ve ortamlarında da değişim yaşanacaktır. Bu değişikliklerin getirdiği imkanlardan yararlanabilmek için, 2022 yılına kadar tüm çalışan-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. gulnad@mail.ru

2022. U.S. experts have already calculated that transferring 95% of workers at risk to new jobs through retraining could cost more than \$34 billion (Brende, 2019).

However, before moving masses of people from one sector to another, planning investments and training millions of new specialists in yet unknown new directions, it is necessary to strategically rethink which specific areas of the job creation can bring maximum social benefits. Many believe that the market will require professions that are related to construction (including roads), as well as the oil and gas and other extractive industries. Based on their market research, analysts of the Russian portal HeadHunter believe that the list of the most demanded professions now and in the near future will include porters, laborers, electricians, order pickers, fitters, and other existing specialties. (Lyabina, 2018). Experts at the Russian HR Development recruitment agency believe that in the coming years specialties related to robotics, innovative crop cultivation and harvesting, and new industrial technologies will be the most promising. Workers will not be needed as much as IT specialists and engineers who will write software for robots and be responsible for their maintenance since robots will do most of mechanized work (Rambler, 2018).

It seems that these two positions can be reconciled – artificial intelligence and advanced robotics will require basic technological skills from all groups of specialists, including ordinary workers without a higher education diploma. Yet, if we leave aside such exotic professions as a drone pilot, who should be trained first in countries that are not technologically advanced? Each country apparently has its own priorities. For Kazakhstan, there is an urgent need for the development of a clean energy economy, which, if effectively promoted, can provide employment opportunities for a considerable quantity of workforce, from unique working professions to supporting services, giving them an opportunity to participate in creating a safer, inclusive and sustainable society.

Green economy is based on zero-carbon energy sources, develops energy-efficient

ların en az %54'ünün yeniden eğitim ve ileri eğitim alması gerekecektir. ABD'li uzmanlar, risk altındaki işçilerin %95'inin yeniden eğitim alma yoluyla yeni işlere adaptasyonunun 34 milyar dolardan fazla kaynak gerektirebileceğini hesaplamışlardır (Brende, 2019).

Ancak, yatırımları planlayarak ve henüz bilinmeyen yeni alanlarda milyonlarca yeni uzman yetiştirerek insanları bir sektörden diğerine aktarmadan önce, hangi alanlarda iş yaratmanın en fazla sosyal fayda sağlayabileceğini stratejik olarak yeniden düşünmek gerekmektedir. Birçok uzman, inşaat (yollar dâhil), petrol ve doğalgaz ile maden endüstrileri ile ilgili mesleklere ihtiyaç duyulacağını öne sürmektedir. Rus HeadHunter web sitesi tarafından yapılan piyasa araştırmalarına göre, şu anda ve yakın gelecekte en çok talep gören ve görmesi beklenen meslekler arasında taşıyıcılar, işçiler, elektrikçiler, sipariş toplayıcıları, tesisatçılar yer almaktadır (Lyabina, 2018). Rusya'nın HR Development işe alım ajansı uzmanlarına göre, önümüzdeki yıllarda robotik, yenilikçi tarımsal ürün ekim ve hasadı ile yeni endüstriyel teknolojiler ile ilgili uzmanlıklar en umut verici meslekler olacaktır. Robotlar mekanize işlerin çoğunu yapacağı için, artık işçilere, robotik yazılımcıları Bilişim Teknolojileri (BT) uzmanları ve mühendisleri kadar ihtiyaç duyulmayacaktır (Rambler, 2018).

Bu iki görüş uzlaştırılabilir görünmektedir. Yapay zekâ ve ileri robotik bilimi, yükseköğretim diploması olmayan sıradan işçiler dâhil olmak üzere tüm uzman gruplarından çalışanlar için temel teknolojik beceriler gerektirecektir. Yine de, uçangöz pilotu gibi egzotik meslekleri bir kenara bırakırsak, teknolojik açıdan gelişmiş olmayan ülkelerde ilk önce kim eğitilmelidir? Her ülkenin kendi öncelikleri olduğu dikkate alındığında, Kazakistan'da temiz enerji ekonomisinin geliştirilmesine acilen ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Etkili bir şekilde desteklenmesi durumunda temiz enerji ekonomisi, yeni birtakım işlerden destek hizmetlerine kadar önemli miktarda işgücü için istihdam olanakları sağlayabilir. Keza insanlara daha güvenli, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir toplum inşasına fırsatı verebilir.

Sıfır karbonlu enerji kaynaklarına daya-

products and works under more environmentally friendly standards, thus it is most socially oriented. This is particularly important for Kazakhstan, especially after the recently held EXPO2017, which focused on the theme of "Energy of the Future". The government was tasked with meeting half of domestic energy needs using renewable sources until 2050, although in 2018 such sources accounted only for 1% of power generation in the country. Meanwhile, experts believe that for Kazakhstan, which is one of the least energy efficient nations in the world, improving energy efficiency and greenery planting are among key factors of competitiveness (Jalilova, 2018).

Analysts determined that the transition to a clean energy economy would include 320 unique occupations in such areas as clean energy production (energy production, transmission and distribution), energy efficiency (energy efficient products, energy efficient buildings, and energy efficiency services) and environmental management (environmental management, conservation and regulation). Therefore, for example, not only operators of power stations and wind turbine technicians are involved in the clean energy production sector, but also workers engaged in the construction, installation, operation and maintenance of alternative electrical networks. This sector also includes workers who produce components for the production of clean energy, such as wind turbines, solar photovoltaic panels, transformers, batteries, and meter readers, as well as office workers, operations managers, and other business operations specialists.

In the energy efficiency sector, which produces new products, the production of the widest range is involved – from home appliances to cars, as well as the construction industry as one of the largest energy consumers. Here we need electricians and mechanics of ventilation and air conditioning systems, architects, civil engineers, and business experts.

The environmental management sector regulates environmental issues and is responsible for reducing greenhouse gas emissions and promoting the efficient use

nan yeşil ekonomi, enerji-verimli ürünler geliştirmekte ve daha çevre dostu standartlar altında çalışmaktadır, dolayısıyla en sosyal-odaklı ekonomi olarak sayılmaktadır. Bu, Kazakistan için özellikle "Geleceğin Enerjisi" teması altında düzenlenen EXPO-2017'den sonra büyük önem arz etmektedir. 2018'de bu tür kaynaklar ülkedeki elektrik üretiminin yalnızca %1'ini oluştururken Kazakistan Hükümeti, 2050 yılına kadar ülkenin enerji ihtiyaçlarının yarısını yenilenebilir kaynaklar kullanarak karşılamakla görevlendirilmiştir. Bu çerçevede uzmanlar, dünyanın enerji verimliliği en az ülkelerinden biri olan Kazakistan'da enerji verimliliğini ve yeşil bitki yetiştiriciliğini artırmanın rekabetçiliğin önemli faktörleri arasında olduğunu düşünmektedir (Jalilov, 2018).

Araştırmacılar, temiz enerji ekonomisine geçişin temiz enerji üretimi (enerji üretimi, iletimi ve dağıtımı), enerji verimliliği (enerji verimli ürünler, enerji verimli binalar ve enerji verimliliği hizmetleri) ve çevre yönetimi (çevre yönetimi, korunması ve düzenlenmesi) gibi alanlarda 320 benzersiz (yeni) meslek içereceğini belirlemiştir. Bu nedenle, temiz enerji üretim sektörüne sadece enerji santalleri işletmecileri ve rüzgâr türbini teknisyenleri değil, aynı zamanda alternatif elektrik şebekelerinin yapımı, montajı, işletimi ve bakımı ile uğraşan işçiler de dâhil olmaktadır. Bu sektörde çalışan insanlar arasında aynı zamanda rüzgâr türbinleri, fotovoltaik güneş panelleri, trafolar, bataryalar ve sayaç okuyucular gibi temiz enerji üretimi için bileşenler üretenlerin yanı sıra ofis çalışanları, operasyon yöneticileri ve diğer işletme operasyonları uzmanları da yer almaktadır.

Yeni ürünler üreten enerji verimliliği sektöründe, ev aletlerinden arabalara kadar geniş bir yelpazedeki üretim ve en büyük enerji tüketicilerinden biri olarak inşaat endüstrisi de söz konusudur. Bu sektörde elektrikçilere ve havalandırma ve iklimlendirme sistemleri teknisyenlerine, mimarlara, inşaat mühendislerine ve işletme uzmanlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çevre yönetimi sektörü, çevre sorunları ile ilgilenmekte ve sera gazı emisyonlarının azaltılmasından ve enerjinin verimli kullanılmasını ve doğal kaynakların korunmasını

of energy and the preservation of natural resources. Waste treatment specialists, collectors, operators of wastewater treatment plants, environmental protection workers, environmentalists, engineers, technicians and city planners, as well as legislators and regulators responsible for legal aspects, are included in the cohort of relevant specialists in this sector.

In total, U.S. clean energy researchers identified 113 different professions in the production of clean energy, which gave their country about 1,3 million jobs; 172 professions for energy efficiency, which provided work to about 4,4 million workers; and 186 professions for environmental management producing about 877,000 jobs (Muro et al., 2019).

Apparently, the creation of new curricula and the modernization of existing ones in the field of energy at all levels of education and professional training should be a priority, including short-term courses for personnel retraining. The transition to clean energy is of particular importance, since it will not only contribute to the sustainability of the country's economy, expand the labor market and create new technological opportunities, but will also have enormous socioeconomic effects for residents of all the regions of Kazakhstan without exception, as a solution to one of the most pressing problems for the nation's welfare and health.

References

Brende Borge (2019). We Need a Reskilling Revolution. Here is How to Make it Happen. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2019/04/skills-jobs-investing-in-people-inclusive-growth>. Accessed on 20.04.2019.

Lyabina Aleksandra (2018). Top 10 Most Popular Professions of Workers. Retrieved from <https://www.kp.ru/daily/26900/3945899/>. Accessed on 23.04.2019.

Muro Mark, Tomer Adle, Shivaram Ranjitha and Kane Joseph (2019). Advancing Inclusion Through Clean Energy Jobs. Retrieved from <https://www.brookings.edu/research/>

teşvik etmekten sorumludur. Bu sektördeki uzmanlar grubuna atık arıtma uzmanları, toplayıcılar, atık su arıtma tesislerinin işletmecileri, çevre koruma işçileri, çevreciler, mühendisler, teknisyenler ve şehir planlmacıların yanı sıra yasal konulardan sorumlu kanun koyucular ve düzenleyiciler dâhil edilmektedir.

ABD'de temiz enerji araştırmacıları, ülkelerine yaklaşık 1,3 milyon iş sağlayan temiz enerji üretiminde 113 farklı meslek; yaklaşık 4,4 milyon işçiye iş sağlayan enerji verimliliği alanında 172 meslek; ve çevre yönetimi için yaklaşık 877,000 iş üreten 186 meslek belirlemiştir (Muro, vd., 2019).

Sonuç olarak, personelin yeniden eğitilmesi için kısa süreli kurslar dâhil olmak üzere tüm eğitim ve mesleki eğitim seviyelerinde enerji alanında yeni eğitim programlarının oluşturulması ve mevcut olanların modernizasyonu öncelikli konudur. Temiz enerjiye geçiş, işgücü piyasasını genişleterek ve yeni teknolojik fırsatlar yaratarak ülke ekonomisinin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda ülkenin refahı ve sağlığı için en acil sorunlardan birine çözüm olarak, istisnasız Kazakistan'ın tüm bölgelerinde yaşayan vatandaşlar için çok büyük sosyo-ekonomik sonuçlar yaratacaktır.

Kaynaklar

Brende Borge (2019). Yeniden Beceri Kazandıracak Canlandırıcı Bir Devrime İhtiyacımız var ve Bunu Nasıl Gerçekleştirebiliriz. Alınan yer: <https://www.weforum.org/agenda/2019/04/skills-jobs-investing-in-people-inclusive-growth/> Erişim tarihi: 20.04.2019.

Dünya Ekonomik Forumu (2018). Geleceğin İşleri Raporu 2018. Alınan yer: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf. Erişim tarihi: 20.04.2019.

Jalilova Amina (2018). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanım Oranı Sadece %1: Kazakistan'da Geleceğin Enerjisi Bulunmamaktadır. Alınan yer: <https://eadaaily.com/ru/news/2018/08/03/vsego-1-vozobnovlyaemyh-istochnikov-energii-budushchego-v-kazahstane-net>. Erişim tarihi: 25.04.2019.

advancing-inclusion-through-clean-energy-jobs/. Accessed on 20.04.19.

Jalilova Amina (2018). Only 1% of Renewable Sources: There is No Future Energy in Kazakhstan. Retrieved from <https://eadaaily.com/ru/news/2018/08/03/vsego-1-vozobnovlyaemyh-istochnikov-energii-budushchego-v-kazahstane-net>. Accessed on 25.04.2019.

Rumbler (2018). Future Professions. Retrieved from <https://news.rambler.ru/other/39756990-professii-buduschego/>. Accessed on 23.04.2019.

World Economic Forum (2018). The Future of Jobs 2018 Report. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf. Accessed on 20.04.2019.

Lyabdina Aleksandra (2018). En Popüler 10 İş Mesleği. Alınan yer: <https://www.kp.ru/daily/26900/3945899/>. Erişim tarihi: 23.04.2019.

Muro Mark, Tomer Adle, Shivaram Ranjitha ve Kane Joseph (2019). Gelişimi Temiz Enerji İşleriyle Yürütmek. Alınan yer: <https://www.brookings.edu/research/advancing-inclusion-through-clean-energy-jobs/>. Erişim tarihi: 20.04.2019.

Rambler (2018). Gelecekteki Meslekler. Alınan yer: <https://news.rambler.ru/other/39756990-professii-buduschego/>. Erişim tarihi: 23.04.2019.

ECONOMIC GROWTH IN KAZAKHSTAN: UPDATE FOR THE FIRST HALF OF 2019 KAZAKİSTAN'DA EKONOMİK BÜYÜME: 2019 YILININ İLK YARISININ SONUÇLARI

*Kanat Makhanov **

The current economic situation in Kazakhstan was discussed at the enlarged meeting of the country's government held on July 15, 2019 under the chairmanship of President Kassym-Jomart Tokayev (Akorda.kz, 2019). The meeting's primary goal was to discuss Kazakhstan's economic performance in the first half of 2019 and specify main priority targets until the end of 2019 and beyond. According to the latest available preliminary data from the Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of Kazakhstan, the growth rate of the national economy accelerated from 2.9% in January 2019 to 4.1% in June 2019 on year to year calculations. In particular, such sectors as construction (11.1%), trade (7.5%), transportation (5.3%), agriculture (3.8%) and industry (2.6%) became the main drivers of the GDP growth. The figures for the rest of the sectors were not disclosed (Stat.gov.kz, 2019). The growth in manufacturing, which is the top priority sector for the economic development of the country, was achieved mainly due to pharmaceuticals, engineering, oil refining, non-ferrous metallurgy, light industry, and beverage production. At the same time, the growth of the industrial sector was registered in 14 out of 17 regions of the country. As stated by Prime Minister Askar Mamin, the labor market demonstrates a stable performance as the level of unemployment decreased to 4.8% in the first half of 2019, with 186,000 new jobs created, including 126,000 permanent ones.

Increasing the inflow of investments was mentioned at the meeting as one of the top priority targets for the country's current and future economic development. In particular, to increase the volume of investment in fixed assets annually by an average of 20% and

Kazakistan'daki mevcut ekonomik durum, Sayın Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev'in Başkanlığında 15 Temmuz 2019 tarihinde düzenlenen hükümetin genişletilmiş toplantısında tartışıldı (Akorda.kz, 2019). Toplantının temel hedefi, Kazakistan'ın 2019'un ilk yarısındaki ekonomik performansını değerlendirmek ve yılın ikinci yarısına ilişkin öncelikli hedefleri belirlemek olmuştur. Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Ekonomi Bakanlığı İstatistik Komitesi'nin son verilerine göre, ülke ekonomisindeki büyüme oranı Ocak 2019'da %2.9 iken Haziran 2019'da %4.1'e yükselmiştir. Özellikle inşaat (%11.1), ticaret (%7.5), ulaştırma (%5.3), tarım (%3.8) ve sanayi (%2.6) gibi sektörler GSYİH büyümesinin lokomotif unsurları olmuştur. Diğer sektörlerle ilişkin rakamlar açıklanmamıştır (Old.stat.gov.kz, 2019). Ülkenin ekonomik kalkınması için öncelikli sektör olan imalat-taki büyüme, esas olarak ilaç, mühendislik, petrol rafinerisi, demir dışı metaller, hafif sanayi ve içecek üretimi gibi sektörler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda, 17 bölgenin 14'ünde sanayi sektöründe büyüme kaydedilmiştir. Başbakan Askar Mamin'in de açıkladığı üzere işgücü piyasası istikrarlı bir performans göstermektedir. Zira işsizlik seviyesi 2019'un ilk yarısında %4.8'e düşmüş ve 126,000 daimi istihdam olmak üzere 186,000 yeni iş imkanı yaratılmıştır.

Toplantıda yurtdışı yatırımlarının artırılması, ülkenin mevcut ve gelecekteki ekonomik gelişimi için öncelikli hedeflerden biri olarak belirtilmiştir. Özellikle, sabit varlıklara yatırım hacminin yıllık ortalama %20 oranında artırılması ve 2025 yılına kadar GSYİH'nın %30'una çıkarılması hedeflenmiştir. Bu nedenle, hedef göstergelere ulaşmak için önümüzdeki beş yıl boyunca 30 trilyon tenge tutarında yeni yatırım çekmek amaç-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. username1006@gmail.com

bring it to 30% of GDP by 2025 was specified as an important objective. Thus, in order to achieve the target parameters, it is necessary to attract investments amounting to 30 trillion tenge during the next five years. In this regard, the government pursues a proactive policy aimed at attracting investments with the use of all state support measures and creating a favorable investment climate, which is one of the key prerequisites for future sustainable economic growth. Apart from that, the government specified efforts to solve urgent social issues and improve the welfare of socially vulnerable groups of the population as its important priority. In this light, the relevant ministries have actively started to implement measures directed at involving unemployed and self-employed people in productive employment.

Analyzing the economic growth data made public at the government meeting, we can compare them to the previous data and note some irregularities that make 2019 very different from the past years. Firstly, in case if these preliminary figures are confirmed in posterior statistics, the 11.1% of real growth in construction during the first half of 2019 would be the highest growth rate registered in this sector since the first half of 2008. It is rather difficult to understand the source of this tremendous growth in the construction sector since even the years that preceded the EXPO-2017, which was indeed a large-scale construction project, were not marked by a double-digit growth in construction.

Secondly, it is rather alarming to note that the industrial growth during the second half of 2019 is a mere 2.6%, which is the minimum growth rate since 2016. Thus, we can observe a continuation of the gradual decline of the industrial sector since 2017. What is even more alarming is that it is highly probable to expect the growth in the manufacturing industry, which makes about 40% of the industrial sector, to be below 2.6%. These expectations are based on the previous data from the last two-three years when the manufacturing sector's performance was below the growth rates of the entire industrial sector. Moreover, there are also reasons for negative expectations in

lanmıştır. Bu çerçevede hükümet, kamunun tüm imkânlarını kullanarak yatırım çekmeyi ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin devamı için ön koşullardan biri olan elverişli bir yatırım ortamı yaratmayı hedefleyen pro-aktif bir politika izlemektedir. Bunun dışında hükümet, kronik sosyal sorunları çözme ve nüfusun gelir düzeyi düşük gruplarının refah düzeyini artırma çabalarını önemli bir hedef olarak koymuştur. Bu bağlamda ilgili bakanlıklar, aktif olarak işsizlerin ve serbest meslek sahiplerinin verimli istihdamına yönelik tedbirleri yürürlüğe koymaya başlamıştır.

Hükümet toplantısında halka açıklanan ekonomik büyüme verilerini, önceki verilerle karşılaştırıp analiz ettiğimizde 2019'u geçmiş yıllardan ayıran farklılıkları görebiliriz. İlk olarak, bu ilk rakamların sonraki istatistiklerle doğrulanması durumunda, 2019'un ilk yarısında inşaat sektöründe %11.1'lik reel büyüme, bu sektörde 2008'in ilk yarısından bu yana kaydedilen en yüksek büyüme oranı olacaktır. İnşaat sektöründeki bu muazzam büyümenin kaynağını tahmin etmek zor görünmektedir. Çünkü büyük ölçekli bir inşaat projesi olan EXPO-2017'den önceki yıllarda bile inşaat sektörü, çift haneli bir büyüme göstermemiştir.

İkinci olarak, 2019'un ikinci yarısında sanayi sektörünün büyüme oranının sadece %2.6 olarak gerçekleşmiş olması, endişe vericidir. Bu oran, 2016'dan bu yana en düşük büyüme oranı olmuştur. Bu durumda, sanayi sektöründe 2017'den itibaren kademeli olarak bir düşüş yaşandığı açıktır. Sanayi sektörünün yaklaşık %40'ını oluşturan imalat sanayiindeki büyümenin %2.6'nın altına düşme ihtimali, endişe verici bir diğer husustur. Bu beklentiler, imalat sektörünün performansının tüm sanayi sektörünün büyüme oranlarının altında kaldığı son iki-üç yıldaki verilere dayanmaktadır. Ayrıca, Mayıs 2019'da Kazakistan'ın, tüm sanayi sektörünün neredeyse yarısını oluşturan petrol üretiminde %13.2'lik bir düşüş yaşandığı için ekstraksiyon (maden arama) sektörü ile ilgili olumsuz beklentiler de söz konusudur (365info.kz, 2019). Bu beklentinin gerçekleşmesi, genel olarak sanayi sektöründeki istatistiklerde de ilave bir düşüşe neden olabilir. Öte yandan, hizmet sektörünün %40'ından fazlasını oluşturan ti-

the extractive sector due to the fact that in May 2019 Kazakhstan experienced a 13.2% decline in oil extraction (365info.kz, 2019), which accounts for nearly half of the entire industrial sector. This would produce an additional downward pressure on industrial statistics in general. On the other hand, the 7.5% growth in trade and the 5.3% growth in transportation create rather good expectations from the service sector since these two industries together account for more than 40% of the service sector.

Recently, the Ministry of National Economy of Kazakhstan also updated its economic growth forecast from the previous 3.8% or above to 4.0% or above (Zonakz.net, 2019). The update was probably based on the above-mentioned preliminary data for the first half of 2019. Based on the past experience, we can also expect that the GDP growth in 2019 will be within the range of 3.6-4.1%. The GDP growth statistics since 2010 demonstrate that periodic rates of the GDP growth are highly interrelated and that indicators of the first quarter and the first half of a year pre-determine to a large extent the overall GDP growth by the end of each year. Hence, we can expect the GDP growth to be very close to the indicators of the first quarter and the first half of 2019.

In Kazakhstan, the oil sector is still the primary factor that has the greatest influence on the overall GDP, and any significant fluctuation in this industry would be replicated in the whole economy. Therefore, we assume that it is very likely for the GDP growth by the end of 2019 to be very close to 4%, but still with a high probability to be slightly below 4%. These expectations are based on the uncertainty and neutral bias of oil prices in the market, as well as on the forecast that the total annual crude oil output in Kazakhstan in 2019 will be slightly less than in the previous year.

References

Akorda.kz (2019). Speech by the Head of State Kasim-Jomart Tokaev at an Extended Meeting of the Government. Retrieved from <https://www.akorda.kz/ru/speech->

caretteki %7.5'lik ve taşımacılıktaki %5.3'lük büyüme, hizmet sektöründe iyimser beklentiler yaratmaktadır.

Kazakistan Ulusal Ekonomi Bakanlığı da, bir önceki yıl %3.8 olarak gerçekleşen ekonomik büyüme tahminini %4.0'e yükseltmiştir. Bu güncelleme, büyük olasılıkla 2019'un ilk yarısında gerçekleşen yukarıda belirtilen ilk verilere dayanmaktadır. Geçmiş tecrübelerle dayanarak, 2019'daki GSYİH büyümesinin %3.6 ile %4.1 aralığında olacağını tahmin edebiliriz (Zonakz.net, 2019). 2010 yılından bu yana GSYİH büyüme istatistikleri, GSYİH'daki büyümenin periyodik oranları arasında büyük bir ilişki olduğunu ve yılın ilk çeyreği ile yılın ilk yarısındaki göstergelerin her yılın sonuna kadar genel GSYİH büyümesini büyük ölçüde belirlediğini göstermektedir. Dolayısıyla, GSYİH büyümesinin, 2019'un ilk çeyreğindeki ve ilk yarısındaki göstergelere yakın olması muhtemeldir.

Kazakistan'da petrol sektörü, hâlâ GSYİH üzerinde en büyük etkiye sahip birincil etkidir. Söz konusu sektörde yaşanacak bir dalgalanmanın tüm ekonomik yapıyı etkilemesi kaçınılmazdır. Her ne kadar GSYİH'daki artışın 2019 sonuna kadar %4'e yakın olacağı tahmin edilse de bu oranın altında kalma ihtimali de yüksek görünmektedir. Yukarıda özetlediğimiz bu göstergeler, piyasadaki petrol fiyatlarının belirsizliğinin yanı sıra 2019'da Kazakistan'da toplam yıllık ham petrol üretiminin bir önceki yıla göre bir miktar daha düşük olacağı tahminine dayanmaktadır.

Kaynaklar

Akorda.kz (2019). Devlet Başkanı Kasım-Jomart Tokaev'in, Hükümet Toplantısında Yaptığı Konuşma. Alınan yer: https://www.akorda.kz/ru/speeches/internal_political_affairs/in_speeches_and_addresses/vystuplenie-glavy-gosudarstva-k-tokaeva-na-rasshirennom-zasedanii-pravitelstva. Erişim tarihi: 03.09.2019.

Kazakistan Ulusal Ekonomi Bakanlığı İstatistik Komitesi (2019). Resmi İstatistiksel Bilgi, Operasyonel Veriler (Hızlı Bilgi, Bültenler), Ulusal Hesaplar, Bütünleşik Hesaplar. Alınan yer: [http://old.stat.gov.kz/faces/wcnav_ex-](http://old.stat.gov.kz/faces/wcnav_ex)

es/internal_political_affairs/in_speeches_and_addresses/vystuplenie-glavy-gosudarstva-k-tokaeva-na-rasshirennom-zasedanii-pravitelstva. Accessed on 03.09.2019.

Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of Kazakhstan (2019). Official Statistical Information, Operational Data (Express Information, Newsletters), National Accounts, Integrated Accounts. Retrieved from http://old.stat.gov.kz/faces/wcnav_externalId/homeNationalAccountIntegrated?_afLoop=7133320919164809#%40%3F_afLoop%3D7133320919164809%26_adf.ctrl-state%3Del903nt4l_42. Accessed on 04.09.2019.

Zonakz.net (2019). Kazakhstan's Economy Can Grow by 4% or More in a Year, but Much Depends on External Factors. Retrieved from <https://zonakz.net/2019/05/15/kazaxstanskaya-ekonomika-za-god-mozhet-vyrasti-na-4-i-bolee-no-mnogoe-zavisit-ot-vneshnix-faktorov/>. Accessed on 03.09.2019.

365info.kz (2019). Kazakhstan Began to Produce Less Oil. Retrieved from <https://365info.kz/2019/06/kazahstan-stal-dobyvat-menshe-nefti>. Accessed on 05.09.2019.

ternalId/homeNationalAccountIntegrated?_afLoop=7133320919164809#%40%3F_afLoop%3D7133320919164809%26_adf.ctrl-state%3Del903nt4l_42. Erişim tarihi: 04.09.2019.

Zonakz.net (2019). Kazakistan'ın Ekonomisi Yılda %4 veya Daha Fazla Büyüeyebilir, Ancak Bunun Çoğu Dış Faktörlere Bağlı. Alınan yer: <https://zonakz.net/2019/05/15/kazaxstanskaya-ekonomika-za-god-mozhet-vyrasti-na-4-i-bolee-no-mnogoe-zavisit-ot-vneshnix-faktorov/>. Erişim tarihi: 03.09.2019.

365info.kz (2019). Kazakistan Daha Az Petrol Üretmeye Başladı. Alınan yer: <https://365info.kz/2019/06/kazahstan-stal-dobyvat-menshe-nefti>. Erişim tarihi: 05.09.2019.

CHINA-MONGOLIA-RUSSIA ECONOMIC CORRIDOR: INTERESTS OF THE PARTIES ÇİN-MOĞOLİSTAN-RUSYA EKONOMİK KORİDORUNDA TARAFLARIN ÇIKARLARI

*Dinara Taldybayeva **

On June 24, 2016, during the Shanghai Cooperation Organization (SCO) Summit in Tashkent, the presidents of China, Mongolia and Russia agreed on the China-Mongolia-Russia Economic Corridor (CMREC), which is an important project of Beijing's Belt and Road Initiative (BRI). The project aims at realizing joint projects in areas such as trade, competitiveness of goods and services, cross-border transportation security, and infrastructure development. President of China Xi Jinping first proposed the idea of the project during the first China-Russia-Mongolia Summit, which took place in Dushanbe on September 11, 2014. President of Russia Vladimir Putin and President of Mongolia Tsakhiagiin Elbegdorj also supported the idea (BRICS, 2014). Then, in 2015, during the SCO summit in Ufa, the issue was placed on the agenda again.

The corridor is planned to pass through two main routes: one extends from the Beijing-Tianjin-Hebei region in northern China to Hohhot and on to Mongolia and Russia; the other extends from China's Dalian, Shenyang, Changchun, Harbin and Manzhouli to Russia's Chita. Seven major areas of cooperation are envisaged between the parties on this route, which include the development of transport infrastructure and connectivity, the construction of border crossings (along with customs and sanitary controls, etc.), enhanced cooperation in the field of industry and investment, trade and economic relations, close interaction in the humanitarian field, partnership in the field of environmental protection, and strengthened cross-border cooperation. The main focus of cooperation is transportation infrastructure. The construction of the corridor aims to connect

Pekin'in Tek Kuşak Tek Yol inisiyatifinin önemli bir projesi olan Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru (China-Mongolia-Russia Economic Corridor CMREC) üzerinde 24 Haziran 2016 tarihinde Taşkent'te Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Zirvesi'nde Çin, Moğolistan, Rusya Başkanları görüş birliğine varmışlardır. Proje, ülkeler arası ticaret hacmi, mal ve hizmetlerde rekabetin sağlanması, sınır ötesi ulaşımın sağlanması ve altyapının geliştirilmesi gibi alanlarda ortak projelerin gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır. Proje fikri ilk olarak daha önceki yıllarda 11 Eylül 2014 tarihinde Duşanbe'de, ilk defa gerçekleşen Çin-Rusya-Moğolistan Zirvesi'nde Çin Devlet Başkanı Şi Cinping (Xi Jinping) tarafından ileri sürülmüştür (BRICS, 2014). Bu fikir Rusya ve Moğolistan Başkanları Vladimir Putin ve Tsakhiagiin Elbegdorj tarafından da desteklenmiştir. Daha sonra 2015 yılında ŞİÖ'nün Ufa'da gerçekleşen zirvesinde tekrar gündeme getirilmiştir.

Koridorun 2 temel güzergâh üzerinden geçmesi planlanmaktadır. Söz konusu güzergâh, Çin'in kuzeyindeki Pekin-Tianjin-Hebei üçgeninden başlayarak Hohhot üzerinden Moğolistan'a ve Rusya'ya, Dalian, Shenyang, Changchun, Harbin'den geçerek, Çin'in Manzhouli şehrinde Rusya'nın Chita şehrine kadar devam edecektir. Bu güzergâh üzerinde taraflar arasında 7 temel yönde ortak işbirliği yapılması amaçlanmaktadır. Bunlar, ulaşım altyapısının geliştirilmesi ve bağlantı sağlanması, (gümrük ve sıhhi kontrolleri ile birlikte) sınır geçişlerinin yapılması, sanayi ve yatırım alanında işbirliğinin artırılması, ticari ekonomik ilişkilerin sağlanması, insani alanda yakın etkileşim, çevre koruma alanında ortaklık ve sınır ötesi işbirliğinin güçlendirilmesi gibi alanları kapsamaktadır. İşbir-

* PhD, student, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. dinarataldybayeva@gmail.com

the BRI project with Russia-led Eurasian Economic Union (EEU) project and Mongolia's Steppe Road project. A five-year program has been prepared for the project to start, and after its expiration the parties can extend the program period, regardless of its results. The program consists of 32 projects, and the majority of them envisage the restructuring of existing railways and roads and the construction of new ones (Frolova, 2017).

The CMREC project is drawing intense interest from the three participating states. Through the project, China, Mongolia, and Russia aim to achieve common success in the global market. As noted above, this will enable more intensive cooperation between the participating countries in transport and communication, the development of the industrial sector in the border regions, as well as cooperation in cultural and social areas, and environmental security. In this context, it is worth looking at what the project means for each of the participating countries.

First of all, for Mongolia, two free trade zones are to be established near the corridor. The first of these zones will be established at the Gashuun Sukhait border crossing on the Sino-Mongolian border and will contribute to the operation and export activity of Mongolia's Tavan-Tolgoi coal deposit. The second one will be established in the province of Altan-bulag on the Russian-Mongolian border and will lead to the development of ecotourism in the region. Launched with China's initiative, the project aims to transform Mongolia into an active participant of the BRI project. In this respect, it is important to underline the importance of Mongolia's Steppe Road program, which was launched in 2014 and is aimed at the strategic development of the country. The Mongolian government is seeking foreign investments of \$50 billion for the project, which envisages the construction of roads and railways that run from the Chinese border to the Russian border through the territory of Mongolia (Eurasianet, 2017). China wants to make the program a major route of the BRI project and aims to invest \$30 billion in the next 510 years and then \$90 billion by

liğinin odak noktası ulaşım altyapısı olarak belirlenmiştir. Koridorun inşası Tek Kuşak Tek Yol Kuşak projesinin Rusya öncülüğündeki Avrasya Ekonomik Birliği ve Moğolistan'ın Bozkır Yolu (Steppe Road) projesi ile bağlantı sağlaması amaçlamaktadır. Projenin faaliyete geçmesi için 5 yıllık bir program hazırlanmış ve programın süresi bittikten sonra taraflar karşılıklı anlaşma yolu ile programın sonuçlarına bakmaksızın program süresini uzatabilirler. Program 32 projeden oluşmakta olup bunların büyük çoğunluğu mevcut olan demiryolu ve karayollarının yeniden yapılması ve yenilerinin inşa edilmesini öngörmektedir (Frolova, 2017).

Çin-Moğolistan-Rusya ekonomik koridoru projesi, katılımcı üç devlet tarafından yoğun ilgiye mazhar olmaktadır. Proje sayesinde Çin, Moğolistan ve Rusya dünya piyasasındaki rekabette ortak başarıları ulaşmayı amaçlamaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, bu, katılımcı ülkeler arasında ulaşım ve iletişim, sınır bölgelerindeki sanayi sektörünün gelişimi, kültürel ve sosyal alanlarda daha yoğun işbirliği, çevre güvenliği alanlarında işbirliğini sağlayacaktır. Bu bağlamda, katılımcı ülkelerin her biri için projenin ne anlam ifade ettiğine bakmak faydalı olacaktır.

İlk olarak Moğolistan için, koridorun kenarında iki serbest ticaret bölgesinin kurulması amaçlanmaktadır. Bu bölgelerden birincisi, Çin-Moğolistan sınırlarındaki Gashuun Sukhait sınır geçişinde kurulacak ve Moğolistan'ın Tavan-Tolgoi kömür yatağının işletilmesi ve ihracatı için katkıda bulunacaktır. İkincisi ise, Rusya-Moğolistan sınırındaki Altan-bulag ilinde bir serbest ticaret bölgesi kurulacak ve bölgede eko turizmin gelişmesini sağlayacaktır. Çin inisiyatifi ile başlatılan bu proje Moğolistan'ı Tek Kuşak Tek Yol projesinin faal katılımcısına dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda 2014 yılında başlatılan Moğolistan'ın stratejik gelişmesini amaçlayan Bozkır Yolu programının önemini altını çizmekte fayda vardır. Çin sınırından Rusya sınırına kadar bütün Moğolistan topraklarından geçen kara ve demir yollarının inşasını öngören bu projenin faaliyete geçmesi için Moğolistan hükümeti 50 milyar dolar yatırım arayışındadır (Eurasianet, 2017). Çin, bu programı Tek Kuşak Tek Yol

2035. Today, China is Mongolia's main foreign trade partner, since it receives 90% of Mongolian exports and provides 30% of its imports. In 2018, the trade volume between China and Mongolia was \$8,4 billion, which is 26.8% higher compared to 2017. According to the Foreign Trade and Economic Cooperation Department of the Ministry of Foreign Affairs of Mongolia, Mongolia and China aim to expand trade volume to \$10 billion by 2020 (Xinhua, 2019).

On the other hand, China's rapidly developing economic cooperation with Russia is helping Mongolia to contribute to their bilateral relations. According to the Department of Statistics and Analysis of the Chinese General Administration of Customs, China's trade volume with Russia amounted to \$107 billion in 2018, which is an increase of 21.7% compared to 2017. This figure was \$84,07 billion (20.8%) in 2017 and \$69.52 billion (2.2%) in 2016 (Izvestiya, 2019). Considering that the trade volume between China and Russia is expected to reach \$200 billion in the coming years, it is clear that Mongolia has a great advantage in this way. One of other advantages of the trilateral corridor for Mongolia, which is geographically constrained between Russia and China, is to increase its geopolitical capacity and try to take its share in the market of the neighboring countries. Understanding the importance of the integration process initiated by China and Russia in Eurasia (the BRI and EEU projects) and keeping up with it, Mongolia's Steppe Road project also helps the country to take its place in the integration process. On the one hand, the development of the mining industry in Mongolia and the purpose of increasing exports of mineral resources would improve the quality of the existing transportation infrastructure in Mongolia, while the country's transit potential could serve as an alternative for both Russia and China. For example, according to the statistics, in 2016, China transported 1,700 container trains through Kazakhstan, 1,200 container trains via the Manzhouli Railway and only 170 container trains via Mongolia (Eurasian Development Bank, 2018). Although the transit route of Mongo-

projesinin esas güzergâhı haline getirmeyi istemekte ve bu yönde önümüzdeki 5-10 yıllık bir süre içerisinde 30 milyar dolar, daha sonra 2035 yılına kadar 90 milyar dolar yatırım yapmayı amaçlamaktadır. Günümüzde Moğolistan'ın en büyük dış ticaret ortağının Çin olduğu, Moğolistan ihracatının %90'ı ve ithalatının %30'unun Çin'e ait olduğundan da görülmektedir. 2018 yılında Çin ile Moğolistan arasındaki ticaret hacmi 8,4 milyar dolara ulaşarak önceki yıl ile karşılaştırıldığında %26,8 artış göstermiştir. Moğolistan Dışişleri Bakanlığı, Dış Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Dairesi Başkanlığı'nın verdiği bilgiye göre, Moğolistan ve Çin 2020 yılında ticaret hacmini 10 milyar dolara ulaşmasını amaçlamaktadır (Xinhua, 2019).

Diğer taraftan Çin'in Rusya ile hızla gelişmekte olan ekonomik işbirliği, Moğolistan'ın da bu ülkelerin ikili ilişkilerinde katkıda bulunmasına yardımcı olmaktadır. Çin Gümrük Komitesi Başkanlığı İstatistik Analiz Dairesi'nin verilerine göre, Çin'in Rusya ile ticaret hacmi 2018 yılında 107 milyar dolar olarak, bir önceki yıl ile karşılaştırmalı şekilde %21,7 artış göstermiştir. Geçen yıllar ile karşılaştıracak olursak, bu rakam 2017 yılında 84,07 milyar dolar (%20,8), 2016 yılında ise 69,52 milyar dolar (%2,2) olmuştur (Izvestiya, 2019). Devam eden yıllarda Çin ile Rusya arasındaki ticaret hacminin 200 milyar dolara ulaşmasının planlanmakta olduğu hesaba alınırsa, Moğolistan'ın bu yolda büyük avantaja sahip olduğu görülmektedir. Rusya ile Çin arasında coğrafi bakımdan kısıtlı kalan Moğolistan'ın bu üç taraflı koridorun inşası ile ilgili diğer avantajlarından biri, ülkenin jeopolitik kapasitesini artırarak komşu ülkelerin piyasasında kendi payını almaya çalışmaktır. Moğolistan Hükümeti'nin Bozkır Yolu projesi de Avrasya'daki Çin ile Rusya'nın önderliğinde başlatılan (Tek Kuşak Tek Yol ve Avrasya Ekonomik Birliği projeleri) entegrasyon sürecinin önemini anlayarak ve bu sürece ayak uydurarak kendi yerini almak istemesine yardımcı olmaktadır. Bir taraftan Moğolistan'daki madencilik endüstrisinin gelişmesi ve maden kaynaklarının ihracatını artırma amacı da Moğolistan'daki mevcut olan ulaşım altyapısının kalitesini yükseltmeyi amaçlarken diğer taraftan ülkenin transit

lia is 1,135 km shorter than the Manzhouli railway linking China with Europe and 1,600 km shorter than the transit route through Kazakhstan, the low volume of cargo transportation is due to the undeveloped transport infrastructure in Mongolia and the poor quality of existing railways.

For China, the CMREC is an important step in the process of implementing the BRI project. In addition, it will have a positive impact on China's move towards the North and the West and the economic development in Eurasia. As mentioned above, the operation of this corridor leading to Russia and Europe through Mongolia would be in the interest of China in terms of transportation time and cost. In its turn, Russia expects the CMREC to contribute to the development of Siberia and the Far East. It will also have a positive effect on the economic situation in the EEU. As a result, the existing development strategies of Russia, Mongolia and China (the EEU, Steppe Road, and BRI) provide the necessary infrastructure for the China-Mongolia-Russia corridor to start operating in the near future.

References

BRICS (2014). China, Russia and Mongolia to Create Economic Corridor. Retrieved from <http://www.thebricspost.com/china-russia-mongolia-to-create-economic-corridor/#.Xe4EwpMzaUk>. Accessed on 04.01.2019.

Eurasian Development Bank (2018). Silk Road Transport Corridors: Barrier Analysis and Investment Guidelines. Retrieved from https://eabr.org/upload/iblock/304/EDB-Centre_2018_Report-50_Transport-Corridors_Barriers-and-Investments_RUS.pdf. Accessed on 15.01.2019.

Eurasianet (2017). Mongolia Joins Chinese One Belt One Way Initiative. Retrieved from <https://russian.eurasianet.org/node/64541>. Accessed on 05.01.2019.

Frolova Ivetta (2017). Prospects for Trilateral Cooperation between Russia, China and Mongolia. Retrieved from <https://riss.ru/images/pdf/journal/2017/6/07.pdf>. Accessed

potansiyeli hem Rusya hem Çin için bir alternatif olabilecektir. Örnek olarak, istatistik verilerine göre Çin 2016 yılında Kazakistan üzerinden 1,700 konteyner trenini, Manzhouli Demiryolu üzerinden 1200 konteyner trenini, Moğolistan üzerinden ise sadece 170 konteyner trenini taşımıştır (Avrasya Kalkınma Bankası, 2018). Moğolistan'ın transit yolu Çin'in Avrupa'ya ulaşımını sağlayan Manzhouli demiryolundan 1,135 km, Kazakistan üzerinden transit yolundan ise 1,600 km kısa olmasına rağmen transit yük taşımacılığının az olması, Moğolistan'da ulaşım altyapısının gelişmemiş olması ve mevcut demiryolları kalitesinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Çin için Çin-Moğolistan-Rusya ekonomik koridoru Tek Kuşak Tek Yol projesini uygulama sürecindeki önemli bir adım olmaktadır. Ayrıca Çin'in Kuzey ve Batı'ya doğru hareket etmesi ve Avrasya bölgesindeki ekonomik gelişimini de olumlu etkileyecektir. Yukarıda bahsedildiği gibi, Moğolistan üzerinden Rusya ve Avrupa'ya doğru giden bu koridorun faaliyete geçmesi, nakliye süresi ve maliyet açısından Çin'in yararına olacaktır. Rusya, Çin-Moğolistan-Rusya ekonomik koridorundan ilk olarak Sibiry'a ve Uzak Doğu bölgelerinin gelişimine katkı sağlayacağını beklemektedir. Bu durum genel olarak Avrasya Ekonomik Birliği'ndeki ekonomik durumu da olumlu etkileyecektir. Sonuç olarak Rusya, Moğolistan ve Çin'in mevcut olan gelişme stratejileri (Avrasya Ekonomik Birliği, Bozkır Yolu ve Tek Kuşak Tek Yol) Çin-Moğolistan-Rusya koridorunun yakın perspektifte faaliyete geçmesi için gerekli altyapıları sağlamaktadır.

Kaynaklar

Avrasya Kalkınma Bankası (2018). İpek Yolu'nun Ulaşım Koridorları: Kısıtlamaların Analizi Yatırım Yönleri ile İlgili Teklifler. Alınan yer: https://eabr.org/upload/iblock/304/EDB-Centre_2018_Report-50_Transport-Corridors_Barriers-and-Investments_RUS.pdf. Erişim tarihi: 15.01.2019.

BRICS (2014). Çin, Rusya ve Moğolistan Ekonomik Koridor Yaratacak. Alınan yer: <http://www.thebricspost.com/china-russia-mon>

on 05.01.2019.

Izvestiya (2019). In 2018, Trade between Russia and China Grew by 27%. Retrieved from <https://iz.ru/833530/2019-01-14/tovarooborot-rossii-i-kitaia-v-2018-godu-vyros-na-27>. Accessed on 14.01.2019.

Xinhua (2019). China Ready to Help Mongolia Develop Diversified Economy: Ambassador. Retrieved from http://static.cms.xinhua-news.cn/xhswz_Html5/c/2019-03-15/848437.shtml. Accessed on 15.03.2019.

golia-to-create-economic-corridor/#.Xe-4EwpMzaUk. Erişim tarihi: 04.01.2019.

Eurasianet (2017). Moğolistan Çin'in Tek Kuşak Tek Yol Girişimine Katılıyor. Alınan yer: <https://russian.eurasianet.org/node/64541>. Erişim tarihi: 05.01.2019.

Frolova İvetta (2017). Rusya, Çin ve Moğolistan Üç Taraflı İşbirliğinin Perspektifleri. Alınan yer: <https://riss.ru/images/pdf/journal/2017/6/07.pdf>. Erişim tarihi: 05.01.2019.

İzvestiya (2019). Rusya ile Çin Arasındaki Ticaret Hacmi %27 Arttı. Alınan yer: <https://iz.ru/833530/2019-01-14/tovarooborot-rossii-i-kitaia-v-2018-godu-vyros-na-27>. Erişim tarihi: 14.01.2019.

Xinhua (2019). Çin Moğolistan'ın Çeşitlendirilmekte Olan Ekonomisini Geliştirmesine Yardımcı Olmaya Hazır. Alınan yer: http://static.cms.xinhua-news.cn/xhswz_Html5/c/2019-03-15/848437.shtml. Erişim tarihi: 15.03.2019.

INVESTMENTS IN KAZAKHSTAN: ECONOMICIZATION OF THE COUNTRY'S FOREIGN POLICY KAZAKİSTAN'A YÖNELİK YATIRIMLAR: ÜLKE DIŞ POLİTİKASININ EKONOMİK HEDEFLERE UYARLANMASI

*Asset Ordabayev **

At the end of 2018, President of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev replaced the country's minister of foreign affairs, just a few days before the expiration of Kazakhstan's nonpermanent membership in the UN Security Council (UNSC). The appointment of Beibut Atankulov, the former Minister of Defense and Aerospace Industry, as a new head of the country's diplomatic service instead of career diplomat Kairat Abdrahmanov was quite unexpected. Explaining why it was necessary to reorganize the Ministry of Foreign Affairs (MFA), the president stated that, along with performing political functions, the ministry should also supervise investments and exports (Sputniknews.kz, 2018). As foreign policy should be a continuation of internal policy and assist the country's development, strengthening economic credentials of the MFA seem to be logical, but the major question is whether it will be able to perform new functions and has tools for this.

As a general starting point, it is necessary to acknowledge that any foreign policy is a relationship between a nation's economy and politics. At the beginning of 2010, when Kazakhstan became the OSCE chairman, the MFA was tasked with implementing the global agenda, as initiated by President Nazarbayev himself. Subsequently, Kazakhstan served as the chairman of the Council of Foreign Ministers of the Organization of Islamic Cooperation (OIC) and succeeded in becoming a UNSC non-permanent member. As part of its proactive diplomacy, the country continued to promote the cause of nuclear nonproliferation and disarmament. At the same time, during this period, Kazakhstan joined efforts with Russia and Belarus to cre-

2018 yılının sonunda Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev, Kazakistan'ın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) daimi olmayan üyeliğinin sona ermesinden birkaç gün önce ülkenin Dışişleri Bakanı'nı görevinden almıştır. Eski Savunma, Havacılık ve Uzay Sanayii Bakanı Beibut Atankulov'un, kariyer diplomatı Kayrat Abdrahmanov'un yerine ülkenin Dışişleri Bakanı olarak atanması oldukça beklenmedik bir gelişme olmuştur. Dışişleri Bakanlığı'nı yeniden düzenlemenin neden gerekli olduğunu açıklayan Cumhurbaşkanı, bakanlığın siyasi işlevleri gerçekleştirmenin yanı sıra yatırımları ve ihracatı denetlemesi gerektiğini kaydetmiştir. Dış politikanın iç politikanın devamı olarak ülkenin kalkınmasına yardımcı olması gerektiğinden, Dışişleri Bakanlığı'nın ekonomik yetkilerinin güçlendirilmesi mantıklı görünmektedir (Sputniknews.kz, 2018). Ancak bakanlığın yeni işlevleri gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği ve bununla ilgili araçlara sahip olup olmayacağı buradaki asıl sorundur.

İlk olarak, ülkenin herhangi bir dış politika yaklaşımının ülke ekonomisi ile politikası arasındaki ilişkileri temsil ettiği kabul edilebilir. Kazakistan'ın Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Dönem Başkanı olduğu 2010 yılının başında Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in girişimi üzerine küresel gündemi uygulamakla görevlendirilmiştir. Daha sonra Kazakistan, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Dışişleri Bakanları Konseyi Dönem Başkanı olmuş ve ayrıca BMGK'na daimi olmayan bir üye olarak seçilmiştir. Diplomatik açılım kapsamında ülke, nükleer silahların yayılmasının önlenmesine ve silahsızlanmaya yönelik çabaları desteklemeye devam etmiştir. Aynı zamanda, bu dönemde

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. assetorda@gmail.com

ate an integration association in the form of the Eurasian Economic Union (EAEU). However, the MFA did not play a major role in the implementation of this initiative, as the creation of the union was a political decision, and the talks on the EAEU were conducted by special negotiation teams staffed by employees of other ministries.

The active implementation of Kazakhstan's global ambitions was dictated by the need to raise the awareness about the country: this argument was, for instance, used at the time of the country's OSCE chairmanship (Zakon.kz, 2010). Understandably, such an active policy in the international arena requires substantial financial costs, but these expenses were needed to introduce Kazakhstan to the world and could be considered as an investment in the country's brand. Moreover, through active politics on the global stage, Kazakhstan tried to raise its international status, creating the image of a "big" country, and such tactics were deemed necessary to protect its interests and security.

Nevertheless, it appears that Kazakhstan's proactive foreign policy was not a crucial factor in attracting investments as, according to the World Bank's data, the five-year average inward flow of foreign direct investment was only 4.3% of GDP (World Bank, 2019). Therefore, apparently, the leadership of Kazakhstan made a decision to intensify efforts for raising external investment, thereby attaching the functions of a PR-agency and an investor service center to the MFA. The new foreign minister declared that the MFA would create front-offices, where all necessary services would be provided to investors at a single location. Besides, MFA officials are now tasked with providing information about government support measures and incentives to investors, as well as assistance in accompanying investment projects.

It is worth noting that the MFA has long been involved in attracting investments through Kazakhstan's embassies, which even modified their websites under a single standard to include information about the country's business climate and investment opportunities. Moreover, Kazakhstan's diplo-

Kazakistan, Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) gibi entegrasyon birliğinin oluşturulması konusunda Rusya ve Beyaz Rusya ile güçlerini birleştirmiştir. Ne var ki Dışışleri Bakanlığı, söz konusu girişimin uygulanmasında büyük bir rol oynamamıştır. Çünkü birliğin kurulması siyasi bir karar olmuş ve AEB üzerinde görüşmeler, diğer bakanlık çalışanlarından oluşan özel müzakere ekipleri tarafından yapılmıştır.

Kazakistan'ın küresel hedeflerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi, ülke hakkında farkındalığı artırma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Örneğin, bu argüman, ülkenin AĞT Dönem Başkanlığı döneminde kullanılmıştır (Zakon.kz, 2010). Anlaşılabildiği gibi, uluslararası arenada böyle bir aktif politikanın yürütölmesi önemli miktarda finansal maliyetler gerektirmektedir, ancak Kazakistan'ı dünyaya tanıtmak için gerekli olan bu harcamalar ülke imajına yatırım olarak kabul edilebilir. Ayrıca, küresel sahnede aktif siyasetle Kazakistan, "büyük" bir ülke imajını yaratarak uluslararası konumunu yükseltmeye çalışmış ve bu tür taktikler ülke çıkarları ile güvenliğinin korunması açısından gerekli görölmüştür.

Bununla birlikte, Kazakistan'ın pro-aktif dış politikasının yatırımları çekme konusunda önemli bir faktör olmadığı ortaya çıkmaktadır. Zira Dünya Bankası verilerine göre, ülkeye doğrudan yabancı yatırım akışının beş yıllık ortalaması GSYİH'nın yalnızca %4.3'ünü oluşturmuştur (Dünya Bankası, 2019). Buradan hareketle, Kazakistan yönetimi dış yatırımları artırma çabalarını yoğunlaştırma kararı almış ve böylece Dışışleri Bakanlığı'na bir Halkla İlişkiler (PR) ajansı ve yatırımcı hizmetleri merkezinin işlevlerini eklemiştir. Yeni Dışışleri Bakanı, Dışışleri Bakanlığı'nda yatırımcılara gerekli tüm hizmetlerin bir noktada sağlanacağı ön büroların oluşturulacağını açıklamıştır. Ayrıca, Dışışleri Bakanlığı yetkilileri, artık yatırımcılara devlet destek önlemleri ve teşvikleri hakkında bilgi sağlayanın yanı sıra yatırım projelerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olmakla da görevlendirilmektedir.

Dışışleri Bakanlığı'nın uzun süredir Kazakistan'ın elçilikleri aracılığıyla yatırım çekmekte olduğunu ve bu elçiliklerin web

matic missions in developed countries were staffed with representatives of other government agencies who had enough expertise to deal with potential investors. Therefore, it is not clear how the reassignment of these specialists to the MFA or the transfer of their functions to diplomats, who lack necessary competence, will make investment promotion activities more effective. In political affairs involving the OSCE, OIC, UN and other international and regional organizations, Kazakh diplomats had to create a platform for negotiations, where the country's leadership could then reach agreements and promote Kazakhstan's status. However, to attract more investment to the national economy, diplomats should not only better understand economic conditions of Kazakhstan, but be engaged in painstaking bureaucratic work with stakeholders both inside and outside the country.

Export promotion is another area where the MFA is now mandated to assist the work of the government by helping to open up foreign markets and remove barriers for Kazakhstani products. The MFA even plans to create a platform together with the Ministry of Industry and Infrastructural Development, the Atameken national chamber of entrepreneurs and the Ministry of Agriculture, although a similar joint work mechanism already exists and was used in the negotiations on Kazakhstan's accession to the World Trade Organization and on the creation of the EAEU. The EAEU practice, however, shows that during five years of Kazakhstan's membership in the union our bureaucracy has so far failed to employ the potential of this organization as the country's businesses still have difficulties in accessing markets of other EAEU members. Moreover, the EAEU member states frequently apply trade-restricting measures against each other, such as closing borders for certain goods, which demonstrates some incoherence of the declared economic integration policy.

At the same time, to be attractive for foreign investors, Kazakhstan should regularly demonstrate improvements in its business environment. Under President Nazarbayev, the government worked hard to promote

sitelerini ülkenin iş ortamı ve yatırım fırsatları hakkında bilgi içerecek şekilde tek bir standarda getirdiğini de belirtmek gerekmektedir. Bunun yanı sıra, Kazakistan'ın gelişmiş ülkelerdeki diplomatik misyonları, potansiyel yatırımcılarla iş yapmak için yeterli uzmanlığa sahip diğer devlet kurumlarının temsilcilerinden bir kadro oluşturmuştur. Bu nedenle, bu uzmanların Dışişleri Bakanlığı'na yeniden atanmasının ya da işlevlerinin gerekli yeterliliğe sahip olmayan diplomatlara devredilmesinin yatırım teşvik faaliyetlerini daha etkin hale getirip getirmeyeceği açık değildir. AGİT, İİT, BM ve diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerin dâhil olduğu siyasi meselelerde Kazak diplomatlar, ülke yönetiminin anlaşmalara vararak Kazakistan'ın konumunu yükseltebileceği müzakere platformunu oluşturmuşlardır. Ancak, ulusal ekonomiye daha fazla yatırım çekmek adına diplomatlar yalnızca Kazakistan'ın ekonomik koşullarını daha iyi anlamakla kalmayıp, aynı zamanda hem ülke içindeki hem de ülke dışındaki ilgili taraflarla bürokratik çalışmalarını özenle yapmalıdır.

İhracat teşviki, Kazakistan Dışişleri Bakanlığı'nın, dış pazarlara açılmasına ve Kazakistan ürünlerinin önündeki engellerin kaldırılmasına katkı sağlama yoluyla hükümetin çalışmasına yardımcı olmak için görevlendirildiği bir başka alandır. Benzer bir ortak çalışma mekanizmasının mevcut olmasına ve bu mekanizmanın Kazakistan'ın Dünya Ticaret Örgütü'ne katılımına ilişkin müzakerelerde ve AEB'nin oluşturulmasında kullanılmasına rağmen Dışişleri Bakanlığı; Sanayi ve Altyapı Gelişimi Bakanlığı, Atameken Ulusal Girişimciler Odası ve Tarım Bakanlığı ile birlikte bir platform oluşturmayı planlamaktadır. Bununla birlikte, AEB tecrübelerinin gösterdiği gibi, Kazakistan'ın birliğe üye bulunduğu beş yıl boyunca ülke yetkilileri şu ana kadar bu örgütün potansiyelini tam anlamıyla kullanamamıştır. Zira ülke içindeki işletmeler, diğer AEB üyelerinin pazarlarına ulaşmakta hâlâ zorlanmaktadır. Bunun yanı sıra, AEB üye ülkeleri, belirli malların geçişi için sınır kapılarının kapatılması gibi ticareti kısıtlayıcı tedbirleri sık sık birbirlerine karşı uygulamaktadır. Bu da ilan edilen ekonomik entegrasyon politikasının tutarsızlığını gös-

Kazakhstan's positions in two authoritative international rankings – the World Economic Forum's Global Competitiveness Index and the World Bank's Doing Business (Global Competitiveness Index, 2019). To accomplish this task, the leadership of Kazakhstan initiated a number of very significant and high-quality reforms, and it is necessary to recognize that the country managed to achieve good results, significantly improving its positions and becoming one of the leaders among the former USSR countries. Thus, in Doing Business 2019, Kazakhstan ranked 28th, rising by eight positions (Doing Business, 2019). However, it seems that opportunities for further growth in this field have been exhausted, and related effects for foreign investors have most likely been achieved as improvements continue only in certain directions.

A key issue that needs to be solved in Kazakhstan is the problem of corruption (Transparency International, 2019). Active anti corruption practices are especially important for transnational companies that avoid being involved in corruption schemes in third countries for fear of facing enormous fines in Europe or the United States. Therefore, the MFA will have to convince foreign investors that the country will continue its active fight against corruption and safeguard their investment projects from possible encroachment on the part of corrupt officials (Nur.kz, 2019).

Ultimately, the economic factor is a very important part of foreign policy of any country. The logic of Kazakhstan's leadership in transforming the role of the MFA is clear, but the problem is that the country's foreign policy officials are not professionally capable of promoting investments and exports in an effective way. The role of the MFA and the embassies should be a general coordination and facilitation of activities of government agencies responsible for Kazakhstan's economic development. Along with creating business conditions favorable for foreign investment, the government should formulate at the conceptual level comparative advantages of investing money in or conducting trade with Kazakhstan. In this regard, it

termektedir.

Aynı zamanda, yabancı yatırımcılar için cazip olmak amacıyla, Kazakistan iş ortamında düzenli olarak gelişmeler göstermelidir. Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in yönetimi sırasında hükümet, Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Endeksi ve Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Endeksi gibi iki yetkili uluslararası sıralamada Kazakistan'ın konumlarını geliştirmek için çaba sarf etmiştir (Küresel Rekabet Endeksi, 2019). Kazakistan yönetimi, söz konusu görevi gerçekleştirmek amacıyla birçok önemli ve kaliteli reform başlatmıştır. Bu bağlamda ülkenin iyi bir sonuç elde etmeyi başardığını, sıralamadaki konumlarını önemli ölçüde geliştirdiğini ve eski SSCB ülkeleri arasında öne çıkan ülkelerden biri haline geldiğini kabul etmek gerekmektedir. Böylece, 2019 İş Yapma Kolaylığı Endeksi'nde Kazakistan sekiz basamak yükselerek 28. sıraya yerleşmiştir (Doing Business, 2019). Ne var ki, bu alanda daha fazla büyüme fırsatlarının tükendiği ve yabancı yatırımcılar için bununla ilgili etkilerin büyük olasılıkla başarılı olmuş olduğu görülmektedir. Çünkü iyileştirmeler sadece belirli yönlerde devam etmektedir.

Kazakistan'da çözülmesi gereken önemli bir konu, yolsuzluk sorunudur (Uluslararası Şeffaflık Örgütü, 2019). Yolsuzlukla mücadele konusunda etkin uygulamaların sağlanması, Avrupa ya da Amerika Birleşik Devletleri'nde çok büyük para cezaları almaktan korkmaları nedeniyle üçüncü ülkelerde yolsuzluk mekanizmalarına karışmaktan kaçınan uluslararası şirketler için özellikle önemlidir. Bu nedenle Dışişleri Bakanlığı, yabancı yatırımcıları, ülkenin yolsuzluğa karşı mücadelesini aktif şekilde sürdüreceğini ve yatırım projelerinin yolsuzluk yapan yetkililer tarafından ele geçirilme olasılığını önleyeceği konusunda ikna etmelidir (Nur.kz, 2019).

Sonuç olarak, ekonomik faktör, herhangi bir ülkenin dış politikasının oldukça önemli bir parçasıdır. Kazakistan yönetiminin Dışişleri Bakanlığı'nın rolünün dönüştürülmesi konusundaki mantığı açıktır. Ancak, ülkenin dış politika yetkilileri, yatırımları ve ihracatı etkili bir şekilde destekleyememektedir. Dışişleri Bakanlığı'nın ve elçiliklerin rolü, Kazakistan'ın ekonomik kalkınmasından sorumlu devlet kurumlarının faaliyetlerinin genel koordinas-

is important to fully utilize the potential of public diplomacy. At the same time, the MFA of Kazakhstan should continue to promote the country's political and security initiatives in the international arena, without focusing solely on the economization of foreign policy.

References

Doing Business (2019). Kazakhstan Profile. Retrieved from <http://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreconomies/kazakhstan>. Accessed on 26.05.2019.

Global Competitiveness Index (2019). Kazakhstan Profile. Retrieved from http://reports.weforum.org/pdf/gci4-2018/WEF_GCI4_2018_Profile_KAZ.pdf. Accessed on 26.05.2019.

Nur.kz (2019). More Than 20 Customs Officers Suspected of Bribery. Retrieved from <https://www.nur.kz/1796328-bolee-20-sotrudnikov-tamozni-zapodozreny-vovzatocnicestve.html>. Accessed on 30.05.2019.

Sputniknews.kz (2018). MFA Will Promote Kazakhstani Companies in World Markets Retrieved from <https://ru.sputniknews.kz/society/20181227/8657918/nazarbaev-perestanovki-intervyu.html> Accessed on 23.05.2019.

Transparency International (2019). Corruption Perception Index. Retrieved from <https://www.transparency.org/cpi2018> Accessed on 27.05.2019.

World Bank (2019). Kazakhstan Profile Retrieved from <https://data.worldbank.org/country/kazakhstan>. Accessed on 22.05.2019.

Zakon.kz (2010). The Upcoming Summit in the Kazakh Capital is a Historic Chance for All OSCE Participants. Retrieved from <https://www.zakon.kz/189196-predstojashhij-sammit-v.html> Accessed on 22.05.2019.

yonu ve kolaylaştırılması olmalıdır. Dış yatırım için elverişli iş koşullarının yaratılmasının yanı sıra hükümetin, Kazakistan'a para yatırmanın ya da bu ülkede ticaret yapmanın karşılaştırmalı avantajlarını kavramsal olarak formüle etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, kamu diplomasinin potansiyelini tam olarak kullanmak önemlidir. Aynı zamanda, Kazakistan Dışişleri Bakanlığı, yalnızca dış politikanın ekonomikleştirilmesine odaklanmadan, ülkenin uluslararası arenadaki siyasi ve güvenlik girişimlerini desteklemeye devam etmelidir.

Kaynaklar

Doing Business (2019). Kazakhstan Profili. Alınan yer: <http://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreconomies/kazakhstan>. Erişim tarihi: 26.05.2019.

Dünya Bankası (2019). Kazakhstan Profili. Alınan yer: <https://data.worldbank.org/country/kazakhstan>. Erişim tarihi: 22.05.2019.

Küresel Rekabet Endeksi (2019). Kazakistan Profili. Alınan yer: http://reports.weforum.org/pdf/gci4-2018/WEF_GCI4_2018_Profile_KAZ.pdf. Erişim tarihi: 26.05.2019.

Nur.kz (2019). 20'den Fazla Gümrük Memurunun Rüşvet Aldığından Şüphelenilmektedir. Alınan yer: <https://www.nur.kz/1796328-bolee-20-sotrudnikov-tamozni-zapodozreny-vovzatocnicestve.html>. Erişim tarihi: 30.05.2019.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü (2019). Rüşvet Algısı Endeksi. Alınan yer: <https://www.transparency.org/cpi2018>. Erişim tarihi: 27.05.2019.

Sputniknews.kz (2018). Kazakistan Dışişleri Bakanlığı Ülkedeki Firmaların Dünya Pazarlarında Tanıtımına Katkı Sağlayacaktır. Alınan yer: <https://ru.sputniknews.kz/society/20181227/8657918/nazarbaev-perestanovki-intervyu.html>. Erişim tarihi: 23.05.2019.

Zakon.kz (2010). Kazakistan'ın Başkentinde Yapılacak Zirve, Tüm AGİT katılımcıları için Tarihi Bir Şanstır. Alınan yer: <https://www.zakon.kz/189196-predstojashhij-sammit-v.html>. Erişim tarihi: 22.05.2019.

KYRGYZSTAN'S NARYN FREE ECONOMIC ZONE: POTENTIAL FOR COOPERATION WITH CHINA KIRGIZİSTAN'IN NARIN (NARYN) SERBEST EKONOMİK BÖLGESİ: ÇİN İLE İŞBİRLİĞİ POTANSİYELİ

*Azhar Serikkaliyeva **

Kyrgyzstan was the first post-Soviet country to enter the World Trade Organization in 1998. Later the country joined the Eurasian Economic Union (EAEU) and China's Belt and Road Initiative. That broad transparency is also supported by the creation of five Free Economic Zones (FEZ) in Kyrgyzstan, which mostly seek to diversify the Kyrgyz economy by increasing cooperation with neighboring countries. However, among the five FEZs, only the ones in Bishkek and Naryn keep up a few levels of operations, mostly because the other three need an adequate infrastructure base.

Kyrgyzstan is a relatively poor country. Its economy is not well-endowed with natural resources; labor is the main export commodity of the country, which transfers about 30% of the GDP (Asian Development Bank, 2018). At the same time, the country has no direct access to seaports. Neighboring China is the main economic partner of Kyrgyzstan, as well as the closest major logistics hub and global market. China remains the main investor in Kyrgyzstan's economy during the past five years. According to the Center for Global Development, Kyrgyzstan could even suffer from debt distress due to financing from the Export-Import Bank of China (EXIM), which is the largest creditor of the country. Thus, the bank's credits are estimated at \$1,5 billion by the end of 2016, or about 40% of the country's total external debt (Hurley, 2018). In 2018, the Kyrgyz parliamentary official stated that China's share in Kyrgyzstan's foreign debt has grown from 2% to 44% during 2013-2018 (Levina, 2018). As of October 1, 2018, Kyrgyzstan's foreign debt amounted to \$3 billion 764 million, including \$1,7 billion owed to EXIM (Na-

Kyrgyzstan 1998 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) giren ilk post-Sovyet ülkedir. Sonraki yıllarda ülke 2015 yılında Avrasya Ekonomik Birliği'ne (AEB) üye olmuştur. Ayrıca, 2013 yılında ilan edilen Çin'in Kuşak ve Yol Girişimini de desteklediğini açıklamıştır. Bu şeffaf ticarî ortam Kırgızistan'ın beş Serbest Ticaret Bölgesi (STB) oluşturması ile desteklenerek Kırgız ekonomisinin komşuları ile olan işbirliği olanaklarını artırmayı hedeflemektedir. Beş STB içerisinde sadece Bişkek ve Narın amaçlanan işbirliği imkânlarını belirli seviyelerde gerçekleştirebilmektedir. Bunun nedenleri arasında diğer STB'lerin altyapı yetersizliği gösterilebilir.

Kırgızistan ekonomisi zengin yeraltı kaynaklarına sahip olmamasının da etkisiyle bölgedeki diğer bazı ülkelerle karşılaştırıldığında göreceli olarak ekonomik anlamda daha zayıf bir durumdadır (Carec.org, 2018). Ülke ekonomisine katkı sağlayan unsurlar arasında Özbekistan ve Tacikistan'da olduğu gibi işçi göçmenlerin evlerine gönderdikleri kazançları yer almakta olup toplamda bu miktarın ülkenin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) %30'u civarına denk geldiği belirtilmelidir. Coğrafi açıdan bakıldığında, Kırgızistan'ın deniz limanlarına direk bağlantısı bulunmamaktadır. Bu yüzden Çin, Kırgızistan'a komşu ülkelerden birisi olmakla beraber, hem ülkenin ana ekonomik ortaklarından biri hem de küresel piyasalara açılma konusunda en önemli merkezlerden birisidir. Son beş yılın ekonomik verilerine baktığımızda Çin Halk Cumhuriyeti Kırgızistan'a en çok yatırım yapan ülke unvanını da korumaktadır.

Küresel Kalkınma Merkezi'nin verilerine göre 2016 sonu itibarıyla Kırgızistan sadece Çin'in İhracat-İthalat Bankası'na (EXIM) olan \$1,5 milyarlık kredi borcu nedeniyle

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. serikkaliyeva@gmail.com

tional Bank of Kyrgyzstan, 2018). The main areas of the bilateral investment and cooperation policy are energy and infrastructure construction, including hydropower plants, the China-Kyrgyzstan-Uzbekistan railway – a part of the southern corridor of the Eurasian transcontinental railway, highway construction, and the completion of the Central Asia-China gas pipeline. In 2018, Kyrgyzstan did not receive \$100 million of pledged grant funds from China. Some analysts consider this a result of the strengthening of the anti-Chinese public discourse and the criminal cases related to the project implemented by the Chinese TBEA company (Nurmatov, 2019). According to the National Bank of Kyrgyzstan, the country's total foreign direct investment inflow in 2018 is estimated at \$569,8 million, including \$245,4 million of Chinese investments. In this context, Kyrgyzstan can use the Naryn Free Economic Zone (NFEZ) to fully develop the potential of economic cooperation with China.

One of the major goals of the NFEZ is to pull in new foreign direct investment (FDI) in such areas as tourism, "green economy", and key agricultural products, such as garlic, honey, meat, as well as the transfer of innovations and administrative know-how that by and large comes with FDI, which can be the main source of improvement of the country's total factor productivity. The NFEZ, established in 1998, is both Kyrgyzstan's attempt to enhance integration with China, as well as a new pattern of the Kyrgyz economic policy in the largest and underdeveloped region of the country. The project advocates the construction of landline transportation routes linking China with the EAEU. The Kyrgyz government perceives a pivotal role of the NFEZ as a transit line for Chinese goods heading to the EAEU. It is worth noting that on June 12-13, 2019, in the framework of the state visit of Chinese President Xi Jinping, a Kyrgyz-Chinese business forum was held, and a number of bilateral agreements on investment and certification standards in agricultural trade were signed.

In legal and geographic terms, the NFEZ actually covers the entire Naryn region. Its total area is 45,200 sq. km populated by

bile kredi geri ödemesinde sıkıntı yaşayabilir. Çünkü bu rakam ülkenin yabancı kredi borcunun %40'ına denk gelmektedir (Hurley vd., 2018). 2018 yılında bir Kırgız Parlamentosu yetkilisinin açıklamasına göre Kırgızistan'ın Çin'e karşı olan dış borcunun oranı 2013-2018 yılları arasında %2'den %44'e yükselmiştir (Levina, 2018). 1 Kasım 2018 tarihi itibarıyla Kırgızistan'ın toplam dış borcu \$3,764 milyara ulaşırken bunun \$1,7 milyarı EXIM'e aittir (Kırgızistan Ulusal Bankası, 2018). Ana yatırım ve işbirliği alanları arasında hidroelektrik santrallerinin altyapı inşaatları, Avrasya kıtalararası kara ve demiryolu güney koridoru projesinin bir parçası olarak Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu inşaatı ve Orta Asya-Çin doğal gaz boru hattının tamamlanması bulunmaktadır. 2018 yılında Kırgızistan Çin'den alacağı \$100 milyonluk hibeyi alamamıştır (Nurmatov, 2019). Bu durumu bazı uzmanlar Kırgız medyasında artan Çin karşıtlığı haberleri ile Çin'in TBEA firmasının projesine karşı açılan ceza davasının neden olabileceği yorumlarını yapmaktadırlar. Kırgızistan Merkez Bankası'nın 2018 rakamlarına göre ülke \$569,8 milyon doğrudan yabancı yatırım (DYY) çekerken bunun \$245,4 milyonu Çin'den gelen yatırımlardan oluşmaktadır.

Naryn Serbest Ticaret Bölgesi'nin (NSTB) ana hedefleri arasında ülkeye özellikle turizm, "yeşil ekonomi", sarımsak, bal ve et gibi seçkin tarım ürünleri sektörlerine DYY çekebilmek yer almaktadır. Ayrıca büyük DYY transferleri ile birlikte gelen yenilikçi teknolojilerin aktarımı ve idari deneyim konularında tecrübelerini artırarak ülkenin üretim kapasitesini iyileştirmeyi hedeflemektedir. NSTB hem Çin ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinde hem de ülkenin en geniş ve az gelişmiş bölgesini yeni ekonomik politikalar ile kalkındırma amacıyla kurulmuştur. Bu proje Çin ile AEB arasında karayolu üzerinden bir ulaşım koridorunun inşa edilmesini fikrini de savunmaktadır. Böylece NSTB, Çin ile AEB arasındaki ürün ticaretinde merkezî bir role kavuşabilir. 12-13 Haziran 2019 tarihinde Çin'in Devlet Başkanı Xi Jinping Kırgızistan'a düzenlemiş olduğu resmi ziyaret sırasında Kırgız-Çin İş Forumu'nda iki ülke arasında yatırım ve ticaretinde sertifikaların standartlarının

271,000 people (FEZ Naryn, 2019). The city of Naryn is 180 km from the border city of Torugart, so the NFEZ offers easy connectivity to the western and central Chinese provinces. The Kyrgyz government contributes to the Naryn region's infrastructure by remodeling the road to the Chinese border and by building a railway line from Kara-Keche (Jumgal district, Naryn region) to Balykchy (Issyk-Kul region). The NFEZ has been looking for long-term cooperation with China and Kyrgyzstan's EEAU partners. In 2015, a tripartite agreement was signed to promote cooperation among Vitebsk (Belarus), Kashgar (China), and the NFEZ. In view of Kyrgyzstan, its EEAU membership could turn the NFEZ into a land bridge between Kashgar, which is in China's Xinjiang Uyghur Autonomous Region, on one side, and its EEAU partners, on the other. After Kyrgyzstan joined the EEAU in 2015, the NFEZ received several Chinese delegations interested in discussing possible investment opportunities. Despite the fact that the NFEZ was formed in 1998, its present cooperation with Kashgar began only in 2009 after the latter received the status of a special economic zone. Since then, the NFEZ management made a number of visits to Kashgar to exchange experience and establish cooperation. In 2014, the NFEZ opened an office and a trading house in Kashgar.

The current state of affairs in the NFEZ cannot be called positive. At the very beginning, the zone had 24 companies from China, the Netherlands, and Russia, and the number of jobs created amounted to 1,000. However, these figures began to decline starting 2015, when the legislation of Kyrgyzstan was changed requiring prior registration with the Ministry of Justice and installation of security equipment for FEZ residents. As a result, there was a sharp decline in the number of NFEZ residents to three in 2019, with only 15 jobs created. Additionally, a clear lack of data on the NFEZ operation was noted by researchers, which means that policies concerning FEZs are being made largely in the dark. The government plans to create a new transportation and logistics center near Torugart, as well as an industrial

yasal olarak düzenlenmesi konularında ikili anlaşmalar imzalanmıştır.

Yasal olarak NSTB'nin alanı tüm Narın bölgesini kapsayacak şekilde genişletilerek, alana STB statüsü verilmiştir. Böylece NSTB'nin toplam alanı 271,000 kişinin yaşadığı 45,200 kilometre kareye çıkmıştır (FEZ Naryn, 2019). NSTB'nin ana alanı sınırdaki Torugart şehrine 180 kilometre uzaklıkta yer almakta olup böylece NSTB Çin'in Batı ve Orta kesimdeki eyaletleri ile bağlantısını daha da kolaylaştırmaktadır. Bu gelişmelere ek olarak Kırgız hükümeti Narın bölgesindeki çalışmalara ek olarak Çin sınırına kadar olan bölgede demiryolu çalışmalarını yürütmektedir ve Kara Keche'den (Kara Keçe) (Djumgal bölgesi, Naryn ilçesi) Balykchy'ya (Balıkçı, Isık Gölü bölgesi) kadar demiryolu hattını yenilemektedir. NSTB Çin ve AEB ile uzun dönemli işbirliği olanakları üzerinde çalışmaktadır. Örnek olarak 2015 yılında Vitebsk (Belarus), Kaşgar (Çin) ve NSTB arasında üçlü işbirliğini geliştirme anlaşması imzalanmıştır. Kırgızistan'ın görüşüne göre AEB üyesi olmasıyla birlikte, NSTB ile Çin'in Uygur Özerk Bölgesi olan Sincan Eyaletindeki Kaşgar arasında bir bağlantı oluşturulması bir tarafta Çin ile, diğer tarafta ise AEB'li ortaklar arasında NSTB'nin ticari bir köprü görevi görmesini sağlamaya çalışılmaktadır.

Kırgızistan'ın 2015 yılında AEB üyesi olması ile birlikte NSTB'ye birkaç Çinli delegasyon gelerek yatırım olanaklarını görüşmüşlerdir. Bu noktada NSTB her ne kadar 1998'de kurulmuş olsa da Kaşgar STB'si ile olan işbirliği ilişkileri ilk olarak Kaşgar'ın 2009 yılında STB statüsünü almasının ardından gerçekleşmiştir. 2009 yılından beri NSTB'nin yöneticileri Kaşgar STB'sini birkaç kez ziyaret ederek deneyim paylaşımı ile işbirlikleri oluşturma konularını görüşmüşlerdir. 2014 yılında NSTB Kaşgar'da ofis ve bir Ticaret Odası kurmuştur.

Günümüzdeki ilişkilerine bakılacak olursa NSTB hakkında olumlu yorumlarda bulunamamaktayız. Halbuki ilişkiler iyi bir başlangıç yapmış idi ve bölgede Çin'den 24 firma ile Hollandalı ve Rus şirketler yerini almış ve yaklaşık 1,000 kişilik istihdam sağlanmış durumdaydı. Fakat 2015 itibarıyla Kırgızistan'ın yapmış olduğu bazı değişiklikler bu rakamların hızla düşmesine sebep olmuştur.

zone with the FEZ status. Currently, the lack of competitive advantages in Kyrgyz industrial production also determines the inefficiency of the creation of a FEZ in Kyrgyzstan.

Kyrgyzstan has tried to reduce economic dependence on Russia by enhancing international cooperation and practicing a balance-based multilateral external economic policy. However, it seems that by implementing this policy Bishkek has gradually increased its dependence on Beijing. Moreover, the amount of the Kyrgyz debt to China is much more voluminous and comprehensive than the one owed to Russia. By the end of 2017, Russia canceled \$240 million debt of Kyrgyzstan (Obuhov, 2018). In March 2018, Chinese Ambassador to Kyrgyzstan Xiao Tsinghua stated that China would not consider any debt cancellation (Beishenbekov et al, 2018). Since closer investment-debt cooperation with China has developed in recent years, Kyrgyzstan and China are currently building in-depth bilateral financial relations, including its legislative, political and public sides.

The Kyrgyz government does not appear to have a vision regarding the FEZ advancement. While Kyrgyzstan seeks to develop intensive economic cooperation with China through the NFEZ, the public perception remains anti-Chinese, thereby not only giving rise to alarmist concerns but also forcing the government to maintain control over Chinese labor migration to the NFEZ and its operation through changing the relevant legislation. Such a policy leads, in turn, to reduced activities within the NFEZ. It is obvious that Kyrgyzstan is reluctant to fully open up in cooperation with China, for example, in people-to-people ties, while showing a greater openness in cooperation with the EEAU. At the same time, the NFEZ remains one of the options for diversifying cooperation with China, and, if successful, this may serve as a model of "win-win" cooperation.

References

Asian Development Bank (2018). A Diagnostic Study of the Kyrgyz Republic's Free Economic Zones and Industrial Parks. Retrieved

2019 itibarıyla NSTB'de sadece üç firma faaliyetlerine devam etmektedir ve toplamda ancak 15 yeni iş imkanı yaratılmıştır. Bu durumun ana nedenleri arasında STB'de faaliyet gösterme şartlarına Adalet Bakanlığı'na kayıt olma ve STB çalışanları için bölgeye güvenlik amaçlı ekipmanların yerleştirilmesi gösterilebilir. Buna ek olarak, uzmanların görüşlerine göre NSTB hakkında fazla bilginin bulunmaması ile bölge ile ilgili detayların net olmaması konusu da öne sürülen nedenler arasındadır. Kırgızistan'daki STB'lerin istenilen verimliliği gösterememesi hususunda ülkenin endüstriyel üretiminde rekabet gücünün yeterince yüksek olmaması da etkili olmaktadır. Günümüzde Kırgız hükümeti Torugart şehri yakınlıkta yeni bir lojistik merkezi ile STB statüsüne sahip bir endüstri parkı inşa etmeyi planlamaktadır.

Kırgızistan Rusya'ya olan ekonomik bağımlılığını azaltma adına başka ülkelerle işbirliğini artırmaya çalışmakta olup bunu da dengeli ve çok yönlü dışa yönelik ekonomik politikalar uygulayarak başarmaya çalışmaktadır. Ancak bu politikanın sonuçlarına baktığında Kırgızistan'ın ağırlıklı olarak Çin'e olan bağımlılığı artmaktadır. Sonuç itibarıyla Kırgızistan'ın Çin'e olan dış borcu Rusya ile karşılaştırıldığında çok daha büyük meblağlara ulaşmıştır. 2017 yılının sonunda Rusya Kırgızistan'ın kendisine olan borcunun \$240 milyonunu silmiştir (Obuhov, 2018). Bu konuyla alakalı olarak, Mart 2018'de Çin'in Kırgızistan Büyükelçisi Xiao Tsinghua'nın verdiği bir demeçte Çin'in gündeminde borç silinmesine dair herhangi bir karar olmadığı belirtilmiştir (Beishenbekov vd., 2018). Son dönemlerde Kırgızistan ve Çin arasındaki yatırım ve borç çerçevesinde yapılan işbirlikleri daha da derinleşerek devam etmekte ve ikili ilişkiler hukuki, siyasi ve finansal alanlarda da gelişmektedir.

Kırgızistan her ne kadar NSTB üzerinden Çin ile ekonomik işbirliği potansiyelini artırmaya çalışmaya istekli görünse de, net bir vizyonunun olması, toplum arasında artan Çin karşıtlığı hükümetin işini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, Kırgız hükümeti toplumdaki rahatsızlığı giderme adına Çin'den gelen işçi göçmenlerin üzerindeki kontrolünü artırması da Çin ile NSTB'nin işbirliği seviyesinin

from <https://www.carecprogram.org/?publication=diagnostic-study-kyrgyz-republic-free-economic-zones-industrial-parks>. Accessed on 08.06.2019.

Beishenbekov Kanybek and Bakyt Tolkanov (2018). What Threatens the Debt to China - About the Fate of Countries that Have Taken Loans From China. Retrieved from <https://ru.sputnik.kg/economy/20180522/1039294108/dolg-ehkonomika-kitaj-kyrgyzstan-spisyvanie.html>. Accessed on 08.06.2019.

Free Economic Zone Naryn (2019). Information About Registered Residents. Retrieved from <http://www.feznaryn.kg/ru/svedeniya-o-zaregistrovannyh-subektah-sez-naryn>. Accessed on 08.06.2019.

Hurley John, Morris Scott, Gailyn Portelance (2018). Examining the Debt Implications of the Belt and Road Initiative from a Policy Perspective. Retrieved from <https://www.cgdev.org/sites/default/files/examining-debt-implications-belt-and-road-initiative-policy-perspective.pdf>. Accessed on 08.06.2019.

Levina Maria (2018). Kyrgyzstan Searching For Ways to Get Out of Debts. Retrieved from <https://www.timesca.com/index.php/news/26-opinion-head/19706-kyrgyzstan-searching-for-ways-to-get-out-of-debts>. Accessed on 08.06.2019.

National Bank of Kyrgyzstan (2018). External-Economic Indicators. Retrieved from <https://www.nbkr.kg/index1.jsp?item=128&lang=ENG>. Accessed on 08.06.2019.

Nurmatov Ernest (2019). What Explains the Decline in Investment from China to Kyrgyzstan? Retrieved from https://rus.azattyk.org/a/kyrgyzstan_china_reduction_investments/29730553.html. Accessed on 08.06.2019.

Obuhov Alexey (2018). Russia Canceled \$240 Million of Kyrgyzstan's Debt. Retrieved from <https://www.mk.ru/economics/2018/01/19/rossiya-spisala-240-mln-kirgizii-cto-by-oblegchit-ey-novye-zaimstvovaniya.html>. Accessed on 08.06.2019.

azalmasına neden olmaktadır. Kırgızistan, AEB ülkelerine sağladığı kolaylıklar ile ekonomik şeffaflığı aynı düzeyde Çin'e de sağlama konusunda isteksiz davranmaktadır. Sonuç olarak NSTB, Kırgızistan ile Çin arasındaki ekonomik işbirliğini geliştirerek her iki tarafa da kazanç sağlama potansiyeline sahiptir. Ayrıca Çin'in bu bölgede endüstriyel bir park kurması durumunda bu imkan daha üst seviyelere çıkarılabilir. Ne var ki, tarafların karşılaşılan sorunlara işbirliği ile etkin çözüm önerileri üreterek NSTB'nin gelişim sürecine sürdürülebilir bir şekilde katkı sağlamaları gerekmektedir.

Kaynaklar

Beishenbekov Kanybek and Bakyt Tolkanov (2018). Çin'den Alınan Borçların Tehditleri: Çin'den Kredi Alan Ülkelerin Kaderleri Hakkında. Alınan yer: <https://ru.sputnik.kg/economy/20180522/1039294108/dolg-ehkonomika-kitaj-kyrgyzstan-spisyvanie.html>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Carec.org (2018). Kırgız Cumhuriyeti'nin Serbest Ekonomik Bölgelerinin ve Sanayi Parklarının Tanısal Çalışması. Alınan yer: <https://www.carecprogram.org/?publication=diagnostic-study-kyrgyz-republic-free-economic-zones-industrial-parks>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Hurley John, Morris Scott and Gailyn Portelance (2018). Kemer ve Yol Girişiminin Borç Etkilerinin Politika Perspektifinden İncelenmesi. Alınan yer: <https://www.cgdev.org/sites/default/files/examining-debt-implications-belt-and-road-initiative-policy-perspective.pdf>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Kırgızistan Ulusal Bankası (2018). Dış Ekonomik Göstergeler. Alınan yer: <https://www.nbkr.kg/index1.jsp?item=128&lang=ENG>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Levina Maria (2018). Kırgızistan Borçlarından Kurtulmanın Yollarını Arıyor. Alınan yer: <https://www.timesca.com/index.php/news/26-opinion-head/19706-kyrgyzstan-searching-for-ways-to-get-out-of-debts>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Naryn Serbest Ekonomi Bölgesi (2019). Ser-

best Ekonomi Bölgesi Naryn'a Kayıtlı Bölge Sakinleri Hakkında Bilgi. Alınan yer: <http://www.feznaryn.kg/ru/svedeniya-o-zaregistrirovannyh-subektah-sez-naryn>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Nurmatov Ernest (2019). Çin'den Kırgızistan'a Yapılan Yatırımlardaki Düşüşü Ne Açıklıyor? Alınan yer: https://rus.azattyk.org/a/kyrgyzstan_china_reduction_investments/29730553.html. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Obuhov Alexey (2018). Rusya, Kırgızistan'ın 240 Milyon Dolarlık Borcunu İptal Etti. Alınan yer: <https://www.mk.ru/economics/2018/01/19/rossiya-spisala-240-mln-kirgizii-chtoby-oblegchit-ey-novye-zaimstvovaniya.html>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

INNOVATIONS IN CHINA: CAPACITY FOR TECHNOLOGY TRANSFER TO KAZAKHSTAN ÇİN'DEKİ YENİLİKLER: KAZAKİSTAN'A TEKNOLOJİ TRANSFERİ KAPASİTESİ

*Azhar Serikkaliyeva **

China as an emerging superpower intensifies its Research & Development (R&D) capabilities day by day. The country's progress in innovations has become possible through the efficient implementation of the Reforms and Opening Up policy over the last 40 years. The Chinese government attaches great importance to the Science & Engineering (S&E) development policy. R&D is really vital for Beijing: the recent economic slowdown of China has shown that the current economic model does not adequately respond to global market and competitiveness demands. Encouraging innovation appears to be the only way to re-establish growth and return to the path of sustainable development. Therefore, innovative development as part of a new stage of modernization is one of the challenges faced by the Chinese economy.

At the meeting with the country's best scientists and researchers at the National Congress of the China Association for Science and Technology (S&T) in 2016, Chinese President Xi Jinping said that China should become one of the most innovative countries by 2020 and the leading innovator by 2030. The purpose is to make China a major power in S&T by 2050. The Chinese government gradually launches scientific development programs, such as the National Medium and Long Term Plan (2006) and Made in China 2025 (2015). R&D aims and scope are also widely addressed in the 13th Five-Year Plan for 2016-2020 and in the documents of the 2017 Two Sessions (the two meetings of the National People's Congress and the Chinese People's Political Consultative Conference). Moreover, the successful implementation of R&D is critical for the viability of the

Yükselmekte olan bir süper güç olarak Çin, Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) yeteneklerini günden güne geliştirmektedir. Ülkenin yeniliklerdeki gelişimi, son 40 yılda reform ve dışa açılma politikasının etkin bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olmuştur. Çin hükümeti, bilim ve mühendislik geliştirme politikasına büyük önem vermektedir. Pekin için AR-GE gerçekten hayati öneme sahiptir: Çin ekonomisinde görülen son yavaşlama, mevcut ekonomik modelin küresel pazar ve rekabet edebilirlik taleplerine yeterince cevap vermediğini göstermektedir. İnovasyonu teşvik etmek, büyümeyi geri kazanmanın ve sürdürülebilir kalkınma yoluna geri dönmenin tek yolu gibi görünmektedir. Bu nedenle, modernleşmenin yeni aşaması kapsamında yenilikçi gelişme, Çin ekonomisinin karşılaştığı zorluklardan biridir.

2016 yılında Çin Bilim ve Teknoloji Derneği Ulusal Kongresi'nde ülkenin en iyi bilim adamları ve araştırmacıları ile yapılan görüşmede Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Çin'in 2020'ye kadar en yenilikçi ülkelerden biri ve 2030'a kadar dünyanın öncü yenilikçi ülkesi olması gerektiğini söylemiştir. Amaç, Çin'i 2050 yılına kadar bilim ve teknoloji alanında büyük bir güç haline getirmektir. Çin hükümeti, Ulusal Orta ve Uzun Vadeli Plan (2006) ve Çin Malı 2025 (2015) gibi bilimsel gelişim programlarını kademeli olarak başlatmıştır. AR-GE amaçları ve kapsamı, 2016-2020 yıllarını kapsayan 13. Beş Yıllık Plan'da ve 2017'deki iki oturumun (Çin Ulusal Halk Kongresi'nin ve Çin Halkının Siyasi Danışma Konferansı'nın iki toplantısı) belgelerinde de yaygın olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, AR-GE'nin başarılı bir şekilde uygulanması, Devlet Başkanı Xi tarafından 2013 yılında tanıtılan "Çin ulusunun büyük rönesansı"

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. serikkaliyeva@gmail.com

Great Rejuvenation of the Chinese Nation concept introduced by President Xi in 2013. The state support measures aim to enhance such areas as green energy, data analytics, the Arctic Science Observatory, national cyber security, interplanetary space exploration, genetic research, quantum communications, and artificial intelligence.

Year 2019 marks the 70th anniversary of the People's Republic of China, and this date is a significant occasion to showcase Chinese achievements in innovations. For instance, China achieved much progress in the development of digital economy. According to McKinsey, China is a leading nation in e-commerce and digital payments (more than 70% coverage of the population), and home to one-third of the world's most effective start-ups valued at over \$1 billion (McKinsey Global Institute, 2019). Baidu, Alibaba, and Ten-cent, or BAT as they are informally known, are giant global-access Internet companies generating a multifaceted, multi-industry digital environment that penetrates every aspect of lives of Chinese consumers. China's innovations are not limited to e-commerce and public services, as the most internationally competitive and recognized elements of Chinese innovations are supercomputers and the country's space program.

China ranks second globally behind the United States in terms of R&D expenditures. According to the Chinese government report published in January 2018, China's total R&D spending increased by 12.3% in 2017 to a record \$254 billion (Normille, 2018). China has the largest number of engineers in the world. Thus, according to the U.S. National Science Board, from 2000 to 2014, the number of S&E bachelor's degrees awarded in China rose by more than 350%. In 2016, for the first time in history, China bypassed the United States by the annual number of scientific and engineering publications – more than 426,000 compared to about 409,000 (Condliffe, 2018). Thus, the development of R&D is a key strategic direction of China's policy aiming at sustainable economic development and a moderately prosperous society in all respects.

kavramının uygulanabilirliği için kritik öneme sahiptir. Devlet destek önlemleri, yeşil enerji, veri analizi, Arktik Bilim Gözlemevi, ulusal siber güvenlik, gezegenler arası uzay araştırması, genetik araştırma, kuantum iletişimi ve yapay zekâ gibi alanları geliştirmeyi hedeflemektedir.

2019 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin 70. yıldönümü kutlanmakta ve bu tarih, Çin'in inovasyonlardaki başarılarını göstermek için önemli bir fırsattır. Örneğin, Çin, dijital ekonominin gelişiminde çok ilerleme kaydetmiştir. McKinsey'e göre, Çin e-ticaret ve dijital ödemelerde lider bir ülkedir (nüfusun %70'inden fazlasını kapsamakta) ve dünyada 1 milyar doların üzerinde değere sahip etkili startup'ların üçte biri Çin'de bulunmaktadır (McKinsey, 2019). Gayri resmi "BAT" olarak bilinen Baidu, Alibaba ve Tencent, Çin tüketicilerinin yaşamlarının her yönüne giren çok yönlü, çok sektörlü bir dijital ortam üreten dev küresel erişimli internet şirketleridir. Çin'in inovasyonları e-ticaret ve kamu hizmetleri ile sınırlı değildir, çünkü Çin'in inovasyonlarının uluslararası alanda en rekabetçi ve tanınmış unsurları süper bilgisayarlar ve ülkenin uzay programıdır.

Çin, AR-GE harcamaları açısından ABD'den sonra ikinci sırada yer almaktadır. Ocak 2018'de yayınlanan Çin hükümetinin raporuna göre, Çin'in toplam AR-GE harcaması 2017'de %12.3 oranında artarak 254 milyar dolarlık rekor seviyeye ulaşmıştır (Normille, 2018). Çin, dünyada en fazla mühendise sahip ülkedir. ABD Ulusal Bilim Kurulu verilerine göre, 2000-2014 yılları arasında Çin'de bilim ve mühendislik alanında lisans dereceleri kazanan kişiler sayısı %350'den fazla artmıştır. 2016 yılında tarihte ilk kez Çin, yıllık bilimsel ve mühendislik yayınlarının sayısı açısından ABD'nin önüne geçmiştir (yaklaşık 409,000'e kıyasla 426,000'den fazla yayın) (Condliffe, 2018). Dolayısıyla, AR-GE'nin geliştirilmesi, sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı ve her bakımdan orta derecede müreffeh bir toplum olmayı hedefleyen Çin'in politikasının kilit bir stratejik yönüdür.

Bugün Çin, Kazakistan'ın en büyük ekonomik, ticari ve yatırım ortaklarından biri haline geldiğinden, Kazakistan Çin'i ülkeye teknoloji transferinin ana kaynağı olarak

Today, as China has become one of Kazakhstan's major economic, trade and investment partners, Kazakhstan considers China as a main source of technology transfer to the country. This topic is repeatedly raised during bilateral negotiations, with Astana pushing Beijing to invest in the non-commodity sectors of the Kazakh economy. Chinese technologies are now widely used in the country's telecommunications, security systems (for example, surveillance cameras), the agricultural and food processing industries, etc.

As formulated by former Vice Minister of Education and Science of Kazakhstan Aslanbek Amrin, Kazakhstan can use its lag in technology as an advantage: the country lacks time to invest in technologies that are already becoming obsolete, so it is easier for Kazakhstan to skip some stages and focus on newly emerging innovations. In his opinion, to foster technological development, the country needs to identify promising niches, in which standards are absent or just being formed. For example, Kazakhstan has good prospects in the extraction of thorium and such rare earth element as neodymium, and this may become a mutually beneficial area of cooperation with China that would allow the transfer of the most advanced processing technologies, along with the production of higher value added products. To achieve this, it is necessary to set up technology transfer institutes.

Recently, cooperation between the Kazakh National Agency for Technological Development (NATD) and the Chinese National Eastern Technology Transfer Center (NETTC) has been established. In May 2018, the NATD and the NETTC signed a memorandum of understanding in Shanghai, laying the groundwork for collaboration in the field of innovations. The NETTC has 11 branches and five foreign representative offices – in the United States, Great Britain, the Netherlands, Canada and Singapore. To date, over 5,000 enterprises have passed through the center's business incubators. Under the memorandum with the NETTC, the NATD becomes a bridge linking Kazakh incubators with the Chinese ones. Cooperation with the

görmektedir. Bu konu, Astana'nın Pekin'i Kazak ekonomisinin emtia dışı sektörlerine yatırım yapmaya ittiği ikili görüşmelerde defalarca gündeme getirilmiştir. Çin teknolojileri, artık ülkenin iletişim hatlarında, güvenlik sistemlerinde (örneğin, gözetim kameraları), tarım ve gıda endüstrisinde vb. yaygın olarak kullanılmaktadır.

Eski Kazakistan Eğitim ve Bilim Bakan Yardımcısı Aslanbek Amrin'in belirttiği gibi, Kazakistan, teknolojideki gecikmesini bir avantaj olarak kullanabilir: Kazakistan artık kullanılmayan teknolojilere yatırım yapmak için zamandan kaybetmeden bazı aşamaları atlayarak yeni ortaya çıkan inovasyonlara odaklanması daha kolay olacaktır. Amrin'e göre, henüz standartları oluşturulmamış umut verici teknolojilerin tanımlanarak geliştirilmesi teknolojik gelişmeyi teşvik edecektir.

Örneğin, Kazakistan, toryumun ve neodim gibi nadir toprak elementinin çıkarılması konusunda iyi bir potansiyele sahiptir. Bu, Çin ile en gelişmiş işleme teknolojilerinin transferini ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimini sağlayan karşılıklı yararlı işbirliği alanı haline gelebilir. Bunu başarmak için teknoloji transfer enstitülerinin kurulması gerekmektedir.

Son zamanlarda Kazak Ulusal Teknoloji Geliştirme Ajansı (NATD) ve Çin Ulusal Doğu Teknoloji Transfer Merkezi (NETTC) arasında işbirliği kurulmuştur. Mayıs 2018'de NATD ve NETTC, Şanghay'da mutabakat anlaşmasını imzalayarak inovasyon alanındaki işbirliğine zemin hazırlamıştır. NETTC'nin 11 şubesi ve ABD, İngiltere, Hollanda, Kanada ve Singapur'da beş yabancı temsilcilik ofisi bulunmaktadır. Bugüne kadar, NETTC'nin iş geliştirme merkezlerinden 5,000'den fazla işletme geçmiştir. NETTC ile olan mutabakat anlaşması çerçevesinde NATD, Kazakistan ve Çin iş geliştirme merkezlerini birbirine bağlayan bir köprü haline gelmektedir. NETTC ile işbirliği, başta küçük ve orta ölçekli girişimciliği geliştirmeyi ve desteklemeyi hedefleyen ülkenin İş Yol Haritası 2020 programı açısından Kazakistan için büyük önem taşımaktadır.

Çin üniversiteleri, ülkenin yenilikçi gelişiminin ana uygulama mekanizmalarıdır. Kazakistan'daki üniversiteler de Dördüncü Endüstri Devrimi'nin taleplerini karşılayan

NETTC is relevant for Kazakhstan in connection with the country's ongoing Business Road Map 2020 program aimed primarily at developing and supporting small and medium entrepreneurship.

Chinese universities are the main implementation mechanisms of the country's innovative development. Kazakhstan's universities also aim to reach the University 4.0 model that meets the demands of the Fourth Industrial Revolution, therefore the successful experience of the PRC higher education institutions will be useful for them. In 2015, at a meeting with President of China Xi Jinping, President of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev proposed to create an IT park based on the Silicon Valley model at the Al-Farabi Kazakh National University (KazNU). Following this proposal, KazNU, in conjunction with the University Alliance of the Silk Road, established an international IT park. The core of this park will be a supercomputer obtained under a grant from the Chinese government. It is planned that the park will serve as a single data processing center for universities of Kazakhstan and members of the Alliance, as well as provide digital services and carry out high-performance calculations for research projects. It should be noted that KazNU's supercomputer worth \$10 million should become a powerful computing resource included in the world's top-500. KazNU also established cooperation with the Aerospace Information Research Center of China by signing a memorandum of cooperation in 2018. The parties intend to train specialists and conduct joint research projects in the field of space engineering and technology. The mission of the projects is to create a scientific school on small spacecraft.

In conclusion, it seems rational that China can and should be Kazakhstan's important partner in S&T. Obviously, coherent cooperation between technology transfer providers and recipients at different levels is still at an early stage. Moreover, the issue of creating systemic mechanisms of scientific collaboration between Kazakhstani and Chinese universities, such as research centers, labs, and professional development opportunities,

Üniversite 4.0 modeline ulaşmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla, Çin yükseköğretim kurumlarının başarılı deneyimleri Kazakistan üniversiteleri için de faydalı olacaktır. 2015 yılında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile bir toplantıda Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi'nde Silikon Vadisi modeline dayanan bir Bilişim Teknolojileri parkı oluşturmayı önermiştir. Bu önerinin ardından Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, İpek Yolu Üniversite İttifakı ile birlikte uluslararası bir Bilişim Teknolojileri parkı kurmuştur. Bu parkın çekirdeği Çin hükümetinden hibe ile elde edilen bir süper bilgisayar olacaktır. Parkın, Kazakistan üniversiteleri ve İttifak üyeleri için tek bir veri işleme merkezi olarak hizmet etmesi, dijital hizmetler sunması ve araştırma projeleri için yüksek performanslı hesaplamalar yapması planlanmaktadır. Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi'nin 10 milyon dolar değerindeki süper bilgisayarı, dünyanın en iyi 500'üne dâhil edilen güçlü bir bilgi işlem kaynağı haline gelmesi gerekmektedir. Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, ayrıca, 2018'de işbirliği mutabakatı imzalayarak Çin Havacılık ve Uzay Bilgi Araştırma Merkezi ile işbirliği kurmuştur. Taraflar, uzay mühendisliği ve teknolojisi alanında uzmanlar yetiştirmek ve ortak araştırma projeleri yürütmek niyetindedir. Projelerin misyonu, küçük uzay gemileri ile ilgili bilim okulu oluşturmaktır.

Sonuç olarak, Çin'in bilim ve teknoloji alanında Kazakistan'ın önemli ortağı olabileceği ve olması gerektiği mantıklı görünmektedir. Farklı seviyelerde teknoloji transfer sağlayıcıları ve alıcıları arasındaki tutarlı işbirliğinin halen erken bir aşamada olduğu açıktır. Ayrıca, Kazakistan ve Çin üniversiteleri arasında bilimsel işbirliğinin araştırma merkezleri, laboratuvarlar ve mesleki gelişim fırsatları gibi sistematik mekanizmalarını oluşturma konusu en üst düzeyde dikkate alınmalıdır. Çin'in ekonomi ve teknoloji alanındaki liderliğinin genişlemesi ile teknolojik ortaklığa olan ihtiyaç da artacaktır. İki ülke AR-GE işbirliğinde her iki taraf için de faydalı olacak ortak bir zemin bulmalıdır. Aynı zamanda, bu, Kazakistan'ın ulusal güvenlik çıkarlarını tehdit etmemelidir.

should be considered at the highest level. As China's economy and technology leadership will expand, the need for technological partnership will grow. The two countries should find a common ground on R&D cooperation, which will be beneficial for both sides; at the same time, it should not compromise national security interests of Kazakhstan.

References

Condliffe Jamie (2018). China Publishes More Scientific Articles than the U.S. Retrieved from <https://www.technologyreview.com/f/610023/china-publishes-more-scientific-articles-than-the-us/>. Accessed on 29.04.2019.

McKinsey Global Institute (2019). China and the World: Inside the Dynamics of a Changing Relationship. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/china/china%20and%20the%20world%20inside%20the%20dynamics%20of%20a%20changing%20relationship/mgi-china-and-the-world-full-report-june-2019-vf.ashx>. Accessed on 19.08.2019.

Normille Dennis (2018) Surging R&D Spending in China Narrows Gap with United States. Retrieved from <https://www.sciencemag.org/news/2018/10/surging-rd-spending-china-narrows-gap-united-states>. Accessed on 27.09.2019.

Kaynaklar

Condliffe Jamie (2018). Çin, ABD'den Daha Fazla Bilimsel Makaleler Yayınlıyor. Alınan yer: <https://www.technologyreview.com/f/610023/china-publishes-more-scientific-articles-than-the-us/>. Erişim tarihi: 29.04.2019.

McKinsey Küresel Enstitüsü (2019). Çin ve Dünya: Değişen Bir İlişkinin Dinamikleri İçinde. Alınan yer: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/china/china%20and%20the%20world%20inside%20the%20dynamics%20of%20a%20changing%20relationship/mgi-china-and-the-world-full-report-june-2019-vf.ashx>. Erişim tarihi: 19.08.2019.

Normille Dennis (2018) Çin'de Ar-Ge Harcamalarının Artması ABD ile Arasındaki Farkı Daraltıyor. Alınan yer: <https://www.sciencemag.org/news/2018/10/surging-rd-spending-china-narrows-gap-united-state>. Erişim tarihi: 27.09.2019.

ENERGY MARKETS AND INDUSTRIAL STRUCTURES

ENERJİ PİYASALARI VE ENDÜSTRİYEL YAPILAR

TURKSTREAM GAS PIPELINE: IMPACT ON STRATEGIC RELATIONS IN EURASIA TÜRK AKIMI DOĞALGAZ BORU HATTI: AVRASYA'DAKİ STRATEJİK İLİŞKİLERE ETKİSİ

*Dinara Taldybayeva **

The fact that the energy factor has become more and more important in today's world is reflected in foreign policies of many countries. World energy resources are limited and insufficient for all the countries to meet their energy needs. For this reason, there is a constant debate on energy related interests among countries. Moreover, countries are competing to gain control over energy transportation and corridors that provide it. The energy factor plays an important role in the socioeconomic development and foreign policy decisions of the major international actors in Eurasia. For instance, following the natural gas crisis with Ukraine, Russia started to deliver its energy resources to Europe through alternative projects.

These developments have paved the way for the development of new partnerships with Russia, which is Turkey's largest supplier of gas. At this point, Russia is aware that Turkey, given its geostrategic position, can become an important partner with regard to additional energy transportation routes to enter the European market.

In this context, the Turk-Stream gas pipeline is a major project that will allow the delivery of Russian gas to Turkey via the Black Sea. The pipeline starting from the Anapa coast of Russia runs 930 kilometers crossing the Black Sea and ends on the Turkish Thracian coast (Turkstream, 2019). This project, directly linking Russia's natural gas reserves to Turkey's gas distribution network, aims to create a reliable source of energy for Turkey, South and Southeast Europe (Turkstream, 2019). The sea part of the pipeline consists of two lines running parallel to each other across the Black Sea. The first line will serve Turkey, while the second line will provide

Günümüz dünyasında enerji faktörünün giderek daha da önemli hale gelmesi, devletlerin dış politikalarına da yansımaktadır. Dünya enerji kaynakları sınırlı ve tüm ülkelerin enerji ihtiyaçlarını karşılamak için yetersizdir. Bu sebepten, ülkeler arasında sürekli olarak enerji ile ilgili çıkar çatışmaları doğmakta, enerji ulaşımı ve onu sağlayan koridorlar üzerindeki kontrole sahip olma yolunda devletler rekabete girmektedirler. Avrasya'daki önemli uluslararası aktörlerin sosyo-ekonomik gelişmesi ve dış politik kararlarında da enerji faktörü önemli rol oynamaktadır. Örneğin, Ukrayna ile yaşanan doğalgaz krizinin ardından Rusya, enerji kaynaklarını Avrupa'ya alternatif projelerle ulaştırma hamlelerini başlatmıştır.

Bu gelişmeler Türkiye'nin en büyük doğalgaz tedarikçilerinden birisi olan Rusya ile yeni işbirliklerinin geliştirilmesinin de önünü açmıştır. Bu noktada Rusya, Türkiye'nin sahip olduğu jeo-stratejik konumu ile Avrupa piyasasına erişimde ek enerji ulaşımı güzergâhları konusunda önemli bir ortak olabileceğinin farkındadır.

İşte bu çerçevede, Türk Akımı doğalgaz boru hattı, Rusya doğalgazını Karadeniz üzerinden Türkiye'ye ulaştırılmasını sağlayacak önemli bir projedir. Boru hattı, Rusya'nın Anapa kıyısından başlayarak Karadeniz altından 930 kilometre ilerleyerek Trakya kıyısında Türkiye'ye ulaşmaktadır (Turkstream, 2019). Proje, Rusya'daki doğalgaz rezervlerini doğrudan Türkiye'nin doğalgaz dağıtım şebekesine bağlayarak, Türkiye, Güney ve Güneydoğu Avrupa için güvenilir bir enerji kaynağı yaratmayı amaçlamaktadır (Turkstream, 2019). Hattın deniz kısmı Karadeniz'den birbirine paralel ilerleyen iki hattan oluşmaktadır. İlk hattı Türkiye'ye, ikinci hattı

*PhD, student, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. dinarataldybayeva@gmail.com

natural gas transportation to Europe. Each of the pipelines has an annual capacity of 15,75 billion cubic meters totaling 31,5 billion cubic meters (Gazprom, 2019).

In order to realize the project, on December 1, 2014, Chairman of the Board of Directors of Gazprom Alexei Miller and Chairman of Turkey's BOTAŞ Petroleum Pipeline Corporation Mehmet Konuk signed the memorandum of understanding on the Turk-Stream project (Gazprom, 2019). However, the project's technical, economic and legal framework is determined by the inter-governmental agreement signed between the Governments of the Republic of Turkey and the Russian Federation on the sidelines of the 23rd World Energy Congress held in Istanbul on October 10, 2016 (Enerji.gov.tr, 2019). The emergence of this agreement, despite a gradual decline of demand for Russian natural gas in Turkey in recent years, shows the strategic importance of the project for the two countries.

According to the 2018 Gas Market Sector Report prepared by Turkey's Energy Market Regulatory Authority (EMRA), gas consumption in Turkey in 2018 amounted to 49 billion 328 million cubic meters (EPDK, 2019). According to the EMRA Report published in 2017, we can see that this figure was 53 billion 857 million cubic meters (EPDK, 2018). However, again, according to the information given by EMRA, it is estimated that gas consumption in Turkey in 2019 will be 52 billion 133 million cubic meters (Haberturk, 2019). The natural gas imports decreased by 8.85% from 55 billion 249 million cubic meters in 2017 to 50 billion 360 million cubic meters in 2018 (EPDK, 2019). Again, according to the EMRA report, in 2018, Russia with 46.95% share has become Turkey's largest source of natural gas imports. If we compare this data with the previous years' data, the share decreased from 55.31% in 2015 to 52.94% in 2016 and to 51.93% in 2017 (EPDK, 2018). Despite this decrease, as can be understood from Gazprom's report released in May 2019, Turkey is the third largest Russian natural gas consumer after Germany and Italy. It can be said that Turkey's orientation towards Iran and Azerbaijan in

da Avrupa'ya doğalgaz ulaşımını sağlayacak olan boru hatlarının her biri yıllık 15,75 milyar metreküp olmak üzere toplamda 31,5 milyar metreküplük kapasiteye sahiptir (Gazprom, 2019).

Projenin hayata geçirilmesine yönelik olarak, 1 Aralık 2014 tarihinde Rusya'nın Gazprom A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Aleksey Miller ile Türkiye'nin Botaş Petroleum Pipeline Corporation Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Konuk Türk Akımı projesi konusunda karşılıklı anlayış muhtırasını imzalamışlardır (Gazprom, 2019). Ancak, projenin teknik, ekonomik ve hukuki çerçevesi, 10 Ekim 2016 tarihinde İstanbul'da gerçekleşen 23. Dünya Enerji Kongre'si kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında imzalanan hükümetler arası anlaşma ile belirlenmiştir (Enerji.gov.tr, 2019). Son yıllarda Türkiye'de Rus doğalgazına olan ihtiyacın giderek azalmasına rağmen, bu anlaşma iki devlet için projenin stratejik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından hazırlanan Doğal Gaz Piyasası Sektörü 2018 Yılı Sektör Raporu'na göre, Türkiye'de 2018'de doğal gaz tüketimi 49 milyar 328 milyon metreküp olmuştur (EPDK, 2019). 2017 yılında yayımlanan EPDK Raporu'na göre ise, bu rakamın 53 milyar 857 milyon metreküp olduğunu görebiliriz (EPDK, 2018). Fakat yine EPDK'nın vermiş olduğu bilgiye göre, 2019 yılında Türkiye'de 52 milyar 133 milyon metreküp doğalgaz tüketileceği tahmin edilmektedir (Haberturk, 2019). Doğalgaz ithalatı 2017 yılında 55 milyar 249 milyon metreküp iken, 2018 yılında 50 milyar 360 milyon metreküp olarak (EPDK, 2019) %8.85 oranında azalma göstermiştir. Yine EPDK Raporu'na göre, 2018 yılında Rusya, %46.95'lik pay ile Türkiye'nin en büyük doğalgaz ithalat ortağı olmuştur. Bu rakamı önceki yılların rakamları ile karşılaştırmak gerekirse, 2015 yılında %55.31 olan söz konusu pay oranı, 2016 yılında %52.94 ve 2017'de %51.93 olarak yıllar içinde azalma göstermiştir (EPDK, 2018). Bu azalışa karşın, Türkiye, Gazprom'un Mayıs 2019'da yayımlanan raporundan da anlaşılabilceği gibi Almanya ve İtalya'dan sonra üçüncü sıradaki en büyük Rus doğalgazı tüketicisi durumunda-

the search of alternatives to Russian gas has been alarming Moscow in recent years. In this context, Russia has high expectations from this project.

Today, Russian gas supplies to Turkey are carried out through the Blue Stream and West Line gas pipelines. In the general sense, the Turk-Stream project, which is scheduled to start operation in December 2019, is also expected to provide a major contribution to energy supply and security. According to the information contained in the Gazprom's report, Russia was able to export to Turkey 29,034 billion cubic meters in 2017, 23,964 billion cubic meters in 2018 and 4,522 billion cubic meters in the first quarter of 2019 (Gazprom, 2019). The latter number was 7,917 billion cubic meters in the same period of the previous year (Rbc.ru, 2019), and it indicates that Turkey's natural gas imports from Russia can be further reduced at the end of the year.

In fact, the reason for this decrease is the dispute about natural gas prices that began in 2015 between Turkey and Russia. BOTAŞ's request of a 10.25% discount from Gazprom has affected the amount of natural gas supplies to Turkey (Eadaily, 2018). However, according to press reports in 2018, Gazprom agreed to return \$1 billion of overpayments for gas supplied to Turkey in 2015 and 2016. It should be emphasized that the decision taken by Russia three years later stemmed from taking into account Turkey's existing and potential alternative natural gas suppliers. As a clear example of this, the launch of natural gas transportation from Azerbaijan's Shah Deniz2 field through the Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline (TANAP) to Turkey on June 30, 2018 has played an important role for this decision. Approximately 1,25 billion cubic meters of gas was transported through the TANAP pipeline from June 30, 2018 to February 28, 2019. This volume is expected to reach 4 billion cubic meters by the end of 2019 (Socar, 2019).

The European Union and Turkey are trying to reduce their dependence on Russia for natural gas through the TANAP and the Southern Gas Corridor projects. According to figures for 2018 announced by the EMRA,

dır. Son yıllarda Türkiye'nin Rus doğalgazına alternatifler arayışında İran ve Azerbaycan'a yönelmesinin Moskova'yı memnun etmediği ifade edilebilir. Bu çerçevede, Rusya'nın bu projeden beklentileri büyüktür.

Günümüzde Rusya tarafından Türkiye'ye Mavi Akım ve Batı Hattı doğalgaz boru hatları üzerinden doğalgaz tedariki gerçekleştirilmekte olup Aralık 2019'da faaliyete geçmesi beklenen Türk Akımı projesinin de genel anlamda enerji tedariki ve güvenliği konusunda Türkiye'ye büyük bir katkı sağlaması beklenmektedir. Gazprom Raporu'nda yer alan bilgilere göre, Rusya Türkiye'ye 2017 yılında 29,034 milyar metreküp, 2018 yılında 23,964 milyar metreküp ve 2019'un ilk çeyreğinde ise 4,522 milyar metreküp ihraç edebilmiştir (Gazprom, 2019). Geçen yılın aynı döneminde 7,917 milyar metreküp olan bu rakam (Rbc.ru, 2019) yıl sonunda Türkiye'nin Rusya'dan doğalgaz ithalatının miktarının daha da azalabileceğini işaret etmektedir.

Esasen bu azalmanın nedeni olarak, Türkiye ile Rusya arasında 2015 yılında başlayan doğal gaz fiyatı konusundaki tartışmalar gösterilebilir. Botaş'ın Gazprom'dan %10.25'lik bir indirim istemesi Türkiye'ye sağlanan doğal gaz miktarını belli bir süre etkilemiştir (Eadaily, 2018). Ancak 2018 yılında basında yer alan haberlere göre, Gazprom, 2015 ve 2016 yıllarında Türkiye'ye tedarik edilen doğalgaz için Türkiye'nin fazla ödemiş olduğu 1 milyar doları geri ödemeyi kabul etmiştir. Rusya'nın 3 yıl sonra bu kararı alması, Türkiye'nin mevcut ve potansiyel alternatif doğalgaz tedarikçilerini dikkate almasından doğduğunu vurgulamak gereklidir. Bunun net bir örneği olarak 30 Haziran 2018 tarihinde Azerbaycan'ın Şah Deniz-2 sahasından Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) üzerinden Türkiye'ye doğalgaz ulaşımını başlatması da önemli rol oynamıştır. TANAP boru hattı aracılığıyla 30 Haziran 2018'den 28 Şubat 2019'a kadar yaklaşık 1,25 milyar metreküp gaz taşınmıştır. Bu rakamın 2019 yılı sonuna kadar 4 milyar metreküpe ulaştırılması hedeflenmiştir (Socar, 2019).

TANAP ve Güney Gaz Koridoru projesi kapsamında Avrupa Birliği ve Türkiye, Rusya'ya olan doğalgaz bağımlılıklarını azaltmaya çalışmaktadır. EPDK'nın açıkladığı 2018 yılı rakamlarına göre, ülkelere göre doğalgaz

in the distribution of natural gas imports by country, Russia is followed by Iran with 7,863 billion cubic meters and Azerbaijan with 7,527 billion cubic meters (EPDK, 2019). Chairman of SOCAR Turkey Energy Vagif Aliyev states that Azerbaijan could increase this amount to 12 billion cubic meters in the coming year (Eadaily, 2019).

Since Russia's main target for natural gas exports is the European market, it is quite possible that until the end of the year it will reach an agreement with Turkey on gas prices. Although, the land and sea parts of the Russian side of the Turk-Stream pipeline are 100% ready, and Turkey's side is 73.5% ready (Gazeta, 2019), and despite attracting interest from countries such as Bulgaria and Serbia, the second part of the project that will provide natural gas transportation to Europe has not yet started. Another reason why Russia wants the Turk-Stream Project to start operating rapidly is to bypass Ukraine by providing gas supply to Europe and Turkey through this project. This could have a profound impact on the Ukrainian economy and strengthen Russia's hand against the country.

The Turk-Stream project will help Turkey to take a central location in the energy markets in the region and to improve the chances of influencing on the gas price. On the other hand, by providing a direct supply of natural gas from Russia to Turkey, the project will free Russia from dependence on other transit countries. In conclusion, the Turk-Stream natural gas pipeline project will have an impact on the strategic balances in Eurasia in many aspects.

References

Eadaily (2018). Gazprom Will give Ankara \$ 1 Billion for the Turkish Stream or for the Turkish Market?. Retrieved from <https://eadaily.com/ru/news/2018/05/28/gazprom-otdast-ankare-1-mlrd-za-tureckiy-potok-ili-za-ry-nok-turcii>. Accessed on 17.05.2019.

Eadaily (2019). Turkey May Leave Turkish Stream a Quarter Empty. Retrieved from <https://eadaily.com/ru/news/2019/04/09/turciya-mozhet-ostavit-tureckiy-po>

ithalatı dağılımında Rusya'dan sonra 7,863 milyar metreküp ile İran ve 7,527 milyar metreküp ile Azerbaycan gelmektedir (EPDK, 2019). SOCAR Turkey Enerji Yönetim Kurulu Başkanı Vagif Aliyev, Azerbaycan'ın bu miktarı önümüzdeki yıl içerisinde 12 milyar metreküpe çıkarılabileceğini belirtmektedir (Eadaily, 2019).

Rusya'nın doğalgaz ihracı konusunda temel hedef noktası Avrupa pazarları olduğu için, doğalgaz fiyatı konusunda Türkiye ile yılsonuna kadar uzlaşmaya gitmesi oldukça mümkündür. Ne var ki, Türk Akımı boru hattının Rusya tarafındaki kara ve deniz kısmı %100, Türkiye tarafı %73.5 hazır durumda bulunmasına karşın (Gazeta, 2019), Bulgaristan ve Sırbistan gibi ülkelere de ilgi görmesine rağmen projenin Avrupa'ya doğalgaz ulaşımını sağlayacak ikinci kısmı ile ilgili henüz net çalışmalar başlatılamamıştır. Rusya'nın Türk Akımı Projesi'nin hızlı bir şekilde faaliyete geçmesini istemesinin bir diğer nedeni de, Türkiye'ye ve Avrupa'ya söz konusu proje ile doğalgaz tedarikini sağlayarak, Ukrayna'yı devre dışı bırakmaktır. Bu durum Ukrayna ekonomisini oldukça derinden etkileyebilir ve Rusya'nın bu ülke karşısında elini güçlendirebilir.

Türk Akımı projesi, Türkiye için, bölgedeki enerji piyasalarında merkezi bir konuma gelmesini ve doğalgaz fiyatını etkileme şansını artırmasına yardım etmektedir. Diğer taraftan proje, Türkiye'ye doğrudan Rusya üzerinden doğalgaz tedarikini sağlayarak, ülkeyi diğer transit ülkelere olan bağımlılığından da bir nebze kurtaracaktır. Özetle, Türk Akımı doğalgaz boru hattı projesi, pek çok yönüyle Avrasya'daki stratejik dengelere etki edecektir.

Kaynaklar

Eadaily (2018). Gazprom Ankara'ya 1 Milyar Doları Türk Akımı için mi Verecek mi? Yoksa Türkiye Pazarı İçin mi?. Alınan yer: <https://eadaily.com/ru/news/2018/05/28/gazprom-otdast-ankare-1-mlrd-za-tureckiy-potok-ili-za-ry-nok-turcii>. Erişim tarihi: 17.05.2019.

Eadaily (2019). Türkiye Türk Akımı'nı Çeyrek Kapasiteye Düşürebilir. Alınan yer: <https://eadaily.com/ru/news/2019/04/09/turciya-mozhet-ostavit-tureckiy-po>

tok-na-chetvert-pustym. Accessed on 18.05.2019.

Energy Market Regulatory Authority (2018). Energy Market Regulatory Agency. Natural Gas Market Report 2017. Retrieved from <https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/3-0-94/yillik-sektor-raporu>. Accessed on 10.05.2019.

Energy Market Regulatory Authority (2019). Energy Market Regulatory Agency. Natural Gas Market Report 2018. Retrieved from <https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/3-0-94/yillik-sektor-raporu>. Accessed on 10.05.2019.

Gazeta (2019). Useless Pipe? Gas Leaves Turkish Stream. Retrieved from <https://www.gazeta.ru/business/2019/05/14/12354361.shtml?updated>. Accessed on 17.05.2019.

Gazprom (2019). Projects. Retrieved from <http://www.gazprom.ru/projects/turk-stream/>. Accessed on 10.05.2019.

Gazprom (2019). Quarterly Report. Retrieved from <http://www.gazprom.ru/f/posts/77/885487/gazprom-emitent-report-1q-2019.pdf>. Accessed on 10.05.2019.

Haberturk (2019). It Became Known How Much Gas Turkey will Use This Year. Retrieved from <https://www.haberturk.com/turkiye-nin-bu-yil-tuketecegi-dogalgaz-belli-oldu-turkiye-1-yilda-ne-kadar-dogalgaz-kullaniyor-2302966-ekonomi>. Accessed on 11.05.2019.

Ministry of Energy and Natural Resources of the Republic of Turkey (2019). Projects. Retrieved from <https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Dogal-Gaz-Boru-Hatlari-ve-Projeleri>. Accessed on 10.05.2019.

Rbc.ru (2019). Turkey Cuts Russian Gas. Retrieved from <https://www.rbc.ru/rbc-freenews/5cdc16959a794714cf69fbbe>. Accessed on 11.05.2019.

Socar (2019). TANAP Prepares to Supply Azerbaijani Gas to Europe. Retrieved from <http://www.socar.com.tr/kurumsal-iletisim/haberler/2019-haberler/2019/03/12/tanap-azerbaycan-dan-gelen-gazi-avrupa-sinirina-tasimaya-haz%C4%B1rlaniyor>.

ya-mozhet-ostavit-tureckiy-potok-na-chet-vert-pustym. Erişim tarihi: 18.05.2019.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (2018). Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Doğalgaz Piyasası 2017 Yılı Sektör Raporu, Alınan yer: <https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/3-0-94/yillik-sektor-raporu>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (2019). Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Doğalgaz Piyasası 2018 Yılı Sektör Raporu. Alınan yer: <https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/3-0-94/yillik-sektor-raporu>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Gazeta (2019). Gereksiz Boru Hattı mı? Türk Akımı'ndan Gaz Gönderiliyor. Alınan yer: <https://www.gazeta.ru/business/2019/05/14/12354361.shtml?updated>. Erişim tarihi: 17.05.2019.

Gazprom (2019). Çeyrek Yıl Raporu. Alınan yer: <http://www.gazprom.ru/f/posts/77/885487/gazprom-emitent-report-1q-2019.pdf>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Gazprom (2019). Projeler. Alınan yer: <http://www.gazprom.ru/projects/turk-stream/>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Haberturk (2019). Türkiye'nin Bu Yıl Tüketeceği Doğalgaz Belli Oldu. Alınan yer: <https://www.haberturk.com/turkiye-nin-bu-yil-tuketecegi-dogalgaz-belli-oldu-turkiye-1-yilda-ne-kadar-dogalgaz-kullaniyor-2302966-ekonomi>. Erişim tarihi: 11.05.2019.

Rbc.ru (2019). Türkiye Rusya Gazı Alımını Azalttı. Alınan yer: <https://www.rbc.ru/rbc-freenews/5cdc16959a794714cf69fbbe>. Erişim tarihi: 11.05.2019.

Socar (2019). TANAP, Azerbaycan'dan Gelen Gazı Avrupa Sınırına Taşımaya Hazırlanıyor. Alınan yer: <http://www.socar.com.tr/kurumsal-iletisim/haberler/2019-haberler/2019/03/12/tanap-azerbaycan-dan-gelen-gazi-avrupa-sinirina-tasimaya-haz%C4%B1rlaniyor>. Erişim tarihi: 17.05.2019.

TurkStream (2019). Belgeler. Alınan yer: <http://turkstream.info/documents/>. Erişim tarihi: 26.06.2019.

TurkStream (2019). Proje Hakkında. Alınan

Accessed on 17.05.2019.

TurkStream (2019). Documents. Retrieved from <http://turkstream.info/documents/>. Accessed on 26.06.2019.

TurkStream (2019). Projects. Retrieved from <http://turkstream.info/tr/project/>. Accessed on 10.05.2019.

yer: <http://turkstream.info/tr/project/>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2019). Doğalgaz Boru Hatları ve Projeleri. Alınan yer: <https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Dogal-Gaz-Boru-Hatlari-ve-Proje-leri>. Erişim tarihi: 10.05.2019.

FUTURE WORLD ENERGY OUTLOOK AND GLOBAL OIL INDUSTRY DÜNYA ENERJİSİNİN GELECEĞİNE YÖNELİK PERSPEKTİFLER VE KÜRESEL PETROL ENDÜSTRİSİ

*Kanat Makhanov **

September of 2019 was marked by an important milestone in the global oil industry when oil and gas stocks weighting in the S&P 500 fell to the record low since remote 1979. The Exxon Mobil, which is one of the major oil giants, abandoned the top ten stocks of the S&P 500's for the first time in nine decades (Siblisresearch.com, 2019). In overall terms, we can observe that oil companies are gradually losing their positions to high technology stock. Thus, over the last five years, by the five biggest information technology stocks of Apple, Alphabet, Facebook, Microsoft and Amazon generated 30% of the S&P 500 return (Cnbc.com, 2019). In the first half of 2009, the stock returns of the energy sector were only 13.1%, which is worse than all other 11 eleven sectors except health care and during the last 12 years it hit the bottom of the list three times (Novelinvestor.com, 2019).

The current decline cycle of the energy sector's stock lasts since 2008 and shows signs of further downward movement. Similar trends of the sector are present in other indices as well such as NASDAQ, Dow Jones and Russell 2000 (Indexes.nasdaqomx.com, 2019). However, it is important to bear in mind that oil prices and stock markets are much more sensitive to very short-term factors and events and, in general, do not respond as quickly to longer-term forecasts and robust data on demand and supply projections. Instead, stock markets mostly reflect amplified expectations and reactions of investors to current and near-future events.

One of the factors that indeed produce downward pressure on oil market is the ongoing trade war between the U.S. and China, which are both major players in the global

Eylül 2019, S&P 500 endeksinde petrol ve doğalgaz şirketlerinin hisse senetlerinin 1979'dan bu yana 40 yıl içerisinde rekor seviyede düşüş gösterdiği küresel petrol endüstrisinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (siblisresearch.com, 2019). Büyük petrol şirketlerinden biri olan Exxon Mobil, dokuz yıl içinde ilk kez S&P 500 listesinde ilk 10'dan çıkmıştır. Genel olarak, petrol şirketlerinin kademeli olarak konumlarını yüksek teknoloji şirketlerinin hisse senetlerine kaptırdıklarını görmekteyiz. Bu yüzden, son beş yılda Apple, Alphabet, Facebook, Microsoft ve Amazon gibi en büyük beş bilgi teknolojisi şirketinin hisse senetleri S&P 500 getirisinin %30'unu oluşturmuştur (cnbc.com, 2019). 2019'un ilk yarısında enerji sektörünün hisse senedi getirileri %13,1 seviyesinde kalarak, sağlık hizmetleri dışındaki diğer 11 sektörden daha az olmuş ve son 12 yılda üç kez listenin en alt sırasına düşmüştür (novelinvestor.com, 2019).

2008'den beri devam eden enerji sektörünün hisselerindeki mevcut düşüş döngüsü ve bundan sonraki düşüş eğiliminin devam edeceğinin işaretlerini vermektedir. Sektörel benzer eğilimler, NASDAQ, Dow Jones ve Russell 2000 gibi diğer endekslerde de görülmektedir (indexes.nasdaqomx.com, 2019). Ancak, petrol fiyatlarının ve borsaların kısa vadeli faktörlere ve olaylara karşı daha duyarlı olduğunu ve genel olarak, uzun vadeli tahminlere ve talep ve arz tahminlerine ilişkin güçlü verilere hızlı bir şekilde tepki göstermediklerini göz ardı etmemek önemlidir. Aksine, borsalar çoğunlukla yatırımcıların beklentilerini ve mevcut ve yakın gelecekteki olaylara verdiği tepkileri yansıtmaktadır.

Petrol piyasasındaki düşüş eğilimine neden olan etkenlerden birinin ABD ile Çin

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. username1006@gmail.com

oil market accounting for more than one fifth of the global oil supply and 38% of its total demand (Opec, 2017). The U.S. political tensions and constant pressure on fossil fuel and rising environmental concerns also make investors to lose their faith on traditional energy sector. However, it is important to admit the current decline cycle of the oil sector is a rather long process that began long before current geo-political disruptions generated by U.S.-China trade war and other events. Although the current drop of energy sector stocks might be a short-lasting swing propelled by low oil prices, relative slowdown of the stocks of the traditional oil sector against practically all other sectors during more than a decade give more reasons for further continuation of the process.

On the other hand, we have to admit that the volatility around oil industry is not an adequate representation of real situation in the oil market. The fundamental market factors like supply, demand and stock volume are not capable of showing rapid changes since they are composed of an enormous amount of predetermined factors. Thus, the projections based on real data show that the supply side of the oil market will increase in mid-term and long-term perspectives. In particular, it is likely to rise from current 101 Millions of Barrels per Day to 107,6 by 2030 and reach 111,3 in 2040 (Opec, 2017). The most significant factor of supply change in the short-term perspective is the soaring production in U.S., which is expected to peak by 2025 (Energyintel.com, 2019). The eventual increase in supply is expected to come from OPEC countries.

As for the global oil demand, its growth remains solid, although the rate at which it grows is slowing down gradually. The global oil demand is expected to keep increasing throughout the next couple of decades along with overall world primary energy demand. According to the World Oil Outlook by OPEC, the global oil demand measured in thousand barrels of oil equivalent per day is projected to reach 92,3 by 2020, 97,9 by 2030 and 100,7 by 2040 (OPEC, 2017). Although oil presents the second slowest demand growth projections after coal and re-

arasında sürmekte olan ticaret savaşı olduğu söylenebilir. Küresel petrol piyasasının büyük aktörleri olan bu iki ülke, dünya petrol arzının beşte birinden fazlasını ve toplam petrol talebinin %38'ini karşılamaktadırlar (Opec, 2017). ABD'deki iç siyasi tansiyon, fosil yakıtlar üzerinde devam eden baskılar ve artan çevresel kaygılar, yatırımcıların geleneksel enerji sektörüne olan inancını kaybetmelerine yol açmaktadır. Bununla birlikte, petrol sektöründeki mevcut düşüş döngüsünün ABD-Çin ticaret savaşı ve diğer olaylar nedeniyle ortaya çıkan mevcut jeopolitik karmaşadan çok önce başlayan bir süreç olduğunu kabul etmek önemlidir. Enerji sektöründeki şirketlerin hisse senetlerindeki düşüş, petrol fiyatlarının etkisiyle kısa süreli bir seyir olabilir. Fakat geleneksel petrol sektöründeki hisse senetlerinin, on yıldan fazla süredir, hemen hemen tüm diğer sektörlerle karşı karşıya olarak düşmesi, bu sürecin devam edeceğine yönelik beklentileri desteklemektedir.

Öte yandan, petrol endüstrisinde görülen dalgalanmanın, petrol piyasasının gerçek durumunu yeteri düzeyde yansıtmadığını kabul etmek gerekir. Birçoğu önceden belirlenen arz, talep ve hisse senedi hacmi gibi temel piyasa faktörleri, hızlı değişiklikler gösterememektedirler. Dolayısıyla, gerçek verilere dayanan tahminler, petrol piyasasında arzın orta ve uzun vadede artacağına işaret etmektedir. Özellikle, günlük petrol arzının 101 milyon varilden 2030'a kadar 107,6 milyon varile, 2040 yılında ise 111,3 milyon varile ulaşması beklenmektedir. Kısa vadede arz değişimindeki en önemli faktör, ABD'de 2025 yılına kadar yükselmesi beklenen üretim artışıdır. Dahası, arzdaki bu nihai artışın OPEC ülkelerinden gelmesi beklenmektedir.

Küresel petrol talebine gelince, büyüme hızı tedrici olarak düşüyor olmasına rağmen büyüme oranı sabit kalmaktadır. Küresel petrol talebinin, birincil enerji talebi ile birlikte önümüzdeki birkaç on yıl boyunca artmaya devam etmesi beklenmektedir. OPEC'in 2040 Dünya Petrol Görünümü Raporu'na göre, milyon varil petrol eşdeğeri cinsinden ölçülen küresel petrol talebinin 2020 yılına kadar günlük 92,3 milyon varil petrol eşdeğeri, 2030'a kadar günlük 97,9 milyon varil petrol eşdeğeri ve 2040'a kadar günlük 100,7 milyon varil petrol eşdeğeri olması tahmin

newables being the leading energy source in terms of forecasted demand growth, the oil demand is likely to remain positive throughout the next two decades. Currently, oil is the most common fuel source accounting for nearly 31% of the global fuel shares whereas that of renewables is only 2.2%. By 2040, this indicator for oil is expected to drop to 27.1% and the share of renewables would more than double reaching 5.4% (Opec, 2017). Hence, the forecasts show that even two decades from now oil is likely to retain its leading position in fuel market accounting for more than one fourth of it. The main factors driving the demand are rampant demographics in developing countries, their GDP growth, rising number of vehicles in most parts of the world as well as limited capacity of most countries to adopt new environmental standards.

Although the energy market's behavior follows a cyclical pattern, the current downturn of the oil industry is an important manifestation of a change of perception of the traditional energy sector and oil industry, in particular. The actual projections of the oil market do not give reasons to expect drastic changes in demand and supply sides of the market in short-term and mid-term perspectives. Hence, there are no reasons to expect a collapse of the traditional energy sector. However, it is highly important to note that oil market is rapidly losing its attractiveness for investments as new high-tech and knowledge intensive sectors start taking the lead in terms of investment returns. This fact should be taken as a warning sign for countries that are highly reliant on oil industry because under these conditions, the oil sector is no more a heaven for investors and more efforts will be required to ensure inflow of investments.

References

Cnbc.com (2019). Climate Change: Did We Just Witness the Beginning of the End of Big Oil? Retrieved from <https://www.cnbc.com/2019/09/22/climate-change-did-we-just-witness-beginning-of-end-of-big-oil.html>. Accessed on 17.10.2019.

edilmektedir. Talep artışı tahminine göre, petrol talebi kömürden sonra ikinci en düşük artış görünümüne sahiptir. Yenilenebilir enerji kaynakları, öngörülen talep artışı bakımından önde gelen enerji kaynağı olmakla birlikte önümüzdeki yirmi yıl boyunca petrol talebindeki göstergelerin pozitif yönlü devam edeceği tahmin edilmektedir. Şu anda, en yaygın yakıt konumundaki petrol, küresel yakıt oranlarının yaklaşık %31'ini oluştururken, yenilenebilir enerji kaynaklarının sadece %2,2'sine tekabül etmektedir. 2040 yılına kadar petrol için bu göstergenin %27,1'e düşmesi ve yenilenebilir kaynakların ise %5,4'e çıkması beklenmektedir. Bu nedenle, tahminler önümüzdeki yirmi yıl içerisinde petrolün enerji piyasasının, dörtte birinden fazlasına karşılık gelerek lider konumunu sürdüreceğini göstermektedir. Talebi etkileyen temel faktörler arasında gelişmekte olan ülkelerde artan nüfus, bu ülkelerin GSYİH'lerinin büyümesi, dünya genelinde artan araç sayısının yanı sıra ülkelerin çoğunluğunun yeni çevre standartlarına uyum sağlama kapasitelerinin sınırlı olması hususları gösterilebilir (Opec, 2017).

Enerji piyasası döngüsel bir yapıya sahip olsa da petrol endüstrisindeki mevcut gerileme, geleneksel enerji sektörüne ve özellikle petrol endüstrisine bakış açısının değiştiğine işaret etmektedir. Petrol piyasasına yönelik tahminler, piyasanın arz ve talep taraflarında kısa ve orta vadede ciddi değişiklikler olacağına dair veriler sunmamaktadır. Dolayısıyla, konvansiyonel enerji sektörünün çöküşünü beklemek için herhangi bir neden bulunmamaktadır. Bununla birlikte, yeni yüksek teknoloji ve bilgi yoğun sektörler, yatırım getirisi bakımından öncülük etmeye başladıkça, petrol piyasasının yatırımlar noktasında cazibesini kaybetmekte olduğunu belirtmek gerekir. Bu durum, petrole bağımlı ülkeler için bir uyarı işareti olarak algılanmalıdır. Zira bu koşullar çerçevesinde petrol sektörü yatırımcılar için artık bir cennet olmayacak; yatırım akışının temin edilmesi için daha fazla çaba gösterilmesi gerekecektir.

Kaynaklar

Cnbc.com (2019). İklim Değişikliği: Büyük Petrol'ün Sonunun Başlangıcına Tanık Ol-

Energyintel.com (2019). OPEC and the Conundrum of US Shale. Retrieved from <http://www.energyintel.com/pages/worldopinion-article.aspx?DocID=1041658>. Accessed on 17.10.2019.

Indexes.nasdaqomx.com (2019). Nasdaq US Smart Oil & Gas Index (NQSSOG). Retrieved from <https://indexes.nasdaqomx.com/Index/Overview/NQSSOG>. Accessed on 18.10.2019.

Novelinvestor.com (2019). Annual S&P Sector Performance. Retrieved from <https://novelinvestor.com/sector-performance/>. Accessed on 18.10.2019.

The Organization of the Petroleum Exporting Countries (2017). World Oil Outlook 2040. Retrieved from https://www.opec.org/opec_web/en/publications/340.htm. Accessed on 15.10.2019.

Siblisresearch.com (2019). S&P 500 Sector Weightings 1979 – 2019. Retrieved from <http://siblisresearch.com/data/sp-500-sector-weightings/>. Accessed on 18.10.2019.

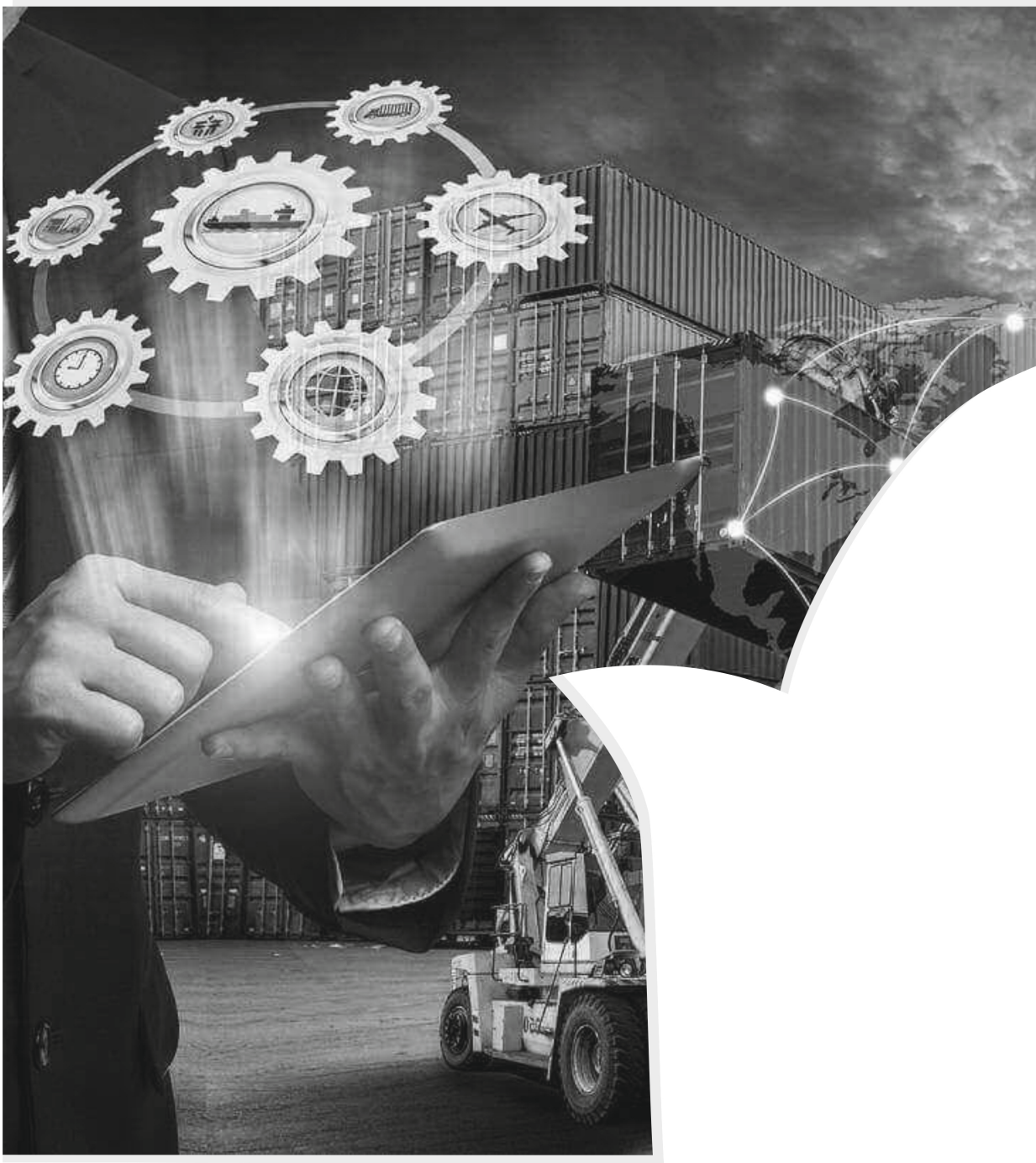
duk Mu? Alınan yer: <https://www.cnbc.com/2019/09/22/climate-change-did-we-just-witness-beginning-of-end-of-big-oil.html>. Erişim tarihi: 17.10.2019.

Indexes.nasdaqomx.com (2019). Nasdaq ABD Akıllı Petrol ve Gaz Endeksi. Alınan yer: <https://indexes.nasdaqomx.com/Index/Overview/NQSSOG>. Erişim tarihi: 18.10.2019.

Novelinvestor.com (2019). Yıllık S&P Sektör Performansı. Alınan yer: <https://novelinvestor.com/sector-performance/>. Erişim tarihi: 18.10.2019.

Opec (2017). Dünya Petrol Görünümü 2040. Alınan yer: https://www.opec.org/opec_web/en/publications/340.htm. Erişim tarihi: 15.10.2019.

Siblisresearch.com (2019). S&P 500 Sektör Ağırlıkları 1979-2019. Alınan yer: <http://siblisresearch.com/data/sp-500-sector-weightings/> Erişim tarihi: 18.10.2019.

**CHAPTER 3.
ENERGY TRANSPORTATION AND
LOGISTICS IN THE EURASIAN REGION**

**BÖLÜM 3.
AVRASYA BÖLGESİNDE ENERJİ
TAŞIMACILIĞI VE LOJİSTİK**

DEVELOPMENTS IN TRANSPORTATION INFRASTRUCTURE

TAŞIMACILIK ALTYAPISINDA GELİŞMELER

CHINA'S AIR SILK ROAD INITIATIVE: ROLE OF XINJIANG UYGUR AUTONOMOUS REGION ÇİN'İN HAVA İPEK YOLU GİRİŞİMİNDE SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ'NİN ROLÜ

*Omirbek Hanayi **

The recent aggravation of geopolitical, geoeconomics and military confrontations on the global and regional scales along with the increased global and regional economic crises have negatively affected China's economy, which had a high growth rate for many years, leading to a decrease in Chinese exports and the flow of foreign investments to the country. Therefore, meeting China's growing demand for energy and ensuring access to foreign markets are among the most important issues of concern for Beijing.

In order to solve the economic and strategic problems faced by China, Beijing felt the need to develop new strategies of geo-economic and geopolitical importance. In this context, in 2013, the Chinese government launched the Belt and Road Initiative (BRI) that includes the Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road strategies. The main objective of the initiative is to ensure China's access to natural resources and foreign markets, maintaining stable economic growth and achieving a favorable balance in foreign policy. In addition, China sets a goal to increase its soft power by strengthening its economic and political influence at the regional and global levels. Under the BRI, Beijing aims to promote trade in goods and services between China and South Asia, Central Asia, Middle East, West Asia, Africa and Europe via both land and sea. Moreover, China also puts particular emphasis on air transportation and strives to form the Air Silk Road.

The special geographical location of the Xinjiang Uyghur Autonomous Region (XUAR), which is situated in the northwest of the country and shares borders with eight countries, plays an important role in

Son yıllarda dünyadaki küresel ve bölgesel çapta jeopolitik, jeoekonomik ve askeri mücadelelerin şiddetlenmesi, küresel ve bölgesel ekonomik krizlerin artması, uzun yıllardır yüksek büyüme hızına sahip olan Çin ekonomisini olumsuz yönde etkileyerek ihracatının ve yabancı yatırımların azalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Çin'in artmaya devam eden enerji tüketiminin kesintisiz bir şekilde karşılanması ve dış pazarlara erişimi, Pekin'i endişelendiren en önemli konulardan biridir.

Çin'in karşılaştığı bu ekonomik ve stratejik sorunları çözmek için, Pekin yönetimi jeoekonomik ve jeopolitik önem taşıyan yeni stratejiler geliştirme ihtiyacını hissetmiştir. Bu doğrultuda Pekin yönetimi 2013'de "İpek Yolu Ekonomi Kuşağı" ve "21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu" stratejisini kapsayan "Tek Kuşak Tek Yol" girişimini ortaya koymuştur. Bu girişimin ana hedefinde Çin'in doğal kaynaklara erişimi ile yurt dışı pazarlara ulaşımının sağlanması ve istikrarlı bir ekonomik büyüme elde ederek dış politikasını daha dengeli hale getirmek bulunmaktadır. Ayrıca Çin, bölgesel ve küresel düzeyde ekonomik ve siyasi nüfuzunu ve dolayısıyla yumuşak gücünü arttırmayı amaçlamaktadır. "Tek Kuşak Tek Yol" girişimi kapsamında Çin'den Güney Asya, Orta Asya, Orta Doğu, Batı Asya, Afrika ve Avrupa'ya hem karadan hem de denizden mal ve hizmet akışını sağlamayı hedefleyen Pekin, buna ek olarak hava yolu taşımacılığına da büyük önem vererek Hava İpek Yolu girişimini başlatmıştır.

Çin'in Hava İpek Yolu hamlesinde ülkenin kuzeybatısında bulunarak sekiz ülkeyle komşu olan Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin (SUÖB) özel coğrafi konumu büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda Çin, özellikle

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. kaztegin@hotmail.com

China's Air Silk Road initiative. In this context, China, in particular, aims to transform the city of Kashgar in the XUAR into the region's international logistics center in terms of air transportation. There are several reasons why China prioritizes Kashgar in its Air Silk Road initiative. First of all, Kashgar has an important place in China's policy of the XUAR's economic development. Thus, since 2009, Beijing has been heavily investing in the transportation infrastructure of Horgos in northern Xinjiang and Kashgar in southern Xinjiang to support the foreign trade based economic development of the XUAR.

The establishment of the Kashgar Special Economic Zone after 2010 and the development of national and international highway and railway networks connected to Kashgar, along with the renovation of the basic infrastructure of the Kashgar International Airport, have created a positive environment for Kashgar to turn into an important center of air transportation. On the other hand, the highway and railway projects stretching from Xinjiang to Pakistan's Gwadar port, which form the transportation infrastructure of the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC), start in Kashgar, as well. In addition, the China-Kyrgyzstan-Uzbekistan railway connecting China with Central Asia is also planned to start in Kashgar, pass through the Irkeshtam border crossing between China and Kyrgyzstan and reach via Kyrgyzstan's Kara-Su district Uzbekistan's Andijan city. The fact that Kashgar, which is of great importance both for the economic development of the XUAR and for the international economic and transport corridors of China, is prominent in the Air Silk Road initiative is certainly due to its special geographical advantage. Located at the intersection of the middle and southern routes of the ancient Silk Road, Kashgar is now a major transit hub between China and Central Asia, South Asia and West Asia.

Based on the idea of creating the Air Silk Road through Kashgar under the BRI, the plan for the Kashgar Airport Economic Zone was brought up to the agenda in 2014. In accordance with the long-term development plan consisting of three main stages (2015-

SUÖB'deki Kaşgar şehrini havayolu taşımacılığı bakımından küresel bir lojistik merkez haline dönüştürmeyi hedeflemektedir. Çin'in Hava İpek Yolu girişiminde Kaşgar'a önem vermesinin birkaç temel nedeninin olduğu söylenebilir. Öncelikle, Kaşgar, Çin'in SUÖB'nin ekonomik gelişmesine yönelik politikasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü Pekin yönetimi, 2009'lardan itibaren SUÖB'nin dış ticarete dayalı ekonomik kalkınması için Kuzey Sincan'da Horgos'un ve Güney Sincan'da ise Kaşgar'ın ulaştırma altyapısına büyük yatırımlar yapmaktadır. 2010'dan sonra Kaşgar Özel Ekonomik Bölgesi'nin kurulması ve Kaşgar'a bağlanan ulusal ve uluslararası karayolu ve demiryolu hatlarının geliştirilmesinin yanı sıra, Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nın altyapısının yenilenmesi, Kaşgar'ın havayolu taşımacılığı açısından önemli bir merkez olması için uygun bir zemin oluşturmuştur. Diğer yandan, Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC) kapsamındaki ulaşım altyapısı olan SUÖB'den Pakistan'ın Gwadar limanına kadar uzanan karayolu ve demiryolu projeleri Kaşgar'dan başlamaktadır. Ayrıca, Çin ve Orta Asya'yı birbirine bağlayacak olan Çin-Kırgızistan-Özbekistan Demiryolu'nun da Kaşgar'dan başlayarak Çin-Kırgızistan sınırındaki İrkeştam geçidinden geçerek Kırgızistan'ın Kara-Su ilçesi üzerinden Özbekistan'ın Andican kentine kadar ulaşması planlanmaktadır. Gerek SUÖB'nin ekonomik olarak gelişmesi, gerekse Çin'in uluslararası ekonomik ve ulaşım koridorları açısından büyük önem teşkil eden Kaşgar'ın Hava İpek Yolu girişiminde de ön plana çıkması, tabii ki Kaşgar'ın sahip olduğu özel ve avantajlı coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır. Antik İpek Yolu'nun orta ve güney güzergâhlarının kesişim noktasında bulunan Kaşgar, günümüzde Çin ile Orta Asya, Güney Asya ve Batı Asya arasındaki transit geçiş merkezidir.

Dolayısıyla "Tek Kuşak Tek Yol" girişimi çerçevesinde ortaya çıkan Kaşgar üzerinden Hava İpek Yolu'nu oluşturma amacı kapsamında, 2014 yılında Kaşgar Havaalanı Ekonomik Bölgesi gündeme getirilmiştir. Üç temel aşamayı (2015-2025, 2026-2035, 2036-2050) içeren uzun vadeli bir gelişim sürecinde Kaşgar Havaalanı Ekonomik Bölgesi'nin 83,3 kilometrekarelik alanda geleneksel ha-

2025, 2026-2035, 2036-2050), the Kashgar Airport Economic Zone with an area of 83,3 square kilometers is expected to operate in eight main sectors such as the traditional aviation industry, air transportation, air tourism, aviation security, civil aviation, air trade, aerospace technology and aviation exhibitions (Ma, 2015). The establishment of the Kashgar Airport Economic Zone has positively contributed to the formation of the Air Silk Road via Kashgar.

In addition, by launching direct flights to Kashgar from large cities of China such as Beijing, Shanghai, Guangzhou and Zhengzhou, as well as Hong Kong and a number of countries, important steps have been taken to establish the Air Silk Road via Kashgar. For example, direct flights to Kashgar were first opened from Pakistan's capital Islamabad in August 2013, then from Sharjah, the UAE's third largest city, in December 2015, and from Bishkek, the capital of Kyrgyzstan, in September 2016 (Gov.cn, 2013; Seenun Media, 2015; Ifeng, 2016).

Since 2013, the Kashgar International Airport's infrastructure facilities had constantly been upgraded, and in 2017 it underwent an expansion project that cost more than 3,5 billion yuan (about \$552,39 million) (Ifeng, 2016). Due to these developments, the Kashgar International Airport has become the second largest airport in the XUAR. For example, in 2013, the Kashgar International Airport had an annual passenger turnover of 1,15 million and an annual cargo turnover of 6,281 tons, in 2015 – 1,73 million and 6,655 tons, respectively, while in 2017 the number of passengers per year reached 2,05 million and the volume of cargo hit 7,718 tons (China.org.cn, 2014; Kashi.gov.cn, 2016; Carnoc, 2018). In 2018, the Kashgar International Airport's annual turnover of passengers and cargo equaled 2.06 million and 8,225 tons, increasing by 0.6% and 6.6%, respectively, compared to the previous year (Carnoc, 2019). By 2025, it is expected that the annual turnover of passengers and cargo of the Kashgar International Airport will reach 5 million and 60,000 tons, respectively (Ifeng, 2016).

In addition to expanding the Kashgar

vacılık sanayii, hava kargo taşımacılığı, hava turizmi, havacılık güvenliği, sivil havacılık, hava ticareti, havacılık ve uzay teknolojisi ve havacılık fuarı gibi 8 temel sektörde faaliyet göstermesi planlanmıştır (Ma, 2015). Kaşgar Havaalanı Ekonomik Bölgesi'nin kurulması, Kaşgar üzerinden Hava İpek Yolu'nun oluşturulmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Nitekim Çin'in Pekin, Şanghay, Guangzhou ve Zhengzhou gibi büyük şehirlerinden ve Hong Kong'dan Kaşgar'a direkt uçuşlar gerçekleştirilmesinin yanı sıra, birkaç ülkeden de Kaşgar'a direkt uçuşlar düzenlenerek, Kaşgar üzerinden Hava İpek Yolu'nun oluşturulmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır. Örneğin, ilk olarak Ağustos 2013'de Pakistan'ın başkenti İslamabad'dan, Aralık 2015'de Birleşik Arap Emirlikleri'nin üçüncü büyük kenti Şarika'dan ve Eylül 2016'da Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'ten Kaşgar'a direkt uçuşlar gerçekleştirilmiştir (Gov.cn, 2013; Seenun Media, 2015; Ifeng, 2016).

2013'den itibaren altyapı tesisleri sürekli yenilenmekte olan Kaşgar Uluslararası Havalimanı'na 2017'de 3,5 milyar yuandan (yaklaşık 552,39 milyon dolar) fazla yatırım yapılması öngörülen genişletme projesi gerçekleştirilmiştir (Ifeng, 2016). Söz konusu gelişmelerden dolayı Kaşgar Uluslararası Havalimanı artık SUÖB'nin en büyük ikinci havalimanı haline gelmiştir. Örneğin, 2013'te Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nın yıllık yolcu sayısı 1,15 milyon ve yıllık kargo miktarı 6,281 ton ve 2015'te yıllık yolcu sayısı 1,73 milyon, ve yıllık kargo miktarı 6,655 ton olmuşken, 2017'de yıllık yolcu sayısı 2,05 milyon ve yıllık kargo miktarı 7,718 ton olarak kaydedilmiştir (China.org.cn, 2014; Kashi.gov.cn, 2016; Carnoc, 2018). 2018'de ise Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nın yıllık yolcu sayısı 2,06 milyon ve yıllık kargo miktarı 8,225 ton olarak bir önceki yıla göre sırasıyla %0.6 ve %6.6 artış göstermiştir (Carnoc, 2019). 2025'te ise Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nın yıllık yolcu sayısının 5 milyona ve yıllık kargo miktarının 60 bin tona ulaşması beklenmektedir (Ifeng, 2016).

Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nın bulunduğu Kaşgar ilini tüm SUÖB'nin hava taşımacılığının ağırlık merkezi yapmayı hedefleyen Pekin, Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nı

International Airport, Beijing, which aims to make the Kashgar Prefecture where the airport is located the center of all the XUAR air transportation, has decided to build new airports at the prefecture's cities of Yarkent, Tashkurgan and Tomshuk from 2014 onwards. The Yarkent Airport, the construction of which required a total investment of 601 million yuan (about \$89,70 million), was launched in November 2017 (CCAonline, 2017). The Tumshuk Tangwangcheng Airport, the construction of which cost 631 million yuan (about \$94,18 million), started service in December 2018 (Xinhua, 2018). With the construction of the new airports, the Kashgar Prefecture has become the prefecture with the highest number of airports in the XUAR.

While the importance of Kashgar in China's Air Silk Road initiative is increasing day by day, the XUAR's entire air transportation infrastructure is also given particular attention. For example, according to China's 13th Five-Year Development Plan, a total of 51 billion yuan (about \$7,61 billion) is planned to be invested in Xinjiang's air transportation infrastructure between 2016 and 2020. In 2017, a total of 14,4 billion yuan (about \$2,15 billion) was invested in the airport projects of the XUAR (Xjkpx.gov.cn, 2017). In 2018, 42,11 billion yuan (about \$6,29 billion) was invested in the project of developing the Urumqi International Airport alone (Xinhua, 2018). Currently, there are a total of 21 airports operating in the XUAR, six of which are undergoing expansion and renewal projects. Nine new airports are under construction, and the total number of airports in Xinjiang is expected to reach 33 by 2025. With these figures, the XUAR will become the region with the highest number of airports in China.

In brief, it can be said that the XUAR is of great importance and will continue to play a substantial role in the Air Silk Road initiative, in which China has been investing great efforts in recent years. At the same time, there is no doubt that the significant funds that Beijing has invested in the XUAR's air transportation infrastructure under the Air Silk Road initiative will have a positive impact on the economic and social development of

genişletmenin yanı sıra, 2014'den itibaren Kaşgar ilinde yeniden Yarkent, Taşkurgan ve Tomşuk havaalanlarını inşa etmeye yönelik karar almıştır. Toplam 601 milyon yuan (yaklaşık 89,70 milyon dolar) yatırımla inşasına başlayan Yarkent Havalimanı Kasım 2017'de hizmete açılmıştır (CCAonline, 2017). 631 milyon yuanla (yaklaşık 94,18 milyon dolar) inşasına başlanan Tumşuk Havalimanı Aralık 2018'de hizmete girmiştir (Xinhua, 2018). Yeni havalimanlarının yapılmasıyla Kaşgar ili, SUÖB'deki havalimanı sayısı en fazla bölge konumuna ulaşmıştır.

Çin'in Hava İpek Yolu girişiminde özelde Kaşgar'ın önemi gün geçtikçe artarken, genelde tüm SUÖB'nin hava yolu ulaşım altyapısına da büyük önem verilmektedir. Örneğin, Çin'in 13. Beş Yıllık Kalkınma Planı'na göre, 2016-2020 yılları arasında SUÖB'nin hava yolu ulaşım altyapısına toplam 51 milyar yuan (yaklaşık 7,61 milyar dolar) yatırım yapılması planlanmıştır. 2017'de SUÖB'nin havalimanı projelerine toplam 14,4 milyar yuan (yaklaşık 2,15 milyar dolar) yatırım yapılmıştır (Xjkpx.gov.cn, 2017). 2018'de ise, sadece Urumçi Uluslararası Havalimanı'nı geliştirme projesine toplam 42,11 milyar yuan (yaklaşık 6,29 milyar dolar) yatırım yapılmıştır (Xinhua, 2018). Günümüzde SUÖB'de toplam 21 havalimanı faaliyet göstermekteyken, bunların altısında genişletme ve yenileme çalışmaları devam etmektedir. Yeni 9 havalimanı da inşaat sürecinde olup, 2025'de bölgede toplam 33 havalimanının hizmet vermesi beklenmektedir. Bu rakamlarla SUÖB, Çin'in havalimanı sayısı en çok olan bölgesi olacaktır.

Özet olarak, Çin'in son yıllarda büyük çaba gösterdiği Hava İpek Yolu girişiminde SUÖB'nin büyük önem arz ettiği ve bu çerçevede önemli rol oynamaya devam edeceği söylenebilir. Aynı zamanda, Pekin'in Hava İpek Yolu girişimi kapsamında SUÖB'nin hava yolu ulaşım altyapısına büyük miktarda yatırım sağlamasının, bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına olumlu katkıda bulunacağı da kesindir. Fakat, Pekin yönetiminin son birkaç yılda SUÖB'nin güvenlik ve istikrarını sağlamak gerekçesiyle sert önlemler almaya başlaması, bölgedeki hava yolu taşımacılığını olumsuz etkileyebilir. Bu yüzden

the region. However, in the last few years, Beijing has begun to take rigorous measures to ensure security and stability in the XUAR, which may adversely affect air transportation in the region. For this reason, in order to make the XUAR's role in the Air Silk Road initiative even more effective, China should give importance to improving the increasingly deteriorating social and economic situation of the region.

References

Carnoc (2018). In 2017, The Number of Passengers at Kashgar International Airport Exceeded 2,04 Million. Retrieved from <http://news.carnoc.com/list/432/432093.html>. Accessed on 03.02.2019.

Carnoc (2019). In 2018, the Annual Number of Passengers at Kashgar International Airport Reached 2,06 Million. Retrieved from <http://news.carnoc.com/list/432/432093.html>. Accessed on 03.02.2019.

CCAonline (2017). Yarkent Airport Officially Commenced Operations. Retrieved from <http://www.ccaonline.cn/news/hot/352800.html>. Accessed on 03.02.2019.

China Central Government Portal (2013). The First China-Pakistan Flight From Islamabad to Kashgar was Successfully Completed. Retrieved from http://www.gov.cn/jrzg/2013-08/14/content_2467039.htm. Accessed on 02.02.2019.

China Internet Information Center (2014). Air Silk Road Can Contribute to the Development of the Kashgar Special Economic Zone. Retrieved from http://russian.china.org.cn/exclusive/txt/2014-03/04/content_31657725.htm. Accessed on 03.02.2019.

Ifeng (2016). International Flights Between Bishkek and Kashgar Have Been Added at Kashgar International Airport. Retrieved from http://news.ifeng.com/a/20160921/49996832_0.shtml. Accessed on 02.02.2019.

Ifeng (2016). An Investment of 3.5 Billion Yuan Will Be Made to Kashgar International Airport. Retrieved from http://news.ifeng.com/a/20160906/49903585_0.shtml. Ac-

Çin, Hava İpek Yolu girişiminde SUÖB'nin rolünün daha fazla etkinleşmesi için bölgenin siyasi, sosyal ve ekonomik durumunu da iyileştirmeye önem vermelidir.

Kaynaklar

Carnoc (2018). 2017'te Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nın Yıllık Yolcu Sayısı 2,04 Milyonu Aştı. Alınan yer: <http://news.carnoc.com/list/432/432093.html>. Erişim tarihi: 03.02.2019.

Carnoc (2019). 2018'te Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nın Yıllık Yolcu Sayısı 2,06 Milyona Ulaştı. Alınan yer: <http://news.carnoc.com/list/432/432093.html>. Erişim tarihi: 03.02.2019.

CCAonline (2017). Yarkent Havalimanı Resmen Hizmete Başladı. Alınan yer: <http://www.ccaonline.cn/news/hot/352800.html>. Erişim tarihi: 04.02.2019.

China.org.cn (2014). Hava İpek Yolu Kaşgar Ekonomik Bölgesinin Kalkınmasına Katkı Sağlayabilir. Alınan yer: http://russian.china.org.cn/exclusive/txt/2014-03/04/content_31657725.htm. Erişim tarihi: 03.02.2019.

Çin Merkezi Yönetim Portalı (2013). Çin-Pakistan Arasında İslamabad'dan Kaşgar'a İlk Uçuş Başarıyla Gerçekleşti. Alınan yer: http://www.gov.cn/jrzg/2013-08/14/content_2467039.htm. Erişim tarihi: 02.02.2019.

Ifeng (2016). Kaşgar Uluslararası Havalimanı'nda Yeniden Bişkek-Kaşgar Uluslararası Uçuşları Eklendi. Alınan yer: http://news.ifeng.com/a/20160921/49996832_0.shtml. Erişim tarihi: 02.02.2019.

Ifeng (2016). Kaşgar Uluslararası Havalimanı'na 3,5 Milyar Yuan Yatırım Yapılacak. Alınan yer: http://news.ifeng.com/a/20160906/49903585_0.shtml. Erişim tarihi: 03.02.2019.

Ifeng (2016). Kaşgar'da Yerel Havayolu Şirketi Kurulacak. Alınan yer: http://news.ifeng.com/a/20160312/47807331_0.shtml. Erişim tarihi: 03.02.2019.

Kaşgar Devlet Bilgi Ağı (2016). Kaşgar Bölgesinin 2016 Yıllık Ekonomik ve Sosyal Gelişme Raporu. Alınan yer: <http://www.kashi.gov.cn/>

cessed on 03.02.2019.

Ifeng (2016). Local Airline Will be Established in Kashgar. Retrieved from http://news.ifeng.com/a/20160312/47807331_0.shtml. Accessed on 03.02.2019.

Kashi.gov.cn (2016). 2016 Annual Economic and Social Development Report of Kashgar Region. Retrieved from <http://www.kashi.gov.cn/Item/32010.aspx>. Accessed on 03.02.2019.

Ma Chengzhong (2015). The First Airport Economic Zone was Established in Xinjiang, Which Will Be Developed By Kashgar Air Silk Road. Retrieved from http://district.ce.cn/zg/201512/16/t20151216_7591032.shtml. Accessed on 01.02.2019.

Seeniun Media (2015). Direct Flights From Kashgar to UAE Have Been Opened. Retrieved from <http://www.dubairen.com/33584.html>. Accessed on 02.02.2019.

Xinhua (2018). Tumxuk Airport Commenced Service on December 26, 2018. Retrieved from http://m.xinhuanet.com/xj/2018-12/21/c_1123884865.htm. Accessed on 04.02.2019.

Xinhua (2018). A Total of 42,11 Billion Yuan was Invested in the Development Project of Urumqi International Airport. Retrieved from http://m.xinhuanet.com/xj/2018-11/20/c_1123740050.htm. Accessed on 05.02.2019.

Xjkpx.gov.cn (2017). The Investment Package of 144 Billion Yuan Will Make a Significant Contribution to the Development of Xinjiang. Retrieved from <http://www.xjkpx.gov.cn/zwgk/ghjh/tjxx/20170411/i136066.html>. Accessed on 05.02.2019.

Item/32010.aspx. Erişim tarihi: 03.02.2019.

Ma Chengzhong (2015). Sincan'da İlk Havaalanı Ekonomik Bölgesi Kuruldu, Kaşgar Hava İpek Yolu İle Gelişecek. Alınan yer: http://district.ce.cn/zg/201512/16/t20151216_7591032.shtml. Erişim tarihi: 01.02.2019.

Seeniun Media (2015). Kaşgar'dan BAE'ne Direk Uçuşlar Açıldı. Alınan yer: <http://www.dubairen.com/33584.html>. Erişim tarihi: 02.02.2019.

Xinhua (2018). 26 Aralık 2018 Tarihinde Tumşuk Havalimanı Hizmete Girdi. http://m.xinhuanet.com/xj/2018-12/21/c_1123884865.htm. Erişim tarihi: 04.02.2019.

Xjkpx.gov.cn (2017). 144 Milyar Yuanlık Yatırım Paketi Sincan'ın Gelişmesine Önemli Katkı Sağlayacaktır. Alınan yer: <http://www.xjkpx.gov.cn/zwgk/ghjh/tjxx/20170411/i136066.html>. Erişim tarihi: 05.02.2019.

Xinhua (2018). Urumçi Uluslararası Havalimanı'nı Geliştirme Projesine Toplam 42.11 Milyar Yuan Yatırım Yapıldı. Alınan yer: http://m.xinhuanet.com/xj/2018-11/20/c_1123740050.htm. Erişim tarihi: 05.02.2019.

WESTERN CHINA-WESTERN EUROPE CORRIDOR: PROBLEMS AND SOLUTIONS BATI ÇİN-BATİ AVRUPA KORİDORU: PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YOLLARI

*Dinara Taldybayeva **

The Western China-Western Europe transport corridor can be considered as the largest infrastructure project between China, Russia and Kazakhstan, extending from the South China Sea (Lyanyungan) to the Baltic Sea (Saint Petersburg). The issue of this transport corridor was first raised in the 2005 letter to the Founding President of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev from the then President of Tatarstan Mintimer Shaimiyev, proposing to establish a highway on the Saint Petersburg-Vologda-Kostroma-Kirov-Kazan-Orenburg-Kazakhstan border route. In November 2006, the Kazakh side discussed the issue with the transport ministry of Russia and during a meeting of the Kazakhstan-China cooperation committee. The project was formally named Western China-Western Europe in the national action plan for the implementation of the Kazakhstan 2030 development strategy adopted by presidential edict No. 310 of April 6, 2007, and then it was also mentioned in the address of Nursultan Nazarbayev to the people of Kazakhstan on February 6, 2008 (Zakon.kz, 2013). As a result, in 2008, the Ministry of Transport and Communications of the Republic of Kazakhstan and the Ministry of Transport of the Russian Federation signed a memorandum on cooperation and development of roads on the Saint Petersburg-Kazan-Orenburg-Aktobe-Almaty route. According to the document, planned roads and infrastructure were intended to become part of a transport corridor connecting China and Europe.

The issue was then discussed on September 10, 2009, during the international conference "Transcontinental Corridor Western Europe-Western China – New Road to Eu-

Batı Çin-Batı Avrupa ulaşım koridoru, Çin, Kazakistan ve Rusya arasında Güney Çin Denizi'nden (Lyanyungan) Baltık Denizi'ne (Saint Petersburg) kadar uzanan en büyük altyapı projesi sayılabilir. Bu ulaşım koridoru konusu, ilk olarak 2005 yılında Kazakistan'ın Kurucu Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'e o dönemin Tataristan Cumhuriyeti Başkanı olan Mintimer Şaymiyev'den Saint Petersburg-Vologda-Kostroma-Kirov-Kazan-Orınbor-Kazakistan sınırı güzergâhında bir kara yolunun oluşturulmasını teklif eden bir mektupta gündeme gelmiştir. Kasım 2006'da Kazak tarafı, bu konuyu Rusya Federasyonu Ulaşım Bakanlığı ile ve Kazakistan-Çin İşbirliği Komitesi'nin toplantısında tartışmıştır. Proje, 6 Nisan 2007 tarihli ve 310 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla kabul edilen Kazakistan 2030 Kalkınma Stratejisi'nin uygulanmasına yönelik ulusal eylem planında resmen Batı Çin-Batı Avrupa olarak adlandırılmış ve daha sonra 6 Şubat 2008'de Nursultan Nazarbayev'in Kazakistan halkına yönelik mesajında da projeden bahsedilmiştir (Zakon.kz, 2013). Sonuç olarak, 2008'de Kazakistan Cumhuriyeti Ulaşım ve İletişim Bakanlığı ile Rusya Federasyonu Ulaşım Bakanlığı, Saint Petersburg-Kazan-Orınbor-Aktöbe-Almatı güzergâhında kara yolunu geliştirme ve işbirliğini sağlama konusundaki muhtırayı imzalamıştır. Belgeye göre, planlanan yolların ve altyapının Çin ile Avrupa'yı birbirine bağlayan ulaşım koridorunun parçası olması öngörülmüştür.

Konu daha sonra 10 Eylül 2009 tarihinde Kazakistan'ın Aktöbe şehrinde Kazakistan'ın Ulaşım ve İletişim Bakanlığı tarafından düzenlenen "Batı Avrupa-Batı Çin Kıtalararası Koridoru – Avrupa'ya Yeni Yol: Hayalden Gerçeğe" adlı bir uluslararası bir konferans-

* PhD, student, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. dinarataldybayeva@gmail.com

rope: from Dream to Reality", which was held by the Ministry of Transport and Communications of Kazakhstan in Aktobe, Kazakhstan. The conference was attended by representatives of Russia, China and the European Union, as well as international financial institutions such as the International Bank for Reconstruction and Development, the Asian Development Bank (ADB), the Islamic Development Bank (IsDB), and the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Moreover, the representatives of international organizations such as the Organization for Security and Cooperation in Europe, the Economic Cooperation Organization, the UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, the International Road Transport Union, the Transport Corridor Europe Caucasus-Asia participated in the conference.

The main objective of the project is to reduce transport time and costs of shipments along the route from south to west. Other advantages of the project for the participating countries are as follows: rapid improvement of the local and regional socioeconomic situation, increasing road and traffic safety, reducing the number of accidents, ensuring foreign exchange flows because the corridor will be an international route, development and integration of domestic regions, and development of trade.

The total length of the Saint Petersburg-Moscow-Nizhny Novgorod-Kazan-Orenburg-Aktobe-Kyzylorda-Shymkent-Taraz-Kordai-Almaty-Khorgas-Urumchi-Lanzhou-Zhengzhou-Lianyungang corridor is 8,445 km, 2,233 km of which run through the territory of Russia, 2,787 km through Kazakhstan, and 3,425 km through the territory of China (Kaumetova, 2019). The Western China-Western Europe transport corridor's advantage over the existing alternatives, such as the TransSiberian Railway or maritime traffic through the Suez Canal, is its shorter transport time. For example, sea freight shipping takes 45 days and freight transport along the TransSiberian Railway – 14 days, while freight transport along the Western China-Western Europe corridor starting from the port of Lianyungan will be

ta görüşülmüştür. Konferansa Rusya, Çin ve Avrupa Birliği temsilcileri katılmış, ayrıca Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası (Asian Development Bank), İslam Kalkınma Bankası (Islamic Development Bank), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası gibi uluslararası finansal kuruluşlar ile birlikte, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Örgütü, BM Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu, Otomobil Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Birliği, Avrupa-Kafkasya-Asya Uluslararası Ulaşım Koridoru gibi uluslararası örgütlerin temsilcileri de katılım sağlamıştır.

Projenin temel amacı, güneyden batıya uzanan yol güzergâhı boyunca yolculuk zamanını ve maliyetini azaltmaktır. Proje kapsamında katılımcı ülkeler için sağlanacak diğer avantajları; yerel ve bölgesel sosyo-ekonomik durumun hızla düzeltilmesi, yol ve trafik güvenliğinin artırılması, kaza sayısının azaltılması, koridor uluslararası nitelikteki bir güzergâh olacağından döviz akışının sağlanması, ülke içi bölgelerin gelişmesi ve bütünleşmesi, ticaretin geliştirilmesi olarak sıralamak mümkündür.

Saint Petersburg-Moskova-Nijniy Novgorod-Kazan-Ornbor-Aktöbe-Kızılorda-Çimkent-Taraz-Korday-Almatı-Horgas-Urumçi-Lanjou-Chenjou-Lyanyungan koridorunun toplam uzunluğu 8,445 kilometredir (km). Bunun 2,233 km'si Rusya Federasyonu topraklarından, 2,787 km'si Kazakistan üzerinden ve 3,425 km'si de Çin'den geçmektedir (Kaumetova, 2019). Batı Çin-Batı Avrupa ulaşım koridorunun Trans-sibirya ya da Süveyş Kanalı üzerinden geçen deniz güzergâhı gibi alternatiflere göre avantajı ulaşım süresinin daha az olmasıdır. Örnek olarak, deniz yolu ile yük nakliyesi 45 günde, Trans-sibirya aracılığıyla ise 14 günde ulaştırılıyorken, Batı Çin-Batı Avrupa koridoru üzerinden ve Lyanyungan limanından başlayan yük ulaşımı ise sadece 10 gün içerisinde sağlanacaktır.

Koridorun Kazakistan kısmı 7,9 milyon nüfusun yaşadığı 5 eyalet üzerinden geçmektedir: Aktöbe, Kızılorda, Türkistan, Jambıl ve Almatı. Proje kapsamında Kazakistan tarafındaki 2,452 km yol yeniden yapılandırılmıştır: Aktöbe – 358 km, Kızılorda – 817 km, Türkistan – 458 km, Jambıl – 480 km,

carried out in just 10 days.

Kazakhstan's section of the corridor passes through five regions with a total population of 7,9 million: Aktobe, Kyzylorda, Turkistan, Zhambyl and Almaty. Within the scope of the project, 2,452 km of the road were reconstructed in Kazakhstan: Aktobe – 358 km, Kyzylorda – 817, Turkistan – 458, Zhambyl – 480, and Almaty – 339 km (Western Europe-Western China Project Website, 2019). The Western China-Western Europe corridor will certainly contribute to China's strategic and economic perspectives, but will also bring some benefits to Kazakhstan. The highway passing through a large part of the territory of Kazakhstan from the southeast to the northwest has made a major contribution to the development of the country's roads. Many plants have been established in Kazakhstan to provide concrete, asphalt and special equipment for the realization of this project, creating employment opportunities. According to the Ministry of Industry and Infrastructure Development of Kazakhstan, when the project is fully operational, the country will be able to generate an annual profit of \$30 million from the project. The Ministry reported that the whole section of the Western China-Western Europe highway, except for the construction of a tunnel at the section of Shymkent the border of the Zhambyl region, had been completed. Again, according to Kazakhstan's Ministry of Industry and Infrastructure Development, with the contribution of the Western China-Western Europe corridor, the total volume of transit traffic by road through Kazakhstan over the past five years reached 2,1 million tons in 2017, compared to 1,5 million tons in 2016. The total volume of the corridor was 13 million tons in 2009, and it is expected to reach 33 million tons if it is fully operational in 2020 (Ministry of Industry and Infrastructure Development of the Republic of Kazakhstan, 2018).

Although the global financial crisis was still ongoing in 2009, long-term loans for the project were obtained from the international financial institutions. Kazakhstan received \$2 billion 125 million from the World Bank. For Kazakhstan, the total cost of the project

Almaty – 339 km (Europe-China.kz, 2019). Batı Çin-Batı Avrupa koridoru, Çin'in stratejik ve ekonomik perspektifleri için kesin olarak katkı sağlayacak olmakla birlikte, Kazakistan için de birtakım avantajlar getirecektir. Kazakistan topraklarının güney-doğusundan kuzey-batısına kadar uzanan büyük bir kısımdan geçen otoyol, ülkedeki karayollarının geliştirilmesinde büyük katkısı sağlamıştır. Kazakistan'da bu projenin hayata geçirilmesini sağlayan beton, asfalt ve özel ekipmanların sağlanması için birçok fabrika kurulmuş ve istihdam açısından önemli faydalar sağlanmıştır. Kazakistan'ın Sanayi ve Altyapı Geliştirme Bakanlığı'ndan gelen bilgilere göre, proje tam olarak faaliyete geçtiğinde, ülke, söz konusu karayolu üzerinden yıllık 30 milyon dolarlık bir kar sağlama imkânına sahip olacaktır. Yine Bakanlığın bilgilerine göre, bugün Batı Çin-Batı Avrupa otoyolunun Kazakistan kısmı "Çimkent-Jambıl eyaleti sınırı" altgeçidi inşası dışında bütün kısmı tamamlanmış durumdadır. Yine Kazakistan'ın Sanayi ve Altyapı Geliştirme Bakanlığı bilgilerine göre 2017 yılında Batı Çin-Batı Avrupa koridorunun da katkısıyla, son 5 yılda Kazakistan'dan karayolu aracılığıyla yapılan transit yük nakliyesi 2,1 milyon tona ulaşmıştır. Karşılaştırmak gerekirse, 2016 yılında bu rakam 1,5 milyon ton olmuştur. 2009 yılında koridorun toplam yük hacmi 13 milyon ton olarak gerçekleşirken, 2020 yılında tam olarak faaliyete geçerse söz konusu hacmin 33 milyon ton olması beklenmektedir (Miid.gov.kz, 2018).

2009 yılında dünyada finansal kriz sürmesine rağmen, projeye yönelik olarak uluslararası finansal kuruluşlardan uzun vadeli krediler elde edilmiştir. Kazakistan, Dünya Bankası'ndan 2 milyar 125 milyon dolar almıştır. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası gibi başka kuruluşlardan 25 yıllık süre için alınan krediler de dâhil olmak üzere projenin maliyeti Kazakistan için toplam 3,5 milyar dolar olmuştur.

Batı Çin-Batı Avrupa ulaşım koridorunun inşasının ilk aşamasının, Çin'in Kuşak ve Yol projesinin 2013'te başlatılmasından önce başlaması dikkat çekicidir. Ancak projeye ilgili günümüzde birtakım sorunlar yaşan-

was \$3,5 billion, including loans for a 25 year period from other institutions, such as the EBRD, the Is DB and the ADB.

It is noteworthy that the first phase of the construction of the Western China-Western Europe transport corridor started before China's Belt and Road project was launched in 2013. However, there are still some problems related to the project. The lack of an institutional infrastructure of the project is the most important reason for this situation. The absence of an interstate treaty or an obligation jointly signed by the three participating countries, the uncertain date of the commencement of the corridor, and the lack of certain conditions for the parties are the factors that prevent to create the necessary institutional infrastructure. There are only bilateral agreements between states so far, and they are not sufficient. Nevertheless, on November 18, 2017, the Chinese side hosted the ceremony to open the high-speed motorway G218 in the Khorgas city of the Xinjiang Uighur Autonomous Region and announced the completion of the Chinese section (3,425 km) of the Western China-Western Europe transport corridor.

The corridor has six routes on the territory of Russia: Shali-Bavly (Tatarstan) – 325 km, Bavly-Kumertau (Bashkortostan) – 290 km, Moscow-Saint Petersburg – 573 km, Central Ring Road – 111 km, Moscow-Nizhny Novgorod-Kazan high-speed road – 693 km, and Kumertau-Kazakhstan border – 176 km (Ministry of Transport of the Russian Federation, 2019). Russia has not yet completed the construction of these routes and plans to complete the construction of the project in 2020. For Russia, the cost of the project is \$10 billion, \$6 billion of which will be covered by the state budget. In 2018, the Eurasian Development Bank purchased Moscow's loan of €191,3 million issued by the EBRD for the Russian section of the project. It shows that Russia is experiencing problems with the financial institutions. This situation also affects the timely implementation of the project to a certain extent.

From the very beginning, Russia expressed little interest in the project. The strategic project that will enable China to reach

maktadır. Bu durumun en önemli nedeni, projenin kurumsal altyapısının sağlanmamasıdır. Bugüne kadar projenin katılımcısı üç devletin de ortaklaşa imzaladıkları bir devletlerarası antlaşma veya yükümlülüğün bulunmaması, koridorun faaliyete başlama tarihinin net olarak belirlenmemesi, taraflar için belirlenen belli şartların olmaması, gerekli kurumsal altyapının oluşturulmasını önleyen faktörlerdir. Bugüne kadar sadece devletler arasında ikili anlaşmalar mevcuttur ve bunlar yeterli olmamaktadır. Bununla birlikte, Çin tarafı, 18 Kasım 2017 tarihinde Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Horgos şehrinde G218 numaralı hızlı otoyolun açılış törenini düzenleyerek, Batı Çin-Batı Avrupa ulaşım koridoru inşasının 3,425 km'lik Çin kısmı tamamlandığını bildirmişti.

Koridorun Rusya toprakları üzerinde 6 adet güzergâhı belirlenmiştir: Şali ilçesi – Bavly ilçesi (Tataristan) – 325 km, Bavly – Kumertau (Başkurdistan) – 290 km, Moskova – Saint Petersburg – 573 km, Merkez Çevre Yolu – 111 km, Moskova-Nijniy Novgorod-Kazan hızlı kara yolu – 693 km, Kumertau-Kazakistan sınırı – 176 km (Mintrans.ru, 2019). Ne var ki Rusya, bugüne kadar söz konusu güzergâhların inşasını tamamlayamamıştır ve projenin inşasını 2020 yılında bitirmeyi planlamaktadır. Projenin maliyeti Rusya için 10 milyar dolar tutarındadır ve bunun 6 milyarını devlet bütçesinden karşılanacaktır. 2018 yılında Avrasya Kalkınma Bankası'nın, projenin Rusya kısmı için Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın sağladığı 191,3 milyon Avro tutarındaki Moskova'nın kredi payını satın alması, Rusya'nın finansal kuruluşlar ile sorunlar yaşamakta olduğunu göstermektedir. Bu durum, projenin zamanında faaliyete geçmesini de belli ölçüde etkilemektedir.

Bu arada, genel olarak, başından itibaren Rusya tarafından projeye gösterilen ilginin düşük seviyede olduğunu söylemek de mümkündür. Çin'in Avrupa'ya ulaşımını sağlayacak olan stratejik proje Rusya'nın günümüzde hep arka sıralarda kalmıştır. Çin ise, Avrupa'ya ulaşım alternatiflerini değerlendirerek, yine Kazakistan ve Hazar Denizi üzerinden "Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhına" giderek daha büyük önem vermektedir. Projenin başlangıç tarihinde de

Europe was always the last item in Russia's agenda. Considering the transportation alternatives to Europe, China gives more importance to the Trans Caspian International Transport Route through Kazakhstan and the Caspian Sea. As referred at the beginning, the project was promoted by Tatarstan, not by the Russian Federation, showing that Russia has no clear plan for transport infrastructure to support the development of its central regions. On the contrary, we can see that Russia has given priority to other regions that strengthen the transit position of Russia by focusing on international transportation projects such as the North-South, Primorye1 and Primorye2. With regard to Kazakhstan, the reconstruction of intrastate roads and the construction of new roads within the scope of the Western China-Western Europe project have been successfully completed, and significant success has been achieved for the socioeconomic development of the country's regions and for the cooperation between the regions.

References

Kaumetova Indira (2019). Western Europe-Western China is the Main Road Project of the Beginning of the New Century. Retrieved from <https://strategy2050.kz/ru/news/32878/>. Accessed on 24.03.2019.

Ministry of Industry and Infrastructure Development of the Republic of Kazakhstan (2018). The Volume of Cargo Transportation Increased 2,5 Times. Retrieved from <http://dep-exporta.miid.gov.kz/ru/news/v-25-raza-uvelicheny-obemy-gruzoperevozok-i-tranzita-po-koridoru-zapadnaya-evropa-zapadnyy>. Accessed on 25.03.2019.

Ministry of Transport of the Russian Federation (2019). International Transport Route "Europe-Western China". Retrieved from <https://www.mintrans.ru/activities/215/217/25/28>. Accessed on 25.03.2019.

Western Europe-Western China Project Website (2019). Maps, Schemes. Retrieved from <https://europe-china.kz/links>. Accessed on 26.03.2019.

Zakon.kz (2013). Kazakhstan Owns 2,452 ki-

gösterildiği gibi yükümlülüğün Rusya Federasyonu tarafından değil, Tataristan tarafından bildirilmesi de Rusya'nın merkez bölgelerin kalkınmasına yönelik ulaşım altyapısı ile ilgili net bir planının mevcut olmadığını göstermektedir. Aksine Rusya, günümüzde Kuzey-Güney, "Primorie-1" ve "Primorie-2" gibi uluslararası ulaşım projelerine ağırlık vererek Rusya'nın transit konumunu güçlendiren diğer bölgelere öncelik verdiğini görebiliriz. Kazakistan'a bakıldığında, Batı Çin-Batı Avrupa projesi kapsamında ülke içindeki karayollarının yeniden yapılandırılması ve yeni yolların inşası başarılı bir şekilde sonuçlandırılmış, ülke içindeki bölgelerin sosyo-ekonomik kalkınması ve bölgeler arasında işbirliğinin sağlanması için önemli bir başarı elde edilmiştir.

Kaynaklar

Europe-China.kz (2019). Haritalar, Şemalar. Alınan yer: <https://europe-china.kz/links>. Erişim tarihi: 26.03.2019.

Kazakistan Cumhuriyeti Sanayi ve Altyapı Geliştirme Bakanlığı (2018). Yük Nakliyesi Hacmi 2,5 Kat Arttı. Alınan yer: <http://dep-exporta.miid.gov.kz/ru/news/v-25-raza-uvelicheny-obemy-gruzoperevozok-i-tranzita-po-koridoru-zapadnaya-evropa-zapadnyy>. Erişim tarihi: 25.03.2019.

Kaumetova İndira (2019). Batı Avrupa-Batı Çin – Yeni Yüzyıl Başlangıcının Yeni Otoyol Projesi. Alınan yer: <https://strategy2050.kz/ru/news/32878/>. Erişim tarihi: 24.03.2019.

Rusya Federasyonu Ulaştırma Bakanlığı (2019). Uluslararası Ulaştırma Güzergahı Avrupa-Batı Çin. Alınan yer: <https://www.mintrans.ru/activities/215/217/25/28>. Erişim tarihi: 25.03.2019.

Zakon.kz (2013). Kazakistan bölümündeki 2,452 kilometrelik Yol Hakkında. Alınan yer: <https://www.zakon.kz/4559922-kazakhstanu-prinadlezhit-2452-km-dorogi.html>. Erişim tarihi: 25.03.2019.

lometer of the Road. Retrieved from <https://www.zakon.kz/4559922-kazakhstanu-pri-nadlezhit-2452-km-dorogi.html>. Accessed on 25.03.2019.

TRANSPORT AND LOGISTICS POTENTIAL OF TURKISTAN REGION TÜRKİSTAN EYALETİNİN ULAŞIM VE LOJİSTİK POTANSİYELİ

*Daulet Zhailybayev **

Transport and logistics infrastructure remains a priority on the agenda of Kazakhstan's economic development. Currently, there are several projects and programs for the development of transport infrastructure in Kazakhstan, which are being implemented in the border regions of the country. According to the speech by President of Kazakhstan Kassym-Zhomart Tokayev during the meeting of the Valdai International Discussion Club held on October 3, 2019, in Sochi, the country plans to invest an additional \$20 billion in transport and logistics projects by 2025 (7kun.kz, 2019). The amount of investment mentioned in the statement demonstrates that transport and logistics infrastructure is among the top priorities of Kazakhstan's economy. Moreover, it will strengthen Kazakhstan's position as a strategic transit corridor in trade and economic relations with the Eurasian countries. With transportation and logistics investments, Kazakhstan aims to increase both its exports and transit trade volumes, especially in the border regions. The fact that the country's geographical position provides the most effective route for transit and transport communications for neighboring states is fully compatible with these objectives. The advantageous position of Kazakhstan also allows it to reach the markets of neighboring countries without any barriers. In this regard, the country's potential is directly related to the economic development of the Turkistan region that borders the Kyzylorda, Zhambyl and Karagandy regions, and the Republic of Uzbekistan, as well as to the development of transport and logistics infrastructure. Thus, Turkistan's location on the way of major international transport corridors and the availability of large settlements along these

Ulaşım ve lojistik altyapısının geliştirilmesine yönelik çalışmalar, Kazakistan'ın kalkınma planları arasında öncelikli gündem maddeleri arasındaki önemini korumaktadır. Mevcut durumda sınır bölgelerindeki ulaşım altyapısının geliştirilmesine yönelik proje ve planlamalar devam etmektedir. 3 Ekim 2019 tarihinde Rusya'nın Soçi kentinde düzenlenen Uluslararası Valday Tartışma Kulübü toplantısına katılan Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Jomart Tokayev, yaptığı konuşmada 2025 yılına kadar ulaşım ve lojistik projelerine 20 milyar dolar civarında ek yatırım yapmayı planladıklarını açıkladı (7kun.kz, 2019). Açıklamada ifade edilen yatırım tutarı, ulaşım ve lojistik altyapısının ülke ekonomisinin öncelikleri arasında yer aldığını göstermektedir. Bu planlamanın, Kazakistan'ın Avrasya ülkeleriyle ticari ve ekonomik ilişkilerinde stratejik bir geçiş koridoru olma konumunu güçlendireceği hususu da açıktır. Kazakistan, özellikle sınır bölgelerine yönelik planladığı ulaşım ve lojistik yatırımları ile hem ihracatını hem de transit ticaret hacmini artırmayı hedeflemektedir. Kazakistan'ın coğrafi konumunun bölge ülkeleri için transit ulaşım açısından en ekonomik ve etkin güzergâh olması, bu hedeflerle uyumaktadır. Karşılıklı fırsatlar sunan bu konumu, Kazakistan'a komşu ülke pazarlarına da engelsiz bir şekilde ulaşma imkânı sağlamaktadır. Kazakistan'ın bu potansiyelinin, diğer sınır bölgelerinde olduğu gibi özellikle güneyde, Kızılorda ve Jambıl eyaletleri ile Özbekistan sınırında yer alan Türkistan eyaletinin ekonomik kalkınması ve aynı zamanda ulaşım ve lojistik altyapısının geliştirilmesiyle doğrudan ilgili olduğu söylenebilir. Önemli uluslararası ulaşım koridorları ve büyük yerleşim bölgeleri bakımından konumu, ulaşım ve lojistik alanında Türkistan'ın cazibesini bir kat

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. daulet_87@bk.ru

routes increase the region's role in transport and logistics.

Currently, there are 7,198 km highway and 915,6 km railway transportation networks in the Turkistan region. The railway network of the region extends to the cities of Uzbekistan, Kyrgyzstan, Russia, and Ukraine with various connections. In addition to road and rail transport, the international airport in Shymkent is an additional advantage of Turkistan's air passenger and cargo transportation potential. There are direct flights from the Shymkent International Airport to Nur-Sultan, Almaty, Aktau, Aktobe, Atyrau, as well as to the cities of Russia, Tajikistan, and Turkey. These transport connections are among the key transportation routes of Kazakhstan.

Transport links that pass through the territory of the region help to improve its economic and social well-being, as well as its production and service industries. Routes to the neighboring Uzbek market have also been established through Kazakhstan's Atakent and Uzbekistan's Gagarin customs checkpoints. In addition, there are two main roads of international significance on the territory of the region: the M-32 road leading to the Russian city of Samara and the Tashkent-Turkistan-Taraz-Almaty-Khorgos highway (Akimat of Turkestan Region, 2018). This shows that the Turkistan region acts as a transit corridor between countries like Russia and China. It should also be noted that the transit trade between Uzbekistan and Russia has a positive impact on the export capacity of the Turkistan region.

The Western Europe-Western China international transit corridor, which passes through the Turkistan region, connects it with the Kyzylorda, Zhambyl, Aktobe and Almaty regions. Along with the Turkistan region, this enhances the potential of Shymkent as a transport hub. On the other hand, the region's industrial production is directly linked to international transit transport. For example, the Kentau Transformer Plant's products are exported to Russia, Tajikistan and Kyrgyzstan. The mining sites located along the Western Europe-Western China international transit corridor and

daha artırmaktadır.

Mevcut durumda Türkistan eyaletinde 7,198 km otoyol ve 915,6 km demiryolu ulaşım ağı bulunmaktadır. Bölgedeki demiryolu ağları çeşitli bağlantılar ile Özbekistan, Kırgızistan, Rusya ve Ukrayna'nın belirli şehirlerine kadar uzanmaktadır. Karayolu ve demiryolu ulaşımına ek olarak Çimkent'te bulunan uluslararası havalimanı, Türkistan'ın havayolu ile yolcu ve yük taşımacılık potansiyeli bakımından ilave bir avantajdır. Çimkent Uluslararası Havalimanı'ndan Nur-Sultan, Almatı, Aktau, Aktöbe, Atyrau kentlerinin yanı sıra doğrudan Rusya, Tacikistan ve Türkiye'ye uçuşlar bulunmaktadır. Bu ulaşım bağlantıları Kazakistan'ın kilit ulaşım rotaları arasında yer almaktadır.

Eyalet topraklarından geçen ulaşım ağı, bölgenin ekonomik ve sosyal refahının istikrarlı bir şekilde gelişmesine yardımcı olmanın yanı sıra üretim ve hizmet sektörlerinin de kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Öte yandan, Kazakistan'ın Atakent ve Özbekistan'ın Gagarin gümrük kontrol noktaları üzerinden komşu ülke Özbekistan pazarına uzanan güzergâhlar oluşturulmuştur. Buna ek olarak, Türkistan eyaleti topraklarından Rusya'nın Samara kentine kadar uzanan M-32 karayolu ve Taşkent-Türkistan-Taraz-Almatı-Horgos karayolu gibi uluslararası öneme sahip iki ana yol geçmektedir (Türkistan Eyaleti Valiliği, 2018). Bu durum, Türkistan'ın Rusya ve Çin gibi ülkeler arasında önemli bir geçiş koridoru olduğunu göstermektedir. Özbekistan ile Rusya arasında gerçekleşen transit ticaretin Türkistan bölgesinin ihracat kapasitesine de olumlu yansıdığını belirtmek gerekir.

Türkistan eyaleti üzerinden geçen Batı Avrupa-Batı Çin Uluslararası Transit Koridoru, Türkistan eyaletini Kızılorda, Jambıl, Aktöbe ve Almatı eyaletleriyle bağlamaktadır. Bu durum, Türkistan eyaleti ile birlikte Çimkent şehrinin ulaşım merkezi olma potansiyelini de arttırmaktadır. Diğer taraftan, Türkistan'ın sanayi üretiminin de uluslararası transit taşımacılığı ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Örnek vermek gerekirse Kentau Trafo Tesisi'nde üretilen ürünler, Rusya, Tacikistan ve Kırgızistan'a ihraç edilmektedir. Bunun yanında, Batı Avrupa-Batı Çin Uluslararası Transit Koridoru ve Almatı-Taşkent-Tirmiz ulus-

the Almaty-Tashkent-Termez international highway have also been positively affected by the construction of these transport lines. Moreover, exports of agricultural products to Uzbekistan is carried out through these road links.

The railway line, which passes through the Turkistan region, is of great importance for Kazakhstan. The Moscow-Turkistan-Tashkent international route linking Russia and Uzbekistan is crucial for further progress in deepening economic ties between the three countries. At the regional level, the Kyzylorda-Turkistan-Taraz railway route contributes to the development of trade and economic relations within Kazakhstan. The transport potential and logistics capacity of the Turkistan region makes transportation of cargoes from other parts of Kazakhstan to Uzbekistan and the transit of Russian goods more attractive. Moreover, this encourages Kazakhstan's cargo and transit transportation infrastructure to be equipped with innovative technologies.

The government launched a large number of projects and programs after Turkistan had become the regional center, and some of them are in the process of being implemented. As a result, there has already been an increase in cargo transport and trade volume at the customs checkpoints between the Turkistan region and Uzbekistan. Overall, in January-June 2019, the foreign trade turnover of the Turkistan region amounted to \$164 million, or 33,7% more than in the same period of 2018 (Stat.gov.kz, 2019).

The development of transport and logistics infrastructure in the Turkistan region also generates economic interest on the part of the regional countries. To further increase this interest, Kazakhstan established the Turkistan special economic zone (SEZ) (Adilet.zan.kz, 2018). The Turkistan SEZ aims to increase trade with the Eurasian Economic Union countries, as well as develop the region's tourism capacity, and production of non-mineral products, finished metal products, and construction materials. In order to develop the region's economy, work is underway to establish a trade logistics center near the Atameken customs post in

lararası karayolu üzerinde bulunan maden bölgelerinin de söz konusu ulaşım hatlarının inşaatından olumlu etkilendiği, yine aynı güzergâhtan Özbekistan'a tarım ürünleri ihraç edildiği bilinmektedir.

Türkistan eyaletinin sınırları içerisinde geçen demiryolu hattı Kazakistan için büyük önem taşımaktadır. Özellikle Rusya ve Özbekistan'ı birbirine bağlayan Moskova-Türkistan-Taşkent uluslararası ulaşım koridoru, bu üç ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin daha da geliştirilmesinde büyük öneme sahiptir. Bölgesel düzeyde ise Kızılorda-Türkistan-Taraz demiryolu güzergâhı Kazakistan içindeki ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Türkistan eyaletinin ulaşım potansiyeli ve lojistik kapasitesi, Kazakistan'ın diğer bölgelerinden Özbekistan'a kargo taşımacılığını ve Rus mallarının transit geçişini cazip hale getirmektedir. Bu durum aynı zamanda Kazakistan'ın kargo taşımacılığı ve transit ulaşım altyapısının yenilikçi teknolojilerle donatılmasını da teşvik etmektedir.

Özellikle Türkistan'ın eyalet merkezi olarak belirlenmesinin ardından bu çerçevede çok sayıda proje ve plan hazırlanmış ve bunlardan bir kısmı uygulamaya konulmuştur. Bunun neticesinde daha şimdiden Türkistan bölgesi ile Özbekistan arasındaki gümrük noktalarında kargo taşımacılığında ve ticaret hacminde artış kaydedilmiştir. Genel olarak, Ocak-Haziran 2019 döneminde Türkistan bölgesinin dış ticaret hacmi 2018'in aynı dönemine göre %33,7 oranında artarak 164 milyon dolara ulaşmıştır (Stat.gov.kz, 2019).

Türkistan eyaletindeki ulaşım ve lojistik altyapısının geliştirilmesi aynı zamanda bölge ülkelerinin ekonomik ilgisini artırmaktadır. Bu ilgiyi somut adımlara dönüştürmek için Kazakistan, Türkistan Özel Ekonomik Bölgesi'ni kurmuştur (Adilet.zan.kz, 2018). Türkistan Özel Ekonomik Bölgesi, Avrasya Ekonomik Birliği ülkeleriyle ticaret hacmini artırmayı, eyaletin turizm kapasitesini geliştirmeyi ve mineral olmayan ürünleri, mamul metal ürünlerini ve inşaat malzemelerinin üretimini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, Türkistan ekonomisinin geliştirilmesi için Maktaaral ilçesinde Atameken gümrük noktasının yakınında bir ticaret lo-

the Maktaaral district. It is planned to build markets, warehouses, hotels and parking spaces at the center (Ernur.kz, 2019). Obviously, these investments will strengthen the trade relations between Kazakhstan and Uzbekistan. In addition, Kazakhstan has created some new structures to enable Kazakh export companies to trade more easily with Uzbekistan. For instance, within the scope of the National Export Strategy program, the KazakhExport JSC opened its representative office in Uzbekistan in 2019 (Kazakh Export, 2019).

The growing interest of tourists in the medieval architectural and sacred monuments of Turkistan shows that one of the potential directions of the region's economy is tourism. Hence, the expansion of transport networks is a prerequisite for the development of cultural tourism in the region. In this regard, on May 17, 2019, during the annual Kazakhstan Global Investment Roundtable chaired by Prime Minister of Kazakhstan Askar Mamin, the Turkish construction company YDA Holding signed an agreement with the administration of the Turkistan region to construct an international airport in Turkistan (Mfa.kz, 2019). The airport that is under construction now, will allow direct flights to the region. In addition, it is expected to develop air travel in the southern regions of Kazakhstan and promote international flights.

To conclude, the Turkistan region has significant potential for transport and logistics, as international transport corridors pass through the territory of the region. At the same time, the adaptation of the industrial sector in the Turkistan region to the regional market will help to create industries that will be competitive with those of the Central Asian countries. Being a city with a special status, Shymkent plays an essential role in providing opportunities for products manufactured in the region to reach larger markets. As a whole, it is clear that the upgrade of the region's transportation infrastructure will ensure the development of the tourism sector. The improvement of transport infrastructure and the establishment of logistics centers, such as the Silk Road multimodal

logistics center to its establishment, related studies have been initiated. The subject of the studies is the market, warehouses, hotels and parking spaces at the center (Ernur.kz, 2019). Obviously, these investments will strengthen the trade relations between Kazakhstan and Uzbekistan. In addition, Kazakhstan has created some new structures to enable Kazakh export companies to trade more easily with Uzbekistan. For instance, within the scope of the National Export Strategy program, the KazakhExport JSC opened its representative office in Uzbekistan in 2019 (Kazakh Export, 2019).

Günümüzde Türkistan'ın ortaçağ mimarisine sahip anıtsal yapılarına turistlerin artan ilgisi, turizm sektörünün eyalet ekonomisinin potansiyel alanlarından biri olduğunu göstermektedir. Bölgede kültür turizminin geliştirilmesinin ön koşullarından biri kuşkusuz, ulaşım ağlarının genişletilmesidir. Bu çerçevede, 17 Mayıs 2019 tarihinde Kazakistan Başbakanı Askar Mamin'in başkanlığında düzenlenen yıllık Kazakistan Küresel Yatırım Yuvarlak Masa Toplantısı sırasında Türkiye'nin tanınmış inşaat firmalarından YDA Holding, Türkistan Eyalet Valiliği ile Türkistan'da uluslararası havalimanının inşasına yönelik antlaşmayı imzalamıştır (Mfa.kz, 2019). Şu anda yapım aşamasında olan havalimanı, eyalete direkt uçuşların düzenlenmesine olanak sağlayacaktır. Söz konusu havalimanının Kazakistan'ın güney bölgelerindeki hava taşımacılığının geliştirilmesine de katkı sağlayarak uluslararası uçuşların artmasını teşvik etmesi beklenmektedir.

Sonuç olarak, uluslararası ulaşım koridorlarının bölge toprakları üzerinden geçmesi nedeniyle Türkistan eyaleti, önemli ulaşım ve lojistik potansiyeline sahiptir. Böylesine bir potansiyele sahip Türkistan eyaletindeki sanayi sektörünün bölgesel pazara adapte edilmesi, gelecekte Orta Asya ülkelerinin endüstrileri ile rekabet edebilecek endüstrilerin yaratılmasına yardımcı olacaktır. Bölgedeki özel statüye sahip şehir olan Çimkent, eyalette üretilen ürünlerin büyük pazarlara ulaşmasında önemli bir konuma sahiptir. Bir bütün olarak, bölgedeki ulaşım altyapısının geliştirilmesinin, turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunacağı açıktır. Türkistan'da

center, in Turkistan will accelerate the integration of the city into international transport and trade corridors, contributing to the development of modern warehouses and wholesale trade, the establishment of logistics companies, and the coordination of shipping and handling centers (Akimat of Turkistan Region, 2019). This will certainly boost the economy of Turkistan, which will turn into a major hub for cargo transportation between all transport and logistics complexes in the region. Finally, it can be noted that the development of transport infrastructure and logistics capacity of the Turkistan region plays an important role in trade and economic relations at the regional, national and international levels.

References

Adilet.zan.kz (2018). About Creation of A "Turkistan" Special Economic Zone. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1800000693>. Accessed on 08.10.2019.

Akimat of Turkistan Region (2018). The Development Program of the Turkistan Region for 2016-2020. Retrieved from <http://turkistan.gov.kz/ru/programma-ravvitiya-oblasti>. Accessed on 07.10.2019.

Akimat of Turkistan Region (2019). The Main Provisions of the Draft Master Plan for the Development of the Turkistan City As A Cultural and Spiritual Center of the Turkic World. Retrieved from <http://turkistan.gov.kz/ru/generalnyy-plan>. Accessed on 08.10.2019.

Ernur.kz (2019). Turkistan: Trade and Logistics Center Will Be Created in Maktaaral District. Retrieved from <http://ernur.kz/turkistan-oblysy/turkistan-maktaaral-audanynda-sauda-logistikalyk-ortalyghy-kurylady>. Accessed on 07.10.2019.

Kazakh Export (2019). Kazakh export Will Increase the Volume of Support for Exporters of the Turkistan Region. Retrieved from https://keg.kz/news/show/kazakhexport_uvelichit_obem_poddergki_eksportеров_turkestanskoy_oblasti5. Accessed on 09.10.2019.

Stat.gov.kz (2019). Key Performance In-

ulaşım altyapısının geliştirilmesi ve İpek Yolu çok modlu merkezi gibi lojistik merkezlerinin oluşturulması, şehrin uluslararası ulaşım ve ticaret koridorlarına entegre olmasını hızlandıracaktır. Bu, modern depoların ve toptan ticaretin gelişimine, lojistik şirketlerinin kuruluşuna ve nakliye ve işleme merkezlerinin koordinasyonuna katkı sağlamak-tadır (Türkistan Eyaleti Valiliği, 2019). Bu, bölgedeki tüm ulaşım ve lojistik kompleksleri arasında kargo taşımacılığını sağlayan büyük bir merkez haline gelecek olan Türkistan ekonomisinin kalkınmasına önemli katkı sağlayacaktır. Son söz olarak, Türkistan eyaletinin ulaşım altyapısının ve lojistik kapasitesinin geliştirilmesinin, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşen ticari ve ekonomik ilişkilerde kilit konumda olduğunu belirtebiliriz.

Kaynaklar

Adilet.zan.kz (2018). "Türkistan" Özel Ekonomik Bölgesinin Oluşturulması Hakkında. Alınan yer: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1800000693>. Erişim tarihi: 08.10.2019.

Ernur.kz (2019). Türkistan: Maktaaral İlçesinde Bir Ticaret ve Lojistik Merkezi Kurulacaktır. Alınan yer: <http://ernur.kz/turkistan-oblysy/turkistan-maktaaral-audanynda-sauda-logistikalyk-ortalyghy-kurylady>. Erişim tarihi: 07.10.2019.

Kazak İhracatı (2019). Kazakhexport, Türkistan Bölgesi İhracatçılarının Desteğini Artırıyor. Alınan yer: https://keg.kz/news/show/kazakhexport_uvelichit_obem_poddergki_eksportеров_turkestanskoy_oblasti5. Erişim tarihi: 09.10.2019.

Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2019). Kazakistan Küresel Yatırım Yuvarlak Masası Toplantısında 9 Milyar Dolar Değerindeki Anlaşmaları İmzaladı. Alınan yer: <http://www.mfa.kz/kz/erevan/content-view/soglasenia-na-summu-okolo-9-mlrd-dolarov-ssa-podpisany-v-ramkah-kazakhstan-global-investment-roundtable-4>. Erişim tarihi: 08.10.2019.

Kazakistan Cumhuriyeti Milli Ekonomi Bakanlığı İstatistik Komitesi (2019). Türkistan Bölgesinde Ulaşımın Temel Eğilimleri. Alı-

dicators of Transport in the Turkestan Region. Retrieved from <http://stat.gov.kz/region/20243032/news/ESTAT318873> Accessed on 08.10.2019.

The Ministry of Foreign Affairs Republic of Kazakhstan (2019). Agreements Worth About \$ 9 Billion Were Signed Within the Framework of the Kazakhstan Global Investment Roundtable. Retrieved from <http://www.mfa.kz/kz/erevan/content-view/soglasenia-na-summu-okolo-9-mlrd-dollarov-ssa-podpisany-v-ramkah-kazakhstan-global-investment-roundtable-4>. Accessed on 08.10.2019.

7kun.kz (2019). Kazakhstan Will Allocate \$ 20 Billion for Transport and Logistics. Retrieved from <https://7kun.kz/qazaqstan-kolik-zhane-logistika-salasyna-20-mlrd-dollar-bagyttaidy/>. Accessed on 09.10.2019.

nan yer:<http://stat.gov.kz/region/20243032/news/ESTAT318873>. Erişim tarihi: 08.10.2019.

Türkistan Eyaleti Valiliği (2018). 2016-2020 Yıllarında Türkistan Bölgesinin Kalkınma Programı. Alınan yer: <http://turkistan.gov.kz/ru/programma-razvitiya-oblasti>. Erişim tarihi: 07.10.2019.

Turkistan.gov.kz (2019). Türk Dünyasının Kültür Merkezi Olarak Türkistan'ın Gelişmesine Yönelik Genel Planın Temel İlkeleri. Alınan yer: <http://turkistan.gov.kz/ru/generalnyy-plan>. Erişim tarihi: 08.10.2019.

7kun.kz (2019). Kazakistan Nakliye ve Lojistik Sektörüne 20 Milyar Dolar Yatıracak. Alınan yer: <https://7kun.kz/qazaqstan-kolik-zhane-logistika-salasyna-20-mlrd-dollar-bagyttaidy/>. Erişim tarihi: 09.10.2019.

THE FIRST FREIGHT TRAIN TRAVELING FROM CHINA TO EUROPE VIA TURKEY ÇİN KARGO TRENİNİN TÜRKİYE ÜZERİNDEN AVRUPA'YA İLK SEFERİ

*Omirbek Hanayi **

On November 6, 2019, the Chang'an freight train of the China Railway Express Company (CRE), an important tool of the Belt and Road Initiative, reached the destination in Europe using Istanbul's Marmaray subsea tunnel. The CRE freight train departed from Xi'an, China, traveling through the territory of Kazakhstan with ferry transfers across the Caspian sea and then to Turkey via the Baku-Tbilisi-Kars (BTK) railway line. After passing through the Marmaray tunnel in Istanbul, the train continued its journey to Bulgaria, Serbia, Hungary, and Slovakia, finally reaching the destination in the Czech Republic (İnanç, 2019). The CRE freight train named after Chang'an has a special historical meaning. In China's Silk Road Landscape Map dated 1524-1539, the eastern end of the historical Silk Road started from Chang'an (now Xi'an) and stretched to Istanbul in the west (Lin, 2018). Therefore, the first freight train route from China to Europe passing through the Marmaray subsea tunnel in Turkey re-connected the western and eastern ends of the historical Silk Road. This event can be regarded as a landmark achievement for all countries along the 'Iron Silk Road' route, including Turkey and China.

With the commissioning of the Marmaray subsea tunnel completed in 2013, a linkage has been established between the continents of Asia and Europe through railway networks. In that regard, the project can be considered as the beginning of a new era in intercontinental rail freight transportation. This new railway line, starting from China and extending to Europe via the above mentioned routes, is called 'Trans-Caspian International Transport Route' (Middle Corridor). In general, major transport routes

Kuşak-Yol Girişimi'nin önemli bir aracı olan Çin Demiryolu Ekspresi'nin (CRE) Chang'an isimli kargo treni, 6 Kasım 2019 tarihinde Marmaray tüp geçidini kullanarak İstanbul üzerinden Avrupa'daki varış noktasına ulaşmıştır. Çin'in Xi'an şehrinde yola çıkan CRE kargo treni, Kazakistan topraklarından Hazar Denizi geçişli feribot hatlarıyla Bakü-Tiflis-Kars (BTK) demiryolu hattını kullanarak Marmaray'dan (İstanbul) sonra Bulgaristan, Sırbistan, Macaristan ve Slovakya üzerinden Çek Cumhuriyeti'ne ulaşmıştır (İnanç, 2019). Söz konusu CRE kargo treninin "Chang'an" olarak adlandırılmasının tarihi ve özel bir anlamı bulunmaktadır. Çin'in 1524-1539 tarihli "Silk Road Landscape Map" isimli haritasında tarihi İpek Yolu'nun doğu ucu, Chang'an (şimdiki Xi'an) şehrinde başlayıp, batıda İstanbul'a kadar uzanırdı (Lin, 2018). Demek ki, Çin'den Türkiye rotasını kullanarak Avrupa'ya ulaşan ilk kargo treninin, Marmaray tüp geçidini kullanması ile tarihi İpek Yolu'nun batı ve doğu uçları yeniden birbirine bağlanmıştır. Bu hadise Türkiye ve Çin'in dâhil olduğu 'Demir İpek Yolu' güzergâhındaki tüm ülkeler açısından oldukça önemli bir başarı olarak kabul edilebilir.

2013 yılında yapımı tamamlanan Marmaray'ın hizmete açılması ile birlikte Asya ve Avrupa kıtaları, kesintisiz demiryolu ağlarıyla deniz altından birbirine bağlanmıştır. Bu yönü ile söz konusu proje, kıtalararası demiryolu yük taşımacılığında yeni bir dönemin başlangıcı sayılabilir. Çin'den başlayıp belirtilen güzergâhlar üzerinden Avrupa'ya uzanan bu yeni demiryolu hattı, 'Hazar Geçişli Orta Koridor' olarak adlandırılmaktadır. Genelde, Çin ve Avrupa arasındaki mevcut demiryolu taşımacılığında 'Kuzey Koridoru' olarak adlandırılan büyük ulaşım güzergâh-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. kaztegin@hotmail.com

called 'Northern Corridor' in the current rail transport connections between China and Europe, cross Kazakhstan or Mongolia and connect to the European countries via Russia's Trans-Siberian Railway. The Middle Corridor is an alternative route to the Russian Northern Corridor in connecting China with European countries. The Middle Corridor, which reduced freight transportation time between China and Turkey from one month to 12 days and the transportation time between China and Europe – to 18 days, is faster, more cost-effective, and more favorable in terms of climatic conditions than the Northern Corridor (İnanc, 2019).

From an economic perspective, the Middle Corridor, which became operational with the commissioning of the Marmaray tunnel to international freight transportation, in the period ahead, can make positive contributions to the further development of cooperation-based trade and economic relations of Turkey and China. However, the figures for the last five years show a general decline in the volume of trade between Turkey and China. The total volume of trade between Turkey and China, which stood at \$27,78 billion in 2014, fell to \$27,76 billion in 2016, and then to \$23,63 billion in 2018. It is noteworthy that the volume of trade between the two countries decreased by about 10.2% in 2018 compared to 2017 (Mfa.gov.tr, 2019). Taking into account the \$50 billion bilateral trade volume target included on the agenda during Turkish President Recep Tayyip Erdoğan's visit to China in July 2019, trade and economic cooperation between the two countries is expected to increase in the coming period.

There is no doubt that the Middle Corridor, which will enable the further development of trade and economic relations between China and European countries, and where Turkey has become a central link (via the Marmaray), will make a positive contribution to the realization of these expectations. In March 2011, the CRE started its transportation service between China and Europe with the first freight railway service from Chongqing, China, to Duisburg, Germany. The company currently operates on 70 routes between

ları, Kazakistan ya da Moğolistan'ı geçerek Rusya'nın Trans Sibirya Demiryolu üzerinden Avrupa ülkelerine bağlanmaktadır. Hazar Geçişli Orta Koridor'u, Çin ve Avrupa ülkeleri arasındaki bağlantıda, Rusya güzergâhı olan Kuzey Koridoru'na alternatif bir rota konumundadır. Çin ile Türkiye arasındaki yük taşıma süresini bir aydan 12 güne, Çin ile Avrupa arasındaki süreyi ise 18 güne düşüren Hazar Geçişli Orta Koridor, Kuzey Koridoru'na göre daha hızlı, daha ekonomik ve iklim koşulları bakımından da daha elverişli bir konuma sahiptir (İnanc, 2019).

Ekonomik açıdan bakıldığında, Marmaray'ın uluslararası yük taşımacılığına açılmasıyla resmi olarak faaliyete giren Hazar Geçişli Orta Koridor'un, önümüzdeki dönemde özellikle Türkiye ve Çin arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin karşılıklı işbirliği temelinde daha da gelişmesine olumlu katkı sağlayabileceği söylenebilir. Ancak, son beş yıla ait göstergeler, Türkiye ve Çin arasındaki ticaret hacminde genel olarak bir düşüş yaşandığını göstermektedir. 2014 yılında 27,78 milyar dolar olan Türkiye-Çin ticaret hacmi, 2016'da 27,76 milyar dolara, 2018'de ise 23,63 milyar dolara düşmüştür. İki ülke arasındaki dış ticaret hacminin 2018'de 2017'e göre yaklaşık %10,2 oranında azalması dikkat çekicidir (Mfa.gov.tr, 2019). Temmuz 2019'da Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Çin'e gerçekleştirdiği ziyareti sırasında gündeme gelen, ikili ticaret hacminin 50 milyar dolara ulaştırılması hedefi dikkate alındığında, iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik işbirliğinin önümüzdeki dönemde artması beklenmektedir.

Çin ve Avrupa ülkeleri arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin daha da gelişmesini sağlayacak olan Türkiye'nin (Marmaray üzerinden) merkezi konumda olduğu Hazar Geçişli Orta Koridor'un da bu beklentinin gerçekleşmesine olumlu katkı yapacağı kuşkusuzdur. Çünkü Mart 2011'de Çin'in Chongqing şehrinde Almanya'nın Duisburg şehrine ulaşan ilk kargo treni seferiyle Çin-Avrupa arasında taşımacılık hizmetine başlayan CRE, hâlihazırda Çin'in 62 şehri ile Avrupa'daki 16 ülkenin 53 şehri arasında 70 güzergâh üzerinde faal olarak hizmet sunmaktadır (Mofcom, 2019). CRE, Mart 2011- Eylül 2019 ara-

62 cities in China and 53 cities in 16 countries in Europe (Mofcom, 2019). On March 2011- September 2019, the CRE conducted 18,200 train journeys between China and Europe, with 1,57 million containers transported (Xinhua, 2019). The total number of train journeys conducted by the CRE in 2018 alone increased by 72% to 6,300 compared to 2017 (Mofcom, 2019). In the same year, the total value of goods transported by the CRE was \$33 billion, which corresponds to approximately 4.7% of the total volume of trade between China and the European Union (EU). Given the China-EU foreign trade volume of \$708,63 billion in 2018, we can see the immense economic potential of China-Europe rail transport (China Pictorial, 2019).

It can be stated that the future of Turkey-China trade and economic relations will be closely related to transport cooperation between the two countries. Transport, which is the vital point in trade and economy, has been one of the most important areas of Turkey-China cooperation in recent years. For example, the construction of the second phase of the 533-kilometer Ankara-Istanbul High-Speed Railway line, the Eskisehir-Istanbul section, commissioned in July 2014, was completed with the joint venture of Turkish and Chinese companies. The Eskisehir-Istanbul line, which was financed by a \$750 million loan granted by China, is also the first overseas high-speed train project, where China was involved (Caliskan, 2018). Moreover, China was a partner in the construction of the Yerkoy-Yozgat-Sivas section of the Ankara-Sivas High-Speed Railway line, which started in 2013 (MNG, 2019). On November 5-8, 2019, a Chinese delegation headed by Hu Heping, a full member of the Central Committee of the Communist Party of China and Party Secretary of Shaanxi Province, visited Turkey. During the visit, the Turkish State Railways (TCDD) Transportation, the Turkish logistics operator Pacific Eurasia Logistics and China's Xi'an Continental Bridge International Logistics signed a strategic cooperation agreement. In addition, on CRE's Middle Corridor route, a cooperation protocol was signed between the TCDD Transpor-

sında Çin ile Avrupa arasında toplam 18,200 tren seferi ile 1,57 milyon adet konteyner taşımıştır (Xinhua, 2019). CRE'nin sadece, 2018 yılında gerçekleştirdiği tren seferi sayısı, bir önceki yıla göre %72 artarak 6,300'e ulaşmıştır (Mofcom, 2019). Aynı yıl, CRE tarafından taşınan malların toplam değeri olan 33 milyar dolar, Çin-Avrupa Birliği (AB) ticaret hacminin yaklaşık %4,7'sine denk gelmektedir. Çin-AB dış ticaret hacminin 2018 yılında 708,63 milyar dolar olduğu göz önüne alındığında, Çin-Avrupa arasındaki demiryolu taşımacılığının ne kadar büyük bir ekonomik potansiyele sahip olduğu görülebilir (China Pictorial, 2019).

Önümüzdeki dönemde, Türkiye-Çin ticari ve ekonomik ilişkilerinin geleceğinin, iki ülke arasındaki ulaşım işbirliği ile yakından ilgili olduğu söylenebilir. Ticaretin ve ekonominin can damarı olan ulaştırma, zaten Türkiye-Çin işbirliğinin son yıllardaki en önemli alanlarından birisini oluşturmaktadır. Örneğin, Temmuz 2014 yılında hizmete giren 533 kilometrelik Ankara-İstanbul Yüksek Hızlı Tren (YHT) hattının ikinci etabı olan Eskişehir-İstanbul kısmının inşaatı, Türk ve Çinli firmaların ortak girişimiyle tamamlanmıştır. Çin tarafından 750 milyon dolarlık kredi sağlanan Eskişehir-İstanbul hattı, aynı zamanda Çin'in içinde yer aldığı denizasırlı ilk hızlı tren projesidir (Çalışkan, 2018). Ayrıca, 2013'te inşaatına başlanan Ankara-Sivas YHT hattının Yerköy-Yozgat-Sivas etabının yapımında da Çin ortaklığı bulunmaktadır (MNG, 2019). 5-8 Kasım 2019 tarihinde Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Üyesi ve Shanxi Eyaleti Parti Genel Sekreteri Hu Heping'in başkanlığında, Çin heyetinin Türkiye ziyareti sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) Taşımacılık, Pasifik Eurasia Lojistik Şirketi ile Çin'in Xi'an Continental Bridge Uluslararası Lojistik (Xi'an Continental Bridge International Logistics) arasında stratejik işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Ayrıca, CRE'nin Hazar Geçişli Ortak Koridor güzergâhına ilişkin TCDD Taşımacılık ile Pasifik Eurasia, Azerbaycan Demiryolları ADY Konteyner, Gürcistan Demiryolları Lojistik Terminalleri, Kazakistan Demiryolları KTZ Express, Çin Xi'an Uluslararası Ticaret ve Lojistik Parkı arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır (Görgülü, 2019).

tation, Pacific Eurasia, Azerbaijan Railways ADY Container, Georgia Railways Logistics Terminals, Kazakhstan Railways KTZ Express and China's Xi'an International Trade and Logistics Park (Gorgulu, 2019). Taking into account China's plan on the high-speed railway line that would extend from the Xinjiang Uygur Autonomous Region to Turkey, with an investment of nearly \$150 billion, cooperation between China and Turkey in transport infrastructure projects within the framework of the Iron Silk Road is likely to boost (Kaymaz, 2014).

In terms of regional cooperation, apart from commercial and economic benefits for Turkey and China, the Middle Corridor will also contribute significantly to the development of trade and economic relations and the expansion of the market on regional and global scales. In that regard, the Middle Corridor is very important for the Central Asian countries, which are in close coordination and cooperation with China and Turkey in the framework of the Shanghai Cooperation Organization and the Turkic Council. However, the creation of seamless transport networks extending from China to Europe and supported by new projects is not possible without Central Asia, which connects Asia and Europe. Therefore, the Central Asian countries with unique geographical position and significant transit and transport potential are trying to strengthen their positions as a transit corridor between East and West by improving transport and communication infrastructure. In parallel with the increasing importance of transport routes between Asia and Europe and the revival of Silk Road, the opportunities for cooperation between China, Central Asia, and Turkey in the field of transport infrastructure and transportation will develop further in the period ahead. The fact that the Central Asian countries will benefit from current and future cargo transit fees of the transportation routes between Asia and Europe may also contribute to the economic development of the region.

To conclude, the realization of the Middle Corridor with the opening of the Marmaray tunnel to international freight transport has made Turkey the most strategic connection

Çin'in yaklaşık 150 milyar dolar tutarındaki Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nden Türkiye'ye uzanacak hızlı tren hattını planladığı dikkate alındığında, Demir İpek Yolu çerçevesinde Çin ve Türkiye arasındaki ulaşım altyapı projelerinde karşılıklı işbirliğinin daha da artacağı söylenebilir (Kaymaz, 2014).

Bölgesel işbirliği açısından bakıldığında, Hazar Geçişli Orta Koridor'u, Türkiye ve Çin'e sağlayacağı ticari ve ekonomik faydaların ötesinde, bölgesel ve küresel ölçekte ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine ve pazarın genişlemesine de önemli katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda, Hazar Geçişli Orta Koridor, Çin ile Şanghay İşbirliği Örgütü ve Türkiye ile Türk Konseyi çatısı altında yakın eşgüdüm ve işbirliği içerisinde olan Orta Asya ülkeleri için de oldukça önemlidir. Ancak, günümüzde Çin'den Avrupa'ya uzanan ve yeni projelerle desteklenecek kesintisiz ulaşım ağlarının oluşturulması, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan Orta Asya olmaksızın mümkün değildir. Bundan dolayı, özel coğrafi konumu ve büyük transit ulaşım potansiyeliyle Orta Asya ülkeleri, ulaştırma ve iletişim altyapısını geliştirerek Doğu ve Batı arasındaki transit koridor olma yönündeki pozisyonlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. İpek Yolu'nun yeniden canlanması çerçevesinde Asya ve Avrupa arasındaki taşıma güzergâhlarının öneminin her geçen gün artmasına paralel olarak önümüzdeki dönemde Çin-Orta Asya-Türkiye arasındaki ulaşım altyapısı ve taşımacılık alanındaki işbirliği olanaklarının daha da gelişeceği söylenebilir. Neticede, Orta Asya ülkelerinin Asya ve Avrupa arasındaki taşıma güzergâhlarının mevcut ve gelecekte ortaya çıkacak kargo transit harçlarından yararlanacak olması, bölgenin ekonomik gelişmesine de önemli katkı sağlayabilir.

Özet olarak, Marmaray'ın uluslararası yük taşımacılığına açılmasıyla Hazar Geçişli Orta Koridor'un hayata geçmesi, Türkiye'yi Doğu ve Batı arasındaki uluslararası ticaret ve ulaşım güzergâhının en stratejik bağlantı noktası haline getirmiştir. Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bulunan ve üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye'nin coğrafi konumu düşünüldüğünde, Hazar Geçişli Orta Koridor'un önümüzdeki dönemde Asya-Avrupa, Asya-Ortadoğu hatta Asya-Afrika arasındaki

point of the international trade and transport route between East and West. Given the geographic position of Turkey located at the junction of the three continents, Asia, Europe, and Africa, and surrounded by sea on three sides, there is no doubt that the Middle Corridor will gain more importance as one of the most important trade and transport routes between Asia-Europe, Asia-Middle East, and even Asia-Africa. Therefore, the harmonization of the Middle Corridor with the Belt and Road Initiative within the scope of the historical Silk Road revival is important both in terms of ensuring uninterrupted and safe transportation on the international trade and transport route, as well as the economic development of the countries along the route. In addition, the Middle Corridor linking China and Turkey, the world's 2nd and 17th largest economies respectively, is also very important in geo-economic and geopolitical terms. In today's world, where trade wars have escalated over economic sanctions, this railway line has the potential to contribute to regional economic integration and bring dynamism to global markets.

References

Caliskan Zeynep (2018). China's New Silk Road Project. Retrieved from https://insamer.com/tr/cinin-yeni-ipek-yolu-projesi_1111.html#_edn23. Accessed on 14.11.2019.

China Pictorial (2019). China Railway Express: Global Cooperation in Railway Line. Retrieved from http://www.rmhb.com.cn/zt/ydyl/201908/t20190807_800175287.html. Accessed on 13.11.2019.

Gorgulu Eray (2019). The Target is to Reach Europe by Passing through the Marmaray. Retrieved from <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/hedef-marmaray-uzerinden-avrupa-41368486>. Accessed on 15.11.2019.

Inanc Orkun (2019). Historical Moment in the Bosphorus! Huge-Length Train From China Passes through the Marmaray!. Retrieved from <https://www.mynet.com/istanbul-bo-gazi-nda-tarihi-an-cin-den-gelen-devasa-uzunluktaki-tren-marmaray-dan-gec-ti-190101194209>. Accessed on 11.11.2019.

en önemli ticaret ve ulaşım güzergâhlarından biri olarak çok daha önem kazanacağı kuşkusuzdur. Dolayısıyla tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması kapsamında Hazar Geçişli Orta Koridor ile Kuşak-Yol Girişimi'nin uyumlaştırılması, gerek uluslararası ticaret ve ulaşım güzergâhında kesintisiz ve güvenli taşımacılığın sağlanması, gerekse güzergâhı üzerindeki ülkelerin ekonomik gelişmesi açısından büyük önem teşkil etmektedir. Ayrıca, dünyanın en büyük 2. ekonomisi olan Çin ile dünyanın en büyük 17. ekonomisi olan Türkiye'yi demiryolu bağlantılarıyla birbirine bağlayan Hazar Geçişli Orta Koridor, jeo-ekonomik ve jeopolitik açıdan da oldukça önemlidir. Ekonomik yaptırımlar üzerinden ticaret savaşlarının küşüldüğü günümüzde, hayata geçen söz konusu demiryolu hattı, bölgesel ekonomik entegrasyona sağlayacağı katkının yanı sıra küresel piyasalara dinamizm getirme potansiyeline sahiptir.

Kaynaklar

China Pictorial (2019). Çin Demiryolu Ekspresi: Tren Hattında Küresel İşbirliği. Alınan yer: http://www.rmhb.com.cn/zt/ydyl/201908/t20190807_800175287.html. Erişim tarihi: 13.11.2019.

Çalışkan Zeynep (2018). Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi. Alınan yer: https://insamer.com/tr/cinin-yeni-ipek-yolu-projesi_1111.html#_edn23. Erişim tarihi: 14.11.2019.

Görgülü Eray (2019). Hedef Marmaray Üzerinden Avrupa. Alınan yer: <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/hedef-marmaray-uzerinden-avrupa-41368486>. Erişim tarihi: 15.11.2019.

İnanç Orkun (2019). İstanbul Boğazı'nda Tarihi An! Çin'den Gelen Devasa Uzunluktaki Tren Marmaray'dan Geçti! Alınan yer: <https://www.mynet.com/istanbul-bo-gazi-nda-tarihi-an-cin-den-gelen-devasa-uzunluktaki-tren-marmaray-dan-gec-ti-190101194209>. Erişim tarihi: 11.11.2019.

Kaymaz Sadi (2014). Çin'den Dev "Türkiye" Projesi: Şincan'dan İstanbul'a Hızlı Tren. Alınan yer: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/cinden-dev-turkiye-projesi-sincandan-istanbula-hizli-tren-26746735>. Erişim tarihi:

Kaymaz Sadi (2014). China's Giant "Turkey" Project: High-Speed Train from Xinjiang to Istanbul. Retrieved from <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/cinden-dev-turkiye-projesi-sincandan-istanbula-hizli-tren-26746735>. Accessed on 15.11.2019.

Lin Meicun (2018). Finding and Exploring Silk Road Landscape Map. Retrieved from http://www.sohu.com/a/226123035_501362. Accessed on 11.11.2019.

MNG (2019). The Yerkoy-Yozgat-Sivas High-Speed Railway. Retrieved from <https://www.mng.com.tr/yerkoy-yozgat-sivas-hizli-tren-demiryolu>. Accessed on 14.11.2019.

Ministry of Commerce of the People's Republic of China (2019). The Number of China Railway Express Cargo Trips Reached 6300 in 2018. Retrieved from <http://www.mofcom.gov.cn/article/i/jyj/e/201901/20190102825444.shtml>. Accessed on 13.11.2019.

Ministry of Commerce of the People's Republic of China (2019). China Railway Express Became the Most Important Brand of the Belt and Road Initiative. Retrieved from <http://fec.mofcom.gov.cn/article/fwydy/zgzx/201909/20190902899064.shtml>. Accessed on 13.11.2019.

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey (2019). Economic Relations between Turkey and China. Retrieved from <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-cin-halk-cumhuriyeti-ekonomik-iliskileri.tr.mfa>. Accessed on 12.11.2019.

Xinhua (2019). Yangtze River Delta Contributes to the Implementation of the Belt and Road Initiative, by improving the China Railway Express. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/2019-11/14/c_1125233367.htm. Accessed on 13.11.2019.

15.11.2019.

Lin Meicun (2018). "Silk Road Landscape Map" İsimli Haritanın Bulunması ve Araştırılması. Alınan yer: http://www.sohu.com/a/226123035_501362. Erişim tarihi: 11.11.2019.

MNG (2019). Yerköy-Yozgat-Sivas Hızlı Tren Demiryolu. Alınan yer: <https://www.mng.com.tr/yerkoy-yozgat-sivas-hizli-tren-demiryolu>. Erişim tarihi: 14.11.2019.

Mofcom (2019). 2018'de Çin Demiryolu Ekspresi Tren Seferi Sayısı 6,300 Oldu. Alınan yer: <http://www.mofcom.gov.cn/article/i/jyj-l/e/201901/20190102825444.shtml>. Erişim tarihi: 13.11.2019.

Mofcom (2019). Çin Demiryolu Ekspresi Kuşak ve Yol Girişimin En Önemli Markası Haline Geldi. Alınan yer: <http://fec.mofcom.gov.cn/article/fwydy/zgzx/201909/20190902899064.shtml>. Erişim tarihi: 13.11.2019.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2019). Türkiye-Çin Ekonomik İlişkileri. Alınan yer: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-cin-halk-cumhuriyeti-ekonomik-iliskileri.tr.mfa>. Erişim tarihi: 12.11.2019.

Xinhua (2019). Yangtze Nehri Deltası Çin Demiryolu Ekspresi'ni Geliştirerek Kuşak ve Yol Girişimin Hayata Geçmesine Katkıda Bulunmaktadır. Alınan yer: http://www.xinhuanet.com/2019-11/14/c_1125233367.htm. Erişim tarihi: 13.11.2019.

TRANSPORT POTENTIAL OF ECONOMIC COOPERATION ORGANIZATION REGION EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI BÖLGESİNİN ULAŞIM POTANSİYELİ

*Dinara Taldybayeva **

Developed and developing countries, in addition to taking part in international integration initiatives, strive for creating regional unions among themselves. One such regional structure is the Economic Cooperation Organization (ECO), which focuses on contributing to the development of its member states, removing trade barriers within the ECO region, improving intra-regional trade and ensuring the integration of the ECO region with global markets. With an area of 8 million square kilometers and a population of more than 440 million, the ECO is a regional intergovernmental organization, which includes Afghanistan, Azerbaijan, Iran, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Pakistan, Turkey, Turkmenistan, Uzbekistan, and Tajikistan (ECO, 2017). The ECO region that covers a large geographic area has the potential to reach Europe through Pakistan and Turkey. The fact that other member states except Turkey and Pakistan do not have direct access to the sea makes the ECO valuable for the member states. In case of Iran sanctions towards the country might hinder using its ports for other member states.

The ECO predecessor, the Regional Cooperation for Development (RCD), which was established in 1964 by Iran, Pakistan, and Turkey, remained in existence up to 1979. The organization suspended its activities following the Iranian Islamic Revolution in 1979 (Demir, 2009). In 1985, it was re-established as the ECO. After the dissolution of the Soviet Union, in 1992, Afghanistan, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan became members of the organization (ECO, 2019).

The transport sector is one of the strategic areas for increasing trade turnover

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, uluslararası düzeyde entegrasyon girişimlerinde yer almanın yanı sıra kendi aralarında da bölgesel birlikler oluşturma çabasıdadır. Bu tür bölgesel yapılanmalardan birisi olan Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT/ECO) üye ülkelerin kalkınmalarına katkıda bulunmak, EİT bölgesi içindeki ticari engelleri kaldırmak, bölge içi ticareti geliştirmek ve EİT bölgesinin küresel pazarlarla bütünleşmesini sağlamak gibi öne çıkan bazı temel önceliklere sahiptir. EİT, 440 milyondan fazla nüfus ile 8 milyon kilometrekarelik alanda Afganistan, Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Pakistan, Türkiye, Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan'ın içinde yer aldığı hükümetler arası bölgesel bir organizasyondur (ECO, 2017). Oldukça geniş bir coğrafyayı kapsayan EİT bölgesi, Pakistan-Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşım potansiyeline sahiptir. Teşkilata üye Türkiye ve Pakistan dışındaki diğer üye devletlerin denize direkt çıkışının bulunmaması, EİT'i üye devletler açısından değerli kılmaktadır.

1964 yılında İran, Pakistan ve Türkiye arasında Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği (Regional Cooperation for Development-RCD) olarak kurulan örgüt 1979 yılına kadar faaliyetlerini sürdürebilmiştir. 1979 yılında İran'da gerçekleşen devrimin ardından EİT askıya alınarak faaliyetleri durdurulmuştur (Demir, 2009). Daha sonrasında ise 1985 yılında EİT olarak tekrar kurulmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra 1992 yılında, Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan da örgüte üye olmuştur (ECO, 2019).

EİT üyesi devletler arasında ticaret hacminin artırılması ve küresel pazarlarla entegrasyonun sağlanmasında ulaşım sektörü en

* PhD, student, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. dinarataldybayeva@gmail.com

among the ECO member states and ensuring integration with global markets. The ECO Trade Agreement (ECOTA), ECO Transit Trade Agreement (TTA) and ECO Transit Transport Framework Agreement (TTFA), which establish the infrastructure of cooperation in this field, are essential in this respect. The ECOTA is designed to strengthen economic cooperation among the ECO member states by reducing tariffs and removing non-tariff barriers. Moreover, it aims to increase, support, as well as promote trade based on shared principles (Kiziltan & Sandalcilar, 2011). The TTA is an agreement aimed at promoting transit among the ECO members. The agreement seeks to facilitate cargo transport among the member states and to increase trade among transit countries in the ECO region (Naribayev, 2008). Another important agreement, the TTFA, covers such areas as the ECO's cooperation with international transit transport organizations, road transport, railway transport, maritime transport, and multimodal transport. In addition, it aims to increase the role of the private sector, improve cooperation between customs administrations, facilitate transportation, and simplify visa regime (Kanagh, 2019). Apart from the above-mentioned agreements, the ECO Vision-2025 document can be regarded as an important tool in the development of cooperation among the member states in the field of transport. This vision document focuses on the main areas of cooperation, particularly trade, transport and connectivity, energy, tourism, economic growth and productivity, social welfare and environment (Adnan, 2017).

Stable use of ECO transit routes and increasing the capacity of customs border-crossing points are among the prerequisites for achieving these objectives. It can be said that the ECO has the necessary legal and institutional structures in these matters. Three routes are important among the ECO's transport projects, and only two of them are currently in use. The first is the Istanbul-Almaty route (used for cargo transport within the scope of the ECO) with a length of 5,626 km, where container train services started in 2002. It is known that, as of 2015, 5,882

stratejik alanlardan birisidir. Bu alanda yapılacak işbirliğinin altyapısının oluşturulması görevlerini üstlenen EİT Ticaret Anlaşması (EİTTA), EİT Transit Ticaret Anlaşması (TTA) ve EİT Transit Taşımacılık Çerçeve Anlaşması'nın (TTÇA) önemli olduğunu ifade etmek gerekir. EİTTA'nın amacı, tarifelerin azaltılması ve tarife dışı engellerin kaldırılmasıyla EİT'e üye ülkeler arasında ekonomik işbirliğini güçlendirmek ve ortak prensipler temelinde ticareti artırmak, desteklemek ve teşvik etmektir (Kiziltan & Sandalcilar, 2011). TTA ise EİT üyeleri arasında transit geçişlerini kolaylaştırmayı amaçlayan bir anlaşmadır. Anlaşma, üye devletler arasında yük nakliyesini kolaylaştırmayı ve EİT bölgesindeki transit ülkeler arasındaki ticareti artırmayı amaçlamaktadır (Naribayev, 2008). Diğer önemli bir anlaşma olan Transit Ulaştırma Çerçeve Anlaşması (TTÇA), EİT'in uluslararası transit ulaşımını sağlayan örgütler ile işbirliği, karayolu taşımacılığı, demiryolu ulaşımı, deniz taşımacılığı, kombin taşımacılık (multimodal transport) gibi alanları kapsamaktadır. Bunlara ek olarak özel sektörün rolünün artırılması, gümrük idareleri arasında işbirliğinin geliştirilmesi, ulaşımın kolaylaştırılması, vize sisteminin sadeleştirilmesi gibi alanlarda işbirliğini amaçlamaktadır (Kanagh, 2019). Adı geçen anlaşmaların yanında, "ECO Vision-2025" belgesi de üye devletler arasındaki ulaşım alanındaki işbirliğinin geliştirilmesinde önemli bir araç olarak gösterilebilir. Bu vizyon belgesi, ticaret, ulaşım ve bağlantı yolları, enerji, turizm, ekonomik büyüme ve verimlilik, sosyal refah ve çevre başta olmak üzere en temel işbirliği alanlarına odaklanmaktadır (Adnan, 2017).

EİT transit güzergâhlarının istikrarlı bir şekilde kullanılması ve gümrük sınır geçiş noktalarının çalışma kapasitesinin artırılması, söz konusu bu amaçları gerçekleştirmek için gerekli önkoşulların başında gelmektedir. Belirtilen hususlarda EİT'in gerekli yasal ve kurumsal yapıya sahip olduğu söylenebilir. EİT'in ulaşım projeleri arasında 3 güzergâh önem arz etmekte olup, günümüzde bunlardan sadece ikisi kullanılmaktadır. Rota uzunluğu 5,626 km olan İstanbul-Almaty güzergâhındaki - EİT kapsamında yük nakliyesinde kullanılan - ilk konteyner trenlerinin seferleri 2002 yılında başlamıştır. Türkiye'nin farklı

six-meter (twenty-foot equivalent unit – TEU) standard containers have been delivered from various parts of Turkey to Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan (ECO, 2015). The second is the Islamabad-Tehran-Istanbul route, which began its operation in 2010 and is known as the longest route with 6,543 km. However, this route stopped functioning following 29 container train services (TCDD Tasımıcılık, 2019). Long ferry transfers across Turkey's Lake Van, a poor condition of roads in Pakistan's Kohi Taftan-Quetta region, and several problems related to the transportation of wagons in Iran's Zahedan region were among the main reasons for stopping train services. All these problems have led to an increase in shipping time (Gupta et al., 2019). The third route is the 3,710 km long Bender Abbas-Almaty route, which started its services in 2011 (Asghar, 2014).

The location of the ECO member states along the historical Silk Road route requires cooperation with other international organizations and initiatives. For example, Pakistan's involvement in the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC) as one of the important members of China's Belt and Road Initiative increases the transit transport potential of Pakistan in the region. Covering highway, railway, oil and gas pipeline projects, the CPEC facilitates access to the sea from China's western provinces through the Gwadar Port of Pakistan, contributing to the reduction of transportation time to the countries of the Middle East and North Africa. In 2018, Pakistan invited Turkey to join the project (Hurriyetdailynews.com, 2019). The relevant Turkish authorities stated that Turkey would evaluate this proposal. The proposal can be regarded as an important opportunity in terms of economic and transport routes for both Turkey and Pakistan. Moreover, President of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev's reformist policies and integration efforts, firstly with the regional countries and then with the countries and organizations in Eurasia, are beneficial for the ECO. We can state that these efforts have a high potential to strengthen the economic, political, as well as international unity of the

noktalarından Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'a toplam 5,882 altı metrelik (twenty feet equivalent -TEU) standart konteynerin ulaştırıldığı bilinmektedir (ECO, 2015). Daha sonra, 2010 yılında hizmete açılan 6,543 km ile en uzun rota olarak da bilinen Islamabad-Tahran-İstanbul güzergâhında yapılan 29 konteyner tren seferinin ardından, söz konusu seferler durdurulmuştur (TCDD Taşımacılık, 2019). Tren seferlerinin durdurulmasının ana sebepleri arasında konteynerlerin Türkiye'nin Van Gölü'nde feribotla aktarımının uzun sürmesi, Pakistan'ın Kohi Taftan-Quetta bölgesindeki yolların kötü durumda olması ve İran'ın Zahedan bölgesinde vagonların nakli ile ilgili yaşanan sorunlar gösterilebilir. Tüm bu sorunlar nakliye süresinin uzamasına neden olmuştur (Gupta vd., 2019). Bunların dışında, 2011 yılında seferlerine başlayan Bender Abbas-Almaty güzergâhı ise 3.710 km'dir (Asghar, 2014).

Örgüte üye devletlerin tarihi İpek Yolu güzergâhında bulunması, örgütün diğer uluslararası örgüt ve girişimlerle işbirliğini gerektirmektedir. Örneğin, örgütün kurucu üyelerinden Pakistan'ın günümüzde Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin önemli katılımcılarından birisi olarak Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru'nda (ÇPEK) yer alması Pakistan'ın bölgedeki transit ulaşım potansiyelini artırmaktadır. Karayolu, demiryolu, petrol ve doğal gaz boru hattı gibi projeleri kapsayan ÇPEK, Çin'in Batı eyaletlerinin Pakistan'ın Gwadar Limanı üzerinden denize ulaşımını kolaylaştırarak Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine ulaşım süresinin azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Pakistan, 2018 yılında söz konusu bu projeye dâhil olması yönünde Türkiye'ye teklifte bulunmuştur. (Hurriyetdailynews.com, 2019). Türkiye tarafından bu teklifin değerlendirileceği ilgili makamlarca ifade edilmiştir. Bu teklif hem Türkiye hem de Pakistan açısından ekonomik ve ulaşım rotaları konusunda önemli bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Bunun dışında, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev'in uygulamakta olduğu reformist politikalar ile öncelikle bölge ülkeleri ve daha sonrasında ise Avrasya coğrafyasında yakın işbirliği kurmak istediği ülkeler ve örgütlerle yürüt-

organization. Uzbekistan's participation in the 7th Summit of the Turkic Council as a full member can be shown as one of these efforts. During the conference titled "Central Asia in the System of International Transport Corridors: Strategic Perspectives and Unrealized Opportunities" held on September 20-21, 2018, Secretary General of ECO Hadi Soleimenpour stated that Uzbekistan's role in the ECO should be increased and that the accession documents of the TTA and TTFA agreements were submitted to Uzbekistan for signing (ECO Chronicle, 2019). The signing of the ECO transport and transit agreements by Uzbekistan will contribute to further development of free trade and transport infrastructure, not only for Uzbekistan but also for all the Central Asian countries.

In summary, the ECO has not reached the desired point in achieving the objectives stated in its establishment objectives. However, we can say that the ECO is one of the important platforms that have the potential to develop cooperation among its member states, especially in closely related fields such as economy and the transport sector.

References

Adnan Muhammad (2017). ECO Vision 2025: An overview. Retrieved from http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3624/150814561891935csfdk3kfgkbqp3np70hj595.pdf. Accessed on 28.10.2019.

Asghar Altaf (2014). A Brief Introduction to the ECO Activities in the Field of Transport. Retrieved from https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/doc/2014/wp5/wp5-eatl/WP5_GE2_10th_session_Mr_Asgar_ECO.pdf. Accessed on 28.11.2019.

Demir Yesim (2009). Turkish-Arab Economic Relations in the 1960-1980 Period. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/233400>. Accessed on 06.12.2019.

Economic Cooperation Organization (2015). Agenda of 12th Meeting of the Heads of ECO Railway Authorities / 6th Meeting of Railway Committee of TTCC (Tehran, 17-18 May 2015). Retrieved from <http://>

tüğü entegrasyon çabaları EİT içinde geçerli olmaktadır. Bu çabaların örgütün ekonomik, siyasi ve uluslararası alandaki birliğine güç katma potansiyelinin oldukça yüksek olduğunu belirtiriz. Bu noktada Özbekistan'ın Türk Konseyi'nin 7. Zirvesi'nde bu kuruluşa üye olarak katılması bu çabalardan birisi olarak gösterilebilir. 20-21 Eylül 2018 tarihleri arasında EİT Genel Sekreteri Hadi Soleimenpour, "Uluslararası Ulaştırma Koridorları Sisteminde Orta Asya: Stratejik Perspektifler ve Gerçekleşmemiş Fırsatlar" konulu konferansta Özbekistan'ın EİT içerisindeki rolünün artırılması gerektiğini ve hazırlanan TTA ve TTÇA anlaşmalarına ait belgelerin imzalanmak üzere Özbekistan tarafına sunulduğunu ifade etmiştir (ECO Chronicle, 2019). Özbekistan'ın EİT'in ulaşım ve transit alanındaki anlaşmalarını imzalaması, sadece Özbekistan için değil bütün Orta Asya ülkeleri arasında serbest ticaret ve ulaşım altyapısının oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

Özetle, EİT'in kuruluş amaçlarında belirtilen hedeflere ulaşılmasında istenilen noktaya gelinemediği görülmektedir. Bununla birlikte, EİT üye ülkeleri arasında özellikle, ekonomi ve ulaşım sektörü gibi birbiri ile yakından ilişkili alanlarda işbirliğinin geliştirilebilmesi için gerekli potansiyele sahip olan önemli platformlardan birisi olduğunu ifade edebiliriz.

Kaynaklar

Adnan Muhammad (2017). ECO Vizyon 2025: Genel Değerlendirme. Alınan yer: http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3624/150814561891935csfdk3kfgkbqp3np70hj595.pdf. Erişim tarihi: 28.10.2019.

Asghar Altaf (2014). Ulaşım Alanındaki ECO Faaliyetlerine Kısa Bir Giriş. Alınan yer: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/doc/2014/wp5/wp5-eatl/WP5_GE2_10th_session_Mr_Asgar_ECO.pdf. Erişim tarihi: 28.11.2019.

Demir Yeşim (2009). 1960-1980 Dönemi Türk-Arap Ekonomik İlişkileri. Alınan yer: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/233400>. Erişim tarihi: 06.12.2019.

www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3552/1515308294580om85qvdt8gggqs-f9ed3ss6q4e5.pdf. Accessed on 07.12.2019.

Economic Cooperation Organization (2017). ECO Vision 2025 & Implementation Framework (Annexure). Retrieved from http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3624/1506486491201cflnbtm0acra83f5arho4dgc65.pdf. Accessed on 28.10.2019.

Economic Cooperation Organization (2019). About ECO. Retrieved from http://www.eco.int/general_content/86055-History.html?t=General-content. Accessed on 28.10.2019.

ECO Chronicle (2019). ECO Chronicle the News Magazine of Economic Cooperation Organization. Series 8, No 19. Retrieved from <http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/elib/56/15721852993234ahkafkour04olliu2c3vfvd11.pdf>. Accessed on 18.11.2019.

Gupta Anil Kumar, Ayush Saroj, George Joseph (2019). Strengthening Connectivity For Trade And Development: An Assessment of the Southern Asian Container Rail Corridor. Retrieved from https://www.unescap.org/sites/default/files/SSWA%20Development%20Paper%201901_Full%20Paper_200519.pdf. Accessed on 09.12.2019.

Hurriyet Daily News (2018). Pakistan Invites Turkey to Join \$64 billion Mega Project. Retrieved from <http://www.hurriyetdailynews.com/pakistan-invites-turkey-to-join-64-billion-mega-project-138670>. Accessed on 01.11.2019.

Kahagh Mohammad Mirzaei (2009). Economic Cooperation Organization (ECO). Retrieved from <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/doc/2009/wp5/GE2-wkshp1-ECO1.pdf>. Accessed on 05.11.2019.

Kızıltan Alaattin, Sandalcılar Ali Rıza (2011). Role and Importance of Economic Cooperation Organization (ECO) in Turkey's Foreign Trade. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/422204>. Accessed on 01.11.2019.

Naribayev Marat (2008). Kazakhstan and

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (2015). ECO Demiryolu Otoriteleri Başkanları 12. Toplantı Gündemi / TTCC Demiryolu Komitesi 6. Toplantısı (Tahran, 17-18 Mayıs 2015). Alınan yer: http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3552/1515308294580om85qvdt8gggqs-f9ed3ss6q4e5.pdf. Erişim tarihi: 07.12.2019.

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (2017). ECO Vizyonu 2025 Uygulama Çerçevesi (Ek). Alınan yer: http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/general_content/3624/1506486491201cflnbtm0acra83f5arho4dgc65.pdf. Erişim tarihi: 28.10.2019.

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (2019). ECO Hakkında. Alınan yer: http://www.eco.int/general_content/86055-History.html?t=General-content. Erişim tarihi: 28.10.2019.

ECO Chronicle (2019). ECO Chronicle Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Haber Dergisi. Alınan yer: <http://www.eco.int/parameters/eco/modules/cdk/upload/content/elib/56/15721852993234ahkafkour04olliu2c3vfvd11.pdf>. Erişim tarihi: 18.11.2019.

Gupta Anil Kumar, Ayush Saroj, George Joseph (2019). Ticaret ve Kalkınma için Ulaşımın Güçlendirilmesi: Güney Asya Konteyner Demiryolu Koridorunun Değerlendirilmesi. Alınan yer: https://www.unescap.org/sites/default/files/SSWA%20Development%20Paper%201901_Full%20Paper_200519.pdf. Erişim tarihi: 09.12.2019.

Hürriyet Daily News (2018). Pakistan Türkiye'yi 64 Milyar Dolarlık Mega Projeye Davet Ediyor. Alınan yer: <http://www.hurriyetdailynews.com/pakistan-invites-turkey-to-join-64-billion-mega-project-138670>. Erişim tarihi: 01.11.2019.

Kahagh Mohammad Mirzaei (2009). ECO Transit Taşımacılık Çerçeve Anlaşması. Alınan yer: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/doc/2009/wp5/GE2-wkshp1-ECO1.pdf>. Erişim tarihi: 05.11.2019.

Kızıltan Alaattin, Sandalcılar Ali Rıza (2011). Türkiye'nin Dış Ticaretinde Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (ECO) Yeri ve Önemi. Alınan yer:

ECO. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/respublika-kazahstan-i-organizatsiya-ekonomicheskogo-sotrudnichestva-sovremennoe-sostoyanie-i-perspektivy-vzaimodeystviya>. Accessed on 10.12.2019.

The State Railways of the Republic of Turkey (2019). Railway Cooperation in the Economic Cooperation Organization. Retrieved from <http://www.tcddtasimacilik.gov.tr/haber/334/>. Accessed on 03.12.2019.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/422204>. Erişim tarihi: 01.11.2019.

Naribayev Marat (2008). Kazakistan ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı. Alınan yer: <https://cyberleninka.ru/article/n/respublika-kazahstan-i-organizatsiya-ekonomicheskogo-sotrudnichestva-sovremennoe-sostoyanie-i-perspektivy-vzaimodeystviya>. Erişim tarihi: 10.12.2019.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık (2019). Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nda Demiryolu İşbirliği. Alınan yer: <http://www.tcddtasimacilik.gov.tr/haber/334/>. Erişim tarihi: 03.12.2019.

CHINA'S ARCTIC POLICY AND POLAR SILK ROAD ÇİN'İN ARKTİK POLİTİKASI VE KUTUP İPEK YOLU

*Azhar Serikkaliyeva **

In recent years, China has been actively pursuing a policy of strengthening its naval position. The dynamically growing economic and diplomatic influence of China can be detected in nearly every maritime region of the world. Beijing's global interest to sea and ocean routes is growing rapidly due to its strong reliance on the supply of energy and raw materials from abroad as well as efficient maritime logistics. China not only builds military bases and transport ports in strategically important sea points, but even attempts to pursue an independent Arctic policy, although it is not related to the region geographically. China received an observer status in the Arctic Council in 2013, becoming the only country not bordering the Arctic region among 13 observers. In 2018, China published the White Paper on the Arctic policy referring to itself as "an important stakeholder in Arctic affairs" and a "Near-Arctic State" (PRC State Council, 2018). The white paper also linked the Arctic development goals of China with the Belt and Road Initiative (BRI) priorities. The Arctic Ocean is listed as one of the three routes in the "Vision of Maritime Cooperation" under the BRI.

China has several interests in the Arctic, such as climate change issues, opportunities for energy diversification, and the development of the Northern Sea Route (NSR), or the Polar Silk Road, jointly developed by Russia and China. The NSR which runs along the Russian coastline linking East Asia to Europe was first discovered in Tsarist Russia at the beginning of the 20th century and was widely used in Soviet times for exporting Siberian raw materials; it provided Moscow with a strategic link with the Russian Far East. It is well known that sea freight is much cheaper than the land one, which is an important

Son yıllarda Çin, deniz kuvvetlerinin konumunun güçlendirilmesi konusunda aktif bir politika izlemektedir. Çin'in dinamik olarak büyüyen ekonomik ve diplomatik etkisi, dünyanın neredeyse her deniz bölgesinde hissedilmektedir. Pekin'in deniz ve okyanus güzergâhlarına yönelik küresel ilgisi, yurt dışından enerji ve hammadde tedariğine olan güçlü bağımlılığının yanı sıra verimli deniz lojistiği nedeniyle hızla büyümektedir. Çin, stratejik açıdan önemli deniz noktalarında sadece askeri üsler ve ulaşım limanları inşa etmekle kalmayıp aynı zamanda, coğrafi olarak bölge dışı bir aktör olsa da, bağımsız bir Arktik politikası sürdürmeye çalışmaktadır. Çin, 2013 yılında, Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü elde ederek 13 gözlemci arasından Arktik Bölgesi'ne sınırdış olmayan tek ülke olmuştur. Kendisini "Arktikle ilgili meselelerde önemli bir paydaş" ve "Yakın Arktik Ülkesi" olarak tanımlayan Çin, 2018 yılında Arktik Bölgesi politikası ile ilgili bir de Beyaz Kitap adlı bir belge yayınlamıştır (Gov.cn, 2018). Beyaz Kitap'ta Çin'in Arktik kalkınma hedefleri, Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) öncelikleriyle ilişkilendirilmiştir. Arktik Okyanusu, KYG kapsamında Deniz İşbirliği Vizyonu'nda üç güzergâhtan biri olarak gösterilmektedir.

Çin'in, Arktik Bölgesi'nde çeşitli çıkarlarının olduğu bilinmektedir. Bunların arasında iklim değişikliğinden kaynaklanan sorunlar, enerjinin çeşitlendirilmesine yönelik fırsatlar ile Rusya ve Çin tarafından ortaklaşa oluşturulan Kuzey Deniz Güzergâhı (NSR) veya Kutup İpek Yolu'nun geliştirilmesi yer almaktadır. Doğu Asya'yı Avrupa'ya bağlayan ve Rus kıyı şeridi boyunca uzanan NSR, ilk olarak 20. yüzyılın başında Çarlık Rusya tarafından keşfedilmiş ve Sovyet döneminde Sibiryadan temin edilen hammaddenin ihracatı için yaygın olarak kullanılmıştır. Söz

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. serikkaliyeva@gmail.com

factor for China, the third largest ship owner in the world. Despite the development of land transportation corridors, the bulk of China-produced goods are still exported via sea routes. Russia, which has always stood ready to protect its Arctic resources against potential foreign encroachment, has come to recognize the need to strengthen the Russian-Chinese partnership in the Arctic, especially in the context of deteriorating relations between Russia and Western countries. This new trend can be recognized as part of Russia's so-called pivot to the East.

This cooperation between Moscow and Beijing is aimed at developing connectivity and trade between China, the Korean Peninsula, Japan and Europe through the territory of the Russian Far East and Northeast China. In 2013, the Chinese icebreaker Xue-Long (Snow Dragon) crossed the NSR for the first time. In May 2014, Russian President Vladimir Putin and Chinese President Xi Jinping signed a joint statement on bilateral cooperation, which included Russian commitments to facilitate Chinese trade traffic along the NSR route. Two months later, China issued a guide that included navigation maps, ice navigation methods and instructions, as well as information about the laws and regulations of countries along the route (Lackenbauer et al., 2018).

The NSR provides approximately 35 days of transit from Shanghai to Rotterdam, reducing the transit time by two weeks compared with the routes through the Strait of Malacca or the Suez Canal. It is worth noting that new opportunities for cooperation between Asia and Europe are opening up largely due to the global warming processes, which make possible to use the Arctic route. On the other hand, this route is recognized as more environmentally friendly, since it can potentially reduce carbon dioxide emissions by 52% compared to the Suez Canal way. The use of the NSR will not only provide an alternative to the South China Sea route, but also allow Beijing to significantly reduce the distance on the way from China to Europe compared to the 21st Century Maritime Silk Road, and the travel time will also decrease by 20%. According to Chinese estimates, by

konusu güzergâh, Moskova için Rusya'nın Uzak Doğu bölgesi ile stratejik bir bağlantı sağlamaktadır. Deniz taşımacılığının, kara taşımacılığından çok daha ucuz olduğu bilinen bir gerçektir. Bu husus, dünyanın üçüncü büyük gemi filosuna sahip olan Çin için önemli bir faktördür. Karayolu taşımacılığı güzergahlarının oldukça gelişmesine rağmen, Çin tarafından üretilen malların büyük bir kısmı hâlâ deniz yoluyla ihraç edilmektedir. Yabancıların, Arktik kaynaklarını kullanmaya yönelik muhtemel taleplerine karşı her zaman temkinli olan Rusya, özellikle Batı ülkeleriyle ilişkilerinin kötüleşmesi durumunda Arktik Bölgesi'nde Rus-Çin ortaklığının güçlendirilmesi yönünde bir tutum oluşturmuştur. Bu yeni eğilim, Rusya'nın Doğu'ya yöneliminin bir aracı olarak kabul edilebilir.

Moskova ve Pekin arasındaki bu işbirliği, Rusya'nın Uzak Doğusu ve Kuzeydoğu Çin toprakları aracılığıyla Çin, Kore Yarımadası, Japonya ve Avrupa arasında bağlantıları ve ticareti geliştirmeyi amaçlamaktadır. 2013 yılında Çin'in buzkıran gemisi Xue-Long (Kar Ejderhası) ilk kez NSR'yi geçmiştir. Mayıs 2014'te Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, ikili işbirliği konusunda ortak bir bildiri imzalamışlardır. Söz konusu belgede NSR rotası boyunca Çin ticaret trafiğinin kolaylaştırılmasına yönelik Rusya'nın taahhütleri yer almaktadır. İki ay sonra Çin, seyrüsefer haritalarını, buzda seyrüsefer yöntemleri ve talimatlarının yanı sıra güzergâh boyunca yer alan ülkelerin yasaları ve düzenlemeleri hakkında bilgi içeren bir rehber yayınlamıştır (Lackenbauer vd, 2018).

NSR güzergâhı ile Şangay'dan Rotterdam'a gerçekleşecek bir sefer yaklaşık 35 gün sürmektedir. Bu süre, Malakka Boğazı ve ya Süveyş Kanalı üzerinden geçen güzergâhlara kıyasla iki hafta daha kısa sürmektedir. Asya ve Avrupa arasında işbirliği fırsatlarını geliştirecek olan Arktik rotasının devreye sokulmasında küresel ısınma ve neden olduğu sonuçların etkili olduğunu belirtmek gerekir. Süveyş Kanalı'na göre karbondioksit emisyonlarını, %52 oranında azaltabilecek potansiyeli ile bu rota, aynı zamanda çevre dostu olarak kabul edilmektedir. NSR, sadece Güney Çin Denizi rotasına bir alternatif olmakla kalmayıp, aynı zamanda 21. Yüzyıl Deniz İpek

2020 China will be able to transport from 5 to 15% of foreign trade freight from Shanghai (or Dalian) to the Arctic (Murmansk and Kirkenes) using this route. In 2019, the cargo transported through the NSR amounted to 20 million tons, and the volume is planned to increase to 80 million tons in 2024 (Valdai, 2019).

Most of Chinese investment is currently aimed at expanding the infrastructure of the southern shipping, rail and pipeline routes. However, Beijing also intends to spend resources on developing infrastructure along the Polar Silk Road, in parallel to its infrastructure undertakings elsewhere, and currently builds an icebreaker fleet in the Arctic. Maritime transport of the Chinese COSCO company has already conducted about 30 trips along the NSR to deliver industrial items to the United Kingdom. In their bilateral cooperation on the Arctic, Russia and China are also focused on the development of infrastructure, including the construction of ports, submarine cables and airports. It is worth noting here that the Russian Far East is one of the country's regions that urgently needs investment, especially in infrastructure.

The Arctic region has rich energy and natural resources: about 30% of undiscovered natural gas and 13% of undiscovered crude oil in the world are located on its territory. Currently, the largest projects in the Arctic with China's participation are the Russian Novatek's Yamal LNG and Arctic LNG 2 projects, in which Chinese companies have significant stakes and financing shares. In return, China secured long-term offtake of Russian LNG of about 4 million tons per year (Nakano, 2018; Fadeyeva, 2019). Thus, the development of oil and gas in the Arctic region has already started, and the Polar Silk Road is now more relevant for China as it provides a short supply route as well as enhanced energy security. Nevertheless, because of harsh climate, minimal infrastructure, the remoteness from production centers, and environmental risks, mining of Arctic resources remains difficult and expensive. Due to adverse marine conditions, these problems may present even greater challenges for future efforts to de-

Yolu'na kıyasla Çin'den Avrupa'ya olan mesafeyi önemli ölçüde azaltarak nakliye süresini %20 oranında kısaltacaktır. Kendi tahminlerine göre, 2020 yılına kadar Çin, bu yolu kullanarak Şangay'dan (veya Dalian'dan) Arktik Bölgesi'ne (Murmansk ve Kirkenes) ticari mallarının %5-15'ini taşıyabilecektir. NSR rotasıyla 2019 yılında taşınan 20 milyon tonluk kargonun, 2024'te 80 milyon tona çıkması planlanmaktadır (Valdai, 2019).

Bugün itibarı ile Çin yatırımlarının büyük kısmı, güney nakliye rotası, demiryolu ve boru hattı güzergâhlarının altyapısını genişletmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte Pekin, diğer altyapı girişimlerine paralel olarak, Kutup İpek Yolu güzergâhındaki altyapının geliştirilmesine de gereken kaynağı tahsis etmeyi planlamaktadır. Bu doğrultuda, Arktik Bölgesi'nde buzkıran gemi filosunun inşasını devam ettirmektedir. Çin şirketi COSCO'nun deniz taşımacılığı, endüstriyel ürünlerin İngiltere'ye nakliyesinde, NSR güzergâhında yaklaşık 30 sefer gerçekleştirmiştir. Arktik Bölgesi üzerindeki ikili işbirliklerinde Rusya ve Çin, limanların, denizaltı kablolarının ve havaalanlarının inşası dâhil olmak üzere altyapının geliştirilmesine de odaklanmaktadır. Bu noktada, Rusya'nın Uzak Doğu bölgesinin, özellikle altyapı alanında acilen yatırıma ihtiyaç duyan bölgelerden biri olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Arktik Bölgesi, zengin enerji ve doğal kaynaklara sahiptir: dünyadaki keşfedilmemiş doğal gazın yaklaşık %30'u ile keşfedilmemiş ham petrolün %13'ü bu topraklarda bulunmaktadır. Mevcut durumda, Çin'in katılımıyla Arktik Bölgesi'nde gerçekleştirilmekte olan en büyük projeler, Rus enerji şirketi Novatek'in Yamal LNG ve Arctic LNG 2 projeleridir. Bu projelerde Çin şirketleri önemli hisselere ve finansman paylarına sahiptirler. Buna karşılık Çin, Rus enerji firmasından uzun dönemli yıllık 4 milyon ton likit petrol gaz alımı taaahhüdü vermiştir (Nakano, 2018; Fadeyeva, 2019). Toparlayacak olursak, Arktik Bölgesi'ndeki petrol ve doğalgazın gelişimi başladı. Öte yandan, Kutup İpek Yolu, kısa mesafeli bir tedarik yolu ile gelişmiş enerji güvenliği sağlaması nedeniyle şu anda Çin için daha da uygun koşullar sunmaktadır. Bununla birlikte, sert iklim koşulları, eksik

velop energy resources of the Arctic.

To sum up, as the new actor in the Arctic, China is just beginning to establish influence and make investment through the circumpolar Arctic. With the support of the Russian government, Beijing has the opportunity to develop alternative ways to deliver its goods from East Asia to Northern Europe and gain access to rich deposits of energy resources. Although the Polar Silk Road is still under development, it can become an alternative to traditional maritime routes in the future, especially given the intensifying global warming processes.

References

Fadeyeva Alina (2019). Chinese Became the Largest Foreign Investors in the Novatek's Plant. Retrieved from <https://www.rbc.ru/business/25/04/2019/5cc19b4b9a794744f3d7b676>. Accessed on 28.11.2019.

Lackenbauer Whitney, Lajeunesse Adam, Manicom James, and Frédéric Lasserre (2018). China's Arctic Ambitions and What They Mean for Canada. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/331284776_China's_Arctic_Ambitions_and_What_They_Mean_for_Canada. Accessed on 28.11.2019.

Nakano Jane (2018). China Launches the Polar Silk Road. Retrieved from <https://www.csis.org/analysis/china-launches-polar-silk-road>. Accessed on 28.11.2019.

The State Council of the People's Republic of China (2018). China's Arctic Policy. Retrieved from http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm. Accessed on 28.11.2019.

Valdai (2019). Polar Silk Road. Retrieved from <http://ru.valdaiclub.com/multimedia/infographics/polyarnyy-shyelkovyy-put/>. Accessed on 28.11.2019.

altyapı, üretim merkezlerine olan uzaklığı ve çevresel riskler, Arktik Bölgesi'nde maden keşfini, zor ve pahalı bir hale getirmektedir. Olumsuz deniz koşulları da eklenince söz konusu bu sorunlar, Arktik Bölgesi'nin enerji kaynaklarını geliştirme çabaları için daha da büyük zorlukların olduğu göstermektedir.

Özetlemek gerekirse, bölgenin yeni aktörü olarak Çin, Arktik Bölgesi'nde nüfuz sahibi olmaya ve yatırım yapmaya başlamaktadır. Rusya hükümetinin desteğiyle Pekin, ürünlerini, Doğu Asya'dan Kuzey Avrupa'ya ulaştırmak ve zengin enerji kaynaklarına ulaşmak için alternatif yollar geliştirmektedir. Hâlâ gelişim aşamasında olmasına rağmen Kutup İpek Yolu, özellikle giderek artan küresel ısınma süreci göz önüne alındığında, gelecekte geleneksel deniz yollarına bir alternatif teşkil etme potansiyeline sahiptir.

Kaynaklar

Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi (2018). China's Arctic Policy. Alınan yer: http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm. Erişim tarihi: 28.11.2019.

Fadeyeva Alina (2019). Çin, Novatek'in Tesisindeki En Büyük Yabancı Yatırımcı Oldu. Alınan yer: <https://www.rbc.ru/business/25/04/2019/5cc19b4b9a794744f3d7b676>. Erişim tarihi: 28.11.2019.

Lackenbauer Whitney, Lajeunesse Adam, Manicom James ve Frédéric Lasserre (2018). Çin'in Kuzey Kutup Hırsları Kanada için ne Anlama Gelmektedir?. Alınan yer: https://www.researchgate.net/publication/331284776_China's_Arctic_Ambitions_and_What_They_Mean_for_Canada. Erişim tarihi: 28.11.2019.

Nakano Jane (2018). Çin Polar İpek Yolu'nu Başlattı. Alınan yer: <https://www.csis.org/analysis/china-launches-polar-silk-road>. Erişim tarihi: 28.11.2019.

Valdai (2019). Polar İpek Yolu. Alınan yer: <http://ru.valdaiclub.com/multimedia/infographics/polyarnyy-shyelkovyy-put/>. Erişim tarihi: 28.11.2019.

**CHAPTER 4.
SOCIO-POLITICAL AND SOCIO-CULTURAL
DIMENSIONS OF THE EURASIAN
COUNTRIES**

**BÖLÜM 4.
AVRASYA ÜLKELERİNİN SOSYO-POLİTİK
VE SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ**

SOCIO-POLITICAL DEVELOPMENTS

SOSYO-POLİTİK GELİŞMELER

FIRST ANNIVERSARY OF TURKISTAN REGION: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES TÜRKİSTAN EYALETİNİN BİRİNCİ YIL DÖNÜMÜ: BÖLGENİN BAŞARILARI VE GELECEĞİ

*Daulet Zhailybayev **

On June 19, 2018, by the edict of President of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev, the South Kazakhstan region was renamed the Turkistan region and its administrative center was moved to the city of Turkistan. Shymkent received the status of a city of national significance. Other changes in the administrative-territorial structure of the region included the separation of the Zhetysai and Keles districts from the Maktaaral and Saryagash districts, respectively. At the same time, the state now actively develops a large number of programs and plans to improve the socioeconomic situation in the region. Particularly, the comprehensive plan for the socioeconomic development of the Turkistan region until 2024 has a special place. The plan consists of 116 organizational and implementation measures (Adilet.zan.kz, 2018).

The development of the regional center is carried out in two directions. The first relates to the upgrading of the historical city of Turkistan as the regional center and the second is the development of strategically important settlements besides the city of Turkistan. A great deal of work is being done in the region to implement these goals. Above all, the problem of housing in the city of Turkistan needs to be solved. In total, 1724 apartments were commissioned in the region by May 2019 (Elarna.net, 2019). In addition, the construction of administrative buildings, museums, theaters, schools, hospitals, and multistoried buildings has begun. Efforts are also under way to improve the city's engineering infrastructure. It should be underlined that modern digital technologies are used in the improvement of the ancient city infrastructure. Such examples include

Kazakistan Cumhuriyeti'nin Kurucu Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in kararıyla 19 Haziran 2018 tarihinde Güney Kazakistan eyaleti Türkistan eyaleti olarak değiştirilerek, eyalet merkezi Çimkent şehrinden Türkistan'a geçmiştir. Çimkent şehrine ise "ulusal öneme sahip şehir" statüsü verilmiştir. Bununla beraber eyalet idari sisteminde de bölgesel bazda değişiklikler yapılarak Maktaaral bölgesinden Jetisay ve Keles bölgesi Sariağaş'tan ayrılmıştır. Yeniden canlanan eyaletin sosyo-ekonomik durumunun iyileştirilmesi adına hükümet tarafından pek çok program ve planlamalar yapılmaktadır. Bunların arasında "2024 Yılına Kadar Türkistan Eyaletinin Sosyo-Ekonomik Gelişiminin Kapsamlı Planı" adlı planın yeri ve önemi büyüktür. Plan, toplamda 116 organizasyon ve uygulama önleminden oluşmaktadır (Adilet.zan.kz, 2018).

Eyalet merkezinin kalkındırılması iki farklı yönde ilerlemektedir. Birincisi, tarihi şehir olan Türkistan'ın eyalet merkezi olması, ikincisi ise Türkistan şehri dışındaki stratejik öneme sahip yerleşim yerlerini geliştirmektir. Bu hedeflere ulaşılabilmesi adına eyalet çapında pek çok faaliyetler yürütülmektedir. Bu faaliyetler arasında en önemli meselelerden birisi Türkistan şehrini özelinde halkın konut sahipliği sorunudur. Çünkü Türkistan şehrinin eyalet merkezine dönüşümünden sonra, bölge halkının yeni bölge merkezine taşınma eğilimi görülmektedir. Buna bağlı olarak Türkistan'da konut piyasasına olan talep artmış, bu durum da daire ve hizmet fiyatlarına artış olarak yansımaktadır. Dolayısıyla şehirde konut problemleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu konuda, 2019 yılı içerisinde Mayıs ayına kadar olan süre içerisinde 1,724 daire kullanıma verilmiştir (Elarna.net, 2019). Buna ek

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. daulet_87@bk.ru

smart stops, “e-shanyraq” smart house, singing fountains and video surveillance on the streets. Moreover, officials come up with optimal solutions for the problems of drinking water, heating and gas supply in the region to improve the quality of life of the population.

It is worth noting that investments are being attracted to increase the economic capacity of the Turkistan region. There are several companies in the region that offer investment services, among which are Turkistan Invest and Khansuar Invest (Elarna.net, 2019). The main directions of investment attracted to the region are focused on agriculture, alternative energy sources, and the processing sector. The share of output in the processing sector in the region reached 236,9 billion tenge, with 100,7% growth. The gross output of agricultural products amounted to 544,3 billion tenge, which in turn contributes to the creation of new jobs in the region (Elana.kz, 2019). It should be mentioned that 3,315 new jobs were created in a year.

This is implemented within the entrepreneurship development program for 2017-2021. In addition, the Turkistan economic zone has been created to improve the socioeconomic situation in the region. As a result, largescale construction projects are currently being carried out in the administrative center of the region, the city of Turkistan.

Economic growth for the region, which occupies the first place in terms of agricultural production in Kazakhstan, is directly related to agricultural potential. In this context, there are factories and complexes processing meat, dairy and horticultural products in the region. Indeed, the state provides support to these measures within the Business Road Map 2020 program. Accordingly, the increase in the number of small and medium enterprises in the Turkistan region contributes to the diversification of the region's economy and the development of family entrepreneurship.

Turkistan with its thousands of years of history has a special place in tourism. In the future, this industry should become the main focus of the region's economy. Tour-

olarak idari binalar, müzeler, tiyatrolar, okullar, hastaneler ve çok katlı evlerin inşasına da başlanmıştır. Şehrin mühendislik altyapısının iyileştirilmesi konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Tarihi kentin altyapısı, iyileştirilerek günümüz modern koşullarına uygun olması adına gelişmiş dijital teknolojilerle donatılmaktadır. Örnekler arasında, akıllı duraklar, “e-shanyraq” – akıllı konutlar, melodi çeşmeleri, sokaklarda video gözetimi ve benzeri girişimler bulunmaktadır. Eyalet halkının yaşam standartlarının kalitesini artırma amacıyla bölgelerde içme suyu, ısıtma ve gaz altyapısı meseleleri de en son imkânlarla çözülmektedir.

Türkistan eyaletinin ekonomik gücünün artırılması amacıyla bölgeye yatırım çekme çalışmaları da yürütülmektedir. Şu an eyalette “Turkistan Invest”, “Khansuar invest” ve benzeri yatırım çekmeyi amaçlayan şirketler hizmet vermektedir (Elarna.net, 2019). Bölgeye çekilen yatırımın ana yönü, tarım, yenilenebilir enerji üretimi ve imalat endüstrilerine odaklanmaktadır. Şu anda, bölgedeki imalat sanayisinin hacmi 236,9 milyar tenge miktarında olup büyüme oranı ise %100,7'dir. Tarım sektöründeki toplam üretim miktarı 544,3 milyar tenge'dir (Elana.kz, 2019). Bu gelişmeler bölgede yeni iş imkânlarının yaratılmasına ön ayak olarak katkıda bulunmaktadır.

Bir sene içerisinde 3,315 yeni iş pozisyonu açılmıştır. Bu 2017-2021 yılları arası girişimcilik geliştirme programı çerçevesinde gerçekleşmektedir. Ayrıca, Türkistan eyaletinin sosyo-ekonomik durumunun geliştirilmesi adına bölgede “Türkistan” adı altında ekonomik bölge kurulmuştur. Sonuç olarak, eyalet merkezinin geliştirilmesi amacıyla büyük ölçekli inşaat projeleri yürütülmektedir.

Kazakistan genelinde tarım ürünlerini yetiştirmede Türkistan eyaleti ön sıralarda yerini almakta olup bölgenin ekonomik kalkınması, tarım sektörünün potansiyeline bağlıdır. Bu bakımdan eyalet bölgelerinde et, süt ve bahçe ürünlerinin işlenmesi için fabrikalar ve kompleksler faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetler “İşletme Yol Haritası – 2020” Devlet Programı kapsamında desteklenmektedir. Böylece, Türkistan eyaletindeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin artması eyalet

ism development in the region has started a long time ago. It is directly related to the burial place (pantheon) of the great people in our history and traditional concepts. In addition, more than 1,000 archaeological monuments in the Turkistan region, located along the Great Silk Road, increase the capacity of the region for ethno-tourism development. The construction of the Museum of Fine Arts of Turkistan, the Country of the Great Steppe Center, the Opera and Ballet Theater, the Center of the Turkic World, and the Kultobe Open Air Museum started in order to develop cultural tourism in the region (Akimat Turkestan Region, 2018). Apart from these constructions, nature reserves in the area are the main object of cultural tourism. Besides, the Shardara reservoir in the region has a great potential for the development of beach tourism. In order to increase the tourism potential of Shardara, 120 million tenge will be invested in the work of engineering infrastructure systems. The Saryagash sanatoriums are also available for local tourism. The reason is that resort services at Saryagash are well-known not only in the country but also in the "near abroad". In this context, the Turkistan region entered TOP 10 of the state program for the development of the tourism industry in Kazakhstan until 2025. It is expected that 1,5 million tourists will visit the region each year (Mks.gov.kz, 2018).

In general, after administrative and territorial changes in the region, more than 50% of industrial production remains in Shymkent. This indicates that the importance of small towns in the region will increase. At the same time, this situation gives an impetus to the creation of new industries in the region and further development of traditional agriculture. Currently, the fertile southern regions of the country account for 12,5% of agricultural production, 100% of cotton, 72,5% of grapes and 80% of greenhouse farming. This is a great opportunity for the economy of the region (Adilet.zan.kz, 2018).

According to the abovementioned comprehensive plan for the socioeconomic development of the Turkistan region until 2024, the volume of the gross regional product in

ekonomisinin çeşitlendirilmesine ve küçük işletmelerin gelişmesine elverişli ortam sağlamaktadır.

Türk Dünyasının manevi başkenti Türkistan şehrinin turizm alanındaki yeri ayrıdır. Bu sektörün gelecekte bölge ekonomisinin başlıca gelir kaynaklarından birisi olması gereklidir. Bu konudaki çalışmalar eyaletteki turizmin gelişimi açısından çok daha önceden başlamıştır. Türkistan'da başta Hoca Ahmet Yesevi Türbesi olmak üzere birçok önemli tarihi-kültürel anıtların bulunması, bölgedeki turizmin gelişmesine önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca, büyük İpek Yolu üzerinde yer alan Türkistan eyaletindeki 1,000'den fazla arkeolojik anıt, eyaletin etnoturizmdeki potansiyelini artırmaktadır. Eyaletteki kültürel turizmi geliştirme amacıyla Türkistan şehri Güzel Sanatlar Müzesi, "Büyük Bozkır" merkezi, Opera ve Bale Tiyatrosu, "Türk Dünyası Merkezi", "Kültöbe" açık hava müzesi gibi projelerin inşasına başlanmıştır (Türkistan Eyalet Valiliği, 2018). Bu planlar dışında eyalet genelindeki doğa rezervleri de kültürel turizmin gelişmesine ayrı bir katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte eyaletteki Şardara su barajı, sahil turizminin gelişmesinde büyük imkânlara sahiptir. Şardara'nın turizm potansiyelini artırma amacıyla mühendislik altyapı sistemine şimdiden 120 milyon tenge ayrılmıştır. Ayrıca, Sariağash sanatoriumu ve sağlık komplekslerinin yerel turizm için katkısı oldukça fazladır. Bunun sebebi, Sariağash sanatoryumlarının gösterdiği hizmetler sadece Kazakistan'da değil, komşu ülkelerde de tanınmaktadır. Şu anda, bölgenin ulusal ve uluslararası imajını iyileştirmek için uluslararası havalimanının temelleri atılmıştır. Ayrıca, Türkistan ve Taşkent şehirleri arasında bir hızlı tren hattı inşa edilmesi planlanmaktadır (Tengrinews, 2019). Bu anlamda, Türkistan eyaletine bir turizm beldesi olarak "Kazakistan Cumhuriyeti Turizm Alanını Geliştirmenin 2025 Yılına Kadar Devlet Programı'nda" ilk on içerisinde yer verilerek, eyalete bir yılda 1,5 milyon turist çekilmesi diye gösterilmesi gerektiğini düşünüyoruz (Mks.gov.kz, 2018).

Genel olarak, eyaletteki idari ve bölgesel değişikliklerin ardından sanayi üretiminin %50'den fazlası Çimkent sınırları içerisinde kalmıştır. Bu, önümüzdeki dönemde bölge-

the region in 2024 will increase 1,7 times and amount to 2,552 billion tenge. The main contributions to the gross regional product are as follows: industry – 25,8%; agriculture – 21,7%; and transport and communication – 13,0%. In addition, according to the plan, by 2024 the volume of agricultural production will increase 2,1 times and will amount to 1,025 billion tenge. Industrial production will also increase 1,5 times and will amount to 650 billion tenge. It is expected that 46 projects will be implemented and more than 10,000 new jobs will be created in the industrial sector. By 2024, the number of tourists coming to Turkistan will increase 3 times and the volume of investments will increase 5 times (Adilet.zan.kz, 2018). At present, the foundation of an international airport has been laid that will raise, when completed, the domestic and international status of the region. In addition, a high-speed train between the cities of Turkistan and Tashkent is in the works (Tengrinews.kz, 2019).

In conclusion, the Turkistan region has experienced significant changes in the economic, social and cultural life within the year since its establishment. The rapid growth of investments in the regional economy and the opening of new business opportunities will contribute to the economic development and social welfare of the region in the future. The modernization and restructuring of cultural facilities in the city of Turkistan increase the importance of the city from a spiritual perspective and provide opportunities for tourism development. As a result, the rapid development of industry, agriculture and service sectors in the region under the comprehensive plan for the socioeconomic development of the Turkistan region until 2024 will significantly contribute to the economic and social development of both the southern region of Kazakhstan and the whole country.

References

Adilet.zan.kz (2018). On Approval of the Comprehensive Plan for the Socio-Economic Development of the Turkestan Region Until 2024. Retrieved from <http://adilet.zan.kz>

deki küçük kentlerin öneminin artacağını göstermektedir. Ayrıca, bu durum bölgedeki yeni sanayi alanlarının oluşmasına ve geleneksel tarımın daha da gelişmesine ivme kazandırmaktadır. Şu anda, ülkedeki tarım ürünlerinin %12,5'i, pamuğun %100'ü, üzümün %72,5'i ve sera endüstrisinin %80'ini güney Kazakistan'ın bereketli topraklarında yetiştirilmektedir. Bu bölge ekonomisi için büyük bir avantajdır (Adilet.zan.kz, 2018).

Bölgede söz konusu "2024 Yılına Kadar Türkistan Eyaletinin Sosyo-Ekonomik Gelişiminin Kapsamlı Planı" çerçevesinde planlanan projeler sonucunda 2024 yılında bölgenin GSYH'sinin 1,7 kat artarak 2,552 trilyon tengeye yükselmesi beklenmektedir. 2025'te bölge GSYH'sinin sektörel dağılımında, sanayinin %25,8'i, tarımın %21,7'si ulaşım ve haberleşmenin %13,0'ü oluşturması öngörülmektedir. Ayrıca, plana göre, 2024 yılında bölgedeki tarım sektörünün üretim miktarının 2,1 kat artarak 1,025 trilyon tengeye ulaşması beklenmektedir. Sanayi üretiminin ise 1,5 kat artarak 650 milyar tengeyi oluşturması hedeflenmektedir. Sanayi sektöründe toplam 46 projenin hayata geçirilmesi ve 10 binden fazla yeni iş imkânının yaratılması planlanmaktadır. Turizm sektöründe ise, 2024 yılına kadar Türkistan bölgesine gelen turistlerin sayısının 3 kat artması ve yatırım hacminin 5 kat yükselmesi beklenmektedir (Adilet.zan.kz, 2018).

Özet olarak, Türkistan eyaletini kurulduğu bir yıl içerisinde bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Bir yıl içerisinde bölge ekonomisine yapılan yatırımların hızlı bir şekilde büyümesi ve yeni iş imkânlarının açılması, gelecekte bölgenin ekonomik gelişmesine ve sosyal refahına önemli katkıda bulunacaktır. Eyalet merkezi olan Türkistan şehrindeki kültürel tesislerin modernizasyonu ve yeniden yapılandırılması şehrin manevi önemini artırarak turizmin gelişmesine imkân sağlamaktadır. Sonuçta, "2024 Yılına Kadar Türkistan Eyaletinin Sosyo-Ekonomik Gelişiminin Kapsamlı Planı" çerçevesinde bölgedeki sanayi, tarım ve hizmet sektörünün hızlı gelişimi, önümüzdeki dönemde yalnızca Kazakistan'ın güney bölgesinin değil, ülkenin de ekonomik ve sosyal gelişmesine önemli

kz/kaz/docs/P1800000938. Accessed on 20.06.2019.

Akimat Turkestan Region (2018). The List of Priority Budget Investments for 2019–2021. Retrieved from www.ontustik.gov.kz. Accessed on 10.03.2019.

Elana.kz (2019). The Volume of Industrial Production Amounted to 453.8 Billion KZT. Retrieved from <https://elana.kz/?s=>. Accessed on 24.06.2019.

Elarna.net (2019). Renaissance of Turkestan. Retrieved from <http://www.elarna.net/korukk.php?tur>. Accessed on 24.06.2019.

Tengrinews.kz (2019). Turkestan and Tashkent will be Connected by High-Speed Train. Retrieved from https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/turkestan-i-tashkent-svyajut-vyisokoskorostnyim-poezdom-371989/. Accessed on 25.06.2019.

The Official Site of the Ministry of Culture and Sport of the Republic of Kazakhstan (2018). The State Program of the Tourism Industry of the Republic of Kazakhstan for 2019–2025. Retrieved from https://www.mks.gov.kz/kaz/deyatelnost/gos_programmy/. Accessed on 25.06.2019.

katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

Adilet.zan.kz (2018). 2024 Yılına Kadar Türkistan Bölgesinin Sosyo-Ekonomik Kalkınması için Kapsamlı Plan. Alınan yer: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1800000938>. Erişim tarihi: 20.06.2019.

Elana.kz (2019). Sanayi Üretimi Hacmi 453,8 Milyar. Alınan yer: <https://elana.kz/?s=>. Erişim tarihi: 24.06.2019.

Elarna.net (2019). Binlerce Renge Büründü. Alınan yer: <http://www.elarna.net/korukk.php?tur=14&id=1012055>. Erişim tarihi: 23.06.2019.

Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Spor Bakanlığı Resmi Sitesi (2018). 2025 Yılına Kadar Kazakistan Cumhuriyeti Turizm Endüstrisinin Gelişimi için Devlet Programı. Alınan yer: https://www.mks.gov.kz/kaz/deyatelnost/gos_programmy/. Erişim tarihi: 25.06.2019.

Tengrinews.kz (2019). Türkistan ve Taşkent Arasında Hızlı Tren Seferleri ile Bağlanacaktır. Alınan yer: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/turkestan-i-tashkent-svyajut-vyisokoskorostnyim-poezdom-371989/. Erişim tarihi: 25.06.2019.

Türkistan Eyalet Valiliği (2018). Öncelikli Bölgesel Bütçe Yatırımlarının Listesi 2019-2021 Dönemi. Alınan yer: www.ontustik.gov.kz. Erişim tarihi: 10.03.2019.

RUSSIA'S DEMOGRAPHICS IN 2018 2018 YILINDA RUSYA DEMOGRAFİSİ

*Kanat Makhanov **

Federal State Statistics Service (Rosstat) of the Russian Federation reported that the number of the country's residents as of January 1, 2019 equaled 144,439 million people, which is 88,000 people less than a year ago (Rosstat, 2019). Thus, over the course of 2018, the population of Russia decreased for the first time during the last decade. Such strictly negative demographics is explained by a combined effect of all components of demographic data. Although the number of deaths was lower than in previous years amounting to 1,817 million, the number of births dropped to 1,599 million hitting the minimum since 2006. Such a difference between the birth and death numbers led to a natural population decline of 218,000 people, which is the largest natural population loss in Russia since 2010. However, what makes 2018 so special is that unlike in previous years this natural population decrease was not offset by a net migration inflow, which eventually led to an overall decrease of the population of Russia.

The Rosstat report was not surprising for demographers since fundamental demographic rules and simple statistical estimates predicted an abrupt downshift of the population growth after 2015. Russia is considered to be a country that completed the first demographic transition. However, Russian demography is a rather unique case with falling birth rates and high death rates, which cannot be fully classified into existing four stages of demographic transition. Thus, in 2018, the birth rate per 1,000 people amounted to 10,9, whereas the death rate was at 12,4. These key demographic indicators of Russia are very similar to those of many Eastern European countries that also experience a demographic decline. The fertility rate, or the number of children per woman, in Russia is equal to 1,62, which is roughly the same as in many

Rusya Federasyonu Federal Devlet İstatistik Servisi (Rosstat), 1 Ocak 2019 itibarıyla ülkenin nüfusunun 144,439 milyon kişi olduğunu bildirmiştir. Bu, bir önceki yıla göre 88,000 kişi daha azdır (Rosstat, 2019). Böylece, 2018'de Rusya'nın nüfusu son on yılda ilk kez azalmıştır. Bu olumsuz demografik gelişme, demografik verilerin tüm bileşenlerinin birleşik etkisi ile açıklanmaktadır. Ölüm sayısının önceki yıllara göre azalma kaydederek 1,817 milyon olmasına rağmen, doğum sayısı 1,599 milyona düşerek 2006'dan bu yana en düşük seviyesini görmüştür. Doğum ve ölüm sayıları arasındaki bu fark, doğal nüfusun 218,000 kişi azalmasına neden olmuştur. Bu, 2010'dan bu yana Rusya'daki en büyük doğal nüfus kaybıdır. Ancak, 2018'de önceki yıllardan farklı olarak bu doğal nüfus azalması net göç girişi ile dengelenememiştir ve bu, Rusya nüfusunun genel olarak azalmasına yol açmıştır.

Rosstat raporunun nüfus üzerine çalışanlar için şaşırtıcı olmadığı söylenebilir. Çünkü temel demografik kurallar ve basit istatistiksel tahminler, 2015'ten sonra nüfus artış hızında ani bir düşüş yaşanacağını öngörmüştür. Rusya, ilk demografik geçişi tamamlayan bir ülke olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, Rus demografisi, düşen doğum oranları ve yüksek ölüm oranları ile oldukça benzersiz bir durumda olup, demografik geçişin mevcut dört aşamasında bütünüyle sınıflandırılmaz. Böylece, 2018'de 1,000 kişi başına doğum oranı 10,9'a ulaşırken, ölüm oranı 12,4 olmuştur. Rusya'nın bu temel demografik göstergeleri, aynı şekilde demografik düşüş yaşayan birçok Doğu Avrupa ülkesi göstergelerine çok benzemektedir. Çoğu Avrupa ülkesinde olduğu gibi Rusya'da da doğurganlık hızı veya kadın başına düşen çocuk sayısı yaklaşık olarak 1,62'ye eşittir.

Bununla birlikte, Rusya'yı Avrupa'dan ve diğer gelişmiş ülkelerden çok farklı kılan bir

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. username1006@gmail.com

European countries.

However, there are a number of factors that make Russia very different from European and other more economically developed countries. For instance, Russia is an extreme case among all countries in the world in terms of relative numbers of male and female populations. The number of males for each female in a population is known as 'sex ratio', and for Russia this ratio is 0,86 (worldometers.info, 2019), which makes it one of the top five countries with the most imbalanced sex ratios in the world. Interestingly, in Russia the sex ratio at birth is 1,06. However, after the age of 25, which roughly when most of males start to marry and participate in the labor force, the mortality among males starts to rise sharply. Thus, for the most economically active age group of 25-54 the sex ratio becomes 0,96. After the age of 55, it becomes 0,75, and after 65, it dramatically drops to 0,45. These indicators produce a very negative demographic effect making Russia an outlier in demographic statistics.

Another specific feature that makes Russian demography very unusual is the wave-like pattern of the number of births and deaths, which is a remnant of the population shock of World War II (Korolenko, 2019). The recent constant increase of the number of births that lasted from 2005 to 2015 was due to the previous demographic wave of the 1980s, which in turn was a function of the rapid population growth after the war. In fact, wave-shaped patterns of birth and death rates make the demographics of Russia rather predictable. Throughout the period from 1992 to 2012, the number of deaths exceeded the number of births substantially. The difference between these fundamental factors gradually decreased, and by 2012, the birth and death numbers equalized and remained at the same level until 2016. Thus, 1,94 million births registered in 2015 marked the peak of the cycle of growth for the birth rate as it was expected by demographers. It is now clear that from now on, we can observe a reversal of the previous trend, and the natural population decline will accelerate during the next 20-25 years. The popu-

dizi faktör bulunmaktadır. Örneğin, Rusya, erkek ve kadın nüfusunun göreceli sayıları açısından dünyadaki tüm ülkeler arasında aşırılık sergileyen bir durumdadır. Nüfusta bir kadına düşen erkek sayısı 'cinsiyet oranı' olarak bilinmektedir. Rusya için bu oran 0,86'dır ve bu da ülkenin dünyadaki en dengelessiz cinsiyet oranlarına sahip ilk beş ülkeden biri olmasına neden olmaktadır (worldometers.info, 2019). Rusya'da 'doğumda cinsiyet oranının 1,06 olması ilgi çekicidir. Bununla birlikte, erkeklerin çoğunun evlenmeye ve iş gücüne katılmaya başladığı 25 yaşından sonra erkekler arasındaki ölüm keskin bir şekilde artmaya başlar. Böylece, ekonomik olarak en aktif olan 25-54 yaş grubu için cinsiyet oranı 0,96 olur. 55 yaşından sonra 0,75 olur ve 65'ten sonra çarpıcı bir şekilde 0,45'e düşer. Bu göstergeler, çok olumsuz bir demografik etki yaratarak Rusya'nın demografik istatistiklerde istisnai bir durumda olmasına neden olmaktadır.

Rus demografisini sıradışı yapan bir başka özellik ise, 2. Dünya Savaşı'ndaki nüfus şokunun bir kalıntısı olan doğum ve ölüm sayısının dalgalanma yapısıdır. 2005'ten 2015'e kadar süren doğum sayısındaki son sürekli artış, savaştan sonra hızlı nüfus artışının bir sonucu olan 1980'lerdeki demografik dalgalardan kaynaklanmaktadır (Korolenko, 2019). Aslında, doğum ve ölüm oranlarının dalga şeklindeki yapısı, Rusya'nın demografisini oldukça öngörülebilir kılmaktadır. 1992-2012 yılları arasında ölümlerin sayısı doğum sayısını önemli ölçüde aşmıştır. Bu temel faktörler arasındaki fark giderek azalmıştır. 2012 yılına gelindiğinde doğum ve ölüm sayıları eşitlenmiş ve 2016 yılına kadar aynı seviyede kalmıştır. Böylece, 2015 yılında kaydedilen 1.94 milyon doğum sayısı, demograflar tarafından beklendiği gibi doğum oranı için büyüme döngüsünün zirve noktası olmuştur. Bundan sonra, önceki eğilimin tersine döndüğünü ve doğal nüfus düşüşünün önümüzdeki 20-25 yıl boyunca hızlanacağını görebiliriz. Üretken yaş grubu olan 25 ila 34 yaş arasındaki nüfus, 2015 yılında tam doğum sayısının büyümesi durduğunda azalmaya başlamıştır. 25-34 yaş grubunda olan kişi sayısı şu anda 23,9 milyon iken, gelecek 10-15 yılda doğum sayısını belirleyecek olan 15-24

lation between 25 and 34, which is the reproductive age group, started to decline in 2015 – exactly when the number of births stopped its growth. The size of the 25-34 age group is now 23,9 million people, whereas the size of the 15-24 age group that will determine the number of births within the next 10-15 years is only 14,2 million. Hence, the number of births is expected to decrease by 30-40% during 2020-2035 (Civic Chamber of the Russian Federation, 2019).

Another important factor revealed in the demographic statistics for 2018 is the sharp decrease of the number of immigrants that from 2011 up until 2017 ensured the overall growth of the population of Russia offsetting the natural decrease. In 2018, the inflow of net migration of 124,900 people was not able to cover the natural loss of 218,400 people leading to a net decrease of the population by 93,500 people. Interestingly, the decrease of the migration net inflow is largely due to the increasing outflow of the population (+16.9% compared to 2017) rather than the decreasing inflow of the population (-4.0% compared to 2017). The CIS countries are the main source and recipient countries as they are responsible for both migration flows providing 90% of the inflow and 86.6% of the outflow of migrants. Although there is only an insignificant change in the number of people coming to Russia from the CIS countries (-2.6%), more people left Russia and went to other CIS countries (+19.0%) compared to 2017. In other words, although there is still a positive net migration inflow from the CIS countries, Russia is losing its traditional migrant sources, especially Kyrgyzstan and Uzbekistan.

The projections based on demographic estimates do not give reasons to suggest that the population of Russia will grow within the next 10-15 years. According to the Rosstat's medium scenario, by 2031, the population of Russia will decrease slightly from current 144,4 million to 141,6 million. The positive scenario predicts that the population of Russia will reach 151,6 million by 2031, whereas according to the negative scenario, the population will continue to shrink and drop to 130,8 million by 2031. All three demographic

yaş grubunun büyüklüğü sadece 14,2 milyondur. Dolayısıyla, doğum sayısının 2020-2035 döneminde %30-40 oranında düşmesi beklenmektedir (Rusya Federasyonu Sivil Kamarası, 2019).

2018 için demografik istatistiklerde ortaya çıkan bir diğer önemli faktör, göçmen sayısında keskin bir düşüş yaşanması ile ilgilidir. Göçmenler, 2011'den 2017'ye kadar Rusya nüfusunun genel büyümesini sağlayarak doğal azalmayı dengelemiştir. Ancak 2018 yılında 124,900 kişilik net göç girişi, 218,400 kişilik doğal nüfus kaybını karşılayamamış ve nüfusun net bir şekilde 93,500 kişi azalmasına yol açmıştır. Net göç sayılarındaki azalma, büyük ölçüde nüfusun azalan girişinden (2017'ye göre %-4.0) değil, nüfusun artan dışarıya akışından (2017'ye göre +%16,9) kaynaklanmaktadır. Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleri, ana kaynak ve alıcı ülkelerdir ve göçmen girişinin %90'ını ve çıkışının %86,6'sını sağlayarak her iki göç akışından sorumludur. 2017 yılına kıyasla Rusya'ya BDT ülkelerinden gelen insanların sayısında önemsiz bir değişiklik olmasına rağmen (%-2,6), Rusya'dan daha fazla insan ayrılmış ve diğer BDT ülkelerine gitmiştir (+%19,0). Başka bir deyişle, BDT ülkelerinden olumlu net göç girişi olmasına rağmen, Rusya, özellikle Kırgızistan ve Özbekistan olmak üzere geleneksel göçmen kaynaklarını kaybetmektedir.

Demografik tahminler, Rusya nüfusunun önümüzdeki 10-15 yıl içinde büyüyeceğine ilişkin herhangi bir neden sağlamamaktadır. Rosstat'ın 'orta' senaryosuna göre, 2031'e kadar Rusya'nın nüfusu şu anki 144,4 milyondan 141,6 milyona düşecektir. Olumlu senaryo, Rusya nüfusunun 2031 yılına kadar 151,6 milyona ulaşacağını öngörürken, olumsuz senaryoya göre nüfus, küçülme devam ederek 2031 yılına kadar 130,8 milyona düşecektir. Rosstat'ın demografik senaryolarının üçü de, Birleşmiş Milletler tarafından yapılan tahminlerle büyük ölçüde örtüşmektedir (BM, 2019). Ancak, bu tahminlerin henüz 2018'in olumsuz demografik istatistiklerini dikkate almadığını ve günümüzde uzmanların çoğunun olumsuz senaryo olasılığının çok hızlı arttığına işaret ettiğini belirtmek de önemlidir. Önümüzdeki birkaç on yıl içinde Rusya nüfusunun doğal

scenarios of the Rosstat coincide very closely with the projections made by the UN (UN, 2019). However, it is important to note that these estimates are yet to take into account the disappointing demographic statistics of 2018, and most experts nowadays point out that the probability of the negative scenario is rising very rapidly. It becomes clear that the natural growth of the population of Russia within the next couple of decades is practically impossible because in demographics scenarios for the near future are pretty much predetermined by current factors that are very irresponsive to existing stimulus measures. However, the factor of migration is indeed a variable that is sensitive to exogenous factors, and Russia should concentrate on stimulating both natural and immigration factors to improve its demography.

References

- Civic Chamber of the Russian Federation (2019). Demographics 2024. How to Ensure Sustainable Growth Natural Population Growth in the Russian Federation. Retrieved from https://www.oprf.ru/files/1_2019dok/doklad_OPRF_demografiya24062019_1.pdf. Accessed on 03.02.2019.
- Korolenko Aleksandra (2019). Population Development Trends in Russia and China in the 21st Century, Population and Economics 3 (2): pp. 45-64. Retrieved from <https://populationandeconomics.pensoft.net/article/37961/>. Accessed on 03.07.2019.
- Russian Federation Federal Statistics Service (2019). Estimate of the Number of Resident Population on January 1, 2019 and on Average for 2018. Retrieved from http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/population/demography/. Accessed on 30.03.2019.
- United Nations (2019). World Population Prospects. Retrieved from https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf. Accessed on 20.06.2019.
- Worldometers.info (2019). Russia Demographics. Retrieved from <https://www.worldometers.info/demographics/russia-demographics/>. Accessed on 21.03.2019.

büyümesinin neredeyse imkânsız olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü yakın geleceğe yönelik demografik senaryolar, teşvik önlemlerine cevap vermeyen mevcut faktörler tarafından önceden belirlenmiş durumdadır. Bununla birlikte, göç faktörü gerçekten de dışsal etkenlere karşı hassas olan bir değişkendir ve Rusya, demografisini geliştirmek için hem doğal hem de göçmen faktörlerini canlandırmaya odaklanmalıdır.

Kaynaklar

- Birleşmiş Milletler (2019). Dünya Nüfus Beklentileri. Alınan yer: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf. Erişim tarihi: 20.06.2019.
- Korolenko Aleksandra (2019). 21. Yüzyılda Rusya ve Çin'de Nüfus Gelişimi Eğilimleri, Nüfus ve Ekonomi 3 (2): ss. 45-64. Alınan yer: <https://populationandeconomics.pensoft.net/article/37961/>. Erişim tarihi: 03.07.2019.
- Rusya Federasyonu Federal İstatistik Servisi (2019). 1 Ocak 2019'da Yerleşik Nüfusun Tahmini Sayısı ve 2018'in Ortalama Sayısı. Alınan yer: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/population/demography/. Erişim tarihi: 30.03.2019.
- Rusya Federasyonu Sivil Kamarası (2019). Demografi - 2024. Sürdürülebilir Büyüme Nasıl Sağlanır Rusya Federasyonu'ndaki Doğal Nüfus Artışı. Alınan yer: https://www.oprf.ru/files/1_2019dok/doklad_OPRF_demografiya24062019_1.pdf. Erişim tarihi: 03.02.2019.
- Worldometers.info (2019). Rusya Demografi. Alınan yer: <https://www.worldometers.info/demographics/russia-demographics/>. Erişim tarihi: 21.03.2019.

SOCIO-CULTURAL DEVELOPMENTS

SOSYO-KÜLTÜREL GELİŞMELER

CULTURAL LANDSCAPE OF MODERN CITIES MODERN KENTLERİN KÜLTÜREL PEYZAJI

*Gulnar Nadirova **

The beginning of the 21st century was marked by changes in the approaches and assessment of not only the natural environment but also the cultural landscape. The concept of a cultural landscape refers to a territory that has been transformed by man as a result of the development of human civilization (Munárriz, 2011).

Landscape originally meant an artifact associated with the cultural process and cultural values; that is why it is considered as a kind of "document" of human history. In a sense, the cultural landscape of a modern city not only reflects the ordinary daily life of its population but also reveals the history and even the identity of the local community. For example, the Ascension Cathedral, the second tallest wooden building in the world located in the center of Almaty, which withstood the strongest earthquake of January 1911, reminds the history of the city during the spread of Tsarist Russia's military settlements in Kazakhstan in the 18th and 19th centuries.

The building of the Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan with an adjacent area and fountains and the monument to scholar and explorer Shoqan Walikhanov are an excellent example of the architecture of the Soviet period, with its monumentality, stability, and confidence in the future of communism builders.

Apple orchards on the slopes of the mountains around Almaty are a special history of the harmony of man and nature, love and beauty, which created the unique aura of the city and is preserved in the memory of many generations, giving rise to a keen sense of nostalgia for places and times that are no longer there.

Thus, the formation of the landscape concept is influenced by many factors – geography, sociology, urbanism, architecture,

21. yüzyılın başında sadece doğal çevreye değil, aynı zamanda kültürel peyzaja yaklaşım ve değerlendirmede de değişiklikler yaşanmıştır. Kültürel peyzaj kavramı, insan uygarlığının gelişimi sonucunda insan tarafından dönüştürülen bir bölgeyi ifade etmektedir (Munárriz, 2011).

Peyzaj, aslında kültürel süreç ve kültürel değerlerle ilişkili bir eser anlamına geliyor, bu yüzden insanlık tarihinin bir tür "belgesi" olarak kabul edilmektedir. Modern kentin kültürel peyzajı, yalnızca nüfusun günlük hayatını yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda yerel halkın tarihini ve hatta kimliğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Almatı'nın merkezinde bulunan ve Ocak 1911'de meydana gelen büyük depreme dayanan, dünyanın ikinci en yüksek ahşap binası olan Voznesenskiy (Göğe Yükseliş) Katedrali, 18. ve 19. yüzyıllarda Çarlık Rusya'nın askeri yerleşimlerinin Kazakistan'a yayıldığı dönemi hatırlatmaktadır.

Çevresinde bulunan çeşmeler ile bilim adamı ve araştırmacı Şokan Velihanov'un bir anıtının yer aldığı Kazakistan Cumhuriyeti Bilimler Akademisi'nin binası; anıtsallığı, muhkemliği ve komünizmin kurucularının geleceğine güveni ile Sovyet dönemi mimarisinin mükemmel bir örneği olmuştur. Almatı çevresindeki dağların eteklerinde yer alan elma bahçeleri, insan ve doğa, sevgi ve güzellik ahenginin özel bir tarihi gibidir. Bu bahçeler, şehrin kendine özgü havasını yaratmış ve artık az miktarda bulunmalarına rağmen nostalji duygusu uyandırarak nesiller boyu insanların aklında kalmıştır.

Peyzaj; coğrafya, sosyoloji, şehircilik, mimarlık, ekoloji ve aynı zamanda tarihsel ve politik değişimler, bölgesellik, etnik ve dini çeşitlilik gibi birçok unsuru kapsamaktadır. Modern kentsel peyzaj, ekonomiye ve şehirlerde iş yaratılmasına katkıda bulunmakta ve aynı zamanda kültür, ekoloji ve sosyal problemlerde kamu çıkarlarının temsilinde

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. gulnad@mail.ru

ecology, but at the same time historical and political changes, territoriality, ethnic and religious diversity. The modern urban landscape contributes to economic activity and job creation in cities, and plays a prominent role in promoting public interests in culture, ecology and social problems.

However, in many countries of the world, and Kazakhstan is no exception, nowadays political and economic factors are the main elements of influence on the landscape transformation. Consumption and globalization processes transform the urban landscape so that it becomes technological, economical, and profit-oriented. This is expected to benefit citizens, the environment, government budgeting, and urban design implementation plans.

For example, the Smart City concept involves the use of big data for urban design and planning. The rapidly expanding model of shopping and entertainment centers rewrites the urban landscape, dominating it as a symbol of modernity. Moreover, when interviewing young people, in particular, who had recently arrived from the countryside to the city, about 80% mentioned not the theaters or museums, but the Mega malls as the main symbol of urban culture and modernity.

Experts believe that cultural landscapes in many countries of the world are subject to a number of negative impacts, including: urban sprawl and the demolition of historical sites; the increase in mass commercial tourism and the so-called tourist colonization in areas that until recently were free from tourism; the reduced importance of the legal protection of territories of environmental value, and turning such areas into zones available for commercial use; the construction of large shopping complexes; the creation of large industrial facilities in or near cities; the expansion of damaged areas (after mining or post-industrial zones) and the so-called "excluded space" (especially in poorer countries); the change of traditional forms of land management (Pollock, 2013).

The European Landscape Convention, which was adopted on October 20, 2000, in Florence, demonstrates the special role

önemli rol oynamaktadır.

Bununla birlikte, günümüzde Kazakistan'da ve dünyanın birçok ülkesinde politik ve ekonomik faktörler peyzajın çehresini değiştirmektedir. Tüketim ve küreselleşme süreçleri, kentsel peyzajı daha teknolojik, ekonomik ve kâr odaklı hale gelecek şekilde dönüştürmektedir. Bu durumun vatandaşlara, çevreye, devlet bütçesine ve kentsel tasarım uygulama planlarına fayda sağlaması beklenmektedir.

Örneğin, Akıllı Şehir kavramı, kentsel tasarım ve planlama için büyük verilerin kullanılmasını içermektedir. Hızla genişleyen alışveriş ve eğlence merkezleri modeli, modernite sembolü olarak kent peyzajını değiştirmektedir. Bunun yanı sıra, özellikle son zamanlarda kırsal kesimden şehre gelen gençlerle röportaj yaparken, yaklaşık %80'i tiyatroların veya müzelerin değil, Mega tarzı her istenilenin bir yerde bulunduğu alışveriş merkezlerinin kent kültürünün ve modernitenin ana sembolü olduğunu belirtmektedir.

Uzmanlara göre, dünyanın pek çok ülkesindeki kültürel peyzajlar, bir kısım olumsuz etkilere maruz kalmaktadır. Bunlar, kentsel yayılma ve tarihi alanların yıkılması, kitlesel ticaret turizminde artış ve yakın zamana kadar turizmden uzak olan alanlara turist akını, çevresel değere sahip alanların yasal korunmasının öneminin azaltılması ve bu tür alanların ticari kullanım için uygun bölgelere dönüştürülmesi, büyük alışveriş komplekslerinin inşası, şehirlerde veya şehir yakınında büyük sanayi tesislerinin kurulması, zarar gören bölgelerin (madencilik sonrası veya sanayi sonrası bölgeler) ve sözde "dışlanmış bölgelerin" (özellikle fakir ülkelerde) genişlemesi ve geleneksel arazi yönetimi biçimlerinin değişmesi (Pollock, 2013).

20 Ekim 2000'de Floransa'da kabul edilen Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, peyzajın sosyal alandaki özel rolünü göstermekte ve Avrupa'daki koruma, yönetim, peyzaj planlaması ve işbirliğini amaçlamaktadır. Sözleşme, peyzajı Avrupa doğal ve kültürel mirasının önemli bir bileşeni olarak tanımlamaktadır. Bu, insan refahına ve Avrupa kimliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmakta olup dünyadaki insanların yaşam kalitesinin önemli bir parçası olduğunu iddia etmekte-

of landscape in the social sphere and aims at the protection, management, landscape planning, and cooperation in Europe in this field. The convention defines the landscape as a major component of the European natural and cultural heritage, which contributes to human well-being and the strengthening of the European identity, and claims that it is an important part of the quality of life of people throughout the world. In Kazakhstan, the protection of cultural and historical sites is governed by the Law on Culture (Adilet.zan.kz, 2006), which is adopted in 2006 in the new edition which currently operates with certain changes (Online.zakon.kz, 2006; Online.zakon.kz, 1992).

Some other legal acts aimed at the preservation use and restoration of the cultural heritage of Kazakhstan are developed and adopted, which include the laws on Architectural, Urban Planning and Construction Activities in the Republic of Kazakhstan (Egov.kz, 2001; Adilet.zan.kz, 2006). In April 1994, Kazakhstan acceded to the UNESCO Convention on the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, and the law of December 21, 2011, ratified the UNESCO Convention on the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (Unesco.org, 2003).

However, the process of "consuming" a cultural landscape is becoming so widespread that it is not controlled and not regulated, so it is difficult to predict exactly its consequences. It is obvious that, like the environment, the landscape must be considered as a strategic resource. Cities should take care of its preservation just as they are concerned about saving water or energy. This requires a reassessment of thinking about the landscape, just as we did about nature. The key to success can be the right proportions between "growth" and "development".

And we must begin again with education. Apparently, it is necessary to introduce into the school curriculum content that will teach aesthetics and care for the beauty of landscapes, combined with the principles of rational use. The cultural landscape combines the state of the urban environment and the

dir. Kazakistan'da kültürel ve tarihi alanların korunması, 2006'da kabul edilen Kültür Kanunu (Adilet.zan.kz, 2006) ile şu anda belirli değişikliklerle faaliyet gösteren 1992 Tarihi-Kültürel Miras Nesnelerinin Korunması ve Kullanımına İlişkin Kanun'a tâbidir (Online.zakon.kz, 2006; Online.zakon.kz, 1992).

Kazakistan'ın kültürel mirasının korunması, kullanılması ve yeniden canlandırılmasını amaçlayan bazı diğer yasal düzenlemeler, zaman içerisinde revize edilmiştir. Bunların arasında "Kazakistan Cumhuriyeti'nde mimari, kentsel planlama ve inşaat faaliyetlerine ilişkin kanun" ve "Özel olarak korunan doğal alanlar kanunu" yer almaktadır (Egov.kz, 2001; Adilet.zan.kz, 2006). Özel Korunan Doğal Alanlarda Nisan 1994'te Kazakistan, UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'ye katılmış ve 21 Aralık 2011 tarihli Kanun, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni onaylamıştır (Unesco.org, 2003).

Bununla birlikte, kültürel peyzajı "tüketme" süreci, kontrol edilemeyecek ve düzenlenemeyecek seviyelerde yaygınlaşmaktadır. Dolayısıyla, bu sürecin sonuçlarının kesin olarak tahmin edilmesi zorlaşmaktadır. Açıkça görülüyor ki peyzaj da, çevre gibi, stratejik bir kaynak olarak düşünülmelidir. Su ya da enerji tasarrufu konusunda endişe duyulduğu gibi şehirlerin korunmasına özel önem gösterilmelidir. Doğa hakkında gelişen hassasiyetin aynı şekilde peyzaj için de oluşturulması gerekmektedir. Başarının anahtarı, "büyüme" ile "gelişme" arasındaki doğru oranlar olarak belirlenebilir.

Her şeyde olduğu gibi burada da eğitim önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul müfredatına peyzajların estetiğine ve güzelliğine özen göstermeyi ve rasyonel kullanım ilkelerini öğretecek olan bir ders eklemek gerekmektedir. Kültürel peyzaj, kentsel çevrenin durumunu ve toplumun durumunu birleştirmektedir. Bu, hepimizin birlikte paylaştığı bir servettir ve tüm vatandaşlara aittir.

Bu, aynı zamanda yerel politikacılar ve idarecilere özel bir sorumluluk yüklemektedir. Peyzaj çalışması (özellikle şehirlerde ve küçük kasabalarda), kimliğin bir tezahürü ve mekânların karakteristiğidir. Yaşam alanlarının kalitesinin iyileştirilmesi, sakinlerin yaşam

state of society. It is a common good and belongs to all citizens.

It also imposes special responsibility on local politicians and administrators. The work on the landscape (especially in cities and small towns) is a manifestation of identity and an emphasized specificity of places. The contribution of local communities and the public sector in improving the quality of space is necessary to increase the comfort and quality of life of residents, as well as increase the tourist attractiveness. The process of learning and social participation in the landscape, although gradually progressing, is still far from sufficient.

Success in spatial planning and landscape management as a way of a thoughtful, organized and effective system of actions aimed at protecting and enhancing landscape values is of strategic importance. This is evidenced by the Law "On the National Security of the Republic of Kazakhstan", adopted in 2012, which among the main threats to national security mentions the loss of the cultural and spiritual heritage of the people of Kazakhstan (Online.zakon.kz, 2012).

References

Adilet.zan.kz (2006). On Specially Protected Natural Areas. Retrieved from http://adilet.zan.kz/eng/docs/Z060000175/_history. Accessed on 25.12.2018.

Egov.kz (2001). On Architectural Town-planning and Construction Activity in the Republic of Kazakhstan. Retrieved from <https://egov.kz/cms/ru/law/list/Z010000242>. Accessed on 25.12.2018.

Munárriz Luis Alvarez (2011). The Cultural Landscape Concept. Retrieved from <https://www.aibr.org/antropologia/06v01/articulos/060104e.pdf>. Accessed on 25.12.2018.

Pollock Anna (2013). Six Reasons Why Mass Tourism is Unsustainable. Retrieved from <https://www.theguardian.com/sustainable-business/six-reasons-mass-tourism-unsustainable>. Accessed on 25.12.2018.

Online.zakon.kz (2006). In Specially Protected Natural Areas. Retrieved from https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30081960.

konforunu ve yaşam kalitesini artırılmasının yanında turizmi de olumlu yönde etkilemektedir. Öğrenme ve peyzaja sosyal katılım süreci, aşamalı olarak ilerlemesine rağmen, hâlâ yeterli olmaktan uzaktır.

Mekânsal planlama ve peyzaj yönetimindeki başarı, peyzaj değerlerini korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan düşünceli, organize ve etkili bir eylem sistemi olarak stratejik öneme sahiptir. Bu husus, 2012 yılında kabul edilen "Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenliği Kanunu" ile kanıtlanmıştır. Bu kanunda ulusal güvenliğe yönelik başlıca tehditler arasında Kazakistan halkının kültürel ve mamevi mirasının kaybı da yer almaktadır.

Kaynaklar

Adilet.zan.kz (2006). Özel Korunan Doğal Alanlarda. Alınan yer: http://adilet.zan.kz/eng/docs/Z060000175/_history. Erişim tarihi: 25.12.2018.

Egov.kz (2001). Kazakistan Cumhuriyetinde Mimari, Şehir Planlaması ve İnşaat Etkinliği Üzerine. Alınan yer: <https://egov.kz/cms/ru/law/list/Z010000242>. Erişim tarihi: 25.12.2018.

Munárriz Luis Alvarez (2011). Kültürel Peyzaj Kavramı. Alınan yer: <https://www.aibr.org/antropologia/06v01/articulos/060104e.pdf>. Erişim tarihi: 25.12.2018.

Online.zakon.kz (2012). Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenliği Üzerine. Alınan yer: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31106860. Erişim tarihi: 25.12.2018.

Online.zakon.kz (1992). Tarihi ve Kültürel Mirasın Nesnelerinin Korunması ve Kullanımı Üzerine. Alınan yer: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1001290. Erişim tarihi: 25.12.2018.

Online.zakon.kz (2006). Kazakistan Cumhuriyeti Kültür Kanunu. Alınan yer: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30081960. Erişim tarihi: 25.12.2018.

Pollock Anna (2013). Kitle Turizminin Sürdürülemez Olmasının Altı Nedeni. Alınan yer: <https://www.theguardian.com/sustainable-business/six-reasons-mass-tourism-unsustainable>. Erişim tarihi: 25.12.2018.

Accessed on 25.12.2018.

Unesco.org (2003). Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Retrieved from <https://ich.unesco.org/en/convention>. Accessed on 25.12.2018.

Online.zakon.kz (2012). On the National Security of the Republic of Kazakhstan. Retrieved from https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31106860. Accessed on 25.12.2018.

Online.zakon.kz (1992). On the Protection and Use of Objects of Historical and Cultural Heritage. Retrieved from https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1001290. Accessed on 25.12.2018.

Unesco.org (2003). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Sözleşme Metni. Alınan yer: <https://ich.unesco.org/en/convention>. Erişim tarihi: 25.12.2018.

POTENTIAL FOR DEVELOPING CULTURAL TOURISM IN TURKISTAN REGION TÜRKİSTAN BÖLGESİNDE KÜLTÜREL TURİZMİN GELİŞME POTANSİYELİ

*Daulet Zhailybayev **

Kazakhstan's tourism industry ranked 81st out of 136 countries in the World Economic Forum's Travel and Tourism Competitiveness Index 2017. This indicates that the country's rank has moved up from the 85th position in 2015. If we compare it with the rankings of other post-Soviet countries, we can see that Russia is ranked 43rd, Georgia is 70th, Azerbaijan is 71st, and Kyrgyzstan is 115th (Qaztourism.kz, 2017). Step 57 of the "Plan of the Nation – 100 concrete steps to implement the five institutional reforms" set out by President Nursultan Nazarbayev envisaged the attraction of strategic (anchor) investors, who have successful experience in creating tourist clusters (Adilet.zan.kz, 2015).

The development of tourism in Kazakhstan is in full swing. In particular, cultural tourism has a special place. For instance, according to the 2018 index of the world tourist agencies, 4,560,000 people visited Kazakhstan, with tourism services contributing to 5.3% of the total GDP (Stattur, 2018). According to the Concept of the Development of the Tourism Industry until 2025, this figure is expected to increase up to 8% (Adilet.zan.kz, 2017). The inclusion of Kazakhstan's two natural and three architectural objects in the UNESCO World Heritage List shows that in the world statistical indicators Kazakhstan is favorable for the development of cultural tourism. Tourism in Kazakhstan is based on cultural tourism or ethno-tourism, which is the result of the preservation of the ancient nomadic civilization and the urban culture along the Silk Road. The fact that the natural and architectural monuments in Kazakhstan have been preserved until nowadays is directly related to the ethnic culture of the people. In this regard, the "Sacred Kazakh-

Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) 2017 yılı Küresel Rekabetçilik Raporu'na göre, Kazakistan'ın turizm sektörü, Seyahat ve Turizm Rekabet Endeksi'nde 136 ülke arasında 81. sırada yer almıştır. Bu, 2015 yılında 85. sırada yer alan Kazakistan'ın ilerlediğini göstermektedir. Söz konusu endekste diğer eski Sovyetler Birliği'ne üye ülkelerden Rusya 43. sırada, Gürcistan 70. sırada, Azerbaycan 71. sırada ve Kırgızistan ise 115. sırada yer almıştır (Qaztourism.kz, 2017). Kazakistan'ın ilk Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in "Beş Kurumsal Reformun Uygulamasında 100 Somut Adım" ulusal planının 57. maddesine göre, Kazakistan'ın "turizm iş kümeleşmesinde en iyi deneyime sahip stratejik yatırımcıları çekmesi" gerekliliği belirlenmiştir (Adilet.zan.kz, 2015).

Kazakistan'da turizmin gelişimi hızla artmaktadır. Bu bağlamda özellikle kültür turizmi büyük önem teşkil etmektedir. Örneğin, uluslararası turizm acentelerinin verilerine göre, 2018 yılında Kazakistan'a gelen turist sayısı 4,560 milyona ulaşmış ve turizm gelirleri GSYİH'nın %5.3'ünü oluşturmuştur (Stattur, 2018). Bu rakamın "Kazakistan Cumhuriyeti'nin 2025 Yılına Kadar Turizm Sektörünü Geliştirmeye Dair Devlet Programı'na" göre %8'e ulaşması beklenmektedir (Adilet.zan.kz, 2017). Şimdiye kadar Kazakistan'ın 2 doğal ve 3 mimari miras varlığının UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne eklenmesi, dünya istatistiklerinde ülkedeki kültürel turizmin gelişme potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Kazakistan'da turizm sektörünün kültürel veya etno-turizme odaklanması, ülkedeki eski göçebe medeniyetine ve İpek Yolu güzergâhındaki kent kültürüne bağlıdır. Çünkü Kazakistan'ın doğal ve mimari miras varlı-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. daulet_87@bk.ru

stan" project for studying all sacred sites and monuments on the territory of Kazakhstan was launched in 2017. In general, the project is aimed at identifying objects of cultural tourism in our country. The Turkistan region is the center of cultural and architectural monuments of Kazakhstan. There are 99 archeological monuments near the city of Turkistan, which shows the deep cultural layer of the ancient cities in the region (Yasawi, 2019).

The latest periods of Turkistan's ancient culture are directly linked to the Kazakh Khanate as the pantheon of Kazakh khans and biys (judges) was formed there (Kazakh people believe that visiting Turkistan is equivalent to a small hajj). These cultural objects in the city require conducting archaeological and ethnographic research.

In the Turkistan region, there are many state protected objects, which are currently being adapted for the development of cultural tourism. For example, the region's Aksu-Zhabagly nature reserve, which was created in 1926, is the first and oldest nature reserve in Kazakhstan, and its total area is 131,934 hectares. The list also includes the Sayram-Ugam national park, which covers an area of 150,000 hectares (Aksu-jabagly.kz, 2016). The ancient cities of Otrar and Sauran, and the mausoleums of Arystan Bab, Khoja Ahmed Yasawi and Domalak Ana are the main objects of cultural tourism.

In addition, in 2018, 27 museums of various types were registered in the Turkistan region. It is worth noting that the region's museums are the most visited museums in Kazakhstan. In 2018, 1,967,700 people visited museums of the region (Kazmuseum.kz, 2018).

The tourism funding programs in the region vary from year to year. For example, cultural monuments in Turkistan were included in the State Program "The revival of the historical centers of the Silk Road, the preservation and successive development of the cultural heritage of the Turkic-speaking countries" in 2011 (Adilet.zan.kz, 2011). In 2016, the general plan and development prospects of the city were considered within the framework of the "Old City of Turkistan"

ğının bugüne kadar ulaşması halkın etnik kültürüyle ilgilidir. Bu bağlamda, 2017 yılında Kazakistan topraklarındaki tüm kutsal mekânların ve tarihi anıtların incelenmesi için "Kutsal Kazakistan" projesi uygulanmaya başlanmıştır. Genel olarak, bu proje ülkedeki kültürel turizm noktalarının tanımlanmasını amaçlamaktadır. Öncelikle Kazakistan'daki kültürel ve mimari anıtlarının çoğunluğu Türkistan bölgesinde bulunmaktadır. Hâlihazırda Türkistan şehri yakınlarında 99 arkeolojik anıt mevcuttur (Yesevi, 2019). Bu, bölgedeki antik kentlerin kültür katmanının derinliğini göstermektedir.

Türkistan'ın tarihi kültürünün son aşamaları Kazak Hanlığı ile doğrudan bağlantılıdır ve orada Kazak hanlarının ve önemli şahsiyetlerinin mezarları yer almaktadır (geçmişte Kazaklar'ın inanişına göre Türkistan'ı ziyaret etmek "küçük hac" olarak görülmüştür). Şehirdeki tarihi mekânlar ilgili arkeolojik ve etnografik araştırmalar yapmayı gerektirmektedir.

Günümüzde Türkistan bölgesinde kültürel turizmin gelişmesi için birçok ulusal tarihi mekânlar bulunmaktadır. Örneğin, bölgede 1926 yılında kurulan Aksu-Jabagly Doğa Koruma Alanı, Kazakistan'daki en eski ve ilk doğa koruma alanıdır. Bu alan toplam 131,934 hektardır. Ayrıca bu liste yaklaşık 150 bin hektarlık Sairam-Ugam Milli Tabiat Parkı'nı da içermektedir (Aksu-jabagly, 2016). Nitekim Otrar ve Sauran antik kentlerinin yanı sıra, Arıstan Baba, Hoca Ahmet Yesevi ve Domalak Ana türbeleri ve diğer anıtlar kültürel turizmin ana ilgi çekici mekânlarıdır.

Ayrıca, 2018 yılı verilerine göre, Türkistan eyaletinde çeşitli 27 müze bulunmaktadır. Karşılıklı turist sayıları açısından bölge müzelerinin Kazakistan'daki en önde gelen müzelerden olduğu söylenebilir. 2018 yılında bölgedeki müzelere gelenlerin sayısı toplam 1,967,700 olarak kaydedilmiştir (Kazmuseum.kz, 2018).

Bölgedeki turizm sektörü her yıl çeşitli programlar tarafından finanse edilmektedir. Örneğin, 2011 yılında Türkistan şehrinin kültürel anıtları Kazakistan Cumhuriyeti'nin "İpek Yolu tarihi mekânlarının geliştirilmesi, Türk dili konuşan devletlerin kültürel mirasının korunması ve kazanımı" devlet progra-

project. The following data can be seen in the 2018-2020 budget investment project of the Turkistan region (before relocating the regional center). In 2018, 120 million tenge (\$317,760) was provided for the three-year period for the construction of tourist infrastructure on the shore of the Shardara water reservoir (Akimat of Turkestan Region, 2018). With regard to the investment project after transferring the regional center to the city of Turkistan, the project has been revised and new plans have been introduced. For example, under the 2019-2021 investment project, in 2019, 433 million tenge will be allocated from the regional budget for design estimates, while 3 billion tenge in 2020 and 6,9 billion tenge in 2021 will be spent on construction projects (Akimat of Turkistan Region, 2019). Most of these funds are intended to contribute to the region's prosperity and the development of tourism. For example, under the project, it is planned to construct more than 10 large cultural complexes in the city of Turkistan, including the Museum of Fine Arts of Turkistan, the Country of the Great Steppe Center, the Opera and Ballet Theater, the Center of the Turkic World, the Kultobe Open Air Museum, the City Amphitheater, cultural and recreational facilities within the Azret Sultan Historical and Cultural Reserve, and the Museum of Local History of the Turkistan Region. Most of these sites to be constructed are aimed at developing cultural tourism.

The Turkistan region will allocate 1,5 million tenge annually for tourist objects which are included in TOP 10 of the State Program for the Development of the Tourism Industry in the Republic of Kazakhstan until 2025 (Mks.gov.kz, 2018). In addition, the special cluster "Modernization of the Great Silk Road" in the southern regions of Kazakhstan is considered in the Concept of the Tourism Industry Development in Kazakhstan until 2025. The cluster includes the central and eastern parts of the Kyzylorda region, the southwestern and northwestern parts of the Turkistan region, and the southwestern part of the Zhambyl region (Adilet.zan.kz, 2017). The cluster "Modernization of the Great Silk Road" will be gradually expanded

mina dâhil edilmişken (Adilet.zan.kz 2011), 2016 yılında "Eski Türkistan" projesi çerçevesinde şehrin genel planı ve kalkınma perspektifleri ele alınmıştır. Türkistan eyaletinin (eyalet merkezi değişmeden önce belirlenen) 2018-2020 yıllara yönelik bütçe yatırım planında belli başlı önemli veriler şunlardır: Burada 2018 yılında eyalet düzeyinde sadece turizm amacıyla Şardara rezervuarının kıyısındaki turizm mühendislik ve altyapı sistemlerinin yapımına 3 yıl için 120 milyon tenge (317,760 dolar) bütçe ayrılmıştır (Türkistan Eyalet Valiliği, 2018). Eyalet merkezi Türkistan şehri olarak değiştikten sonra belirlenen yatırım planında ise, söz konusu proje revize edilerek yeniden planlanmıştır. Örneğin, 2019-2021 yıllarına yönelik yatırım planına göre, eyalet bütçesinden 2019 yılında tasarım çalışmaları için 433 milyon tenge, 2020 yılında inşaat çalışmaları için 3 milyar tenge ve 2021 yılında inşaat çalışmaları için 6,9 milyar tenge sağlanması öngörülmüştür (Türkistan Eyalet Valiliği, 2019). Söz konusu bütçenin çoğunluğunun eyaletin kalkınmasına ve turizmin gelişmesine yönelik olduğu bilinmektedir. Örneğin, sadece Türkistan şehrinde 10'dan fazla büyük kültürel kompleksin inşa edilmesi planlanmaktadır. Bunların arasında Türkistan Güzel Sanatlar Müzesi, "Büyük Bozkır Ülkesi" Merkezi, Opera ve Bale Tiyatrosu, "Türk Dünyası" Merkezi, "Kültöbe" Açık Hava Müzesi, Şehir Amfi Tiyatrosu, "Hazret Sultan" Tarihi ve Kültürel Koruma Alanı kapsamındaki kültürel turizm tesisleri ve Türkistan Eyaleti Yerel Tarihi Müzesi projeleri yer almaktadır. Bu inşaat projelerinin çoğu kültürel turizmin gelişimine yöneliktir.

Türkistan eyaletinin "Kazakistan Cumhuriyeti'nin 2025 Yılına Kadar Turizm Sektörünü Geliştirmeye Dair Devlet Programı'na" göre ilk onda yer alan turistik merkezlere yılda 1,5 milyon turist çekilmesi beklenmektedir (Mks.gov.kz, 2018). Söz konusu programda Kazakistan'ın güney bölgelerine yönelik "Büyük İpek Yolu'nun Canlanması" özel bir iş grubu olarak da belirlenmiştir. Bu iş kümesi, Kızılorda eyaletinin orta ve doğu kısmını, Türkistan eyaletinin güneybatı ve kuzeybatı kısmı ile Jambıl eyaletinin güneybatı kısmını kapsamaktadır (Adilet.zan, 2017). "Büyük İpek Yolu'nun Canlanması" iş kümesi adım adım

and described as “the heart of the Silk Road”. The cluster is also expected to contribute to the development of the tourism industry in the settlements along the Western Europe-Western China transport corridor. This, in its turn, will increase the competitiveness of the city of Turkistan through the development of the tourism and service industry and the use of information and communication technologies (Adilet.zan.kz, 2017). The main driving force of these programs is the Law of the Republic of Kazakhstan “On Tourist Activity”. Article 8, paragraph 3 of the Law contains the principle of “forming the perception on the Republic of Kazakhstan as a country favorable for tourism” (Online.zakon.kz, 2019). Based on this principle, ethno-tourism centers in the country are identified and appropriate measures are being taken.

According to the local administration of Turkistan, 1,542,000 tourists visited Turkistan in January-September 2018. 33,2 of them are tourists from near and far abroad. This shows that the number of tourists has increased by 5.6% compared to 2017. Moreover, the volume of services rendered to tourists was 3,936,000 tenge and made 4.9% of the city's GDP (Akimat of the city of Turkistan, 2019). The leading position of the city in cultural tourism is due to the fact that the adjacent cultural centers belong to the Otrar oasis. Meanwhile, there are plans for 2019 related to the development of tourism in the Turkistan region, such as the Tulip Path international festival organized by the Kazakh Tourism national company. As part of the festival, approximately 5,000 guests are expected to visit the Turkistan region, including about 1,000 foreign tourists. The main purpose of the event is to introduce the Aksu-Zhabagly and Sairam-Ugam nature parks in the Turkistan region and to promote the development of tourism in the region (Qazturism.kz, 2019). In addition, the international bus route Turkistan-Samarkand is planned to be launched in the first quarter of 2019, which will contribute to the development of the region's economy and tourism. It should be noted that the Silk Visa project initiated by Kazakhstan and Uzbekistan would give

genişletilecek ve “Büyük İpek Yolu’nun kalbi” olarak tanımlanacaktır. Bu bağlamda Batı Avrupa-Batı Çin Uluslararası Transit Koridoru güzergâhındaki yerleşim yerlerinde de turizm sektörünün gelişmesi beklenmektedir. Buna karşılık, Türkistan şehri ekonomisinin turizm-hizmet odaklı olarak gelişmesi ve bilgi-iletişim teknolojilerini kullanarak rekabet gücünü artırması hedeflenmektedir (Adilet.zan.kz, 2017). Bu programların ana itici gücü “Kazakistan Cumhuriyeti Turizm Hizmeti Yasası’ndan” kaynaklanır. Yasa’nın 8. maddesi 3. fıkrasında “Kazakistan Cumhuriyeti’nin turizm için uygun bir ülke olarak tanıtılması” belirlenmiştir (Online.zakon, 2019). Buna göre ülkedeki etno-turizm merkezleri tespit edilmekte ve ilgili önlemler alınmaktadır.

Türkistan Şehri Valiliği’nin verilerine göre, Ocak-Eylül 2018’de Türkistan şehrine gelen turist sayısı 1,542 milyon olmuşken, bunların 33,2 bini yurtdışından gelmiştir. Bu rakam 2017 yılının aynı dönemine göre turist sayısının %5.6 arttığını göstermektedir. Ayrıca, turistik hizmetlerin geliri 3,936 milyon tenge olarak şehir GSYH’nın %4.9’unu oluşturmuştur (Türkistan Şehri Valiliği, 2019). Şehrin kültürel turizm alanında lider konuma yükselmesi, oradaki bitişik kültürel merkezlerin Otırar vahasına ait olmasıyla da karakterize edilebilir. Ayrıca, 2019 yılına yönelik olarak Türkistan eyaletinde turizmin gelişmesi için birkaç plan hazırlanmıştır. Bunların arasında “Kazak Turizm” ulusal şirketi tarafından düzenlenen Uluslararası “Lale Yolu” Festivali dikkat çekmektedir. Festival kapsamında Türkistan eyaletine yaklaşık bin yabancı turist de dâhil olmak üzere toplam beş bin turistin geleceği beklenmektedir. Etkinliğin ana amacı Türkistan eyaletindeki Aksu-Jabagly ve Sairam-Ugam tabiat parklarını tanıtmak ve bölgede turizm gelişimini teşvik etmektir (Qazturism.kz, 2019). Ayrıca, 2019 yılı ilk çeyreğinde Türkistan-Semerkant arasında uluslararası otobüs güzergâhının açılması da planlanmaktadır. Bu, bölge ekonomisinin ve turizm sektörünün gelişmesine olumlu katkı sağlayacaktır. Kazakistan ve Özbekistan tarafından bu yıl başlatılması beklenen “İpek Vizesi” girişiminin de Türkistan eyaletindeki kültürel turizmin gelişmesine önemli bir ivme kazandıracağı söylenebilir (Dalanews,

an additional impetus to the development of cultural tourism in the Turkistan region this year (Dalanews.kz, 2018). Kyrgyzstan and Tajikistan intend to join the project in the future.

In general, cultural tourism has a special place in the tourist cluster of the Turkistan region. Its potential will be fully developed in the future. Obviously, this will serve not only for Kazakhstan's tourist industry, but also as an economic and cultural platform for all Central Asia. It will also have a positive impact on the social structure of the region's population.

References

Adilet.zan.kz (2015). Nation's Target - 100 Concrete Steps. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000100>. Accessed on 07.03.2019.

Adilet.zan.kz (2017). On Approval of the Concept of Development of the Tourism Industry of the Republic of Kazakhstan until 2023. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000406>. Accessed on 07.03.2019.

Adilet.zan.kz (2011). About the General Plan of the City of Turkestan of the South Kazakhstan Region. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1100000735>. Accessed on 12.03.2019.

Akimat of the city of Turkestan (2019). Directions of Development of Turkestan city. Retrieved from www.turakimat.gov.kz. Accessed on 09.03.2019.

Akimat of Turkestan Region (2018). List of Budget Investments for 2018–2020. Retrieved from www.ontustik.gov.kz. Accessed on 10.03.2019.

Akimat of Turkestan Region (2019). The list of Priority Budget Investments for 2019–2021. Retrieved from www.ontustik.gov.kz. Accessed on 10.03.2019.

Aksu-jabagly.kz (2019). National Preservation Fund. Retrieved from www.aksu-jabagly.kz; www.sugupp.kz. Accessed on 08.03.2019.

Dalanews.kz (2018). A Positive Impetus to the Development of Tourism in Turkestan: A

2018). Kırgızistan ve Tacikistan da gelecekte bu girişime katılmaya istekli bulunmaktadır.

Özet olarak, Türkistan bölgesinin turizm sektöründe kültürel turizmin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bölgedeki kültürel turizmin potansiyeli gelecekte çeşitli yönlerde gelişebilecektir. Bu, sadece Kazakistan'ın turizm endüstrisi için değil, aynı zamanda tüm Orta Asya için ekonomik ve kültürel bir platform olarak da hizmet edebilecektir. Ayrıca, bu gelişme bölge nüfusunun sosyal yapısı üzerine de olumlu etki yaratabilir.

Kaynaklar

Adilet.zan.kz (2015). Ulusun Planı - Beş Kurumsal Reformu Uygulamak İçin 100 Somut Adım. Alınan yer: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000100>. Erişim tarihi: 07.03.2019.

Adilet.zan.kz (2017). 2023 yılına Kadar Kazakistan Cumhuriyeti'nin Turizm Endüstrisi Gelişimi Kavramı. Alınan yer: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000406>. Erişim tarihi: 07.03.2019.

Adilet.zan.kz (2011). Güney Kazakistan Bölgesindeki Türkistan Şehrinin Genel Düzeni. Alınan yer: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1100000735>. Erişim tarihi: 12.03.2019.

Aksu-jabagly.kz (2019). Aksu Ulusal Koruma Fonu. Alınan yer: www.aksu-jabagly.kz. Erişim tarihi: 08.03.2019.

Dalanews.kz (2018). Türkistan Turizmi İçin Olumlu Dinamikler: Tek Orta Asya Vizesi Açılacak. Alınan yer: <https://dalanews.kz/42525>. Erişim tarihi: 12.03.2019.

Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Spor Bakanlığı (2018). 2025 Yılına Kadar Kazakistan Cumhuriyeti Turizm Endüstrisinin Gelişimi İçin Devlet Programı. Alınan yer: https://www.mks.gov.kz/uploads/files/2025_kz.doc. Erişim tarihi: 08.03.2019.

Kazmuseum.kz (2018). Güney Kazakistan Müzesi, Sıralamada Birinci Oldu. Alınan yer: www.kazmuseum.kz. Erişim tarihi: 09.03.2019.

Online.zakon.kz (2019). Kazakistan Cumhuriyeti'nin Turistik Faaliyet Kanunu. Alınan yer: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=51023618. Erişim tarihi: 07.03.2019.

Single Visa to Central Asia Will be Launched. Retrieved from <https://dalanews.kz/42525>. Accessed on 12.03.2019.

Kazmuseum.kz (2018). South Kazakhstan Museum Became the First in the Ranking. Retrieved from www.kazmuseum.kz. Accessed on 09.03.2019.

Ministry of Foreign Affairs Republic of Kazakhstan (2018). The State Program of the Tourism Industry of the Republic of Kazakhstan for 2019–2025. Retrieved from https://www.mks.gov.kz/uploads/files/2025_kz.doc. Accessed on 08.03.2019.

Online.zakon.kz (2019). The Law of the Republic of Kazakhstan Dated June 13, 2001 № 211-II About Tourist Activity in the Republic of Kazakhstan. Retrieved from https://online.zakon.kz/document/?doc_id=51023618. Accessed on 07.03.2019.

Qaztourism.kz (2017). Travel and Tourism Competitiveness Index (WEF) Survey. Kazakhstan Results. Retrieved from <https://www.qaztourism.kz/storage/app/media/analytics/IKPT.pdf>. Accessed on 07.03.2019.

Qaztourism.kz (2019). Our Projects. Retrieved from <https://qaztourism.kz/ru/festivals>. Accessed on 07.03.2019.

Stattur.ru (2018). Statistics and Overview of the Countries of the World. Retrieved from http://stattur.ru/statistics.php?cont_sel=kazakhstan#kazakhstan. Accessed on 07.03.2019.

Yasawi (2019). The Design Concept for the Development of the Museum "Aziret Sultan" for 2018–2022, Heritage of Yassawi, 2019, № 1–2.

Qaztourism.kz (2017). Seyahat ve Turizm Rekabet Endeksi (WEF) Değerlendirmesi. Alınan yer: <https://www.qaztourism.kz/storage/app/media/analytics/IKPT.pdf>. Erişim tarihi: 07.03.2019.

Qaztourism.kz (2019). Projelerimiz. Alınan yer: <https://qaztourism.kz/ru/festivals>. Erişim tarihi: 07.03.2019.

Stattur.ru (2018). İstatistik ve Dünya Ülkelerine Genel Bakış. Alınan yer: http://stattur.ru/statistics.php?cont_sel=kazakhstan#kazakhstan. Erişim tarihi: 07.03.2019.

Türkistan Eyalet Valiliği (2018). 2018-2020 Dönemi. 2010 yılı Bütçe Yatırım Projelerinin Listesi. Alınan yer: www.ontustik.gov.kz. Erişim tarihi: 10.03.2019.

Türkistan Şehri Valiliği (2019). Türkistan'ın Mevcut Durumu ve Gelişim Yönleri. Alınan yer: www.turakimat.gov.kz. Erişim tarihi: 09.03.2019.

Yesevi (2019). 2018-2022 Dönemi Azeret Sultan Rezerv Müzesi Geliştirme Taslağı. Yesevi Mirası 2019. - No: 1-2.

CAUSES OF PROFESSIONAL BURNOUT AMONG TEACHERS ÖĞRETMENLER ARASINDA PROFESYONEL TÜKENMİŞLİK ALGISININ NEDENLERİ

*Gulnar Nadirova **

The problem of professional burnout, although not a discovery of the 21st century, has nonetheless attracted the attention of not only researchers but also the public over the past decade. This is due to active social changes and multiple reforms in areas where the main functions are training, care, counseling, treatment or protection, that is, social professions. Burnout is a state of emotional, mental and physical exhaustion caused by excessive chronic stress (Polaczyk, 2016). This happens when a person feels depressed, loses interest or motivation, which prompted him/her to assume a certain role or function. The American psychoanalyst Herbert Freudenberg proposed the term 'burnout', and Christine Maslach and Susan Jackson in 1986 developed a technique for measuring it – Maslach Burnout Inventory (MBI), which is used today. Thus, it is not just a 'fashion trend' or 'media invention', but a real-life phenomenon studied by psychologists and sociologists. Experts identify three main components in the burnout phenomenon – emotional exhaustion, depersonalization, and reduced satisfaction with work (Weber & Jaekel, 2000).

Psych-emotional exhaustion, which is the main component of burnout, means the feeling of emotional emptiness and fatigue associated with one's own work. Depersonalization means a loss of interest, even a cynical attitude to the objects and results of the work. The reduction of professional achievements leads to a loss of confidence, an underestimation of competence and productivity. All this together can lead to a complete failure and withdrawal from the profession. Since most people spend a lot of time at work, where the greatest amount of stress occurs, the development of emotional burnout is attributed primarily to the atmosphere

Profesyonel tükenmişlik sorunu, 21. yüzyılın keşfi olmasa da, son on yılda sadece araştırmacıların değil toplumun da dikkatini çekmektedir. Bunun nedeni, aktif sosyal değişimler ve ana işlevlerin; eğitim, bakım, danışmanlık, tedavi veya koruma, yani sosyal mesleklerin bulunduğu alanlarda yapılan çoklu reformlardır. Tükenmişlik, aşırı ve kronik stresin neden olduğu duygusal, zihinsel ve fiziksel yorgunluk halidir (Polaczyk, 2016). Bu durum, kişinin kendini depresyonda hissettiğinde, ve onu belirli bir rol veya işlev üstlenmeye iten motivasyonunu veya ilgisini kaybettiğinde olur. ABD'li psikanalist Herbert Freudenberg "tükenmişlik" terimini önermiştir ve 1986'da Christine Maslach ve Susan Jackson, bunu ölçmek için Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) adlı bir teknik geliştirmişlerdir ve bu teknik günümüzde de kullanılmaktadır. Dolayısıyla, bu, sadece bir "moda trend" veya "medya icadı" değil, aynı zamanda psikologlar ve sosyologlar tarafından araştırılan gerçek bir yaşam olgusudur. Uzmanlar, tükenmişlik fenomeninde; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve işten memnuniyetin azalması gibi üç ana bileşeni tanımlamaktadırlar (Weber ve Jaekel, 2000).

Tükenmişliğin temel bileşeni olan psiko-duygusal tükenme, kişinin kendi çalışmasıyla ilişkili duygusal boşluk ve yorgunluk hissi anlamına gelmektedir. Duyarsızlaşma, ilgi kaybı ve hatta çalışma objelerine ve sonuçlarına yönelik alaycı bir tutum anlamına gelmektedir. Mesleki başarıların küçümsenmesi, güven kaybına, yeterliliğin ve verimliliğin de azalmasına yol açmaktadır. Bütün bunlar bir araya geldiğinde tamamen başarısızlığa ve meslekten çekilmeye yol açabilir. Çoğu insan, en fazla stresin gerçekleştiği ortam olan iş ortamında çok fazla zaman harcadığı için, duygusal tükenmişliğin gelişimi öncelikle iş atmosferine ve çalışma koşulla-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. gulnad@mail.ru

and working conditions.

It is easy to assume that this may lead schoolteachers, for example, to heightened aggression or, on the contrary, complete indifference to children, periodic anxiety and fear of superiors, parents, and children themselves, a decrease or loss in work productivity (Larin, 2018).

A school expert and columnist for The Guardian Laura McNerney in her online survey of 2,500 schoolteachers and users found that 17% of teachers were struggling with exhaustion at the time of the survey. Her main findings show that teacher burn-out can be caused by several factors: heavy workload, rapidly changing educational programs, classroom discipline issues, lack of support from the administration, and financing problems (McNerney, 2018).

Schoolteachers have a persistent feeling that they are only minor cogs in the huge mechanism of a despotic educational system, where a rigid hierarchy reigns. In fact, teachers do not take any important decisions at school. Very often, teachers have to listen to statements that teachers are attendants: "If you don't like it, look for another job". All major decisions, both right and wrong, are made in committees, departments, and ministries. Sometimes the situation is aggravated by bullying, from which teachers, as it turns out, suffer as much as pupils (Petrov, 2019).

A study conducted by experts from the University of York, in which 4,500 teachers of higher education were interviewed, found that 'fatigue from change' was a major factor in academic stress. Six out of 10 people said it was too difficult for them to cope with the large number and rapid pace of change. One of the lecturers noted that "changes are being made without consultation or discussion with teachers" and that "many of them seem random and poorly thought out," adding "he no longer understands his roles and responsibilities". As a rule, the atmosphere of negativity very quickly covers the entire organization, which risks losing its best staff and failing to implement change initiatives.

Teachers who are very fatigued by a change are not capable of innovation and

rına bağlanmaktadır.

Bu, öğretmenlerin, örneğin, artan saldırıganlığa veya tam tersine, çocuklara karşı tam bir ilgisizliğe, sürekli kaygı ile üstlerine, ebeveynlere ve çocuklara yönelik korkuya, iş verimliliğinde bir azalmaya veya tümünden kayba neden olabilir (Larin, 2018).

Okul eğitimi uzmanı ve The Guardian gazetesinde köşe yazarı olan Laura McNerney'in internet ortamında 2,500 öğretmen ve anket kullanıcısı ile yaptığı anket sonucuna göre katılımcıların %17'sinin anket yapıldığı sırada bitkinlikle mücadele ettikleri bilgisi bulunmaktadır. Araştırmanın ana sonuçları arasında, öğretmenlerin yoğun iş yükü, sürekli değişmekte olan eğitim müfredatı, sınıf içi disiplin konuları, finansal sorunlar ile idareden yeterli desteği alamama olarak ifade edilen çeşitli sorunlar yer almaktadır (McNerney, 2018).

Okul öğretmenleri, katı bir hiyerarşiye sahip eğitim sistemi içerisinde kendilerini sadece küçük bir çarkın dişleri olarak görme konusunda ısrarcı bir duyguya sahiptirler. Okulları için önemli kararlar al(a)mamaktadırlar. Genelde öğretmenlerin birer 'görevli çalışan' olarak görüldüğü ve çalışma koşullarını beğenmedikleri takdirde işlerinden ayrılabilceği dile getirilmektedir. Dahası tüm kararlar doğru veya yanlış komitelerde, bölümlerde ve bakanlıklar düzeyinde alınmaktadır. Bazı durumlarda olayların alevlenerek öğretmenlerin de öğrenciler gibi kaba davranışlara maruz kalmakta olduğu belirtilmektedir (Petrov, 2019).

York Üniversitesi tarafından 4,500 yükseköğretim öğretmenin katılımı ile yapılan mülakatların sonuçları arasında akademik strese en çok neden olan sebeplerden birisi değişimden kaynaklanan yorgunluk olarak belirlenmiştir. Her on kişiden altısı, çok sayıda ve hızlıca yapılan değişikliklere ayak uyduramadıklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerden birisinin söylemine göre, değişiklikler öğretmenlere danışılmadan yapılmakta, ve bazı değişiklikler gelişigüzel ve yeterince iyi hazırlanmamış görünmekte ve bu tür durumlar kendi iş tanımı ve sorumluluklarını anlamalarını zorlaştırabilmektedir. Genellikle, olumsuzluk atmosferi çok hızlı bir şekilde tüm organizasyonu kapsayabilir ve bu, en

decision-making, are not interested in efficiency, and are passive and apathetic. There is no doubt that all these phenomena have a negative impact on the personal lives of teachers. Meanwhile, the health and effectiveness of the teaching staff at all levels of the education system are vital for the sustainability and progress of society. That is why the ministry, school administrations and universities should take the problem seriously and manage more effectively during periods of transition and uncertainty to protect the wellbeing and effectiveness of their employees (Kinman, 2017).

The policy of increasing all types of pressure, using teachers as an additional resource in areas not directly related to their professional activities, increasing the requirements for their competences without providing opportunities for improvement and acquiring new skills inevitably leads to endemic stress, alienation, negative psychophysical reactions of precisely those groups of society who are responsible for its social wellbeing.

It must be said that where these alarming trends are realized and studied, certain measures are taken to avoid harmful effects of employee burnout, although this is more characteristic of large business corporations than of educational institutions. Alternative work models already exist, as well as measures to provide free time for employees, which are aimed at making them more productive as a whole. As one of the solutions to the problem, some global manufacturers and governments are beginning to solve this problem. For example, German companies, including Volkswagen, Puma, and BMW, banned the use of email during off-hours. As German Minister of Labor and Social Affairs Ursula von der Leyen, who held this position when the changes took effect, said, "It's in the interests of employers that workers could safely disconnect from their work; otherwise, they will eventually burn" (Schell, 2014).

In Kazakhstan, like in other countries of the world with market economy, many teachers face growing demands of students and parents at all levels of education and re-

iyi personellerini kaybetme ve değişim girişimlerini uygulamada başarısız olma riski taşımaktadır.

Sürekli bir biçimde yapılan değişikliklerden yorulan öğretmenlerin yenilikçi olma ve karar verme yeteneklerinin azaldığı gözlemlenmekte, ve verimli çalışmadan uzaklaşarak olaylara pasif ve ilgisiz kaldıkları bilinmektedir. Tüm bu bahsi geçen durumların öğretmenlerin kişisel yaşamlarına da olumsuz etkileri bulunmaktadır. Öte yandan, öğretmen kadrosunun sağlığı ve verimliliği tüm eğitim seviyelerinde, toplumun sürdürülebilir kalkınma süreçleri için hayati bir öneme sahiptir. Bu yüzden bakanlık, okul idareleri ve üniversiteler, çalışanlarının refahını ve etkinliğini korumak için geçiş ve belirsizlik dönemlerinde sorunları ciddiye almalı ve daha etkin bir şekilde yönetmelidir (Kinman, 2017).

Öğretmenleri mesleki faaliyetleriyle doğrudan ilgili olmayan alanlarda ek bir kaynak olarak kullanarak onlara yönelik her türlü baskıyı artırma politikası, onlara bu işler için gerekli olan yeni beceriler edinme imkânlarını sunmadan artırılan talepler, yaygın bir stres, yabancılaşma ve toplumun sosyal sağlığından sorumlu olan bir grubu olumsuz psikofizik reaksiyonlara sürüklemektedir.

Bu endişe verici eğilimlerin gerçekleştiği ve incelendiği yerlerde, çalışanların tükenmişliğinin zararlı etkilerinden kaçınmak için bazı önlemler alındığı söylenebilir, ancak bu tür olayların eğitim kurumlarından daha çok, büyük işletmelerde yaşanan hadiselerin özelliklerine uygun olduğu da ifade edilmelidir. Alternatif iş modelleri esasen hâlihazırda mevcut olup, çalışanlara serbest zaman sağlamaya yönelik önlemler, çalışanları daha üretken kılmayı amaçlamaktadır. Bu sorunun çözümü konusunda bazı küresel sanayiciler ile hükümetler, mesele üzerinde çalışmaktadır. Örnek olarak Volkswagen, Puma, ve BMW gibi Alman firmaları mesai saatleri dışında elektronik posta kullanımını yasaklamışlardır. Bu değişikliğin yapıldığı sırada Alman Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı olan Ursula von der Leyen, "Çalışanların güvenli bir şekilde işlerinden uzak durmaları, işverenlerin çıkarları doğrultusundadır, çünkü eğer sürekli çalışırlarsa bu, er ya da

lated instability of work. Therefore, it is necessary to look for effective solutions of this social problem, the negative impact of which on society is difficult to measure in numbers and cost. This is especially difficult if society is not ready to recognize the seriousness and relevance of this problem. First, it is necessary to realize the fact that the productivity, wellbeing, creativity, and health of human capital largely depend on the solution of the problem of professional burnout. Then it is necessary to create and maintain a healthy working environment that can be directed to the prevention and treatment of the burnout syndrome, which implies the observance of certain conditions, such as, for example, the availability of high-quality communication, cooperation, truly meaningful, not just in words, recognition of the teacher status, joint decision-making, genuine and not formal leadership, etc.

In December 2018, a letter from an elementary school teacher with 28 years of experience was published in social networks, in which the author spoke frankly about the difficulties of working at school, including the shortcomings of education standards, excessive checks, and lack of free time and, very importantly, the need for psychological assistance to teachers. She writes that today a teacher is systematically exposed to stress and aggression on the part of parents, children and regulatory bodies. A teacher is the most 'unprotected creature' in education, she said. That is why young teachers do not stay long at school.

In June 2019, it is planned to adopt a new law on the status of a teacher, which, as stated, should raise the prestige of the teaching profession and its status in Kazakhstani society. Probably, the time has come for our society to pay attention to the problems of the most patient and unprotected part of the intelligentsia, from whom everyone expects a lot, without giving anything in return.

References

Kinman Gail (2017). Career Advice: Does Change Fatigue Risk Academic Burnout? Endless Bureaucratic Reorganizations in Universities are Increasing Stress Levels of

geç tükenmişliğe yol açacaktır" ifadelerini kullanmıştır (Schell, 2014).

Pazar ekonomisine sahip Dünya'nın çeşitli ülkelerinde olduğu gibi Kazakistan'da da pek çok öğretmen farklı eğitim seviyelerinde öğrencilerin ve velilerinin giderek artan talepleri ile bu nedenlere bağlı olarak iş hayatlarında dengesizliklerle karşılaşmaktadırlar. Bu yüzden toplum üzerinde olumsuz etkileri sayılarla ifade edilemeyecek durumdaki bu sosyal sorunun çözümüne yönelik etkili çözümleri aramak gerekmektedir. Dahası, eğer toplum bu sorunun ciddiyetini kabul etmeye hazır olmadığı takdirde, çözüm önerileri geliştirmek çok daha zor olacaktır. Öncelikli olarak, verimlilik, refah, yaratıcılık ve insan sermayesinin sağlığı profesyonel tükenmişlik sorununun çözümünde yatmaktadır. Bunun ötesinde, sağlıklı bir iş ortamının yaratılması ve sürekliliğinin devam ettirilmesi, tükenmişlik sendromunun etkilerine karşı durulması konusunda yardımcı olabilir. Çözümler arasında, ileri kalitede iletişim ve işbirliği ile, öğretmenlerin gerçek anlamda hak ettikleri statünün tanınması, ve ortak karar verme konularında adımların atılması yer almaktadır.

Kazakistan'da, Aralık 2018'de 28 yıllık tecrübesi bulunan bir ortaokul öğretmeni, sosyal medyada kendi deneyim ve tecrübelerini açık sözlülükle paylaşmıştır. Söz konusu yayında, okullarda karşılaşılan eğitim standartlarındaki eksiklikler, aşırı kontrol, boş zaman yetersizliği ile en önemlilerinden birisi olan öğretmenlere psikolojik destek konuları ifade edilmektedir. Kendisinin ifadesine göre, öğretmenler sistematik olarak veli, çocuklar ve idari kurumlar ile ilgili konularda stres ve saldırganlığa maruz kalmaktadır. Dahası, eğitim sistemi içerisinde öğretmenlerin en korumasız varlıklar olduklarını belirtmektedir. Bu yüzden genç öğretmenlerin okullarda uzun süre çalışmadıklarını vurgulamaktadır.

Haziran 2019'da Kazakistan'da öğretmen statüsü hakkında yeni bir kanunun kabul edilmesi planlanmaktadır. Bu tasarı ile öğretmenlik mesleğinin prestiji ile toplum içerisindeki yerinin artırılması hedeflenmektedir. Belki de, herkesin çok fazla şey beklediği ama karşılığında pek bir şey vermediği entelektüel kesimin en korunmasız ve sabırlı kesiminin sorunlarına toplumun ilgi gösterme

Academics. Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/news/career-advice-does-change-fatigue-risk-academic-burnout>. Accessed on 27.03.2019.

Larin Nikita Andreevich (2018). The Phenomenon of Emotional Burnout in the Multicultural Environment of Educational Institutions. Retrieved from <https://bgscience.ru/getpdf/21439225>. Accessed on 27.03.2019.

Mcinerney Laura (2018). How Common is Burnout in the Teaching Profession?. Retrieved from <https://schoolsweek.co.uk/how-common-is-burnout-in-the-teaching-profession/>. Accessed on 27.03.2019.

Petrov Ivan (2019). There Will Be Nothing for the Student, and the Teacher is Always Wrong. What is Wrong With Our Education? Russian Culture Fund. Retrieved from <https://www.pravmir.ru/ucheniku-nichego-ne-budet-a-uchitel-vsegda-ne-prav-chto-ne-tak-s-nashim-obrazovaniem/>. Accessed on 27.03.2019.

Polaczyk Justyna (2016). How to Fight Burnout Syndrome and Fall in Love With Your Job Again. Retrieved from <https://www.livechat-inc.com/blog/burnout-syndrome/>. Accessed on 27.03.2019.

Schell Patience (2014). Work Less, Do More, and Live Better. Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/features/work-less-do-more-live-better/2014929.article>. Accessed on 27.03.2019.

Weber Andreas and Jaekel Reinhard (2000). Burnout Syndrome: A Disease of Modern Societies?. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11198677>. Accessed on 27.03.2019.

vakti gelmiştir.

Kaynaklar

Kinman Gail (2017). "Değişim Yorgunluğu Akademik Tükenmişlik Riskini Artırır mı?" Üniversitelerdeki Bitmeyen Bürokratik Dönüşümler, Bilim İnsanları Arasındaki Stres Seviyesini Artırmaktadır. Alınan yer: <http://www.timeshighereducation.com/news/career-advice-does-change-fatigue-risk-academic-burnout>. Erişim tarihi: 27.03.2019.

Larin Nikita Andreevich (2018). Eğitim Kurumlarının Çok Kültürlü Ortamında Duygusal Tükenmişlik Olgusu. Yaşayan Psikoloji 5 (2), ss. 165-172. Alınan yer: <https://bgscience.ru/getpdf/21439225>. Erişim tarihi: 27.03.2019.

Mcinerney Laura (2018). Öğretmenlik Mesleğinde Tükenmişlik Ne Kadar Yaygındır? Alınan yer: <https://schoolsweek.co.uk/how-common-is-burnout-in-the-teaching-profession/> Erişim tarihi: 27.03.2019.

Petrov Ivan (2019). Öğrencilere Birşey Olmaz iken Her Zaman Öğretmenlerin Yanlış Bulunma Durumu. Eğitim Sistemimizde Yanlış Olan Nedir? Rus Kültür Fonu. Alınan yer: <https://www.pravmir.ru/ucheniku-nichego-ne-budet-a-uchitel-vsegda-ne-prav-chto-ne-tak-s-nashim-obrazovaniem/>. Erişim tarihi: 27.03.2019.

Polaczyk Justyna (2016). Tükenmişlik Sendromu ile Nasıl Başa Çıkılır ve Tekrar Nasıl İşinize Aşık Olunur. Livechat Blogu. İşletme Psikolojisi. Alınan yer: <https://www.livechatinc.com/blog/burnout-syndrome/>. Erişim tarihi: 27.03.2019.

Schell Patience (2014). Daha Az Çalış, Daha Fazlasını Yap ve Daha İyi Yaşa. Alınan yer: <https://www.timeshighereducation.com/features/work-less-do-more-live-better/2014929.article>. Erişim tarihi: 27.03.2019.

Weber Andreas ve Jaekel Reinhard (2000). Tükenmişlik Sendromu: Modern Toplumlarda Bir Hastalık? Occup. Med. 50 (7) ss. 512-517. Alınan yer: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11198677>. Erişim tarihi: 27.03.2019.

KAZAKH STUDENTS IN CHINA: RECENT DEVELOPMENTS AND TRENDS ÇİN'DEKİ KAZAK ÖĞRENCİLER: SON GELİŞMELER VE EĞİLİMLER

*Azhar Serikkaliyeva **

China has one of the most extensive higher education systems in the world: as of 2017, there were over 2,500 universities with about 38 million students. As the country's role increases in world affairs, China promotes internationalization of its higher education. On the other hand, growing outside interest in the Chinese culture and language is a global trend that confirms the rising political and economic influence of China. Chinese universities demonstrate impressive results in the world university rankings, one of the main criteria of which is the foreign student enrollment. Currently, China is the third top destination for international students after the United States and the United Kingdom. The Chinese government is strongly committed to turning the country into a global leader as the destination for foreign students and pursues the policy of education internationalization. This policy is believed to promote China's international image, enhance the country's soft power and facilitate Chinese investment and business activities abroad. Institutionally, a long-term plan to "go out" for the period of 2010-2020 was formulated for the education sector. As part of the 13th Five Year Plan, China's Ministry of Education tasked the higher education institutions to improve training of personnel, launch outreach programs, increase educational exchanges, and expand scholarships for foreign students.

The implementation of the Belt and Road Initiative (BRI) has boosted China's education internationalization efforts. In 2014, the Silk Road Education Alliance was formed with over 100 educational institutions to expand educational opportunities among the BRI countries. In 2016, the State Council of Chi-

Çin, dünyadaki en kapsamlı yükseköğretim sistemlerinden birine sahiptir: 2017 itibarıyla ülkede yaklaşık 38 milyon öğrencisi olan 2,500'den fazla üniversite bulunmaktadır. Ülkenin uluslararası ilişkilerde rolü arttıkça Çin, yükseköğretimin uluslararasılaşmasını desteklemektedir. Öte yandan, Çin kültürüne ve diline ilginin artması, Çin'in artan politik ve ekonomik etkisini doğrulayan küresel bir eğilimdir. Çin üniversiteleri, dünya üniversite sıralamalarında etkileyici sonuçlar almakta ve bu sıralamaların önemli kriterlerinden biri de yabancı öğrenci kaydı olarak öne çıkmaktadır. Şu anda Çin, ABD ve İngiltere'den sonra uluslararası öğrencilerin tercih ettiği üçüncü sıradaki ülke durumundadır. Çin hükümeti, ülkeyi yabancı öğrenciler için bir cazibe merkezi haline getirerek bu alanda küresel bir lider haline gelmeye kararlıdır ve bu çerçevede eğitimde uluslararasılaşma politikası izlemektedir. Bu politikanın Çin'in uluslararası imajını desteklediğine, ülkenin yumuşak gücünü geliştirdiğine ve Çin'in yurtdışındaki yatırım ve ticari faaliyetlerini kolaylaştırdığına inanılmaktadır. Kurumsal olarak, eğitim sektöründe 2010-2020 dönemi için "dışa açılma" konusunda uzun vadeli bir plan oluşturulmuştur. Ülkenin 13. Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında Çin Eğitim Bakanlığı, yükseköğretim kurumlarına personel eğitimini iyileştirme, sosyal yardım programları başlatma, değişim programlarını artırma ve yabancı öğrenciler için bursları genişletme görevini vermiştir.

Kuşak ve Yol Girişimi'nin (KYG) uygulanması, Çin'in eğitimin uluslararasılaşmasına yönelik çabalarını da artırmıştır. 2014 yılında KYG ülkeleri arasında eğitim fırsatlarını genişletmek için 100'den fazla eğitim kurumu ile İpek Yolu Eğitim Birliği kurulmuştur. 2016

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. serikkaliyeva@gmail.com

na adopted a five-year plan to expand academic cooperation and strengthen educational interoperability with the BRI countries, including through introducing 10,000 Silk Road scholarships annually. Other measures included educational fairs, exchange programs, and joint educational and research initiatives. As a result of this policy, in 2017, a total of 489,200 foreign students from 204 countries studied in Chinese higher education institutions, a more than 50% increase compared with 2010, including 317,200 students from the BRI countries, or 64.85% of all foreign students. Chinese government scholarships have become a decisive factor that encourages students to study in China. In 2017, 58,600 students from 180 countries (11.97%) studied in China on Chinese government scholarships, while 430,600 international students (88.03%) were self-funded (Ministry of Education of China, 2018). It is worth noting that government scholarships for foreign students are mostly issued for programs devoted to the study of the Chinese language since China traditionally values its language as a heritage of the Chinese civilization and a key to understanding its culture.

Kazakhstan and China formed a system of intergovernmental educational cooperation following the visit of Chinese President Hu Jintao to Kazakhstan in June 2003, when the ministries of education of the two countries signed an agreement on cooperation in the field of education and an agreement on providing 20 million yuan worth educational grants to Kazakh citizens. In 2006, the parties signed an agreement on mutual recognition and equivalence of education documents, degrees and academic titles, as well as an agreement on the opening of the first Confucius Institute in Kazakhstan. The same year, educational grants were also provided to citizens of Kazakhstan to study at Chinese universities within the framework of the Shanghai Cooperation Organization. In 2009, the 2003 agreement was amended to increase the number of students participating in the annual intergovernmental exchange program from 20 to 100 people.

This change indicated a growing mutual

yılında Çin Devlet Konseyi, yılda 10,000 adet "İpek Yolu Bursu" vererek akademik işbirliğini genişletmek ve eğitim alanında KYG ülkeleriyle birlikte çalışabilirliği güçlendirmek için beş yıllık bir planı kabul etmiştir. Alınan diğer önlemler arasında eğitim fuarları, değişim programları ve ortak eğitim ve araştırma girişimleri gibi faaliyetler yer almaktadır. Bu politika sonucunda, 2017 yılında KYG ülkelerinden 317,200 öğrenci (tüm yabancı öğrencilerin %64,85'i) ve toplamda 204 ülkeden 489,200 yabancı öğrenci Çin yükseköğretim kurumlarında eğitim görmüştür. Bu, 2010'a kıyasla %50'den fazla bir artış anlamına gelmektedir. Çin hükümeti bursları, öğrencileri Çin'de okumaya teşvik eden belirleyici bir faktör haline gelmiştir. Ne var ki, 2017 yılında 180 ülkeden 58,600 öğrenci (%11,97) Çin'de Çin devlet bursları ile eğitim alırken, 430,600 uluslararası öğrenci (%88,03) de kendi masraflarını karşılayarak eğitim görmüştür (Çin Eğitim Bakanlığı, 2018). Yabancı öğrencilere yönelik devlet burslarının çoğunlukla Çin dili çalışmaları ile ilgili programlar için verildiği belirtilmelidir. Zira Çin, geleneksel olarak dilini Çin medeniyetinin miras ve kültürünü anlamının anahtarı olarak değerlendirmektedir.

Çin Devlet Başkanı Hu Jintao'nun Haziran 2003'te Kazakistan'a yaptığı ziyarette iki ülkenin eğitim bakanlıklarının eğitim alanında işbirliği anlaşması ile Kazak vatandaşlarına 20 milyon yuan değerinde eğitim bursları sağlama anlaşmasını imzalamasının ardından Kazakistan ve Çin, hükümetler arası eğitim işbirliği sistemi kurmuştur. 2006'da taraflar, eğitim belgelerinin, derecelerin ve akademik unvanların karşılıklı tanınması ve denkliği ile birlikte, Kazakistan'da ilk Konfüçyüs Enstitüsü'nün açılmasına dair bir anlaşma da imzalamıştır. Aynı yıl Şangay İşbirliği Örgütü çerçevesinde Kazakistan vatandaşlarına Çin üniversitelerinde okumak için eğitim bursları verilmiştir. 2009 yılında hükümetler arası değişim programına katılan öğrenci sayısını 20'den 100 kişiye çıkarmak için 2003 tarihli anlaşmada değişiklik yapılmıştır.

Bu değişiklik, değişim programlarına karşılıklı ilginin arttığını göstermiştir. Değişiklikle, Çin'de eğitim görme Kazakistan vatandaşları için daha uygun bir hale getirilmiştir.

interest for educational exchange, and education in China has become available for Kazakhstani citizens. In addition to the Chinese side's efforts to improve access to information about studying in China, Chinese universities started to advertise themselves at schools and higher education institutions in Kazakhstan and accept Kazakh students based on a high school diploma, without demanding a Unified National Testing certificate. As more and more Kazakhstani students preferred to get higher education in China, a number of companies appeared acting as intermediaries between Chinese and Kazakh universities and providing services to applicants. Today, the top three of these companies include "My China", "Your China" and "China Study". As a result, since 2008, Kazakhstan is among the top 10 countries sending students to China, along with South Korea, Thailand, Pakistan, the United States, India, Russia, Japan, Indonesia and Laos (Ministry of Education of China, 2018).

During the last decade, the number of Kazakh students in China has increased year by year. In the 2003-2004 academic year, only 20 Kazakh students studied in China under the intergovernmental exchange program. After signing the above mentioned agreements, the number of students from Kazakhstan in all types of programs (governmental, corporate, self-funded) began to increase dramatically and reached 7,874 in 2010. Then, the number continued to rise: 8,287 in 2011, 9,657 in 2013, and 11,764 in 2016. According to the Ministry of Education of China, there were 17,600 Kazakh students registered in China in 2018 (Zlobin, 2019). Students from Kazakhstan mainly study technical disciplines such as oil exploration and extraction, engineering, construction and transport, as well as social sciences.

Thus, the educational migration from Kazakhstan to China shows continuous growth dynamics. Along with the availability of scholarships and China's economic boom, Chinese education has become attractive for Kazakh youth for a number of other reasons. According to the 2015 survey (Koshanova et al., 2016) of Kazakh students studying in China made by domestic researchers,

Çin tarafının Çin'de eğitime erişimi artırma çabalarına ek olarak Çin üniversiteleri, Kazakistan'daki okullarda ve yükseköğretim kurumlarında kendilerini tanıtmaya, ve Kazak öğrencileri, Birleşik Ulusal Test Sertifikası talep etmeden, lise diploması ile kabul etmeye başlamıştır. Gittikçe daha fazla sayıda Kazakistanlı öğrenci Çin'de yükseköğretim görmeyi tercih ettiğinden, Çin ve Kazak üniversiteleri arasında aracı olarak görev yapan ve başvurulara hizmet veren çok sayıda şirket ortaya çıkmıştır. Söz konusu şirketlerin en önemlileri arasında "My China", "Your China" ve "China Study" gibi üç şirket bulunmaktadır. Sonuç olarak, 2008'den beri Kazakistan; Güney Kore, Tayland, Pakistan, ABD, Hindistan, Rusya, Japonya, Endonezya ve Laos ile birlikte Çin'e öğrenci gönderen ilk 10 ülke arasında yer almaktadır (Çin Eğitim Bakanlığı, 2018).

Son on yılda Çin'deki Kazak öğrencilerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. 2003-2004 eğitim-öğretim yılında hükümetler arası değişim programı kapsamında Çin'de yalnızca 20 Kazak öğrenci okumuştur. Yukarıda belirtilen anlaşmalar imzalandıktan sonra her türlü programda (devlet, şirket, öğrencinin kendi kaynakları ile finanse edilen eğitim faaliyetleri) Kazakistan'dan gelen öğrenci sayısı çarpıcı bir şekilde artmaya başlamış ve 2010 yılında 7,874'e ulaşmıştır. Bundan sonra da rakam artmaya devam etmiş; 2011'de 8,287, 2013'te 9,657 ve 2016'da 11,764 olmuştur. Çin Eğitim Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, 2018'de Çin'de kayıtlı 17,600 Kazak öğrencisi eğitim görmektedir (Zlobin, 2019). Kazakistan'dan gelen öğrenciler, çoğunlukla petrol arama ve çıkarma, mühendislik, inşaat ve ulaştırma gibi teknik disiplinleri ve sosyal bilimleri okumaktadır.

Bu nedenle, Kazakistan'dan Çin'e yapılan eğitim göçü, sürekli bir büyüme dinamiği göstermektedir. Burs imkânları ve Çin'in hızlı ekonomik büyümesi ile birlikte, Çin eğitimi bir takım diğer nedenlerin de desteğiyle Kazak gençleri için cazip hale gelmiştir. Çin'de eğitim gören Kazak öğrencileri için yerli araştırmacılar tarafından yapılan 2015 tarihli bir ankete göre, ankete katılanların %49,6'sı Çin'i seçmenin birincil nedeni olarak Çin'deki yabancı öğrenciler için oluşturulan rahat ça-

49.6% of respondents indicated comfortable study conditions created for foreign students in China (visa support, good dormitories, emergency support, etc.), as the primary reason to choose China. The second important factor mentioned by 45% of respondents is the affordable cost of Chinese education and low living expenses. 41.8% of students believe that Chinese education is of higher quality, and 39.1% consider it to be prestigious. 29.5% won Chinese scholarships, while 26.5% explain their decision to study in China by affection to the country, its culture and way of life. 25.6% followed recommendations of their friends, and 24.3% were attracted by level of security in China. The geographical proximity to Kazakhstan was one of the factors in favor of China for 23.8% of respondents.

Regarding Chinese educational institutions preferred by Kazakh students, it should be noted that they do not always choose the leading universities of China. Often they choose regional universities that are geographically close to Kazakhstan, as well as universities where requirements for foreign students are not so strict. The majority of Kazakh students study in large Chinese cities such as Xi'an (32.2%), Beijing (20.9%), Shanghai (7.4%), Guangzhou (4.3%), Lanzhou (3.1%), Urumchi (2.9%), and Dalian (2.2%). Currently, five Confucius institutes operate in Kazakhstan: two in Almaty and one in each of Nur-Sultan, Karagandy and Aktobe. These institutes offer Chinese language courses, which allow students to pass China's HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi) state exam for the certification of proficiency in the Chinese language, which is necessary to pursue higher education in China.

In conclusion, the development of educational ties between Kazakhstan and China is a natural process resulting from the dynamic development of China-Kazakhstan political and economic cooperation, as well as growing people-to-people communications. For China, education internationalization is one of the ways to enhance the country's international reputation and to provide an alternative to the Western system. For Kazakhstan, interaction with Chinese uni-

versities (vize desteği, iyi yurtlar, acil durum desteği, vb.) belirtmiştir (Koshanova vd., 2016). Ankete katılanların %45'i tarafından belirtilen ikinci önemli faktör ise, Çin eğitiminin uygun maliyeti ve ülkedeki düşük yaşam giderleridir. Öğrencilerin %41,8'i Çin eğitiminin yüksek kaliteli olduğuna inanmakta ve %39,1'i de söz konusu eğitimin prestijli olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin %29,5'i Çin bursu kazanmış, %26,5'i ise Çin'de çalışma kararını ülkeye, kültürüne ve yaşam biçimine sevgiyle açıklamıştır. Öğrencilerin %25,6'sı arkadaşlarının tavsiyelerini dinlemiş ve %24,3'ü Çin'deki güvenlik seviyesinden etkilenmiştir. Kazakistan'a olan coğrafi yakınlık, katılımcıların %23,8'i için Çin lehine olan faktörlerden biri olmuştur.

Kazak öğrencilerin tercih ettiği Çin eğitim kurumlarına gelince, öğrencilerin her zaman Çin'in önde gelen üniversitelerini seçmediklerine dikkat edilmelidir. Genellikle, Kazak öğrenciler Kazakistan'a coğrafi olarak yakın olan bölgesel üniversiteleri ve yabancı öğrenciler için şartların çok katı olmadığı üniversiteleri seçmektedirler. Kazak öğrencilerin büyük çoğunluğu, Xi'an (%32,2), Pekin (%20,9), Şanghay (%7,4), Guangzhou (%4,3), Lanzhou (%3,1), Urumçi (%2,9) ve Dalian (%2,2) gibi büyük Çin şehirlerinde eğitim almaktadır. Hâlihazırda Kazakistan'da, ikisi Almatı'da ve Nur-Sultan, Karagandı ve Aktöbe'nin her birinde bir tane olmak üzere beş Konfüçyüs Enstitüsü faaliyet göstermektedir. Bu kurumlar, öğrencilerin Çin'de yükseköğretim görmek için gerekli olan HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi) Çince yeterlilik sınavını geçmelerini sağlayan Çince kursları sunmaktadır.

Sonuç olarak, Kazakistan ve Çin arasındaki eğitim ilişkilerinin geliştirilmesi, Çin-Kazakistan arasındaki siyasî ve ekonomik işbirliğinin dinamik biçimde gelişmesinden ve insanî iletişimin artmasından kaynaklanan doğal bir süreçtir. Çin için, eğitimin uluslararasılaşması, ülkenin uluslararası itibarını artırmanın ve Batı sistemine bir alternatif oluşturma yollarından biridir. Kazakistan için, Çin üniversiteleri ile etkileşim, akademik hareketlilik ile araştırma işbirliği fırsatlarını genişletmeye ve ülkenin işgücü piyasasına çeşitli alanlarda nitelikli uzmanlar sağlamaya yardımcı olmaktadır. Sincan'daki son gelişmelerin Çin'de

versities helps to expand academic mobility and research collaboration opportunities, as well as to supply the country's labor market with qualified specialists in various fields. It remains to be seen if recent developments in Xinjiang will reduce the number of young people wishing to study in China. For now, Kazakh students make a pragmatic choice when opting for higher education in China as the main incentive for them is relatively high quality and affordable, or even free, education offered by Chinese universities. They are also attracted by a possibility of employment in this economically powerful country that strives to become a global leader. This could become a significant challenge for Kazakhstan in future in terms of a possible brain drain. Therefore, Kazakhstan should use educational cooperation with China to modernize its national higher education system, improve its quality and make it more appealing for own secondary school graduates.

References

Ministry of Education of China (2018). The Ministry of Education Released the 2017 Study Abroad Data: the Number of Overseas Students in 2017 was 608,400. Retrieved from <https://www.mxbang.cn/archives/6072>. Accessed on 18.06.2019.

Koshanova Saule, Rakisheva Botagoz, Mazhitova Ainur and Gulden Ashkenova (2016). Some Aspects of Academic Migration from the Republic of Kazakhstan to the Chinese PRC. *Kazakhstan-Spectrum*, 1 (75): pp. 63-82. Retrieved from <http://kisi.kz/uploads/33/files/348Has08.pdf>. Accessed on 08.06.2019.

Zlobin Pavel (2019). Kazakh Students in China: Is it Difficult to Nibble the Granite of Science in the Middle Kingdom? Retrieved from <http://arhiv.kp.kz/14143-kazakhstanskies-studenty-v-kitae-slozhno-li-gryzt-granit-nauki-v-podnebesnoy>. Accessed on 22.06.2019.

eğitim almak isteyen gençlerin sayısını azaltıp azaltmayacağı henüz belli değildir. Şimdilik Kazak öğrenciler, Çin'de yükseköğretimi tercih ederek pragmatik bir seçim yapmaktadır. Çünkü bu öğrenciler için temel motivasyonun, Çin üniversiteleri tarafından sunulan nispeten yüksek kaliteli ve uygun fiyatlı, hatta ücretsiz eğitim olduğu belirtilmelidir. Ayrıca, Çin'de yükseköğretim, küresel lider olmaya çalışan ekonomik açıdan güçlü bir ülkede sağlayabileceği istihdam olanakları ile de çekici görünmektedir. Bu, olası bir beyin göçü bağlamında, gelecekte Kazakistan için önemli bir zorluk olabilir. Bu nedenle Kazakistan, Çin ile eğitim işbirliğini, kendi ulusal yükseköğretim sistemini modernize etmek, kalitesini artırmak ve ortaokul mezunları için daha çekici hale getirmek için de kullanmalıdır.

Kaynaklar

Çin Eğitim Bakanlığı (2018). Milli Eğitim Bakanlığı 2017 Yılı Yurtdışı Eğitim Verilerini Yayınladı: 2017 Yılında Yurtdışı Öğrenci Sayısı 608,400. Alınan yer: <https://www.mxbang.cn/archives/6072>. Erişim tarihi: 18.06.2019.

Koshanova Saule, Botagoz Rakisheva, Aynur Majitova, Gulden Ashkenov (2016). Kazakistan Cumhuriyeti'nden Çin Halk Cumhuriyeti'ne Akademik Göçün Bazı Yönleri. *Kazakhstan-Spectrum*, 1 (75): ss. 63-82. Alınan yer: <http://kisi.kz/uploads/33/files/348Has08.pdf>. Erişim tarihi: 08.06.2019.

Zlobin Pavel (2019). Çin'deki Kazak Öğrenciler: Burs Kazanmanın Zorlukları Var mı? Alınan yer: <http://arhiv.kp.kz/14143-kazakhstanskies-studenty-v-kitae-slozhno-li-gryzt-granit-nauki-v-podnebesnoy>. Erişim tarihi: 22.06.2019.

ARE HUMANITIES STILL RELEVANT? İNSANİ BİLİMLER HALA ÖNEMİNİ KORUMAKTA MIDIR?

*Gulnar Nadirova **

There is no doubt that the world of the 21st century relies heavily on rapid changes in natural sciences and technology. Many experts and reputable scientists, as well as politicians and businessmen, believe that humanities have passed the peak of their development, have lost their prestige, and, moreover, are in a state of crisis. They have nothing to offer for a generation of young people who are pragmatic, aimed at practical, materially tangible results and go into open spaces of life. Modern employers have well-defined, extremely stringent requirements for their employees, and the literary analysis of Shakespeare's sonnets or the knowledge of the history of Saki barrows is hardly included in the list of these requirements. You can, of course, study the problems of space and time from the cultural or philosophical point of view, existential loneliness in the postmodern literature or ethical systems of the samurai caste, if you do not care about your employment, or there is someone nearby who will take care of your material wellbeing.

We have to admit it makes sense. But, maybe, these smart people will tell us who will then answer the questions that become urgent every day and for every person – about social justice, legal literacy, environmental concerns, ethics of relationships between extremely different and very vulnerable people? How, without pathos and beautiful phrases, to solve personally and intimately the problem of identity, moral choice in specific situations, difficulties of interaction and mutual understanding with children and with elderly parents? It is here that humanities can play a vital role, providing an opportunity for young minds to discover for themselves a broader and deeper awareness of problems of a man and society and not get lost in this space.

21. yüzyıldaki hızlı değişimler şüphesiz, ağırlıklı olarak doğa bilimleri ile teknoloji alanında gerçekleşmektedir. Pek çok tanınan bilim insanı, siyasetçi ve iş insanı, insanî bilimlerin gelişimleri konusunda zirveye çoktan ulaştığını ve prestijini kaybettiğini, hatta bir kriz evresine girdiğine inanmaktadır. Ayrıca, insanî bilimlerin günümüz gençlerine hayatlarında kullanabilecekleri pragmatik ve somut sonuçlar elde edebilecekleri öneriler sunamadığı belirtilmektedir. Modern işverenlerin çalışanlarından kendilerince iyi tanımlanmış, son derece katı gereksinimleri bulunmakta olup bunların arasında Shakespeare'in şiirlerinin edebî analizi ya da İskitler'in tarihi hakkında bilgilerin olma ihtimali oldukça düşüktür. Tabi ki bazılarımız, iş bulma veya geçim sıkıntısı gibi sorunları yok ise, uzay ve zaman kavramlarını kültürel ve felsefî açıdan inceleyebilir veya post modern edebiyatta yalnızlık, Samuray kabilesi içindeki etik sistem gibi konuları araştırabilirler.

Bu gerçeği göz önünde bulundurarak, insanî bilimlerin belki de önemini yitirdiğini ifade eden bu zeki insanlar bizlere her geçen gün daha çetrefilli hale gelen sosyal adalet, hukuk bilgisi, çevresel kaygılar ve toplum içindeki farklı ve savunmasız insanlarla ilişkilerin etiği konularındaki sorunların çözüm önerilerini bizlere söyleyebilirler. Ya da duygusal düşünceleri hesaba katmadan kimlik sorunlarına cevap bulabilirler. Ayrıca belirli durumlarda ahlaki tercih ve çocuklar ile yaşlı ebeveynleri arasındaki etkileşim zorluklarını insanî bilimler olmadan nasıl anlayabileceğimizi gösterebilirler. Bu yüzden insanî bilimler insanların hayatlarında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Genç beyinlere çevrelerinde olup biten kişisel ve toplumsal sorunlar üzerinde daha geniş perspektife sahip olmalarına olanak sağlamaktadır. Buna ek olarak sadece hayat koşullarının dayattığı pragmatizm içerisinde de kaybolmamalarına da yar-

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. gulnad@mail.ru

Moreover, humanistic perspectives can and should ensure that human progress and human destiny are taken into account by scientists and practitioners involved in the development of technology, biology, medicine and other sciences of earth and life. Ideally, it is humanistic perspectives and values that should lead heads, leaders, managers, and entrepreneurs, as well as educators and artists (Miller, 2019). Instruments of humanistic influence, in addition to curricula of humanitarian education, should include concrete social and charitable work. Representatives of the academic community at Oxford University believe that humanities play a crucial role in modern society and are necessary for a deep understanding of who we are, how we have become who we are, and to really think deeply about how we solve practical, ethical and historical problems in the modern era (Aoki, 2017).

Nevertheless, the number of students of humanities and the number of humanities worldwide are declining. The American Historical Association reports that from 2011 to 2017 the number of awarded historical degrees decreased by more than 30%, and those in philosophy, English and foreign languages – by more than 20% (Steiner and Bauerlein, 2019).

Changes in the structure of employment are directly reflected in the education system, in which humanities are perceived as remnants of the past, while business and commercialization dominate forcing students to be “competitive” to adapt as quickly as possible to market conditions.

In 2015, there were reports in the Japanese media about the “restructuring” of humanities at national universities in Japan. The media reported that the Minister of Education had ordered university administrations to abolish humanitarian faculties or transform them into services that better meet the needs of society (O'Dwyer, 2019). Japanese analysts see the reason for such a dismissive attitude in the obsession of universities with global rankings, based on results of research activities and their evaluation, as well as in the absence of obvious “profitability” of humanities for society. Compared to natural

dımcı olmaktadır.

Dahası insanî perspektif, insanlığın gelişmesi ve kaderi konularında bilim adamları ve uygulamalı bilim dalında çalışanlar tarafından teknolojik, biyolojik, tıbbî ve diğer doğa bilimleri alanlarının geliştirilmesi konularında hesaba katılmalıdır. İdeal olarak insanî perspektif ve değerleri liderlere, yöneticilere, girişimcilere, öğretmenlere ve sanatçılara düşünce ve amaçlarına yön vermelidir (Miller, 2019). Bu tür insancıl yaklaşımlara ek olarak insanî eğitim ve sosyal yardımlaşma çalışmaları daha da artırılmalıdır. Oxford Üniversitesi akademik topluluğu temsilcisinin görüşüne göre insanî bilimler modern toplumların sorunlarının çözümünde hayati rol oynamaktadır. Bunlar arasında biz kimiz ve kim olduğumuzu nasıl anlarız konularında derin düşünce ve tartışmalar sayesinde günümüz modern toplumlarının pratik, etik ve tarihsel sorunlarına çözüm önerileri üretebileceğimizi ifade etmektedir (Aoki, 2017).

Lakin, Amerikan Tarih Derneği'nin 2011-2017 yılları arası raporlarının sonuçlarına göre bu dönem içerisinde insanî bilimler dalında okuyan öğrencilerin sayısında dünya çapında bir gerileme olduğunu görebilmekteyiz. En sert düşüş %30'dan fazla bir oran ile tarih alanında yaşanırken, onu sırasıyla %20'den fazla azalma seviyesi ile felsefe, İngiliz dili ve yabancı diller alanları takip etmektedir (Steiner ve Bauerlein, 2019).

Çalışan profilindeki değişiklikler bu azalışları doğrudan etkileyerek eğitim sistemini de etkisi altına almaktadır. Günümüzde insanî bilimlerin eski zamana ait olduğu kanısı ve işletme ile ticaret bölümlerinin yeni ve gelecek vaat eden sektörler olması nedeniyle öğrenciler de rekabet güçlerini artırma adına emek piyasasında yaşanan bu hızlı değişime ayak uydurmaktadırlar.

2015 yılında Japon medyasında çıkan raporlara göre Japonya'da ulusal üniversitelerde insanî bilimlerin “yeniden yapılandırılmadan” geçirileceğinden bahsedilmiştir. Söz konusu rapora göre, Eğitim Bakanlığı üniversite idarelerine insanî bilimler fakültelerinin tamamen kapatılarak yerine toplumun ihtiyaçlarına daha uygun hizmet edecek bölümlerin açılması talimatını vermiştir (O'Dwyer, 2019). Japon uzmanlar bu tür bir insanî

sciences, humanities do not have high impact scientific journals, do not generate high citation rates, and do not attract significant funding for research activities that would allow them to raise the status of a university.

Their Western colleagues, along with the already mentioned irrelevance, reproach humanities for their narrow ideological orientation in the fields of literature and language, history, philosophy, religious studies, art, and for the radicalization of humanities, focusing on defeatist and opposition aspects of modern culture. Thus, they believe, humanitarian degree programs prepare protesters and suspicious cynics who oppose the progress of society (Folks, 2013).

However, not the entire global academic community is so rigid and uncompromising towards humanities. Some researchers believe that humanities in the future will be able to successfully integrate into natural sciences and technology (Loeb, 2019). For example, they will deal with ethical issues in genetic engineering, robotics, and AI, warn society about dangers threatening humanity, formulate new questions, interpret nuances of human motivation and communication, and develop various cultural perspectives. For example, the Massachusetts Institute of Technology acknowledged that all the problems that engineering has to solve, from climate change to disease and poverty, are related to a person, his behavior, and human realities, so they recommend their students to rely on the knowledge of literature, history, art or music in their studies (Carmona, 2019).

The program of Clemson University (South Carolina) includes a series of disciplines under the general name "Political Theory", which carefully study and interpret works of Aristotle, Hobbes, Marx, etc. As teachers themselves point out, these courses are hard, and pedagogy is very intensive. Students should meet weekly with faculty advisors for a focused discussion of classic texts, most of which are over 100 years old. At the same time, the demand for this program is amazingly high. Another humanitarian program "Great Books Learning" at the University of Texas in 2018 received

bilimleri küçümseyen talimatın arkasında topluma gözle görülür bir gelir getirmemesi düşüncesi ile, üniversiteleri küresel üniversite sıralamalarında daha üst seviyelere doğa bilimleri ve teknik fakülteleri daha fazla destekleyerek çıkarma fikrinin yattığını belirtmişlerdir. Bu noktada insanî bilimler, doğa bilimleri ile karşılaştırıldığında akademik dergilerde daha az puan ile atıf getirmenin yanı sıra, bilimsel projelerde örneklediği gibi üniversite bütçesine yüksek miktarlarda finansal kaynak da çekememektedir.

Yukarıda sözü edilen Japon yetkililerin Batılı meslektaşları ise, yukarıda bahsedilen hususlara ek olarak, insanî bilimleri, kendi dar görüşleri ve ideolojileri çerçevesinde değerlendirmektedirler. Onlara göre, edebiyat, dil bilimi, tarih, felsefe, teoloji ve sanat bölümlerini, radikalleştirilen ve modern kültüre ve toplumun gelişmesine karşı isyankar protestocular yetiştiren bölümler olarak değerlendirmektedirler.

Ancak, dünyadaki tüm akademik camia insanî bilimlere karşı bu kadar katı ve dar bir açıdan bakmamaktadır. Bazı araştırmacılar, gelecekte insanî bilimlerin doğa bilimleri ve teknolojinin bir arada entegre bir şekilde uygulanabileceğine inanmaktadır. İnsanî bilimlerin doğa bilimleri ve teknolojiye entegre olmasına örnek olarak genetik mühendislik, robotlar ve yapay zeka gibi konuların etik yönlerinin tartışılması gösterilebilir (Folks, 2013). Böylece bilim insanları çalışmalarının neticeleri arasında insanlık adına doğabilecek tehlikelere karşı toplumları uyararak yeni çözüm önerileri sunabilirler. Dahası teknolojik gelişimler süreci içerisinde insan doğasında bulunan iletişim, motivasyon ve çeşitli kültürel bakış açılarına daha hassas yaklaşabilirler (Loeb, 2019). Örneğin, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) günümüz dünyasının iklim değişikliği, hastalıklar ve fakirlik gibi önemli sorunlarına karşı çözüm önerileri üretmede sorunların merkezinde insanların bulunduğunu ifade etmektedir. Sorunlara çözüm önerileri bulma sürecinde insani davranışları ve düşüncelerini iyice analiz etmelerini tavsiye etmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerine edebiyat, tarih sanat ve müzik alanlarında da bilgi sahibi olmalarını öğütlemektedir (Carmona, 2019).

500 applications for 130 student places. We can also mention that the fastest growing degree program at the School of Arts and Humanities at Johns Hopkins University also offers Homer, biblical texts, Dante, Kierkegaard, Thomas Mann and contemporary cinema as objects of study (Steiner and Bauerlein, 2019).

Obviously, the more people read, ponder and worry, the more difficult it is to manipulate and control them. They can resist various forms of radicalism, brainwashing, and self-confident lies. Perhaps this is one of the main reasons for the dislike of the 21st century for humanities. These examples show that the strength of the seeking mind, not inculcated truths, thirst for knowledge, not for skills, and human emotional experiences, not cold calculation, can mean more than profitable investments in education that bring quick financial income.

It is possible that teachers of humanities really need to become more demanding and more critical to themselves, and then to students, in order to meet high expectations and become the navigators of society in the technology era – both for those who are already disappointed and for those who still believe in human progress. In a sense, we are all humanities to the extent that we are all members of the human community.

References

Aoki Mizuho (2017). Japan Shouldn't Neglect Humanities Studies in Favor of Other Disciplines: Oxford Professor. Retrieved from <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/09/25/national/japan-shouldnt-neglect-humanities-studies-favor-disciplines-oxford-professor/#.XP1HoRYzbIU>. Accessed on 10.06.2019.

Carmona Maria Jose (2019). Humans Versus Algorithms: Why the Future Needs More Arts and Humanities. Retrieved from <https://www.equaltimes.org/humans-versus-algorithms-why-the?lang=en#.XPjbrYgzaUk>. Accessed on 04.06.2019.

Folks Jeffrey (2013). The Future of the Humanities. Retrieved from <https://www.amer->

Güney Carolina'da yer alan Clemson Üniversitesi "Politik Teori" başlığı altında bir dizi farklı disiplinler hakkında dersler düzenlemekte olup Aristo, Hobbes ve Marx gibi ünlü kişilerin eserlerini öğrencilerine inceletmektedir. Öğretmenlerin de ifade ettiği gibi, bu dersler pedagoji üzerine yoğun bir ders programı çizelgesinde öğretilmektedir. Öğrenciler her hafta danışmanları ile buluşarak yüz yıldan eski metinler üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Başka bir insanî bilimler programı ise Texas Üniversitesi tarafından 2018 yılında "Büyük Eserleri Anlamak" ismi ile açılmış olup 130 öğrenci kontenjanı için 500 civarında başvuru yapılmıştır. Öte yandan John Hopkins Üniversitesi içerisinde Sanat ve İnsanî Bilimler Okulu hızlıca büyüyen bölümlerdendir. Bu bölümde Homer, Dante, Kierkegaard, Mann ile ilahî metinler ve çağdaş filmler üzerine dersler verilmektedir (Steiner ve Bauerlein, 2019).

Açıkçası, insanlar ne kadar çok okur, düşünür ve endişelenir ise onları manipüle etmek ve kontrol etmek de o ölçüde zorlaşır. Böylece radikalizm, beyin yıkama ve kendinden emin yalanların çeşitli türlerine inanma konularına karşı daha dirençli olurlar. Belki de 21. yüzyılda insanî bilimlerin sevilmemesinin ana nedenlerinden birisi bu konularla da ilgilidir.

Bu örnekler araştırmaya ve öğrenmeye açık beyinlerin gücünün sadece iş eğitimi mantığı ve öğrenilen beceriler ile değil, bilgiye duydukları ilgiden kaynaklandığını göstermektedir. Ayrıca insanî deneyimlerin soğuk hesaplamalardan ziyade insanlar için daha verimli bir yatırım olacağı belirtilmelidir. Bu alanlarda eğitime yapılacak yatırımların finansal getirilerinin de hızlı olacağını ifade etmeliyiz.

İnsanî bilimler dalında çalışan öğretmenlerin de bu konuda belki de hem kendilerine hem de öğrencilerine karşı daha eleştirel yaklaşarak yüksek beklentileri karşılamaları gerekmektedir. Nihayetinde teknoloji çağında yaşadığımız bu dönemlerde hem alanın getirilerinden memnun olmayanlar ile hala insanlığın gelişmesinde insanî bilimlerin önemli rol oynadığına inanlar adına toplumu insanî konularda yönlendirmelidirler.

icanthinker.com/articles/2013/06/the_future_of_the_humanities.html. Accessed on 04.06.2019.

Loeb Abraham (2019). The Humanities and the Future. Retrieved from <https://blogs.scientificamerican.com/observations/the-humanities-and-the-future/?redirect=1>. Accessed on 04.06.2019.

Miller Tyrus (2019). Four Reasons the Future Will Rely on Humanities Majors. Retrieved from <https://www.universityofcalifornia.edu/news/4-reasons-future-will-rely-humanities-majors> Accessed on 04.06.2019.

Steiner David and Bauerlein Mark (2019). A Future for the Humanities. Retrieved from <https://www.insidehighered.com/views/2019/04/02/important-ways-revitalize-humanities-opinion>. Accessed on 04.06.2019.

O'Dwyer Shaun (2019). Must Japan's Humanities Go Global? Retrieved from <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2019/04/11/commentary/japan-commentary/must-japans-humanities-go-global/#.XQDLyYzbIU>. Accessed on 10.06.2019.

Kaynaklar

Aoki Mizuho (2017). Japonya, Beşeri Bilimlerin Çalışmalarını Diğer Disiplinlerin Lehine İhmal Etmemelidir: Oxford Profesörü. Alınan yer: <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/09/25/national/japan-shouldnt-neglect-humanities-studies-favor-disciplines-oxford-professor/#.XP1HoRYzbIU>. Erişim tarihi: 10.06.2019.

Carmona Maria Jose (2019). İnsanlar Algoritmalarla Karşı: Geleceğin Neden Daha Çok Sanata ve İnsanlığa İhtiyacı Bulunmaktadır. Alınan yer: <https://www.equaltimes.org/humans-versus-algorithms-why-the?lang=en#.XPjbrYgzaUk>. Erişim tarihi: 04.06.2019.

Folks Jeffrey (2013). Beşeri Bilimler'in Geleceği. Alınan yer: https://www.americanthinker.com/articles/2013/06/the_future_of_the_humanities.html. Erişim tarihi: 04.06.2019.

Loeb Abraham (2019). Beşeri Bilimler ve Gelecek. Alınan yer: <https://blogs.scientificamerican.com/observations/the-humanities-and-the-future/?redirect=1> Erişim tarihi: 04.06.2019.

Miller Tyrus (2019). Geleceğin Beşeri Bilimler Dallarına Güvenmesinin 4 Nedeni. Alınan yer: <https://www.universityofcalifornia.edu/news/4-reasons-future-will-rely-humanities-majors>. Erişim tarihi: 04.06.2019.

O'Dwyer Shaun (2019). Japonya'nın Beşeri Bilimleri Küreselleşmeli mi? Alınan yer: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2019/04/11/commentary/japan-commentary/must-japans-humanities-go-global/#.XQDLyYzbIU>. Erişim tarihi: 10.06.2019.

Steiner David ve Bauerlein Mark (2019). Beşeri Bilimler için Bir Gelecek. Alınan yer: <https://www.insidehighered.com/views/2019/04/02/important-ways-revitalize-humanities-opinion>. Erişim tarihi: 04.06.2019.

SOCIAL MEDIA AND LANGUAGE SOSYAL MEDYA VE DİL

*Gulnar Nadirova **

Each person is constantly changing. Today we are not the same as yesterday, and this happens not by chance, but under the influence of various factors – the environment, education, the people with whom we interact, the information that we receive daily from various sources. Views, values, thinking are changing, as well as our language, through which all of the above are expressed. Perhaps, today, social networks, for example, Facebook, as one of the leading social media platforms in the world, Twitter and others, make the greatest influence on the language. Thanks to this new means of communication, our vocabulary is changing, the number of people with whom we communicate daily is growing, as well as the speed with which we send and receive messages. In fact, we are talking about the emergence of new types of a written language: blogs, tweets, posts, profiles, comments, chats and so on.

In this powerful speech stream, some words that had one meaning now obtain different meanings. At the same time, there are many completely new words and concepts, for example, "selfie", "flick" or "emoji", which we have begun to use in everyday life, not only when communicating in the Internet space. Due to the need for a quick and concise language and communication on the Internet, the acronyms "LOL", "OMG", "TTYL" are becoming increasingly popular. "Like", "viral", "Google it" are other popular examples of words the meaning of which has been reassigned by social networks (Wilson, 2014).

The easiest language transformations occur in young people with their flexibility and ability to adapt to the situation. However, older generations have a harder time, since mastering new rules and language

Günlük yaşam içerisinde herkes, çeşitli faktörlerin etkisi altında kalarak belirli değişimlere maruz kalmaktadır. İnsanların bulunduğu ortam, eğitim ve iletişimde bulunduğu insanlar ile ilişkileri ve onlardan aldıkları bilgiler, süregelen bu değişimin ana faktörleri arasında yer almaktadır. Görüşlerimiz, değerlerimiz ve düşünce yapımız ile tüm bunları ifade ettiğimiz dilimizde bu değişimlerden nasibini almaktadır. Bu değişim furyası içerisinde günümüzün en önde gelen haber kaynaklarından birisi haline gelen ve öncülüğünü facebook ve twitter'in yaptığı sosyal medya, dilin yapısını en çok etkileyen araçlar arasında yer almaktadır. Günümüzde bu yeni iletişim araçları sayesinde, görüştüğümüz kişilerin sayısı ve hızı artmaktadır. Bu noktada, aslında değişim rüzgârı içerisinde bloglar, tweetler, yazılar, profiller, yorumlar, sohbetler gibi yeni bir yazı dilinin ortaya çıkışına tanık oluyoruz.

Bu güçlü akım içerisinde bazı kelimelerin anlamlarında da değişiklikler yaşanmaktadır. Örnek vermek gerekirse, bu süreçte oluşan "selfie", "flick" ve "emoji" gibi yeni kelime ve kavramlar, internet yazışmalarının yanı sıra gündelik konuşmaların da bir parçası haline gelmişlerdir. Bir yandan da internet ortamında hızlı ve özlü bir dil kullanımına duyulan ihtiyacın sonucu olarak "LOL", "OMG", "TTYL" gibi kısaltmaların kullanımının da yaygınlaştığı görülebilir. Bunlara ek olarak "like", "viral", "google it" gibi çok sayıda yeni ifade ve kavramın da zaman içerisinde gündelik konuşma dili içerisinde kullanılmaya başladığını görebiliriz (Wilson, 2014).

Dildeki bu dönüşüm, daha çok esnek ve ortama uyum sağlayabilen yapıları ile genç kuşak içerisinde görülmektedir. Zira ciddi ve hızlı çaba gerektiren bu yeni 'dili' öğrenmede ve buna ayak uydurmada eski kuşağın zorlandığı bilinmektedir. Samsung tarafından

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. gulnad@mail.ru

conventions requires considerable and quick efforts. In a recent survey of 2,000 parents conducted by Samsung, 86% of respondents said that they felt teenagers and young people spoke completely another language. According to a study by Professor John Sutherland of London University College, who is the UK's leading expert in the field, there is now a generational gap regarding how the modern informal language is used (Foster, 2018).

Since most of what is written by general public on social networks is not edited, monitored, and not checked to ensure the correct use of everyday language, it is quite appropriate to write as you say in the Internet environment; here the law of saving language means, lively colloquial speech with its coagulation, spontaneity, expressiveness, and an abundance of specific conversational constructions, is in effect. At the same time, users most often intentionally violate the norms of the language in informal communication with friends and relatives when it is not necessary to write words with spelling accuracy in order to be understood. This playful and sometimes real illiteracy concerns the zealots of correct literary speech, since it causes well-founded fears about the future of the language. As it turns out, these fears are shared not only by academic speakers of many languages of the world, including English, Russian, or Kazakh, but also by many parents whose children communicate most actively on social networks and use youth and computer slang (Matusevich, 2016).

Unfortunately, the reduction and coarsening of speech often leads to a violation of ethical standards, the norms of speech etiquette and "netiquette" (network etiquette), which is associated with a lack of education, emotional restraint, and a sense of permissiveness and impunity. However, some experts believe that thanks to technology, we simply entered a different era – the departure from written culture to the oral one, just as humanity once, after the invention of writing, moved from the oral form of expression to the written one. The main thing is communication, they say, an informal, open

2,000 İngiliz ebeveyn ile yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların %86'sı gençlerin kendilerinden tamamen farklı bir dil konuştukları düşüncesini paylaştıklarını ifade etmişlerdir. İngiltere'nin bu alanda önde gelen uzmanlarından London University College'den Profesör John Sutherland tarafından yapılan diğer bir araştırma sonuçları da modern günlük yaşamda konuşulan dilin kullanış biçiminde nesiller arasındaki farkın artmakta olduğunu göstermektedir (Foster, 2018).

Genelde, insanların sosyal medya üzerinde yazdıklarının çoğu düzenlenmemekte, izlenmemekte ve günlük hayatta kullanılan dilin doğru bir şekilde kullanımı kontrol edilmeği için kişiler istedikleri gibi yazmayı uygun görmekteydiler. Burada dikkat edilmesi gereken önemli konulardan birisi dil bilgisi kurallarının korunması yönündeki gereksinimdir. Dil bilgisi kuralları içerisinde canlı konuşma, doğallık, kendini ifade edebilme ve spesifik konuşma yapısına hakim olunması hususları yer almaktadır. Öte yandan kişiler, yazılı metinlerde neyi ve nasıl ifade ettiklerine dikkat ederken özellikle yakın arkadaşları ve aile fertleri ile konuşurken aynı dikkat ve hassasiyeti göstermemektedirler. Bu tür kasti veya cehalete dayalı bilmeden sergilenen tutum, bazıları için eğlenceli görülebilirken edebi konuşmanın gerekliliği konusunda hassas olan kişilerce, dillerin geleceği açısından derin endişe ile karşılanmaktadır. Bu endişelerin, İngilizce, Rusça ve Kazakça dâhil olmak üzere dünyanın değişik bölgelerinde farklı dilleri konuşan toplumlarda, aktif sosyal medya kullanıcısı olarak argo dilini kullanan genç kuşağın ebeveynleri tarafından da paylaşıldığını belirtmek gerekir (Matusevich, 2016).

Ne yazık ki, sözlü konuşmanın azalması ve kabalaşması genelde, adabı muaşeret kuralları ve "netiquette" (internet iletişimi görgü kuralları) standartlarının ihlaline yol açmaktadır. Bunun sebepleri arasında eğitimsizlik, duygulara hâkim olamama, serbestlik ve cezasız kalma hususlarının yer almaktadır. Bu alanda çalışmalar yapan bazı uzmanlar, gelişen teknoloji ile insanlığın yeni bir çağa girmekte olduğu, bu süreçte yazılı kültürden sözlü kültüre doğru bir eğilim yaşandı-

exchange of information that does not destroy our written skills, but exacerbates them (Young, n.d.).

In their view, social media users should consider the right time and place for different types of writing. For example, when blogging, authors must adhere to the standards of correct grammar, although short-hand also slips in this genre, since the text of the blog should be concise. Twitter, which imposes a limit on the number of characters, forces users to reduce their sentences, and at the same time reduces and impoverishes their thoughts.

Thus, social media, on the one hand, develops, on the other hand, undermines the language. And the same can be said about communication. The communicative process within the network sometimes interferes with communication in the real world. Have you noticed that in public speaking, fewer views are directed at speakers in the audience, and more often they are focused on the screens of gadgets? Moreover, sometimes even in personal communication, close people seem to be near you, and at the same time somewhere in another space, because the iPhone in their hands constantly picks, distracting their attention.

In addition, we should not forget that the language performs not only the communicative function. Its cognitive function organizes the inner world of a person, and the accumulative function allows a person to accumulate information and transmit it from the past to the future. Thus, language is a cultural category; it forms thinking, world-view and human intellect, and preserves national character and history (Miroshnichenko, 2008). There is even such a science as linguistic ecology, which deals with the culture of thinking and speech behavior, the education of linguistic taste, the protection and "healing" of the literary language, the definition of ways and means of enriching and improving it. The lingual-ecological approach involves a careful attitude to the literary language both as a culture and as an instrument of culture (Prokhotskaya, 2005).

Meanwhile, the growing trend in network discourse – the general "simplification of the

ğ"ı üzerinde durmakta ve bu durumu, daha önce yazının bulunması ile sözlü iletişimden yazılı iletişime geçiş sürecine benzetmektedir. Burada asıl önemli olan hususun iletişim olduğu vurgulanarak, gayri resmi konuşma ile bilgi alışverişinin yazma kabiliyetini öldürmeyeceği, tam tersine güçlendireceği düşüncesi üzerinde durulmakta (Young, t.y.).

Benzer görüşlere sahip uzmanlar da, sosyal medya kullanıcılarının söz konusu farklı yazım biçimlerini doğru zamanda doğru yerlerde kullanmaları gerektiği üzerinde durmaktalar. Onlara göre, blog yazıları kısa ve öz olmalarının yanı sıra dilbilgisi kurallarına uygun bir şekilde yazılmalıdır. Her ne kadar bu hususlar önemli olsa da Twitter kullanımıındaki karakter sayısı sınırlandırması gibi durumlar kullanıcıları, cümlelerini kısaltmaya zorlayarak düşüncelerinin aktarım ve anlamlarını zayıflatmaktadır.

Sosyal medyanın, bir taraftan dilin gelişimine katkı sağlarken diğer taraftan dilin kullanımını zayıflattığı ve bunun da insanlar arasındaki iletişime bazı yönleri ile olumsuz yansıdığını söyleyebiliriz. Öte yandan, internet üzerinden gerçekleşen iletişimin, bazen gerçek hayattaki iletişimimize engel olduğunu da söylemeliyiz. Kamuya açık alanlardaki konuşmalarda, hitap esnasında tarafların davranışlarına baktığımızda, dinleyicilerin dikkatlerini konuşmacının kendisinden çok ellerindeki cihazlarının ekranlarına yönlendirdiği hususu maalesef, hepimizce bilinen bir gerçektir. Bu durum iki kişi arasındaki iletişimde de çok farklı bir durum arz etmektedir.

Burada, dilin sadece iletişimsel işleve sahip olmadığını da unutmamak gerekir. Dil, bilişsel işlevi sayesinde kişilerin iç dünyasını düzenleme, bilgi birikimini artırma ve bunları geleceğe aktarmasına olanak sağlar. Yani dil, kültürel bir kategori olarak düşünceyi, dünya görüşünü, insan zekâsını, milli karakteri ve tarihi korur (Miroshnichenko, 2008). Bu alanlara odaklanan dil ekolojisi olarak adlandırılan bir bilim dalı olduğunun altını çizmek gerekir. Bu bilim dalı, düşünme ve konuşma davranış kültürü, dil bilimi eğitimi ile edebi dilin korunması ve iyileştirilmesi doğrultusunda dili, zenginleştirme ve geliştirme yollarını incelemektedir. Dil bilimine, dil ekolojisi

complex" – causes a certain negative reaction among many people who are not indifferent to the fate of language and culture (Cochrell-Fere, 2019).

It is impossible to deny the fact that many thinking people are alarmed that being constantly in the atmosphere of a simplified language of social networks, a person gradually loses the ability and means to express complex emotions and thoughts, and this makes him, on the one hand, more aggressive and, on the other hand, more primitive. A primitive language gives rise to a primitive thinking, which penetrates into all spheres of our life, freeing people from a desire to think, compare, and draw conclusions. Sometimes it is convenient, but more often negative consequences for progress are fraught – first at the level of the individual, then at the group level, then at the level of society. The ability to speak clearly, competently and beautifully is a great gift of nature to man, and to refuse it is at least unreasonable for "homo sapiens".

References

Cochrell-Fere Karina (2019). The Small Post Became Seismic. Retrieved from <https://www.kasparov.ru/material.php?id=5DD38CA90CE7A>. Accessed on 22.11.2019.

Foster Hermione (2018). How is Social Media Changing the English Language?. Retrieved from <https://www.languageservicesdirect.co.uk/social-media-changing-english-language/>. Accessed on 23.11.2019.

Matusevich Aleksandra (2016). Communication in Social Networks: Pragmatic, Communicative, Linguistic Aspects of Characteristic. Retrieved from <https://diss.unn.ru/files/2016/670/diss-Matusevich-670.pdf>. Accessed on 23.11.2019.

Miroshnichenko Andrey (2008). Business Communications. The Skill of Business Communication. A Practical Guide. World Publishing House. - 384 p.

Prokhotskaya Svetlana (2005). Relationship of Language and Culture. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/view/vzaimosvyaz-yazyka-i-kultury>. Accessed on

2019.01.15. Prokhotskaya, 2005).

Öte yandan, dikkat edilmesi gereken diğer bir konu ise internetteki söylemlerde görülen ve oldukça yaygın bir eğilim olan "karmaşıklığın basitleştirilmesi" durumudur. Bu eğilim, dil ve kültürün kaderine kayıtsız olmayan pek çok insanın görüşüne göre olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir (Cochrell-Fere, 2019).

Sosyal ağlarda kullanılan basitleştirilen dilin etkisinde kalan ve bu konu üzerine kafa yoran pek çok insanın duyduğu endişelerde haklılık payının olduğu inkâr edilemez. Çünkü karmaşık duygu ve düşüncelerini ifade etme kabiliyetini yavaş yavaş kaybeden bir insan zaman içerisinde daha da agresifleşir ve ilkelleşir. İkelleşen diller ise ilkel düşüncelerin artmasına neden olarak hayatımızın tüm alanlarına yayılır ve insanları düşünme, karşılaştırma ve sonuç elde etme arzusundan uzaklaştırır. Basit düşünceler, bazen duruma göre uygun olsalar dahi genelde, süreç açısından olumsuz sonuçlarla doludur. Bu durum, ilk olarak birey bazında başlayıp grup ve toplum düzeyine ulaşabilir. Hâsılı kelimeler, açık ve yetkin konuşma kabiliyeti, insanlara verilen güzel bir armağan olup, buna muhalif davranmak çok da makul görünmemektedir.

Kaynaklar

Cochrell-Fere Karina (2019). Küçük Bir Yazı Sismik Hale Geldi. Alınan yer: <https://www.kasparov.ru/material.php?id=5DD38CA90CE7A>. Erişim tarihi: 16.11.2019.

Foster Hermione (2018). Sosyal Medya İngilizceyi Nasıl Değiştiriyor? Alınan yer: <https://www.languageservicesdirect.co.uk/social-media-changing-english-language/>. Erişim tarihi: 16.11.2019.

Matusevich Aleksandra (2016). Sosyal Ağlarda İletişim: Bilimsel, İletişimsel, Dil Bilimsel Özellikleri. Alınan yer: <https://diss.unn.ru/files/2016/670/diss-Matusevich-670.pdf>. Erişim tarihi: 16.11.2019.

Miroshnichenko Andrey (2008). İş İletişimi ve İş İletişimi Becerisi Rehberi. Kitap Dünya ya-

23.11.2019.

Wilson Kate (2014). How Social Media is Changing Language. Retrieved from <https://linguagreca.com/blog/2014/08/how-social-media-is-changing-language>. Accessed on 22.11.2019.

Young Miles (n.d.). Effects of Social Media on Language. Retrieved from <https://u3a-sites.org.uk/files/h/hillingdon/docs/effec-tofsocialmediaonlanuage.pdf>. Accessed on 22.11.2019.

yınevi. - 384 s.

Prokhotskaya Svetlana (2005). Dil ve Kültür İlişkisi. Alınan yer: <https://cyberleninka.ru/vzaimosvyaz-yazyka-i-kultury>. Erişim tarihi: 16.11.2019.

Wilson Kate (2014). Sosyal Medya Dilimizi Nasıl Değiştiriyor? Alınan yer: <https://linguagreca.com/blog/2014/08/how-social-media-is-changing-language>. Erişim tarihi: 16.11.2019.

Young Miles (t.y.). Sosyal Medya'nın Dil Üzerindeki Etkileri. Alınan yer: <https://u3a-sites.org.uk/files/h/hillingdon/docs/effec-tofsocialmediaonlanuage.pdf>. Erişim tarihi: 16.11.2019.

NEW EDUCATION MODELS: COOPERATIVE UNIVERSITIES YENİ EĞİTİM MODELLERİ: KOOPERATİF ÜNİVERSİTELER

*Gulnar Nadirova **

Education, being a key industry in ensuring the development of society, remains an area of the constant search for alternative models and new technologies, sometimes moving away from classical versions for the sake of a dramatic increase in its efficiency in achieving results. Raising educated youth that are capable of contributing to society in social and economic terms is the main goal of many universities in the world. Within this general aim, the most sensitive challenge is the employment of graduates, which would work towards the purpose of training specialists demanded by society.

Nowadays, life shows that the word "higher" in the phrase "higher education" is no longer the key since with the increasing demand for skilled and experienced employees companies require their future personnel to be able to cope with exigencies of their work. Due to different issues, youth unemployment, as figures show, is much higher than general unemployment rates around the world. For instance, the global unemployment rate of youth is 12.7%, while for the European Union the number was 15.2% in 2019. As for Kazakhstan, this rate saw its peak in 1999 at 25.2%, subsequently falling to 3.9% in 2012, and since then it has gradually increased and reached 4.8% in 2019.

Regarding the issue of increasing the employment potential of graduates, relevant experts from the global academic community have put forward many different solutions, and among them the cooperative university model looks the most promising. The idea was first proposed and implemented in Spain and is currently being discussed by universities in Great Britain (Winn, 2017). Mondragon University in Spain, which is part of Mondragon Corporation, already exists as a federal cooperative university with a small

Toplumların gelişim süreçlerinin sürekliliğinin sağlanmasına yönelik ana alanların başında gelen eğitim sektörü içerisinde de gelişim ve verimliliğin artırılması adına yeni teknolojiler, alternatif eğitim teknikleri denenmekte olup, bu çerçevede gerektiği takdirde, klasik yöntemlerin dışına çıkılabilmektedir. Topluma sosyal ve ekonomik açıdan katkı sağlayabilen eğitilmiş gençler yetiştirmek her üniversitenin ana hedefleri arasında yer almaktadır. Bu genel amaç içerisinde en hassas konulardan birisi, toplumun ihtiyaç duyduğu uzman kadronun yetiştirilmesi ve aynı zamanda bu kadronun istihdam edilmesidir.

Günümüz şartlarında iş bulma konusunda yükseköğretim içerisindeki "yüksek" kelimesinin pek bir özelliğinin kalmadığını görmekteyiz. Çünkü firmaların yürüttükleri işlerdeki sorunlarla başa çıkabilecek çalışanlar arama sürecinde işe alınması düşünülen personelden talep ettiği kabiliyet ve deneyim seviyesi gittikçe artmaktadır. İşsizlik rakamlarının da gösterdiği gibi değişik nedenlerden ötürü gençler arasındaki işsizlik oranı, toplam işsizlik seviyesinden genelde yüksek çıkmaktadır. Örnek vermek gerekirse, 2019'da küresel düzeyde gençler arası işsizlik oranı %12.7 iken bu rakam gelişmiş ekonomilerde bile - Avrupa Birliği örneğinde olduğu gibi - %15.2'dir. Kazakistan'daki durumdan bahsedecek olursak, 1999'da gençler arasındaki işsizlik oranı %25.2 ile en yüksek seviyelerden, 2012'de %3.9'a kadar düşmüş olup bu tarihten itibaren kademeli olarak yükselerek 2019'da %4.8'e çıkmıştır.

Mezunların istihdam edilme potansiyelinin artırılması üzerine çalışan uzmanlar pek çok farklı çözüm önerisi sunmaktadırlar. Bunlar arasında en umut vaat edici fikirlerden birisi de "kooperatif üniversite modeli"dir. Bu düşünce ilk olarak İspanya'da öne

* PhD, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. gulnad@mail.ru

number of employees serving four autonomous working cooperative faculties with hundreds of scientists and thousands of students. It was created in 1997 by the association of three educational cooperatives in order to guarantee its graduates a sustainable career and experience: the Faculty of Engineering, the Faculty of Business Research, and the Faculty of Humanities and Pedagogical Sciences. In 2011, the Department of Culinary Science was added to Mondragon University. The cooperative university model of education is aimed at bringing companies and institutions together in order to create a system where students can combine their study with the relevant occupations, which they are going to be employed at after graduation.

Close and constant relationships with the working world allow students to adapt to the needs of companies and organizations. Within Mondragon Corporation, there are in total 257 companies and institutions where students of this cooperative university have the opportunity to combine their studies with part-time work, which, in addition to supplementing academic education, allows them to pay for their studies. After graduation, students fill job openings at companies and training centers at Mondragon Corporation, which is Spain's tenth largest business (Bibby, 2012).

Each faculty has a legal cooperative structure and works on the principles such as the priority of work and cooperation, democracy and solidarity. These principles are implemented through the equal participation of three groups: working partners (owners of a cooperative with capital), collaborating partners (representatives of cooperative and non-cooperative companies and other institutions) and students. The essence of a cooperative university is that faculties provide official leadership functions not only to staff and students but also to a wider group of stakeholders, including other cooperatives and local authorities. Each faculty has the General Assembly and the Governing Council, which are independent decision-making bodies. The Executive Board, which includes the director of the faculty (dean of the fac-

çıkarak, uygulamaya konulmuş olup, günümüzde İngiltere'de de tartışılmaktadır (Winn, 2017). İspanya'daki Mondragon Üniversitesi, Mondragon İşletmeleri bünyesinde yapı itiba-riyle federal kooperatif bir üniversite olarak kurulmuş olup az sayıdaki personeli ile dört kooperatif fakülte'deki yüzlerce bilim insanı ile binlerce öğrenciye hizmet vermektedir. Öğrencilerine sürdürülebilir kariyer ve deneyim imkânları sağlamak üzere 1997 yılında Mühendislik Fakültesi, İşletme Araştırmaları Fakültesi, Beşeri ve Pedagoji Bilimleri Fakültesi'nden oluşan üç eğitim kooperatifi birliği tarafından kurulmuştur. 2011'de ise Mutfak Bilimleri Bölümü Mondragon Üniversitesi'ne dahil edilmiştir. Kooperatif üniversite modelinin amacı firmalar ile bu alanlarda faaliyet gösteren eğitim kurumlarını bir araya getiren bir sistem oluşturarak öğrencilerin eğitimini aldıkları meslekler arasında iş ve eğitimin bir kombinasyonunu oluşturmaktır.

Öğrencilerin, kesintisiz olarak iş dünyası içerisinde yer alması temin edilerek firma ve organizasyonların ihtiyaçlarına daha kolay adapte olabilmeleri sağlanmaktadır. Bu da Mondragon İşletmelerinin bünyesinde yer alan 257 firma ve enstitüde öğrencilerin eğitimlerine devam ederken yarı-zamanlı işlerde çalışmalarına olanak sağlayarak hem tecrübe kazanmalarına hem de eğitim masraflarını da karşılamalarına yardımcı olmaktadır. Mezun olduktan sonraki dönemde ise İspanya'nın en büyük 10 işletmesinden birisi olan Mondragon içerisinde yer alan firmalarda ve eğitim merkezlerindeki işlere girebilmektedirler (Bibby, 2012).

Bu sistemde her fakültenin kendi yasal kooperatif yapısı ve çalışma prensipleri ile öncelikleri bulunmaktadır. Bu prensipler üç grubun ortak katılımı ile gerçekleştirilmektedir. Bu gruplar arasında iş ortakları (kooperatif sermaye sahipleri), yardımcı ortaklar (kooperatif ve kooperatife bağlı olmayan firmaların ve diğer enstitülerin temsilcileri) ve öğrenciler yer almaktadır. Kooperatif üniversitelerin özelliği, fakültelerin işlerinin yönetiminin dağıtımında sadece personel ve öğrenciler ile sınırlı kalmayarak diğer kooperatifler ve yerel yetkilileri de dahil ederek daha geniş bir paydaş grubunu kapsayacak şekilde belirlenmektedir. Her fakülte, Genel

ulty) and members of his / her team manage the daily activities of the cooperative. The Governing Council is a delegated body. Representatives of both the General Assembly and the Governing Council are elected democratically (Mondragon University, n.d.).

Mondragon University has agreements with many national and international higher education institutions. These cooperation agreements include student and staff exchange agreements, as well as research partnership agreements. It is part of the European ERASMUS+ program and the Basque Government Global Education Program for alumni practical courses.

In the case of Great Britain, with the constant rise in tuition fees in recent years and a series of strikes by university teachers in connection with the pension reform, the crisis of university education has manifested itself most vividly, and the search for alternative models of education is extremely active. The Cooperative College, which is a Manchester-based independent charitable organization established in 1919 in order to train employees with necessary skills for cooperatives, now works towards turning itself into a cooperative university (Morgan, 2019). This was aided by the enactment by the British parliament of the Higher Education and Research Act in 2017, which aims to encourage new alternative non-profit providers in the higher education sector to compete with universities.

The plan is for the university to be run by its staff and students. The cooperative university opens four-year part-time undergraduate courses for the initial enrollment of 90 students through blended learning, combining online classes with full-time studies conducted in the training facilities of other institutions – in Manchester and other places – to avoid the cost of building and maintaining real estate. The idea of universities as self-governing communities is supposed to provide more dedicated staff and better connections with society and business. The British model focuses on blurring inequalities between different social groups in access to higher education, since a significant part of the student body is expected to be

Kurul ve Yönetim Konseyi tarafından temsil edilen bağımsız karar alma organlarına sahiptir. Yönetim Kurulu içerisinde fakülte dekanı ve ekibi fakültenin günlük faaliyetlerini yönetir. Genel Kurul ve Yönetim Konseyi üyeleri seçim yolu ile seçilirler (Mondragon Üniversitesi, t.y.). Mondragon Üniversitesi'nin pek çok ulusal ve uluslararası yükseköğretim kurumu ile personel ve öğrenci değişimi dahil olmak üzere ortak araştırmalar yapmak üzere sözleşmesi bulunmaktadır. Mondragon Üniversitesi, aynı zamanda Erasmus+ programı ile Bask Hükümeti Küresel Eğitim Programı içerisinde yer almaktadır.

Son birkaç sene içerisinde İngiltere'de de üzerinde tartışmaların devam ettiği bu model, son dönemlerde sürekli artan eğitim ücretleri, üniversite öğretimin ücretlerinin emeklilik reformuna karşı düzenledikleri protesto ve grevler ile üniversite eğitim sektöründe ortaya çıkan kriz, eğitimcilerin alternatif eğitim modelleri arayışlarını hızlandırmaktadır. Örneğin Cooperative College adı ile 1919'da Manchester'da hayır kurumu olarak kurulan ve işçilere işlerinde ihtiyaç duyulan mesleklerin eğitiminin verilmesine yardımcı olan bu kurum eğitimde alternatif metodların ve ekonomik kazanımların arayışının artması ile birlikte günümüzde bir kooperatif üniversite açmanın planlarını yapmaktadır (Morgan, 2019). Bu konuda İngiliz hükümetinin de 2017'de, eğitim sektöründeki kâr amacı gütmeyen alternatif yeni kuruluşların üniversitelerle rekabet etmelerini desteklemeyi hedefleyen, Yüksek Eğitim ve Araştırma Kanunu'nda yaptığı düzenlemelerde eğitim sektöründeki alternatif arayışları destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Cooperative College'in planlamasına göre söz konusu üniversite, kendi çalışanları ve öğrencileri tarafından işletilecektir. Cooperative Üniversitesi başlangıç olarak 90 öğrenciye dört yıllık yarı-zamanlı lisans eğitimi vermeyi hedeflemektedir. Dersler, internet üzerinden veya Manchester'da ya da başka şehirlerdeki iş tecrübesi sağlayacak anlaşmalı diğer kuruluşların tesislerinde yapılacaktır. Bu suretle, yeni kampüsler inşa etme ve bunların bakımı gibi üniversitelerin temel ve sabit masrafları azaltılmış olacak. Üniversitelerin kendilerini yöneten yapılar olarak

mature students. Besides, each application will be evaluated not so much by academic standards that give priority to children of people who can afford private schools and tutors, but, in essence, with a clear understanding that anyone should be able to get higher education regardless of precedence academic education. The cooperative university intends to have branches in other British cities, but this issue is under discussion.

However, it is obvious that even with alternative options the problems of good governance, quality education, and sustainable financing remain relevant. The experience and interpretation of various capabilities of foreign education systems require thorough study in Kazakhstan, in particular in connection with the constantly growing and tightening requirements for university graduates as the final product and proof of the effectiveness of each particular university. It is in this connection that the words of Deputy Prime Minister Berdibek Saparbayev can be interpreted during the meeting of the government commission on the optimization of higher education institutions of Kazakhstan, which was held on December 10, 2019, that the country does not need universities that train incompetent and unclaimed specialists to fill the ranks of the unemployed (Tengrinews.kz, 2019). As a result, although major changes are not planned in the country's education sector in the upcoming period, it is, however, expected that the discussions on the development of classical methods will increase and the search for alternative education methods like the cooperative university model will continue.

References

Bibby Andrew (2012). Co-Operatives in Spain - Mondragon Leads the Way. Retrieved from <https://www.theguardian.com/social-enterprise-network/2012/mar/12/co-operatives-spain-mondragon>. Accessed on 09.12.2019.

Mondragon University (n.d.). Mondragon University Is a Young University. Retrieved from <https://www.mondragon.edu/en/in->

kurgulama düşüncesinin, kendini işine adanmış çalışanlar ile toplum ve iş dünyası arasında daha etkili bağlar kurulmasına olanak sağlaması beklenmektedir. Bu İngiliz modeli ile toplum içindeki çeşitli grupların eğitime erişimleri konusundaki eşitsizliklerin de azaltılması amaçlanmaktadır. Bu bakış açısı, üniversite adaylarına, akademik geçmişleri veya ekonomik durumları çerçevesi dışında herkes için eğitime erişim hakkı felsefesine dayanmaktadır. Kooperatif Üniversite yakın gelecekte ortaklıklar tesis etmek suretiyle ülke çapında şubeler açmayı planlamaktadır.

Her ne kadar benzer modellerde alternatif eğitim yöntemleri öneriliyor olsa da, eğitim sektöründe iyi yönetim, kaliteli eğitim ve sürdürülebilir finansman sorunları devam etmektedir. Yabancı eğitim sistemlerinin deneyim ve anlayışlarının incelenerek Kazakistan'a uygulanabilirliği hususunun araştırılması gerekmektedir. Üniversitelerin bir ürünü olarak her geçen gün artan bir şekilde yükseköğretim kurumlarının gündeminde yer alan mezunlar meselesinin bu minvalde tartışılması gerekmektedir. Bu hususla ilişkili olarak Başbakan Yardımcısı Berdibek Saparbayev, 10 Aralık 2019'da Kazakistan'da yüksek eğitimin optimizasyonu hükümet komisyonu toplantısında ülkenin, işsiz uzmanlar yetiştiren üniversitelere ihtiyacının bulunmadığı hususunun altını çizmiştir. Toplantıda, üniversitelerin toplumun ihtiyacına cevap verebilecek uzmanları yetiştirebilmesi için gereken adımların atılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Tengrinews.kz, 2019). Sonuç olarak, ülkedeki eğitim sektöründe önümüzdeki dönemlerde her ne kadar büyük değişimler beklenmese de klasik yöntemlerin geliştirilmesi gerektiği yönündeki tartışmaların artacağı ve kooperatif üniversiteler örneğinde olduğu gibi alternatif uygulamaların geliştirilmesi beklenmektedir.

Kaynaklar

Bibby Andrew (2012). Mondragon Üniversitesi'nin Öncülüğünde İspanya'daki Kooperatif Üniversiteler. Alınan yer: <https://www.theguardian.com/social-enterprise-network/2012/mar/12/cooperatives-spain-mondragon>. Erişim tarihi: 09.12.2019.

ternational-mobility/mondragon-university-cooperative-university. Accessed on 09.12.2019.

Morgan John (2019). Is Cooperation the Antidote to Higher Education's Competitive Anxiety? Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/features/cooperation-antidote-higher-educations-competitive-anxiety>. Accessed on 09.12.2019.

Tengrinews.kz (2019). Why Do We Need Universities that Train Incompetent?. Retrieved from https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/zachem-nam-vuzyi-kotoryie-gotovyat-nekompetentnyih-saparbaev-386245/. Accessed on 11.12.2019.

Winn Joss (2017). Working Towards A Cooperative University for the UK. Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/blog/working-towards-cooperative-university-uk>. Accessed on 09.12.2019.

Mondragon Üniversitesi (N.d.). Mondragon Üniversitesi Genç Bir Üniversitedir. Alınan yer: <https://www.mondragon.edu/en/international-mobility/mondragon-university-cooperative-university>. Erişim tarihi: 09.12.2019.

Morgan John (2019). İşbirliği Yüksek Öğrenimin Rekabetçi Kaygısının Panzehiri Midir? Alınan yer: <https://www.timeshighereducation.com/features/cooperation-antidote-higher-educations-competitive-anxiety>. Erişim tarihi: 09.12.2019.

Tengrinews.kz (2019) Neden Yetersiz Eğitim Veren Üniversitelere İhtiyacımız Var?. Alınan yer: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/zachem-nam-vuzyi-kotoryie-gotovyat-nekompetentnyih-saparbaev-386245/. Erişim tarihi: 11.12.2019.

Winn Joss (2017). İngiltere'de Kooperatif Üniversitesi Açma Yolundaki Çalışmalar. Alınan yer: <https://www.timeshighereducation.com/blog/working-towards-cooperative-university-uk>. Erişim tarihi: 09.12.2019.

NEW URBANIZATION POLICY OF UZBEKISTAN ÖZBEKİSTAN'IN YENİ KENTLEŞME POLİTİKASI

*Kanat Makhanov **

Starting June 1, 2019, the Regulation on the Agency for Urbanization under the Ministry of Economy and Industry, approved by a decree of the Cabinet of Ministers, came into effect in Uzbekistan (Nuz.uz, 2019). The agency is tasked with assisting the government in the implementation of state policy of urbanization such as making projections on demographic trends in urban areas in the context of industrialization, economic and social policy, labor resource management, urban planning, etc. The presidential edict "On Measures to Fundamentally Improve Processes of Urbanization" was adopted in January 2019, providing for the main directions and a set of measures for targeted state regulation of urbanization and integrated development of cities in the country (Podrobno.uz, 2019). Besides, the document establishes the Foundation for the Development of Urbanization under the Ministry of Economy and Industry, which is intended to regulate financial issues related to urban policy. These include the accumulation of funds received from the privatization of land parcels, assistance to the nascent mortgage market, financing of projects aimed at developing urban and suburban areas, as well as necessary infrastructural projects, facilities, etc.

Urbanization is understood by the Uzbek government as one of the most important factors that will shape the socio-economic development of Uzbekistan. Currently, about 50.6% of the population of Uzbekistan live in urban areas, and this percentage is rather low compared to other neighboring countries. However, Uzbekistan is a country with a rapid urbanization rate and, according to the UN projections, by 2030, some 60% of the country's population will live in cities, which is compatible with global trends. In

Özbekistan'da Bakanlar Kurulu kararıyla 1 Haziran 2019 tarihinde onaylanan "Ekonomi ve Sanayi Bakanlığı'na Bağlı Kentleşme Ajansı Yönetmeliği" yürürlüğe girmiştir (Nuz.uz, 2019). Bu Ajans, sanayileşme, ekonomik ve sosyal politika, işgücü kaynakları yönetimi ve kentsel planlama bağlamında kentsel alanlardaki demografik eğilimler üzerine tahminler yapma gibi kentleşme ile ilgili devlet politikalarının uygulanması konusunda hükümete yardımcı olmayı amaçlamaktadır. "Kentleşme Süreçlerinin Önemli Ölçüde İyileştirilmesine Yönelik Önlemler" hakkında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi 2019 Ocak ayında kabul edilmiştir. Bu belge, hedeflenen devlet düzenlemesi ve ülkedeki şehirlerin bir bütün halinde gelişimi için ana yönleri belirlemekte ve bu konuda bir dizi önlem almaktadır (Podrobno.uz, 2019). Bunun yanı sıra, belge, kent politikasıyla ilgili finansal sorunları düzenlemek amacıyla "Ekonomi ve Sanayi Bakanlığı Bünyesinde Kentleşmeyi Geliştirme Vakfı'nın" kurulmasını da öngörmektedir. Söz konusu finansal sorunlar, arazi parsellerinin özelleştirilmesinden elde edilen fonların birikimini, yeni ipotek piyasasına yardımı, kentsel ve banliyö alanlarının geliştirilmesine yönelik projelerin finanse edilmesini, gerekli altyapı projelerini ve tesisleri kapsamaktadır.

Kentleşme, Özbekistan hükümeti tarafından ülkenin sosyo-ekonomik gelişimini şekillendirecek en önemli faktörlerden biri olarak algılanmaktadır. Şu anda Özbekistan nüfusunun yaklaşık %50.6'sı kentlerde yaşamaktadır ve bu oran diğer komşu ülkelere göre oldukça düşüktür. Bununla birlikte, Özbekistan hızlı kentleşme oranına sahip bir ülkedir ve Birleşmiş Milletler (BM, 2019) tahminlerine göre, 2030 yılına kadar ülke nüfusunun yaklaşık %60'ının şehirlerde yaşaması beklenmektedir. Bu, küresel eğilimler ile uyumludur. Birçok ülkenin deneyimi kent-

* MA, Eurasian Research Institute, Kazakhstan. username1006@gmail.com

many countries, urbanization was accompanied with rapid economic growth (UN, 2019). For instance, an increase in urbanization in China from 16% to 39% throughout 1960-2004 led to more than tenfold increase in the GDP per capita. In Brazil, the urbanization increment from 45% to 83% during 1960-2003 was accompanied by an almost threefold GDP per capita growth (Commission on Growth and Development, 2008). Hence, the economic reasoning of fostering urbanization is to stimulate economic growth through the effect of economies of scale and the effect of concentration. Labor productivity tends to increase when it moves from rural areas to cities, where the capital to labor ratio is higher.

Since 1991, the share of the urban population of Uzbekistan increased rather rapidly from 40.3% in 1991 to 50.6% in 2018, which makes it the second urbanized country in Central Asia after Kazakhstan (57.4%). Interestingly, there has been practically no further growth of urbanization after 2010. Moreover, from 2009 to 2018, the urbanization level even decreased slightly in 10 out of 13 regions and from 51.7% to 50.6% nationwide. One of the reasons explaining this reverse trend is that the previous urbanization was mainly achieved not due to the movement of the population from rural areas to cities but rather through the transformation of settlements into cities, while after 2010 the total number of cities has not changed significantly. However, according to the UN projections, the urbanization will accelerate again after 2030, and it is expected that the share of urban population in Uzbekistan will reach 61.5% by 2050.

In Uzbekistan, 119 settlements are classified as cities. However, 82 of these cities are small towns with less than 50,000 inhabitants, while 21 have 50,000-100,000 residents. 11 cities have 100,000-250,000 inhabitants, and only four have a number of residents ranging from 250,000 to 500,000. The capital city of Tashkent is by far the largest city of Uzbekistan with 2,4 million residents accounting for over 7,4% of the total population of the country and for almost a quarter of its total urban population. Tashkent is,

leşme sürecinin ekonomik büyümeye pozitif katkılarının olduğunu göstermektedir. Örneğin, Çin'de 1960-2004 yılları arasında kentleşme oranının %16'dan %39'a yükselmesi, kişi başına düşen GSYİH'da on kattan fazla artışa tekabül etmiştir. Brezilya'da 1960-2003 yılları arasında kentleşme oranı %45'ten %83'e yükselmiş ve aynı zamanda kişi başına düşen GSYİH neredeyse üç kat büyümüştür (Büyüme ve Gelişme Komisyonu, 2008). Bu nedenle, kentleşmeyi teşvik etmenin ekonomik sebebi, ölçek ekonomilerinin etkisi ve yoğunlaşma etkisiyle beraber ekonomik büyümeyi teşvik etmektir, denilebilir. İşgücü verimliliği, bu işgücünün kırsal alanlardan sermaye/emek oranının daha yüksek olduğu kentlere taşındığında artma eğiliminde olacaktır.

Özbekistan'ın kentsel nüfusun payı 1991'de %40.3 iken, 2018'de %50.6'ya yükselmiştir. Bu durum, Özbekistan'ı Kazakistan'dan sonra (%57.4) Orta Asya'daki ikinci en çok kentleşmiş ülke haline getirmiştir. Önemle vurgulanması gereken nokta ise, 2010'dan sonra kentleşme oranında belirgin bir artış kaydedilmemiştir. Ayrıca, 2009'dan 2018'e kadar kentleşme seviyesi 13 bölgenin 10'unda ve ülke genelinde %51.7'den %50.6'ya doğru hafif bir düşüş de göstermiştir. Bu ters eğilimi açıklayan sebeplerden biri, önceki kentleşmenin ağırlıklı olarak nüfusun kırsal alanlardan kentlere taşınmasıyla değil, yerleşim alanlarının şehirlere dönüştürülmesiyle gerçekleşmesi ve toplam şehir sayısının 2010'dan sonra önemli ölçüde değişmemesi olmuştur. Bununla birlikte, BM öngörülerine göre, kentleşme 2030'dan sonra tekrar hızlanacaktır ve Özbekistan'da 2050 yılına kadar kentsel nüfusun payının %61.5'e ulaşması beklenmektedir.

Özbekistan'da 119 yerleşim yeri şehir olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak, bu şehirlerin 82'si 50 binden az nüfusa sahip kasabalarlardır. 21 tanesi 50-100 bin kişilik nüfusa sahiptir. 11 kentte ise 100-250 bin kişi yaşamakta olup, sadece dördünde 250-500 bin arasında değişen bir nüfus bulunmaktadır. Özbekistan başkenti Taşkent, ülke nüfusunun %7.4'ünü ve toplam şehir nüfusunun neredeyse %25'ini oluşturan 2,4 milyon nüfusla ülkenin en büyük şehri konumundadır.

therefore, a dominant city not only in terms of demographics but also in terms of economic power contributing more than 13% of the national GDP. It is very common for many developing countries to have one dominant city in terms of demography, which grows at significantly faster rates than other cities, including those that stand next to it in the population ranking. However, this is not the case for Uzbekistan. Despite the fact that the population of Tashkent rose from 2,14 million to 2,48 million throughout 2005-2018, its population grew slower than the total population of Uzbekistan. Therefore, the share of Tashkent in the country's population even decreased from 8,1% to 7,5%, while its share in the urban population decreased from 16.6% to 15.5%. On the other hand, throughout 2005-2014, there has been a rapid population growth in other large cities such as Fergana (43,6%), Samarkand (40,9%) and Margilan (30,5%). Other cities with the population above 200,000 grew moderately but still faster than the capital city during 2005-2014. These are Namangan (16,5%), Kokand (14,7%), Bukhara (14,6%), Andijan (14,6%) and Nukus (14,4%) (State Committee of Uzbekistan on Statistics, 2019). Thus, we can observe that during the past 10-15 years practically all Uzbek cities with the population of over 200,000 grew faster demographically than Tashkent.

The economic sense of fostering urbanization in the case of Uzbekistan is quite clear. As we can see from the statistics of urbanization in Uzbekistan, the country's population went through the process of urbanization over the past two decades. There have been two main channels of the process. The first one is the transformation of large rural settlements into towns. The second one is the population's movement from rural areas to cities, as indicated by the population growth in large cities with more than 200,000 residents, which was higher than nationwide.

The main declared purpose of the policy of urbanization in Uzbekistan is to stimulate economic growth through the concentration of labor resources in relatively capital abundant urban areas. The statistical

Bu bağlamda Taşkent, sadece demografik açıdan değil aynı zamanda ulusal GSYİH'nın da %13'ünden fazlasına katkıda bulunarak ekonomik güç bakımından da önemli bir şehirdir. Gelişmekte olan ülkelerin şehir yapısına bakıldığında demografik açıdan kendine coğrafi konum olarak yakın olan şehirler de dâhil olmak üzere diğer şehirlere göre çok daha hızlı büyüyen bir "baskın" şehrin olması çok yaygın bir durumdur. Ancak, bu durumun Özbekistan için geçerli olmadığı belirtilmelidir. Taşkent, nüfusu 2005-2018 yılları arasında 2,14 milyondan 2,48 milyona yükselmesine rağmen, aslında şehir nüfusu olarak Özbekistan'ın toplam nüfusundan daha yavaş büyümüştür. Bu nedenle, Taşkent'in ülke nüfusu içindeki payı %8.1'den %7.5'e düşmüş ve kent nüfusu içindeki payı %16.6'dan %15.5'e düşmüştür. Öte yandan, 2005-2014 yılları arasında Fergana (%43.6), Semerkant (%40.9) ve Margilan (%30.5) gibi diğer büyük şehirlerde daha hızlı nüfus artışı yaşanmıştır. Nüfusu 200 binin üzerinde olan diğer şehirler, 2005-2014 döneminde orta derecede olsa da başkentten daha hızlı büyümüştür. Bunların arasında Namangan (%16.5), Kokand (%14.7), Buhara (%14.6), Andijan (%14.6) ve Nukus (%14.4) kentleri yer almaktadır. Böylece, son 10-15 yıl boyunca nüfusu 200 binden fazla olan tüm Özbek şehirlerinin demografik açıdan Taşkent'ten daha hızlı büyüdüğünü görmekteyiz (Stat. uz, 2019).

Özbekistan özelinde kentleşmeyi teşvik etmenin ekonomik anlamı oldukça açıktır. Özbekistan'da kentleşme istatistiklerinden gördüğümüz gibi, son 20 yılda ülke nüfusu kentleşme sürecinden geçmiştir. Sürecin iki ana kanalı olmuştur. Birincisi, büyük kırsal yerleşim yerlerinin giderek kasabalara dönüşmesidir. İkincisi ise, nüfusu 200 binden fazla olan büyük şehirlerde nüfus artışının ülke geneline göre daha hızlı olmasından görülebildiği gibi, nüfusun kırsal alanlardan kentlere taşınmasıdır.

Özbekistan'da kentleşme politikasının temel amacı, sermaye bakımından nispeten zengin kent alanlarında işgücü kaynaklarının yoğunlaştırılması yoluyla ekonomik büyümeyi teşvik etmektir. İstatistiksel veriler, 2005'ten bu yana 200 binden fazla nüfusa

data shows that since 2005 there has been a faster population growth in cities of Uzbekistan with over 200,000 residents than in Tashkent, which can be explained by the fact that large metropolitan areas like Tashkent are less affordable to newcomers from rural areas. Uzbekistan has the highest speed of urbanization in relative terms in Central Asia. From 2005 to 2015, the urban population of Uzbekistan increased by 2,8 million people, which is twice as higher than Kazakhstan and more than half of the total urban population growth in the five Central Asian states combined. About half of the Uzbek population still live in rural areas, and therefore there is a vast reserve for further urbanization in the near future. In addition, other factors give reasons to project a higher urbanization rate in Uzbekistan compared to the neighboring Central Asian states. Apart from having a rapidly growing economy (5,1% in 2018) and the largest population in Central Asia, Uzbekistan also has the younger population in comparison to its neighbors on average, including rural young population (around 16 million people) who have more propensity to move to cities than elderly people. Another factor that plays a great role in stimulating urbanization is the high overall density of population, which is 73,3 people per sq. km for Uzbekistan. In addition, over 90% of the country's rural population live at a distance less than 200 km from nearby cities with more than 200,000 residents. Hence, rural residents have small relocation costs and have more propensity to move to cities.

Thus, Uzbekistan has necessary socio-economic and geographic conditions for rapid urbanization. The experience of other countries shows that urbanization can bring qualitative changes since it provides a supplementary economic growth, as well as quantitative changes, as additional labor will gradually switch from the less productive primary sector to more capital-intensive manufacturing or service sectors. However, the success of activities of the Agency for Urbanization in Uzbekistan will depend on the effective implementation of the program, while improper management of fostered urbanization may lead to adverse effects.

sahip Özbekistan şehirlerinde nüfus artışının Taşkent'ten daha hızlı olduğunu göstermektedir. Bu, Taşkent gibi büyük kentlerin, kırsal bölgelerden gelenler için daha az uygun olması gerçeği ile açıklanabilir. Özbekistan, Orta Asya'da göreceli olarak en yüksek kentleşme hızına sahiptir. 2005'ten 2015'e kadar Özbekistan'ın kentsel nüfusu 2,8 milyon kişi artmıştır. Bu, Kazakistan'ın kentsel nüfus artışından iki kat daha yüksektir ve beş Orta Asya ülkesindeki toplam kentsel nüfus artışının yarısından fazladır. Ayrıca, Özbekistan nüfusunun yaklaşık yarısı hâlâ kırsal alanlarda yaşamaktadır ve bu nedenle yakın gelecekte kentleşme sürecinin devamı için ülke büyük bir potansiyele sahiptir. Buna ek olarak, Özbekistan'da komşu Orta Asya ülkelerine kıyasla daha yüksek kentleşme oranının gerçekleşebileceğini gösteren belli başlı ek faktörler de bulunmaktadır. Hızla büyüyen ekonomiye (2018'de %5.1) ve Orta Asya'da en büyük nüfusa sahip olmasının yanı sıra, Özbekistan, nüfusunun ortalama yaşı konusunda komşu ülkelere kıyasla daha genç bir nüfusa sahiptir. Bunların arasında yaşlı nüfusa göre şehirlere taşınmaya daha meyilli kırsal genç nüfus (yaklaşık 16 milyon kişi) da yer almaktadır. Kentleşmeyi teşvik etmede büyük rol oynayan diğer bir faktör, Özbekistan için kilometrekare başına 73,3 kişi olan yüksek denebilecek nüfus yoğunluğudur. Ayrıca, ülkenin kırsal nüfusunun %90'ından fazlası, 200 binden fazla nüfusa sahip şehirlerin mücavir alanlarında, diğer bir ifadeyle şehirlerden 200 km'den az bir mesafedeki bölgelerde yaşamaktadırlar. Bu nedenle, kırsal kesimde yaşayanlar şehirlere göç etmek istediklerinde, az bir maliyetle şehirlere taşınma olanakları bulunmaktadır.

Özetle Özbekistan, hızlı bir kentleşme süreci için gerekli sosyo-ekonomik ve coğrafi koşullara sahiptir. Diğer ülkelerin deneyimlerinde görüldüğü gibi kentleşme süreçleri ekonomik büyümeye katkılar sağlamaktadır. Özbekistan'da da gelişen kentleşme süreci ile işgücünün de emek yoğun tarım gibi sektörlerden, ekonomik getiri açısından daha verimli, sermaye yoğun imalat veya hizmet sektörüne kademeli şekilde geçmesi de beklenmektedir. Lakin bu sürecin iyi yönetilememesi durumunda uygunsuz gelişen

References

Commission on Growth and Development (2008). Urbanization and Growth, The International Bank for Reconstruction and Development. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/2582/470610PUB0Urba101OFFICIALOUSE0ONLY1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Accessed on 11.06.2019.

Nuz.uz (2019). How will the Agency for Urbanization in Uzbekistan? Retrieved from <https://nuz.uz/ekonomika-i-finansy/40009-minekonomiki-i-promyshlennosti-uzbekistana-predlagaet-sozdat-agentstvo-po-urbanizacii.html>. Accessed on 10.06.2019.

Podrobno.uz (2019). Uzbekistan has Created the Agency for Urbanization. Retrieved from <https://podrobno.uz/cat/economic/v-uzbekistane-sozdano-agentstvo-urbanizatsii/>. Accessed on 10.06.2019.

The State Committee of the Republic of Uzbekistan on Statistics (2019). Quarterly Reports. Retrieved from <https://stat.uz/en/181-ofytsyalnaia-statystyka-en/2806-quarterly-reports>. Accessed on 12.06.2019.

United Nations DESA Population Division (2019). 2018 Revision of the World Urbanization Prospects. Retrieved from <https://population.un.org/wup/Download/>. Accessed on 10.06.2019.

bir şehir yapısı ile pek çok olumsuz sonuçlar da ortaya çıkabilir. Bu noktada Özbekistan'ın Kentleşme Ajansı'nın çalışmalarının başarısı süreç içerisinde oldukça önemli bir rol oynayacaktır.

Kaynaklar

Birleşmiş Milletler DESA Nüfus Bölümü (2019). 2018 Dünya Kentleşme Beklentilerinin Revizyonu. Alınan yer: <https://population.un.org/wup/Download/>. Erişim tarihi: 10.06.2019.

Büyüme ve Gelişme Komisyonu (2008). Kentleşme ve Büyüme, Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası. Alınan yer: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/2582/470610PUB0Urba101OFFICIALOUSE0ONLY1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Erişim tarihi: 11.06.2019.

Nuz.uz (2019). Özbekistan'da Kentleşme Ajansı Nasıl Olacak? Alınan yer: <https://nuz.uz/ekonomika-i-finansy/40009-minekonomiki-i-promyshlennosti-uzbekistana-predlagaet-sozdat-agentstvo-po-urbanizacii.html>. Erişim tarihi: 10.06.2019.

Özbekistan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi (2019). Üç Aylık Raporlar. Alınan yer: <https://stat.uz/en/181-ofytsyalnaia-statystyka-en/2806-quarterly-reports>. Erişim tarihi: 12.06.2019.

Podrobno.uz (2019). Özbekistan, Kentleşme Ajansını Kurdu. Alınan yer: <https://podrobno.uz/cat/economic/v-uzbekistane-sozdano-agentstvo-urbanizatsii/>. Erişim tarihi: 10.06.2019.

VAKUR SUMER

Assoc. Prof. Vakur Sumer, working as the Director of the Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University Eurasian Research Institute since September 2017, has received his Ph.D. on International Relations, from Middle East Technical University, Ankara, Turkey. He is a faculty member at Department of International Relations, Selcuk University, Konya, Turkey. He has worked as a post-doctoral fellow at the Global Research Institute at University of North Carolina-Chapel Hill, NC, USA, and as a visiting scholar at the Department of Environmental Science and Policy, University of California-Davis, CA, USA. Sumer has been a researcher at Max Planck Institute in Heidelberg, Germany in 2012. He has published articles in journals such as Uluslararası İlişkiler, Water International, and Journal of Peacebuilding and Development. Sumer has recently coedited a volume, Sustainable Water use and Management, published by Springer in 2015. He has also published a book from I.B. Tauris in 2016: Water and Politics in Turkey: Structural Change and EU Accession. He also has attended a number of international and national academic conferences. He served as a referee/expert for the European Commission in evaluation of numerous projects. His areas of research include water issues, transboundary rivers, environmental politics, and Turkey's accession to the European Union. Sumer is a member of ISA (International Studies Association), Environmental Studies Section of ISA, and the International Water Association (IWA).

Eylül 2017'den itibaren Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Direktörlüğü'nü yürüten Doç. Dr. Vakur Sümer, Doktorasını Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası ilişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Selçuk Üniversitesi Uluslararası ilişkiler Bölümü'nde öğretim üyesidir. Dr. Sümer, University of North Carolina-Chapel Hill'de doktora sonrası araştırmalarda bulunmuştur. Ayrıca University of California-Davis'te de misafir uzman olarak bir yıl süreyle araştırmalarını sürdürmüştür. Max Planck Enstitüsü'nde de misafir öğretim üyesi olarak çalışmalarda bulunan Sümer'in makaleleri, "Uluslararası ilişkiler", "Water International" ve "Journal of Peacebuilding and Development" gibi dergilerde, ve kitap bölümü olarak birçok kitapta yayınlanmıştır. 2015 yılında editörlüğünü (Walter Leal ile birlikte) yaptığı "Sustainable Water Use and Management" adlı kitap Springer tarafından basılmıştır. Ayrıca, 'Türkiye'de Su ve Siyaset: Yapısal Dönüşüm ve Avrupa Birliği'ne Katılım' başlıklı kitabı IB Tauris tarafından basılmıştır. Sümer çok sayıda uluslararası ve ulusal konferans ve çalışmaya katılmış, pek çoğu basılı olan bilimsel tebliğler sunmuştur. Avrupa Komisyonu nezdinde uzman olarak da görevlendirilmiş bulunan Sümer, pek çok projenin değerlendirilmesinde hakem/jüri üyesi olarak rol almıştır. Çalışma alanları arasında sınıraşan su politikaları, çevresel siyaset, iklim değişikliği, ve Türkiye'nin AB'ye üyeliği bulunmaktadır. Sümer, Uluslararası Çalışmalar Derneği ISA (International Studies Association), ve Uluslararası Su Derneği-International Water Association (IWA) üyesidir.

ZHENGIZKHAN ZHANALTAY

Zhengizkhan Zhanaltay completed his bachelor's degree at international relations department of KIMEP University in 2010. He completed his master thesis named 'Oralmans integration into Kazakhstani Society: Turkish Kazakh Case' in International Relations department of KIMEP University in 2014. Zhengizkhan Zhanaltay started to work at Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University Eurasian Research Institute in January 2015 as a junior research fellow. Since September 2017 working as a deputy director. Zhengizkhan Zhanaltay has published several articles in different Kazakhstani journals and scientific papers in foreign journals like Bilig, Perception, and Central Asia Program. He recently co-authored a paper titled "Analysis of Bilateral Trade Relations between Turkey and Russia Federation". Currently, he is co-authoring a book on "External and Internal Migration in Central Asia". His research interests include migration, labor market, international migration politics, labor economics, migrant workers and ethnic migrants' social and economic integration into society, remittance dynamics and bilateral trade relations.

Cengizhan Canaltay, 2010 yılında lisans eğitimini KIMEP Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimini 2014 yılında sunduğu "Oralmanlar'ın Kazakistan Toplumuna Entegrasyonu: Türkiye Kazakları" konulu yüksek lisans teziyle tamamlamıştır. Cengizhan Canaltay, Ocak 2015'te Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü'nde araştırmacı olarak görevine başlamıştır. Eylül 2017'den bu yana müdür yardımcısı olarak çalışmaktadır. Cengizhan Canaltay'ın çeşitli Kazakistan dergilerinde yazıları yayınlanmış olup Bilig, Perception ve Central Asia Program gibi yabancı dergilerde de birkaç bilimsel makalesi yayınlanmıştır. Yakın dönemde çıkan yazıları arasında "Türkiye ve Rusya Federasyonu Arasında İkili Ticari İlişkilerin Analizi" başlıklı bir makalenin eş yazarı olmuştur. Hâlihazırda Canaltay, "Orta Asya'da Dış ve İç Göç" konulu kitabın ortak yazarlarından birisidir. Cengizhan Canaltay'ın ilgi alanları arasında göç, işgücü piyasası, uluslararası göç politikası, emek ekonomisi, göçmen işçiler ve etnik göçmenlerin topluma sosyal ve ekonomik entegrasyonu, göçmen işçilerin para aktarımı dinamikleri ve ikili ticaret ilişkileri yer almaktadır.

SUAT BEYLUR

Dr. Suat Beylur, doktorasını Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde, Yüksek Lisansını ise Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Daha önce Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda (YTB) uzman, direktör, daire başkanı ve müşavir görevlerinde bulunan Beylur, 2019 yılından itibaren Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü'nde Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Orta Asya ve Balkanlar üzerine bilimsel çalışmaları bulunan Beylur'un, sosyal değişim, din-devlet ilişkileri, diaspora, kamu diplomasisi ve uluslararası eğitim politikaları özel ilgi alanları içerisinde bulunmaktadır. Belirtilen alanlarda çok sayıda projenin yürütücüsü olan Beylur, ulusal ve uluslararası konferanslara katılımın yanı sıra Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından kısa dönemli olarak görevlendirilmiş ve Avrupa Birliği (AB) projelerinde yer almıştır. AGİT tarafından verilen "Nefret Suçlarına Karşı Eğiticilerin Eğitimi" vb. sertifikalı programlarına katılan Beylur, yurtiçinde ve yurtdışında eğitim ve bölgesel konular üzerine çok sayıda seminer vermiştir.

Dr. Suat Beylur received his doctorate from Ankara Yıldırım Beyazıt University, Department of Sociology, and his master's degree from Hacettepe University, Department of International Relations. Beylur previously served as an expert, director, head of department and advisory positions in the Ministry of Culture and Tourism (YTB). Starting from 2019 he works at the Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University Eurasian Research Institute as a deputy director. He has various scientific studies on Central Asia and the Balkans where he has special interests in social change, religion-state relations, diaspora, public diplomacy and international education policies. Within the specified areas Beylur has worked as a project manager and attended national and international conferences. Moreover, he was appointed by the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) for short term duties and took part in the European Union (EU) projects. He has participated in certificate programs like "Training of Trainers Against Hate Crimes" issued by the OSCE and given many seminars on education and regional issues at home and abroad.

DAUREN ABEN

Dauren Aben is a senior research fellow at the Eurasian Research Institute. He holds a Master's in International Relations from Kainar University, Almaty, Kazakhstan, and a Master's in International Policy Studies and certificates in nonproliferation studies, conflict resolution, and commercial diplomacy from the California-based Monterey Institute of International Studies. He previously worked as a senior project manager and researcher at the Nazarbayev University Graduate School of Education. In 2011-2014, Dauren worked as a senior research fellow at the Kazakhstan Institute for Strategic Studies under the President of the Republic of Kazakhstan. In 2008-2010, he supervised accreditation and ranking activities at the Al-Farabi Kazakh National University. In 2003-2009, Dauren served as the program coordinator and executive director of the Almaty office of the Monterey Institute's James Martin Center for Nonproliferation Studies, whose monthly newsletter International Export Control Observer he co-edited. Dauren's research interests cover various aspects of international security, as well as regional security in Central Asia and the Caucasus, as reflected in a number of academic papers and book chapters. He also serves as an expert advising the Government of Kazakhstan on nuclear nonproliferation, nuclear security, and export controls.

Dauren Aben, Avrasya Araştırma Enstitüsü'nde uzman araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Dauren Aben, Kaynar Üniversitesi'nden (Almatı, Kazakistan) Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisans ve Monterey Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü'nden (Kaliforniya, ABD) Uluslararası Politika Araştırmaları alanında yüksek lisans yapmıştır ve nükleer silahların yayılmasını önleme çalışmaları, çatışma çözümü ve ticaret diplomasisinde sertifikalara sahiptir. Daha önce Nazarbayev Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde uzman proje yöneticisi ve araştırmacı olarak çalışmıştır. Dauren, 2011-2014 yılları arasında Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Başkanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nde uzman araştırmacı olarak çalışmıştır. 2008- 2010 yılları arasında Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi'nde Akreditasyon ve Sıralama faaliyetlerini yönetmiştir. 2003-2009 yılları arasında ise Monterey Enstitüsü'nün James Martin Silahsızlanma Çalışmaları Merkezi'nin Almatı ofisinde program koordinatörü ve yönetici müdürü olarak görev yapmış olup, bu Merkez'in "Uluslararası İhracat Kontrol Gözlemcisi" aylık bülteninin yardımcı editörü olmuştur. Dauren Aben'in ilgi alanları, bir dizi akademik çalışmada ve kitap bölümlerinde yansıtıldığı gibi, uluslararası güvenliğin ve Orta Asya ve Kafkasya'daki bölgesel güvenliğin çeşitli sorunlarını kapsamaktadır. Ayrıca, Dauren Aben, nükleer silahların yayılmasını önleme, nükleer güvenlik ve ihracat kontrolleri konularında Kazakistan Hükümeti'ne danışmanlık hizmeti vermektedir.

NOTES:
